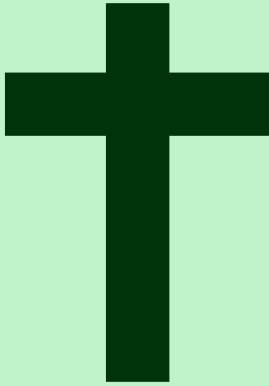

KILƏ-MINDİ Kİ
SİĞİ

New Testament in Bedjond (CD:bjv:Bedjond)

KILƏ-MINDI KI SIGI

New Testament in Bedjond (CD:bjv:Bedjond)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bedjond

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Bedjond

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-11-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

a4f34a03-c89e-55e0-bc3f-22f7829df823

Contents

Matiye	1
Marki	60
Luki	99
Ja	162
Kilə lə NJé kaw	
kilə je	208
Rom je	266
1 Koreti je	293
2 Koreti je	319
Galati je	336
Epəji je	347
Pilipi je	357
Kolosi je	364
1 Təsaloniki je	371
2 Təsaloniki je	377
1 Timote	381
2 Timote	390
Titi	396
Piləmo	400
Ebirə je	402
Jaki	425
1 Piyər	433
2 Piyər	441
1 Ja	446
2 Ja	454
3 Ja	456
Judi	458
Nə ki tēē ki dəe	461

Poy Ta ki Maji la Jəju ki Matiye ndangi

*Ta ki dɔ Poy ta ti ki Maji la
Jəju ki Matiye ndangi*

Poy Ta ki Maji la Jəju ki
Matiye ndangi e ki kare dan
Poy Ta je ti ki Maji ki sɔ, adi e
Matiye, Marki, Luki ki Ja. NGA
ningə, ta je ngay ki Matiye əl,
toi me Poy Ta ti ki Maji la Jəju
ki Marki ndangi nɔɔ tɔ. J-a j-
ingə:

MBɛ la Ja Batisi ki ilə (3.1-
12);

Batəm la Jəju ki na ki su na-e
(3.13-4.11);

Kilə je ki Jəju ra-de dɔnangi
Galile ti, adi e kilə mbɛ
Poy Ta ki Maji, ndo kosi
dije nɛ, ki kaji njé mɔy je
(4.12-18.35);

Kosi dɔ rəbi ti mba kaw ki
Jorijaləm (19-20);

Jorijaləm ti, Jəju ra ndɔ
ngay əl, ra ndɔ ki asi
dimasi kare be par, ningə
təl ta ndɔ je ləne ki ta ki
gangi ki dije gangi dɔe ti,
təli-e-n, 6a go ti, j̄ taa lo
koy, tɛɛ adi dije ooi-e ki
lo lo (21-28).

Nɛ kare ki to ta dangi,
Matiye ilə ngirə makitibi ləne
ki kər gin ka la Jəju nim, koji
Jəju nim, taa dɔkagilo ki Jəju
e-n ngon bəy nim tɔ. Ta ki
ilə-n ngirə makitibi ləne kin
əl adi goe ngal (1-2), ningə
mee ti nɔɔ, tɔji dəw ki e Jəju
ki n-aw tə n-ndangi Poy Ta

ki Maji lie kin kadi dije gəri-
e təkɛ e ə e NGar ki nje kaji dije
ki Luwə ə nə n-a n-ilə sie, e tɔ
ə e Emanuwəl ki kər mee nə
Luwə e sɔje, taa e tɔ ə Luwə a
un-e kadi təl-n ta kɔji ra ləne
ki un mindine dɔ ti kəte nu kin
tɔ.

Nɛ kare ki to ta dangi bəy tɔ
me makitibi ti la Matiye, e kɔsi
ki ɔsi dɔ nɛ ndo je la Jəju ngay
naa ti, asi gin mi, adi e:

Nɛ ndo ki dɔ mbal ti (5-7)
ki əl ta ki dɔ pa njiyə ti ki
dana ki Luwə isi nginə tae
ki rɔ dije ti lie ki e ngar
dɔde ti.

NDu je ki e ki kadi dije ki
sɔbi kadi a iləi mbɛ ki
kɔbe ki e basi (10).

Kɔbe la Luwə ki e ki kəl tae
me kuji ta ti asi gin siri, e
kɔbe ki to lo bəyɔ ti basine,
nə ndɔ ree a to ki taga pay
(13).

Go rəbi kisi naa ti la
ngakonaa je me bəkɔ ti
ki sigi kin (18).

Go rəbi kisi dɔ nja ti nginə-n
rɔ ki tətɛ ki dɔbəy ti ki kɔbe
ki sigi kin a re-n (24-25).

Makitibi la Matiye tɔji Jəju tɔ
Babɛ ki a re kadi adi ndune dɔ
bəkɔ ti ləne ki sigi, tɛɛ-n tae.
Bəy tɔ adi dije ki a uri me ti ne
ndo ki awi ki ndooe kadi mai
naji lie ki rɔ ndəgi dije ti tɔ.

Gin ka la Jəju (Lk 3.23-38)

¹ Gin ka la Jəju Kirisi ki
ngon ka *Dabidi, ki ngon ka
*Abirakam ə to kin:

² Abirakam oji *Isaki, Isaki
oji *Jakobi, Jakobi oji Juda ki
ngakɔje je.

³ Juda əi ki Tamar oji Parəsi əi ki Jara, Parəsi oji Əsirom, Əsirom oji Aram,

⁴ Aram oji Aminadabi, Aminadabi oji Naso, Naso oji Salmo,

⁵ Salmo əi ki Rakabi oji Bowaji, Bowaji əi ki Ruti oji Obədi, Obədi oji Jəse,

⁶ Jəse oji ngar Dabidi.

Dabidi taa ne Uri oji-n Salomo,

⁷ *Salomo oji Robowam, Robowam oji Abiya, Abiya oji Aja,

⁸ Aja oji Jojapa, Jojapa oji Joram, Joram oji Ojijasi,

⁹ Ojijasi oji Jowatam, Jowatam oji Akaji, Akaji oji Ejəkiyasi,

¹⁰ Ejəkiyasi Oji Manasi, Manasi oji Amo, Amo oji Jojijasi,

¹¹ Jojijasi oji Jəkonijasi ki ngakoe je. Dəkakiloə ti kin ə uwəi dije ki Jorijaləm awi səde bəə *Babilon ti*[☆].

¹² Loki awi səde Babilon ti, Jəkonijasi oji Salatijəl, Salatijəl oji Jorobabəl,

¹³ Jorobabəl oji Abiyudi, Abiyudi oji Eliyakim, Eliyakim oji Ajor,

¹⁴ Ajor oji Sadoki, Sadoki oji Akim, Akim oji Eliyudi,

¹⁵ Eliyudi oji Eliyajar, Eliyajar oji Mata, Mata oji Jakobi,

¹⁶ Jakobi oji Jisəpi ki ngaw mari. Ningə Mari oji Jəju ki bari-e Kirisi ki e dəw ki Luwə mbəte.

¹⁷ Hə ngire də Abirakam ti biti də Dabidi ti, gin koji e dəgi gide sə, ə j də Dabidi ti biti kaw bəə Babilon e gin koji dəgi gide

sə, taa j də kaw bəə Babilon ti biti koji Kirisi ti, e gin koji dəgi gide sə tə.

Koji Jəju
(Lk 2.1-7)

¹⁸ Go rəbi koji Jəju Kirisi ə to kin. Koe Mari e nje nongi lə Jisəpi ki uwə dəe. Ningə, loki ingəi-naa dəne ki dingəm al bəy ə, Mari j səm ki təgi lə NDil Luwə.

¹⁹ Lo kin ti noo be, Jisəpi ki nje nongi lə Mari, ki e dəw ki dana, ndigi kadi n-əl ta kin ki taga n-ilə-n rəsəl də Mari ti al, adi oji mene ti kadi n-iyəi-naa ki Mari gidi ngəy par.

²⁰ Loki oji ta kin be mene ti ningə, malayka lə Bəbe tēə hōy me ni ti əl-e ə nə: «Jisəpi, ngon ka *Dabidi, iəəl al kadi itaa Mari nei ti, tadə ngon ki to mee ti kin, e ngon ki re ki go rəbi lə NDil Luwə.

²¹ Mari a oji ngon ki dingəm, ningə a ində təe nə Jəju, tadə e ə e dəw ki a aji dije ləne me majal je ti ləde.»

²² Ne je kin pəti a rai ne be mba kadi ta ki Bəbe əl ki ta nje kəl ta ki tae ti kəte nu kin təl tane:

²³ Bəbe əl ta ki ta nje kəl ta ki tae ti ə nə:

«Oi ngon ki mandi ki gər dingəm al bəy a j səm,

A oji ngon ki dingəm, Ningə a bari-e nə Emanuwəl, Ki kər gine nə: “Luwə e səje”[☆]»

²⁴ Loki Jisəpi ndəl də bi ti, ra təki malayka əl-e-n, adi taa Mari nene ti, re sie kəy.

²⁵ Nə gər-e ki dəne ki dingəm ti al, biti kadi Mari oji-n ngon

Oji ngon ki dingam, adi Jisapi inda tae na Jaju.

2

Ta ki do nje ne gar je ki do mee je ti ki koji Jaju

1 Oji Jaju Batilaham*, donangi ki Jude ti, dokagilo kobe ti la ngar Erodi. Go koje ti, nje ne gar je ki do mee je ti, ii lo kibə kadi ti rai Jorijalam,

2 ningə daji ai na: «NGar la *Jipi je ki oji-e kin e ra be ə? Jo mee lie tee lo kibə kadi ti ə ji re kadi j-osi makəsi je nangi noe ti.»

3 Loka NGar *Erodi oo ta kin, mee gangi man, naa ti ki dije ki Jorijalam ti ba pati.

4 Be ə, ngar kaw ki bo je la nje kijə ne məsi kadi-kare je, ki nje ndo ndu-kun je la Luwə, daji-de se lo ki ra be ə a oji Kirisi ki e *Daw ki Luwə mbəte titi wa?

5 Ə əli-e ai na: «A oji-e Batilaham, donangi ki Jude ti, tado ta ki nje kal ta ki ta Luwə ti əl ə to kin:

6 «Sai dije ki Batilaham ki donangi ti ki Jude,

Kadi igəri təkijəti,
Be ləsi e ki ndae goto al jagi dan be bo je ti ki donangi ki Jude ti, ki ndade to ti,

Tado ngar ki nje kor no dije lam, je a tee dansi ti.»*

7 Lo kin ti, Erodi ba nje ne gar je ki do mee je ti gidi ngəy, daji-de se dokagilo ki ra wa bangi ə mee tee-n wa?

8 Ba go ti, ilə-de Batilaham ti ə na: «Awi idaji ta ki rəjeti do ngon ti kin. Lo ki ingəi-e ba,

irai əli-mi adi mi ka m-aw m-osi makəsim nangi noe ti to.»

9 Go ta ti la ngar kin ba, nje ne gar je osi do rəbi ti isi awi. Ə loki isi awi ningə yə ooi mee ka ki ooi-e lo kibə kadi ti ka kin ə a njiyə node ti. Njiyə re tee do kəy ti ki ngon to ti ba, a lo ka ti.

10 Loka ooi mee kin, rəde nal-de ngay.

11 Ə uri me kəy ti ningə, ooi ngon ai ki kəe Mari, ba osi makəsidi nangi, piti-e. Go ti, tee ta bal je ləde, adi-e or, ki nduji kagi ki əti maji, ki nom kagi.

12 Go ne je ti kin, Luwə əl-de me ni ti kadi təli gogi ki rəbi ki do Erodi ti al. Be ə, təli awi be ləde ki rəbi ki rangi.

Ayi-naa ki Jaju awi sie Ejipi ti

13 Loka nje ne gar je awi ningə, malayka la Babe tee me ni ti əl Jisapi ə na: «I taa un ngon ai ki kəe, ə ay aw səde Ejipi ti. Aw isi ti noo biti kadi mi wa m-adi ndum bəy taa ital ire səde, tado *Erodi a sangi kadi n-təl ngon kin.»

14 Jisapi i taa kondə noo, un ngon ai ki kəe, ba ay aw səde Ejipi ti.

15 Isi ti noo biti koy Erodi, adi ta ki Babe əl ki ndu nje kal ta ki tae ti ə na: «M-bar ngonm kadi tee me be ti ki Ejipi ko»* kin təl tane.

Erodi təl ngan je ki kasi me be ti ki Batilaham

16 Loka *Erodi oo kadi nje ne gar je ədi-e, wongi ra-e ngay. Wongi ra-e adi un ndune kadi təli ngan je ki kasi ki i do bal ki

joo ti təl ki nangi ne pəti me 6e ti ki Bətiləhəm, ki ngan 6e je ki gidi ti. Bal kin e ki go dəkagilo ti ki njé ne gər je ɔji-e-n.

17 Be ə, ta lə nje kəl ta ki ta Luwə ti Jərəmi, ki əl təl-n tane. Jərəmi ə nə:

18 «NDu dəw 6a me 6e ti ki Rama,
Nɔ je, ki ndingə rɔ ki əti 6əl
ngay je.

Adi e Rasəl ə nɔ ngane je,
NDigi kadi dəw səl mene al,
Tadɔ gotoi.»[☆]

Jisəpi təl Ejipi ti aw Najarəti

19 Loki *Erodi oy ngata 6a, go koye ti, malayka lə Babe tɛɛ ki rɔ Jisəpi ti, Ejipi ti me ni ti, əl-e ə nə:

20 «I taa, un ngon ki kɔe, ə itəli awi dənangi Isirayəl ti gogi, tadɔ dije ki isi sangi kadi n-təli ngon ka oyi ngata.»

21 Jisəpi i taa, un ngon ki kɔe, ə təli awi dənangi *Isirayəl ti gogi.

22 Nə loki oo kadi Arkəlosi ɔ 6e dɔ Jude ti to bawne Erodi ti, 6əl ra-e kadi aw Jude ti. Be ə, Luwə əl-e me ni ti ade aw Galile ti yo.

23 Aw isi me 6e bo ti ki 6ari-e nə Najarəti. Be kadi ta ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti əli əi nə: «A 6ari-e dəw ki Najarəti ti kin təl-n tane.»

3

Jə ki nje ra dije batəm

(Mk 1.2-6; Lk 3.1-6; Jə 1.19-23)

1 Bal je də go ti, Jə Batisi tɛɛ, ilə mbɛ dilə lo ti ki Jude ə nə:

2 «Iyəi go rəbi njiyəsi je ki majal kɔ, tadɔ kɔbe lə Luwə e 6asi.»

3 Jə Batisi ə, e dəw ki nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay əl ta dɔe ti ə nə: «NDu dəw madi 6a dilə lo ti ə nə:

“Irai go rəbi lə Babe!

Irai go rəbi lie adi a nju-ruru[☆]!”»

4 Jə ilə kibi ki ra ki bi jambal rone ti, ningə dɔ mene ki nda tɔ. Ne kusoe e gibiri je ki təji je.

5 Dije ki 6e bo Jorijaləm ti, ki dənangi Jude ti pəti, ki dənangi ki kadi ba Jurde ti pəti, rəi rɔ Jə ti,

6 rəi təri ndude dɔ majal je ti ləde, adi Jə ra-de batəm me ba Jurde ti.

7 Loki Jə oo adi *Parisi je, ki *Sadusi je ngay rəi kadi ra-de batəm 6a, əl-de ə nə: «Səi njé man majal tə li je be kam, nə ə əl səsi kadi ayi-naa wongi lə Luwə ki a re ə?

8 Maji kadi kilə rasi tɔji kadi səi dije ki iyəi pa njiyəsi je ki majal kɔ.

9 Ningə, kadi iyəi ta kɔji mesi ti kə nə: “Je ngan ka *Abirakam.” MBata, Luwə asi kadi a təl gaji mbal je kam ngan ka Abirakam ti kare.

10 Ki ne kin, kingə e 6asi kadi tigə ngirə kagi je gangi ngata. Kagi ki ra ki andi maji al ə, a tigəi-e kadi iləi-e me por ti kɔ.

11 Mi, m-ra səsi batəm me man ti, mba kadi tɔji təkə iyəi pa njiyəsi je ki majal kɔ, nə dəw ki a re gom ti, e nje tɔgi ki əti 6əl, ki itə-m say. M-asi kadi sa ki njae ti ka m-ɔr al. E a ra

sai batəm, me NDil Luwə ti, ki me por ti.

¹² Uwə kee to ne jine ti kadi to-n ka ko ki maji, oy me dam ti, ba ilə tise por. E por ki a oy al ratata.»

Jəju ra batəm

(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22; Ja 1.29-34)

¹³ Lo kin ti noo, Jəju i Galile ti, re ta ba Jurde ti ro Ja ti, kadi Ja ra-e batəm.

¹⁴ Nə Ja ge kadi al, adi əl Jəju ə nə: «E mi ə kadi i, ira-m batəm, ningə i taa itəl ire rəm ti kadi m-ra-i batəm bəy to a?»

¹⁵ Nə Jəju əl-e ə nə: «Ki basine kin, ira be, tado e ki goe kin ə j-a ji təl-n ta ndigi lə Luwə.» Be ə, Ja ndigi do ti, ra-e-n batəm.

¹⁶ Loki Jəju ra batəm taa par, ə tee me man ti ningə, loe ti noo, ta dora tee, adi oo NDil Luwə risi tə də dum be re isi dbe ti.

¹⁷ Ningə, ndu ta madi tee dora ti, ə nə: «E kam e NGonm, nje ndigi ləm, ki rəm nəl-m dbe ti ngay*.»

4

Su na Jəju

(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

¹ Go ti, NDil Luwə or no Jəju aw sie dilə lo ti, mba kadi su na-e.

² Jəju ogi rone kuso ne, kondə ki kada, ndə kuti so, ə go ti bo ra-e.

³ Lo kin ti, su, nje na dije oti re rəe ti, əl-e ə nə: «Re i NGon lə Luwə ə, adi mbal je kin təli mapa adi m-o.»

⁴ Ə Jəju ile ti ə nə: «NDangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: “Dəw a isi ki done taa ki takul ne kuso par al, nə ki takul ta je pəti ki tee ta Luwə ti to”.»*

⁵ Go ti, su aw ki Jəju me be ti ki Jorijaləm, ki e be bo lə Luwə, aw sie jam do kay ti lə Luwə taa,

⁶ Ba əl-e ə nə: «Re i NGon lə Luwə ə, iyə jii taa osi adi m-o, tado ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: “Luwə a adi ndune malayka je ləne kadi a lai-ni dajide ti, mba kadi njai tigə mbal al*.”»

⁷ Jəju təl əl-e ə nə: «NDangi me makitibi ti lə Luwə to əi nə: A na Bəbe Luwə ləi al.*»

⁸ Su təl aw ki Jəju do mbal ti ki ngal taa ngay bəy, oje kobe je ki donangi ti ne pəti, ki ne kingə je ki me ti,

⁹ ningə əl-e ə nə: «M-a m-adi ne je kin pəti, loki re osi məkəsi nangi nom ti, ə ilə toji dom.»

¹⁰ Jəju təl əl-e ə nə: «I *Satə, oti kə say. Tado ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: “A osi məkəsi nangi no Bəbe Luwə ti ləi, ningə e ki karne ba par ə a re noe ti kadi igose.”*»

¹¹ Be ə, su iyə Jəju ə oti aw. Ba malayka je rəi ro Jəju ti, rəi rai sie.

Jəju ilə mbə Poy Ta ki Maji Galile ti

(Mk 1.14-15; Lk 4.14-15)

¹² Dəkagilo madi uwəi Ja dangay ti, ə Jəju oo tae ba, təl or rone aw Galile ti.

¹³ Nə ke ə, iyə be bo ki Najarəti, ə aw isi Kapərnayim ti yo. Kapərnayim ki e be bo ki

* 3:17 Pa je 2.7; Ejay 42.1 * 4:4 Dətarənom 8.3 * 4:6 Pa je 91.11-12 * 4:7 Dətarənom 6.16 * 4:10 Dətarənom 6.13

a kadi ba ti ki Galile, dɔnangi ti lə Jabılɔ je, ki Nəpitali je.

14 Be kadi təl ta ta ki nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay əl ə nə:

15 «Səi dije ki Dɔnangi Jabılɔ ti ki dɔnangi Nəpitali ti,

Ki isi ɓasi kadi ba ti,

Gidi ba Jurde ti,

Səi dije ki dɔnangi Galile ti,

Ki səi dije ki səi Jipi je al!

Uri mbisi oi:

16 Dije ki kəte isi lo ki ndul ti,

Ooi kunji ki bo,

Ningə dije ki kəte isi ɓe lə yo,

Ki e lo ki ndul kururu,

Lo kunji tee dɔde ti.»

17 Dɔ gangi loe ti kin, Jəju ilə ngirə kilə mbe ə nə: «Iyɛi go rəbi njiyəsi je ki majal kə, tado kɔbe lə Luwə e ɓasi rəsi ti.»

Njé ndo je ki dɔsay ki Jəju ɓar-de

(Mk 1.16-20; Lk 5.1-11)

18 NDɔ kare, Jəju a njiyə kadi ba bo ti ki Galile, ningə oo ngakonaa je joo, adi e Simɔ ki ɓari-e Piyər əi ki ngokone Andire ki əi njé ndo kanji je, a iləi bandi me man ti.

19 Jəju əl-de ə nə: «Irai gom ti adi m-ndo səsi, kadi səi njé ndo dije kadi ingəi kaji.»

20 Kalangi ba, iyəi bandi je ləde, ə awi uni go Jəju tə njé ndo je lie.

21 Jəju ɔti ki kəte say ndəy ningə, oo ngakonaa je ki rangi joo: Jaki əi ki Ja ki əi ngan lə Jəbəde, isi me to ti ki bawde, isi rai go bandi je ləde, ɓa ɓar-de.

22 Loki Jəju ɓar-de ningə, kalangi ba, iyəi bawde Jəbəde ki to, ə awi uni go Jəju.

23 Jəju njiyə dɔnangi Galile ti ba pəti, ndo ne dije me kəy kaw-naa je ti lə *Jipi je, ilə mbe Poy Ta ki Maji ki ɔji dɔ kɔbe lə Luwə, taa aji njé moy je ki njé rɔ to je ki dan dije ti tɔ.

24 Tɔɓa lie sane dɔnangi ti ki Siri ba pəti, adi rəi ki dije pəti ki rɔde ra-de, njé rɔ to je ki dangi dangi, njé ki ndil je ki majal rai-de je, njé damsil je, ki njé rɔ koy je, adi aji-de.

25 Kosi dije ngay rəi go Jəju ti. Njé ki dɔnangi Galile ti je, dɔnangi Be bo je ti ki Dɔgi je, ɓe bo Jorijaləm je, ki dɔnangi Jude ti je, ki dɔnangi ki gidi ba Jurde ti je.

5

Jəju ndo ne njé ndo je ləne dɔ mbal ti

1 Loki Jəju oo kosi dije kin ɓa, ɔti aw dɔ mbal ti, isi nangi, ningə njé ndo je lie rəi rəe ti.

2 Lo kin ti, Jəju ilə rone ndo ne dije ə nə:

Maji ki rɔjeti

(Lk 6.20-26)

3 «Maji-kur e lə njé ki ooi rɔde kadi n-asi al ta kəm Luwə ti, tado kɔbe lə Luwə e yaɗe.

4 Maji-kur e lə njé ki isi noi ɓone, tado lo ti ə Luwə a səl mede.

5 Maji-kur e lə njé ki səlɔ ləm ləm, tado Luwə a adi-de dɔnangi kadi-kare ti.

6 Maji-kur e lə njé ki ɓo ra ne ki go ndu Luwə ti e mede ti, tado lo ti ə a ingəi tɔgi.

7 Maji-kur e lə njé ki isi ooi kəm-to-ndoo lə dije,

tado Luwə a ra səde maji.

8 Maji-kur e lə njé ki mede e kare də Luwə ti, tado a ooi Luwə ki kəmdə.

9 Maji-kur e lə njé ki isi sangi rəbi lapiya, tado a bari-de ngan lə Luwə.

10 Maji-kur e lə njé ki dije isi adi-de kə mbata ne ra ki dana, tado kəbe lə Luwə e yađe.

11 Maji-kur e ləsi loki dije isi taji səsi je, isi adi səsi kə je, isi təti ta dəsi ti je mbata ləm.

12 Irai rənəl, itiləi kole, tado ne kigə go jisi e ngay dərə ti. *Njé kəl ta je ki ta Luwə ti, ki rai kilə kəte nəsi ti, ingəi kə kin be tə.

Nje kun go Kirisi e kati ki kunji ki dənangi ti

13 «Səi ə səi kati ki dənangi ti. Ningə kin ə mbə kati goto ə, dəw a ra ban ə kadi a təl ade mbə gogi bəy ə? Maje goto ngata; a buki-e kə gidi lo ti kadi dije njiyəi də ti par ngata.

14 «Səi ə səi kunji ki dənangi ti. Ningə be bo ki indəi-e də mbal ti taa, asi kadi a bəyə rəne al.

15 Dəw a re ki lambi kəy ə dəbi ngo də ti al. A ində də ne ti taa mba kadi dije ki me kəy ti pəti ooi lo.

16 Be tə ə, səbi kadi adi dije pəti ooi kunjisi me ne ra ki maji ti. Lok i ooi ne rasi ki maji ningə, a iləi taji də Bawsi Luwə ti ki isi dərə ti.

Ne ndo ki də ndu-kun ti lə Luwə

17 «Səbi kadi igai təki m-re kadi m-buji ndu-kun je lə

*Moj i ə se ta lə njé kəl ta je ki ta Luwə ti al. M-re mba buji-de al, nə m-re mba təl tade yo.

18 Təki rəjeti, m-əl səsi, kəte nə kadi dərə əi ki dənangi kin a gotoi kə, ngon ku ta ki ndəy be, ə se ngon ndaji madi ki me ndu-kun ti lə Luwə ki ndangi ki dəw a rə kə goto. A to be bəti kadi ne je pəti ki ndangi me ti rai ne.

19 Dəw ki al də ngon ndu-kun ki ndəy be dan made je ti, ə ndo dije kadi rai təki e ran be tə bə, a e ki du ngay me bəkə ti ki dərə ti tə. Nə dəw ki təl rəne go ti, ə ndo dije, a e ki bo me bəkə ti ki dərə ti.

20 Adi m-əl səsi: kin ə ne ra ki dana ləsi itə yə njé ndo ndu-kun je ki *Parisi je al ə, a uri me bəkə ti ki dərə ti al.

Ne ndo ki də wong i ti

21 «Səi, igəri maji təki ndu ta əl kaje je ə nə: “A itəl dəw al, dəw ki təl madine bə, səbi kadi awi sie nə njé gangi ta je ti.”»

22 Nə mi m-əl səsi: «Dəw ki ra wong i ki ngokone, səbi kadi awi sie lo gangi ta ti; dəw ki taji ngokone “mbə”, səbi kadi awi sie lo gangi ta ti ki bo lə Jipi je, ə dəw ki bə ngokone “ma”, səbi kadi iləi-e me por ti lə su.

23 Kin ə aw ki kadi-kare ləi dingiri lo kilə kadi-kare ti kadi Luwə, ə mei ole də ti kadi ngokoi aw səi ki ta madi bə,

24 maji kadi iyə kadi-kare kin nəq, ə ire aw ilə noji naa ti sie bəy taa itəl ire un kadi-kare ləi adi Luwə.

25 «Kin ə isi awi lo gangi ta ti ki nje ta ləi bə, loki səi də rəbi

ti bəy kin ə, isangi rəbi kadi ndusi osi go-naa ti sie kalangi, nə tə aw səi iləi ji nje gangi ta ti, adi nje gangi ta uni iləi ji asigar je ti, adi asigar je awi səi iləi-ni dangay ti.

26 Təki rəjeti, adi m-əli, a iteə lo kin ti al biti kadi ugə dəbəy sisi bəy taa a iyəi-ni taa.

Nə ndo ki də kuwə marim ti

27 «İgəri ndu ki əl ə nə: “A uwə marim al,»[☆] kin maji.

28 Nə mi m-əl səsi: “Dəw ki gə dəne ki kəm-nda ba, uwə sie marim mene ti ngata.”

29 Kin ə kəmi ki də ji kə ti rai adi osi me majal ti ə, ər-e ile kə. Tadə e soti kadi ngon rəi kare goto, itə kadi iləi darəi ba pu me por ti lə su.

30 Kin ə ji kəi rai adi osi me majal ti ə, igange ile kə. Tadə, e soti kadi ngon rəi kare goto, itə kadi iləi rəi ba pu me por ti lə su.

Ta ki də gangi-naa ti lə dəne ki dingəm

31 «İgəri kadi ndu-kun əl bəy tə nə: “Re dəw tuwə nene ba, kadi ade makitibi gangi-naa.»[☆]

32 Nə mi m-əl səsi: “Dəw ki ra ki tuwə nene mbata ne ki rangi, bi e ta lə kaya ki ra, al ə, dəwe kin sur-e ta kuwə marim ti. A re dəw taa dəne ki ngawe tuwe ba, dəwe kin təl nje kuwə marim tə.”

Ta ki də kibi rə ti

33 «NDu ta əl kaje je kəte bəy tə ə nə: “Re ibi rəi də ne madi ti ə, a də ti, kadi ira ne ki ibi rəi də ti nə Bəbe ti”»[☆]

34 Nə mi m-əl səsi təki a ibi rəi al tə kibi al. A ibi rəi ki dərə al, tadə dərə e kimbər kisi Luwə;

35 a ibi rəi ki dənangi al, tadə dənangi e kimbər kində njə; a ibi rəi ki Jorijaləm al, tadə Jorijaləm e be bo lə NGar ki bo;

36 a ibi rəi ki jam dəi al, tadə j asi kadi itəl bi dəi kare be ki nda ti ə se ki ndul ti al.

37 Re ta ləsi e oyo ba, ai də oyo ti, re ta ləsi e jagi ba, ai də jagi ti par tə. NDəgi ta je ki a re go ti kin j rə su ti.

Ta ki də dal bə ti

38 «İgəri kadi ndu ta əl ə nə: “Re dəw tə kəm madine ba, to kadi e ki tə kəme tə, a re dəw tətəi ngangı madine ba, to kadi e tətəi ngange tə.»[☆]

39 Nə mi m-əl səsi kadi itəi rə nje me ndul al. Re dəw ində dam mboi ki kə ə, iyətəi dame ki gəl ade ində bəy.

40 Re dəw aw səi nə nje gangi ta ti kadi taa kibi ki gəji ləi ə, ade e ki ngal də ti.

41 Re dəw ində gu dəi ti kadi injiyə njai dibi ə, injiyə sie njay dibi joo.

42 Dəw ki ra ki dəji ne ə ade, ningə re dəw ndiməi ne ə oge al tə.

Ta ki də ndigi njə bə je ti

43 «İgəri təki ndu ta əl ə nə: “A indigi dəw madi, nə a əsi ta nje bə ləi”»[☆]

44 Nə mi, m-əl səsi kadi indigi njə bə je ləsi, ə əli ta ki Luwə mbata lə njə ki isi adi səsi kə.

☆ 5:27 Teə ki taga 20.14; Dətarənom 5.18 ☆ 5:31 Dətarənom 24.1 ☆ 5:33 Ləbətiki 19.12; Kə İsrayəl je 30.3 ☆ 5:38 Teə ki taga 21.24; Ləbətiki 24.20; Dətarənom 19.21

☆ 5:43 Ləbətiki 19.18

⁴⁵ Irai be ningə, a səi ngan lə Luwə ki e Bawsi ki isi dora ti. Tado adi kadi əsi do njé me maji ti ki njé me majal. Adindi ədi do njé ra ne ti ki dana, ki njé ra ne ti ki dana al.

⁴⁶ Kin ə indigi njé ki ndigi səsi to par ə, ne kigə go ji ri ə Luwə a adi səsi ə? *NJé taa lamə je ka rai be to.

⁴⁷ Kin ə irai lapiya ngakosi je par ə, ri ki to ta dangi ə irai ə? Tado njé gər Luwə al ka rai be to.

⁴⁸ Ningə səi, səbi kadi indigi dije adi osi taga pay təkə Bawsi Luwə ki isi dora ti ndigi-n dije adi osi taga pay kin be to.»

6

Ta ki do ra ki njé ndoo je ti

¹ «Kadi oi maji, kin ə re isi rai ne ki ndu Luwə ndigi kadi irai ba, kadi irai ta kəm dije ti ki kadi dije ooi səsi al. Re irai be ba, Bawsi ki isi dora ti, a adi səsi ne kigə go ji ləsi al.

² Kin ə ira ki nje ndoo ə, kadi ində gəngi do ti kadi dije ooi, al. Irai təkə nje kədi kəm dije isi rai gin kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, ki go rəbi ti je kin al. Rai be mba kadi dije piti-de. Nə ki rəjeti, adi m-əl səsi, ingəi ne kigə go ji ləde ngata.

³ Nə i, loki ira maji ki njé ndoo je, maji kadi ji gəli gər ne ki ji kəi adi al.

⁴ Be ningə, ne ləi ki adi kin to lo bəyo ti, ba Luwə ki oo ne je ki to lo bəyo ti, a igəi kire.»

Ta ki do kəl ta ti ki Luwə

⁵ «Loki isi əli ta ki Luwə ba, kadi irai təkə njé kədi kəm dije isi rai kin be al. NJé kədi kəm

dije ki nəl-de ngay kadi ai taa me kəy ti lə *Jipi je, ki sil rəbi je, taa əli ta ki Luwə kin. Əi je rai be mba kadi dije ooi-de. Nə ki rəjeti, adi m-əl səsi, ingəi ne kigə go ji ləde ngata.

⁶ Nə i, loki ige kəl ta ki Luwə ba, maji kadi ur kəy toi ti, uti ta kəy dəi ti, ba əl ta ki Luwə lo bəyo rə ti kin, ningə Bawsi Luwə ki isi lo ki bəyo ti, a oo, ə a adi ne ki idə-je.

⁷ «Loki isi əli ta ki Luwə ba, əli ta ki do-naa ti, do-naa ti tə dije ki njé gər Luwə al be, al. Əi je ooi ə nə me ta ti ki kəl ngay kin ə Luwə a oo-n do ndude.

⁸ Maji kadi irai təkə əi je isi rai kin be al, tado Bawsi Luwə gər ne je ki awi ki ndooe, kəte bəy taa kadi əli sie ta do ti.

Kuji kəl ta ki Luwə

⁹ «Səi ba, kadi əli ta ki Luwə əli əi nə:

“Bawje ki isi me dora ti taa, Kadi dəw ki ra gər təi təkə i Luwə,

¹⁰ Kadi kəbe ləi re.

Kadi dije rai ndigi ləi dənangi ti ne,

Təkə njé ki dora ti isi rai kin be to.

¹¹ Adi-je ne kusoje ki asi taje me ndə ti ki bone.

¹² İyə go majal je ləje kə,

Təkə je wa ka j-iyə-n go majal je lə dije ki rai səje majal kə kin be to.

¹³ İyə-je adi j-osi me ne na ti al, Nə kadi ər-je ji nje majal ti kə.

[MBata i ə, kəbe, ki təgi, ki təba e ləi biti ki nə ti.]”

¹⁴ Kin ə re iyəi go majal je lə dije kə ba, Bawsi ki isi dora ti a iyə go majal je ləsi kə to.

15 A kin ə re iyəi go majal je ki dije rai səsi kə al 6a, Bawsi a iyə go majal je ləsi kə al tə.

Kəgi rə ne kuso

16 «Loki ɔgi rəsi ne kuso 6a, maji kadi isikiti kəmsi sikiti sikiti tə yə njé kədi kəm dije be al. Əi, sikiti kəmde mba kadi dije ooi-de təkɪ n-ɔgi rəde ne kuso. Nə ki rəjeti, adi m-əl səsi, ingəi ne kigə go ji ləde ngata.

17 Ningə i, loki ɔgi rəi ne kuso 6a, maji kadi itogi ta kəmi suki, ə indu dəi.

18 MBA kadi dije gəri, təkɪ ɔgi rəi ne kuso, al. Ningə, Bawɪ ki isi lo ki ɔyɔ ti par ə oo, e ki gər ne ki to lo ɔyɔ ti a adi səsi ne ki idəji-e.

Ne kingə ki dərɔ ti (Lk 12.33-34)

19 «İmbəi ne kingə je mbata ləsi dənangi ti ne al. Dənangi ki e lo ki ne ki titi a ndusi je, yə je a ɔi je, taa njé bogi je a mbuti bole bər kadi ɔgii je.

20 Nə kadi imbəi ne kingə je ləsi dərɔ ti taa, ki e lo ki ne ki titi a ndusi al nim, yə je a ɔi al nim, taa njé bogi je a mbuti bole bər 6a a ɔgii al nim tə.

21 Tadə lo ki ne kingə ləi e titi ə mei a e titi tə.»

Kəm e lambi lə darə (Lk 11.34-36)

22 «Kəm dəw ə e lambi lə darəe. Kin ə re kəmi oo lo maji 6a, darəi pəti e me kunji ti.

23 A kin ə re kəmi oo lo maji al tə 6a, darəi pəti e me til ti tə. A kin ə re kunji ki to rəi ti kin təl til ningə, a e til ki dum kəl tae.

Me ka sururu (Lk 16.13; 12.22-31)

24 «Dəw ki a ra kilə 6əə lə ngar je joo goto: re ɔsi ta ki kare ə, a ndigi ki nungi, re kidi ki kare ə, a uwə ki ki nungi tə. A asi kadi irai 6əə lə Luwə nim, 6əə lə la nim al.

25 «E mbata kin ə, m-əl səsi kadi adi mesi a sururu də ne kusosi ti, ki man kaysi ti, ki kadi isi ki dəsi taa al, taa də kibi kəsi ti al nim tə. Tadə kisi ki də taa itə ne kuso, taa darə dəw itə kibi ki kə tə.

26 İgəi yəl je ki a nali dan nəl ti kin oi, dibi ko al nim, tətɪ ko al nim, taa kawɪ ne me dam ti al nim tə, nə Bawsi ki isi dərɔ ti taa, adi-de ne usoi maji. Ə se, səi je, itəi yəl je kin gidi bay bay al wa?

27 Nə dansi ti ə asi kadi a ilə ngon kadi ki ndəy be də ndəne ti ki takul me ka sururu ləne ə?

28 Asi al, nga ra ban be ə mesi a sururu də kibi kəsi ti ə? İgəi puti kam je ki ai me wale ti kin oi. Rai kilə madi al nim, oji kibi al nim tə,

29 nə ngar *Salomə ki təe 6a ngay me ne kingə ti kin ka ɔ kibi ki ndole asi naa səde al*.

30 Ə kin ə Luwə ilə kibi rə ngan kagi je ti ki wale, ki j-ode 6one, ə lo ti par ə a ɔi por kin be ningə, səi dije taa a ilə kibi rəsi ti al a? Səi tə je me kadi-me ti.

31 Adi mesi a sururu kadi əli ə nə: “Ri ə j-a j-uso wa? Ri ə j-a j-ay wa? J-a j-ingə kibi ra ə j-a j-ɔ wa?” al.

32 Ne je kin pəti, e dije ki gəri Luwə al, ə isi sangɪ ki nɔ kəmde ti. Ningə Bawsi ki isi

me dɔrɔ ti gər maji kadi awi ki ndooe tɔ.

³³ Isangi kɔɓe la Luwə ki ndigi lie kate, ningə a adi səsi ndəgi ne je kin pəti dɔ ti.

³⁴ Adi mesii a sururu dɔ ndo ki lo ti ti al. Tado ndo ki lo ti ti aw ki me ka sururu ləne. NDɔ je pəti awi ki ne to rɔ ki sɔbi dɔde, bi awi ki made dɔ ti al.»

7

Gangi ta dɔ-naa ti (Lk 6.37-38, 41-42)

¹ Igangi ta dɔ dɔw ti al, kadi Luwə gangi ta dɔsi ti al tɔ.

² Tado Luwə a gangi ta dɔsi ti tɔki igangii dɔ madisi je ti be tɔ. Ningə kadi igəri tɔki go rəbi ki igangii ta dɔ dije kin ə Luwə a gangi-n ta dɔsi ti tɔ.

³ Ra ban be ə, oo burim wale ki to kəm ngokɔi ti yo, ə oo kagi ki boy ki to yai ti kin al ə?

⁴ Kagi ki boy ə to kəmi ti ne tɔ kin, nga ki go rəbi ki ban ə a əl ngokɔi ə nɔ: «Adi m-un burim wale ki to kəmi ti kin,» ə?

⁵ I nje kadi kəm dije, un kagi ki boy ki kəmi ti kin ningə tɔ, a o lo ay njay kadi un-n burim wale ki kəm ngokɔi ti.

⁶ «Oti kadi ilai ne ki ay njay adi bisii je, nə tə a ii tɔli ki dɔsi ti tə tɔi səsi. Taa ibuki madi-kɔsi je ləsi nɔ kɔsongi je ti al, nə tə a ii njiyai dɔ ti, tibai ki njade.»

Daji ne Luwə (Lk 11.9-13)

⁷ «Tɔdaji, ə a adi səsi, isangi ə a ingəi, indai ta kəy ə a tɛɛi adi səsi.

⁸ Tado dɔw ki daji ə a adi-e, dɔw ki sangi ə a ingə, dɔw ki ində ta kəy ə a tɛɛi adi-e tɔ.

⁹ Nə dansi ti ə ngone daje mapa ningə a un mbal taa ade ə?

¹⁰ Ə se daje kanji ningə a un li taa ade ə?

¹¹ A kin ə səi ki səi dije ki kilə rasi majal kin mɔndi ə igəri rəbi kadi ne ki maji ngansi je ningə, ra ban be ə, Bawsi ki isi me dɔrɔ ti taa kin taa a adi ne ki maji dije ki daji-e al ə?

¹² «Ne je pəti ki indigi kadi dije rai adi səsi kin ə irai adide tɔ. Tado e wa kin ə e ne ndo ki to me ndu-kun je ti lə *Mojii nim, me ta je ti ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti ndangi nim tɔ.

Ta rəbi je ki joo (13.23-24)

¹³ «Uri kəy ki ta rəbi ki mbəngirə, tado ta rəbi ki boy, tati pandangi, rəbi ki kun-e o al, e rəbi ki nje kaw ki dije tuji ti. NGata ningə, e rəbe kin ə dije ngay uni.

¹⁴ Ningə ta rəbi ki nje kaw ki dije kaji ti taa e mbəngirə ba, ibə dije. Ba rəbe kin, njé kune je ai ngay al tɔ.

Njé bar rɔde njé kəl ta ki ta Luwə ti ki ai njé ngom je (Lk 6.43-44)

¹⁵ «Tɔndai kəm-kadi dɔ rɔsi ti ki rɔ njé bar rɔde njé kəl ta ki ta Luwə ti ki ai njé ngom je. A rai rɔsi ti, a oi gidide taga ne ai bati je, nə mede ti kəy, ai jagim je ki njé kuwə ne kul je.

¹⁶ A e ki go kilə ra njé ngom je ki njé kəl kə nə n-ai njé kəl ta ki ta Luwə ti ə a igəri-de. Dəw a ijə kandi nju dɔ kon pa ti al, taa dɔw a ijə kandi mbay-kote dɔ kon ngə ti al tɔ.

17 Kagi ki maji, 6a a andi kandi ki maji, ə kagi ki majal, a andi kandi ki majal tō.

18 Kagi ki maji a asi kadi a andi kandi ki majal al, taa kagi ki majal a asi kadi a andi kandi ki maji al tō.

19 Kagi ki ra ki andi kandi ki majal, a tigəi-e kadi iləi-e me por ti kō.

20 Adi, a e ki go kilə ra njé ngom je ki njé kəl kə nə n-əi njé kəl ta ki ta Luwə ti, ə a igəri-de.

Njé ndo je ki rəjeti
(Lk 6.46; 13.25-27)

21 «E njé ki isi ɓari-mi “Babe, Babe!” tade ti ne par kin ə a uri kəbe ti lə Luwə al, nə e njé ki isi rai go ndigi ti lə Bai ki isi me dərə ti taa.

22 NDō gangi ta ti ə, dije ngay a əi nə: “Babe, Babe! e me tōi ti al ə j-əl-n ta ki ta Luwə ti a? E me tōi ti al ə ji tuwə-n ndil je ki majal a? E me tōi ti al ə ji ra-n ne kəji je ngay ki əti ɓəl ɓəl a?”

23 Ba lo kin ti, m-a m-əl-de ki taga wangi m-ə nə: “Awi say nu, m-gər səsi ndō kare al, səi ki səi njé ra majal je*!”

Kəy je joo
(Lk 6.47-49)

24 «Be ə, dəw ki ra ki oo ta je ki m-əl kin, ə təl rəne go ti ningə, to tə dəw ki nje kəm-kədi, ki ra kəy ləne dō dii ti be.

25 Adi loki ndi ədi ningə, man kō lo re un kəy ka kin, nim taa nəl ka osi ki dō ti tō, nə kəy budi nangi al, tadō ngire e dō dii ti.

26 Nə dəw ki ra ki oo ta je ki m-əl kin, ə təl rəne go ti al ningə, to tə dəw ki mbə, ki ra kəy ləne dō yangira ti be.

27 Adi loki ndi ədi ningə, man kō lo re un kəy ka kin, nim taa nəl ka osi ki dō ti tō, 6a kəy budi nangi mur mur, adi toe to dilə yiw.»

Təgi ne ndo lə Jəju
(Mk 1.22; Lk 4.32)

28 Loki Jəju təl ta ta ləne, ne ndo lie əti kosi je ɓəl to ti ki dum.

29 MBata ndo ne tə dəw ki aw ki təgi ki j rō Luwə ti, ɓi ndo ne tə njé ndo-de ndu-kun je lə Luwə al.

8

Jəju aji nje banji
(Mk 1.40-45; Lk 5.12-14)

1 Loki Jəju j ki dō mbal ti isi risi ki nangi, kosi dije ngay əi goe ti.

2 Nje banji kare tē re rō Jəju ti, ɔsi məkəsine nangi nōe ti, ningə əl-e ə nə: «Babe, re indigi ə, a adi banji ləm ur, kadi rəm ay njay.»

3 Jəju ilə jine, ɔde-n, ningə əl-e ə nə: «M-ndigi, ə kadi banji ləi ur, adi rōi ay njay.» Ba ta naa ti nōq banji lie ur, adi rəe ay njay.

4 Go ti Jəju əl-e ə nə: «Onoi kadi əl tae dəw madi, ə aw ɔji rōi nje kijə ne məsi kadi-kare, ningə adi kadi-kare ki go ndu-kun ti lə *Mojī. İra be mba kadi gəri təkī banji ləi ur adi ingə rō nga.»*

* 7:23 Pa je 6.9 * 8:4 Ki go jibəl ra-e ti lə Jipi je, nje banji e dəw ki dije ooi-e kadi ay njay al, adi asi kadi aw lo ne ra je ti ki 6a tō Luwə al, Ləbətiki 14.2-32.

*Jəju aji ngon nje kilə lə nje
kun də buti asigar je ki bu
(Lk 7.1-10; Jə 4.43-54)*

⁵ Loki Jəju isi ur ki me be ki Kapərnayim ti ningə, dəw ki Rom ti kare ki nje kun də buti asigar je ki bu, re rəe ti, nq ki dəe ti ə nə:

⁶ «Babe, ngon nje kilə ləm kare to moy be nq, njae oy ta gine ti, adi ingə kq ngay.»

⁷ Ə Jəju əl-e ə nə: «M-a m-aw kadi m-aje.»

⁸ Nə nje kun də buti asigar je ki bu əl-e ə nə: «Babe, mi m-asi kadi ində njai ta kəy ti ləm al, ə əl ta kare par ə ngon nje kilə ləm a ingə rə nga.»

⁹ M-əl be tadə, mi ki dəm mi gin təgi ti lə njé ki dəm ti, ningə m-aw ki asigar je ki əi gin təgi ti ləm tə. Adi re m-əl asigar kare m-ə nə: «Aw!» 6a aw; kin ə m-əl ki nungə m-ə nə: «Ire!» 6a re; kin ə m-əl ngon nje kilə ləm m-ə nə: «Ira ne ki be!» 6a ra nee kin tə.»

¹⁰ Loki Jəju oo ta kin tae ti, pite, ə əl njé ki ai sie ə nə: «Təki rəjeti adi m-əl səsi, ko kadi-me ki be kin, m-ingə rə dəw madi ti dənangi ki *Isirayəl ti al bəy.

¹¹ NGa ningə, m-əl səsi bəy tə, dije ngay ki əi *Jipi je al, a jii ki lo kibə kadi ti je, lo kur kadi ti je, kadi rəi isi ta ne kuso ti ki *Abirakam je, ki *Isaki je, ki *Jakobi je me beko ti ki dərə ti.

¹² Nə njé ki kate beko ki dərə ti səbi dəde, a tuwəi-de, buki-de kə taga, me til ti. Loki a nqi je, a ngəi ngangide je titi.»

¹³ Ba, Jəju təl əl nje kun də buti asigar je ki bu ka kin ə nə: «Maji, aw! Ningə kadi ngon

nje kilə ləi aji ki go kadi-me ti ləi kin.» Ningə də kade ti nq, ngon nje kilə lie ingə rə ki nga tə.

*Jəju aji njé moy je ngay
(Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)*

¹⁴ Go ti, Jəju aw me kəy ti lə Piyər 6a, oo məme ki dāne to nangi, rəe q por rigi rigi.

¹⁵ Ə Jəju ədi jie, ningə, rəe ki kate tingə ngay ka kin, təl səl, adi ingə rə nga. Go ti, j taa ra ne kuso adi Jəju.

¹⁶ Loki lo səl, dije rəi ki njé moy je ngay ki ndil je ki majal rai-de, rə Jəju ti. Adi Jəju tuwə ndil je ki majal ka kin dəde ti kə ki ta ki tane ti, taa aji njé moy je pəti tə.

¹⁷ Be mba kadi ta ki nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay əl ka kin təl tane. Ejay ə nə:

«Oy tuji je,
Ki moy je ləje ki dāne ti*.»

*Kun go Jəju
(Lk 9.57-60)*

¹⁸ NDə kare, Jəju oo kosi dije ngay iləi-naa gəl gide, ningə əl njé ndo je ləne kadi n-gangi ba n-awi dame ti ki kare.

¹⁹ Lo kin ti, nje ndo ndu-kun lə Luwə kare re rə Jəju ti əl-e ə nə: «Nje ndo dije, m-a m-un goi lo je pəti ki a aw ti.»

²⁰ Ə Jəju əl-e ə nə: «Nja je ai ki be tode, ə yəl je ai ki kəyde tə, nə *mi NGon dəw m-aw ki lo ki kadi m-ilə dəm ti al.»

²¹ Dəw kare dan njé ndo je ti lə Jəju əl-e ə nə: «Babe, adi-m ta rəbi adi m-aw m-dibi bawm bəy taa.»

²² Ə Jəju əl-e ə nə: «Un gom, ə iyə njé koy je adi dibi njé koy je ləde.»

Jəju ndangi nəl ade a lo ka ti
(Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)

²³ Jəju al me to ti, 6a njé ndo je lie ali goe.

²⁴ Ningə yə, nəl ki bo ngay ibə səde busi dɔ ba ti, adi to aw tə nduy man. Lo ti kin, Jəju isi to 6i.

²⁵ NGa ə, njé ndo je lie rəi ki rɔe ti, ndəli-e ki nɔ tade ti əi nə: «Bəbe, aji-je, nə j-isi j-oy.»

²⁶ Ə Jəju əl-de ə nə: «Ra ban ə ibəli be ə? Səi dije ki kadi-me ləsi e ndikiri ba.» Ningə, j taa, ndangi nəl əi ki man ba, adi lo təl to jiji.

²⁷ Ne kin əti dije bəl ngay, adi əli əi nə: «Dəw ə wa kam e dəw ki ban ə, nəl je ki ba je ka oi ta lie be ə?»

Jəju tuwə ndil je ki majal dɔ
dingəm je ti joo

(Mk 5.1-20; Lk 8.26-39)

²⁸ Loki Jəju re tɛɛ gidi ba ti, dɔnangi ti lə dije ki Gadara, dingəm je joo, ki ndil je ki majal rai-de tɛɛi ki dɔ badi je ti rəi ingəi-e. Dije kin rai ne majal ngay, adi dəw ki kadi un rəbi kin goto.

²⁹ Lo kin ti, iləi rɔde uri kəl əi nə: «NGon lə Luwə, e ri ə ige rɔje ti ə? Ire ne mba kadi adi-je kɔ kəte nɔ dəkagiloe ti a?»

³⁰ NGa ningə, kosi kəsongi je ngay a usoi ne kadi lo ti nɔɔ say ndəy.

³¹ Ə NDil je ki majal nɔi dɔ Jəju ti əli-e əi nə: «Re ituwə-je ə, adi j-aw me kəsongi je ti kam.»

³² NGa ə, Jəju əl-de ə nə: «Awil» Ba tɛɛi, awi uri me kəsongi je ti, adi kosi kəsongi

je 6ingəi-naa kadi mbal ti taa, tosi me ba ti, ayi-naa man oyi.

³³ NJé ngəm kəsongi je ayi-naa awi me 6e bo ti, ɔri poy ne ki ra ne, ki ne ki tɛɛ dɔ dingəm je ti ki joo ki ndil je ki majal rai-de ka kin, pəti adi dije ooi.

³⁴ Dije pəti ki me 6e bo ti tɛɛi awi kadi ingəi Jəju, ə loki ooi-e 6a, dəji-e kadi iyə dɔnangi ləde ə aw.

9

Jəju aji nje rɔ koy njururu
(Mk 2.1-12; Lk 5.17-25)

¹ Jəju al me to ti, ində ba gangi, aw me 6e bo ti ləne.

² Dije madi oti dəw ki rɔe oy njururu, me ne koti njé moy je ti, rəi sie rɔ Jəju ti. Loki Jəju oo kadi-me ləde ningə, əl dəw ki rɔe oy njururu ka kin ə nə: «NGonm, uwə tɔgi ba, majal je ləi e ki kiyə go kɔ.»

³ Lo kin ti, njé ndo ndu-kun je lə Luwə ki nə je əli ta mede ti əi nə: «Dəw kam əl ta ki mal dɔ Luwə ti!»

⁴ Nə Jəju gər mər ta ləde, adi əl-de ə nə: «Ra ban ə isi iməri ta je ki majal mesi ti ə?»

⁵ Kəl dəw kə nə: «Majal je ləi e ki kiyə go kɔ» 6a ngə ngay al, ə se kəl-e kə nə: «J taa, ə injiyə» ə ngə ngay al ə?

⁶ Re e be 6a, m-a m-ɔji səi təkɔ mi NGon Dəw, m-aw ki tɔgi dɔnangi ti ne, mba kadi m-iyə-n go majal je lə dije kɔ.» Ningə, Jəju əl nje rɔ koy njururu ə nə: «J taa, un tuwə ləi, ə aw 6e.»

⁷ Ba dingəm j taa, ə un rəbi, aw 6e.

⁸ Loki kəm kosi je oo ne kin, ra-de bəl ki dum, adi iləi taji dō Luwə ti, ki adi dije tōgi ki əti bəl be kin.

Jəju bar Matije kadi un goe (Mk 2.13-17; Lk 5.27-32)

⁹ Loki Jəju əti noo isi aw ningə, lo də ti ki isi də, oo dingəm ki bari-e nə Matije, isi me kəy taa la-mbə ti. Ə Jəju əl-e ə nə: «Un gom.» Ba Matije j̄ taa, un go Jəju.

¹⁰ Go ti, Jəju isi ta ne kuso ti me kəy ti lə Matije. NGa ningə njé taa la-mbə je, ki ndəgi njé ra majal je, ngay, rəi isi naa ti ki Jəju, ki njé ndo je lie ta ne kuso ti.

¹¹ Loki *Parisi je ooi Jəju isi uso ne ki dije kin ningə, əli njé ndo je lie əi nə: «Ra ban ə NJe ndo səsi ne isi uso ne ki njé taa la-mbə je, ki njé ra majal je ə?»

¹² Ə Jəju oo ndude, adi əl-de ə nə: «E dije ki njé moy je ə a sangi dəw ki nje ra moy, bi e njé rō nga je ə a sangi dəw ki nje ra moy, al.

¹³ Awi isangi kadi igəri me ta ki Luwə əl ə nə: «E ra maji ə m-ge, bi m-ge kijə məsi kadi-kare al*. Tado, m-re mba bar njé ka dana je al, nə m-re mba njé ra majal je yo».

Jəju əl ta dō kiyə ta ne kuso (Mk 2.18-22; Lk 5.33-39)

¹⁴ *NJé ndo je lə Jə Batisi rəi ingəi Jəju əli-e əi nə: «Ra ban ə je ki *Parisi je j-iyə ta ne kuso, ə njé ndo je ləi rai al ə?»

¹⁵ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Oi kadi dije ki bari-de lo ne kuso taa-naa ti, a əi ki rənəl al,

dəkagilo ti ki nje taa dəne isin səde naa ti a? NDō je a rai noo kadi a uni-e tade ti ningə, dəkagiloe ti kin ə a iyəi ta ne kuso.

¹⁶ Dəw a un ta kibi ki sigi kadi ilə-n kəm kibi ki kəke al. Re e be ə, ta kibi ki sigi ka kin a j̄ ki ki kəke raki raki, kadi bole a to wororo itə ki kəte bəy.

¹⁷ Taa, dəw a un kasi kandi nju ki j̄ al bəy uti me mbu nda je ti ki kəke al tō. Re e be ningə, loki kasi a j̄ ba, mbu nda je a ndui, kadi kasi kandi nju a lo kō nim, taa mbu nda je ka təli ne ki tuji kō nim tō. Be ə, re kasi kandi nju j̄ al bəy ba, maji kadi mbu nda je əi ki sigi taa. Be ba, mbu a ndu al nim, kasi ki me ti ka a lo kō al nim tō.»

Jəju aji ngon ki dəne əi ki dəne ki nje moy məsi (Mk 5.21-43; Lk 8.40-56)

¹⁸ Loki Jəju a əl-de ta kin ningə, nje kun dō *Jipi je kare, re əsi məkəsi ne nangi nōe ti, əl-e ə nə: «NGonm ki dəne ki du oy taji naa ti ne bəy. Nə re ire ində jii dəe ti ə, a təl təsi ndəl.»

¹⁹ Jəju j̄ taa, un goe əi ki njé ndo je ləne.

²⁰ Ningə, dəne kare ki moy məsi ade kō bəl dōgi gide e joo, re bəsi rō Jəju ti, ki rəbi ki gide ti, ədi ta kibi lie.

²¹ MBata əl mene ti ə nə: «Kin ə re ta kibi lie wa par mindi ə m-ədi ka, rəm a nga.»

²² Jəju ilə rəti oo-e, ba əl-e ə nə: «Uwə tōgi ba ngonm, kadi-me ləi aji.» Ningə dō kade ti wa kin par, dəne ingə rō nga.

²³ Loki Jəju re teə me kəy ti lə ki bo lə Jipi je ka kin ningə,

oo njé kəl nal je, ki kosi dije singəi sokito dɔ-naa ti, ə əl-de ə nə:

²⁴ «Ɔri rəsi gogi, ngon oy al, nə to bi kare.» Dije ibəi Jəju kogii.

²⁵ Loki adi kosi dije tɛɛi taga ningə, Jəju ur kəy, uwə ji ngon, ɓa ngon ki dənə j taa.

²⁶ Poy nɛ kin sane ki dɔnangi ki nɔɔ ba pəti.

Jəju adi njé kəm tɔ je joo oi lo

²⁷ Loki Jəju isi aw, njé kəm tɔ je joo uni goe, əli ta ki ndude ki boy əi nə: «NGon ka Dabidi*, o kəm-to-ndoo ləje.»

²⁸ Jəju re ɓe ningə, njé kəm tɔ je ki joo ka kin rəi rəe ti ɓasi, ə Jəju əl-de ə nə: «Oi kadi m-asi kadi m-ra nɛ kin wa kare wa?» Ə njé kəm tɔ je iləi-e ti əi nə: «Oyo, j-o kadi asi, Ɔaɓe.»

²⁹ Lo kin ti, Jəju ɔdi kəmde, ə əl-de ə nə: «Maji, kadi nɛ je rai nɛ ki go kadi-me ti ləsi!»

³⁰ Ɔa, kəmde oo lo. Ningə, go ti, Jəju ndəji-de ki tɔgine ə nə: «Oi maji, kadi dəw madi gər nɛ ki ra nɛ kin al.»

³¹ Nə loki tɛɛi ki taga be par ə, iləi ngirə kəl ta ki dɔe ti ki go nangi ki nɔɔ pəti.

Jəju tuwə ndil ki majal dɔ dəw ti ki əl ta al

³² Loki njé kəm tɔ je tɛɛi awi ningə, dije rəi ki dingəm kare ki ndil ki majal ra-e adi əl ta al.

³³ Jəju tuwə ndil ki majal ɓa, dingəm ki kəte əl ta al ka kin, təl əl ta. Ningə nɛ kin əti kosi dije ɓəl ngay, adi əli əi nə: «J-o nɛ ki be kin dɔnangi* Isirayəl ti nja kare al ɓəy!»

³⁴ Nə *Parisi je əli əi nə: «E ki tɔgi lə ngar lə ndil je ki majal, ə isi tuwə-n ndil je ki majal.»

Jəju oo kəm-to-ndoo lə kosi je

³⁵ Jəju aw ki ɓe bo je, ki ngan ɓe je, ndo nɛ me kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, ilə mbɛ Poy Ta ki Maji ɔji dɔ kɔɓe lə Luwə, taa aji njé moy je, ki njé rɔ to je pəti tɔ.

³⁶ Loki Jəju oo kosi je, oo kəm-to-ndoo ləde, tadɔ kɔ rade, tɔgide goto, awi tə bati je ki nje kul-de goto be*.

³⁷ Be ə, Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Ko ki asi kijə, dile e ngay, nə njé kije je əi ngay al.

³⁸ Ə əli ta ki Ɔa nje ko, adi ilə ki njé ra ko je me ko ti ləne.»

10

Njé ndo je lə Jəju ki dɔgi gide e joo

(Mk 3.16-19; Lk 6.14-16)

¹ Jəju ɓar njé ndo je ləne ki dɔgi gide e joo, adi-de tɔgi kadi tuwəi ndil je ki majal je, ajii njé moy je, ki njé rɔ to je, pəti.

² Tɔ njé kaw kilə je ki dɔgi gide e joo ə to kin: E ki dɔsay e Simɔ, ki ɓari-e nə Piyər əi ki ngokone Andire; Jaki əi ki Ja ki ngan lə Jəbədə;

³ Pilipi əi ki Batiləmi, Tomasi əi ki Matiye ki nje taa la-mbə; Jaki ki ngon lə Alpe əi ki Tade;

⁴ Simɔ ki e mbɔ njé rɔ mbata kingə dɔ lə ɓe ləde ti əi ki Judasi Isikariyoti ki nje kun dɔ Jəju.

* 9:27 Igɔi Mk 10.47 ki ta ki dɔ ti gin makitibi ti nangi. ✧ 9:36 Kɔr Isirayəl je 27.17; 1 NGar je 22.17

Jaju ila njé kaw kilá je lâne ki dɔgi gide joo
(Mk 6.7-11; Lk 9.2-5; Lk 10.3-12)

⁵ Jaju ila njé kaw kilá je lâne ki dɔgi gide joo ki ndu kin ə nə: «Awi rɔ dije ti ki əi *Jipi je al, al, taa awi me ɓe bo je ti ki *Samari ti al tɔ.

⁶ Awi ki rɔ gin koji ti ki *Isirayəl, ki toi tɔ bati je ki ndəmi be kin yo.

⁷ Dɔ rəbi ti, ilai mbe təkɪ kɔɓe la Luwə e basi.

⁸ Ə aji njé moy je, adi njé koy je ii lo koy ti, adi banji ur kɔ rɔ njé banji je ti adi rɔde ay, ə ituwəi ndil je ki majal dɔ dije ti tɔ. E ne ki ingəi kare, ə adi dije kare tɔ.

⁹ Uni ɔr al nim, la al nim, silə al nim, ilai dɔ nda ti ki ɓədisi ti al.

¹⁰ Taa, uni ɓəl kaw mba al nim, ɔyi kibi joo al nim, ɔyi sa al nim, uni kagi tɔsi al nim tɔ. Tado sɔbi kadi nje ra kilə ingə ne kusone ji dije ti ki ra kilə dande ti.

¹¹ Loki uri me ngon ɓe ti, ə se me ɓe bo ti ə, idəji ta, ə re ingəi dəw ki asi kadi uwə səsi rɔne ti ɓa, isi ɓe lie nɔɔ biti kadi awii.

¹² Loki uri me kəy ti ningə, irai dije ki me ti lapiya.

¹³ Kin ə re uwəi səsi ki rɔde ti ɓa, kadi lapiya ləsi aw ki dɔde ti, a kin ə re uwəi səsi ki rɔde ti al tɔ ɓa, kadi itəli itaai lapiya ləsi gogi.

¹⁴ A kin ə re, me kəy ti, ə se me ɓe ti, dije mbati kuwəi səsi ki rɔde ti, ə se mbati koo dɔ ta ləsi ɓa, loki isi tɛɛi me ɓe ti kin

ki taga ə, indəi bu ki njasi ti kɔ.*

¹⁵ M-əl səsi təkɪ rɔjeti, ndo gangi ta ti ə, ta ki gangi ki dɔ ɓee ti kin a itə yə Sodom ki Gomər ɓəy[☆].

Ko ki a ingə njé ndo je la Jaju
(Mk 13.9-13; Lk 12.11-12; 21.12-19)

¹⁶ «Ki ne kin, mi, m-ilə səsi tɔ bati je dan jagim je ti. Maji kadi indəi kəm-kədi dɔ rɔsi ti tɔ li je be, ə isəli ləm ləm tɔ də dum je be tɔ.

¹⁷ Adi kəmsi ədi dɔ rɔsi ti ki rɔ dije ti, tado a awi səsi lo gangi ta je ti, a tindəi səsi ki ndəy kabilay gin kəy kaw-naa je ti.

¹⁸ A awi səsi nɔ njé kɔɓe je ti, ki nɔ ngar je ti ki boy ki mbata ləm. Lo kin ti, əi je, ki dije ki əi *Jipi je al, a e ta rəbi ki kadi a ingəəi naji ki ma ki dəm ti rɔsi ti.

¹⁹ Loki a uwəi səsi kadi a awi səsi lo gangi ta ti, onosi kadi mesi ɓəl, kə nə se ta ri ə a əli-de wa, ə se a əli-de ki kuje ki ban wa. Ta ki kadi a əli-de ɓa, Luwə a ində tasi ti loe ti nɔɔ.

²⁰ Tado e səi je wa ə a əli ta al, nə e NDil Bawsi Luwə ə a un səsi kadi əl-n ta.

²¹ «NGakonaa je a uni dɔ-naa awii lo təl-naa ti, baw ngon a aw ki ngon kadi tɔli-e kɔ, ningə ngan je, mede a majal ki njé koji-de je, ə a uni dɔde awi kadi tɔli-de tɔ.

²² Dije pəti mede a majal səsi ki mbata ləm, nə dəw ki uwə rɔne ba biti ta təl tae ti, ə a ingə kaji.

* **10:14** Ki go kuji rae ti la Jipi je, kində bu ki nja ti kɔ, tɔji təkɪ lo ki n-ii ti, ə se ɓe ki n-itɛɛi me ti ki taga kin, ne kare ki dɔɔ-de sie naa ti goto. ☆ **10:15** Kilə ngirə ne je 18-19

23 Loki a adi səsi kə me be bo ti ki kare ə, ayi-naa awi ki nungi ti. Ningə təkı rəjeti, adi m-əl səsi, a iləi ta nja be bo je ki *Isirayəl ti naa ti al bəy ə mi *NGon dəw m-a m-re.

24 Nje ndo itə nje ndo-e ne al, taa bəə itə bane al tə.

25 Nje ndo, re asi ki nje ndo-e ne be ba, e ngay; ə bəə, re asi ki bane ba e ngay tə. Kin ə, ba nje kəy wa mindi ə, dije bari-e Bəljəbul ki e ngar lə ndil je ki majal ningə, njé ki me kəy ti lie yadə a to ban?

Luwə ki karne ba ə e dəw ki səbi bəl-e
(Mk 8.38; Lk 9.26; 12.2-9)

26 «İbəli-de al, tadə ne ra ki gidi ngəy ti ki gine a tēē al goto, taa ne ki to lo bəyə ti, ki dəw a gər al ka goto tə.

27 Ne ki m-əl səsi lo ki ndul ti, əli tae kada wangi, ə ne ki dije kəti mbisi ti ngun ngun ngun, iləi mbeē də kagi ti taa tə.

28 İbəli dije ki a təli darəsi par, bi asi təl ndilsı al kin, al. Nə kadi İbəli Luwə ki asi kadi tujı ndilsı əi ki darəsi naa ti me por ti lə su kin.

29 Dije isi gati ki ngan yəl je joo ə gusi kare adi oi ne, nə ki kare dande ti ki kadi osi nangi ki kanji kadi Bawsi Luwə ndigi goto.

30 Ki əji dəsi, bi dəsi wa kin ka Luwə tidə kare kare gər kəre.

31 İbəli ne madi al, səi je, Luwə oo ndasi itəi ngan yəl je ki ngay.

32 «Dəw ki ra ki un ndune ta kəm dije ti wangi, təkı n-e dəw ləm, mi ka m-a m-un ndum

nə Bai ti, ki isi dərə ti, təkı e dəw ləm tə.

33 Nə dəw ki najı ta kəm dije təkı, n-gər-m al, mi ka m-a m-najı ta kəm Bai ti, ki isi dərə ti təkı m-gər-e al tə.»

Jəju ə nə n-re ki rə dan dije ti
(Lk 12.51-53; 14.26-27)

34 «İgai mesi ti təkı m-re ki lapiya dənangi ti al; m-re ki lapiya al, nə m-re ki rə dan dije ti.

35 M-re ki gangi-naa dan ngon ki dingəm ti əi ki bawne, m-re ki gangi-naa dan ngon ki dənə ti əi ki kone, m-re ki gangi-naa dan ngon ki dənə ti əi ki məmne ki dənə.

36 Dəw madi, dije ki me kəy ti lie e wa, a təli njé bə je lie*.

37 «Dəw ki ndigi kone, ə se bawne itə-m, dəwe kin asi kadi e dəw ləm al. Dəw ki ndigi ngonne ki dingəm, ə se ki dənə itə-m, dəwe kin asi ta kadi e dəw ləm al.

38 Dəw ki un kagi-dəsi ləne dənə ti, ə un gom, al, dəwe kin asi ta kadi e dəw ləm al.

39 Dəw ki ge ngəm rəne ne wa, a tı tae, nə dəw ki ilə rəne kə ki mbata ləm, ta rəe a tı al.

Ta ki də ne kigə go ji ti
(Mk 9.41)

40 «Dəw ki uwə səsi ki rəne ti, e mi ə dəwe uwə-m ki rəne ti. Ningə dəw ki uwə-m ki rəne ti, e nje kilə-m ə uwe ki rəne ti tə.

41 Dəw ki uwə nje kəl ta ki ta Luwə ti ki rəne ti, mbata ke ki e nje kəl ta ki ta Luwə ti ba, a ingə ne kigə go ji ki asi naa ki yə nje kəl ta ki ta Luwə ti wa kin be tə. Dəw ki uwə dəw ki dana ki rəne ti, mbata ke ki e dəw ki dana ba, a ingə ne kigə

go ji ki asi naa ki ya dɔw ki dana wa kin be tɔ.

⁴² M-əl səsi tɔki rɔjeti, dɔw ki adi man ki sɔl wa kin par me ngon kal man ti, ki kare dan njé ki du ti ki dan njé ndo je ti ləm kin, mbata ke ki e nje ndo ləm ɓa, dɔwe kin, tɔki rɔjeti, adi m-əl səsi, a nal nɛ kigə go ji ləne al.»

11

Jɔ Batisi ɔi ki Jɔju (Lk 7.18-35)

¹ Loki Jɔju adi ndu kin njé ndo je ləne ki dɔgi gide e joo, gine gangi ɓa, ɔti nɔɔ, aw ndo nɛ je, ilə mbe Poy Ta ki Maji je me ɓe bo je ti ki dɔnangi ti ki nɔɔ.

² Lo kin ti, Jɔ Batisi ki to kəy dangay ti, oo poy nɛ je ki Kirisi ra, adi ilə njé ndo je ləne, kadi dɔji ta Jɔju ɔi nɔ:

³ «Ji ɔji dɔw ki Luwə mbəte, ki sɔbi kadi a re ka kin ə se, e nay nɔɔ ɓəy kadi tɔji ngəm tae ə?»

⁴ Ə Jɔju ilə-de ti ə nɔ: «Awi əli Jɔ nɛ je ki oi ki mbisi je, ki kəmsi je kin:

⁵ Njé kəm tɔ je ooi lo, njé mətɔ je njiyəi maji, njé banji je ingəi rɔ nga, njé mbi ɓəy je ooi ta, njé koy je ji taa lo koy ti, taa njé ndoo je ka, e ki kilə-de mbe Poy Ta ki Maji tɔ.

⁶ Maji-kur e lə dɔw ki m-təl gin kosi lie, al.»

⁷ Loki ɔti awi, Jɔju ilə ngirə kəl kosi je ta ki dɔ Jɔ ti ə nɔ: «E ri ə awi isi oi dilə lo ti ə? E gakira ki nəl isi aw sie ki yo je, ki ne je kin a?

⁸ A re e e al ə, e ri wa bangi awi isi oi ə? E dɔw ki ɔ kibi

ki ndole ngay ɓa awi oi-e ma? NGa njé ki ɔi kibi je ki ndole ngay ka, isi me kəy je ti ki ngar je isi ti.

⁹ Ə se e ri wa ə awi oi wa? E nje kəl ta ki ta Luwə ti ə awi oi-e ma? Re e e ə, m-əl səsi m-ə nə oyo, e nje kəl ta ki ta Luwə ti ki itə njé kəl ta je ki ta Luwə ti ɓəy.

¹⁰ E e ə makitibi lə Luwə əl ta ki dɔe ti kəte ə nɔ: “M-a m-ilə ki nje kaw kilə ləm kəte kadi ra go rəbi nɔi ti*.”

¹¹ Tɔki rɔjeti, adi m-əl səsi, dan dije ti pəti ki dəne je oji-de kin, dɔw ki bo itə Jɔ Batisi goto. Nə ki ɓasine kin, dɔw ki e ki du ngay me ɓekɔ ti ki dɔrɔ ti, bo ite.

¹² Lo kilə ngire dɔkagilo ti lə Jɔ Batisi, biti ɓone, kɔɓe lə Luwə e gin nɛ ra ki ki tɔgi ti, ningə njé tɔgi je sangi kadi n-taai-e gin tɔgide ti.

¹³ Makitibi je lə njé kəl ta je ki ta Luwə ti pəti, ki ndu-kun je lə *Moji, əli ta ki dɔ nɛ je ti ki a rai nɛ biti tɛɛi dɔ Jɔ Batisi ti.

¹⁴ Re indigi kadi igəri gine maji ɓa, Jɔ e nje kəl ta ki ta Luwə ti, Eli ki kadi a təl re.

¹⁵ Ə dɔw ki aw ki mbine mba koo-n dɔ ta ɓa, kadi oo ta kin maji!

¹⁶ «M-o dɔw ki kadi m-un-e m-ɔji-n dije ki dɔkagilo ti ki ɓone kin al. M-a m-ə nə toi tɔ ngan je ki du ki isi ta mbalo je ti, ɓari-naa ki yo je ki ne je ɔi nɔ:

¹⁷ “Ji kəl nal kadi indamii, ə imbati ndam, j-osi pa yo kadi inɔi, ə imbati nɔ.”

¹⁸ E be ə, Jɔ re, uso nɛ al nim,

ay man al nim 6a, dije əli əi nə: “Dəe majal”,

¹⁹ NGA ə, mi *NGon dəw m-re, ə m-uso ne je, m-ay man je 6a, dije əli əi nə: “Mi nje kuso ne kədi, mi nje kay ne, mi madi njé taa la-mbə je, ki njé ra majal je,” 6əy tə! Nə njé ki ndigi gosi lə Luwə, gəri kadi gosi lə Luwə e gosi ki dana ki go kilə rae ti ki to ki taga.»

Be je ki mbati kiyə rəbi ne rade je ki majal kə
(Mt 10.15; Lk 10.12-15)

²⁰ Lo kin ti, Jəju ilə rəne, kəl ki dije ki me 6e bo je ti, ki əi ə əi dije ki, ra ne kəji je ngay dande ti, nə iyəi rəbi ne rade je ki majal kə al, ə nə:

²¹ «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi dije ki Koraje! Kəm-to-ndoo e ləsi səi dije ki Bətisayda! Ne kəji je ki əti 6əl, ki Luwə oji dansi ti kin, re ne je kin rai ne me 6e bo Tir ti, ki 6e bo Sidə ti be ə, re dije ki me ti a iyəi rəbi ne rade je ki majal mari nu. Re a iyəi rəbi ne rade je ki majal kə, ki go rəbi kilə kibi kuwə ndoo rə ti, kəy-n bu por ki də ti.

²² E be ə, m-əl səsi kadi igəri tək, ndə gangi ta ti ə, ta ki gangi ki də Tir ti ki Sidə, yəsi a ngə ite.

²³ NGA ningə j Kapərnayim, o kadi a un dəi taa bitə kadi ədi rə, nə Luwə a təl səi bitə kaw səi koo. Tadə ne kəji je ki rai ne Kapərnayim ti kin, re rai ne Sodom ti be ə, re 6one kin 6e bo ki Sodom a a ki dəne taa ne 6əy.

²⁴ E be ə, m-əl səsi kadi igəri tək, ndə gangi ta ti ə, ta ki

gangi ki də dije ti ki Sodom a ngə ngay tə yəsi be al.»

Jəju əi ki Bawne Luwə
(Lk 10.21-22)

²⁵ Də gangi loe ti kin, Jəju un ta, əl ə nə: «Bai, ki j Ba dərə ki dənangi, m-ilə təji dəi ti, tək i 6əyə ne je kin njé tər je, ki njé ne gər je, ə iteə ki dəe adi ngan je ki du gəri.

²⁶ Oyo, Bai, e ndigi ləi kadi ne kin ra ne be.»

²⁷ Ba, Jəju əl dije ki ai noə ə nə: «Bai, adi-m ne je pəti, ningə dəw kare ki gər-m, mi NGon, goto, e Bai ki karne ba par, taa dəw kare ki gər Bai ka goto tə, e mi NGon ki karm ba par, ningə e dije ki mi wa ə m-ndigi kadi m-adi gəri-mi par tə.

²⁸ «İrəi ki rəm ti, səi pəti ki əi rəgəgə gin ne koti ti ki əy, ə m-a m-adi səsi əri kəə.

²⁹ Uni jugi ləm, ə itaai ne ndo ləm, tadə mi dəw ki səl ləm ləm, taa mi nje kilə dəm nangi nim tə. Re irai be ə, a ingəi lo kər kəə lə ndils.

³⁰ Mi, jugi ləm əy al, taa ne ki madi səsi kadi oti ka əle pəl pəl tə.»

12

Ta lə Jəju də ndə taa kəə ti
(Mk 2.23-28; Lk 6.1-5)

¹ NDə kare, Jəju ində də me ndər gəme je ti, ndə taa kəə ti lə *Jipi je. *NJé ndo je lie ki əi sie, 6o ra-de adi gangi də ko je, usoi.

² Ə loki *Parisi je ooi-de ningə, əli Jəju əi nə: «O njé ndo je ləi rai ne ki kadi dəw ra ndə taa kəə ti al.»

3 Ə Jəju təl əl-de ə nə: «İtidəi ne ki ngar *Dabidi ra loki bo ra-de ki dije ki goe ti kin al a?

4 Dabidi ur me kəy ti lə Luwə ki ra ki kibi, əi ki dije ki gone ti, usoi mapa ki dije adi Luwə kadi-kare ti. E mapa ki kuso-e səbi dəe al nim, səbi dō njé ki goe ti al nim, nə e njé kijə ne məsi kadi-kare par ə səbi dōde kadi usoi*.

5 Ə se ta ki ndu-kun lə *Moji ndangi əl ə nə: ndō taa kəə ti, njé kijə ne məsi kadi-kare je, rai kilə ki e ne ki kadi dəw ra ndō taa kəə ti al, gin kəy ti lə Luwə, nə dəw tidə dōde ti kadi e majal al kin, itidəi al a?

6 NGa ningə kadi m-əl səsi, lo ki j-a ti ne kin, ne ki bo ngay itə kəy lə Luwə to ti ne.

7 Ningə kin ə re igəri me ta ki ə nə: “E koo kəm-to-ndoo ə mge, 6i e kilə məsi kadi-kare par al*” kin ə, re a igangi ta dō dije ti ki ta ləde goto kin al.

8 Tadō mi *NGon dəw, m-aw ki togi dō ndō taa kəə ti.»

Jəju adi rə nga dingəm ki jie oy njururu

(Mk 3.1-6; Lk 6.6-11)

9 Jəju j nōo, aw kəy kaw-naa ti lə *Jipi je.

10 Ningə dingəm kare ki jie oy njururu e me kəy kaw-naa ti nōo. Ba, dije sangi rəbi ki kadi n-indəi ta dō Jəju, adi dəji-e ta əi nə: «NDu-kun adi ta rəbi kadi dəw aji madine ndō taa kəə ti ə se aje al ə?»

11 Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Nə dansi ti ə, aw ki bati kare ba, ə bati ka kin osi 6e ti ndō taa kəə ti, ə aw un-e tēē sie taga al ə?»

12 NGa ningə re e dəw 6a, itə bati gidi bay bay! ƏƏ m-əl səsi təkəi ndu-kun adi ta rəbi kadi dəw ra maji ndō taa kəə ti.»

13 Lo kin ti nōo, Jəju əl dingəm ka kin ə nə: «İsurə jii.» Ə dingəm surə jine 6a, jie təl to maji asi-naa ki ki nungi.

14 Ə loki *Parisi je tēēi taga 6a, awi əli-naa ta ki dō Jəju ti, kadi n-ooi se n-a n-rai ban ə n-a n-təli-e wa.

Jəju e 6əə kilə lə Luwə

15 Loki Jəju oo poy ne ki gei ra sie, ətə lo kin ti nōo kə. Dije ngay uni goe, ningə aji njé moy je pəti tə.

16 Ba, ndəji-de ki toğine, kadi rai adi dəw gər-ne al.

17 Ningə ne kin ra ne be kadi ta ki Luwə əl ki ta nje kəl ta ki tae ti, Ejay kin*, təl tane. Luwə əl ə nə:

18 «Oi 6əə kilə ləm ki m-kəte, Nje ndigi ləm, ki rəm nəl-m ngay kadi m-ilə jim dəe ti.

M-a m-ində NDilm dəe ti, Ningə a ilə mbə ne ra ki dana rə gin 6e je ti ki dangi dangi*.

19 A kəli-naa ki dəw al nim, a ində ndu al nim.

Dəw a oo ndue əl ta ta mbalo ti al*.

20 A budi gakira ki to ki mbəne nangi al,

Taa, a təl lambi ki isi oy al nim tə.

A ra be biti kadi tə ne ra ki dana o 6e*.

21 Gin 6e je ki dangi dangi a indəi mede dəe ti.»

* 12:4 1 Samiyəl 21.2-7; Ləbətiki 24.9

* 12:18 Ejay 42.1 * 12:19 Ejay 42.2

* 12:7 Oje 6.6

* 12:17 Ejay 42.1-4

* 12:20 Ejay 42.3

Dije ai nā Jaju e ngar lā ndil je ki majal

(Mk 3.22-30; Lk 11.14-23)

²² Dije rai ki dingam kare ki ndil ki majal ra-e adi kame oo lo al nim, əl ta al nim, ə Jaju ade əl ta je, oo lo je.

²³ Ne kin əti kosi dije ɓəl ngay, adi daji-naa ta əli əi nā: «Dəw kam e *NGon ka Dabidi al ma?»

²⁴ Nə loki *Parisi je ooi ta kin ningə, əli əi nā: «E kam isi tuwə ndil je ki majal ki tɔgi lə Bəljəbul, ki e ngar lə ndil je ki majal.»

²⁵ Jaju gər mər ta ləde adi əl-de ə nā: «Kin ə, dije ki me ɓeko ti ki kare ba, təli dɔ-naa ti rɔi-naa ə, ɓe kɔe kin a tuji. Taa, ɓe bo, ə se me kəy ki dije ki me ti təli dɔ-naa ti, rɔi-naa, ki kadi a a taa ka goto tɔ.

²⁶ Kin ə re *Sata wa tuwə dije lə Sata, e wa adi dije lie təli dɔ-naa ti rɔi-naa ə, lo kadi kɔɓe lie a aw ki kəte goto.

²⁷ Kin ə re e ki tɔgi lə Bəljəbul ə m-tuwə-n ndil je ki majal ə, dije ki gosi ti tuwəi-de ki tɔgi lə nā ə? Dije ki gosi ti wa a tɔji kadi ta ləsi e ta ki go ti al.

²⁸ A re e ki tɔgi lə NDil Luwə ə m-isi m-tuwə-n ndil je ki majal tɔ ningə, tɔji kadi kɔɓe lə Luwə re tɛɛ rəsi ti ngata.

²⁹ «Ningə təki rɔjeti, re dəw uwə dəw ki nje tɔgi dɔe kəte al ə, a asi kur me kəy ti lie, kadi ndur ne kingə lie al. Loki dɔe ngata ningə, a ndur ne ki me kəy ti lie təki mene ge.

³⁰ Ningə kadi igəri, dəw ki e səm al, e nje kəsi-m ta, taa dəw ki kaw səm ne ki naa ti al, e nje tində tɔ tɔ.

³¹ Be ə, m-əl səsi təki, majal je pəti ki dije a rai-de, ə se ta je ki mal pəti ki dije a əli dɔ Luwə ti, Luwə a iyə goe kɔ adi-de, nə ta ki mal ki kəl dɔ NDil Luwə ti, Luwə a iyə go kɔ adi-de al ratata.

³² Kin ə re dəw əl ta ki majal ɔsi-n tam, mi *NGon dəw ə, Luwə a iyə go kɔ ade, nə re əl ta ki mal ɔsi-n ta NDil Luwə ə, Luwə a iyə go kɔ ade ki ɓone ti al nim, ki lo ti ti al nim, ratata.

Ta ki tɛɛ ta dəw ti ki ngame dəw

(Mt 7.16-17; Lk 6.44-45)

³³ «Kin ə re kagi maji ɓa, kande maji tɔ, a re kagi majal ɓa, kande majal tɔ. Tado e ki kandi kagi ə dəw a gər-n kagi.

³⁴ Səi njé man majal tə li je be kam, a rai ban be ə ta ki maji a tɛɛ tasi ti, səi ki səi dije ki majal ə? Tado e ne je ki rosi me dəw kin ə isi tɛɛ tae ti.

³⁵ Dəw ki maji, kilə rae je tɛɛ me ne ra ti ki maji ki uwə mee. Ningə dəw ki majal, kilə rae je tɛɛ me ne ra ti ki majal ki uwə mee tɔ.

³⁶ M-əl səsi, ngan ta je ki galala pəti ki isi tɛɛ ta dije ti kin, a əli gine ndo gangi ta ti.

³⁷ Tado e ki ta ki tai ti ə a ɔri ta dɔi ti, ə e ki ta ki tai ti tɔ ə ta a uwəi.»

Parisi je daji Jaju ne kaji

(Mt 16.1-4; Mk 8.11-12; Lk 11.16, 29-32)

³⁸ Njé ndo ndu-kun je ki *Parisi je uni ta əli Jaju əi nā: «Nje ndo dije, ji ndigi kadi ira ne kɔji madi kare adi j-o.»

³⁹ Ə Jaju ilə-de ti ə nā: «Dije ki dɔkagilo ti ki ɓone, əi dije ki majal, ki njé kuwə marim, ndigi kadi n-ooi ne kɔji, nə ne

kɔji madi ki rangi ki kadi a oi ore dɔ ne kɔji lə nje kəl ta ki ta Luwə ti Jonasi, goto ngata.

40 Tado, tə ka ki Jonasi ra kondɔ mitə, kadi mitə me kanji ti ki boy ka kin ə, mi *NGon dəw m-a m-ra kondɔ mitə, kadi mitə gin nangi ti tɔ[☆].

41 NDɔ gangi ta ti ə, dije ki Ninibi ti a i taa ta kəm dije ti ki dɔkagilo ti ki ɓone kin kadi a iləi ta dɔde ti. MBata, loki Jonasi ilə mbe Poy Ta ki Maji, dije ki Ninibi ti iyəi rəbi ne rade je ki majal kɔ[☆]. NGA ningə, ki ɓasine kin, dəw ki itə Jonasi say e ne.

42 NDɔ gangi ta ti ə, ngar ki dəne ki i gin ɓe ti, a i taa ta kəm dije ti ki dɔkagilo ti ki ɓone kin kadi a ilə ta dɔde ti. MBata, i soy dɔnangi ti nu ə ndɔ ki re kadi oo gosi ta lə Salomɔ[☆]. NGA ningə, ki ɓasine kin, dəw ki itə Salomɔ say e ne.

NDil ki majal ki təl re tone ti gogi

(Lk 11.24-26)

43 «Loki ndil ki majal tɛɛ me dəw ti, aw ilə ki dilə lo ki tuti mba kadi n-ingə lo kisi ki rangi kadi n-ɔr kəɛ ti, nə ingə al ɓa,

44 əl ə nə: “M-a m-təl kadi m-aw lo kisi-m ti ki kəte m-isi ti ə m-tɛɛ ka kin gogi.” Loki təl aw gogi ningə, ingə me lo ka kin to kare, utəi, rai adi maji.

45 NGA ə, təl aw, ɔy ndil je ki majal itai-e e wa ɓəy siri, ɓa rəi uri me dəw ti ka kin isi. Lo kin ti, ji kisi dəw kin ki dɔe taa a majal ngay itə e ki kəte ɓəy. Be ə, dije ki majal ki dɔkagilo ti ki ɓone ka a toi be tɔ.»

Jəju əl ta lə kone je ki ngakone je ki rəjeti

(Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)

46 Jəju isi əl ta kosi je ba ɓəy ningə, kɔe je ki ngakɔe je rəi ai taga, sangi kadi n-əli sie ta.

47 NGA ə dəw madi əl-e ə nə: «O kɔi je ki ngakɔi je ai taga nɔɔ, a sangi kadi n-əli səi ta.»

48 Ə Jəju təl əl dəw ka kin ə nə: «Nə je ə əi kom je, ki ngakom je ə?»

49 Ba un jine tɔji-n njé ndo je ləne, ə ə nə: «Oi kom je, ki ngakom je ə isi kin.

50 Tado dəw ki nje ra ndigi lə Bawm ki isi me dɔrə ti ə, e ngokom je, e konanm je, ki kom je.»

13

Kuji ta ki dɔ nje dibi ne ti

(Mk 4.1-9; Lk 8.4-8)

1 NDɔe ti kin, Jəju tɛɛ me kəy ti, aw isi kadi ba bo ti.

2 Kosi dije ngay kawinaa gəi gide, adi aw al isi me to ti. Ba kosi dije pəti, ai ngangɔ ba ti ne.

3 Jəju əl-de ne je ngay me kuji ta je ti ə nə: «Nje ndɔr kare aw kadi dibi ne,

4 ningə dɔkagilo ti ki a ilə ko ne, kə ko je madi tosi ngangɔ rəbi ti adi yəl je rəi ɔi maki.

5 Kə ko madi je, tosi dɔnangi njəkirə ti, adi lo kadi ingəi dɔnangi asi tam iləi ngirəde ti goto. Nə ke ə, tɔgi kalangɔ ba, tado ngirəde to taa ne.

6 Loki kadi ɔsi ningə, ngan ko je ka kin ndoləi mbaw, ɓa go ti, tuti kurim, tado ngirəde aw nangi boy al.

☆ 12:40 Jonasi 2.1

☆ 12:41 Jonasi 3.5

☆ 12:42 1 NGar je 10.1-10

7 Kā ko je ki nungi, tosi dan kon je ti, adi kon je tōgi ndami-de mbɔl.

8 Nə kā ko je madi, tosi dɔnangi ti ki maji, adi andi. Ki na je andi asi ɔu kare, njé ki nungi andi asi kuti mehe, taa njé ki nungi ɔəy andi asi kuti mitə tɔ.»

9 Jəju ilə dɔ ti ə nə: «Dəw ki aw ki mbine mba koo-n dɔ ta ɔa, kadi oo dɔ ta kin maji!»

Gin ne ki Jəju ndo-n ne ki kuji ta je

(Mk 4.10-12; Lk 10.9-10)

10 *NJé ndo je lə Jəju rai rəe ti dɔji-e əi nə: «MBa ri ə əl-de ta ki kuji ta je ə?»

11 Ə Jəju əl-de ə nə: «M-əl-de ta ki kuji ta tadɔ səi, Luwə tɛɛ ki dɔ ne ki to lo ɔyɔ ti ki ɔji dɔ kɔɔbe lie adi igəri, nə əi je, Luwə tɛɛ ki dɔe adi-de al.

12 Tadɔ dəw ki aw ki ne jine ti, a adi-e dɔ ti ɔəy, kadi to mbar mbar jie ti, nə dəw ki ne lie goto, e ki ndikiri wa ki aw-n jine ti kin ka, a taai jie ti wa ɔəy.

13 E mbata kin ə, m-əl-n-de ta ki kuji ta, tadɔ gɔi lo maji ka, ooi ne al nim, ooi ta maji ka, gəri me al nim.

14 E be kadi ta ki Luwə əl ki nje kəl ta ki tae ti Ejay kin təl tane. Ejay* əl ə nə:

“A ooi dɔ ta maji, nə a igəri me al nim,

A igɔi lo maji, nə a ooi lo al nim,

15 Tadɔ me dije kin təl nga ngororo.

Uti mbide,
NDəmi kənde,
NDigi kadi kənde oo lo al nim,

Kadi mbide oo ta al nim,
Taa kadi n-gəri ne madi kare al nim tɔ,

Nə təkɪ ne n-ii n-rəi rəm ti,
Adi m-aji-de*.”

16 «Nə səi, səi njé maji-kur, tadɔ kəmsi oo ne je maji nim, mbisi oo ta maji nim.

17 Təkɪ rɔjeti, adi m-əl səsi, njé kəl ta je ki ta Luwə ti, ngay, ki njé ra ne je ki dana ngay, ndigi kadi kənde oo ne ki səi je, kəmsi oo kin, nə asi koo al, ndigi kadi mbide oo dɔ ta ki səi je, mbisi oo kin, nə asi koo al tɔ.

Jəju ər me kuji ta ki ɔji dɔ nje kilə ko

(Mk 4.13-20; Lk 8.11-15)

18 «Səi, maji kadi gəri me kuji ta lə nje kilə ko kin maji.

19 NĠangi rəbi ki kā ko je tosi ti, e dəw ki oo ta ki dɔ kɔɔbe ti lə Luwə, nə gər me al, ə su re ər ta ki dibi mee ti ka kin kɔ.

20 Dɔnangi njəkirə ki kā ko je tosi ti, e dəw ki oo ta lə Luwə ningə, taa langisi ba ki rɔnəl,

21 nə ta kin, ilə ngirəne mee ti al. E dəw ki nje kuwə ki ta lə Luwə dɔkagilo ki ndəy be par. Dɔkagilo ki kɔ je, ə se kində kəm-ndoo ki mbata ta lə Luwə re ɔa, iyə kadi-me ləne kɔ kalangi ba.

22 Kā ko je ki tosi dan kon ti, e dəw ki oo ta lə Luwə, nə me ka sururu dɔ ne je ti ki dɔnangi ti, ki ra ta ne maji je uti dɔ ta ki oo, adi lo kadi andi goto.

23 Ningə, dɔnangi ki maji ki kā ko je tosi ti, e dəw ki oo ta lə Luwə, gər mee, adi andi maji. Dəe ki madi je andi ɔu kare

je, ki nungi andi kuti mehe je, kuti mitə je.»

Kuji ta ki dɔ jəne ti

²⁴ Jəju ində kuji ta ki rangi nɔde ti bəy ə nə: «Kɔbe lə Luwə, to tə dəw ki dibi kandi ne ki maji me ndər ti ləne,

²⁵ ə kondɔ, loki dije toi bi ba, nje bə lie re dibi jəne dɔ ne ti ki maji ki dibi ka kin, ba ɔti aw.

²⁶ Loki kandi ne ki maji ka kin ibə tɔgi, ə kande je isi tɛɛi ba, jəne ka kande tɛɛ tɔ.

²⁷ Lo kin ti, njé ra kilə je awi əli bade əi nə: “Baje, e kandi ne ki maji ə idibi me ndər ti ləi tɔ, nga jəne je kin tɛɛi ra ə?”

²⁸ Ə bade əl-de ə nə: “E nje bə ə ra ne kin.” NGa ə njé ra kilə je dɔji-e əi nə: “Indigi kadi ji rəy-de kɔ a?”

²⁹ Nə ba nje ndər əl-de ə nə: “Jagi, lo rəy jəne je ti kin, a rəyi ki ko ki maji ba.

³⁰ Ə iyəi-de adi tɔgi naa ti biti kagi lo kijə ko ti, ningə ndɔ kije ti ba, m-a m-əl njé kije je m-ə nə: frəyi jəne je kin idɔɔi ki dɔe dɔe kadi tə iləi por bəy taa, ijəi wa ki me dam ti ləm.”»

Kuji ta dɔ kə kagi ti ki bari-e mutadi

(Mk 4.30-32; Lk 13.18-19)

³¹ Jəju ində kuji ta ki rangi nɔde ti bəy ə nə: «Kɔbe lə Luwə to tə kə kagi madi ki bari-e nə mutadi ki dəw madi un dibi me ndər ti ləne kin be.

³² Kə mutadi ə e kandi ne ki du itə ndəgi kandi ne je pəti, nə lo ki tɔgi ba, təl kagi tay ki bo itə kam tay je pəti ki me ndər ti. Təl kagi ki bo, adi yəl je rəi rai kəy tode bajie je ti.»

Kuji ta dɔ əm ti

(Lk 13.20-21)

³³ Jəju əl-de kuji ta ki rangi bəy ə nə: «Kɔbe ki dɔrə ti to titi-naa ki əm ki dəne madi un ləy-n nduji ki me kee joo, adi nduji ki ləy ba pəti j kin be.»

Jəju əl ta je pəti ki kuji ta

(Mk 4.33-34)

³⁴ Ta je kin pəti, Jəju əl kosi je ki kuji ta. Ta ki kadi əl-de ki kuji ta al, goto.

³⁵ E be kadi ta je ki Luwə əl ki ta nje kəl ta ki tae ti kin təl tane. Nje kəl ta ki ta Luwə ti əl ə nə: «M-a m-tɛɛ tam kadi m-əl kuji ta je, m-a m-ilə mbɛ ne je ki toi lo bɔyɔ ti lo kilə ngirə dɔrə ti ki dɔnangi ti nu kin*.»

Kər gin kuji ta ki dɔ jəne ti

³⁶ Jəju iyə kosi je ə aw be. Loki rəi be, njé ndo je lie rəi rɔe ti, dɔji-e əi nə: «Or-je gin kuji ta ki dɔ jəne ti ki a me ndər ti kin adi j-o.»

³⁷ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Dəw ki nje dibi ko ne ki maji kin, e mi NGon dəw;

³⁸ ningə ndər, e dɔnangi; ə kandi ko ki maji, e njé je ki ndigi kadi Luwə ɔ be dɔde ti; jəne, e njé je ki uni go nje majal;

³⁹ nje bə ki nje dibe, e su; kagi lo kijə ko e dɔbəy ndɔ; ba njé kijə ko je əi malayka je tɔ.

⁴⁰ Tə ka ki, e ki rəy-n jəne buki poro, dɔbəy ndɔ a to be tɔ.

⁴¹ *Mi NGon dəw m-a m-ilə ki malayka je ləm kadi tuji dije pəti ki njé kosi madide je kadi osi me majal ti, ki dije ki njé ra majal.

42 *Malayka je a buki-de me por ti ki dum kəl tae, ki e lo ki a nɔi je a ngəi ngangide je titi.

43 Lo kin ti, njé ra ne ki dana a unji tə kadi be me beko ti lə Bawde Luwə. Dəw ki aw ki mbine kadi oo-n dɔ ta ba, kadi oo dɔ ta kin maji.

Kuji ta ki dɔ ne kingə ti ki to lo bəyɔ ti ki mədi-kəsi

44 «Kobe ki dɔrə ti to tə ne kingə ki bəyɔi me ndɔr ti, ə dəw madi aw tɛɛ dɔ ti kin be. Dəw ka kin təl bəyɔ gogi, ba rəe nəl-e ngay, adi aw gati ki ne maji je ləne pəti, ə iyə lae re ndogi-n ndɔr ka kin.

45 Kobe ki dɔrə ti to tə nje ra gati ki isi sangi mədi-kəsi ki ndole be.

46 Loki ingə e ki gate e ngay, təl aw gati ki ne kingə je ləne pəti, ə iyə lae re ndogi-n mədi-kəsi ka kin.

Kuji ta ki dɔ bandi ti

47 «Kobe lə Luwə to tə bandi ki dəw a ilə me ba ti ə a ɔy dɔ kɔ kanji je ki dangi dangi kam be.

48 Loki bandi ka kin rosi ba, nje ndo ndɔr re-n ngang ba ti, isi nangi, ningə tər njé ki maji maji me sukim ti, ə iyə njé ki tɛɛi ne al buki-de kɔ.

49 Kae ti ka kin ə, dɔbəy ndo a e be tɔ. *Malayka je a rəi kadi ɔri kəm dije ki njé ra ne je ki dana ki njé ra ne je ki dana al, naa ti.

50 A buki dije ki njé ra ne je ki majal me por ti ki dum kəl tae, ki e lo ki a nɔi je a ngəi ngangide je titi.»

51 Lo kin ti nɔo, Jəju dəji njé ndo je ləne ə nə: «tɔgəri me ta

je kin pəti a?» Ə iləi-e ti əi nə: «Oyo, ji gər.»

52 Ningə Jəju əl-de ə nə: «E be ə, nje ndo dije ndu-kun ki təl nje taa ne ndo ki dɔ kobe ti lə Luwə, to tə ba nje kəy ki ingə ne je ki sigi ki ne je ki kəke lo ngəm ne ti ləne kin be.»

Dije ki Najarəti ti adi mede Jəju al

(Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)

53 Loki Jəju əl kuji ta je gine gangi ba, ɔti lo ki a ti kin kɔ.

54 Ɔti nɔo, aw be bo ti ki tɔgi ti. Jəju ndo ne dije gin kəy kaw-naa ti lə *Jipi je. NDo-de ne ndo ki əti-de bəl, adi əli əi nə: «Gosi ta je ki ne kəji je kin ji-n ra ə?

55 Ma ngon lə nje ragi kagi dɔ kəy ti wa ka am wa? Kobe al ə e Mari a? Ə Jaki je, ki Jisəpi je, ki Simo je ki Judi je tɔ al ə əi ngakoe je a?

56 Taa, konane je ka isi səje ne tɔ al a? NGa ne je kin pəti ingə ra dana?»

57 Ta ki dəji kin ɔgi-de kadi adi mede Jəju, ə Jəju əl-de ə nə: «Nje kəl ta ki ta Luwə ti ba, e me be koje ti, ki me kəy ti lie ə dije a kidi-e ti.»

58 Lo kin ti, Jəju ra ne kəji je ngay al mbata mbati kadi-e mede.

14

Koy Ja Batisi

(Mk 6.14-19; Lk 9.7-9; 3.19-20)

1 Dəkagiloe ti kin, *Erodi ki e nje kobe dənangi ti ki Galile, oo ta tɔba lə Jəju.

2 Ə əl njé ra kilə je ləne ə nə: «Dəw kin e Ja Batisi! E e ə i taa

dan njé koy je ti. Gine kin ə, aw-n ki təgi mba ra-n ne je ki əti bəl bəl.»

³ Erodı əl be, tadə ndə ki adi uwəi Jə, dəi-e ki sən, iləi-e dangay ti, mbata lə Erodıyadi, ki ne ngokəe Pilipi,

⁴ ki Jə əl-e ta də ti ə nə: «E go ti al kadi itaa-e nei ti*.»

⁵ Me ta ti kin, Erodı ndigi təl Jə, nə bəl kosi je, tadə kosi je ooi Jə kadi e nje kəl ta ki ta Luwə ti.

⁶ NGa ə, ndə rənəl koji Erodı ti, ngon lə Erodıyadi ki dāne, tēē ndam nə dije ti ki bari-de lo ne kuso ti, ə nəl Erodı ngay,

⁷ adi Erodı un ndune ki kibi rə kadi n-ade ne je pəti ki dəji-ne.

⁸ Lo kin ti, kəe sule, adi əl ə nə: «Adi-m, təkı j-a-n wa kin, də Jə Batisi me supira ti.»

⁹ Me ngar tuji əji-n də ne ki ngon ki dāne dəje kin, nə ki mbata kun mindi ki un, taa ki mbata dije ki bar-de lo ne kuso ti kin tə ba, un ndune kadi adi-e də Jə.

¹⁰ Be ə, adi dəw madi aw gangi də Jə kəy dangay ti,

¹¹ re-n me supira ti, adi ngon ki dāne ka kin, adi aw-n adi kone.

¹² *Njé ndo je lə Jə rəi uni nine awi dibi, ba awi əri poye Jəju ade oo.

Jəju adi ne kuso dibi dije usoi
(Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Jə 6.1-15)

¹³ Loki Jəju oo ta kin ba, un to ə aw əsi rəne ngərangi ki karne ba, lo ki dije gotoi ti. Loki kosi je ooi tae ba, ij ki

be bo je ki dangi dangi awi ki njade goe ti.

¹⁴ Loki Jəju ur nangi me to ti, oo kosi dije ngay. Loki oo-de, oo kəm-to-ndoo ləde, adi aji njé moy je ləde.

¹⁵ Loki kadi aw tə ur ba, njé ndo je əti ki rə Jəju ti əli-e əi nə: «Lo ki j-ai ti ne kin, e lo ki dije gotoi ti, ningə kadi isi ur tə ngata, ə ituwə kosi dije kam adi awi ki ngan be je ti, ndogi ne kuso usoi.»

¹⁶ Nə Jəju əl-de ə nə: «Awi ki ndoo kadi awi lo al, səi je wa adi-de ne usoi.»

¹⁷ Ə əli Jəju əi nə: «Ki j-a-n ne kin, j-aw ki mapa mi ə kanji joo tə par.»

¹⁸ Ba Jəju əl-de ə nə: «təri adi-mi m-o.»

¹⁹ Ningə go ti, adi ndune kadi kosi dije ka kin isi nangi də wale je ti. Ba əy mapa ki mi ki kanji ki joo ka kin, un kəmne ki taa, əl ta ki Luwə mba kadi njangi dəe, ningə uwə gangi naa ti, adi njé ndo je, adi adi kosi je.

²⁰ Dije pəti usoi ne ndani maji, adi njé ndo je əyi gindi mapa je, ki kanji je ki nay, kare dəgi gide e joo bəy.

²¹ Dije ki usoi ne kin asi dingəm je dibi mi, ki kanji tidə dāne je ki ngan je.

Jəju njiyə də man ti
(Mk 6.45-52; Jə 6.16-21)

²² NDəy ba go ti, Jəju əsi njé ndo je ləne kadi ali me to ti, awi gidi ba ti kəte nəne ti, dəkagilo ti ki e a tuwə-n kosi je.

* 14:4 Ləbətiki 18.16; 20.21

23 Loki Jəju tuwə-de adi awi ningə, ɔti aw də mbal ti, ɔsi rone ki karne, mba kəl ta ki Luwə. Loki kadi ur, Jəju isi loe ti noo ki karne ba.

24 Də gangi loe ti kin, to lə njé ndo je e dan ba ti, say ki ngangı ba ngata. Nəl ilə, sur to ki gogi gogi, adi pungı ba ra-de majal.

25 Dan lo ti 6a, Jəju i a njiyə də man ti, isi aw ki rə njé ndo je ti.

26 Ə loki njé ndo je ooi-e a njiyə də man ti ningə, dəde majal, adi əli əi nə: «E muwə dəw,» 6a 6əl təl-de, adi uri kəl.

27 Nə kalangi ba, Jəju əl-de ə nə: «Adi mesi osi nangi nə e mi, ə ibəli all!»

28 Lo kin ti, Piyər ilə Jəju ti ə nə: «Bəbe, re e i ə, adi-m ndui adi m-njiyə də man ti m-aw rəi ti.»

29 Ə Jəju əl-e ə nə: «İre!» Ba Piyər i me to ti, ur də man ti, njiyə də ti isi re ki rə Jəju ti.

30 Nə loki Piyər oo nəl ki isi ilə 6a, 6əl ra-e adi ilə ngirə nduy man, adi nq ə nə: «Bəbe, aji-m!»

31 Ə kalangi ba, Jəju ilə jine uwə-n Piyər, 6a əl-e ə nə: «İ dəw ki kadi-me ləi e ndikiri ba, ra ban ə ibadi ə?»

32 Ningə loki ali taa me to ti 6a, gin nəl gangi.

33 Ə njé ki isi me to ti ɔsi məkəside nangi nqe ti, 6a əli-e əi nə: «Təki rəjeti, i NGon lə Luwə wa!»

Jəju nga njé moy je dənangi Gənarəti ti
(Mk 6.53-56)

34 Loki Jəju əi ki njé ndo je ləne indəi ba gangi ningə, tēi dənangi Gənarəti ti.

35 Dije ki loe ti gəri Jəju, adi iləi kilə ki lo lo, dənangi ki Gənarəti ti ba pəti, ə dije rəi ki njé moy je pəti rəe ti.

36 Dije nqi də Jəju ti kadi iyə njé moy je adi ɔdi ta kibi lie par ə a ingəi rə nga, 6a dije pəti ki ɔdi ta kibi lie ingəi rə nga tə.

15

Jəju əl ta ki də ne jibəl be ti
(Mk 7.1-13)

1 *Parisi je ki njé ndo ndukun je lə Luwə ki madi je i Jorijaləm ti, rəi ingəi Jəju dəji-e əi nə:

2 «MBa ri ə njé ndo je ləi təli rəde go ne jibəl be ti lə kaje je al ə? Ji dəji be tadə togi jide al par ə usoi ne.»

3 Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «NGa səi, mba ri ə itəli rəsi go ndukun ti lə Luwə al mbata ne jibəl be ləsi ə?»

4 Təki rəjeti, Luwə əl ə nə: «Ɔsi gon bawi ki kəi.» Taa əl 6əy ə nə: «Dəw ki taji bawne ə se kone asi ta koy*.»

5 Nə səi, əli əi nə: «Dəw ki əl bawne ə se kone ə nə: «Ne maji je ki re m-a m-ɔsi-n səl i e kadi-kare ki m-ində ta dangi mbata lə Luwə ngata,» 6a,

6 dəwe kin aw ki ndoo kadi ɔsi gon bawne al ngata. Lo kin ti, isi tuji ki ta lə Luwə mbata ne jibəl be ləsi.»

7 Səi njé kədi kəm dije, ta ki Luwə əl ki ta nje kəl ta ki tane ti Ejay dəsi ti e ta ki rəjeti. Luwə əl ə nə:

* 15:4 Tee ki taga 20.12; 21.17; Dətarənom 5.16; Ləbətiki 20.9

8 «Gin dije kin osi gonm ki nda tade kare,
Nə mede e say səm.
9 Təji ki isi iləi dəm ti, ndae goto,
Tadə nə ndo je ki isi ndoi dije ka,
E kəm-kədi ki j rə dije ti tə*.»

Nə ki nje təl dəw nə ki to nje ti
(Mk 7.14-23)

10 Go ti, Jəju bar kosi dije ki rəne ti, ə əl-de ə nə: «Uri mbisi maji oi ta ləm, ə kadi igəri mee tə.»

11 Nə madi ki j taga aw ta dəw ti ki a təl-e nə ki to nje ti ta kəm Luwə ti goto. Nə nə ki tēj ta dəw ti ə a təl dəw ki nə ki to nje ti.»

12 Lo kin ti, njé ndo je lə Jəju rəi rəe ti əli-e əi nə: «Ta ki əl kin to me *Parisi je ngay, kin igər ma?»

13 Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Kagi ki ra ki Bai mə-e al, a ər-i-e kə.»

14 Iyəi-de, əi njé kəm tə je ki isi ndəri njé kəm tə je. NGA ningə, re nje kəm tə ndər nje kəm tə ba, joo pu a osi me be ti.»

15 Ə Piyər un ta əl-e ə nə: «Ər me kuji ta kin adi j-o.»

16 Ba Jəju əl ə nə: «Adi səi je wa ka igəri nə al tə a?»

17 Adi m-əl səsi, nə je pəti ki ədi ta dəw, a aw tēj kandae ti, ba go ti ə, tēj kə, aw be sji ti.

18 Nə nə ki tēj ta dəw ti, e nə ki j ngame dəw ti, ningə e kin ə e nə ki nje təl dəw nə ki to nje ti.

19 NGA me dəw ə e lo ki mər ta je ki majal isi tēj ti, ki təl-naa, ki kuwə marim, ki kaya ki ra, ki bogi, ki ma naji ki

ngom, ki kəl ta ki majal də-naa ti.

20 Əi je kin ə əi nə je ki isi təli dəw nə ki to nje ti; nə kuso nə, ki kanji togi ji, a təl dəw nə ki to nje ti al.»

Dəne ki Kana ti adi mene Jəju
(Mk 7.24-30)

21 Jəju iloe ti noo, ər rəne aw dənangi ti ki Tir ki Sidə.

22 Ningə yə, dəne ki Kana ti kare tēj noo re, ba un ndune ki taa əl ə nə: «Bəbe, *NGon ka Dabidi, o kəm-to-ndoo ləm! tadə ndil ki majal adi kə ngonm ki dəne ngay.»

23 Nə Jəju ile ta ti al. Ba njé ndo je lie rəi rəe ti, əli-e əi nə: «Ituwe kə goje ti, tadə a ində ndu goje ti.»

24 Ə Jəju ilə ti ə nə: «E ngan *Isirayəl je, ki toi tə bati je ki nayi-naa be kam par ə Luwə ilə-m ki rəde ti.»

25 Nə dəne re osi məkəsi ne nangi noe ti ə nə: «Bəbe, ire ira səm!»

26 Ə Jəju ile ti ə nə: «E go ti al kadi dəw un nə kuso lə ngan je, ilə adi ngan bisi je.»

27 Ba dəne əl Jəju ə nə: «E rəjeti Bəbe, nga ke ə, ngan bisi je ki ai gin tabilə ti, a usoi yongirə nə je ki tēj ta bade je ti tosi nangi tə.»

28 Lo kin ti, Jəju əl-e ə nə: «Dəne, kadi-me ləi bo ngay! Ningə kadi ingə nə ki to rəi kin, təkə idəji-n.» Ba ngone ki dəne ka kin, ingə rə nga də kade ti wa kin noo tə.

Jəju aji njé moy je ngay
(Mk 7.31-37)

29 Jəju əti loe ti noo, aw ta ba ti ki Galile. Al aw do mbal ti, isi nangi.

30 Kosi dije ngay rai ro Jəju ti ki nje mæti je, ki nje kəm to je, ki nje kingə tuji je, ki nje mbi bəy je, taa nje moy je ki rangi ngay noo bəy. Rai ki nje moy je kin buki-de no Jəju ti, ba Jəju aji-de.

31 E ne ki əti kosi je bəl ngay, kadi nje mbi bəy je əli ta nim, nje kingə tuji je ingəi ro nga nim, nje mæti je njiyæi nim, taa nje kəm to je ka ooi lo nim to, adi ilai toji do Luwə ti la *Isirayəl je.

Jəju adi ne kuso dibi dije usoi bəy

(Mk 8.1-10; Mt 14.13-21)

32 Jəju bar nje ndo je ləne əl-de ə nə: «M-o kəm-to-ndoo lə kosi dije kin, tadə ndə mitə bone ə əi səm naa ti, ningə, ne ki kadi usoi goto. Ba m-ge kadi m-tuwə-de ki mede ki bo ba al, nə tə bo i taa təgide rəbə.»

33 Ə nje ndo je lie dəji-e əi nə: «J-a j-i ki mapa ra dilə lo ti ne, ə kosi dije ki əti bəl be kin a usoi asi-de ə?»

34 Ba Jəju dəji-de ə nə: «Mapa ki jisi ti e ban ə?» Ə əli-e əi nə: «Mapa e siri ki ngan kanji je ndəy do ti.»

35 Ə Jəju əl kosi dije kadi isi nangi.

36 Ba əy mapa ki siri ki ngan kanji je ka kin jine ti, ra oyo Luwə do ti, ningə gangi naa ti, adi nje ndo je ləne, adi adi kosi dije usoi.

37 Dije pæti usoi ne ndani, adi nje ndo je kawi ginde je ki nay, kare siri.

38 Dije ki usoi ne, asi dingəm je dibi so, ki kanji tidə dæne je ki ngan je.

39 Go ti, Jəju tuwə kosi je adi awi, ba al me to ti, aw dənangi Magada ti.

16

Parisi je ki Sadusi je, dəji ne kəji Jəju

(Mk 8.11-13; Lk 12.54-56)

1 *Parisi je ki *Sadusi je rai ro Jəju ti, dəji-e kadi ra ne kəji ki i dora ti adi-de n-ooi. Dəji-e be tə kulə ki kiyə mba kuwə-n dəw.

2 Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Loki kadi aw tə ur ningə əli əi nə: “Lo a to maji, mbata dora kər jo.”

3 Loki lo ti ki si bati ningə, əli əi nə: “Bone ndi a ədi, mbata dora kər wuu.” E be ə, asi kadi igəri kəm ne je ki a rai ne dora ti, nə ne je ki isi rai ne dəkagilo ti ki bone taa asi gər al!

4 Dije ki dəkagilo ti ki bone, əi dije ki majal, ki nje kuwə marim, ndigi kadi n-ooi ne kəji, nə ne kəji madi ki rangi ki kadi a ooi ore do ne kəji lə Jonasi, goto ngata.» Ba iyə-de, ə əti aw.

Əm lə Parisi je ki lə Sadusi je

(Mk 8.14-21; Lk 12.1-6)

5 Loki isi awi dam ba ti ki kare, me nje ndo je oy do mapa ti ki kadi əyi.

6 NGa ningə Jəju əl-de ə nə: «Oi maji! Indəi kəm-kədi do rəsi ti, əji-n do əm lə *Parisi je, ki əm lə *Sadusi je.»

7 Nə əi je isi məri ta kin yo dəde ti əi nə: «E mbata kəy ki j-əy mapa al!»

8 Nə Jəju gər ta ki mede ti, adi əl-de ə nə: «Səi dije ki kadi-me ləsi e ndikiri ba, mba ri ə isi məri ta ki dō mapa ti ki oyi al ə?»

9 İğəri me ne je al ka bəy a? Mesi ole dō mapa ti ki mi ki dingəm je dibı mi usoi kin al a? NDō ki oyi ndəge ki nay kare ban ə itəli ə?»

10 Taa mapa ki siri ki dingəm je dibı sō usoi kin ka mesi ole dō ti al nim tō a? NDō ki oyi ndəge ki nay kare ban ə itəli ə?»

11 Ta ki m-əl m-ə nə: İndəi kəm-kədi dō rəsi ti, oji dō əm lə Parisi je, ki əm lə Sadusi je kin, e ta ki sōbi dō mapa al, kin ra ban be ə asi kadi igəri mee al ə?»

12 Lo kin ti ngata ə gəri təkı əl-de kadi n-ındəi kəm-kədi dō rəde ti, oji dō əm ra mapa al, nə oji dō ne ndo lə Parisi je ki Sadusi je.

Piyər əl təkı Jəju e dəw ki Luwə mbəte
(Mk 8.27-30; Lk 9.18-21)

13 Loki Jəju aw tēē Səjare ti ki Pilipi ti, dəji njé ndo je ləne ta ə nə: «Dije isi əli ta ki dōm ti təkı mi *NGon dəw mi nə ə?»

14 Ə njé ndo je əli-e əi nə: «Dije madi əli əi nə i Jə Batisi; njé ki nungı əi nə i nje kəl ta ki ta Luwə ti Eli; njé ki rangı bəy əi nə i nje kəl ta ki ta Luwə ti Jərəmi al ə ki kare dan njé kəl ta je ti ki ta Luwə ti.»

15 Lo kin ti, Jəju əl-de ə nə: «NGa səi je wa ki dəsi, əli əi nə mi nə ə?»

16 Ə Simo Piyər ile ti ə nə: «İ Kirisi, ki Luwə mbəte, NGon lə Luwə ki nje kisi kəm ba!»

17 Ba Jəju əl Simo ə nə: «İ nje maji-kur, Simo ki ngon Jonasi, tado e dəw bə tēē ki dō ne kin adi igər al, nə e Bai ki nje kisi me dərə ti taa ə tēē ki dəe adi.

18 NGa ningə m-a m-əli m-ə nə i Piyər (ki kər mee nə MBal), ningə dō mbal ti kin ə m-a m-ındə ngirə njé kaw-naa je ləm dō ti. Təgi koy a ra sie ne madi al.

19 M-a m-adi lakəle kəbe ki dərə ti. Ningə ne je pəti ki a dō dənangi ti ne, a dəsi dərə ti tō, ə ne je pəti ki a tuti dənangi ti ne, a tuti dərə ti tō.»

20 Ba ndəji njé ndo je ki təgine təkı ke n-e Kirisi ki Luwə mbəte kin, kadi əli tae dəw madi al.

Jəju əl ta koyne ki kine lo koy ti

(Mk 8.31-9.1; Lk 9.22-27)

21 İ dəkagiloe ti noo, Jəju ilə ngirə təji njé ndo je adi gəri təkı, sōbi kadi n-aw Jorijaləm, n-ingə kə ngay ji ngatəgi je ti lə *Jipi je, ki ki bo je lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je. A təli-ne, nə ndo ki kə mitə lə ndo koyne bə, n-a n-tēē lo koy ti.

22 Nə dō ta ti kin, Piyər ər Jəju aw sie dəbi kare, ningə ilə ngirə kəl sie ə nə: «Bəbe! Luwə a ngəm-i, ne kin a rai al!»

23 Nə Jəju təl rəne, əl Piyər ə nə: «İtəl gogı *Satə, ər rəi kə gom ti! İ jigi ki nje tigə-m, tado mər ta lai e mər ta ki i rə Luwə ti al, nə e mər ta lə dije.»

24 Ningə go ti, Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Re dəw madi ndigi njiyə gom ti ningə, kadi oo rəne tə ne madi al, kadi e

wa un kagi-dəsi koy læne, ə re un gom.

²⁵ Təki rəjeti, dəw ki ge kaji rəne ne wa dənangi ti ne a ti ta rəne. Nə dəw ki ti ta rəne ki mbata læm, a isi ki dəne taa gogi.

²⁶ Kin ə re dəw ingə ne maji je ki dənangi ti ne pəti tigə, nə ndile tuji ə, maje to ra be ə? Ne madi ki dəw a adi ər-n to ndilne to noo a?

²⁷ Mi *NGon dəw m-a m-re ki malayka je læm me təba læ Bai Luwə, ningə m-a m-igə dəw ki ra go jie ki go kilə rae ti.

²⁸ Təki rəjeti, adi m-əl səsi: dije madi dansi ti ne a oyi al bəy ə, a ooi-mi NGon dəw ki m-a m-re tə NGar kin.»

17

Jəju mbəl rəne (Mk 9.2-3; Lk 9.28-36)

¹ NDə mehe go ti ningə, Jəju ər Piyər nim, Jaki nim, taa Ja ki ngoko Jaki nim tə, ə aw səde də mbal ti ki ngal, say ki ndəge je.

² Loe ti noo, Jəju mbəl rəne ta kəmde ti. Ta kəme unji tə kadi be, taa kibi ki rəe ti ka unji tə kadi be tə*.

³ Ningə loe ti noo, *Moji əi ki Eli tee ki rəde ti həy, a əli ta ki Jəju.

⁴ Ə Piyər un ta əl Jəju ə nə: «Bəbe, kin ə j-isi lo kin ti ne be par ə maji ngay. Re ige ə, m-a m-ra kəy-lo mitə: kare e yai, kare e ya Moji, ə ki kare e ya Eli tə.»

⁵ Loki Piyər a əl ta tane ti ba bəy ningə yə, kil ndi ki kunje

to, j səbi dəde liti. Ba ndu ta madi tee me kil ndi ti ə nə: «E kam e NGonm ki m-ndige ngay, e ki nəl-m ngay kadi m-kəte, ə oi ta lie.»

⁶ Loki njé ndo je ooi də ta kin ba, osi ki ta kəmde nangi, bəl təl-de.

⁷ Ə Jəju re rəde ti, ədi-de ə əl-de ə nə: «I taa, ə adi bəl ra səsi al.»

⁸ NGa ningə, loki əi nə n-uni kəmde ki taa ba, ooi dəw madi ki rangi al, ooi Jəju ki karne ba par.

⁹ Loki ij də mbal ti isi uri ki nangi, Jəju ində ndu kin nəde ti ə nə: «Əli ne ki ra ne adi oi kin dəw madi al, biti kadi mi *NGon dəw m-tee dan njé koy je ti.»

¹⁰ Go ti, njé ndo je dəji-e əi nə: «MBarı wa bangi ə, njé ndo ndu-kun je əi nə səbi kadi Eli re kəte taa ə?*»

¹¹ Ə ilə-de ti ə nə: «E ki rəjeti kadi Eli a re kadi ra go ne je pəti adi asi-naa gogi.»

¹² Ningə mi, adi m-əl səsi madi oi, Eli re ngata, nə dije gəri al, adi rai sie ne ki mede ge. Be tə ə, mi NGon dəw ka m-a m-ingə-n kə jide ti.

¹³ Lo kin ti, njé ndo je gəri kadi ta ki Jəju əl-de kin səbi də Ja Batisi.

Jəju nga ngon ki nje damsıl (Mk 9.14-29; Lk 9.37-43)

¹⁴ Loki təli isi rai ki rə kosi dije ti, dıngəm madi kare re rə Jəju ti, əsi məkəsine nangi nəe ti, əl-e ə nə:

¹⁵ «Bəbe, o kəm-to-ndoo læ ngonm ki dıngəm, ki damsıl ra-e adi ingə kə ngay kin. Taa

taa, isi tosi ki poro je, ki me man ti je.

¹⁶ M-re sie rɔ njé ndo je lai, nə asi kadi adi-e ingə rɔ nga, al.»

¹⁷ Lo kin ti, Jəju un ta əl ə nə: «Sai dije ki dəkagilo ti ki bone ki sai njé me ngə je, sai njé ra ne ki majal, kadi tə m-isi səsi dəkagilo ban bəy taa adi mesi ə? Kadi m-a m-əsi ginsi dəkagilo ban bəy taa ə? İraı ki ngon rəm ti ne.»

¹⁸ Ba Jəju ndangi ndil ki majal ade teę rɔ ngon ti, par ə ta naa ti nɔɔ, ngon ingə rɔ nga.

¹⁹ Go ti, njé ndo je rai rɔ Jəju ti, loki əi sie ki karde ba, dəji-e əi nə: «MBarı ə je j-asi kadi ji tuwə ndil ki majal kin al ə?»

²⁰ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Asi al, mbata kadi-me ləsi e ndikiri ba. Ningə kadi m-əl səsi təkı rojeti, re awi ki kadi-me ki e ndikiri ba tə kə kagi ki bari-e mutadi kin be mindi ka, a əli mbal kam əi nə: “Ōti, aw a nu be” ə, a əti kadi aw a. Ne ki a dum dəsi goto. [

²¹ Taa ko ndil je ki be kin, dəw a tuwə-de ki takul kəl ta ki Luwə ki kəgi rɔ ne kuso par.»]

Jəju təl əl ta ki dɔ koyne ti ki kine lo koy ti bəy

(Mk 9.30-32; Lk 9.43-45)

²² NDɔ kare njé ndo isi naa ti pəti Galile ti, ə Jəju əl-de ə nə: «A iləi-mi *NGon dəw ji dije ti,

²³ kadi a təli-mi, nə ndɔ ki kɔ mitə lə ndɔ koym ə, m-a m-ı taa lo koy ti.» Ta kin ər təgi njé ndo je ə təl ər bəy.

Jəju əi ki Piyər igəi la-mbə ki me kəy ti lə Luwə

²⁴ Loki Jəju əi ki njé ndo je rai teęi Kapərnayım ti, njé ki isi taai la-mbə me kəy ti lə Luwə rai rɔ Piyər ti dəji-e əi nə: «NJe ndo səsi ne igə la-mbə ki me kəy ti lə Luwə al a?»*

²⁵ Ə Piyər ilə-de ti ə nə: «Oyo, igə la-mbə.» Ningə loki Piyər re teę be ba, Jəju un ta kəte əl-e ə nə: «Mər ta lai e ri ə Simo? Na je ə əi njé kigə la-mbə je ki njé kigə ne ki ngar je ki dənangi ti ne gangi dɔ dije ti ə? E ngan njé be je ə se e mba je ə?»

²⁶ Ə Piyər əl-e ə nə: «E mba je.» Loki ə nə: «MBa je», Jəju ə nə: «Re e be ə, ngan njé be je, ai kare ən.

²⁷ Nə re e be ka, kadi je ji təl jigi tigə dije kam al, ə aw baa, ilə kuy, uwə-n kanji ki dəsəy ki a re un kuy, ningə iteę tae, ba a ingə silə kare mbəe ti, kadi igə-n la-mbə lai tɔ, yam tɔ.»

18

Dəw ki e ki bo me beko ti lə Luwə
(Mk 9.33-37; Lk 9.46-48)

¹ Dɔ kade ti wa kin, njé ndo je rai dəji Jəju əi nə: «Na ə e ki bo me beko ti lə Luwə ə?»

² Ə Jəju bar ngon ki du ade re a dande ti,

³ ningə əl-de ə nə: «Təkı rojeti, adi m-əl səsi, re itəli itoi tə ngan je ki du be al ə, a uri me kəbe ti lə Luwə al jagi.

⁴ Dəw ki səl dəne ləm ləm tə ngon be ə, dəwe kin a e ki bo ngay me beko ti lə Luwə.

⁵ Re dəw uwə ngon ki be kin rəne ti, me təm ti ə, e mi wa ə dəwe kin uwə-m rəne ti.

* 17:24 Teę ki taga 30.11-16

Jəju ndəji dije dɔ majal ti
(Mk 9.42-48; Lk 17.1-2)

⁶ «Kin ə təkɪ dəw madi ra adi ki kare dan njé ki du ti ki adi-mi mede, osi me majal ti ə, e soti ngay bəy mbata ti lie kadi dɔɔi mbal ki bo ngay minde ti, ə ɔsi-e, iləi-e bɔl ba ti.

⁷ Kəm-to-ndoo ki dɔ dije ti ki dɔnangi ti ki njé re ki ne je ki isi tigəi madide je jigɪ ti adi osi. Təkɪ rɔjeti, sɔbi kadi ne je ki njé tigə dije jigɪ ti toi, nə kəm-to-ndoo e lə dəw ki nje ra kadi dəw osi.

⁸ Kin ə jii, ə se njai rai-ni adi osi me majal ti ə, igangi-de ilə-de kɔ sɔy. Tado, e soti ngay kadi ingə kaji ki jii ki kare, ə se ki njai kare wa, itə kadi ingəm jii je joo pu, ə se njai je joo pu wa, ə iləi-ni me por ti ki gine a gangi al kin.

⁹ Kin ə kəmi kare rai adi osi majal ti ə, ɔr-e ile kɔ sɔy. Tado, e soti kadi ingə kaji ki kəmi ki kare, itə kadi ingəm kə kəmi je joo pu, ə iləi-ni me dilə por ti lə su.

¹⁰ Oi maji! Kadi ikidi ki kare dan ngan je ti kin al, tado, təkɪ rɔjeti, malayka je ləde isi ki dɔkagilo je pəti, ta kəm Bai ti ki isi dɔrɔ ti taa. [

¹¹ MBata mi *NGon dəw m-re mba kaji dije ki tade ti.] *

Kuji ta dɔ bati ti ki nay
(Lk 15.3-7)

¹² «Dəw madi aw ki bati je bu, ə e ki kare nay ningə, iyə ndəge je ki dɔ jikare gide jikare dɔ wale ti, ə aw sangi e ki nay ka kin. Ə se ki go koe ti ləsi, ta ri ə a əli dɔ lo kin ti wa?

¹³ Təkɪ rɔjeti, adi m-əl səsi, re ingə bati ki nay kin ə, rɔe a nəl-e ngay dɔe ti itə njé ki dɔ jikare gide jikare ki nayi-naa al kin.

¹⁴ Be tɔ ə, Bawsi ki isi me dɔrɔ ti, ge kadi ki kare ka tae ti dan ngan je ti kin al.»

Rəbi kingə dəw ki ra majal

¹⁵ «Loki ngokɔi ra majal ə, aw inge, səi sie joo ba, ba ilə ji dɔ majal ti lie ki ra, ade gər. Re oo ta ləi ba, j ingə ngokɔi gogi.

¹⁶ A re oo ta ləi al ba, aw un dəw ki rangi kare, ə se dije joo wa səi, aw inge-n bəy. İra be mba kadi “ne je pəti e ki kundu dɔ ti ki go ta ti lə dije joo ə se mitə ki kadi mai naje*.”

¹⁷ Kin ə re mbati koo ta ləde ə, əl njé kaw-naa je. Ə re mbati koo ta lə njé kaw-naa je bəy tɔ ningə, kadi o-e tə dəw ki gər Luwə al, ə se tə nje taa lambə be.

¹⁸ Təkɪ rɔjeti, adi m-əl səsi: ne je pəti ki a dɔɔi dɔnangi ti ne, a dɔɔi dɔrɔ ti tɔ, ə ne je pəti ki a tuti dɔnangi ti ne, a tuti dɔrɔ ti tɔ.»

¹⁹ «Təkɪ rɔjeti, m-əl səsi m-adi igəri bəy təkɪ re dije joo dansi ti, indəi ndude naa ti dɔnangi ti ne, kadi dəji ne ri ki uwə mede ə, Bai ki isi me dɔrɔ ti a adi-de.

²⁰ Tado lo ki dije joo ə se mitə kawinaa ti, me tɔm ti ə, mi dande ti noɔ.»

Kiyə go majal je lə naa kɔ

²¹ Lo kin ti, Piyər ɔti ki rɔ Jəju ti dəje ə nə: «Bəbe, kin ə ngokom ra səm majal ə, kadi m-iyə go kɔ nja ban m-ade ə?

* **18:11** Bar ta kin goto me makitibi je ti madi ki ndangi kəte nu ki ndon ta girəki.

* **18:16** Dətarənom 19.15

Kadi m-iyə go kə bitı nja siri a?»

22 Ə Jəju əl-e ə nə: «M-əl m-ə nə bitı nja siri al, nə bitı nja dəsiri nja siri.

23 «E be ə, kəbe lə Luwə to tə ta kin be. NDə kare ngar madi ge kadi njé ra kilə je ləne idəi kər ne je ləne none ti adi n-oo.

24 Ə ilə ngire, adi rəi ki e ki kadi a ade la ki dum kidə kəre.

25 Nə dingəm ka kin aw ki ne ki kadi igə-n kirə kin al, adi bae un ndune kadi gati sie ki nee, ki ngane je, ki ne maji je lie ba pəti to kirə ti kin.

26 Ə nje ra kilə osi nangi nqə bane ti, nqə uwə njae ə nə: “İsi səm də ti, ə m-a m-igə-i kirə kin pəti.”

27 NGA ə, lo kin ti, bae oo kəm-to-ndoo lie, adi iyə kirə ki dəe ti kin kə, ə iyə adi aw kare.

28 «Loki dəw ki kirə e dəe ti ka kin ə nə n-teə ki taga ba, ingə madi-kilə lie kare ki e, aw ki kirə ləne ki ndəy be par dəe ti, ə osi sie uwe, səngirə minde, ningə əl-e ə nə: “İgə-m kirə ki dəi ti!”

29 Ə made osi nangi nqə ti, nqə dəe ti ə nə: “İsi səm də ti, ə m-a m-igə-i kirə kin.”

30 Nə mbati, adi aw sie bitı ilə dangay ti, nginə-n ta kirə ki kadi igə-ne.

31 Loki madi kilə je ooi ne ki ra kin ba, to rəde ngay adi awi əri poy ne je kin pəti bade adie oo.

32 Ə ngar bəre-ade re, bə əl-e ə nə: “İ nje ra kilə ki majal, m-iyə go kirə ki dəi ti pəti kə mbata nqə ki inqə dəm ti.

33 NGA i, ri ə əgi kadi o kəm-to-ndoo lə madi təkı mi m-o-n kəm-to-ndoo ləi kin be tə ə?

34 Lo kin ti, wongi ra bae dəe ti ngay, adi ilə sie dangay ti, lo ra kilə ti ki kə, bitı kadi igə-n kirə ki dəne ti pəti tigə.

35 Ningə Jəju ilə də ti ə nə: E be tə ə, Bai ki isi me dərə ti taa, a ra-n səsi, loki dəw madi dansi ti, iyə go majal kə kiyə ki i ngəme ti adi ngokone, al.”»

19

Ta ki də gangi-naa ti lə dəne ki dingəm

(Mk 10.1-12)

1 Loki Jəju təl ta ta je bə, əti Galile ti, aw dənangi Jude ti, gidi ba Jurde ti.

2 Kosi dije ngay uni goe, adi aji-de də møy je ti ləde.

3 *Parisi je əti rəi rə Jəju ti, dəji-e ta tə kulə ki kiyə mba kuwə-n dəw əi nə: «NDU-kun adi ta rəbi kadi dingəm tuwə-n nene, əji də ne ki ra ki ra adi nəl-e al ə se adi ta rəbi al ə?»

4 Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «İtidəi ndu Luwə ki ndangi kin al bitı a? NDU Luwə əl ə nə: “Lo kilə ngirə kində ne je ti, Nje kində ne je ra dingəm əi ki dəne*,

5 ningə əl ə nə: E be ə, dingəm a iyə kone je ki bawne je, ə a tiyəi-naa ki nene, kadi təli darə ki kare*.

6 Lo kin ti, a əi joo al ngata, nə əi darə ki kare bə. Ningə ne ki Luwə dəə naa ti, maji kadi dəw gangi naa ti al.”»

7 Bə əli Jəju əi nə: «NGA ra ban be ə *Moji adi ndu ə nə re dingəm tuwə nene bə maji

* 19:4 Kilə ngirə ne je 1.27; 5.2 ✧ 19:5 Kilə ngirə ne je 2.24 ✧ 19:7 Dətərənəm 24.1

kadi ade makitibi gangi-naa jie ti ə?✠»

8 Ə Jəju təl əl-de ə nā: «E ki mbata me ngā ləsi ə Moji adi-n səsi ta rəbi kadi ituwəi nesi je, nə lo kilə ngirə ne je ti, e be al.

9 NGa ningə, adi m-əl səsi, re dəw tuwə nene, mbata ne ki rangi, bi e ta lə kaya ki ra, al, ə taa dəne ki rangi ə, dəwe kin təl nje kuwə marim.»

10 Lo kin ti, njé ndo je əli-e əi nā: «Re e kin ə e ndu ki to dō dingəm ti ki rō dəne ti ə, taa dəne al e soti.»

11 Ə Jəju əl-de ə nā: «Dije pəti gəri me ta kin al, nə njé ki Luwə adi-de ta rəbe par.

12 Dije madi əi nōō, taai dəne al, mbata tōgide sangi dəne goto, ningə e ne ki teei me kōde ti nu; njé ki madi je e mbata kər ki ərī-de kuji, ə njé ki nungī, mbati taa dəne mbata kōbe lə Luwə tō. Dəw ki asi kadi gər me ta kin ba kadi gər.»

*Jəju njangi dō ngan je ki du
(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)*

13 Dije rəi ki ngan je ki du rō Jəju ti kadi njangi dōde, ə əl ta ki Luwə ki mbata ti ləde, nə njé ndo je kəli səde.

14 Ə Jəju əl ə nā: «tyəi ngan je du adi-de rəi ki rōm ti, bi ɔgi-de ta rəbi al, tadō kōbe ki dōrā ti e yā dije ki toi tə ngan je ki du be.»

15 Go ti, Jəju njangi dōde, ba ətī ilə dəne aw lo ki rangi ti.

*Ta ki dō ngon ki basa ti kin je ne kingə
(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30)*

16 NDō kare, ngon ki basa kare re rō Jəju ti, ningə dəje ə nā: «Nje ndo dije, e ri ki maji, ə kadi m-ra, ə m-a m-ingə-n kaji ki a to biti ki nō ti ə?»

17 Ə Jəju əl-e ə nā: «MBa ri ə idəji-m ta dō ne ki maji ti ə? Dəw ki maji e kare ba. Re ige kadi ingə kaji ba, itəl rōi go ndu-kun je ti.»

18 Ə ngon ki basa ka kin dəji Jəju ə nā: «NDu-kun je ki ra ə?» Ba Jəju ile ti ə nā: «A təl dəw al, a uwə marim al, a ɔgi al, a ma naji ki ngom dō madi ti al✠,

19 ɔsi gon bawī əi ki kōi, taa a ndigi dəw madi tə darəi i wa be tō✠.»

20 Ningə ngon basa ə nā: «Ne je kin pəti, m-təl rōm go ti. NGa ki ne kin, e ri ɔy ə nay-m kadi m-ra ə?»

21 Ə Jəju əl-e ə nā: «Re ige kadi asi-naa tapi ta kəm Luwə ti ba, aw, igati ki ne maji je lai pəti, adi lae njé ndoo je, ba a aw ki ne kingə ngay me dōrā ti, ə ire un gom.»

22 Nə loki ngon basa oo ta je kin ba, ətī aw ki ranəl al, tadō e dəw ki aw ki ne kingə ngay.

23 Ə Jəju əl njé ndo je ləne ə nā: «Təki rōjeti, adi m-əl səsi, a ngā ngay ki rō nje ne kingə ti kadi ur me beko ti ki dōrā ti,

24 ningə m-təl m-əl səsi ɔy, e ne ki ngā ngay kadi jambal ki oi-e kin ur bole kon ku ne ti, nə a ngā ngay itə e kin ɔy kadi nje ne kingə ur me beko ti lə Luwə.»

25 Ta kin ətī njé ndo je ɔəl ngay, adi əli əi nā: «NGa kin ə

e be ningə, na wa bangi ə asi kadi ingə kaji ə?»

²⁶ Ə Jəju ində manjide ba ningə əl-de ə nə: «Ki rə dije ti ɓa, dəw ki asi goto, nə Luwə ɓa, asi ra ne je pəti.»

²⁷ Ə Piyər un ta əl-e ə nə: «NGa o je ki, j-iyə ne je laje pəti kə, ə j-un goi kin, ri ə j-a j-ingə ə?»

²⁸ Ə Jəju ile ti ə nə: «Təki rəjeti, adi m-əl səsi: ndə ki ne je pəti a indəi ngirəde kində ki sigi, ə mi *NGon dəw m-a m-isi də kimbər kəbe ti ləm, ki dije a iləi taji dəm ti kin ɓa, səi ki uni gom kin, səi ka a isi də kimbər kəbe ti ki dəgi gide joo kadi igangi ta də gin ka *Isirayəl ti ki dəgi gide joo.

²⁹ Ningə re dəw madi, iyə kəy ləne, ki ngakone je, ki kōnane je, ki kone, ki bawne, ki ngane je ə se dənangi ləne ki mbata ləm ə, a ingə ne je ki al də e kin, taa a ingə kaji ki a to biti ki nɔ ti tə, tə ne ki sɓbi dəne.

³⁰ NGa ningə, dije ngay ki kəte, a təli njé ki gogi, ə njé ki gogi, a təli njé ki kəte tə.»

20

Kuji ta də njé ra kilə me ndər nju ti

¹ «Kəbe lə Luwə to tə ɓa njé ndər nju, ki tɛɛ ki sɪ ɓati ba kadi n-əy njé ra kilə je kadi rai kilə me ndər nju ti ləne kin be.

² NDude osi naa ti ki njé ra kilə je, kadi adi-de la ki lo ra kilə ti ki ndə kare, ɓa adi-de awi me ndər nju ti.

³ Loki tɛɛ ki kadi ki jikare ningə, oo njé ra kilə je ki rangi

ɓəy, ki rəi ai ta mbalo ti ki kanji ra kilə,

⁴ əl-de ə nə: “Səi ka, awi me ndu ti ləm irai kilə, ə m-a m-adi səsi ne ne kigə go ji ki asi go rəbe ti.”

⁵ Ba ɔti awi. Loki tɛɛ taga ki kadi ki jam də be ti nim, ki kadi ki mbə be ti nim ɓa, ra kae ti ka kin ɓəy.

⁶ Go ti, tɛɛ re ki kadi ki kadi ra biyə bilə ningə, oo njé ra kilə je ki rangi ɓəy, ki rəi ai nɔɔ, ə əl-de ə nə: “Ra ban ə isi lo kin ti lo səl, ki kanji ra kilə ə?”

⁷ Ə iləi-e ti əi nə: “Dəw ki un-je kilə ti goto.” Ə əl-de ə nə: “Səi ka, awi me ndu ti ləm irai kilə tə.”

⁸ «Loki kadi ur ningə, ɓa nje ndər nju əl nje ngəm ne lie kare ə nə: “Ƴɓar njé ra kilə je, ə adi-de ne kigə go jide, ilə ngire də njé re gogi ti, itəl tae də njé re kəte ti.”

⁹ NJé re ki kadi ra biyə bilə, nā nā ka ingə la ki lo kilə ti ki ndə kare.

¹⁰ Lo kin ti, njé re də kəte rəi yade ngata ɓa, məri kadi n-a n-ingəi la ki itə yə madide je, nə əi ka, ingəi la ki lo kilə ti ki ndə kare wa ka kin tə.

¹¹ Loki isi taai la kin, ɓai ta ki nje ndər

¹² əli əi nə: “NJé ki rəi gogi ne kin, rai kilə kadi-kare ba par, ningə j adi-de la ki asi-naa ki yaje, je ki ji ra kilə sɪ biti j-ilə kadi, adi kadi ndabi-je.”

¹³ Lo kin ti, nje ndər əl ta ki kare dande ti ə nə: “Madim, ne madi kare ki majal ki m-ra səi go. NDuje səi osi naa ti də la ti ki lo kilə ti ki ndə kare al ma?”

¹⁴ Itaa ne læi, ə aw. M-ge kadi m-adi e ki re gogi ne kin, tæki m-adi kin be tɔ.

¹⁵ E ta læm mi wa kadi ne ki mem ndigi ə m-ra ki ne kingə læm al a? Ə se e ta læi kadi mei oi mbata maji ki m-ra a?»

¹⁶ NGa ningə Jəju ilə ti ə nə: E be ə, njé ki gogi a tælii njé ki kəte, ə njé ki kəte a tælii njé ki gogi tɔ.»

Jəju əl ta dɔ koyne ti ki kine lo koy ti bəy

(Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)

¹⁷ Ta kaw ki Jorijaləm ti, loki əi dɔ rəbi ti, Jəju ijə rəne ki njé ndo je ki dɔgi gide e joo dəbi kare, ningə əl-de ə nə:

¹⁸ «Oi, j-isi j-awi ki Jorijaləm ti, ningə a iləi-mi *NGon dəw ji njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je ti ki njé ndo ndu-kun je. A gangi ta koy dəm ti,

¹⁹ ningə a iləi-mi ji dije ti ki əi *Jipi je al, kadi kogi dəm ti je, tindəi-mi ki ndəy kabilay je, bəi-mi kagi-dəsi ti je. Nə ndɔ mitə læ ndɔ koy m ɔa, m-a m-teɣ lo koy ti.»

Ko Jaki əi ki Ja daji ne Jəju

(Mk 10.35-45)

²⁰ Go ti, kɔ ngan læ Jəbədə rai ki ngane je rɔ Jəju ti, ɔa kɔ ngan je ɔsi məkəsi ne nangi nɔ Jəju ti mba daje ne kare.

²¹ Ə Jəju daje ə nə: «E ri ə ige ə?» Ningə, əl ə nə: «Un ndui kadi nganm je ki joo kam, dəw kare isi dɔ ji kɔi ti, ə e ki nungɔ isi dɔ ji gəli ti tɔ, loki a isi dɔ kimbər kɔbe ti læi.»

²² Lo kin ti nɔɔ, Jəju ile ti ə nə: «fɔgəri me ne daji læsi kin

al. A asi kadi ingəi kɔ ki m-aw tə m-ingə kam kare mindi wa?» Ba əli əi nə: «Oyo, j-a j-asi kare.»

²³ Ə Jəju əl-de ə nə: «Kɔ ki m-aw tə m-ingə kam ə a ingəi kare, nə ta ki ɔji dɔ kisi dɔ ji kɔm ti, ki dɔ ji gəlm ti; e ta læm kadi mi ə m-adi səsi al. Lo je kin to mba dije ki Bai Luwə ra goe kəte nu ki mbata ti ləde.»

²⁴ NDəgi njé ndo je ki dɔgi, loki oi ta je kin, rɔde nəl-de ki ngan læ Jəbədə ki joo ka kin al.

²⁵ Ə Jəju ɔar-de pəti ki rəne ti, əl-de ə nə: «fɔgəri kadi njé kɔbe je dɔ gin dije ti ki dangi dangi ki dənangi ti ne, isi tə jɔgi dɔ dije ti, adi-de kɔ, taa dije ki njé tɔɔa, oi be dɔde ti bəy tɔ.

²⁶ Nə maji kadi to be dansi ti al. Re dəw madi dansi ti, ndigi kadi n-e ki bo ningə, kadi təl nje ra kilə læsi pəti.

²⁷ Taa re dəw madi ndigi kadi n-e dəw ki dɔ kəte dansi ti ningə, kadi təl bəə kilə læsi tɔ.

²⁸ E be tɔ ə, mi *NGon dəw m-re mba kadi dije rai kilə adi-mi al, nə kadi mi ə m-ra kilə m-adi-de nim, taa m-adi rəm kadi m-taa-n kosi dije ngay m-ilə-de taa nim tɔ.»

Jəju aji njé kəm tɔ je joo

(Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)

²⁹ Loki Jəju əi ki njé ndo je læne isi teɣi me ɔe ti ki Jəriko ki taga, kosi dije ngay njiyəi gode ti muki muki.

³⁰ Ningə njé kəm tɔ je joo isi ngangɔ rəbi ti. Loki ooi kadi e Jəju ə isi ində də ningə, uni ndune ki taa əli əi nə: «Bəbe,

* **20:30** fɔgəri Mk 10.47 ki ta ki dɔ ti gin makitibi ti nangɔ.

NGon ka Dabidi*, o kəm-to-ndoo ləje!»

³¹ Kosi je kəngi-de kəngi kadı uti tade, nə njé kəm tɔ je uni ndude ki taa wa bəy əi nə: «Babe, *NGon ka Dabidi, o kəm-to-ndoo ləje!»

³² Lo kin ti, Jəju a lo ka ti, bar-de, ba dəji-de ə nə: «E ri ə, igei kadı m-ra madi səsi ə?»

³³ Ə əli-e əi nə: «Babe, ji ge kadı kəmje tɛg, adi j-o-n lo!»

³⁴ Jəju oo kəm-to-ndoo ləde, ə ɔdi kəmde, par ə ta naa ti nɔɔ, kəmde oo lo, adi uni goe.

21

Jəju ur Jorijaləm ti ki kəsi-gon

(Mk 11.1-11; Lk 19.28-40; Jq 12.12-19)

¹ Loki Jəju əi ki njé ndo je ləne rəi, indəi dɔ be ki Jorijaləm bəsi, gidı be ti ki Bətipaje, ki kadı mbal kagi bini je ti, ilə njé ndo je joo,

² əl-de ə nə: «Awi me ngon be ti ki a nɔsi ti kam. Lo kur ə wa ki a uri ki me be ti par ə, a ingəi kɔ koro əi ki ngon koro ki dɔɔi-de adi ai, ba ituti-de, irəi səde adi-mi.

³ A re dəw madi dəji səsi ta dɔ ti ə, əli-e əi nə: «Babe ə ge-de», ə a iyə-de kalangi ba kadı ituti-de.

⁴ «Nɛ kin a ra ne be mba kadı ta ki nje kəl ta ki ta Luwə ti əl kin təl tane:

⁵ «Əli dije ki *Siyɔ ti əli əi nə: Oi ngar ləsi a re dəsi ti, E dəw ki səl ləm ləm, İsi dɔ kɔ koro ti əi ki ngon koro*.»»

⁶ *NJé ndo je awi, rai təkı Jəju əl-n-de.

⁷ Rəi ki kɔ koro əi ki ngon koro ka kin ningə, labi kibi je ləde gidıde ti, ba Jəju al isı dɔ ti.

⁸ Kosi dije ngay labi kibi je ləde go rəbi ti. NJé ki nɔ je tətı mbi kam je ə tiləi dɔ rəbi ti.

⁹ Nje njiyə nɔ Jəju ti, ki njé njiyə goe ti, uni ndude ki taa əli əi nə:

«Tɔji e ki dɔ NGon ka Dabidi ti! Ningə kadı Luwə njangi dɔ dəw ki re ki tɔ Babe! Tɔji e ki dɔ Nje kisi dɔrɔ ti taa*!»

¹⁰ Loki Jəju ur Jorijaləm ti, lo ki me be ti ba pətı ndigi bir bir. Adi dije dəji rəde ta əi nə: «E dəw ki ban ə?»

¹¹ Ə kosi je iləi-de ti əi nə: «E Jəju, nje kəl ta ki ta Luwə ti, ki Najarəti, dɔnangi Galile ti.»

Jəju tuwə njé ra gati je nati kəy ti lə Luwə

(Mk 11.15-19; Lk 19.45-48; Jq 2.13-16)

¹² Go ti, Jəju aw ur nati kəy ti lə Luwə, ningə tuwə njé labi ne je ki njé ndogı ne je nati kəy ti lə Luwə kɔ. Jəju sur tabılə je lə njé mbəl la je tilə, naa ti ki ne kisi lə njé gati də dum je.

¹³ Ningə əl-de ə nə: «NDangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: «Kəy ləm a bari-e kəy kəl ta ki Luwə, nə səi, itəli-e lo bɔyɔ rɔ ti lə njé bɔgı je yo*!»»

¹⁴ Lo kin ti nɔɔ, njé kəm tɔ je ki njé məti je, rəi rəe ti nati kəy ti lə Luwə, adi adi-de rɔ nga.

¹⁵ Loki njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadı-kare je ki njé ndo ndu-kun je ooi ne je ki əti bəl

ki Jəju ra-de, ki ndu ngan je ki isi ɓa ə nā: «Təji e ki dɔ *NGon ka Dabidi ti,» kin ɓa, mede ɔ-de,

¹⁶ adi əli Jəju əi nā: «O ta ki ngan je a əli kam ta?» Ə Jəju ilə-de ti ə nā: «Oyo, m-o, nə se itidəi ndu Luwə ki ndangi əi nā:

“İra adi ngan je ki du, ki njé to ta mba ti ka, tade ilə təji dɔi ti,» kin al wa[☆]?»

¹⁷ Ningə lo kin ti, Jəju iyə-de nɔɔ, ə tɛɛ me ɓe bo ti kɔ, aw Bətani ti, aw to nu.

*Jəju man kagi mbay-kote
(Mk 11.12-14, 20-24)*

¹⁸ Lo ti ki si, Jəju təl isi re me ɓe bo ti, ningə ɓo ra-e.

¹⁹ Ə oo kagi mbay-kote ki a kadi rəbi ti, tɔ kadi n-aw gin ti, nə loki re ɓasi ɓa, oo mbie je par ɓi oo kande al. Ə Jəju əl mbay-kote ka kin ə nā: «A andi gogi al biti ki nɔ ti.» Ba loe ti nɔɔ, mbay-kote tuti.

²⁰ Loki njé ndo je ooi ne kin ɓa, əti-de ɓəl ngay, adi dəji ta əi nā: «Ra ban ə loe ti ne par ə kagi tuti ə?»

²¹ Ə Jəju ilə-de ti ə nā: «Təki rɔjeti, adi m-əl səsi, re awi ki kadi-me, ə mesi tɔsi al ə, e ne ki m-ra ki mbay-kote kin par ə a rai al, nə re əli mbal kam əi nā: «Ƴti lo kin ti rangi, aw osi me ba ti,» ka ne kin a ra ne.

²² NGA ningə, ne je pəti ki a idəji ki kadi-me, me kəl ta ti ki Luwə ə, a ingəi.»

*Ta ki dəji dɔ tɔgi ti ki Jəju aw-n
(Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)*

²³ Jəju ur nati kəy ti lə Luwə, isi ndo ne dije ningə, njé kun

dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki ngatɔgi je lə *Jipi je, rai ki rɔe ti, dəji-e əi nā: «E ki tɔgi ki j ra ə isi ra-n ne je kin be ə? Ə nɔ tɔ ə adi ndune ə isi ira-n wa əl-je adi j-o?»

²⁴ Ə Jəju təl əl-de ə nā: «Mi ka m-a m-dəji səsi ta kare ba be tɔ. Re iləi-mi ti ningə, m-a m-əl səsi dəw ki adi-m ndune kadi m-ra-n ne je kin tɔ.

²⁵ Nɔ ə ilə Jɔ kadi ra dije batəm ə? E Luwə ə se e dije ə?» Nə təli a əli-naa ta dande ti əi nā: «Re j-əl-e j-ə nā: “E Luwə ə ile” ə, a dəji-je ə nā se ra ban ə j-adi Jɔ meje al wa?»

²⁶ A kin ə re j-əl j-ə nā: “E dije ə iləi Jɔ” ə, e ta ki rɔ kosi je ti tɔ, tadɔ dije pəti ooi Jɔ kadi e nje kəl ta ki ta Luwə ti.»

²⁷ Be ə, təli əli Jəju əi nā: «Ji gər al.» Ə Jəju ka təl ilə-de ti ə nā: «Re igəri al ə, mi ka m-a m-əl səsi tɔgi ki m-isi m-ra-n ne je kin al tɔ.»

Kuji ta dɔ ngakonaa je ti ki joo

²⁸ Jəju əl ta ki rangi ɓəy ə nā: «Əli-mi ta ləsi dɔ ta ti kin adimi m-o. Dingəm kare aw ki ngan dingəm je joo, ə un ta əl ki dɔsɔy ə nā: “NGonm, aw ira kilə me ndɔr nju ti ɓone.”

²⁹ Ba ngon ka kin ilə bawne ti ə nā: “M-a m-aw al,» ə isi ba biti ningə me uwe ki ta, adi j aw.

³⁰ Dingəm re rɔ ngon ti ki kɔ joo, əl-e ka ta ki əl ngokɔe ka kin, ningə e əl ə nā: “Oyo, m-a m-aw bawm,» ɓa aw al.

³¹ Ə se dan ngan je ti ki joo kin e ki ra ə ra go ndigi ti lə bawne wa?» Ba iləi Jəju ti əi

nə: «E ki dəsəy.» Ə Jəju əl-de ə nə: «Təkı rəjetı, adi m-əl səsi, njé taa la-mbə je ki dəne je ki njé ra kaya je a tēēi kōbe ti lə Luwə nōsi ti.

³² Tado Jə Batisi re rōsi ti, tōji səsi rəbi ki dana, nə itaai mee al, nə njé taa la-mbə je ki dəne je ki njé ra kaya je taai mee. Ə səi je, oi ne kin be ka, mesi uwə səsi ki ta go gogi ba adi iyəi ne rasi je ki majal kə, ə itaai mee al.»

Kuji ta do njé ra kilə me ndər nju ti, ki njé me majal

(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19)

³³ Go ti, Jəju əl-de ə nə: «Uri mbisi oi kuji ta ki rangi bəy. Dəw kare ki nje ndər nju e nōō, ningə ində singə gugi gide wuki. Ur be kadi tə mborəi man nju ti, ningə ur ne tə ta kagi be, kadi dije isi dō ti ngəmi ndər ka kin. Ba go ti, dōoi ta naa ti ki dije ki njé ra kilə nju, kadi tə rai kilə adi-e, ə kagi loe ti ba, a kayi-naa nee, ningə e wa əti aw mba.

³⁴ Loki kagi lo kijə kandi nju asi ningə, ilə bəə je ləne kadi awi taai kandi ne ndor ka kin, ki yəne ji njé ra kilə ti adi-ne.

³⁵ Nə loki bəə je awi ningə, njé ra kilə je uwəi-de. Tindəi ki kare ngay, tōli ki nungi, ba ki kō mitə, tiləi-e ki mbal tōli-e tō.

³⁶ Nje ndər təl ilə ki bəə je ki rangi, ngay itə e ki kəte wa kin bəy. Nə rai səde ko ne wa ki rai ki njé ki kəte ka kin bəy.

³⁷ Ta təl tae ti, dingəm təl ilə ngonne wa rōde ti, ə nə: “A bəli gidi ngonm.”

³⁸ Nə njé ra kilə nju, loki ooi ngon ka kin ba əli-naa dande ti əi nə: “Darə ə wa kam ə a e nje ne nduwə, irəi adi ji tōli-e, ningə j-a j-uwəi ndər nju kin yaje ti.”

³⁹ E be ə, uwəi ngon ka kin, ndəri-e, awi sie gidi ndər ti taga, tōli-e.

⁴⁰ Ə se ndə ki dingəm ki ba nje ndər kin a re ə, ri ə a ra ki njé ra kilə ndər je kin wa?»

⁴¹ Ningə əi je əli Jəju əi nə: «A tō kode, ba a adi ndər ləne njé ki rangi, ki kadi a adi-e kande ki dəkagilo ki əji.»

⁴² Ningə Jəju əl-de ə nə: «Tidəi me makitibi ti lə Luwə oi al a?

“MBal ki njé ra kəy je mbati-e, E ə təl mbal ki e tōgi kəy.

E kin e kilə ra Bəbe.

E ne kəji ki əti bəl ə to ta kəmje ti kin*.”»

⁴³ Ningə adi m-əl səsi bəy tō: «A taai kōbe lə Luwə jisi ti, kadi təli adi gin dije ki rangi ki kadi a raii kilə ki maji.

⁴⁴ NGA ningə, dəw ki osi dō mbal ti kin ə, a təti njəki njəki, a re e ə mbal kin osi dəe ti tō ningə, a rəkite rəkite rəkite.»

⁴⁵ Loki njé kun dō njé kijə ne məsi kadi-kare je ki *Parisi je ooi kuji ta kin ba, gəri mee kadi e ta ki dōde ti ə Jəju a əl.

⁴⁶ Ə sangi rəbi kadi n-uwəi-e, nə bəli kosi je, tado kosi je ooi Jəju tə nje kəl ta ki ta Luwə ti.

22

Kuji ta ki əji dō bar dije lo ne kuso taa-naa ti
(Lk 14.15-24)

1 Jəju ilə rəne əl-de ta ki kuji ta bəy ə nə:

2 «Kəbe ki dərə ti to tə ta la ngar ki ra ne kuso ki bo mbata ngone ki aw tə taa dəne kin be.

3 NGar ilə njé kilə je ləne adi awi əli dije ki bari-de lo ne kuso ti, kadi rəi, nə dije ka kin mbati.

4 NGar təl ində ta ta njé kilə je ti ki rangi bəy ə nə: «Ki basine kin, ne kuso oy ngata, m-təl baw mangi je, ki biyə je ki bati je ləm, ki əməi maji, ne je pəti asi-naa, ə irəi lo ne kuso taa-naa ti.»

5 Nə dije ki bari-de ka kin, rai kilə ki ta lie kin al, njé ki madi awi ki wale je ləde, njé ki nə je awi ki lo gati je ti ləde,

6 ə njé ki nungi bəy, uwəi njé kilə je adi-de kə je, təli-de je.

7 «Lo kin ti, wongi təl ngar, adi ilə ki asigar je ləne adi awi təli njé təl ne je ka kin nim, tili bə je ləde por nim tə.

8 Nینگə go ti, ngar əl njé kilə je ləne ə nə: «Ne kuso taa-naa oy ngata, nə dije ki e ki bar-de, əi dije ki asi ta tēe loe ti al.

9 Awi ki ta tə rəbi je, ibari dije pəti ki ingəi-de, adi-de rəi lo ne kuso taa-naa ti.»

10 Njé kilə je awi ki go rəbi je, kawı dije pəti ki ingəi-de, ki maji je, ki majal je, adi dije rosi me kəy ki kadi dije usoi ne taa-naa ti.

11 Loki ngar ə nə n-ur kəy kadi n-oo dije ki bari-de ka kin nینگə, oo dingəm madi kare ki isi ki kibi kuso ne taa-naa rəne ti al.

12 Ə ngar əl-e ə nə: «Madim, ira ban ə ur kəy ne ki kanji kibi

kuso ne taa-naa rəi ti ə?» Ba dingəm ka kin ilə ti al.

13 NGA ə ngar əl njé kilə je ləne ə nə: «İdəi jie je ki njae, ə iləi-e taga lo ki ndul ti, ki e lo ki a nə je, a ngə ngangine je titi.»

14 Təki rəjeti, Luwə bar dije ngay, nə njé ki mbəti je əi ngay al.»

Ta də kigə la-mbə nje kəbe ki bo Səjar ti

(Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)

15 *Parisi je ingəi-naa, əli-naa ta, kadi n-iyəi kulə n-uwəi Jəju me ta ti ki n-a n-dəji-e ə a tēe tae ti.

16 Be ə, iləi njé ndo je ləde əi ki dije madi ki me buti ti lə *Erodi, adi awi əli-e əi nə: «Nje ndo dije, ji gər kadi i nje kəl ta ki rəjeti, i nje ndo dije rəbi ki rəjeti ki nəl Luwə nim, ibəl kəm dəw al nim, tadə i o ne ra ki gidi ti taga ne kam al.

17 Ə əl-je adi j-o ta ki mei ti: e loe ti ə se e loe ti al kadi dəw igə la-mbə nje kəbe ki bo Səjar ə?»

18 Nə Jəju, təki gər-n me majal ləde, əl-de ə nə: «Səi njé kədi kəm dije! MBa ri ə iyəi kulə kadi uwəi-mi ə?»

19 Cji-mi silə ki kadi dəw a igə-n la-mbə adi-mi m-o.» Ba cji-e silə kare.

20 NGA ə dəji-de ə nə: «Də nə ə indəi, ə tə nə tə ə ndangi silə ti kin ə?»

21 Ə iləi-e ti əi nə: «E nje kəbe ki bo Səjar.» Ə Jəju təl əl-de ə nə: «Ne lə Səjar ə adi Səjar, ne lə Luwə ə adi Luwə tə.»

22 Ta ki Jəju əl-de kin dum dəde, adi iyəi-e ə əti awi.

Ta də ki njé koy je lo koy ti
(Mk 12.18-27; Lk 20.27-38)

23 NDəe ti nōo, *Sadusi je ki əi dije ki ooi kadi njé koy je a ii taa lo koy ti al, rəi rə Jəju ti dəji-e əi nə:

24 «NJe ndo dije, *Moji əl ə nə: “Re dəw madi oy, ki kanji kiyə ngan je tone ti 6a, səbi kadi ngokəe taa dāne nduwə kin, oji-n ngan je, kadi tēēi to nje goto ti[☆].”

25 Ki oji də ta kin, ndə ki to danje ti nōo. NGakonaa je əi siri, ki dəsəy taa dāne, ningə oji-n ngon ki kadi tə ər toe al bəy ə oy, adi iyə dāne nduwə adi ngokone.

26 Ne kin ra ne be, ii-n də ki kə joo ti, ki ki kə mitə ti, biti tēē-n də ki kə siri ti.

27 Gode ti pəti, darə dāne wa re oy tə.

28 NGA ə se ndə ki njé koy je a ii taa lo koy ti ə, nə dande ki siri kin ə dāne kin a e nee wa? Tado əi pəti taai-e nede ti.»

29 Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Səi dije ki indəmi rəbi, tado igəri makitibi lə Luwə al nim, taa igəri tōgi lə Luwə al nim tə.

30 NDə ki njé koy je a ii taa lo koy ti, dīngəm je ki dāne je a taai-naa al ngata. Pəti a toi tə *Malayka je be me dərə ti.

31 Ki oji də ki taa lo koy ti lə njé koy je, itidəi ta ki Luwə əl səsi kin al a?

32 Luwə əl ə nə: “Mi Luwə lə *Abirakam, mi Luwə lə *Isaki, ki Luwə lə *Jakobi.” Luwə e Luwə lə dije ki njé kisi kəm ba, bi e Luwə lə njé koy je al[☆].”

33 Kosi je ki ooi ta lə Jəju, ne ndo lie əti-de bəl ngay.

NDu-kun ki itə ndəgi ndu-kun je

(Mk 12.28-34; Lk 10.25-28)

34 Loki *Parisi je ooi kadi Jəju dum də *Sadusi je 6a, əi je kawinaa.

35 Ə ki kare dande ti, ki e nje ndo ndu-kun je, iyə kulə me ta ti, dəji Jəju ə nə:

36 «NJe ndo, dan ndu-kun je ti lə Luwə pəti kin, e ki ra ə e də madine je ti ə?»

37 Ə Jəju ile ti ə nə: «A indigi Bəbe Luwə ləi ki ngamei ba pəti, ki ndili ba pəti, taa ki mər ta ləi ba pəti tə[☆].”

38 E kin ə e ndu-kun ki dəsəy ki itə ndu-kun je pəti.

39 Ningə ndu-kun ki kə joo ki e ndu-kun ki ngə ngay tə ə to kin: A indigi dəw madi tə darəi j wa be tə[☆].

40 *NDu-kun je lə *Moji ba pəti, ki ta je lə njé kəl ta ki ta Luwə ti, ngirəde e də ndu-kun je ti ki joo kin.»

Dəw ki Luwə mbəte tə Dabidi tə

(Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)

41 Loki *Parisi je kawinaa ka kin, Jəju dəji-de ta ə nə:

42 «Ki go mər ta ti ləsi də Kirisi ti ki e *Dəw ki Luwə mbəte kin, oi kadi e gin koji ti lə nə ə?» Ə əli-e əi nə: «E ngon ka *Dabidi.»

43 Ə Jəju əl-de ə nə: «Ra ban be ə Dabidi ki NDil Luwə e mee ti 6ar-e “Bam” ə?

44 Tado Dabidi əl ə nə: “Bəbe Luwə əl Bəbe ləm ə nə: İre isi də ji kəm ti ne, Biti kadi m-ilə njé bə je ləi gin tōgi ti[☆].”

☆ 22:24 Dətarənom 25.5

☆ 22:32 Tēē ki taga 3.6, 15

☆ 22:37 Dətarənom 6.5

☆ 22:39 Ləbatiki 19.18

☆ 22:44 Pa je 110.1

⁴⁵ «Ə re Dabidi ɓar-e ʔane ə, ra ban taa Kirisi, ki e dəw ki Luwə mbəte a e ngon ka Dabidi ə?»

⁴⁶ Lo kin ti, dəw ki asi kadi ile ta ti kare be goto. Ningə j dɔ ndəe ti nu kin, dəw ka sangi kadi n-dəje ta al ngata.

23

Jəju gangi ta dɔ njé ndo ndu-kun je ti ki Parisi je

(Mk 12.38-40; Lk 11.39-52; 20.45-47)

¹ Jəju əl kosi je ki njé ndo je ləne ə nə:

² «Njé ndo ndu-kun je ki *Parisi je, kilə ləde e kɔr gin ndu-kun lə *Moji.

³ NGa ningə səi, maji kadi itəli rəsi go ne je ti ki əli səsi, nə indaji kilə rade je al, tadɔ rai ne ki əi je wa isi əli ki tade kin, al.

⁴ Dɔɔi ne ki əy indəi dɔ dije ti, nə mbati kun ngon jide taa ndəy be kuwə-n səde tae.

⁵ Kilə rade je pəti, rai ki kadi dije ooi gidide. NGan ndu-kun je ki ndangi iləi me ngan buwati je ti, ə dije dɔɔi nati nɔde ti ə sə jide ti wa kin, rai yade adi boy, taa kulə je ki dije ɔsi sɪl kibɪ je ti kin ka, rai yade adi ngal tɔ*.

⁶ Əi dije ki gei lo kisi ki kəte nɔ dije ti, lo ne kuso ti, ki ne kisi ki kəte nɔ dije ti, gin kəy kaw-naa je ti.

⁷ Taa gei kadi dije rai-de lapiya ki buki-naa ti lo kingə-naa je ti lə kosi je nim, kadi dije ɓari-de “Njé ndo dije” nim tɔ.

⁸ Nə səi, adi dəw ɓar səsi “Nje ndo dije”, al, tadɔ pəti, səi ngakonaa je, ningə Nje ndo səsi e kare ba tɔ.

⁹ Iɓari dəw madi dɔnangi ti ne “Bawsi” al, tadɔ Bawsi e kare ba, ə isi dɔrɔ ti taa.

¹⁰ Taa adi dəw ɓar səsi “Dije ki bo”, al tɔ, tadɔ Dəw ki bo ləsi e kare ba, ə e Kirisi ki e dəw ki Luwə mbəte.

¹¹ Dəw ki bo dansi ti, a e nje ra kilə ɓəə ləsi.

¹² Dəw ki un dɔne ki taa, a iləi dəe ki nangi, ə dəw ki ilə dɔne ki nangi, a uni dəe taa tɔ.

Kəm-to-ndoo e lə Parisi je ki njé ndo ndu-kun je

¹³ «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé ndo ndu-kun je, ki *Parisi je. Səi njé kədi kəm dije! Isi uti ta rəbi ki kaw kɔɓe ti ki dɔrɔ ti dɔ dije ti. Səi je wa uri me ti al, ningə dije ki gei kur me ti ka, ɔgi-de nim tɔ.

[
¹⁴ «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé ndo ndu-kun je ki Parisi je. Itaai ne maji je lə njé ngaw koy je pəti pəti jide ti, ningə ədi kəm dije ki kəl ta ki Luwə ki gine gangi al, kadi dije ooi səsi, təki səi dije ki maji. Go kilə ra je ti ki be kin, Luwə a gangi-n ta ki ngə ngay dəsi ti*.]

¹⁵ «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé ndo ndu-kun je ki Parisi je, səi njé kədi kəm dije! Awi mba, əyi-naa ngədi dɔnangi rai je ti ki lo lo, dɔ ba ti je mba kadi ingəi dəw kare gosi ti. Ə loki ingəi-e ningə, irai-e adi təl

* 23:5 Kɔr Isirayəl je 15.38-41 * 23:14 Bar ta je ki me ne je ti kin [] goto me makitibi je ti ki njé ndange ndangi kəte.

asi ta kaw me por ti nja joo itə səi je wa ɓəy to.

16 «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé kər dije ta rəbi, ki kəmsi təl! İsi əli əi nə: “Re dəw ibi rone ki kəy lə Luwə ɓa, to kare, a re ibi rone ki lər ki kəy lə Luwə ə, səbi kadi ra ne ki ibi-n rone.”

17 Səi mbə dije, dije ki kəmsi oo lo al! Lər e ne ki kəy lə Luwə, adi e ya Luwə. Ə se lər ɓa e ki bo ngay ə se, kəy lə Luwə ki təl lər ne ki kində ta dangi ti kin wa?

18 Itəli əli ɓəy əi nə: “Re dəw ibi rone ki dingiri lo kində kadi-kare ɓa, to kare, a re ibi rone ki kadi-kare ə, səbi kadi ra ne ki ibi-n rone.”

19 Səi njé kəm to je! E ri ə e ki bo ngay ə? E kadi-kare ə se e dingiri lo kində kadi-kare ki təl kadi-kare ne ki kində ta dangi ti kin ə?

20 Dəw ki ibi rone ki lo kində kadi-kare ɓa, ibi rone ki dingiri lo kində kadi-kare nim, ki ne je pəti ki isi də ti nim to.

21 Dəw ki ibi rone ki kəy lə Luwə ɓa, ibi rone ki kəy lə Luwə nim, ki Luwə ki isi me ti nim.

22 Dəw ki ibi rone ki dərə ɓa, ibi rone ki kimbər ngar lə Luwə nim, ki Luwə ki isi də ti nim[☆].

23 «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé ndo ndu-kun je, ki Parisi je, səi njé kədi kəm dije. Ōri ne kare dan ki dəgi ti, me mbi kam je ti ki əti maji, ki me mbi kam ndir tay je ti, ki me ngan ne ndir tay je ti, adi Luwə, ningə indəi njasi də ne je ti ki rojeti me ndu-kun ti lə Luwə,

tə ne ra ki dana, ki koo kəm-to-ndoo, ki ra go ti. Ki rəjeti, e kin ə e ne je ki səbi kadi re a indəi kəmsi go ti irai, ki kanji kiyə ndage je.

24 Səi njé kər dije ta rəbi, ki kəmsi təl! İsi iləi ne ta ngoo man ti itaai man mbata ngan ku je ki du, ə isi tiwi kədi mesi ti.

25 «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé ndo ndu-kun je, ki Parisi je, səi njé kədi kəm dije! Itogi gidi ka man, ki gidi ka kuso ne adi ay, nə mee kəy rosi ki ne ɓogi je, ki ne ki ingəi ki go rəbi ngur ne ra ki majal.

26 İ Parisi ki nje kəm təl! Itogi me ka man, ningə gide a ay to.

27 «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé ndo ndu-kun je ki Parisi je, səi njé kədi kəm dije! Itoi tə də ɓadi je ki dije lati pə gidi ti adi ndai kam be: re o gide taga ne ɓa, ndole, nə mee ki kəy rosi ki singə dije, ki ne je ki ndum.

28 E be to ə, gidisi ti taga ne, itəji adi dije ooi təkı səi njé təl rəsi go ndu Luwə ti, nə mesi ti kəy ɓa, kədi kəm dije ki majal ki ra, rosi.

29 «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé ndo ndu-kun je ki Parisi je, səi njé kədi kəm dije! İndəi ɓadi njé kəl ta ki ta Luwə ti adi maji, irai ɓadi dije ki dana adi ndole,

30 ningə əli əi nə: “Re dəkagilo ti lə kaje je kin je noo ə, re j-a j-ində rəje naa ti səde kadi ji təl-n njé kəl ta je ki ta Luwə ti, al.”

31 Lo kin ti, səi je wa isi təji kadi səi ngan ka njé təl njé kəl ta ki ta Luwə ti.

24

32 E ən ə, irai ki n̄osi ti, it̄olii ta ne ki kasi je il̄ai nḡire!

33 «S̄ai dije ki mansi majal t̄ə li pi je be, ra ban ə im̄əri kadi a aȳi-naa, ta ta ki ganḡi ti l̄ə por ə?»

34 E mbata kin ə, m-a m-il̄ə-n ki nj̄é k̄əl ta je ki ta Luw̄ə ti, ki nj̄é gosi je, ki nj̄é ndo dije ta l̄ə Luw̄ə, r̄osi ti. A t̄oli-de je, a b̄əi-de kagi-d̄əsi ti je, a t̄ind̄əi-de ki nd̄əy kabilay gin k̄əy kaw-naa ti je, taa a nḡədi-de, j̄i s̄əde b̄e bo ti ki kare ə iganḡi s̄əde b̄e bo ti ki nunḡi ki k̄əte k̄əte.

35 Lo kin ti, dije ki dana ki m̄əside e ki b̄uki k̄ə, il̄ə nḡire d̄ə Ab̄əl ti, t̄ēe-n d̄ə Jakari ti ki ngon l̄ə Barasi kin, ta m̄əside a e d̄əsi ti. E Jakari ki nd̄ə ki it̄ol̄i-e dadan lo ti ki j̄ k̄əy ti l̄ə Luw̄ə re lo dinḡiri kadi-kare ti kin*.

36 T̄əki r̄əjeti, adi m-əl s̄əsi, ta ne t̄əl je kin p̄əti a e d̄ə dije ti ki d̄əkagilo ti ki b̄one.

J̄əju əl ta d̄ə b̄e bo Jorijaləm ti
(Lk 13.34-35)

37 «S̄ai dije ki Jorijaləm ti, s̄əi dije ki Jorijaləm ti, s̄əi nj̄é t̄əl nj̄é k̄əl ta je ki ta Luw̄ə ti, s̄əi nj̄é til̄ə dije ki Luw̄ə il̄ə s̄əde adi s̄əsi ki mbal t̄əli-de. Nja ngay, m-sanḡi kadi m-kaw s̄əsi t̄əki k̄ə kinj̄ə a kaw-n ngane je gin baḡine ti kin be, n̄ə ɔ̄di al.

38 Ninḡə ki ne kin, Luw̄ə a iȳə k̄əy kaw-naa l̄əsi k̄ə j̄isi ti.

39 Tado a oi-mi al ngata, bit̄i nd̄ə ki a əli əi n̄ə: «N̄janḡi d̄ə e d̄ə d̄əw ti ki re me t̄ə B̄əb̄e ti*».

J̄əju əl t̄əki k̄əy l̄ə Luw̄ə a t̄uj̄i
(Mk 13.1-4; Lk 21.5-7)

1 J̄əju t̄ēe me k̄əy ti l̄ə Luw̄ə ki taga, isi aw ninḡə, nj̄é ndo je lie, r̄əi r̄əe ti, əli-e kadi oo k̄əy l̄ə Luw̄ə ki dije ind̄əi adi əti b̄əl kin!

2 Ə J̄əju un ta əl-de ə n̄ə: «N̄e je kin p̄əti, k̄əmsi oo maji, n̄ə t̄əki r̄əjeti, adi m-əl s̄əsi m-adi oi, mbal kare ki a nay kadi isi d̄ə made ti ne goto; a budi-de nanḡi mur mur.»

N̄e je ki a rai ne k̄əte n̄ə d̄əb̄əy nd̄ə ti
(Mk 13.3-13; Lk 21.7-19)

3 Go ti, loki J̄əju aw isi d̄ə mbal kagi b̄ini je ti, nj̄é ndo je lie r̄əi r̄əe ti, əli-e ta loki əi sie ki karde ba əi n̄ə: «Əl-je adi j- o, d̄əkagilo ki ra ti ə ne je kin a rai ne ə? Ə ne k̄əji ki ban ə a t̄əji kadi j̄i ḡər t̄əki e d̄əkagilo ki kadi t̄ə ire-n nim, e d̄əb̄əy nd̄ə nim t̄ə ə?»

4 Ə J̄əju il̄ə-de ə n̄ə: «t̄ind̄əi k̄əm-k̄ədi d̄ə r̄əsi ti, adi d̄əw ədi s̄əsi al.

5 Tado dije ngay a r̄əi ki t̄əm, a əli əi n̄ə: «Mi ə mi Kirisi ki e D̄əw ki Luw̄ə mb̄əte», ninḡə a b̄uki dije ngay wale t̄ə.

6 A oi ka r̄ə je ki e s̄əsi b̄asi, ki poy r̄ə je ki e s̄əy, n̄ə oi maji! Adi b̄əl ra s̄əsi al. Ri ri ka ne je kin a r̄əi, n̄ə e d̄əb̄əy nd̄ə al b̄əy.

7 Gin b̄e madi a aw r̄ə d̄ə gin b̄e madine ti, k̄əb̄e madi a aw r̄ə d̄ə k̄əb̄e madine ti; b̄o a ɔ̄ je, d̄ənanḡi a ȳəki je, ki lo je ki danḡi danḡi,

* 23:35 Kil̄ə nḡir̄ə ne je 4.8; 2 Poy ta je 24.20-22 * 23:39 Pa je 118.26

⁸ nə ne je kin pəti a toi tə lo kilə ngirə to ndoo ki a ra dāne kin be bəy.

⁹ Dije a uni dəsi, awi səsi kadi ingəi kə je, kadi təli səsi je. Dije pəti ki əi *Jipi je al, mede a majal səsi ki mbata ləm.

¹⁰ Lo kin ti, dije ngay a iyəi kadi-me je ləde kə. A uni dənāa ki yo je ki ne je, a əsi-naa ta.

¹¹ Njé kəl ta ngom kə nə n-əi njé kəl ta ki ta Luwə ti, a tēēi, ədi dije ngay buki-de wale.

¹² Majal a taa dənangi taa ki kadi, dije ngay ndigi-naa ləde a təl gogi.

¹³ Nə dəw ki uwə təgine ba bitə dəbəy ti, a ingə kaji.

¹⁴ Poy Ta ki Maji ki də kəbe ti lə Luwə kin, dije a iləi mbee ki dənangi pəti, kadi dije pəti ki gəri Luwə al ooi naji ki ma ki də ti. Ningə go ti, dəbəy ndə a re.

Kə ki bo ngay ki a re

(Mk 13.14-23; Lk 21.20-24)

¹⁵ «Ningə loki a oi dəw ki nje ra ne ki kəbi, dəw ki nje tuji lo, ki nje kəl ta ki ta Luwə ti Daniyəl əl ta lie kin[☆], a uwə lo kisi lo ki ay njay ti kin bə, maji kadi dəw ki nje tidə ne je kin, gər gine maji.

¹⁶ Ningə njé ki isi Jude ti a ayi-naa ki də mbal je ti.

¹⁷ Dəw ki isi də kəy ti, a ur nangi kadi aw me kəy ti un ne madi tēē-n al.

¹⁸ Dəw ki a e me ndər ti, a asi kadi təl re be un kibi rəne al.

¹⁹ NDəe ti noo kin, kəm-to-ndoo ki gəe goto a e lə dāne

je ki njé səm, ki njé kadi mba ngan je.

²⁰ Əli ta ki Luwə kadi ayi-naa ngədi kin bəra al, taa kadi e ndə taa kəə ti al tə.

²¹ Tadə dəkagiloe ti kin, kə ki dije a ingəi, e kə ki dəw oo ndə kare al bəy. Lo kilə ngirə dərə ki dənangi ti nu, bitə bone, dəw oo ko kə kin nja kare al, taa dəw a oo ko kə kin gogi al tə.

²² Re Bəbe uwə ta ndə je kin gangi al ə, dəw kare ki a isi ki dəne taa goto. Nə ki mbata lə dije ki e wa mbəti-de ə, a uwə-n ta ndə je kin gangi.

²³ NGA ningə, re dəw əl səsi ə nə: “Kirisə ki e *Dəw ki Luwə mbəte ə e yo bə, e ə e ne bə” ə, onosi kadi-e mesi.

²⁴ MBata kirisi je ki ngom, ki njé kəl kə nə n-əi njé kəl ta je ki ta Luwə ti, a rəi noo tə rai ne kəji je ki əti bəl ki ne je ki dum kəl tae. A rai ra ki kadi tə njé wa ki Luwə mbəti-de kin ka, n-buki-de wale.

²⁵ E be ə, m-al səsi ne je kin kəte be kadi igəri.

NDə re NGon dəw

(Mk 13.24-31; Lk 21.25-31)

²⁶ «Kin ə re dəw əl səsi ə nə: “Dəw ki Luwə mbəte ə a dilə lo ti yo am” ə, awi al. Re əl səsi ə nə: “E ə bəy rəne mbə lo ti gogi nu am” ə adi-e mesi al.

²⁷ Ningə, təkə ndi təl i-n lo kibə kadi ti, aw-n lo kur kadi ti ka kin, kirem mi *NGon dəw ka e be tə.

²⁸ Loki nin to ti ə mal je a kawinaa ti.

²⁹ NGay al par go kə je ti ki dəkagiloe ti kin bə, kadi a tēē kəmne al, nay a nda al, mee

☆ 24:15 Daniyəl 9.27; 11.31; 12.11

je a ji ki dōrā ti tosi ki nangi, ningə tōgi je ki dōrā ti a yəki.

³⁰ Lo kin ti, ne kōji ki dōm ti mi NGon dāw a tēē dōrā ti, ningə gin kōji je pəti ki dōnangi ti ne a ndigəi rōde. NGA ningə, a oi-mi NGon dāw m-a m-re me kil ndi ti ki tōgi, me kunjī ti ki əti bəl[☆].

³¹ M-a m-ilə malayka je ləm ki təbi ki ba or lo dō kum dōnangi ti ki sō kadi kawi njé ki Luwə mbəti-de ki naa ti. A kawi-de ji ngangī dōnangi ti ki kare tēēi e ki nungi ti.

Ne ndo ki əji dō kagi mbay-kote

(Mk 13.28-31; Lk 21.29-33)

³² «Maji kadi igəri ne ndo ki dō kagi mbay-kote ti kin maji. Loki bajie je indəi rungīru, ə mbie iti kin ningə, igəri kadi nay ba e basi ngata.

³³ Be tō ə, loki oi ne je kin pəti rai ne ningə, maji kadi igəri təki mi *NGon dāw mi ta kəy ti basi rōsi ti.

³⁴ Ningə təki rōjeti, adi m-əl səsi, dije ki isi ki dōde taa ne kin a oyi tigə al bəy ə ne je kin a rai ne.

³⁵ Dōrā ki dōnangi a gotoi ndō madi, nə ta ləm a to lo tone ti ba bitī ki nō ti.

Luwə ki karne ba ə gər ndō ki dōbəy ti

(Mk 13.32-37; Lk 17.26-30, 34-36; 12.39-40)

³⁶ «Dəw kare ki gər ndō əi ki dō kadi ki ne je kin a rai ne ti goto. *Malayka je ki dōrā ti al nim, mi NGon lə Luwə ə wa al nim. Dəw ba e Bawje Luwə ki karne ba par ə gər.

³⁷ Ningə, ne ki ra ne dōkagilo ti lə Nuwe kin ə, nee a ra ne ndō rem ti mi *NGon dāw tō.

³⁸ Kəte nō kadi man kō ki bo kin re, dije usoi je, ayi-naa je, taai-naa je, iləi ngande je ngaw ti je, bitī ndō ti ki Nuwe ur-n me bato ti[☆].

³⁹ Me dije uwə-de ki ta al, bitī kadi man ki bo re o-n-de[☆]. E be ə, kirem mi NGon dāw ka a to be tō.

⁴⁰ Dingəm je joo a ai me ndōr ti ba, a uni kare ə a iyəi ki nungi.

⁴¹ Dəne je joo a uri ne me bir ti ki kare, a uni ki kare ə a iyəi ki nungi.

⁴² Ə maji kadi isi dōgi ti, tado igəri dō kadi ki Baəe ləsi a re-n al.

⁴³ Igəri maji kadi re ba nje kəy gər dō kadi ki nje bōgi a re-n dan lo ti ə, a isi kəm ba, bi a iyə nje bōgi kadi ur kəy al.

⁴⁴ E mbata kin ə, səi ka, isi dō njasi ti tō, tado mi NGon dāw m-a m-re dō kadi ti ki igəri al.

Bəə kilə ki nje ra ne ki dana
(Lk 12.42-46)

⁴⁵ «Bəə kilə ki dana, ki kəme ədi, ə e dāw ki bae a inde dō dije ti ki me kəy ti ləne kadi adi-de ne kuso ki dō kadi ki kadi adi-n-de.

⁴⁶ Nje ra kilə kin a e nje maji-kur, lo ki bae təl ə inge ta kilə ti kin, a ra.

⁴⁷ Təki rōjeti adi m-əl səsi, a inde dō ne maji je ti ləne pəti.

⁴⁸ A kin ə re e nje ra kilə ki majal ə, a əl mene ti ə nə: “Bam a re law al bəy”,

☆ 24:30 Daniyəl 7.13 ☆ 24:38 Kilə ngirə ne je 6.9-7.6 ☆ 24:39 Kilə ngirə ne je 7.7-24

49 6a a a ta tində madi-kiləne je ti, a uso je, a ay je ki njé kasi ra je.

50 Lo kin ti, 6a nje kəy a re ki ndə ki e ində mene də ti al, ki də kadi ki gər al.

51 Bae a tuwe kə, kadi oo ne kə ki a ra dije ki njé kədi kəm dije, lo nə ti ki lo ngə ngangti ti.»

25

Kuji ta də ngan mandije ti ki dəgi

1 «Kəbe ki dərə ti a to tə ta lə ngan mandije ki dəgi ki əyi lambi je ləde ə awi kadi tiləi kəm dəw ki aw tə taa dəne kin be.

2 Njé ki mi əi mbə je ə njé ki mi əi njé kəm-kaa je tə.

3 Njé ki mbə je əyi lambi je ləde nə uni yibi ki rangi də made ti al,

4 nə njé kəm-kaa je, əyi lambi je ləde ki yibi ki rangi də made ti.

5 NGa ningə, loki dəw ki aw tə taa dəne ka kin re law al, bi rade adi toi bi.

6 Ə dan lo ti, ndu dəw 6a ə nə: “Oi nje taa dəne ka ə am, iteəi itiləi kəme.”

7 Lo kin ti, ngan mandije ka kin pəti ndəli də bi ti, indəi də lambi je ləde dana.

8 Ningə njé ki mbə je əli njé kəm-kaa je əi nə: “Adi-je yibi lambi ləsi ndəy, nə lambi je ləje isi əyi.”

9 Ə njé kəm-kaa je əli-de əi nə: “Jagi, a asi kadi j-əi səsi də ti al, ə awi rə njé gati ne ti indogi yəsi.”

10 Ə loki mbə je awi lo ndogi yibi lambi ti ningə, nje taa dəne re tē. Njé ki isi də njade

ti, uri sie kəy taa-naa ti, adi uti ta kəy dəde ti.

11 Go ti gogi 6əy taa njé ki nungi ka kin i jə noo rəi yəde, əli əi nə: “Bəbe, Bəbe, iteə ta kəy adi-je!”

12 Nə nje taa dəne ilə-de ti ə nə: “Təki rəjeti, adi m-əl səsi, m-gər səsi al.”»

13 Lo kin ti, Jəju ilə də ti ə nə: «E be ə, maji kadi isi də njasi ti, tadə igəri də ndəe ə se də kade al.

Kuji ta də njé kilə je ti ki mitə (Lk 19.12-27)

14 «Ta ki də Kəbe ti lə Luwə to tə ta lə dīgəm ki isi aw mba ə 6a njé kilə je ləne adi-de ne kingə ləne kin be.

15 Adi dəw kare saki la mi, adi ki nungi saki la joo, ningə adi ki nungi 6əy saki la kare tə. Adi dəw ki ra ki go təge ti, 6a əti aw mba.

16 Be ə, nje kilə ki ingə saki la mi, aw ra-n gati, ingə saki la mi də ti.

17 Be tə ə, e ki ingə joo, ra, ingə joo də ti.

18 Nə e ki ingə saki la kare, aw ur 6e, dibi la ti ki 6ae ade ka kin.

19 «NGata ningə, dəkagilo ngay go ti, 6a njé kilə je ka kin i noo re. Loki re 6a, dəji-de kadi əji kandi kilə je ləde ki rai noe ti kadi n-oo.

20 Lo kin ti, e ki ingə saki la mi ka kin, re no 6ane ti ki saki la ki rangi mi də ti, ningə əl-e ə nə: “Bam, saki la ki mi ki adim ka, yə m-ra be m-ingə mi də ti kin.”

21 Ə Bae əl-e ə nə: “Maji ngay, i nje kilə ki maji ki a dana. Təki a-n dana me ne

ti ki ndəy be ka kin ə, m-a m-ində-i dō ne je ti ki ngay tō. Ire, ira səm rənəl.”

22 E ki ingə saki la joo ka kin, re nō bane ti ki saki la ki rangi joo dō ti ningə əl-e ə nā: “Bam, saki la ki joo ki adi-m ka, yə m-ra be m-ingə joo dō ti kin.”

23 Ə Bae əl-e ə nā: “Maji ngay, i nje kilə ki maji ki a dana. Ningə təkī a-n dana me ne ti ki ndəy be ka kin ə, m-a m-ində-i dō ne je ti ki ngay tō. Ire, ira səm rənəl.”

24 Ta təl tae ti, e ki ingə saki la kare ka kin, re nō bane ti əl-e ə nā: “Bam, m-gər kadi i dəw ki ngə ngay: lo ki idibi ne ti al ka itəti nim, lo ki inaji ne ti al ka əy nim.”

25 Ne kin ə m-bəl, adi m-aw m-bəyō la ki adi-m ka kin nangi. Ningə ki basine kin, ne ləi ə to kin.”

26 Lo kin ti, bae əl-e ə nā: “I nje kilə ki majal, i nje dabi! I igər maji kadi lo ki m-dibi ne ti al ka m-təti nim, lo ki m-naji ne ti al ka m-əy nim.”

27 NGA ə re be kin ba, re a ində la ləm rō njé ngəm la je ti, ə təkī m-təl kin ba, re m-a m-taa ki mane dō ti.

28 Itaa i saki la ki kare ki jie ti kin adi e ki aw ki saki la dōgi kin.

29 Tadō dəw ki aw ki ne jine ti, a adi-e dō ti kadi to-e mbar mbar, nə dəw ki ne lie goto, e ki ndikiri wa ki aw-n kin ka a taai jie ti wa bəy.

30 Ningə e ki e nje kilə ki ndae goto, iləi-e taga lo ki ndul ti ki kadi a nō ti je, a ngə ngangine ti je.”»

Ta ki gangi ki dəbəy ti

31 Jəju əl bəy ə nā: «Loki mi *NGon dəw m-a m-re me tōgi ti ki əti bəl, ki malayka je pəti gom ti kin ba, m-a m-isi dō kimbər ngar ti ləm me tōba ti.

32 Ningə gin be je ki dangi dangi a kawī-naa ki nōm ti. M-a m-ər kəm dije naa ti təkī nje ne kul je a ər-n kəm bati je ki biyə je naa ti kin be.

33 M-ində bati je dō ji kōm ti, ə m-a m-ində biyə je dō ji gəlm ti tō.

34 Lo kin ti, ngar a əl njé ki dō ji kone ti ə nā: “Iraī, səi ki Bai ində jine dōsi ti kin, ə itaa i kōbe ki Luwə ində dōe naa ti mbata ti ləsi lo kilə ngirə dōrə ki dōnangi ti nu kin.

35 MBata bō ra-m ə adi-mi ne m-uso; kində ra-m ə adi-mi man m-ay; mi mba ə uwəi-mi ki rōsi ti;

36 m-a ki rōm kare ə adi-mi kibi m-ilə rōm ti; rōm to-m ə irai səm; m-to dangay ti ə irəi oi-mi.”

37 NGA ə njé ra go ndu Luwə ti a iləi-e ti əi nā: “Babe, kadi ban ti ə j-o-i bō ra-i ə j-adi ne uso ə? Kində ra-i ə j-adi man ay ə?

38 I mba ə j-uwəi ki rōje ti ə? A ki rōi kare ə j-adi kibi ilə rōi ti ə?

39 Rōi to-i ə ji ra səi ə? Itō dangay ti ə ji re j-o-i ə?”

40 Ə ngar əl njé ra go ti je ə nā: “Təkī rōjeti, adi m-əl səsi, dōkagilo je pəti ki irai ne je kin ki ki du ngay dan ngakom je ti ki oi-de kam ba, e mi ə irai səm.”

41 «Ningə go ti, ngar a əl njé ki ai dō ji gəlne ti ə nā: “Əti say kō rōm ti, səi dije ki ndəl e dōsi ti! Awi me por ti ki

gine a gangi al, ki Luwə ində dəe dana mbata ti lə su əi ki malayka je ləne kin.

⁴² MBata 60 ra-m, ə adi-mi ne m-uso al; kində ra-m, ə adi-mi man m-ay al;

⁴³ mi mba ə uwəi-mi ki rəsi ti al; m-a ki rəm kare ə adi-mi kibi m-ilə rəm ti al; rəm to-m ə irai səm al; m-to dangay ti ə irai oi-mi al.”

⁴⁴ Ba əi je ka a iləi-e ti əi nə: “NGa Bəbe, kadi ban ti ə j-o-i 60 ra-i ə j-adi ne uso al, ə se kində ra-i ə j-adi man ay al ə? I mba, ə se a ki rəi kare, ə se rəi to-i, ə se ito dangay ti ə ji mbati ra səi ə?”

⁴⁵ Ə ngar a ilə-de ti ə nə: “Təki rəjeti, adi m-əl səsi, dəkagilo je pəti ki irai ne je kin ki ki du ngay dan ngakom je ti ki oi-de kam, al 6a, mi ka irai səm al jagi tə.”

⁴⁶ Lo kin ti, njé ra go ti al, a awi lo kə ti ki gine a gangi al, ə njé ra go ndu Luwə ti je a awi lo kaji ti ki biti ki nə ti*.”

26

Kində də ta naa ti mba təl Jəju

(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2; Jə 11.45-53)

¹ Loki Jəju təl ta ne ndo je ləne 6a, əl njé ndo je ləne ə nə:

² «İgəri kadi ndo joo par ə, ndo ra nay Paki a asi, kadi dije a iləi-mi *NGon dəw ji dije ti kadi a 6əi-mi kagi-dəsi ti.»

³ Lo kin ti nə, njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki ngatəgi je lə *Jipi je, kawinaa nati lo ti lə Kayipi ki e ki boy lə njé kijə ne məsi kadi-kare je.

⁴ Ningə indəi ndude naa ti kadi n-uwəi Jəju gidi ngəy n-təli-e.

⁵ Ba əli-naa əi nə: «Adi j-uwəi-e ndo ra nay ti al, nə tə j-ii j-osi me wongı ti lə dije.»

Dəne madi ur yibi ki əti maji də Jəju ti

(Mk 14.3-9; Jə 12.1-8)

⁶ Jəju e me 6e ti ki Bətani, me kəy ti lə Simo ki kəte e nje banji,

⁷ ningə dəne madi re rə Jəju ti ki ku mbal ki 6ari-e albatir ki yibi ki əti maji rosi. E yibi ki gate e ngay. Ningə loki Jəju isi uso ne 6a, ur yibi ka kin də Jəju ti.

⁸ Ə loki njé ndo je ooi ne kin be 6a, nəl-de al, adi əli əi nə: «Kəm tuji yibi kin kə be e ri ə?

⁹ Asi kadi dəw iyə taa-n la ki ngay ə un ra-n ki njé ndoo je!»

¹⁰ Jəju oo ta ki isi əli be 6a, əl-de ə nə: «MBa ri ə isi njibəi dəne kin ə? Ne ki ra dəm ti kin e kilə ki maji.»

¹¹ Njé ndoo je kam, isi səsi ne ki ndo je pəti, nə mi m-a m-isi səsi ki nə ti al.

¹² Yibi ki əti maji ki ur dəm ti kin, ur ra-n go darəm ki a aw 6ada.

¹³ Ningə adi m-əl səsi ta ki rəjeti: lo je pəti dənangi ti ne, ki dije a iləi mbə Poy Ta ki Maji kin titi, a ərı poy ne ki dəne ra kin kadi mede ole-n dəe ti.

Judası un də Jəju

(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

¹⁴ Dəw kare ki mbə njé ndo je ti lə Jəju ki dəgi gide joo, ki təe nə Judası Isikariyoti aw ingə njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je,

15 əl-de ə nə: «Kin ə m-ilə Jəju jisi ti ə a adi-mi ri ə?» Ba əi je tidəi la silə kuti mitə adi-e[☆].

16 İlə ngire loe ti kin nōq, Judasi isi sangi dəkagilo ki to kadi ilə-n Jəju jide ti.

Jəju uso ne Paki ki njé ndo je ləne

(Mk 14.12-16; Lk 22.7-13)

17 NDə ki dəsəy lə ra nay kuso mapa ki əm əde al, njé ndo je lə Jəju rəi dəji-e əi nə: «Lo ki ra be ə indigi kadi j-aw ji ra ne kuso Paki titi j-adi ə?»

18 Ə Jəju əl-de ə nə: «Awi me be bo ti kam, be lə dəw ki be, ə əli-e əi nə: “Nje ndo dije ə nə: «Dəkagilo ləm e basi, ningə e be ləi ə m-a m-ra pakı ti ki njé ndo je ləm.»»

19 *Njé ndo je awi rai təkı Jəju əl-n-de, adi rai ne kuso Paki.

Jəju əl təkı nje ndo kare a un dəne

20 Loki kadi ur, Jəju isi ta ne kuso ti ki njé ndo je ləne ki dəgi gide e joo.

21 Loki isi usoi ne, Jəju əl-de ə nə: «Təkı rəjeti, adi m-əl səsi, dəw kare dansi ti ne a ilə-m ji dije ti.»

22 Lo kin ti, me njé ndo je təsi-de, adi dəji ta Jəju kare kare əi nə: «E mi be, Babe?»

23 Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Dəw ki ilə jine səm naa ti me ka ti kin ə, dəwe a ilə-m ji dije ti.

24 Mi *NGon dəw m-a m-oy təkı ndangi me makitibi ti lə Luwə, nə kəm-to-ndoo e lə dəw ki a ilə-m mi NGon dəw ji dije ti. Dəwe kin, koje al wa ka e soti ngay[☆]»

25 Judasi ki a ilə Jəju ji dije ti ka kin, dəji Jəju ə nə: «E mi be, Nje ndo dije?» Ə Jəju ile ti ə nə: «Tee tai ti.»

Ne kuso lə Babe

(Mk 14.22-25; Lk 22.14-20; 1Kor 11.23-25)

26 Loki isi ta ne kuso ti, Jəju un mapa, ra oyo Luwə də ti, uwə tətı naa ti, təl-n adi njé ndo je, ningə əl-de ə nə: «İtaai usoi, e kin e darəm.»

27 Go mapa ti, Jəju un kəpi kasi kandi nju, ra oyo Luwə də ti, ningə təl-n adi njé ndo je ə nə: «İtaai, ayı-naa pəti.

28 E kin e məsim, məsi kun mindi ki sigi ki a ay mbata kosi dije, mba kiyə go majal je ləde kə.

29 Ningə adi m-əl səsi, m-a m-ay kasi kandi nju ki rangı al, bitı kadi m-a m-ay səsi ki sigi me beko ti lə Bai.»

Jəju əl təkı Piyər a naji ta gər-ne

(Mk 14.27-31; Lk 22.31-34; Jə 13.36-38)

30 Loki osi pa kilə təji də Luwə ti gine gangı[☆], tee awi də mbal kagi bini je ti.

31 Ningə Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Kondə ne wa kin, a imbati-mi pəti, tadə ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: “M-a m-təl 6a bati je, ningə kosi bati je a sanəi-naa ki lo lo[☆].”

32 Nə loki m-a m-ı lo koy ti, m-a m-aw kəte nqsi ti, tə ngəm səsi Galile ti.»

33 Lo kin ti, Piyər un ta əl Jəju ə nə: «Re dije pəti ə iyəi-ni kə ka, mi m-a m-iyəi kə al jagi.»

☆ 26:15 Jakari 11.12 ☆ 26:24 Ejay 53.7 13.7

☆ 26:30 Pa je 113-118 ☆ 26:31 Jakari

34 Ə Jəju təl əl-e ə nə: «Təki rəjeti, adi m-əli, me kondə ti ne wa kin, kəte bəy taa kadi kunə kinjə nō, a naji ta nja mitə ə nə igər-m al.»

35 Nə Piyər əl-e ə nə: «Re e-n koy ka m-a m-oy səi, bi m-a naji ta gəri, al ratata.» Ningə ndəgi njé ndo je pəti əli ko ta wa ki Piyər əl ka kin tə.

Jəju əl ta ki Luwə Jətisəmane ti
(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46)

36 Go ti, Jəju əi ki njé ndo je ləne ətə rəi lo ti madi ki bari-e nə Jətisəmane. Jəju əl-de ə nə: «İsi lo kin ti ne be ingəmi-mi, dəkagilo ti ki m-a m-aw nu kadi m-əl ta ki Luwə.»

37 Jəju adi Piyər əi ki nğan lə Jəbədə ki joo awi sie. Lo kin ti, me-kə ki bəl ki me ndil ti ilə ngirə ra Jəju,

38 adi əl-de ə nə: «Me-kə rosi mem rosi ki asi koy. İsi lo kin ne be, isi səm kəm bi itoi bi al.»

39 Jəju ətə ki kəte ndəy ningə, osi ki ta kəmne nangi, əl ta Luwə ə nə: «Bai, re to ban ə, ətə ki kin adi də ngərəngi rəm ti! Nə ke ə kadi e ki go ndigi ti ləm al, nə ki go ndigi ti ləi yo taa.»

40 Jəju təl re rə njé ndo je ti ningə ingə-de, isi toi bi, adi əl Piyər ə nə: «Kin ka asi kadi isi səm kəm də kadi ki kare be al biti a?»

41 İsi kəm ba, əli ta ki Luwə, kadi osi me ne na ti al. NDil ndigi ra ne ki maji, nə darə e ki tə.»

42 Təl ər ndəne səde ki kə joo, bə əl ta ki Luwə ə nə: «Bai, kin ə re kə kin, səbi kadi m-ingə bi lo kəse ngərəngi rəm ti goto bə, kadi ira ndigi ləi.»

43 Loki təl re rə njé ndo je ti ningə, ingə-de isi toi bi bəy, kəmde ətə diriri.

44 Jəju iyə-de ə təl ər ndəne bəy, əl ta ki Luwə ki kə mitə, un go mindine ki kəte ka kin bəy.

45 Go ti, təl re rəde ti əl-de ə nə: «İtoi ta bi ti ne, isi ətə kə bəy a? Də kadi kilə-m mi *NGon dəw ji njé ra majal je ti asi ngata.

46 İI taai adi j-awi, nje kilə-m ji dije ti ə re am!»

Kuwə Jəju
(Mk 14.43-52; Lk 22.47-53; Jə 18.3-12)

47 Loki ta nay ki ta Jəju ti ba bəy ningə, Judasi, ki e ki kare dan njé ndo je ti ki dəgi gide e joo isi re. Re ki kosi dije ngay gone ti. Dije ki njé kuwə kiyə kasigar je, njé kuwə gəl jide ti je. Kosi je kin, e njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki ngatəgi je lə *Jipi je ə iləi-de.

48 Judasi ki nje kun də Jəju, əl-de ne ki n-a n-ra kadi tə gəri Jəju ə nə: «Dəw ki m-a m-uwe rəm ti rututu kin bə, e darə ə wa ən ə, uwəi-e.»

49 E be ə, re tətə taa par ə, səbi Jəju əl-e ə nə: «M-uwə ji, Nje ndo dije!» Ningə, uwe rututu ki rəne ti.

50 Ə Jəju əl-e ə nə: «Madim, ira ne ki ire kadi ira.» Ba loe ti nōq, dije indəi jide də Jəju ti uwəi-e.

51 Ningə yə, ki kare dan njé ki əi naa ti ki Jəju, ində jine də kiyə kasigar ləne, ər tigə-n paja lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, bə tigə mbie lati gangi.

52 Nə Jəju əl-e ə nə: «İlə kiyə kasigar ləi toe ti gogi, mbata

dije ki njé rɔ ki kiyə kasigar a tuji-de ki kiyə kasigar tɔ.

⁵³ Se o kadi m-asi kadi m-dəji tɔgi Bai, ə a ilə ki kosi malayka je dibi kuti bay bay kadi rai rɔ ləm al wa?

⁵⁴ Nə kin ə re e be ə, lo kadi makitibi lə Luwə ki əl ə nə ne je a rai ne be kin tɔl ta ne goto.»

⁵⁵ Go ti, Jəju əl kosi je ə nə: «To tə ne ki mi nje ɔogi, ə irəi ki kiyə kasigar je, ki gəl je taa kadi uwəi-mi be? NDɔ je pəti, mi səsi naa ti gin kəy ti lə Luwə, m-ndo dije ne, ka uwəi-mi al.

⁵⁶ Nə ne je kin pəti rai ne be ɔone mba kadi ta lə njé kəl ta ki ta Luwə ti ki ndangi, tɔli tade.» Lo kin ti, njé ndo je lie pəti ayi-naa ə iyəi-e.

Jəju a nɔ njé gangi ta je ti lə Jipi je

(Mk 14.53-65; Lk 22.54-55, 63-71; Jq 18.12-18)

⁵⁷ Njé kuwə Jəju je, awi sie nɔ ki bo ti lə njé kijə ne məsi kadi-kare je ki tɔe nə Kayipi. E lo ki njé ndo ndu-kun je, ki ngatɔgi je lə *Jipi je kawinaa ti.

⁵⁸ Piyər ə yə adi ndəe ngal, ɔa njiyə-n go Jəju ti, ndəy, ndəy, biti re ur-n gode ti, nati lo ti lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je ka kin. Re isi naa ti ki paja je kadi n-oo se ne kin a tɔl tane ban wa.

⁵⁹ Njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé gangi ta je lə Jipi je ba pəti, sangi rəbi kadi n-ingəi dije ki njé tətɔ ta ki ngom dɔ Jəju ti, kadi n-gangii ta koy dɔe ti,

⁶⁰ nə ingəi-de al. Dije ngay ki njé tətɔ ta rai əli ta ki ngom dɔe ti kin ka, asi-naa ti al. Ta tɔl tae ti, dije joo rai əli əi nə:

⁶¹ «Dingəm kin əl ə nə: “M-asi kadi m-tuji kəy lə Luwə kɔ, ə m-təl m-ində gogi me ndɔ ti ki mitə.”»

⁶² Ə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je j̄ taa əl Jəju ə nə: «Ta madi ki kadi əl dɔ ta ti ki dije a əli dɔi ti kam goto a?»

⁶³ Nə Jəju a tane mbə. Ə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je əl Jəju ə nə: «Ki tɔ Luwə ki nje kisi kəm ba, m-dəji kadi əl-je se j̄, ə j̄ Kirisi ki Luwə mbəte, ki e NGon lə Luwə wa?»

⁶⁴ Ə Jəju əl-e ə nə: «Tɛɛ tai ti! NGA ningə m-əl səsi taga wangi m-adi oi təkɔ kaw ki kəte nɔɔ, a oi-mi *NGon dəw m-isi dɔ ji kɔ Luwə ti ki nje tɔgi, m-a m-j̄ dɔrɔ ti m-re me kil ndi ti*.»

⁶⁵ Lo kin ti, ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je til kibi je ki rɔne ti, ɔa əl ə nə: «əl ta ki mal dɔ Luwə ti. E kin, ji sangi kadi dəw madi ki rangi taa əl ta dɔe ti ɔəy a? Səi je wa oi ndue ki əl-n ta ki mal dɔ Luwə ti adi oi ki mbisi ne.

⁶⁶ Ta ləsi ki dɔe ti e ri ə?» Ba dije iləi-e ti əi nə: «E dəw ki sɔbi koy.»

⁶⁷ Ningə tibi man tade kəme ti je, ɔiri jide ɔsi-e-n je. Taa njé ki nɔ je tindəi mbəe je tɔ,

⁶⁸ ɔa əli-e əi nə: «Je ɔa, ji dəji, j̄ Kirisi ki Luwə mbəte, kadi ira nje ndɔ ndil, ə iɔa tɔ dəw ki indəi adi j-o.»

Piyər naji ta gər Jəju
(Mk 14.66-72; Lk 22.56-62;

Jā 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Loki Piyər isi nangi ta mbalo ti, tagane ningə, dəne kare ki dan dəne je ti ki njé ra kilə me kəy ti lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je re rə Piyər ti əl-e ə nə: «İ ka, i ki Jəju, dingəm ki Galile ti kin tə.»

⁷⁰ Nə Piyər naji ta kəm dije pəti ə nə: «Jagi, m-gər me ta ləi ki ige kəl kin al.»

⁷¹ Go ti, Piyər ətə isi aw ki ta ndogi ti be, ningə dəne ki rangi kare, ki nje ra kilə me kəy ti lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je oo-e, 6a əl njé ki ai loe ti noo ə nə: «Dəw kam e ki Jəju ki Najarəti ti tə.»

⁷² Ə nja kare bəy Piyər naji ə nə: «Jagi, təkə rəjeti, m-gər dingəm kin al!»

⁷³ Ba njaba go ti ə, dije ki ai səde noo, ətə ki rə Piyər ti əli əi nə: «Təkə rəjeti, i ka, i ki kare dan dije ti lie tə, taa ndui ki isi əl-n ta wa kin ka təji kadi i dəw lie.»

⁷⁴ Ə lo kin ti, Piyər ibi rəne ki ta ki ngə ngay ə nə: «M-ibi rəm kadi Luwə ra səm ne ki ngə, re m-əl ta ki ngom. M-gər dingəm kin al.» Ba ta naa ti noo, kunə kinjə nə.

⁷⁵ NGA ningə me Piyər ole də ta ti ki Jəju əl-e ə nə: «Kəte taa kadi kunə kinjə nə, a naji ta nja mitə ə nə igər-m al,» ka kin, adi Piyər ində lo tē taga, nə ki man kəmne.

27

Awi ki Jəju nə Pilati ti ki e nje kəbe

(Mk 15.1-2, 11-14; Lk 23.1-5; Jā 18.28-38)

¹ Loki lo ti, njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je pəti, ki ngatəgi je lə *Jipi je, ingəinaa, uni ndude kadi n-təli Jəju.

² Be ə, dəi Jəju, awi sie iləi-e ji *Pilati ti, dəw ki Rom ti ki e nje kəbe dənangə Jude ti.

*Koy Judasi
(Knjk 1.8-9)*

³ Loki Judasi ki nje kun də Jəju kadi-de oo kadi gangi ta koy də Jəju ti 6a, me uwe ki ta adi təl ki la ki silə kuti mitə aw-n adi njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki ngatəgi je lə *Jipi je, ka kin,

⁴ ningə əl-de ə nə: «M-ra majal, m-un də dəw ki ra ne madi al.» Ə əi je əli-e əi nə: «Ta kare ki usi-je ti noo goto. E kin e ta ləi i.»

⁵ Lo kin ti noo, Judasi ətə ilə la ki adi-e ka kin me kəy ti lə Luwə, ə aw ilə kilə.

⁶ Njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je oyi la ka kin ningə əli əi nə: «E go rəbe ti al kadi ji buki la kin də made ti ki me kəy ti lə Luwə, tadə e la məsi.»

⁷ Be ə, go ndude ti ki osi go-naa ti, uni la ka kin ndogi lo ndər lə nje kibə ngoo, rai tə lo dibi mba je.

⁸ E mbata kin ə, biti 6one ka isi 6ari lo ka kin «lo məsi».

⁹ Lo kin ti, ta ki nje kəl ta ki ta Luwə ti Jərəmi əl ə nə: «Taa silə kuti mitə ba par tə la ki ngan *Isirayəl je oji dəe ti.

¹⁰ Adi la kin ndogi lo lə nje kibə ngoo, təkə Bəbe əl-m*.»

* 27:10 Jakari 11.12-13; Jərəmi 18.2-3; 19.1-2

*Jəju a nɔŋ ngar Pilati ti**(Mk 15.2-5, 11-14; Lk 23.1-5; Jq 18.28-38)*

11 Jəju a nɔŋ nje kɔbe, *Pilati ti, ə nje kɔbe dəje ə nə: «I ngar lə *Jipi je a?» Ə Jəju əl-e ə nə: «E ta ki tɛɛ tai ti.»

12 Me ta je ti lə njé kun dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare je ki ngatɔgi je ki isi tətɪ dɔ Jəju ti kin, Jəju tɛɛ tane ilə-de ti al.

13 Ə nɔŋ be, Pilati əl Jəju ə nə: «O ta je pətɪ ki dije a indəi dɔi ti kam al a?»

14 Ka Jəju tɛɛ tane ile ti al, adi ndɔje ngay.

*Dije gangi ta koy dɔ Jəju ti**(Mk 15.6-14; Lk 23.13-23; Jq 18.39-40)*

15 Dɔ ɓal je pətɪ, lo ra nay Paki ti, nje kɔbe a ɔr dangay kare ile taa, adi e dəw ki kosi je dɔji-e kadi ɔr-e dangay ti.

16 Ningə dɔkagiloe ti kin, dangay madi kare ki dije əli ta lie ngay ki tɔe nə Barabasi e nɔŋ.

17 *Pilati dɔji kosi je ki kawinaa nɔŋ ə nə: «Nə ə igei kadi m-iyɛ taa m-adi səsi ə? Jəju Barabasi ə se Jəju ki e *Dəw ki Luwə mbəte ə?»

18 Pilati dɔji ta kin be mbata gər maji kadi e ni ə ra-de dɔ Jəju ti ə iləi-e jine ti.

19 Loki Pilati isi lo gangi ta ti, nee adi əli-e ə nə: «Ində rɔi me ta ti lə dəw ki dana kam al, tadɔ kondɔ ne m-ingə kɔŋ ngay me ni ti mbata lie.»

20 Njé kun dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare je, ki ngatɔgi je lə *Jipi je suləi kosi je adi dɔji Pilati kadi ɔr Barabasi adi-de ə tɔl Jəju kɔ.

21 Nje kɔbe təl un ta dɔji-de ə nə: «Nə dan dije ti ki joo kin ə igei kadi m-ɔr-e dangay ti m-adi səsi ə?» Ba iləi-e ti əi nə: «Barabasi!»

22 Ə Pilati, dɔji-de ə nə: «NGa ri ə kadi m-ra ki Jəju ki ɓari-e Dəw ki Luwə mbəte ə?» Ba pətɪ əli əi nə: «E ɓa, sɔbi be kagi-dəsi ti!»

23 Ə Pilati təl dɔji-de ə nə: «E ri ki majal ə ra ə?» Nə uni ndude ki taa ngay ɓəy əli əi nə: «Sɔbi be kagi-dəsi ti!»

24 Loki Pilati oo kadi nɛ madi ki kadi n-a n-ra goto, taa dije isi rai adi ngə ki dɔ made ti ɓəy, un man togi-n jine ta kəm kosi je ti, ningə əl-de ə nə: «Ta məsi dəw ki dana kam e dɔm ti al. E ta ləsi*.»

25 Ningə dije pətɪ iləi-e ti əi nə: «Kadi ta məse e dɔje ti ki dɔ nga ləje je ti!»

26 Be ə, Pilati ɔr Barabasi adi-de, nga ningə Jəju taa adi indəi-e ki ndəy kabilay, ɓa ile ji asigar je ti kadi ɓəi-e kagi-dəsi ti.

*Asigar je ibəi Jəju kogii**(Mk 15.16-20; Lk 23.11; Jq 19.2-3)*

27 Asigar je lə *Pilati awi ki Jəju me lo ti ki boy ki Pilati isi ti wa kin, lo ti ki ɓari-e pɪrətɔwar, ningə kawɪ ndəgi asigar je pətɪ ki dɔe ti.

28 MBA kadi tə ibəi-e kogii, ɔri kibi lie, ə iləi kibi ngal ki kər rɔe ti.

29 Oji jɔgi kon iləi dɔe ti, ə iləi gakira ji kɔe ti tɔ, ɓa əsi məkəsɪde nangɪ nɔe ti ə mbəi sie əi nə: «Lapiya ngar lə *Jipi je!»

³⁰ Tibi man tade dæe ti, taai gakira jie ti, indæii dæe.

³¹ Loki ibæi-e kogii asi-de ningæ, ori kibi ngal ki kær ka kin ræe ti kə, ə tali ilæi kibi je lie wa ræe ti gogi, 6a awi sie kadi 6æi-e kagi-dæsi ti.

Bæi Jæju kagi-dæsi ti

(Mk 15.21-32; Lk 23.26-43; Jq 19.17-27)

³² Loki asigar je isi tæei me 6e bo ti ki taga ningæ, ingæi dingæm kare ki Siræn ti, ki tæe næ Simo. Uwæi-e, indæi tægi dæe ti adi oti kagi-dæsi læ Jæju.

³³ Awi tæei lo madi ti kare to noo, 6ari-e næ Golgota, ki kær me næ: «Lo ki to tæ ka də dæw be.»

³⁴ Adi-e kasi kandi nju ki bui naa ti ki ne ki ati kadi Jæju ay, ə loki ədi tane ti 6a, mbati kay.

³⁵ Asigar je ka kin 6æi Jæju kagi-dæsi ti, ningæ tigæi kir (mbare) də kibi je ti lie, læbi-naa[☆].

³⁶ Go ti, tæli isi noo, isi ngæmi tæe.

³⁷ NDangi me bati, ne ki ra ə n-6æi-e-n kagi-dæsi ti, indæi dæe ti taa æi næ: «Dæw kam e Jæju, ngar læ *Jipi je.»

³⁸ Loe ti noo, 6æi njé bogi je joo kagi-dæsi ti. Ki kare də ji kœe ti ə ki nungi də ji gæle ti tə[☆].

³⁹ Dije ki nje dæ ræbæ, tigæi dæde, ningæ tæji-e,

⁴⁰ æi næ: «I ki nje tuji kæy læ Luwæ, ə tæl ra e ki rangi me ndo ti ki mitæ ka kin, re i NGon læ Luwæ ə, aji ræi i wa, ə i taa də kagi-dæsi ti ur nangi adi j-o!»

⁴¹ Be tə ə, njé kun də njé kijæ ne mæsi kadi-kare je, ki njé

ndo ndu-kun je, ki ngatægi je læ Jipi je ibæi Jæju kogii æi næ:

⁴² «Aji dije ki rangi, næ e wa asi kaji ræne al! NGar læ *Isirayæl je ka kam, kaje ə wa ki j-a ne kin, kadi i taa də kagi-dæsi ti ur nangi adi j-o, ningæ j-a j-o ta lie tæ ta ki ræjeti!

⁴³ Uwæ kul Luwæ ən ə, re Luwæ ndige ə, kadi taa-e ile taa adi j-o. MBata əl ə næ: «Mi NGon læ Luwæ.»

⁴⁴ Taa baw kaya je ki 6æi-de kagi-dæsi ti naa ti sie ka kin ka tæji-e kae ti wa kin tə.

Koy Jæju

(Mk 15.33-39; Lk 23.44-49; Jq 19.28-30)

⁴⁵ Hæ ngire kadi ti ki a jam də 6e ti, lo ndul dænangi ti ba pæti, biti kadi ki mitæ ki lo sölə.

⁴⁶ Də kadi ti ki mitæ, Jæju noo ki ndune ki bo ə næ: «Eli, Eli, lama sabatani?» Kær me næ: «Luwæ læm, Luwæ læm, mbari ə iyæ-m kə ə[☆]?»

⁴⁷ Dije madi dan njé ti ki ai noo, ooi ndue, ningæ æli æi næ: «Oi dæw ka yæ a 6ar Eli!»

⁴⁸ Ningæ kalangi ba, dæw kare dande ti, ay ngædi, un ne ki to hom hom, ilæ me man kandi ndu ti ki masi, ningæ ilæ ta gakira ti adi Jæju kadi ay.

⁴⁹ Næ ndæge je æli æi næ: «Ingæm adi j-o se Eli a re aje wa?»

⁵⁰ Lo kin ti noo be, Jæju tæl noo ki ndune ki bo 6æy, ningæ kææe tæe.

⁵¹ Ba go ti, kibi gangi lo ki a me kæy ti læ Luwæ, til dana joo, i taa nu biti re nangi. Dænangi yæki, taa mbal je ka tæi dana tə.

52 Ta dɔ badi je tɛɛi, adi dije ngay ki adi mede Luwə ɹi taa lo koy ti.

53 Go ti gogi, loki Jəju tɛɛ lo koy ti ɓa, dije ka kin awi me ɓe ti ki Jorijaləm ki e ɓe bo ki ay njay. Dije ngay ooi-de ki kəmde.

54 Loki ki bo ki dɔ buti asigar je ti ki ɓu əi ki asigar je ki njé ngəm Jəju ki əi sie ooi dɔnangi ki yəki, ki nɛ ki ra nɛ kin ɓa, ɓəl təl-de adi əli əi nɔ: «Təki rɔjeti, dəw kin e NGon lə Luwə.»

Dibi Jəju

(Mt 27.57-61; Lk 23.50-55; Jə 19.38-42)

55 Dəne je ngay ai nɔɔ, ai sɔy, indəi kəmde a ooi nɛ je ki isi rai nɛ. Əi dənə je ki uni go Jəju Galile ti nu, mba kadi rai sie.

56 Dande ti, Mari ki Magidala e nɔɔ nim, Mari ki kɔ Jaki əi Jisəpi nim e nɔɔ, taa kɔ ngan lə Jəbədə ka e nɔɔ nim tɔ.

57 Loki kadi aw tə ur, dingəm ki nje nɛ kingə kare ki Arimate ti, ki tɔe nə Jisəpi ɹi nɔɔ re. E ka e dəw ki təl rɔne njé ndo ti lə Jəju tɔ.

58 Jisəpi aw rɔ *Pilatı ti dɛje nin Jəju, ə Pilatı adi ndune kadi adi-e.

59 Jisəpi un nin Jəju, dole ki ta kibi ki sigi,

60 ɓa ile me ɓe nin ti ki adi uri me mbal ti ɓasine ɓəy mbata ləne wa, ningə nduguru mbal ki bo ilə ta ti, ə ɔti aw.

61 Loe ti kin, Mari ki Magidala əi ki Mari ki nungi əi nɔɔ, isi nangi sɔbi nɔ badi.

Asigar je ngəmi ta badi Jəju

62 Lo ti go ti, ki e ndo ki re go ndo kində dɔ nɛ je dana mba ndo taa kəɹ ti ɓa, njé kun dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare je awi naa ti ɓe lə *Pilatı,

63 əli-e əi nɔ: «Dəw ki bo ləje, meje ole dɔ ti təki ndo ki nje ngom dəwe kin əl, dɔkagilo ti ki a-n ki dɔne taa ɓəy əl ə nɔ: “NDɔ ki kɔ mitə lə ndo koym ɓa, m-a m-ɹi taa lo koy ti.”

64 Ə adi ndui adi dije ngəmi dɔ badi bitı ndo ki kɔ mitə, nə tə njé ndo je lie rəi ɓogi nine, ə təli əli əi nɔ: “ɹi lo koy ti.” Lo kin ti, a rai kadi ta ngom kin a itə ki kəte ɓəy.»

65 Ə Pilatı əl-de ə nɔ: «Asigar je ki kadi ngəmi ta lo ə ai am, ə awi səde adi ngəmi dɔ badi təki igei.»

66 Lo kin ti, awi dɔ badi ti, tiyɔi tae, ningə indəi asigar je kadi ngəmi tae.

28

Jəju ɹi lo koy ti

(Mk 16.1-8; Lk 24.1-11; Jə 20.1-2)

1 Go ndo taa kəɹ ti, adi e ndo dimasi ki gin lo, Mari ki Magidala əi ki Mari ki nungi awi kadi n-ooi dɔ badi.

2 Lo kin ti nɔɔ be, dɔnangi yəki yəki ki əti ɓəl ngay, tado malayka kare re nduguru mbal ta badi ti kɔ, ɓa təl isi dɔ ti.

3 Rəe unji tə kadi be, taa kibi ki rɔe ti nda tə buy be tɔ.

4 Loki asigar je ki njé ngəm dɔ badi ooi-e, ɓəl təl-de adi təli toi tə nin je be.

5 Nə malayka un ta əl dənə je ə nɔ: «Səi, iɓəli al, tado m-gər

kadi isi sangi Jəju ki dije ɓai-e kagi-dəsi ti.

⁶ E goto ne, i taa lo koy ti təkɪ e wa əl-n. Irəi oi lo ki to ti ə to kare kin.

⁷ Ningə kadi awi law əli njé ndo je lie təkɪ “i taa dan njé koy je ti, ɓa aw kadi a nginə səsi Galile ti. Lo kin ə a oi-e ti.” E kin ə e ta ki kadi m-əl səsi.»

⁸ Dəne je ɔti ta ɓadi ti ki ngɔdi njade ti, ɓəl ra-de, nə rɔde nəl-de ngay. Awi ɔri poy ne ki ra ne kin adi njé ndo je lie ooi.

⁹ NDəy ba go ti, Jəju aw ingə-de, əl-de ə nə: «M-uwə jisi!» Ningə əi je ɔti ki rɔ Jəju ti, uwəi njae, ɔsi məkəsɪde nangɪ nɔe ti.

¹⁰ Ə Jəju əl-de ə nə: «ɪbəlɪ al; ə awi əli ngakom je kadi awi Galile ti. Lo kin ə a ooi-mi ti.»

Ta je ki tɛɛ ta asigar je ti

¹¹ Loki dəne je njiyəi dɔ rəbi ti isi awi, asigar je madi ki dan njé ngəm dɔ ɓadi ti, awi me ɓe bo ti, əli njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je ne je pəti ki ra ne kin adi ooi.

¹² Be ə, njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je kawɪ-naa ki ngatɔgi je lə *Jipi je, uni ndude. ʔa go kun-ndu ti, adi asigar je la ngay,

¹³ ə əli-de əi nə: «Ta ki kadi əli ə to kin: əli əi nə: “Njé ndo je lie ə rəi ɓogi nɪne kondɔ, loki j-isi ji to ɓi.”

¹⁴ Ə re ta kin osi mbi njé kɔɓe ki bo ti ə, je wa j-a gər lo ta ki kadi j-əl-e kadi j-ɔr-n ta dɔsi ti.»

¹⁵ Be ə, asigar je taai la ka kin, ɓa rai ki go ndu ti ki adide. E be ə, ta kə nə njé ndo

je ɓogi nin Jəju kin, isi njiyə-n dan Jipi je ti bitɪ bone.

Jəju ilə njé ndo je ləne

¹⁶ *NJé ndo je ki dɔgi gide kare awi Galile, dɔ mbal ti ki Jəju əl-de kadi awi ti.

¹⁷ Loki awi ə ooi-e ningə, ɔsi məkəsɪde nangɪ nɔe ti, nə ki madi je ɓadi kadi e Jəju.

¹⁸ Ə Jəju ɔti ɓasi ki rɔde ti, əl-de ta je kin ə nə: «Luwə adim tɔgi je pəti me dɔrɔ ti, ki dɔ dɔnangi ti.

¹⁹ Awi ki rɔ gin dije ti ki dɔnangi ti ne pəti, itəli-de njé ndo je ti ləm, irai-de batəm me tɔ Baw ti, ki NGon ti, ki NDil Luwə ti[☆].

²⁰ Ningə indoi-de kadi ngəmi go ne je pəti ki m-dəji səsi kadi irai. NGA ningə, mi, m-a mi səsi naa ti ki ndo je pəti, bitɪ dɔɓəy ndo ti.»

☆ 28:19 Mk 16.15; Knjk 1.8

Poy Ta ki Maji læ Jøju ki Marki ndangi

Ta ki dō Poy ta ti ki Maji læ Jøju ki Marki ndangi

Poy Ta ki Maji læ Jøju ki Marki ndangi, e ki kare dan Poy Ta je ti ki Maji læ Jøju Kirisi ki ndangi sō. Adi e Matiye, Marki, Luki, ki Ja. Dande ti ki sō kin, Marki ə nje ndange ndangi adi gōji. Taa, go ndər gine ti 6a, tōji kadi Marki ə ndange a e kəte tō.

Təki j-o-n tæ dō ti, e Marki ki ngon læ Mari ki noji Barn-abasi (Knjk 12.12; 13.5; Kolosi je 4.10) ə e nje ndangi Poy Ta ki Maji kin.

Lo kilə ngirə ta ti wa 6əy, Marki tōji Jøju tə «NGon Luwə». Nə Jøju ndigi kadi tō kin to lo 6əyō ti biti kagi-dəsi ti 6əy taa kadi dije gəri. A gəri təki nje kun dō 6uti asigar je ki 6u əl-n lo koo ti ki oo Jøju lo koy ti ki oy kin be.

Kəte taa kadi Jøju, NGon Luwə re, maji kadi dəw madi re nqə ti ra rəbi lie. E be ə Ja Batisi re ra-n rəbi læ Jøju, ningə ra-e-n batəm tō (1.2-11).

Go na ti ki su na Jøju dilə lo ti, go batəm ti ki Ja Batisi ra-e, Jøju ilə ngirə kilə læne ki taga ta kəm dije ti. Lo kin ti, Marki tōji tōgi kōbe ki Jøju aw-n, ki go rəbi 6ar ki 6ar dije kadi uni goe, ki go rəbi nqə ndo ki ndo kosi je, ki go rəbi nqə kōji je ki əti 6əl, ki nga ki nga njé moy je (1.14-8.30).

Go ti, Marki tōji Jøju ki un rəbi ki Jorijaləm, lo kō ti, ki lo koy ti, ki lo kī lo koy ti (8.31-10.52). NJa mitə, Jøju əl njé ndo je læne ta dō koy ti ki n-a n-oy, nə gəri me ta lie al. Taa, dəkagilo je pəti, əl ta sōbi-n dəne tə «NGon dəw», nə dije gəri-e al tō.

Jøju ur Jorijaləm ki kəsi-gon, nə ingə ndor ki rō njé kun dō Jipi je ti, loki tuwə njé ra gati je me kəy ti læ Luwə kō. Ningə lo kin ti, e ta rəbi ki Jøju ingə kadi ndo-n dəbəy nqə ndo njé ndor-e je, ki kosi je, ki njé ndo je læne (11-13). Bəy tō, Marki tōji ndō ki dəbəy ti ki joo ki e dəbəy ndō læ Jøju. Me ndō ti ki dəbəy ti ki joo kin ə j-ingə nqə kuso ki dəbəy ti ki Jøju uso ki njé ndo je læne, ki ta ki əl ki Luwə Jətisəmane ti, ki kuwə ki uwəi-e, ki gangi ki gangi ta koy dō ti, ki 6ə ki 6əi-e kagi-dəsi ti, ki kilə ki iləi-e 6e nin ti (14-15).

Go ti, lo təl tae ti, Jøju j lo koy ti ndō ki kō mitə læ ndō koye, adi dəne je ki awi dō 6adi ti, ingəi 6e nin to kare. Be ə, dəne je əyi-naa kadi awi ərri poye njé ndo je lie adi-de ooi (16.1-8).

Ningə se, loki j itidə Poy Ta ki Maji læ Jøju Kirisi ki Marki ndangi kin ilə nangi ə, igər maji təki Jøju e «NGon Luwə» ki rōjeti wa wa? Se igər təki nje kun dō 6uti asigar je ki 6u əl-n lo koo ti ki oo Jøju lo koy ti ki oy be tō wa?

Ja ki nje ra dije batəm

(Mt 3.1-12; Lk 3.1-18; Ja 1.19-28)

1 Poy Ta ki Maji ki oji dɔ Jəju Kirisi, ki NGon lə Luwə, ə kulə ngire to kin.

2 NDangi me makitibi ti lə nje kəl ta ki ta Luwə ti, Ejay, əi nə:

«Mi Luwə m-a m-ilə ki nje kaw kilə ləm kəte nɔi ti,

Kadi ra go rəbi nɔi ti.

3 NDU dəw madi ɓa dilə lo ti ə nə:

Irai go rəbi lə Babe!

Irai go rəbi lie adi a njururu!»*

4 Jə Batisi tɛɛ ilə mbɛ dilə lo ti ə nə: «Iyɛi go rəbi njiyəsi je ki majal kɔ, adi rai səsi batəm, mba kadi Luwə iyə-n go majal je ləsi kɔ.»

5 Dije pəti ki dɔnangi Jude ti ki ɓe bo Jorijaləm ti, rəi rɔ Jə ti, təri ndude dɔ majal je ti ləde, adi Jə ra-de batəm me ba Jurde ti.

6 Kibi ki Jə ilə rone ti, e ki ra ki bɔ jambal, ningə dɔ mene ki nda tɔ. Nɛ kusoe e gibiri je ki taji je par.

7 Jə əl kosi dije ə nə: «Dəw madi ki nje tɔgi ki ətɔi ɓəl, ki itəm say, a re gom ti nɔɔ. E dəw ki kilə sa lie ka m-asi kilə dɔm nangɔi tuti al.

8 Mi, m-ra səi batəm me man ti, nə e, a ra səi batəm, me NDil Luwə ti.»

Jə ra batəm Jəju

(Mt 3.13-17; Lk 3.21-22; Jə 1.29-34)

9 Dɔkagiloe ti kin, Jəju i Nararəti ti, ki e ngon ɓekɔ ki Galile ti, re adi Jə ra-e batəm, me ba Jurde ti.

10 Loki Jəju isi tɛɛ me man ti, oo dɔrɔ tɛɛ tane, ningə oo NDil

Luwə, risi tə də dum be re isi dɔɛ ti.

11 Ningə, ndu ta madi tɛɛ dɔrɔ ti, ə nə: «I NGonm ki nje ndigi ləm, ki i nɛ rɔnəl ləm ki bo ngay*.»

12 Kalangi ba go ti, NDil Luwə ɔsi Jəju aw sie dilə lo ti.

13 Jəju ra ndɔ dɔsɔ dilə lo ti. *Satə re rəe ti, na-e. Jəju e naa ti ki da je ki wale, malayka je rai sie.

Jəju lə mbɛ Poy Ta ki Maji Galile ti

(Mk 1.12-17; Lk 4.14-15)

14 Go kuwə ti ki uwəi Jə dangay ti, Jəju aw Galile ti, ilə mbɛ Poy Ta ki Maji lə Luwə ə nə:

15 «Dɔkagilo ki Luwə oji ka re nga, ningə kɔɓe lə Luwə ka, e ɓasi rɔsi ti tɔ. Iyɛi go rəbi njiyəsi je ki majal kɔ, ə adi mesi Poy Ta ki Maji.»

Dije ki dɔsɔy ki Jəju ɓar-de

(Mt 4.18-22; Lk 5.1-11)

16 NDɔ kare, Jəju a də kadi ba bo ti ki Galile ningə, oo Simɔ əi ki ngokone Andire ki əi njé ndɔ kanji je, a iləi bandi me man ti.

17 Jəju əl-de ə nə: «Irai gom ti adi m-ndo səsi, kadi itəli njé ndɔ dije kadi ingəi kaji.»

18 Kalangi ba, iyɛi bandi je ləde, ə awi uni go Jəju tə njé ndo je lie.

19 Jəju ɔti ndəy kəte ningə, oo Jaki əi ki Jə ki əi ngan lə Jəbəde, isi me to ti, isi rai go bandi je ləde.

20 Kalangi ba, Jəju ɓar-de, ningə iyɛi bawde Jəbəde ki njé ra sie kilə je, me to ti, ə awi ki Jəju.

* 1:3 Malasi 3.1; Ejay 40.3 * 1:11 Pa je 2.7; Ejay 42.1

Jəju aji dəw ki ndil ki majal ra-e
(Lk 4.31-37)

²¹ Jəju əi ki njé ndo je ləne awi Kapərnayim ti. Jəju ur kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, ki ndo taa kəə ləde, ningə ilə ngirə ndo ne.

²² Ne ndo lie, əti dije ki isi ooi dəe bəl ki dum, mbata ndo ne ki tōgi ki ingə rə Luwə ti, bi ndo ne tə njé ndo ndu-kun je al.

²³ Ningə, dəw madi kare ki ndil ki majal ra-e, isi me kəy kaw-naa ti ləde nōo, nō ki ndune ki bo ə nə:

²⁴ «Jəju ki Najarəti, ri ə, ige rəje ti ə? Ire mba kadi ituji-je a? M-gər-i maji: j ki Kay njay lə Luwə.»

²⁵ Jəju ndangi ndil ki majal ki tōgine ə nə: «Uti tai, ə itēē kə rə dingəm ti kam.»

²⁶ Lo kin ti, ndil ki majal, ndaji dingəm rururu, ki tōgine, ningə tēē rəe ti ki nō tane ti.

²⁷ Ne kin əti dije bəl, adi dəjinaa ta dande ti əi nə: «Ri ə ra ne be ə? Oi ne ndo ki sigi, ki aw ki tōgine ngay kin! Ningə, ndil je ki majal ka, ilə-de gin tōgine ti, adi təli rəde go ndue ti bəy tə.»

²⁸ E be ə, dije sanəi-naa ki təba lə Jəju, dənangi ki Galile ti kalangi ba.

Jəju adi rə nga njé moy je ngay
(Mt 8.14-17; Lk 4.38-41)

²⁹ Loki tēēi kəy kaw-naa ti lə *Jipi je ka kin ningə, Jəju əi ki Jaki nim, Ja nim, awi me kəy ti lə Simo əi ki Andire.

³⁰ Məm Simo ki dəne, rəe o por rigi rigi, adi to nangi. Be

ə, loki Jəju ur me kəy ti ningə, kalangi ba, əli-e ta rə to lie.

³¹ Jəju re rəe ti, uwə jie, un-e ki taa, ningə, rəe ki kəte tingə ngay ka kin, təl səl, adi ingə rə nga. Go ti, ra ne kuso adi-de.

³² Loki lo səl, go kadi kur ti, dije rəi ki njé moy je, ki dije pəti ki ndil je ki majal, rai-de, rə Jəju ti.

³³ Dije pəti ki me be bo ti kawinaa ki ta kəy ti, ta kəy ti.

³⁴ Jəju adi rə nga, njé moy je ki dangi dangi, taa tuwə ndil je ki majal dəde ti kə tə. Ningə, adi ta rəbi, ndil je ki majal kadi əli ta al, tadə gəri-e bəti.

Jəju ilə mbə Poy Ta ki Maji Galile ti
(Lk 4.42-44)

³⁵ Ta gin lo ti, loki lo tijə al bəy, Jəju j taa, tēē me kəy ti aw dilə lo ti, ningə loe ti nōo, ilə ngirə kəl ta ki Bawne.

³⁶ Simo əi ki ndəgi dije ki əi sie, awi sangi Jəju.

³⁷ Loki ingəi-e ningə, əli-e əi nə: «Dije pəti a sangi-ni.»

³⁸ Ə Jəju əl-de ə nə: «Adi jawi ngan be je ti, ki kadi ti kin ngata, tadə, səbi kadi milə mbə Poy Ta ki Maji nu tə. MBata, m-re kadi m-ra kilə kin.»

³⁹ E be ə, Jəju njiyə dənangi Galile ti ba pəti, ilə mbə Poy Ta ki Maji me kəy kaw-naa je ti lə *Jipi je, ningə tuwə ndil je ki majal tə.

Jəju nga nje banji
(Mt 8.1-4; Lk 5.12-16)

⁴⁰ NJe banji əti re rə Jəju ti, əsi məkəsine nangi nōe ti, ningə nō dəe ti ə nə: «Re indigi

ə, a adi banji læm ur, kadi rəm ay njay.»

⁴¹ Jəju oo kəm-to-ndoo lie, adi ilə jine ɔde-n, ningə, əl-e ə nə: «M-ndigi, ə kadi banji læi ur, adi rəi ay njay.»

⁴² Ta naa ti nɔɔ banji lie ur, adi rəe nga.

⁴³ Ningə kəte ɔəy taa kadi Jəju iyə adi aw, ndəje ki tɔgine ngay,

⁴⁴ ə əl-e ə nə: «Onoi kadi əl tae dəw madi, ə aw ɔji rəi nje kijə ne məsi kadi-kare, ningə adi kadi-kare ki ndu-kun lə *Moji dəji. Ira be mba kadi gəri təkəi banji læi ur adi ingə rə nga.»*✱

⁴⁵ Nə loki dɪngəm ka kin ɔti aw ningə, ilə mbe də ne ti ki Jəju ra sie kin, adi dije pəti ooi. Ne kin ra adi Jəju asi kadi ur me ɔe bo ti ki rangi, ta kəm dije ti ja ja al ngata. Be ə, isi gidi ɔe ti, dilə lo ti, ningə dije j ki lo je ki dangi dangi, rəi rəe ti.

2

Jəju adi rə nga dəw ki rəe oy njururu

(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

¹ NDɔ ngay al go ti, Jəju təl aw Kapərnayim ti. Dije gəri kadi e me kəy ti nɔɔ.

² Dije kawinaa ngay, adi lo ibə-de ndingɪ ndingɪ, lo ki kadi dəw ilə njane ti ka goto, biti ki ta kəy ti taga. Lo kin ti, Jəju ndo-de Poy Ta ki Maji lə Luwə.

³ Dije madi oti dəw ki rəe oy njururu rəi sie rə Jəju ti. Dɪngəm je sɔ, ə oti-e.

⁴ Lo kadi awi sie, iləi-e nɔ Jəju ti goto, mbata, dije ibəi lo ndingɪ ndingɪ. E be ə, ali taa, ndui də kəy*, sɔbi də lo ki Jəju e ti, ningə ki bole ka kin ə, iləi nje moy ki ne kotɪ njə moy je, ki dɔɔi kulə ti, nɔ Jəju ti.

⁵ Loki Jəju oo kadi-me ləde ningə, əl dəw ki rəe oy njururu ka kin ə nə: «NGonm, majal je ləi e ki kiyə go kɔ.»

⁶ NJə ndo ndu-kun je lə Luwə ki nə je isi me kəy ti nɔɔ, isi məri ta əi nə:

⁷ «Ra ban ə dəwe kam, əl ta be ə? Əl ta ki mal də Luwə ti. Luwə ki karne ba par ə asi kiyə go majal lə dije kɔ, dəw ki rangi goto.»

⁸ Ta naa ti nɔɔ, Jəju gər mər ta je ləde kin, adi əl-de ə nə: «Ra ban isi iməri ta je ki be kin mesi ti ə?

⁹ Kəl nje rə koy njururu kə nə: «Majal je ləi e ki kiyə go kɔ» ɔa nga ngay al ə se, kəl-e kə nə: «J taa, un tuwə ləi, ə injiyə,» ə nga ngay al ə?

¹⁰ Re e be ɔa, m-a m-ɔji səi təkəi mi NGon Dəw, m-aw ki tɔgi dɔnangi ti ne, mba kadi m-iyə-n go majal je lə dije kɔ.» Ningə, Jəju əl nje rə koy njururu ə nə:

¹¹ «J taa, un tuwə ləi, ə aw ɔe.»

¹² Ba dɪngəm j taa ta naa ti nɔɔ, un tuwə ləne, ə tɛtə ta kəm dije ti aw. Bəl ra dije pəti, adi iləi tɔji də Luwə ti əi nə: «Jagi, j-o ne ki be kin kəte al ɔəy!»

Jəju ɔar Ləbi

(Mt 9.9-13; Lk 5.27-32)

* **1:44** Ki go jibəl ra-e ti lə Jipi je, nje banji e dəw ki dije ooi-e kadi ay njay al, adi asi kadi aw lo ne ra je ti ki ɔa tɔ Luwə al. ✱ **1:44** Ləbətiki 14.2-32 ✱ **2:4** Kəy ki əli ta də ti e kəy ki rai adi doe lay. E kuji ra kəy ki dɔnangi Paləsitin ti.

13 Jəju təl aw kadi ba bo ti gogi. Dije pəti rəi rəe ti, ningə ndo-de ne.

14 Loki Jəju isi də ningə, oo *Ləbi ki ngon lə Alpe, isi me kəy taa la-mbə ti. Jəju əl-e ə nə: «Un gom.» Ningə Ləbi j̄ taa, un go Jəju.

15 Go ti, Jəju isi ta ne kuso ti me kəy ti lə Ləbi. *Njé taa la-mbə je, ki njé ra majal je, ngay, isi naa ti ki Jəju ki njé ndo je lie ta ne kuso ti, mbata ko dije ki be kin ngay ə njiyəi goe ti, muki muki.

16 Loki njé ndo ndu-kun je ki me buti ti lə *Parisi je ooi Jəju isi uso ne ki njé taa la-mbə je ki njé ra majal je ningə, əli njé ndo je lie əi nə: «Tə, Basi isi uso ne ki njé taa la-mbə je ki njé ra majal je a?»

17 Jəju oo ndude, adi əl-de ə nə: «E dije ki njé moy je ə a sangi dəw ki nje ra moy, bi e njé rə nga je ə a sangi dəw ki nje ra moy, al. Ningə, m-re mba bar dije ki dana al, nə m-re mba dije ki njé ra majal je yo.»

Kəl ta ki Luwə ki kiyə ta ne kuso
(Mt 9.14-17; Lk 5.33-39)

18 NDə kare njé ndo je lə Jə Batisi əi ki *Parisi je iyəi ta ne kuso. Dəkagilo ti kin ə dije rəi rə Jəju ti dəji-e əi nə: «Ra ban ə njé ndo je lə Jə əi ki njé ndo je lə Parisi je, isi iyəi ta ne kuso, ə yəi je, rai al ə?»

19 Jəju ilə-de ti ə nə: «Oi kadi e go rəbe ti kadi dije ki bari-de lo ne kuso taa-naa ti, a iyəi ta ne kuso dəkagilo ti ki nje taa dəne isi-n səde naa ti a? Jagi

dəkagilo ti ki nje taa dəne isi-n səde naa ti, a asi kiyə ta ne kuso, al.

20 NDə je a rəi noo kadi a uni-e tade ti ningə, dəkagiloe ti kin ə a iyəi ta ne kuso.

21 Dəw a un ta kibi ki sigi kadi ilə-n kəm kibi ki kəke al. Re e be ə, ta kibi ki sigi ka kin, a j̄ ki ki kəke raki raki, kadi bole a to wororo itə ki kəte bəy.

22 Taa, dəw a un kasi kandi nju ki j̄ al bəy uti me mbu nda je ti ki kəke al tə. Re e be ningə, loki kasi a j̄ ba, mbu nda je a ndui. Ningə mbu nda je ki kasi kandi nju je pəti a təli ne ki tuji kə. Be ə, re kasi kandi nju j̄ al bəy ba, maji kadi mbu nda je əi ki sigi taa.»

Ta lə Jəju də ndə ta kəə ti
(Mt 12.1-8; Lk 6.1-5)

23 Jəju ində də me ndər game je ti, ndə taa kəə ti lə *Jipi je. *Njé ndo je lie ki əi sie, gangi də ko je də njiyə ti usoi.

24 Ningə *Parisi je əli Jəju əi nə: «O ne ki to kin: njé ndo je ləi rai ne ki kadi dəw ra ndə taa kəə ti al.»

25 Jəju əl-de ə nə: «Itidəi ne ki ngar *Dabidi ra loki ne ngə səde, ə bo ra-de ki dije ki goe ti kin ndə kare al biti a?»

26 Dabidi ur me kəy ti lə Luwə, dəkagilo ti ki Abiyatar ə e nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo. Dabidi un mapa ki dije adi Luwə kadi-kare ti, ki njé kijə ne məsi kadi-kare par ə səbi dəde kadi usoi, uso, ə adi dije ki gone ti usoi tə.»

27 Jəju təl əl-de bəy ə nə: «Luwə or ndə ta kəə ində ta dangi mba maji lə dəw, bi ra dəw mbata ndə ta kəə al.

28 E be ə, mi *NGon dəw, ndo taa kəə wa ka m-aw ki tɔgi do ti.»

3

Jəju adi rə nga dingəm ki jie oy njururu

(Mt 12.9-14; Lk 6.6-11)

1 Jəju təl aw kəy kaw-naa ti gogi bəy. Ningə dingəm kare ki jie oy njururu e me kəy kaw-naa ti nɔɔ.

2 Dije isi jəke isi indəi kəmde kadi n-ooi se Jəju a adi dingəm kin rə nga ndo ta kəə ti wa? E ta bole ki isi sangi kadi n-indəi ta dɔe ti.

3 Jəju əl dingəm ki jie oy njururu ka kin ə nə: «I taa ire dana ne, ta kəm dije ti pəti.»

4 Ningə Jəju təl dəji ndəgi dije ə nə: «Ri ə maji mba kadi dəw ra ndo ta kəə ti ə? Kadi dəw ra maji ə se kadi dəw ra majal ə? Kadi dəw nagı madine ta yo ti ə se kadi iye adi tuji kə ə?» Lo to jijiji, dəw kare ka əl ta al.

5 Jəju ində kəmne gɔ-n-de ba pəti, ki wongi, mee tinge dɔde ti ngay mbata me nga ləde. Ningə əl dingəm ka kin ə nə: «Isurə jii.» Dingəm surə jine ningə, jie təl to maji kare.

6 Ə loki *Parisi je tɛɛi taga ba, awi kalangi ba ingəi njé ki gin *Erodi ti əli-naa səde ta ki do Jəju ti kadi n-ooi se n-a n-rai ban ə n-a n-təli-e wa.

Kosi dije rəi rə Jəju ti

(Mt 4.25; 12.15-16; Lk 6.17-19)

7 Jəju ɔti aw ki njé ndo je ləne ta ba Galile ti. Ningə kosi dije ngay rəi goe ti. Kosi dije

ka kin i dənangi Galile ti je, dənangi Jude ti je,

8 ɛe bo Jorijaləm ti je, dənangi Idume ti je, dənangi ki gidi ba Jurde ti je, taa dije ki isi gəi gidi ɛe bo ki Tir ki Sidɔ ba pəti ka rəi goe ti tɔ. Kosi dije kin rəi rə Jəju ti, mbata oy poy ne je ki ra.

9 Jəju əl njé ndo je ləne kadi indəi do to madi dana dangi adi-ne, mba kadi kosi dije mborəi-ne al.

10 Təki rəjeti, Jəju adi rə nga dije ngay, adi dije pəti ki awi ki moy rəde ti, nagı rəde mba kadi n-ədi rəe.

11 Loki dije ki ndil je ki majal uwəi-de gin tɔgide ti ooi-e ningə, ɔsi məkəsıde nangı nɔe ti, uni ndude ki taa nɔi əi nə: «I NGon lə Luwə!»

12 Nə, ndəji-de ki tɔgine kadi rai adi dəw gər-ne al.

Jəju mbəti njé ndo je ləne ki dɔgi gide e joo

(Mt 10.1-4; Lk 6.12-16)

13 Go ne je ti kin, Jəju aw do mbal ti, ɛar njé ki ge-de, ningə rəi rəe ti.

14 MBɔ dije ti ki ɛar-de kin ə Jəju mbəti njé ndo je ləne ki dɔgi gide e joo ki kadi əi sie naa ti ki dəkagilo je pəti. Əi sie naa ti, mba kadi ilə-de adi awi iləi mbe Poy Ta ki Maji.

15 Taa awi ki tɔgi kadi tuwəi ndil je ki majal tɔ.

16 Tɔ dije ki dɔgi gide e joo ki Jəju mbəti-de ə to kin: Simɔ, ki Jəju ində tɔe nə Piyər,

17 Jaki, ki ngon lə Jəbəde əi ki ngokone Ja, ki Jəju ɛar-de joo

pu nā Bowanərjəsi, ki kər me nā «ngan lə ndangindi*»,

18 ki Andire, ki Pilipi, ki Batiləmi, ki Matiye, ki Tomasi, ki Jaki ki ngon lə Alpe, ki Tade, ki Simo ki e mbo njé rə mbata kingə dō lə 6e ləde ti,

19 taa Judasi Isikariyoti ki nje kun dō Jəju tə.

Jəju ki nojine je

20 Jəju aw 6e ningə, kosi dije rəi uti kəm lo ka ka 6əy, adi lo kadi əi ki njé ndo je ləne ingəi dəkagilo kadi usoi ne ka goto.

21 Loki noje je ooi poy ta kin ningə, rəi mba kadi n-əri-e n-awi sie 6e, tadə əli əi nā: «Dəe isi dana al.»

(Mt 12.24-29; Lk 11.15-22)

22 Njé ndo ndu-kun je lə Luwə ki j Jorijaləm ti əli əi nā: «Bəljəbul isi mee ti. Ningə e ki tōgi lə ngar lə ndil je ki majal, ə isi tuwə-n ndil je ki majal.»

23 Be ə Jəju 6ar-de ki rone ti ningə, ər-de gin ne je me kuji ta je ti ə nā: «Oi kadi *Satə a tuwə dije lə Satə ban?»

24 Kin ə, dije ki me beko ti ki kare ba, təli dō-naa ti rəi-naa ə, beko kin a a taa al.

25 Loki dije ki me kəy ti ki kare ba təli dō-naa ti, rəi-naa, me kəye kin a ra tōgi kaw kəte al.

26 Re Satə ə wa adi dije lie təli dō-naa ti ki rə, adi gangi-naa dana joo ə, kəbe lie a ra tōgi kaw ki kəte al, gine a gangi.

27 Təki rəjeti, adi m-əl səsi, kin ə re dəw uwə dəw ki nje

tōgi dō-e kəte al ə, a asi kur me kəy ti lie, kadi ndur ne kingə lie al. Loki dō-e ngata ningə, a ndur ne ki me kəy ti lie təki mene ge.

28 M-əl səsi təki rəjeti: Majal je pəti ki dije rai, se ne taji je pəti ki a tēē tade ti ki dō Luwə ti, Luwə a iyə goe kə adi-de.

29 Nə re dəw əl ta ki mal dō NDil Luwə ti ningə, Luwə a iyə go kə ade al ratata. Dəw kin a oti kəy majal ləne kin ki none ti.»

30 Jəju əl-de ta kin be mbata njé ndo ndu-kun je əli əi nā: «Aw ki ndil ki majal rone ti.»

Ko Jəju ki ngakoe je ki rəjeti (Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)

31 Ko Jəju ki ngakoe je rəi ai taga, ningə iləi dəw kare kadi 6ar-e adi-de.

32 Kosi dije ngay gəi gide wuki ka kin, ningə əl ə nā: «O kəi je, ki ngakəi je ai taga noo, a sangi-ni.»

33 Ningə Jəju təl əl-de ə nā: «Nə je ə əi kom je ki ngakom je ə?»

34 Ba go dije ki isi gəi dəe wuki ka kin, ningə əl ə nā: «Oi kom je, ki ngakom je ə isi kin.

35 Tadə dəw ki nje ra ndigi lə Luwə ə, e ngokom je, e konanm je, ki kom je.»

4

Kuji ta ki dō nje dibi ne ti (Mt 13.1-9; Lk 8.4-8)

1 Jəju ilə ngirə kadi ndo dije ne kadi ba bo ti 6əy. Kosi dije ngay kawina gəi gide, adi aw, al isi me to ti, nangi dō ba

* **3:17** Bowanərjəsi (ngan lə ndangindi) e tō ki Jəju ində dō Jaki əi ki Ja. Dəw gər ne ki ində-n tō kin dode ti al, nā dije madi ndəri gine ningə əli əi nā Jəju 6ar-de ngan lə ndangindi mbata əi dije ki ne ra ki ki tōgi to məside ti.

ti. Kosi dije ai ngangı ba ti ne, talı kəmde ki dæ ti.

² Jəju ndo-de ne je ngay me kuji ta je ti. Me ne ndo ti lie, əl-de ə nə:

³ «Nje ndər kare aw kadi dibi ne,

⁴ ningə dəkagilo ti ki a ilə ko, kə ko je madi tosi ngangı rəbi ti adi yəl je rəi ɔi maki.

⁵ Kə ko je ki nungi tosi dənangi njəkırə ti, adi lo kadi ingəi dənangi asi tam iləi ngirəde ti goto. Nə ke ə təgi kalangi ba, tadə ngirəde to tane.

⁶ Loki kadi ɔsi ningə, nğan ko je ka kin ndoləi mbaw, ɓa go ti, tuti kurim, tadə ngirəde aw nangi boy al.

⁷ Kə ko je ki nungi, tosi dan kon je ti, adi kon je təgi ndəmi-de mbəl, lo kadi andi goto.

⁸ Nə kə ko je madi tosi dənangi ti ki maji. Be ə, təgi kalangi ba, adi andi. Ki nə je andi asi kuti mitə, njé ki nungi andi asi kuti mehe, taa njé ki nungi ɓəy andi asi ɓu kare tə.»

⁹ Go ti ningə, Jəju əl-de ə nə: «Dəw ki aw ki mbine mba koo-n də ta ɓa, kadi oo də ta kin maji!»

MBa ri ə Jəju ndo ne ki kuji ta je ə?

(Mt 13.10-15; Lk 8.9-10)

¹⁰ Loki kosi dije awi ningə, njé ki njé nay sie, ki njé ndo je lie ki dəgi gide e joo, dəji-e kadi ər-de gin kuji ta je ki ndo-n ne kadi n-gəri.

¹¹ Ə əl-de ə nə: «Səi, Luwə tɛɛ ki də ne ki to lo ɓəyɔ ti ki ɔji də kəbe lie adi səsi. Nə ndəgi

dije ki ai taga, ingəi ne ndo je pəti ki kuji ta.

¹² E be mba kadi, «Re goi lo maji ka ooi ne al nim,

Re ooi də ta maji ka gəri me al nim,

Tadə re gəri me ningə, A təli rəde go Luwə ti kadi Luwə iyə go majal je ləde kə».✱»

Jəju ər me kuji ta ki ɔji də nje dibi ko

(Mt 13.18-23; Lk 8.11-15)

¹³ Jəju əl-de ə nə: «ɣəri me kuji ta kin al a? A re igəri me kuji ta kin al ə a rai ban ə a igəri ndəge je ə?»

¹⁴ Nje kilə ko, ne kilə lie e Poy Ta ki Maji lə Luwə.

¹⁵ Kə ko ki tosi ngangı rəbi ti, ɔji də dije madi ki ooi ta lə Luwə, ningə *Satə re ər ta ki ooi ka kin mede ti kalangi ba kə.

¹⁶ NGa ningə, əi je ki tosi dənangi njəkırə ti, əi dije ki ooi ta lə Luwə ningə, taai langisi ba ki rənəl,

¹⁷ nə ta kin, ilə ngirəne mede ti al. Əi dije ki njé kuwə ki ta lə Luwə dəkagilo ki ndəy be par. Dəkagilo ki kə je, ə se kində kəm-ndoo ki mbata ta lə Luwə re ɓa, iyəi kadi-me ləde kə kalangi ba.

¹⁸ Kə ko ki tosi dan kon je ti, əi dije ki ooi ta lə Luwə,

¹⁹ nə me ka sururu də ne je ti ki dənangi ti, ki ra ta ne maji je ki dənangi ti, taa ɓo ne je ki rangi ki dangi dangi, uti də ta ki ooi, adi lo kadi andi goto.

²⁰ Ningə, ndəgi kə ko je ki tosi dənangi ki maji ti, ɔji də

dije ki ooi Poy Ta ki Maji, ningə taai mede ti, ə tēji ki kandidate tō. Ki madı je andi kuti mitə je, kuti mehe je, ki bu kare je.

*Kuji ta ki əji dō lambi
(Lk 8.16-18)*

21 Ningə Jəju təl əl-de bəy ə nə: «Dəw a re ki lambi kəy ə dəbi ngo dō ti, ə se ində gin tirə ti a? A ində dō ne ti taa.

22 Ne je pəti ki e ki ra gidi ngəy ti, a to taga ta kəm dije, ə ne je ki e ki ra lo bəyō ti, a to ki taga pay tō.

23 Re dəw aw ki mbine mba koo-n dō ta ningə, kadi oo maji.»

24 Jəju təl əl-de bəy ə nə: «Maji kadi uri mbisi maji oi dō ta, bi oy ki noo be al. Ba kadi igəri təki go rəbi ki igangii ta dō dije kin ə Luwə a gangi-n ta dōsi ti tō. Ningə ta ki gangi ki dōsi ti a itə e ki səi igangi dōde ti kin bəy.

25 Be ə, dəw ki aw ki ne jine ti, a adi-e dō ti bəy. Nə dəw ki ne lie goto, e ki ndikiri wa ki aw-n jine ti kin ka, a taai jie ti wa bəy.»

Kuji ta ki əji dō kandi ne ki dibi

26 Jəju təl əl-de bəy ə nə: «Kəbe lə Luwə to tə dəw ki aw dibi ne me ndər ti ləne be.

27 Go ne dibi ti kin, re nje ndər to bi ə se, to bi al ka, kondō ki kada, ne ki dibi, ibə ə isi təgi tō, ki kanji kadi nje dibe gər-n rəbi ki isi təgi-n.

28 Nangi wa ki dərəne, ra adi ko ibə ə təgi, kade tēj, ningə go ti gogi, ər dəne, ə andi.

29 Ningə dəkagilo ki dō ko kər asi lo kijə ti, dəw re ijə ko tadō naye asi*.»

*Kuji ta ki dō kə kagi ti ki bari-e mutadi
(Mt 13.31-32; Lk 13.18-19)*

30 Jəju əl-de bəy ə nə: «Ri ə j-a j-uni kadi j-əji kəbe lə Luwə ə? Ə se kuji ta ki ban ə j-a j-un kadi j-əl-n ta ki dō ti ə?

31 Kəbe lə Luwə to tə kandi ne ki bari-e mutadi kin be. E kandi ne ki du itə kandi ne je pəti ki dəw isi dibi dənangi ti ne.

32 Loki dəw dibe ningə, təgi ə təl kagi təy ki bo, itə ndəgi kagi təy je pəti. Bajie je ki toi, boyi ngay, kadi yəl je uwəi lo kisi dō ti.»

33 Ki kuji ta je ngay ki toi be, ki dije asi kadi gəri, ə Jəju ndo-n-de ta lə Luwə.

34 Ta ki kadi əl-de ki kuji ta al, goto. Ningə dəkagilo ki nayi ki njé ndo je ləne wa par ba, ər-de me pəti.

*Jəju ndangi nəl ade a lo ka ti
(Mt 8.18, 23-27; Lk 8.22-25)*

35 Me ndəe ti noo, dō ji lo səl ti ningə, Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Adi ji gangi ba, j-awi dame ti ki kare.»

36 İyəl kosi dije, ningə njé ndo je awi ki Jəju me to ti ki re e ti kəte. To je ki rangi dani-e.

37 Ningə, nəl ki bo ngay bə səde busi dō bati. Pulum ta man ində kadi to bigim bigim adi man isi rosi to.

38 Jəju lə ne gəti-n dəne, ə to mongi to ti, isi to bi. *Njé ndo je lie ndəli-e ki nō tade ti əi nə: «Nje ndo, j-isi j-oy be ka oo al a?»

39 Jəju ndəl dɔ bi ti, ndangi nəl, ə əl man ba ə nə: «A lo ka ti! Adi lo to jiji!» Loe ti nɔɔ, nəl ta kəə adi lo təl to jiji.

40 Ningə, Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Ra ban ə ibəli be ə? Biti bone ka adi mesi al bəy a?»

41 Bəl rade ngay, adi dəji-naa ta dande ti əi nə: «Dəw ə wa kam e nə ə, nəl je ki ba je ka ooi ta lie be ə*?»

5

Jəju tuwə ndil je ki majal dɔ dingəm ti dɔnangi Gərasa ti (Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)

1 Jəju əi ki njé ndo je ləne tɛɛi gidi ba ti, dɔnangi ti lə dije ki Gərasa ti.

2 Loki Jəju j me to ti ur nangi ningə, taji naa ti nɔɔ, dəw madi kare ki aw ki ndil ki majal rone ti, tɛɛ dɔ badi je ti re inge.

3 Dəw ka kin ra be dɔ badi je ti. Re e ki kulə gindi ka, dəw kare ki asi dɛe lo ka ti goto.

4 Dɔɔi-e ki kulə gindi nja bay bay, taa iləi kangila gindi njae ti tɔ. Nə gangi kulə gindi riw riw, taa tati gindi nɔsi nɔsi tɔ. Dəw ki asi kuwe gin tɔgine ti goto.

5 Dɔkagilo je pəti, kondɔ ki kada, lo njaye e dɔ badi je ti ki dan mbal je ti ki wuy ki kur tane ti. Ningə tijə rone gangi bati bati ki gaji mbal je.

6 Loki oo Jəju say nu bəy ningə, ay ki ngɔdi re ɔsi makəsinə nangi nɔe ti.

7 Ningə ur kəl ki tɔgine ngay ə nə: «Jəju ki NGon lə Luwə ki nje kisi dɔrə ti taa nu, e ri ə

ige rəm ti ə? M-uwə njai me tɔ Luwə ti, adi-m kɔ al!»

8 Əl ta kin be tadɔ ta ki Jəju əl-e ə nə: «J ndil ki majal, itɛɛ kɔ rɔ dingəm ti kin.»

9 Jəju dəje ə nə: «Tɔi nə na?» E təl əl-e ə nə: «Tɔm nə “kosi njé rɔ je”, mbata ji bay ngay.»

10 Nɔ ki dɔ Jəju ki nja naa ti nja naa ti kadi tuwə-de kɔ me be ti kin al.

11 Dɔkagiloe ti kin, kosi kɔsongi je ngay a usoi nɛ kadi mbal ti nɔɔ.

12 NDil je ki majal nɔi dɔ Jəju ti əli-e əi nə: «tuwə-je adi j-aw dan kɔsongi je ti kam, j-ur mede ti.»

13 Jəju ndigi sɛde dɔ ti, adi tɛɛi me dingəm ti ka kin, ə awi uri me kɔsongi je ti. Taji naa ti nɔɔ, kosi kɔsongi je ki asi dibi joo kare, ɓingəi-naa kadi mbal ti taa, tosi me ba ti, adi ayi-naa man oyi.

14 NJé ngəm kɔsongi je ayi-naa awi me be bo ti, ki me ndər je, ɔri poy nɛ ki ra nɛ kin dije, adi dije awi kadi n-ooi nɛ ki ra nɛ ka kin.

15 Loki dije ka kin rəi tɛɛi rɔ Jəju ti ningə, ooi dingəm ki aw ki ndil je ki majal ka kin isi rɔe ti. Ooi-e kadi isi ki angal ki maji, taa isi ki kibi rone ti tɔ. Nɛ je kin ra adi bəl rade ngay.

16 Ningə dije ki awi lo nɛ je ti ki Jəju ra, ɔri madide je poy nɛ ki tɛɛ dɔ dingəm ti ki aw ki ndil je ki majal, ki nɛ ki tɛɛ dɔ kɔsongi je ti.

17 Be ə, iləi ngirə kadi nɔi dɔ Jəju əi nə: «Njai ba, iyə dɔnangi ləje, ə aw.»

* 4:41 Pa je 65.8; 89.10; 107.23-32

18 Dɔkagilo ti ki Jəju isi al me to ti gogi ningə, dingəm ki Jəju tuwə ndil je ki majal me ti ka kin daje kadi n-aw sie.

19 Nə Jəju ɔdi al, ə əl-e ə nə: «Ōti aw 6e dan noji je ti, ɔr-de poy ne ki Babe ra səi ki koo kəm-to-ndoo ki ətɪ bəl ki ɔji dɔi ti kin.»

20 E be ə, dingəm ka kin ɔti aw dɔnangi 6e bo je ti ki dɔgi, ɔr poy ne je ki Jəju ra sie. Dije pəti ki oy ta kin, ətɪ-de bəl.

Ta lə ngon lə Jayrusi ki ta lə dәне ki nje moy məsi

(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)

21 Loki Jəju təl aw gidi ba ti ki to ningə, kosi dije ngay kawinaa rəe ti kadi ba ti.

22 Ningə dingəm kare ki dan njé kun dɔ kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, ki tɔe nə Jayrusi re. Loki oo Jəju ningə, osi nangi njae ti,

23 nɔ dɔe ti ki man kəmne ə nə: «NGonm ki dәне ki du isi oy. NJai ba, kadi aw ində jii dɔe ti adi ingə rɔ nga, ə oy al.»

24 Jəju ɔti aw sie, ningə kosi dije ngay njijəi goe ti, mborəi-e ki yo je ki ne je.

25 Dәне kare ki moy məsi ade kɔ bəl dɔgi gide e joo e dan kosi dije ti nɔɔ.

26 Moy kin ade kɔ ngay, adi ay ngɔdi ngay tɔ go dije ti ki njé ra dije moy, nə tujɪ ne kingə ləne dɔ ti kɔ kare, ningə ingə kɔ jide ti tə kingə yo. Moy aw ki kəte tə kaw par par, ne ki to soti goto.

27 Dәне ka kin oo ta lə Jəju. Be ə, dan kosi dije ti, re ki rəbi ki gidi Jəju ti, ɔdi ta kibi lie.

28 MBata əl mene ti ə nə: «Kin ə re ta kibi lie par ə m-ɔdi ə, rəm a nga.»

29 Ningə taji naa ti nɔɔ par gin məsi lie gangi, adi gər me rɔne ti təkɪ rɔne nga ngata.

30 Loe ti nɔɔ, Jəju gər me angalne ti təkɪ tɔgi tɛɛ rɔne ti. Be ə, təl kəmne gogi dan kosi je ti, dəji-de ə nə: «Nə ə ɔdi ta kibi ləm ə?»

31 *Ə njé ndo je lie əli-e əi nə: «Ū wa igər maji kadi kosi je mborəi-ni ki yo je ki ne je, ə itəl idəji ə nə: “Nə ɔdi-m bəy a?”»

32 Nə Jəju nay ki lo go lo ti gə gidine kadi n-oo dәне ə wa ki ra ne kin.

33 Bəl ra dәне ka kin ngay, adi dadi par par, mbata gər ne ki ra-e me rəe ti. Be ə, re osi nangi nja Jəju ti, əl-e ta je ki rɔjetɪ pəti ki to mee ti.

34 Nə Jəju əl-e ə nə: «NGonm, kadi-me ləi aji. Aw ki lapiya, ə kadi ingə rɔ nga dɔ moy ti ləi.»

35 Loki Jəju a əl ta ba bəy ningə, dije madi jii me kəy ti lə Jayrusi, ki e ki bo dɔ kəy kaw-naa ti lə Jipi je, rəi əli Jayrusi əi nə: «NGoni oy, itapi NJe ndo, al ngata.»

36 Loki Jəju oo ta kəlde be ningə, use dɔ ti al, ə əl ki bo ki dɔ kəy kaw-naa ti ə nə: «Adi bəl rai al, adi mei par!»

37 Jəju ɔgi kadi dije awi sie, nə iyə Piyər nim, Jaki nim, Ja ki ngokɔ Jaki nim par ə adi awi sie.

38 Loki rəi tɛɛi 6e lə ki bo ki dɔ kəy kaw-naa ti ningə, Jəju oo dije ki isi singəi sokito, isi nɔi je, uri wuy je.

39 Jəju ur me kəy ti ningə, əl-de ə nə: «Ra ban ə dije singəi

dɔ-naa ti sokito ki nɔ be ə? NGon oy al, nə to bi kare.»

⁴⁰ Dije ibai Jəju kogii. Be ə, Jəju adi dije pəti tɛɛ taga, ningə baw ngon nim, kɔ ngon nim, njé ndo je lie ki dani-e nim par ə awi sie me kəy ti ki ngon to ti.

⁴¹ Jəju uwə ji ngon, əl-e ə nə: «Talita kumi!»* Adi kər me nə; «NGon ki dāne, m-əli m-ə nə, j̄ taal!»

⁴² Taji naa ti nɔɔ, ngon ki dāne j̄ taa, njiyə, tadɔ bale e dɔgi gide e joo. Ne ki Jəju ra kin əti dije bəl ki dum.

⁴³ Lo kin ti, Jəju daji-de kadi əli ta ne ki ra ne kin dəw madi al. Ningə, əl-de kadi adi ne kuso ngon ki dāne ka kin uso.

6

Dije ki Najarəti ti taai me Jəju al

(Mt 13.53-58; Lk 4.16-30)

¹ Jəju j̄ loe ti nɔɔ, aw be bo ti ki tɔgi ti*, naa ti ki njé ndo je ləne.

² Loki ndo ta kəə lə *Jipi je asi ningə, Jəju ilə ngirə ndo dije ne me kəy kaw-naa ti lə Jipi je. Dije ngay ki oi ne ndo lie, ne ndo kin əti-de bəl, adi əli əi nə: «Dəw kam, ingə ne ndo kin ra ə? Ə n̄ ə ade gosi ta ki əti bəl be kin ə? Tɔgi ki ra-n ne kɔji je ki əti bəl be kin ingə ra ə?

³ Ma nje kijə kagi wa ka am wa? E ngon lə Mari al a? Jaki je, ki Jose je, ki Judi je, ki Simɔ je, əi ngakɔe je al a? Taa, konane je ka isi səje ne tɔ al

a?» Ta ki daji kin əgi-de kadi adi mede Jəju.

⁴ Be ə, Jəju əl-de ə nə: «Nje kəl ta ki ta Luwə ti ba, e me be koje ti, ki dan noje je ti, ki me kəy ti lie ə dije a kidi-e ti.»

⁵ Lo kadi Jəju ra ne kɔji ki əti bəl me be ti ki Najarəti ti goto, nə ində jine dɔ njé mɔy je ti ki n̄ je gandi gandi par, adi-de ingəi rɔ nga.

⁶ NDɔji Jəju ngay ki mbata mbati ki mbati kadi-e mede.

Jəju ilə njé ndo je ləne ki dɔgi gide e joo

(Mt 9.35; 10.1, 5-14; Lk 9.1-6)

Jəju njiyə ki ngan be je ki gugi dɔ Najarəti, ndo dije ne.

⁷ Ningə, Jəju bar njé ndo je ləne ki dɔgi gide e joo, ə ilə-de joo joo. Adi-de tɔgi dɔ ndil je ti ki majal tɔ.

⁸ Jəju ndər mbide kadi uni ne kare mbata dɔ rəbi al, nə gəl kare ba par. Əl-de ə nə: «A uni ne kuso al nim, bəl al nim, taa a biğiri la me kulə dɔ bədisi ti al nim tɔ.

⁹ Həi sa njasi ti, ə awi ki kibi kare ba.»

¹⁰ Kin ə uri me kəy ti madi, ə uwə səsi rone ti ə, isi ti ratata ndɔ kawsi ti.

¹¹ Ə re lo madi ti, ə dije mbati kuwəi səsi ki rɔde ti, ə se mbati koo dɔ ta ləsi, loki isi tɛɛi me be ti kin ki taga ningə, indəi bu ki njasi ti kɔ†, mba kadi to tə ne ndəji ndude.

¹² *NJé ndo je awi iləi mbe Poy Ta ki Maji mba kadi dije iyəi kalde ki majal kɔ.

* **5:41** Talita kumi: e ta arame ki Jipi je isi əli tɔ dəkagilo ti lə Jəju. * **6:1** Be ki Jəju tɔgi ti e Najarəti, dənangi ti ki Galile. † **6:11** Ta lə kində bu ki nja ti kɔ ba, igoi Mt 10.14 ki ta ki dɔ ti ki e gin ti nangi.

13 Tuwəi ndil je ki majal ngay taa uri yibi dō njé moy je ti ngay adi ingəi rō nga tō.

Koy Jā Batisi

(Mt 14.1-12; Lk 9.1-6)

14 NGar *Erodi oo ta lə Jəju, tadō tōba lie asi lo je naki naki. Dije ki nā je əi nā: «Jā Batisi j̄ taa dan njé koy je ti. Gine kin ə aw-n ki tōgi mba ra-n ne je ki əti ɓəl ɓəl.»

15 Nje ki nungi əli əi nā: «E Eli ki nje kəl ta ki ta Luwə ti.» NJé ki nā je ɓəy əli əi nā: «E nje kəl ta ki ta Luwə ti tə njé ki rəi kəte kin be tō.»

16 Loki Erodi oo ta kin ningə, əl ə nā: «E Jā ki ndō ki madi gangi dæ ka ə j̄ lo koy ti.»

17 Erodi əl be, tadō ndō ki adi uwəi Jā, dōwi-e ki sən, iləi-e dangay ti, mbata lə Erodiyadi, ki ne ngokɔe Pilipi, ki tae nene ti,

18 ə Jā əl-e ta dō ti ə nā: «E go ti al kadi itaa ne ngokɔi, nei ti*»

19 Wongi ra Erodiyadi dō Jā ti ngay, adi sangi rəbi təl-e, nə asi təl-e al.

20 Tadō Erodi ɓəl Jā, gər kadi e dəw ki nje ra ne ki dana, taa e dəw ki ay njay tō. Be ə, Erodi ngəm-e-n maji. Loki Erodi oo ta kəl Jā ningə, ta kin uwe ki ta, nə be ka, Erodi ge koo ta kəl Jā par par.

21 NDō ki maji ki Erodiyadi isi sangi kəte kəte ka re nga. Adi e ndō rənəl koji Erodi, ə Erodi adi rai ne kuso. Ningə ndəe ti kin, Erodi ɓar ki bo je ləne nim, ɓar njé kun dō njé rō je ləne nim, taa ɓar njé tōba je ki dōnangi Galile ti tō.

22 Dəkagilo kuso ne ti, ngon lə Erodiyadi ki dāne, ur kəy gode ti, ndam. NDam lə ngon ki dāne kin nəl Erodi ngay, taa nəl dije ki ɓar-de lo ne kuso ti ngay tō, adi ngar əl ngon ki dāne ka kin ə nā: «ɪdəji-m ne ki mei ge par ə m-a m-adi.»

23 Erodi aw biti un ndune ki kibi rō ade ə nā: «Ne je pəti ki idəji-m, ə m-a m-adi. Re e dəbi kɔbe ləm ka a ingə.»

24 NGon ki dāne tɛɛ aw taga, aw dəji kone ə nā: «E ri ə kadi m-dəje ə?» Ə kɔe əl-e ə nā: «ɪdə-je dō Jā Batisi.»

25 NGon ki dāne təl langisi ba aw rō ngar ti əl-e ə nā: «Təki j-a-n taji-naa ti ne wa kin, kadi adi-m dō Jā Batisi me supira ti.»

26 Me ngar tuji ɔji-n dō ne ki ngon ki dāne dəje kin, nə lo kadi ɔge goto ki mbata kun mindi ki un, taa ki mbata dije ki ɓar-de lo ne kuso ti tō kin.

27 Be ə, taji-naa ti nɔɔ, ngar un ndune adi asigar kare ki nje ngəm-e kadi aw kəy dangay ti gangi dō Jā re-n.

28 Asigar aw gangi dō Jā me supira ti, re-n adi ngon ki dāne, ningə ngon ki dāne ka kin təl-n adi kone.

29 Loki njé ndo je lə Jā oi poye ningə, rəi uni nine awi dibi.

Jəju adi ne kuso dingəm je dibi mi usoi

(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Jā 6.1-15)

30 Loki njé kaw kilə je təli lo kilə je ti ləde ningə, kawinaa rō Jəju ti, ɔri-e poy ne je ki rai

* 6:18 Ləbətiki 18.16; 20.21

ki ne je ki ne je ki ndoi dije adi-
e oo.

³¹ Kosi dije ngay awi nim, tæli nim adi lo kadi njé ndo je ingæi ngon dækagilo ndi be kadi usoi ne ka goto. Be ə, Jəju əl-de ə næ: «fræi adi j-awi lo ki dije gotoi ti mba kadi ɔri kəə ndəy.»

³² Be ə, ali me to ti mba kaw kosi røde ngærangi, lo ki dije gotoi ti.

³³ Dije ngay ooi-de lo kawde ti, ə gæri-de bəti tɔ. Dije ii be bo je ti ki dangi dangi, ayi-naa ki njade bur bur awi kæte, lo ki Jəju ki njé ndo je isi awi ti.

³⁴ Loki Jəju ur nangi me to ti ningæ, oo kosi dije ngay. Loki oo-de, oo kəm-to-ndoo læde, tadɔ ai tə bati je ki nje kulde goto be. E be ə, Jəju un dækagilo ngay ndo-n-de ne.

³⁵ Loki kadi yəti rone ki bælme taa njé ndo je ɔti ki rɔ Jəju ti əli-e əi næ: «Lo ki j-ai me ti ne kin, e lo ki dije gotoi ti, ningæ kadi isi ur tɔ.

³⁶ Maji kadi ituwə dije kam adi awi ki lo ndr je ti, ki ngan be je ti, ndogi ne kuso usoi.»

³⁷ Nə Jəju tæl əl-de ə næ: «Sæi je wa adi-de ne usoi.» Ningæ, njé ndo je dəji-e əi næ: «Kadi j-aw ji ndogi mapa asi silə bu joo[‡] j-adi-de usoi wa?»

³⁸ Jəju tæl əl-de ə næ: «Mapa ki jisi ti e ban ə? Awi dan dije ooi.» Loki awi dan dije ti, dəji ningæ, tæli əli-e əi næ: «Mapa e mi, ə kanji joo tɔ.»

³⁹ Jəju un ndune adi-de kadi adi dije isi nangi ki kute kute dɔ wale ti ki mbæl.

⁴⁰ Be ə, dije uwæi-naa bu bu je, kuti mi kuti mi je, ə isi nangi ki bare bare.

⁴¹ Jəju ɔy mapa ki mi ki kanji ki joo, un kəmne ki taa, əl ta ki Luwə mba kadi njangi dɔ ne kuso kin. Go ti, Jəju uwə mapa je ka kin gangi naa ti ə adi njé ndo je kadi læbi kosi dije. Kanji je ki joo ka, Jəju læbi dije pəti tɔ.

⁴² Dije pəti usoi ne ndani maji.

⁴³ Ningæ, njé ndo je ɔyi gindi mapa je, ki kanji je ki nay, kare dɔgi gide e joo bəy.

⁴⁴ Dije ki usoi ne kin asi dingəm je dibi mi.

*Jəju njiyə dɔ man ti
(Mt 14.22-33; Jq 6.16-21)*

⁴⁵ NDəy ba go ti, Jəju ɔsi njé ndo je læne kadi ali me to ti, awi gidi ba ti kæte nɔne ti, ki kaw ki be bo Bætisayda ti nu. Ningæ dækagiloe ti kin, e a tuwə kosi je kadi awi.

⁴⁶ Loki Jəju adi-de awi ningæ, ɔti aw dɔ mbal ti mba kæl ta ki Luwə.

⁴⁷ Loki lo ndul ngata ningæ, to e dan bati, ə Jəju e ki karne ba ə nay nangi gogi.

⁴⁸ Jəju oo kadi njé ndo je læne ingæi kɔ ngay lo kosi to ti, tadɔ næl ilə, sur to ki gogi gogi, adi pungu ba ra-de majal. Dan lo ti ba, Jəju i a njiyə dɔ man ti, isi aw ki røde ti, ningæ ge kadi n-də tade bəy.

⁴⁹ Ə loki ooi-e a njiyə dɔ man ti ningæ, ooi kadi e muwə dəw yo, adi uri kæl.

[‡] 6:37 Silə kare, dækagilo ti læ Jəju, e la ki lo ra kilə ndo ti ndo kare. Adi silə bu joo e la ki lo ra kilə ndo ti ndo bu joo.

⁵⁰ Ɖi je wa pəti ooi-e, adi ɓəl rade ngay. Nə kalangi ba, Jəju əl-de ə nə: «Adi mesi osi nangi nə e mi, ə iɓəli all!»

⁵¹ Jəju al gode ti me to ti ningə, gin nəl gangi. Nə je kin əti-de ɓəl ngay.

⁵² Tado ki rəjeti, njé ndo je gəri kəm nə ki Jəju ra ɔji dɔ mapa kin al, ki mba me nga ləde.

Jəju adi rə nga njé moy je dɔnangi Gənarəti ti
(Mt 14.34-36)

⁵³ Loki Jəju əi ki njé ndo je ləne indəi ba gangi ningə, tɛɛi dɔnangi Gənarəti ti, indəi to ləde nangi.

⁵⁴ Loki uri nangi taa par ə, dije gəri Jəju;

⁵⁵ adi ayi-naa ngɔdi asi ɓe je ki dɔnangi Gənarəti ti naki, naki. Dije iləi rəde, ɔyi njé moy je ləde me nə koti njé moy je ti, rəi səde rə Jəju ti.

⁵⁶ Lo je pəti ki aw ti, ngan ɓe je, ki ɓe bo je, ki lo ndər je, dije rəi ki njé moy je ɓuki-de ta mbalo ti, ə nɔi dɔ Jəju ti kadi iyə njé moy je adi ɔdi ta kibi lie par ə a ingəi rə nga. Ningə, njé ki ɔdi ta kibi lie, ingəi rə nga tɔ.

7

Jəju ki nə jibəl ɓe
(Mt 15.1-9)

¹ *Parisi je ki njé ndo ndu-kun je madi ii Jorijaləm ti, kawinaa dɔ Jəju ti.

² Ningə ooi kadi njé ndo je lie ki madi je usoi nə ki jide ki yoro, ki kanji togɔ ki go jibəl rae ti.

³ NGA ningə təkɔ rəjeti, Parisi je əi ki *Jipi je ba pəti, a usoi nə ki kanji kadi a togɔ jide kadi ay njay al. Adi e kində kəm go nə jibəl ɓe ti lə kade je.

⁴ Be tɔ ə, re təli suki ti ningə, a ndogɔ man rəde suki suki ɓəy taa a usoi nə. Awi ki nə jibəl ɓe je ki rangɔ ngay ki indəi kənde go ti ɓəy tɔ togɔ nə kəy man je ki ngo je ki ngoo ningə-kasi je, ki go rəbi ra-e ti.

⁵ Parisi je ki njé ndo ndu-kun je dəji Jəju əi nə: «MBa ri ə njé ndo je ləi təli rəde go nə jibəl ɓe ti lə kaje je al ə? Usoi nə ki jide ki yoro ki kanji togɔ kin me nə ri ə?»

⁶ Jəju ilə-de ti ə nə: «Ta ki Luwə əl ki ta nje kəl ta ki tane ti Ejay dəsi ti e ta ki rəjeti. Səi njé kədi kəm dije, tado Luwə adi Ejay ndangi ə nə: «Gin dije kin ɔsi gonm ki nda tade kare, Nə mede e səy səm.

⁷ Təji ki isi iləi dəm ti, ndae goto, Tado nə ndo je ki isi ndoi dije ka,

E kəm-kədi ki i rə dije ti tɔ.»*

⁸ Jəju əl-de ə nə: «fyəi ndu-kun lə Luwə dəbi kare, ə itəli rəsi go nə jibəl ɓe ti lə dije yo.»

⁹ Ningə, Jəju əl ɓəy ə nə: «To rəsi al kadi iyəi go ndu-kun lə Luwə kalangi ba mba kadi ingəmi go nə jibəl ɓe ləsi!

¹⁰ Təkɔ rəjeti, *Mojɔ ə nə: «Ɖsi gon bawi ki kɔi.» Taa əl ɓəy ə nə: «Dəw ki taji bawne ə se kone asi ta koy.»*

¹¹ Nə səi, əli əi nə: «Re dəw madi əl bawne ə se kone ə nə: «Nə maji je ki re m-a m-ɔsi-n

səli ə e kərba,» adi e kadi-kare lə Luwə.”

12 E kin ɔji kadi uti ta rəbi kadi dəw madi ra ne ɔsi-n səl bawne ə se kone.

13 Igəi tuji ki isi tuji ta lə Luwə ki ne jibəl be ləsi, ki isi indoi dije ki kəte kəte kin oi! Taa ne je ki rangi ki toi be ngay ki isi rai e nɔɔ bəy.»

Ne je ki a ra dəw adi ay njay al ta kəm Luwə ti (Mt 15.10-20)

14 Go ti ningə, Jəju bar kosi dije ki rəne ti bəy ə əl-de ə nə: «Səi pəti, uri mbisi maji oi ta ləm, ə kadi igəri mee tɔ.»

15 Ne madi ki j taga aw me dəw ti, ki a təl-e ne ki to nje ti goto. Nə ne ki j me dəw ti ə a təl dəw ne ki to nje ti.

16 [Re dəw madi aw ki mbine kadi oo-n dɔ ta ningə, kadi oo.]

17 Loki Jəju iyə kosi dije, ə təl aw me kəy ti ningə, njé ndo je lie dəji-e kadi ɔr-de gin kuji ta ka kin.

18 Jəju əl-de ə nə: «Adi səi je wa ka igəri ne al tɔ a? Igəri me ta ki m-ge kəl kin al a? Ne pəti ki j taga ki aw me dəw ti, ne kare ki a təl-e ki nje ti goto.

19 Təki rɔjeti, ne je kin pəti awi ngame ti al, nə awi kanda ti yo, ba go ti, tɛɛi kɔ.» Ta lə Jəju kin tɔji kadi ne kuso je pəti əi ki kay njay.

20 Ningə Jəju əl-de bəy ə nə: «Ne ki j me dəw ti ə e ne ki nje təl dəw ne ki to nje ti.

21 E me dəw ti kəy, e ngame dəw ti ə, mər ta je ki majal isi tɛɛ ti, ki kaya ki ra, ki ɔogi, ki təl-naa,

22 ki kuwə marim, ki ra kəm-nda ne, ki me ndul, ki kədi-naa, ki ne ra ki go rəbe ti al, ki kɔji rɔ, taa kilə ra je ki to mbə tɔ.

23 Ne je kin pəti j me dəw ti, ningə əi ə təli-e ne ki to nje ti.»

Dəne ki mba adi mene Jəju (Mt 15.21-28)

24 Jəju j loe ti nɔɔ ningə, aw dɔnangi ti ki Tir. Aw ur me kəy ti madi, ge kadi dije gəri gone al, nə loe goto.

25 Təki rɔjeti, re wa ki Jəju re tɛɛ bəy par ə, dəne madi ki ndil ki majal isi adi kɔ ngone ki dəne oo ta lie, ə ay re osi nangi njae ti.

26 E dəne ki e Jipi al, be koje e Pənəsi, dɔnangi Siri ti. Nɔ ki dɔ Jəju ti kadi tuwə ndil ki majal ki isi adi kɔ ngonne kin kɔ.

27 Nə Jəju əl-e ə nə: «fyə adi ngan je ki me kəy ti usoi aside bəy taa. Tado e go ti al kadi dəw un ne kuso lə ngan je, ilə adi ngan bisi je.»

28 Ə dəne ka kin ilə ti ə nə: «E rɔjeti Babe, nə ke ə, ngan bisi je ki ai gin tabilə ti, a usoi yongirɔ ne je ki tɛɛ ta ngan je ti tosi nangi tɔ.»

29 Ningə Jəju əl-e ə nə: «Ta kul ta ki tɛɛ tai ti kin, ɔti aw be ləi, tado ndil ki majal tɛɛ me ngonni ti ki dəne kɔ ngata.»

30 Dəne ka kin təl aw be ningə, ingə ngonne, to dɔ tirə ti kare, mbata ndil ki majal ka kin tɛɛ rəe ti kɔ.

Jəju adi nje mbi bəy oo ta

31 Jəju j dɔnangi Tir, gangi Sidɔ, ningə ində dɔnangi be bo je ki dɔgi gangi bəy taa re tɛɛ ta ba Galile ti.

³² Dije rai ki dingam kare ki mbie bay, ki lo kal ta to rae, ro Jaju ti, daji-e kadi inda jine dæ ti, kadi inga ro nga.

³³ Jaju ar-e ki kare ba aw sie say ki kosi dije. Loki tila ngan jine je mbi nje moy ti ninga, tibi man tane adi-ndon dingam ka kin.

³⁴ Go ti ninga, Jaju un kamne ki dora ti, ila kaa puu, a al a na: «Epaata» (kar me ta kin na: imbuti).

³⁵ Taji naa ti noo par a mbi dingam ka kin mbuti, a ndone tuti adi al ta ay njay njay.

³⁶ Jaju ndar mbi dije ki oy ne kin kadi daw al tae kate adi daw ki rangi oo al. Loki ndar mbide ki nja naa ti naa ti kadi daw ar poy ne kin al ninga, kadi be bay a dije ori poy ne rae ki kate kate.

³⁷ Ne ra Jaju ati kosi dije bal ngay adi ali ai na: «Ne rae je pati maji: Ra nje je ki mbide bay adi ooi do ta, taa ra mbiki je adi ali ta to.»

8

Jaju adi ne kuso dije dibi so (Mt 15.32-39)

¹ Me ndo je ti kin, kosi dije ngay kawi-naa taki rangi bay do Jaju ti. Ninga, ne ki kadi usoi goto. Be a Jaju bar nje ndo je lane al-de a na:

² «M-o kam-to-ndoo la kosi dije kin, tado ndo mita bone a ai sam naa ti, ninga ne ki kadi usoi goto.

³ Re m-tuwæ-de madi awi be ki mede ki bo ba a, bo a taa tagide rabæ, tado nje ki madi dande ti ii say a rai.»

⁴ *Nje ndo je lie tali ali-e ai na: «J-a j-inga mapa ra dilæ lo ti ne, a a usoi asi-de a?»

⁵ Jaju daji-de a na: «Mapa ki jisi ti e ban a?» A ali-e ai na: «Mapa e siri.»

⁶ Go ti ninga, Jaju al kosi dije kadi isi nangi. Oy mapa ki siri ka kin jine ti, ra oyo Luwæ do ti ninga, gangi naa ti, a adi nje ndo je lane, kadi adi kosi dije. Be a, nje ndo je taai labi kosi dije to.

⁷ Awi ki ngan kanji je jide ti to. Jaju ra oyo Luwæ do ti a adi nje ndo je lane kadi labi dije to.

⁸ Dije usoi ne ndani, adi, nje ndo je kawi ginde je ki nay, kare siri.

⁹ Dije ki usoi ne, asi dibi so. Go ti ninga, Jaju iyæ-de adi awi.

¹⁰ Kalangi ba go ti, Jaju ai ki nje ndo je lane ali me to ti, awi donangi Dalmanuta ti.

Parisi je daji ne kaji Jaju (Mt 16.1-4)

¹¹ *Parisi je ii noo rai ninga, ilai ngira naji ta ti ki Jaju, ba daji-e kadi ra ne kaji madi ki i dora ti adi-de n-ooi. Daji-e be ta kulæ ki kiyæ mba kuwæ-n daw.

¹² Jaju ila mene puu, a al-de a na: «MBara a dije ki dokagilo ti ki bone daji mba kadi n-ooi ne kaji ki ati bal a? Taki rojeti, adi m-al sasi madi oi, ne kaji madi ki kadi daw a ra ki mbata laðe goto.»

¹³ Be a, Jaju iyæ-de, a al me to ti mba kaw dam ba ti ki kare.

*Am la Parisi je nim, am la Erodi nim
(Mt 16.5-12)*

14 Me njé ndo je oy dɔ mapa ti ki kadi ɔyi. E ki jide ti ki isi me to ti e kare ba par.

15 Jəju ndəji-de, ə əl-de ə nə: «Oi maji! Adi kəmsi ədi dɔ rəsi ti, ɔji-n dɔ əm lə *Parisi je, ki əm lə Erodī*.»

16 *NJé ndo je naji-naa ta dande ti əi nə: «Jəju əl be tado ji rəi ki mapa al!»

17 Jəju gər ta ki mede ti, adi əl-de ə nə: «MBa ri əisi naji-naa ta dansi ti dɔ mapa ti ki ɔyi al ə? Iğəri me ne je al ka bəy a? Kəmsi tee dɔ ne je ti madi al ka bəy a? Səi dije ki ku dəsi goto a?»

18 Kəmsi to mba kadi oi lo al a? Rai mbisi kadi oi dɔ ta al a? Mesi ole dɔ ti al a?

19 NDɔ ki m-ləbi mapa mi, dingəm je dibi mi kin, gindi mapa ki nay, ɔyi kare ban ə?» Ningə əli əi nə: «J-ɔy kare dəgi gide e joo.»

20 «NGa ndɔ ki, m-ləbi mapa siri dingəm je dibi sɔ kin, ginde je ki nay, ndɔ ki ɔyi kare ban ə?» Ningə əli-e əi nə: «J-ɔy kare siri.»

21 Lo kin ti, Jəju əl-de ə nə: «Iğəri al bəy a?»

Jəju adi nje kəm tɔ kare oo lo me be ti ki Bətisayda

22 Loki Jəju əi ki njé ndo je ləne rəi teei me be ti ki Bətisayda ti ningə, dije rəi ki nje kəm tɔ kare rɔ Jəju ti. Dije ka kin nɔi dɔ Jəju ti kadi ɔde.

23 Jəju uwə ji nje kəm tɔ ka kin, ə aw sie gidi be ti. Loki yom kəme ki man tane ningə, ində jine dɔe ti ə dəje ə nə: «O ne madi a?»

24 Nje kəm tɔ gɔ lo ningə ə nə: «M-o dije, nə to ə toi tə kagi je ə a njiyəi be.»

25 Jəju təl ində jine dɔ kəme ti nja kare bəy adi oo lo ay njay njay ngata. Ingə rɔ nga, ta oo ne je pəti ay njay njay tɔ.

26 Go ti ningə, Jəju iyɛ adi aw be ləne, ə əl-e ə nə: «Oti təl kaw me be ti kin gogi.»

Piyər gər kadi Jəju e Kirisi, ki MBəti lə Luwə
(Mt 8.13-20; Lk 9.18-21)

27 Jəju ɔti loe ti nɔɔ ningə, awi ki njé ndo je ləne ngan be je ti ki gidi Səjare ti, ki Pilipi. Loki əi dɔ rəbi ti, Jəju dəji-de ə nə: «Dije isi əli ta ki dəm ti təkī mi nā ə?»

28 Ə njé ndo je əli-e əi nə: «Dije madi əi nə i Jə Bətisi; njé ki nungi əi nə i nje kəl ta ki ta Luwə ti Eli; njé ki rangi bəy əi nə i ki kare dan njé kəl ta je ki ta Luwə ti.»

29 Ningə, Jəju təl re dəji-de əi je wa ə nə: «NGa səi wa ki dəsi, əli əi nə mi nā ə?» Ə Piyər ile ti ə nə: «i Kirisi, ki Luwə mbəte.»

30 Jəju ndəji-de ki tɔgine kadi əli ta kin kəte kadi dəw ki rangi oo al.

Jəju əl ta koyne ki kine lo koy ti

(Mt 16.21-28; Lk 9.22-27)

31 Go ta je ti kin ningə, Jəju ilə ngirə kadi ndo-de təkī ne *NGon dəw n-a n-ingə kɔ ngay. *NGatɔgi je lə *Jipi je, ki ki bo je lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je a mbati-ne. Dije a tɔli-ne, nə ndɔ ki kɔ mitə lə ndɔ koyne ɔa, n-a n-tee lo koy ti.

* 8:15 Əm lə Parisi je e ne ndo ləde ki ngom, ningə əm lə Erodī e mbati kun me kadi Jəju tɔ.

32 Əl-de ta je kin pəti ay njay. Piyər ər Jəju aw sie dəbi kare, ningə ilə ngirə kol sie.

33 Nə Jəju təl rəne, gō njé ndo je ləne ningə ndangi Piyər ki tōgine ngay ə nə: «təl gogi *Satə, ər rəi kō gom ti! tado mər ta ləi e mər ta ki j rō Luwə ti al, nə e mər ta lə dije.»

34 Go ti ningə, Jəju bar kosi dije ki njé ndo je ləne, ningə əl-de ə nə: «Re dəw madi ndigi njiyə gom ti ningə, kadi oo rəne tə ne madi al, kadi e wa un kagi-dəsi koy ləne, ə re un gom.»

35 Təki rəjeti, dəw ki ge kaji rəne ne wa dənangi ti ne a ti ta rəne. Nə dəw ki ti ta rəne ki mbata ləm, ə se ki mbata Poy Ta ki Maji, a aji rəne tō.

36 Kin ə re dəw ingə ne maji je ki dənangi ti ne pəti tigə, nə ndile tuji ə, maje tō ra be ə?

37 Ne madi ki dəw a adi ər-n to ndilne to nōō a?

38 Təki rəjeti, re rō dəw madi səl-e ki mbata ləm, ə se ki mbata ta ləm ta kəm dije ti ki njé ra kaya ki njé ra majal ki dəkagilo ti kin, mi NGon dəw m-a m-ra rəsəl dəe ti tō, ndəe ti ki m-a m-re-n me kəsi-gon ti lə Bawm, naa ti ki malayka je ki ayi njay.»

9

1 Jəju əl-de bəy ə nə: «Təki rəjeti, adi m-əl səsi: dije madi dansi ti ne a oyi al bəy ə, a ooi kōbe lə Luwə ki a re ki tōgine kin.»

Jəju mbəl rəne

(Mt 17.1-13; Lk 9.28-36)

2 NDō mehe go ti ningə, Jəju ər Piyər nim, Jaki nim, taa Ja

nim tō, ə al aw səde dō mbal ti ki ngal, ki karde ba, say ki ndəge je. Loe ti kin nōō, Jəju mbəl rəne ta kəmde ti.

3 Kibi je lie ndoləi kəy kəy, taa ndai nda ki dəw ki dənangi ti ne ki kadi a togi kibi adi nda be goto.

4 Ningə lo kin ti nōō, Eli əi ki *Moji tēēi ki rōde ti həy, a əli ta ki Jəju.

5 Ə Piyər un ta əl Jəju ə nə: «NJe ndo dije, kin ə j-isi lo kin ti ne be par ə maji ngay. J-a ra kəy-lo mitə: kare e yəi, kare e yə Moji, ə ki kare e yə Eli tō.»

6 Piyər gər ta wa bangi ki kadi əl al, tado əi ki madine je ki joo pu, bəl rade ngay.

7 Ningə, taji naa ti nōō, kil ndi j səbi dōde liti. NDU ta madi tēē me kil ndi ti ə nə: «E kam e NGonm ki m-ndige ngay, ə oi ta lie.»

8 Ki kəm ki kində jipi, njé ndo je gōi lo gə gidide, nə dəw kare ka ooi-e al. Jəju ki karne ba par ə ooi-e rōde ti.

9 Loki ij dō mbal ti isi uri ki nangi ningə, Jəju ndəji-de kadi əri poy ne ki ra ne ə ooi kin dəw madi al, biti kadi ne *NGon dəw n-tēē dan njé koy je ti.

10 *NJé ndo je təli rōde go ta ti ki Jəju əl-de, nə ke ə, gəri me ta ki nə: «Ki taa dan njé koy je ti kin» al, adi naji-naa ta dō ti dande ti.

11 Go ti, njé ndo je dəji-e əi nə: «MBarı ə, njé ndo ndu-kun je əi nə səbi kadi Eli re kəte taa ə?»

12 Jəju ilə-de ti ə nə: «E ki rəjeti kadi Eli a re kəte bəy taa, mba kadi ra go ne je pəti adi

asi-naa gogi. NGa ra ban ə, ndangi me makitibi ti lə Luwə, sɔbi dɔm mi NGon dəw ɔəy əi nə: “NGon dəw a ingə kɔŋgay, taa dije a kidi-e tɔ^{*}” ə?

13 Təki rɔjeti, adi m-əl səsi madi oi, Eli re, ə dije rai sie ne ki mede ge, təki ndangi me makitibi ti sɔbi-n dɔe.»

Jəju nga ngon ki ndil ki majal ade kɔ

(Mt 17.14-21; Lk 9.37-43)

14 Loki təli rəi rɔ ndəgi njé ndo je ti ningə, oi kosi dije iləinaa gəi dɔde wuki, ningə njé ndo ndu-kun je ə isi naji-naa ta ti sɔde tɔ.

15 Loki kosi dije ooi Jəju ningə, ndəji-de ngay, adi ayi-naa bur bur ki rɔe ti, uwəi jie rai-e lapiya.

16 Jəju dəji njé ndo je ləne ə nə: «Ta ri ə isi naji-naa ta dɔ ti sɔde ə?»

17 Dəw madi kare dan kosi dije ti əl-e ə nə: «Nje ndo dije, m-re ki ngonm rɔi ti, tadɔ e gin tɔgi ti lə ndil ki ra-e adi əl ta al.

18 Lo je pəti ki ndil kin j̄ sie ti ningə, ige ile nangi, adi kulum tae ibə jugi jugi, ngə ngangine gururu gururu, ningə nda-je ray, ade to tə kagi be. Be ə, m-dəji njé ndo je ləi kadi tuwəi ndil ki majal kin dɔe ti kɔ, nə asi tɔgi al.»

19 Lo kin ti, Jəju un ta əl njé ndo je ləne ə nə: «Sai dije ki dɔkagilo ti ki ɔone ki səi njé me ngə je, kadi tə m-isi səsi dɔkagilo ban ɔəy taa adi mesi ə? Kadi m-a m-ɔsi ginsi dɔkagilo ban ɔəy taa ə? Iɔəi ki ngon rɔm ti ne.»

20 Loki rəi ki ngon rɔe ti ningə, taji naa ti nɔɔ wa ki ndil ki majal oo Jəju par ə, dadi ngon ka kin nangi nangi, ɔa man tae j̄ kulum mbuki mbuki, ningə bi-e ile nangi, ade nduguru nangi.

21 Jəju dəji Bawe ə nə: «Dɔkagilo ki ra ti ə ne kin ilə sie ngire ə?» Ə Baw ngon ile ti ə nə: «Ilə ngire lo ki ngon to du ba ɔəy.

22 Ningə, taa taa ndil ki majal kin, isi sur-e tile ki poro je, ki me man ti je, kadi tɔl-e, ə re asi ra ne madi ə, oo kəm-to-ndoo ləje, ira səje.»

23 Ə Jəju təl əl-e ə nə: «Re asi... kin əl be ki mba ri ə? Dəw ki adi mene, asi ra ne je pəti.»

24 Ta naa ti nɔɔ, baw ngon əl ta ki ndune ki ɔo ə nə: «M-adi mem, nə kadi-me ləm ə e ngay al, ə ira səm!»

25 Loki Jəju oo kadi kosi dije isi ayi-naa bur bur ki rɔe ti ningə, ndangi ndil ki majal ə nə: «J̄ ndil ki majal ki nje ɔəy mbi dije ki nje kadi dije əli ta al, m-un ndum kadi iteɛ rɔ ngon ti ki kɔ, ə ire gogi al ratata!»

26 NDil ki majal ka kin ur kɔl, ra ngon adi dadi nangi nangi ki tɔgine ngay, ningə tɛɛ rɔe ti kɔ. NGon təl to təki oy be, adi dije pəti ki ooi ne ki ra ne, əli əi nə: «Oy ngata.»

27 Nə Jəju uwə ji ngon un-e ur-e taa.

28 Loki Jəju ur me kəy ti, ə njé ndo je lie isi sie ki karde ba, dəji-e əi nə: «MBar i ə je j-asi kadi ji tuwə ndil ki majal kin al ə?»

* 9:12 Ejay 53.3; Pa je 22.7-18

29 Jəju təl əl-de ə nə: «Ko ndil je ki be kin, dəw a tuwə-de ki go rəbi kəl ta ki Luwə taa.»

Jəju təl al ta ki dɔ koyne ti ki kine lo koy ti bəy

(Mt 17.22-23; Lk 9.43-45)

30 Əi, ətəi loe ti nɔɔ ningə, indəi dənangi Galilə gangi. Jəju ge kadi dəw madi gər gone al.

31 Tado un dəkagilo mba kadi ndo-n ne njé ndo je ləne. Be ə əl-de ə nə: «A iləi-mi *mi NGon dəw ji dije ti kadi a təlimi, ningə loki təlimi oy 6a, ndo ki kɔ mitə lə ndo koym ə, m-a m-ji taa lo koy ti.»

32 *Njé ndo je gəri me ta lie kin al, ningə bəli kadi dəji-e ta dɔ ti tɔ.

Jəju un ta lə ngan je ki du ndo-n ne njé ndo je ləne

(Mt 18.1-5; Lk 9.46-48)

33 Lokəi rai tɛɛi me 6e ti ki Kapərnayim, ə uri me kəy ti ningə, Jəju un ta dəji-de ə nə: «Ta ri ə kəte isi naji-naa ta dɔ ti dɔ rəbi ti ə?»

34 Nə təlisi kekeke, tado, dɔ rəbi ti, naji-naa ta, kadi n-gəri se nə ə e ki bo wa?

35 Jəju isi nangi, ningə 6ar njé ndo je ləne ki dɔgi gide e joo, əl-de ə nə: «Re dəw madi ge kadi n-e dəw ki dɔsəy ningə, maji kadi təl rone dəw ki dɔbəy ti nim, nje ra kilə 6əə kadi ndəge je pətəi nim tɔ.»

36 Go ti, Jəju un ngon ki du, ur-e dande ti, ə loki ore rone ti 6a, əl-de ə nə:

37 «Re dəw madi uwə ngon ki be kin rone ti me təm ti ə, e mi wa ə dəwe kin uwə-m

rone ti. Ningə, dəw ki uwə-m ki rone ti, e mi ə uwə-m ki rone ti al, nə e nje kilə-m ə uwe ki rone ti.»

Dəw ki e nje kəsi-m ta al e dəw ləm

(Lk 9.49-50)

38 Jə əl Jəju ə nə: «Nje ndo dije, j-o dəw madi ki a tuwə ndil je ki majal me tɔi ti, ə ji ndigi kadi j-ɔge dɔ ra ne kin, tado e njiyə səje goi ti al.»

39 Jəju ilə-de ti ə nə: «Oti kadi ɔgi-e dɔ, tado dəw kare ki a ra ne ki əti 6əl me təm ti ki kadi a təl kalangi ba əl ta ki majal dɔm ti goto.

40 Təki rɔjeti, dəw ki ɔsi-je ta al e dəw ləje.

41 Taa re dəw madi adi səi man kəy me ngon kal man ti par, mbata ke ki səi dije lə Kirisi ka, dəwe kin, təki rɔjeti, adi m-əl səsi, a nal ne kigə go ji ləne al.

NDəji-naa dɔ majal ti

(Mt 18.6-9; Lk 17.1-2)

42 «Kin ə təki dəw madi ra adi ki kare dan njé ki du ti ki adi-mi mede, ɔsi me majal ti ə, e soti ngay 6əy mbata ti lie kadi dɔɔi mbal ki bo ngay minde ti, ə iləi-e me ba ti.

43 Kin ə jii kare rai adi ɔsi me majal ti ə, igange ile kɔ. Tado, e soti kadi ingə kaji ki jii ki kare, itə kadi ingəm jii je joo pu, ə iləi-ni me por ti lə su, me por ti ki a oy al ratata kin. [

44] *

45 Kin ə njai kare rai adi ɔsi me majal ti ə, igange ile kɔ. Tado, e soti kadi ingə kaji ki njai ki kare, itə kadi ingəm

* 9:44 Bar ta ki joo kin, dije madi əli təki goto me makitibi je ti ki njé ndange ki kəte ndangi.

njai je joo pu, ə iləi-ni me por ti lə su. [

46]

47 Kin ə kəmi kare rai adi osi me majal ti ə, ɔr-e ile kə. Tadə, e soti kadi ur kəbe ti lə Luwə ki kəmi ki kare, itə kadi ingəm kəmi joo pu, ə iləi-ni me por ti lə su.

48 Loki kode je ki me ti oyi al, taa por ki səm ti ka oy al ratata tə.

49 Təki rəjeti, dəw ki ra ka por kə je a ra-e adi ay njay, təki kati a ra-n ne kuso adi nəl be.

50 Kati e ne ki maji, nə loki nəle goto ə, ri ə a rai kadi a təl nəl gogi ə? Ne ki kadi dəw a ra-n goto. Ningə maji kadi itəji hal ki maji ki rə-naa ti, ə isi ki naa ki lapiya dansi ti.»

10

Ta ki də gangi-naa ti lə dāne ki dīngəm

(Mt 19.1-9; Lk 16.18)

1 Jəju i loe ti nōo, aw dənangi Jude ti, gidi ba Jurde ti. Kosi dije kawī-naa gəi gide wuki bəy. Ki go jibəl ra-e ti lə Jəju, ilə ngirə ndo-de ne.

2 *Parisi je ɔti rəi rə Jəju ti, ningə kadi tə iyəi kulə uwəi-e-n me ta ti, dəji-e əi nə: «NDu-kun adi ta rəbi kadi dīngəm tuwə-n nene ə se adi ta rəbi al ə?»

3 Jəju dəji-de ə nə: «NDu-kun ri ə *Moji adi səi də ti ə?»

4 Əi təli əli-e əi nə: «Moji adi ta rəbi kadi dīngəm tuwə nene, nə ke ə, kadi ade makitibi gangi-naa jie ti*.»

5 Ə Jəju təl əl-de ə nə: «E ki mbata me ngə ləsi ə Moji ndangi-n ndu-kun kin adi səsi.

6 Nə lo kilə ngirə kində ne je ti, Luwə ra dīngəm əi ki dāne.

7 E be ə, dīngəm a iyə kone je ki bawne je, ə a iyəi-naa ki nene,

8 kadi təli darə ki kare. Lo kin ti, a əi joo al ngata, nə a əi darə ki kare ba.*

9 Ningə ne ki Luwə dəo naa ti, maji kadi dəw gangi naa ti al.»

10 Loki təli rəi bə, njé ndo je lie dəji-e ta də ti bəy.

11 Ə Jəju əl-de ə nə: «Re dəw tuwə nene, ə taa dāne ki rangi ə, dəwe kin təl nje kuwə marim, tadə nee ki kəte isi nōo bəy.

12 A re e dāne ə mbati ngawne ə taa dīngəm ki rangi ka, e nje kuwə marim tə.»

Jəju njangi də ngan je ki du
(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)

13 Dije rəi ki ngan je ki du rə Jəju ti kadi njangi dəde, nə njé ndo je kəli səde.

14 Loki Jəju oo kilə ra njé ndo je ləne ningə, nəl-e al adi əl-de ə nə: «Iyəi ngan je ki du adi rəi rəm ti, oti kadi ɔgi-de ta rəbi, tadə kəbe lə Luwə e yə dije ki toi tə ngan je ki du be.

15 Təki rəjeti, adi m-əl səsi, dəw ki ndigi kadi Luwə o bə dəe ti tə ngon ki du be al, a ur kəbe ti lə Luwə al ratata.»

16 Go ti, Jəju uwə ngan je ki du ka kin ki rəne ti, ində jine dəde ti, njangi dəde.

Ta lə Jəju əi ki dəw ki nje ne kingə

(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)

17 Loki Jəju ətəi osi də rəbi ti ningə, dingəm madi kare ay re osi nangi njae ti, ningə daje ə nə: «Nje ndo ki maji, e ri ə m-a m-ra ə m-a m-ingə-n kaji ki a to biti ki nq̄ ti ə?»

18 Jəju əl-e ə nə: «MBa ri ə iḃar-m dəw ki maji ə? Dəw kare ki maji goto, nə Luwə ki karne ba par ə e dəw ki maji.

19 I igər ndu-kun je lə Luwə ki ə nə: «A təl dəw al, a uwə marim al, a bogi al, a ma naji ki ngom də madi ti al, a ra ne ki majal ki dəw madi al, ətəi gon bawi əi ki kəi kin maji.»*✠

20 Dingəm ka kin əl-e ə nə: «Nje ndo, ne je kin pəti m-təl rəm go ti dəkagilo kilə ngirə basam ti nu.»

21 Jəju gə dingəm ka kin ki rənəl, ningə əl-e ə nə: «Ne kare be ə nayi kadi ira. Aw, igati ki ne maji je ləi pəti, adi lae njé ndoo je, ba a aw ki ne kingə ngay me dərə ti, ə ire un gom.»

22 Nə loki dingəm ka kin oo ta je kin ningə, kəme il kiriri, ə ətəi aw ki rənəl al, tadə e dəw ki aw ki ne kingə ngay.

23 Jəju gə njé ndo je ləne ki gəi gide, ningə əl-de ə nə: «A e ne ki ngə ngay rə njé ne kingə je ti kadi uri me bekə ti lə Luwə!»

24 Ta lə Jəju kin ndəji-de, nə Jəju a də ti gərərə ba ə nə: «NGanm je, e ne ki ngə ngay kadi dəw ur me bekə ti lə Luwə.

25 E ne ki ngə ngay kadi jambal ki oi-e kin ur bole kon

ku ne ti, nə a ngə ngay itə e kin bəy kadi nje ne kingə ur me bekə ti lə Luwə.»

26 Ta kin əti-de bəl də made ti bəy, adi dəji-naa dande ti əi nə: «NGa kin ə e be ningə, nə ə asi kadi ingə kaji ə?»

27 Jəju ində manjide ba, ningə əl-de ə nə: «Ki rə dije ti ba, dəw ki asi goto, nə ki rə Luwə ti ba, ne ki dum-e goto, tadə asi ra ne je pəti.»

28 Ə Piyər ilə rəne əl-e ə nə: «NGa o je ki, j-iyə ne je ləje pəti kə, mba kadi j-un-n goi kin.»

29 Jəju ile ti ə nə: «Təki rəjeti, adi m-əl səsi, re dəw madi, iyə kəy ləne, ki ngakone je, ki konane je, ki kone, ki bawne, ki ngane je ə se dənangi ləne ki mbata ləm, ə se ki mbata Poy Ta ki Maji ningə,

30 dəwe kin a ingə kəy je, ki ngakone je, ki konane je, ki kone je, ki ngane je, ki dənangi, nja bu də ti. A ingə ne je kin, naa ti ki kə dəkagilo ti ki bone, taa dəkagilo ti ki a re, a ingə kaji ki a to biti ki nq̄ ti tə.

31 NGa ningə, dije ngay ki kəte, a təli njé ki gogi, ə njé ki gogi, a təli njé ki kəte tə.»

Jəju əl ta də koyne ti ki kine lo koy ti bəy

(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34)

32 Jəju əi ki njé ndo je ləne əi də rəbi ti, isi awi ki Jorijaləm. Jəju njiyə nəde ti nəde ti. Lo kin ti, bəl ra njé ndo je lie ngay, taa njé njiyə gode ti ka bəl rade tə. Jəju təl bar njé ndo je ki dəgi gide e joo rəne ti, ningə ilə ngirə kadi əl-de ne je ki a ra-e Jorijaləm ti ə nə:

* 10:19 Təe ki taga 20.12-16; Dətərənom 5.16-20

33 «Oi, j-isi j-awi ki Jorijaləm, ningə a iləi-mi *mi NGon dəw ji njé kun də njé kijə nę məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je ti. A gangi ta koy dəm ti, ningə go ti, a iləi-mi ji dije ti ki əi *Jipi je al.

34 A kogi dəm ti je, a tibi man tade dəm ti je, a tindəi-mi ki ndəy kabilay je, taa a təli-mi tə. Nə ndə ki kə mitə lə ndə koy m 6a, m-a m-təę lo koy ti.»

*Nę dəji lə Jaki əi ki Ja
(Mt 20.20-28)*

35 Go ta je ti kin ningə, Jaki əi ki Ja ki əi ngan lə Jəbədə, rəi rə Jəju ti 6asi, əli-e əi nə: «Nje ndo, ji ndigi kadi ira nę ki j-aw tə dəji kam adi-je.»

36 Jəju dəji-de ə nə: «Ri ə igəi kadi m-ra madi səsi ə?»

37 Ningə, təli əli-e əi nə: «Re indigi də ti səje ə, adi dəw kare isi də ji kəi ti, ə e ki nungi isi də ji gəli ti tə, loki a isi də kəbe ti ə dije a iləi təji dəi ti kin.»

38 Jəju əl-de ə nə: «İgəri me nę dəji ləsi kin al. A asi kadi ingəi kə ki m-aw tə m-ingə kam kare mindi wa? Taa, batəm ki to kə ngay ki m-aw tə m-ingə kam a ingəi kare tə wa?»

39 Ba əli əi nə: «Oyo, j-a j-asi kare.» Ə Jəju əl-de ə nə: «Təki rəjeti, a asi kadi ingəi kə ki m-aw tə m-ingə kam kare, taa batəm ki to kə ngay ki m-aw tə m-ingə kam a ingəi kare tə.

40 Nə ta ki oji də kisi də ji kom ti ə se də ji gəlm ti; e ta ləm kadi mi ə m-adi səsi al. Lo je kin to

ki mba dije ki rai goe kəte nu ki mbata ləde.»

41 Loki ndəgi njé ndo je ki dəgi ooi ta je kin 6a, rəde ilə ngirə nəl-de al ki Jaki əi ki Ja.

42 Be ə, Jəju 6ar-de pəti ki rəne ti, əl-de ə nə: «İgəri kadi njé je ki indəi-de tə njé kəbe də gin dije ti ki dangi dangi ki dənangi ti ne, isi tə jəgi də dije ti, adi-de kə, taa dije ki njé tə6a, qi 6e dəde ti 6əy tə.

43 Nə a e be dansi ti al. Re dəw madi dansi ti, ndigi kadi n-e ki bo ningə, kadi təl nje ra kilə ləsi pəti.

44 Taa re dəw madi ndigi kadi n-e dəw ki də kəte dansi ti ningə, kadi təl 6əə kilə ləsi pəti tə.

45 Tadə mi *NGon dəw m-re mba kadi dije rai kilə adi-mi al, nə kadi mi ə m-ra kilə m-adi-de nim, taa m-adi rəm kadi m-taa-n kosi dije ngay m-ilə-de taa nim tə.»

*Jəju tēę kəm Bartime ki nje
kəm tə*

(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)

46 Jəju əi ki njé ndo je ləne rəi tēęi Jəriko ti. Loki isi tēęi me 6e bo ti ki taga ki kosi dije ngay gode ti, nje kəm tə kare ki təe nə Bartime, e ngon lə Time, isi ngangı rəbi ti nəq, isi kəy nę.

47 Loki oo kadi e Jəju ki Najarəti ti ə isi ində də ningə, un ndune ki taa nq ə nə: «Jəju ki *NGon ka Dabidi, o kəm-to-ndoo ləm!»*

48 Dije ngay kəngi-e kəngi kadi uti tane, nə nje kəm tə un ndune ki taa də made ti wa

* **10:47** NGar Dabidi ra 6al asi dibi kare 6əy taa oji Jəju, adi 6a Jəju kə nə “NGon ka Dabidi”, me ə nə dəw ki gin koji ti lə Dabidi.

6əy ə nə: «NGon ka *Dabidi, o kəm-to-ndoo ləm!»

⁴⁹ Lo kin ti, Jəju a lo ka ti, ə nə: «t̄b̄ari-e adi-mi.» Ningə bari nje kəm t̄o ka kin, ə əli-e əi nə: «Uwə r̄oi ba, j̄ taa, nə isi bari.»

⁵⁰ Loki oo d̄o ta je kin ningə, bi kibi ləne, ilə k̄o, ə j̄ taa rati aw r̄o Jəju ti.

⁵¹ Jəju d̄əje ə nə: «E ri ə, ige kadi m-ra madi ə?» Ə nje kəm t̄o əl-e ə nə: «Nje ndo, m-ge kadi kəm oo lo!»

⁵² Ə Jəju əl-e ə nə: «Aw! tado kadi-me ləi aji.» Par ə, ta naa ti n̄oo, kəme oo lo, adi un go Jəju d̄o rəbi njiye ti.

11

Jəju ur Jorijaləm ti ki k̄osi-gon

(Mt 21.1-11; Lk 19.28-40; J̄a 12.12-19)

¹ Loki Jəju əi ki njé ndo je ləne ind̄ai d̄o 6e ki Jorijaləm basi, gidi ngan 6e je ti ki B̄atipaje ki B̄atani, ki kaw kadi mbal kagi bini je ti, ilə njé ndo je ləne joo.

² Jəju əl-de ə nə: «Awi me ngon 6e ti ki a n̄osi ti kam. Lo kur ə wa ki a uri ki me 6e ti par ə, a ingəi ngon koro ki d̄oai-e adi a. E ngon koro ki d̄aw al gide ti al 6əy. Ituti-e, ir̄ai sie adi-mi.

³ A re d̄aw madi d̄əji səsi ə nə: “MBa ri ə a rai n̄e be,” wa ə, əli-e əi nə: “Babe ə ge-e, ə a t̄al ilə sie basine ba.”»

⁴ *NJé ndo je awi ningə yə ingəi ngon koro ki d̄aw d̄əe taga ta k̄əy ti, kadi rəbi ti. Adi tuti-e.

⁵ Dije madi ki ooi-de lo tuti koro ti d̄əji-de əi nə: «E ri ə a irai-e be ə? Ituti ngon koro kin mba ri ə?»

⁶ Ningə njé ndo je iləi-de ti t̄aki Jəju əl-n-de, 6a iȳəi-de adi awi.

⁷ Loki r̄ai ki ngon koro ka kin ningə, labi kibi je ləde gide ti, 6a Jəju al isi d̄o ti.

⁸ Dije ngay labi kibi je ləde go rəbi ti. Nje ki madi je, e mbi kam je ki wale ə t̄ati til̄ai ti.

⁹ NJé njiyə n̄o Jəju ti ki njé njiyə goe ti un̄i ndude ki taa əli əi nə: «T̄əji e ki d̄o Luwə ti! Ningə kadi Luwə njangi d̄o d̄aw ki re ki t̄o Babe.

¹⁰ Kadi Luwə njangi d̄o k̄o6e ki a re, adi e k̄o6e lə kaje *Dabidi.* T̄əji e ki d̄o Luwə ti, me d̄əṛə ti taa.»

¹¹ Jəju ur Jorijaləm ti, aw me k̄əy ti lə Luwə. Loki ind̄a kəmne oo n̄e je p̄əti ki ḡə gide ningə, əi ki njé ndo je ləne ki d̄əgi gide e joo t̄əji awi B̄atani ti, tado lo s̄əl ngata.

Jəju man kagi mbay-kote
(Mt 21.18-19)

¹² Loki lo ti go ti, Jəju əi ki njé ndo je t̄əji B̄atani ti ki taga, ningə 6o ra-e.

¹³ Jəju oo kagi mbay-kote ki mbie to d̄o ti, a s̄əy nu, ningə ət̄i aw gin ti kadi n-oo se n-a n-ingə kande d̄o ti kadi n-uso wa? Nə lok̄i re basi r̄o kagi ti ningə, oo mbie je par, 6i oo kande al, tado e nay kandi mbay-kote al 6əy.

¹⁴ Be ə Jəju əl mbay-kote ə nə: «Kadi d̄aw uso kandi gogi

* **11:10** Kaje Dabidi, k̄ər me ə nə Dabidi ki je dije ki gin koji ti lie. MBata Dabidi ra 6al asi dibi kare 6əy taa oji Jəju Kirisi.

al biti ki nɔ ti.» *NJé ndo je lie ooi ndu ta ki əl.

Jəju tuwə njé ra gati je me kəy ti lə Luwə

(Mt 21.10-17; Lk 19.45-48; Jə 2.13-16)

15 Loki rəi tɛɛi Jorijaləm, Jəju aw ur nati kəy ti lə Luwə, ningə ilə rəne tuwə njé labi ne je ki njé ndogɪ ne je nati kəy ti lə Luwə kɔ. Jəju sur tabilə je lə njé mbəl la je tilə, naa ti ki ne kisi lə njé gati də dum je.

16 Iyə dəw madi adi un ne də-n me kəy ti lə Luwə al.

17 Ningə ndo-de ne ə nə: «NDangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: “Kəy ləm a ibari-e kəy kəl ta ki Luwə ki to ki mbata lə gin dije pəti, nə səi, itəli-e lo bɔyɔ rɔ ti lə njé bogɪ je yo.”»*

18 Loki ki njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je ki njé ndo ndu-kun je ooi ta je kin ningə, sangi rəbi kadi n-təli Jəju, nə bəli tadɔ kosi je ndigi ne ndo lie ngay.

19 Loki lo səl ningə, Jəju əi ki njé ndo je tɛɛi me be bo ti kɔ.

Kadi-me ki kəl ta ki Luwə

20 Loki lo ti ki sɪ, Jəju əi ki njé ndo je isi indəi də ningə, njé ndo je ooi kagi mbay-kote ki tuti dɛe ti ratata ki ngire ti.

21 Loe ti nɔɔ, me Piyər ole dɔ ne ti ki ndɔ ki ra ne, adi əl Jəju ə nə: «Nje ndo ki bo, o kagi ki ndɔ ki iman-e ka tuti am.»

22 Ningə Jəju təl əl njé ndo je ləne ə nə: «Maji kadi adi mesi Luwə.

23 Təki rɔjeti, adi m-əl səsi, re dəw madi əl mbal kam ə nə: “Oti lo kin ti rangi, aw osi

me ba ti”, ki kadi-me, ki kanji badi, ə gər təkɪ ta ki n-əl kin a ra ne ba, Luwə a ra ade.

24 E be ə, m-əl səsi madi igəri təkɪ, ne je pəti ki idəji Luwə me kəl sie ta ti, maji kadi indəi dɔsi ti təkɪ ingəi ki bəlme, ningə Luwə a ra adi səsi.

25 Loki j taa kadi əli ta ki Luwə, re ta to dansi ti ki dəw madi ə, maji kadi iyəi goe kɔ adi-e, kadi Bawsi ki isi dɔrə ti, iyə-n go majal je ləsi kɔ adi səsi tɔ. [

26 MBata, re iyəi go majal je lə dije ki rangi kɔ al ningə, Bawsi ki isi me dɔrə ti, a iyə go majal je ləsi kɔ al tɔ.]†

Ta ki dəji dɔ tɔgɪ ti lə Jəju

(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

27 Jəju əi ki njé ndo je ləne təli rəi Jorijaləm ti bəy. Loki Jəju isi njiyə nati kəy ti lə Luwə, njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je, ki ngatogɪ je,

28 rəi dəji-e əi nə: «E ki tɔgɪ ki j ra ə isi ra-n ne je kin be ə? Ə nɔ tɔ ə adi ndune kadi ɪra-n-de wa əl-je adi j-o?»

29 Jəju təl əl-de ə nə: «M-a m-dəji səsi ta kare be par. Re iləi-mi ti ningə, m-a m-əl səsi dəw ki adi-m ndune kadi m-ra-n ne je kin tɔ.

30 Nə ə ilə Jə kadi ra dije batəm ə? E Luwə ə se e dije wa əli-mi adi m-o.»

31 Nə təli a əli-naa ta dande ti əi nə: «Re j-əl-e j-ə nə: “E Luwə ə ile” ə, a dəji-je ə nə se ra ban ə j-ade meje al wa?

32 Ə j-a j-əl j-ə nə: E dije ə iləi Jə al tɔ...» Təki rɔjeti, bəli

* 11:17 Ejay 56.7; Jərəmi 7.11 † 11:26 Bar ta kin dije madi əli təkɪ goto me makitibi je ti ki njé ndange ki kəte ndangi.

kosi je, tado dije pæti gæri dæde ti kadi Jæ e nje kæl ta ki ta Luwæ ti ki røjeti.

³³ Be æ tæli æli Jæju æi næ: «Ji gær al.» Æ Jæju tæl ilæ-de ti æ næ: «Re igæri al æ, mi ka m-a m-æl sæsi tægi ki m-isi m-ra-n ne je kin al tæ.»

12

Kuji ta do njé ra kilæ me ndør nju ti, ki njé me majal

(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19)

¹ Go ti Jæju læ rone æl-de ta ki kuji ta æ næ: «Dingæm kare ndør nju, ningæ indæ singæ gugæ gide wuki. Ur bæ kadi tæ mboræi man nju ti, ningæ ur ne tæ ta kagi be, kadi dije isi do ti ngæmi ndør ka kin. Ba go ti, dæi ta naa ti ki dije ki njé ra kilæ nju, kadi tæ rai kile adi-e, æ kagi loe ti bæ, a kayi-naa nee, ningæ e wa æti aw mba.

² Loki kagi lo kijæ kandi nju asi ningæ, ilæ bææ læne kare kadi aw taa kandi ne ndør ka kin, ki yæne ji njé ra kile ti adi-ne.

³ Næ loki bææ aw ningæ, njé ra kilæ je uwæi-e, tindæi-e ngay, æ tuwæi-e adi tæl ki jine kare aw.

⁴ Nje ndør tæl ilæ bææ ki rangi bæy. E ka, tindæi dæe mbuki mbuki je, taji-e je tæ.

⁵ Be ka, dingæm ka kin tæl ilæ bææ ki rangi bæy. Bææ kin uwæi-e tæli-e, taa njé ki goe ti ka, tindæi-de je, tæli-de je wa bæy tæ.

⁶ Lo kin ti, ngonne ki dingæm ki ndige ngay, par æ nay ki karne sie. Æ un-e ile tæ dæbæy dæw ræde ti, tado æl æ næ: «A bæli gidi ngonm.»

⁷ Næ njé ra kilæ nju ka kin æli-naa dande ti æi næ: «Daræ æ wa kam æ a e nje ne nduwæ, æ adi ji tæli-e, ningæ ndør nju kin a e ne læje.»

⁸ E be æ, uwæi ngon ka kin tæli-e, ilæi nine gidi ndør ti taga.

⁹ Æ se dingæm nje ndør kin a ra ban wa? A re kadi tæl njé ra kilæ je kin kæ, æ sangi njé ki rangi indæ-de ta ndør ti.

¹⁰ Itidæi ta kin me makitibi ti læ Luwæ oi al a?

«MBal ki njé ra kæy je mbati-e, E æ tæl mbal ki e tægi kæy.

¹¹ E kin e kilæ ra Bææ. E ne kæji ki æti bæ æ to ta kæmje ti kin.»^{*}

¹² Lo kin ti, ki bo je ki do *Jipi je ti, sangi ræbi kadi nuwæi Jæju, tado gæri maji kadi kuji ta ki Jæju æl kin sæbi dæde, næ bæli kosi je, adi iyæi-e, æ æti awi lo læde.

Ta do kigæ la-mbæ Sæjar ti ki e ngar ki bo

(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

¹³ Ki bo ki do *Jipi je ti ilæi *Parisi je madi ki dije madi ki me buti ti læ *Erodi ti ræ Jæju ti mba kadi tæ n-iyæi kulæ nuwæi-e-n ki ta ki tæe ti.

¹⁴ Ræi æli-e æi næ: «Nje ndo, ji gær kadi i nje kæl ta ki røjeti, taa i bæ æl kæm dæw al nim. I o ne ra ki gidi ti taga ne kam al, taa i nje ndo dije ræbi læ Luwæ ki goe ki røjeti. Æ æl-je adi j-o: e loe ti æ se e loe ti al kadi dæw igæ la-mbæ nje kæbe ki bo Sæjar æ? Kadi tæ j-igæ la-mbæ æ se j-igæ al æ?»

¹⁵ Næ Jæju gær kædi kæm dije læde adi æl-de æ næ: «MBa ri æ iyæi kulæ kadi uwæi-mi æ? Iræi ki silæ kare adi-mi m-o.»

^{*} 12:11 Pa je 118.22-23

16 Ə rəi ki silə kare adi-e, ningə dəji-de ə nə: «Də nə ə indəi, ə tə nə tə ə ndangi silə ti kin ə?» Ə iləi-e ti əi nə: «E nje kəbe ki bo Səjar.»

17 Jəju təl əl-de ə nə: «Nə lə Səjar ə adi Səjar, nə lə Luwə ə adi Luwə tə.» Lo kin ti, ta lə Jəju dum dəde ngay.

*Ta də ki njé koy je lo koy ti
(Mt 22.23-33; Lk 20.27-38)*

18 *Sadusi je ki əi dije ki ooi kadi njé koy je a ii taa lo koy ti al, rəi rə Jəju ti dəji-e əi nə:

19 «Nje ndo dije, *Moji ndangi ndu kin me makitibi ti adi-je ə nə: “Re dəw madi, ngokəe taa dəne, ə ngokəe ka kin oji ngon ki dəne ka kin al bəy ə oy ningə, kadi taa dəne nduwə kin, oji-n ngan je kadi tēēi to nje goto ti.”*

20 Ki oji də ta kin, ngakonaa je əi siri. Ki dəsəy taa dəne, ə oji-n ngon ki kadi tə ər toe al bəy par ə ətəi oy.

21 Ki kə joo re taa dəne nduwə ka kin, ningə oji sie ngon bə ər to nje goto ka kin al bəy ə re oy ka bəy. Ki kə mitə re ə kae ti ə wa ka kin bəy.

22 Adi ngakonaa je ki siri kin, taai dəne ki kare kin pəti tigə, ka dəw kare ki dande ti ki oji sie ngon bəy taa kadi oy goto. Gode ti pəti, darə dəne wa re oy tə.

23 Ə se ndə ki njé koy je a ii taa lo koy ti, ə əi je a ii lo koy ti ə, nə dande ti ə dəne kin a e nee ə? Tadə əi siri pəti taai-e nede ti.»

24 Jəju əl-de ə nə: «Səi dije ki indəmi rəbi, ningə kadi igəri təkə indəmi rəbi tadə igəri makitibi lə Luwə al nim, taa igəri təgi lə Luwə al nim tə.

25 Təkə rəjeti, ndə dije a ii taa lo koy ti, dingəm je ki dəne je a taai-naa al ngata. Pəti a toi tə *Malayka je be me dərə ti.

26 Ta ki oji də ki njé koy je a ii taa lo koy ti, itidəi ta ki oji də por ki ɔ me ngə ti, ə e ki kəl tae me makitibi ti lə Moji kin al a? Luwə əl Moji ta lo kin ti ə nə: “Mi Luwə lə *Abirakam, mi Luwə lə *Isaki, ki Luwə lə *Jakobi.”*

27 Luwə e Luwə lə dije ki njé kisi kəm ba, bi e Luwə lə njé koy je al. Indəmi rəbi ndəm ki də gangi.»

*NDu-kun ki itə ndu-kun je
(Mt 22.34-40; Lk 10.25-28)*

28 Nje ndo ndu-kun kare ki oo ndude lo naji-naa ta ti, lo ki oo adi Jəju ilə ta *Sadusi je ti maji ngay, ətəi aw rə Jəju ti dəje ə nə: «Dan ndu-kun je ti pəti kin, e ki ra ə e ki dəsəy dan ti ə?»

29 Jəju əl-e ə nə: «NDu-kun ki dəsəy ki itə ndu-kun je pəti ə to kin: “O *Isirayəl! Bəbe Luwə ləje e Bəbe ki e karne ba.

30 A indigə Bəbe Luwə ləi ki ngəmei ba pəti, ki ndili ba pəti, ki mər ta ləi ba pəti, taa ki təgi ba pəti tə.”*

31 Ningə ndu-kun ki kə joo ə to kin: “A indigə dəw madi tə darəi i wa be tə.” *NDu-kun ki rangi ki itə ndu-kun je ki joo kin goto.»*

* 12:19 Kələ ngirə nə je 38.8; Dətərənəm 25.5-10

* 12:26 Tēē ki taga 3.2, 6

* 12:30 Dətərənəm 6.4-5

* 12:31 Ləbətiki 19.18

32 NJé ndo ndu-kun je lə Luwə əl Jəju ə nə: «Maji ngay NJe ndo! ta ki əl e ta ki rəjeti: Bəbe Luwə ləje e karne ba par ə e Luwə, Luwə ki rangi goto.

33 Ningə, kadi dəw ndige ki ngamene ba pəti, ki ne gər ki dəne ba pəti, ki təgine ba pəti, taa kadi dəw ndigi dəw madine tə darəne wa be tə. E kin e soti ngay itə da je ki kijə məside kadi-kare ti, kilə por də ti tə kadi-kare, ki kijə məsi kadi-kare je ki dangi dangi ki kadi Luwə.»

34 Loki Jəju oo kadi nje ndo ndu-kun kin ilə ta ti ki kəm-kədi, ningə əl-e ə nə: «I say al ki kəbe lə Luwə.» Go ta je ti kin, dəw ka sangi kadi n-dəji ta Jəju al ngata.

Kirisi ki Dabidi

(Mt 22.41-46; Lk 20.41-44)

35 Loki Jəju isi ndo dije ne gin kəy ti lə Luwə, dəji-de ta ə nə: «Ra ban be ə njé ndo ndu-kun je əli par əi nə Kirisi ki e *Dəw ki Luwə mbəte e ngon ka *Dabidi ə?

36 Dabidi ə wa ki dəne, loki NDil Luwə ra kilə mee ti, əl ə nə:

«Bəbe Luwə əl Bəbe ləm ə nə: «Fre isi də ji kəm ti ne, Biti kadi m-ilə njé bə je ləi gin təgi ti.»[☆]

37 «Dabidi ə wa ki dəne bəre Bane, nga ki go rəbi ki ban taa Kirisi e-n ngon ka Dabidi* ə?» Kosi dije ngay ooi ta lə Jəju ki rənəl.

Jəju gangi ta də njé ndo ndu-kun je ti lə Luwə

(Mt 23.1-12; Lk 20.45-47)

38 Me ne ndo ti lə Jəju ki isi ndo kosi je, əl-de ə nə: «Tndai kəm-kədi də rəsi ti ki rə njé ndo ndu-kun je ti. Əi dije ki gei njiyə ki kibi ngal, taa gei kadi dije rai-de lapiya ki buki-naa ti lo kingə-naa je ti lə kosi je tə.

39 Gin kəy kaw-naa je ti, ə se lo ne kuso ti, a gei lo kisi dije ki bo, kəte nə dije ti.

40 Taa ne maji je lə nje ngaw koy je pəti pəti jide ti, ningə ədi kəm dije ki kəl ta ki Luwə ki gine gangi al, kadi dije ooi-de təkə n-əi dije ki maji. Go kilə ra je ti ki be kin, Luwə a gangi-n ta ki ngə ngay dəde ti itə ndəgi dije.»

Kadi kare lə nje ngaw koy ki nje ndoo

(Lk 21.1-4)

41 Jəju isi səbi nə lo kilə kadi-kare, isi isi oo kilə ki dije isi ləi kadi-kare. NJé ne kingə je ngay adi la ngay ngay.

42 Ningə nje ngaw koy ki nje ndoo kare re ki ngan silə joo, tə ne ki tē ne al ilə tə.

43 Adi Jəju bər njé ndo je ləne əl-de ə nə: «M-əl səsi təkə rəjeti, nje ngaw koy ki nje ndoo kam ilə kadi-kare itə ndəgi dije pəti.

44 Tadə ndəgi dije adi burim la je ləde, nə nje ngaw koy kin adi ne kingə ki me kəy ti ləne ba pu. E bay ne ki nay jie ti kadi ra-n ki rəne ə un adi kin.»

13

Jəju əl ta lə kəy kaw-naa ki a

☆ 12:36 Pa je 110.1 * 12:37 NGon ka Dabidi, kər me ə nə dəw ki gin koji ti lə Dabidi (10.47; 11.10).

tuji

(Mt 24.1-3; Lk 21.5-7)

¹ Loki Jəju isi tee me kay ti la Luwə isi aw ningə, nje ndo lie kare əl-e ə nə: «Nje ndo dije, oo mbal je ki rai kay, ki kay je ki boy boy ki əti bəl ki dum kam!»

² Jəju təl əl-e ə nə: «O kay je ki boy boy kam maji, mbal kare ki a nay kadi isi dō made ti goto; a budi-de nangi mur mur.»

Nə je ki a rai nə kəte nō dōbəy ndō ti

(Mt 24.3-13; Lk 21.7-19)

³ Go ti, loki Jəju aw isi dō mbal kagi bini je ti, sōbi dō kay la Luwə. Piyər nim, Jaki nim, Jə nim, Andire nim, dəji-e ta loki əi sie ki karde əi nə:

⁴ «Əl-je adi j-o, dōkagilo ki ra ti ə nə je kin a rai nə ə? Ə nə kōji ki ban ə a tōji kadi ji gər tēki nə je kin pəti a indəi ngangide ə?»

⁵ Lo kin ti Jəju la rone əl-de ə nə: «Indəi kəm-kədi dō rōsi ti, adi dəw ədi səsi al.

⁶ Dije ngay a rai ki tōm, a əli əi nə: “Mi ə mi Kirisi”, ningə a buki dije ngay wale tō.

⁷ Loki a oi kə rō je ki e səsi basi, ki poy rō je ki e say, adi bəl ra səsi al. Re e ri ri ka nə je kin a rai, nə e dōbəy ndō al bəy.

⁸ Gin be madi a aw rō dō gin be madine, kōbe madi a aw rō dō kōbe madine ti; dōnangi a yəki je, bo a o je ki lo je ki dangi dangi, nə nə je kin a toi tō lo kilə ngirə to ndoo ki a ra dəne kin be bəy.

⁹ Ningə ki oji dōsi səi je wa, maji kadi isi dō njasi ti maji, tadō dije a awi səsi lo gangi ta je ti, a tindai səsi gin kay kaw-naa je ti. A awi səsi kadi ai nō njé kōbe je ti, ki nō ngar je ti ki boy ki mbata ləm. Lo kin ti a e ta rəbi ki kadi a ingəəi naji ki ma ki dōm ti rōsi ti.

¹⁰ NGata ningə, nə ki dōsay, sōbi kadi Poy Ta ki Maji osi mbi dije ti ki dōnangi ti ne pəti.

¹¹ Loki a uwəi səsi kadi a awi səsi lo gangi ta ti, onosi kadi mesi bəl, kə nə se ta ri ə a əli nō njé gangi ta je ti wa? Ta wa ki Luwə a ində tasi ti loe ti nōo kin ə əli-de par. Tadō e səi je wa ə a əli ta al, nə e NDil Luwə ə a ində tasi ti kadi əli.

¹² NGakonaa je a uni dō-naa awii lo təl-naa ti, baw ngon a aw ki ngon kadi tōli-e kō, ningə ngan je, mede a majal ki njé kōji-de je, ə a uni dōde awi kadi tōli-de tō.

¹³ Dije pəti mede a majal səsi ki mbata ləm, nə dəw ki uwə tōgine ba biti dōbəy ti a ingə kaji.

Kō ki bo ngay ki a re

(Mt 24.15-25; Lk 21.20-24)

¹⁴ «Ningə loki a oi dəw ki nje ra nə ki kōbi, ki nje tuji lo, ki a uwə lo kisi lo ti ki e lo ki sōbi kadi e ti al* . Maji kadi dəw ki nje tidə nə je kin gər gine maji. Ningə njé ki isi Jude ti a ayi-naa ki dō mbal je ti.†

¹⁵ Dəw ki isi dō kay ti a ur nangi ba a aw me kay ti kadi tə un nə madi tee-n al.†

* **13:14** Lo ki sōbi kadi e ti al: E kay la Luwə. † **13:14** Daniyəl 9.27; 11.31; 12.11

† **13:15** Dōnangi Paləsitin ti, dije rai kay adi dōe ki taa lay, ningə dōe ki taa ki lay ka kin ə e lo kisi kor kəə. Mt 24.17.

16 Dəw ki a e me ndər ti, a asi kadi təl re be un kibi rəne al.

17 NDəe ti nōq kin, kəm-to-ndoo ki gəe goto a e lə dəne je ki njé səm, ki njé kadi mba ngan je.

18 Əli ta ki Luwə kadi ne kin ra ne bara al.

19 Ki rəjeti, a e dəkagilo kə ki dəw oo ndə kare al bəy. Lo kilə ngirə dərə ki dənangi ti, ki Luwə ində-n ne je nu, biti bone, dəw oo ko kə kin nja kare al, taa dəw a oo ko kə kin gogi al tə.

20 Re Babe uwə ta ndə je kin gangi al ə, dəw kare ki a isi ki dəne taa goto. Nə ki mbata lə dije ki e wa mbəti-de, tə dije ləne kin ə, uwə-n ta ndə je kin gangi

21 NGa ningə, re dəw əl səsi ə nə: “Kirisī, ki e *Dəw ki Luwə mbəte ə aw yo am, e ə aw ne am” ə, adi-e mesi al.

22 MBata kirisī je ki ngom, ki njé kəl kə nə n-əi njé kəl ta je ki ta Luwə ti, a rəi nōq tə rai ne kəji ki ne je ki əti bəl bəl ki dum kəl tae. A rai kadi tə re to ban ə njé wa ki Luwə mbəti-de kin ka n-6uki-de wale.

23 E be ə, kadi, səi isi də njasi ti, m-əl səsi ne je kin pəti kadi igəri.

*NDə re NGon dəw
(Mt 24.29-31; Lk 21.25-28)*

24 «Ningə, dəkagiloə ti ka kin, go kə je ti kin ba, kadi a tē kəmne al, nay a nda al,

25 mee je a iji ki dərə ti tosi ki nangi, ningə təgi je ki me dərə ti a yəki.

26 Lo kin ti ə yə a oi-mi *NGon dəw m-a m-re me kil

ndi ti. M-a m-re ki təgi, me kunji ti ki əti bəl.

27 M-a m-ilə malayka je ləm kadi tə də kum dənangi ti ki sə, a kawī njé ki mbəti-de ki naa ti. A kawī-de iji ngangī dənangi ti ki kare tēgi e ki nungī ti.

Ne ndo ki oji də kagi mbay-kote

(Mt 24.32-36; Lk 21.29-33)

28 «Maji kadi igəri ne ndo ki də kagi mbay-kote ti kin maji. Loki bajie je indəi rungiru, ə mbie iti kin ningə, igəri kadi nay ba e basi ngata.

29 Be tə ə, loki oi ne je kin rai ne ningə, maji kadi igəri təkī mi *NGon dəw mi ta kəy ti, basi rəsi ti.

30 Ningə təkī rəjeti, adi m-əl səsi, dije ki isi ki dəde taa ne kin a oyi tigə al bəy ə ne je kin a rai ne.

31 Dərə ki dənangi a gotoi ndə madi, nə ta ləm a to lo tone ti ba ratata ki nō ti.

Luwə ki karne ba ə gər ndə ki dəbəy ti

(Mt 24.42; 25.13-15; Lk 12.36-38; 19.12-13)

32 «Dəw kare ki gər ndə ə se də kadi ki ne je kin a rai ne ti goto. *Malayka je ki dərə ti al nim, mi NGon lə Luwə ə wa al nim. Dəw ba, e Bawje Luwə ba par ə gər.

33 Maji kadi oi go rəsi, isi dəgi ti, tadə igəri də kade kin al.

34 A to tə ta lə dīgəm kare ki iyə me kəy ləne ə aw mba kin be. Kəte bəy taa kadi aw, iyə kilə je ki me kəy ti jī njé kilə je ti ləne. Adi nə nə kilə ki səbi dəe

kadi ra, ningə ndəji nje ngəm ta kəy kadi isi dəgi ti.

³⁵ Ə maji kadi isi dəgi ti, tado igəri ndo ki 6a nje kəy a re-n al. A re lo sələ, ə se dan lo ti, ə se ndu no kinjə ti, ə se ki si, igəri al.

³⁶ Re tēē pati ningə, kadi ingə səi dō bi ti al.

³⁷ Ta ki m-əl səsi kin, e dije pəti ə m-əl-de. Isi dō njasi ti.»

14

Ta kəji ki dō təl Jəju ti

(Mt 26.1-5; Lk 22.1-2; Jə 11.47, 49, 53)

¹ Nay ndo joo kəte kadi ndo ra nay Paki, ki nay mapa ki əm ɔde al asi. Njé kun dō njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je, sangi rəbi kadi n-uwəi Jəju gidi ngəy n-təli-e.

² Be ə, əli-naa əi nə: «Adi j-uwəi-e ndo ra nay ti al nə dije a ii tə rai wongi.»

Dəne madi ur yibi ki əti maji dō Jəju ti

(Mt 26.6-13; Jə 12.1-8)

³ Jəju e me 6e ti ki Bətani, me kəy ti lə Simo ki kəte e nje banji. Loki Jəju isi uso ne, dəne madi re ki ku mbal ki 6ari-e albatir ki yibi ki əti maji rosi. Yibi kin gate e ngay, rai ki man kagi ki 6ari-e nar. Dəne tō ku, ningə ur yibi ka kin dō Jəju ti.

⁴ Dije madi dan njé ki əi loe ti noo, rəde nəl-de al adi əli-naa dande ti əi nə: «Kəm tuji yibi kin kə be par kin nə ri ə?»

⁵ Asi kadi dəw taa-n la ki al dō kilə ti ki ndo bu mitə be ka e ki ra-n ki njé ndoo je!» To rəde adi əli ta dəne ka kin ngay.

⁶ Nə Jəju əl-de ə nə: «Iyzi dəne kin jəke. MBari ə isi njibəi-e ə? Ne ki ra dəm ti kin e kilə ki maji.

⁷ Njé ndoo je kam, isi səsi ne ki ndo je pəti, adi ndo ki mesi ndigi par ə a rai səde, nə mi, m-a m-isi səsi ki no ti al.

⁸ Dəne kin ra ne ki asi go təgine: Oy yibi rəm ti kəte kadi tə darəm aw-n 6ada.

⁹ Ningə adi m-əl səsi ta ki rəjeti: lo je pəti dənangi ti ne, ki dije a iləi mbə Poy Ta ki Maji titi, a ɔri poy ne ki dəne ra kin kadi mede ole-n dəe ti.»

Judası un dō Jəju

(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

¹⁰ Judası Isikariyoti ki e ki kare mbə njé ndo je ti lə Jəju ki dəgi gide joo, aw ində dō ta naa ti ki njé kun dō njé kijə ne məsi kadi-kare je, mba kadi ilə-n Jəju jide ti.

¹¹ Loki ki bo je ooi ta ki ta Judası ti, rəde nəl-de ngay adi uni mindide kadi n-adi-e la. Loe ti noo, Judası ilə ngirə sangi kadi n-oo se n-a n-ra ban ə n-a n-ingə dəkagilo ki to kadi n-ilə-n Jəju jide ti wa.

Jəju uso ne Paki ki njé ndo je ləne

(Mt 26.17-19; Lk 22.7-13)

¹² NDō ki dəsəy lə ra nay kuso mapa ki əm ɔde al, ki e ndo ki dije isi təli ngan dəgi bati je mbata ne kuso Paki, njé ndo je lə Jəju dəji-e əi nə: «Lo ki ra be ə indigi kadi j-aw ji ra ne kuso Paki titi, j-ində dəe dana j-adi uso ə?»

¹³ Ningə Jəju ilə njé ndo je ləne joo, əl-de ə nə: «Awi me 6e bo ti kam 6a, a ingəi dingəm

kare ki oti gum man dɔne ti ningə uni goe.

¹⁴ Me kəy ki ur ti ə, əli 6a nje kəy kin əi nā: “Nje ndo dije ə nā se me kəy ki ra ə kadi n-re n-uso ne Paki ti ki njé ndo je ləne wa?”

¹⁵ A ɔji səsi me kəy ki boy. Me kəy kin to taa, e ki ra oy, ki ne je ki me ti pəti. Lo kin ə a rai ne kuso Paki titi kadi j-usoi.

¹⁶ *Njé ndo je jii taai, awi me 6e bo ti ka kin ningə, ingəi ne je pəti asi naa təkɪ wa ki Jəju əl-n-de, adi rai ne kuso Paki, indəi dɔe dana.»

Nje ndo kare ki a un dɔ Jəju

¹⁷ Loki kadi ur, Jəju re ki njé ndo je ləne ki dɔgi gide e joo.

¹⁸ Ningə loki isi ta ne kuso ti, Jəju əl-de ə nā: «Təkɪ rɔjeti, adi m-əl səsi, dəw kare dansi ti ki isi usoi səm ne ne kin, a ilə-m ji dije ti.»

¹⁹ Me njé ndo je ilə ngirə tɔsi-de, adi dɔji ta Jəju ki bare bare əi nā: «E mi 6e?»

²⁰ Jəju əl-de ə nā: «E dəw kare dansi ti səi ki dɔgi gide e joo wa kin. E ki isi ilə jine səm naa ti me ka ti wa kin.

²¹ Mi *NGon dəw m-a m-oy təkɪ ndangi me makitibi ti lə Luwə*, nā kəm-to-ndoo e lə dəw ki a ilə-m mi NGon dəw ji dije ti. Dəwe kin, koje al e soti ngay.»

Ne kuso lə Babe

(Mt 26.26-30; Lk 22.14-20; 1Kor 11.23-25)

²² Loki isi ta ne kuso ti, Jəju un mapa, ra oyo Luwə dɔ ti, uwə tətɪ naa ti, təl-n adi njé ndo je, ningə əl-de ə nā: «Itaai, e kin e darəm.»

²³ Go mapa ti, Jəju un kəpi kasi kandi nju, ra oyo Luwə dɔ ti, ningə təl-n adi njé ndo je ayi-naa pəti dande ti,

²⁴ ningə əl-de ə nā: «E kin e məsım, məsi kun mindi ki sigi ki a ay mbata kosi dije.

²⁵ Ningə təkɪ rɔjeti, adi m-əl səsi m-a m-ay kasi kandi nju ki rangi al, bitɪ kadi m-a m-ay ki sigi me beko ti lə Luwə.»

²⁶ Loki osi pa kilə tɔji dɔ Luwə ti gine gangi, tɛɛi awi dɔ mbal kagi bini je ti.

Jəju əl təkɪ Piyər a najɪ ta gər-ne

(Mt 26.31-35; Lk 22.31-34; Ja 13.36-38)

²⁷ Jəju əl njé ndo je ləne ə nā: «A imbati-mi pəti, tadɔ ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nā: “M-a m-təl 6a bati je, ningə bati je a sanəi-naa ki lo lo”*.

²⁸ Nə loki m-a m-ɪ lo koy ti, m-a m-aw kəte nɔsi ti, tə ngəm səsi Galile ti.»

²⁹ Piyər əl Jəju ə nā: «Re dije pəti ə iyəi-ni kɔ ka, ne kin a ra ne rəm ti mi Piyər al.»

³⁰ Jəju təl əl-e ə nā: «I, təkɪ rɔjeti, adi m-əli, 6one, me kondɔ ti wa kin, kunə kinjə nɔ nja joo al 6əy ə a najɪ ta nja mitə ə nā igər-m al.»

³¹ Nə Piyər a dɔ ndune ə nā: «Re e-n koy ka m-a m-oy səi, 6i m-a najɪ ta gəri, al ratata.» Ningə ndəgi njé ndo je pəti əli ko ta wa ki Piyər əl ka kin tɔ.

Jəju əl ta ki Luwə Jətisəmane ti

(Mt 26.36-46; Lk 22.39-46)

³² Go ti, Jəju əi ki njé ndo je ləne ɔti rəi lo ti madi ki tɔe

nə Jətisəmane. Jəju əl-de ə nə: «Isi lo kin ti ne be inginai-mi, dəkagilo ti ki m-a m-əl ta ki Luwə.»

³³ Jəju adi Piyər nim, Jaki nim, Jə nim awi sie. Lo kin ti, dadi ki bəl ki me ndil ti ilə ngirə ra Jəju.

³⁴ Adi Jəju əl-de ə nə: «Me-kə rosi mem rosi ki asi koy. Isi lo kin ti ne be, isi kəm bi itoi bi al.»

³⁵ Jəju ətə ki kəte ndəy, ningə osi ki nangi, dəji Luwə kadi re to ban ə, osi də kadi kə kin ngərangi rone ti.

³⁶ Jəju ə nə: «Aba! Bai, ne ki dum təgi goto, ə osi kə kin ngərangi kə rəm ti! Nə ke ə kadi e ndigi ləm al, nə kadi e ndigi lai yo taa.»

³⁷ Jəju təl re rə njé ndo je ti ki mitə, ningə ingə-de, isi toi bi, adi əl Piyər ə nə: «Simə, isi to bi wa bitə a? Asi kadi isi kəm də kadi ki kare be al bitə a?

³⁸ Isi kəm ba, əli ta ki Luwə, kadi osi me ne na ti al. NDil ndigi ra ne ki maji, nə darə e ki tə.»

³⁹ Ningə təl ər ndəne səde ki rangi bəy, əl ta ki Luwə, un go mindine ki kəte wa ka kin bəy.

⁴⁰ Loki təl re rə njé ndo je ti ningə, ingə-de isi toi bi bəy, kəmde əy diriri, lo ta ki kadi əli ka gəri al.

⁴¹ Jəju təl aw, re ki kə mitə, əl-de ə nə: «Htoi ta bi ti ne, isi əri kəə bəy a? Asi be nga! Dəkagilo re kadi a ilai-mi *NGon dəw ji njé ra majal je ti ngata.

⁴² II taai adi j-awi, nje kilə-m jide ti ə re am!»

Kuwə Jəju

(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Jə 18.3-12)

⁴³ Loe ti nəə, loki ta nay ki ta Jəju ti ba bəy ningə, Judasi, ki e ki kare dan njé ndo je ti ki dəgi gide e joo, ə tēə isi re. Re ki kosi dije ngay gone ti. Dije ki njé kuwə kiyə kasigar je, njé kuwə gəl jide ti je. Kosi je kin, e njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je, ki ngatəgi je, ə ilai-de.

⁴⁴ Judasi ki nje kun də Jəju, əli-naa səde ne ki n-a n-ra kadi tə gəri Jəju ə nə: «Dəw ki m-a m-uwe rəm ti rututu kin ba, e darə ə wa ən ə, uwai-e, indai kəmsi goe ti awi sie!»

⁴⁵ E be ə, tēə ə wa ki Judasi re tēə par ə, səbi Jəju əl-e ə nə: «Nje ndo dije!» Ningə, uwe rututu ki rone ti.

⁴⁶ Ba loe ti nəə dije, ki rai ki Judasi ka kin indai jide də Jəju ti uwai-e.

⁴⁷ Loki uwai-e, ki kare dan njé ki əi sie naa ti, ər kiyə kasigar, tigə-n paja lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ba tigə mbie lati gangi.

⁴⁸ NGa ningə Jəju un ta əl-de ə nə: «To tə ne ki mi nje bogi, ə irai ki kiyə kasigar je, ki gəl je taa kadi uwai-mi be?

⁴⁹ NDə je pəti, mi dansi ti gin kəy ti lə Luwə, m-ndo dije ne, ka uwai-mi al, nə e kin to be bone mba kadi ta je ki ndangi me makitibi ti lə Luwə təli tade.»

⁵⁰ Lo kin ti, njé ndo je lie pəti əyi-naa ə iyai-e

⁵¹ NGon ki basa kare, ki dole rone ki ta kibi ə wa par, un go Jəju. Dije uwai ngon ki basa ka kin,

52 nā, iyə ta kibī ki dolə-n rəne ka kin jide ti, ə ay ki rəne kare aw.

Jəju a nō njé gangi ta je ti lə Jipi je

(Mt 26.57-68; Lk 22.54-55, 63-71; Jā 18.12-18)

53 Njé kuwə Jəju, awi sie nō ki bo ti lə njé kijə nē məsi kadi-kare je. E lo ki njé kun dō njé kijə nē məsi kadi-kare je, ki ngatōgi je, ki njé ndo ndukun je, pəti kawinaa ti.

54 Piyər adi ndəe ngal, ə njiyə-n go Jəju ti, ndəy, ndəy, re ur-n gode ti kəy, nati lo ti lə ki bo lə njé kijə nē məsi kadi-kare je ka kin. Re isi naa ti ki paja je ta por ti, isi ndibi.

55 Njé kun dō njé kijə nē məsi kadi-kare je, ki njé gangi ta je lə *Jipi je, ba pəti, sangi rəbi ta madi kadi n-gangii ta koy dō Jəju ti, nə ingəi al.

56 Dije ngay təti ta je ki ngom dōe ti, nə ta ki təti je ləde aw go-naa ti al.

57 Njé ki nā je ii ai taa ki njade, taa təti ta je ki ngom minde ti əi nā:

58 «J-o tae ti əl ə nā: “M-a m-tuji kəy lə Luwə ki dije rai ki jide kam kō, ningə me ndō ti ki mitə, m-a m-təl m-ində e ki rangi gogi. A e kəy ki dəw a ra ki jine al.”»

59 Dō ta ti wa kin ka, ndu njé təti ta je osi go-naa ti al.

60 Ə ki bo lə njé kijə nē məsi kadi-kare je i taa dan dije ti, dəji Jəju ə nā: «Ta ki dije a əli dōi ti kam, a əl ta madi dō ti al a?»

61 Nə Jəju a tane mbə, tēe tane ilə-de ti al. Ə ki bo lə njé kijə nē məsi kadi-kare je dəji

Jəju ta ki rangi bəy ə nā: «E j, ə i Kirisi ki Luwə mbəte, ki e NGon lə Luwə ki dije isi iləi tōji dōe ti kin a?»

62 Ə Jəju əl-e ə nā: «E mi wa, ningə a oi-mi *NGon dəw m-isi dō ji kō Luwə ti ki nje tōgi, m-a m-i dōrā ti m-re me kil ndi ti.»

63 Ki bo lə njé kijə nē məsi kadi-kare je til kibī je ki rəne ti, ba əl ə nā: «E kin, ji sangi kadi dəw madi ki rangi əl ta dōe ti bəy a?»

64 Səi je wa oi ndue ki əl-n ta ki mal dō Luwə ti ki mbisi ne. Ta ri ə iməri dōe ti ə?» Ə dije pəti gangi ta dō Jəju ti, kadi e dəw ki sōbi koy.

65 Njé ki nā je, iləi gin tibi man tade dōe ti, ndəmi ta kəme, ningə birī jide əsi-e-n, ə əli-e ə nā: «Indō ndil, ə iβα tō dəw ki indəi adi j-o.» Loe ti nōo, paja je taa Jəju, ba agi ki ta tində mbəe ti.

Piyər naji ta gər Jəju

(Mt 26.69-75; Lk 22.56-62; Jā 18.15-18, 25-27)

66 Loki Piyər e ta mbalo ti, nangi ne bəy, dəne kare ki dan dəne je ti ki njé ra kilə me kəy ti lə ki bo lə njé kijə nē məsi kadi-kare je i nōo re.

67 Ə loki oo Piyər isi ndibi por ningə, ində manje ba, ba əl-e ə nā: «I ka, i ki Jəju ki Najarəti ti tō al a?»

68 Nə Piyər naji ə nā: «Jagi m-gər-e al, taa m-gər me ta ləi ki ige kəl kin al tō.» Go ti Piyər əti njiyə isi aw ki ta ndogi ti, [ningə kunə kinjə nō.]

69 Dəne ka kin ilə kəmnə oon Piyər, ningə təl re dō ta ti ka kin bəy, əl dije ki ai loe ti nōo

ə nə: «Dingəm kam e ki kare dan dije ti lie tə.»

⁷⁰ Piyər təl naji nja kare bəy, ə nə n-gər-e al. Ningə njaba go ti ə, dije ki ai səde noo, rəi əli Piyər bəy əi nə: «Təki rəjeti, j ka, j ki kare dan dije ti lie tə, tadə j dəw ki Galile ti.»

⁷¹ Ə lo kin ti, Piyər ibi rone ki ta ki ngə ngay ə nə: «M-ibi rom kadi Luwə ra səm ne ki ngə, re m-al ta ki ngom. M-gər dingəm ki a əli ta lie kam al.»

⁷² Ba ta naa ti noo, kunə kinjə nō ki kō joo. NGa ningə, me Piyər ole də ta ti ki Jəju əl-e ə nə: «Kəte taa kadi kunə kinjə nō nja joo, a naji ta nja mitə ə nə igər-m al,» ka kin, adi Piyər ində lo tēē taga ki ngodi njane ti, nō ki man kəmne.

15

Awi ki Jəju nō ngar Pilati ti
(Mt 27.1-2, 11-14; Lk 23.1-5; Jq 18.28-38)

¹ Ki sī bati ba, njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je, ingəi-naa ki ngatəgi je, ki njé ndo ndu-kun je, ki njé gangi ta je lə *Jipi je ba pəti, uni ndude, 6a dəi Jəju, awi sie iləi-e ji *Pilati ti.

² Ə Pilati dəji Jəju ə nə: «J ngar lə Jipi je a?» Ba Jəju ile ti ə nə: «E ta ki tēē tai ti.»

³ Njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je təti ta je ngay də Jəju ti.

⁴ Ə Pilati təl dəji Jəju ta ki rangi bəy ə nə: «A əl ta madi al a? O ta je pəti ki dije a indəi dəi ti kam!»

⁵ Nə Jəju tēē tane ilə ti al, adi ndəji Pilati ki dum.

Gangi ta koy də Jəju ti
(Mt 27.15-26; Lk 23.13-25; Jq 18.39-19.16)

⁶ Də bal je pəti, lo ra nay Paki ti, *Pilati ər dangay kare ile taa, adi e dəw ki kosi je dəji-e kadi ər-e dangay ti adi-de.

⁷ NGa ningə dingəm kare ki bari-e nə Barabasi e dangay ti noo tə. Uwəi-de dangay ti əi ki madine je oji-n də təl ki təli dəw, lo wong i ti ki ra-de də njé kōbe je ti.

⁸ Kosi je awi rə Pilati ti, ningə dəji-e kadi ra ne ki isi ra kəte kəte ka kin adi-de.

⁹ NGata ə Pilati dəji-de ə nə: «Tgəi kadi m-iyə ngar lə *Jipi je taa madi səsi wa?»

¹⁰ Pilati dəji ta kin be, mbata gər maji kadi e ni ə ra njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je də Jəju ti ə iləi-e jine ti.

¹¹ Nə njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare suləi kosi je adi dəji Pilati kadi ər Barabasi yo adi-de bi Jəju al.

¹² Pilati dəji-de bəy ə nə: «Tgei kadi m-ra ri ki e ki bari-e ngar lə Jipi je a?»

¹³ Ba əi je təli uni ndude ki taa əli Pilati əi nə: «Tbe kagi-dəsi ti!»

¹⁴ Pilati dəji-de ə nə: «E ri ki majal ə ra a?» Ningə uni ndude ki taa ngay bəy, əli əi nə: «Tbe kagi-dəsi ti!»

¹⁵ E be ə, mba kadi rə kosi je nəl-n-de, Pilati ər Barabasi adi-de. Ningə go ti, adi indəi Jəju ki ndəy kabilay, ə ile ji asigar je ti kadi bəi-e kagi-dəsi ti.

Asigar je ibəi Jəju kogii
(Mt 27.27-31; Jq 19.2-3)

16 Asigar je ɔri Jəju awi sie dana, lo ti ki ɓari-e pɪrətɔwar, me lo ti ki boy ki *Pilatɪ isi ti wa kin nɔɔ, ningə ɓari ndəgi asigar je pəti adi-de rəi.

17 Loe ti nɔɔ, iləi kibi ki kər pɪr pɪr* rɔ Jəju ti, ə oji jəgi kon iləi dɛe ti tɔ.

18 Ningə, iləi rɔde rai-e lapɪya əi nə: «Lapɪya ngar lə *Jɪpi je!»

19 Indəi dɛe ki gakɪra, tibi man tade dɛe ti, ə ɔsi məkəside nangɪ, rai tə nɛ ki isi ɔsi gone be.

20 Loki ibəi-e kogii asi-de ningə, ɔri kibi ki kər pɪr pɪr ka kin rɔe ti kɔ, ə təlɪ iləi kibi je lie wa rɔe ti gogɪ, ɓa tɛɛi sie taga kadi awi ɓəi-e kagi-dəsi ti.

Bəi Jəju kagi-dəsi ti

(Mt 27.32-44; Lk 23.26-43; Jq 19.17-27)

21 Dɪngəm kare ki Sirən ti, tɔe nə Simɔ, e baw Aləgijandɪr əi ki Rupusi, j wale, ningə asigar je uwəi-e indəi tɔgi dɛe ti adi oti kagi-dəsi lə Jəju.

22 Awi ki Jəju lo madi ti kare to nɔɔ, ɓari-e nə Golgota, ki kər me nə: «Lo ki to tə ka dɔ dəw be.»

23 Gei kadi n-adi-e kasi kandi nju ki bui naa ti ki nɛ ki ɓari-e nə mir†, kadi ay, nə Jəju mbati kay.

24 Go ti, asigar je ɓəi-e kagi-dəsi ti, ɓa tigəi kɪr (mbare) dɔ kibi ti lie, kadi n-ooi nɛ ki dəw ki ra dande ti a ingə*.

25 E ki kadi ki jikare, ə ɓəi-e-n kagi-dəsi ti.

26 NDangi me bati, nɛ ki ra ə n-ɓəi-e-n kagi-dəsi ti əi nə: «NGar lə *Jɪpi je.»

27 Bəi njé ɓogɪ je joo naa ti sie kagi-dəsi ti. Ki kare dɔ ji kɔe ti, ki nungɪ dɔ ji gəle ti tɔ. [

28 Be kadi ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: «Tɪdəi-e dan njé ra majal je ti» kin tɔl-n tane.]‡

29 Dije ki njé də rəbə, tigəi dɔde, ningə taji-e, ə əli əi nə: «Ma, j ki nje tuji kəy lə Luwə, ə təl ra e ki rangɪ me ndɔ ti ki mitə ka kam!

30 Aji rɔi j wa, ə j taa dɔ kagi-dəsi ti ur nangɪ adi j-o!»

31 Be tɔ ə, njé kun dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je, ibəi Jəju kogii dande ti əi nə: «Aji dije ki rangɪ, nə e wa asi kaji rɔne al!

32 Kirisi, ki Luwə mbəte, ngar lə *Isirayəl je ka kam, kaje ə wa ki j-a ne kin, kadi j taa dɔ kagi-dəsi ti ur nangɪ adi j-o, adi tə j-o-n ta lie tə ta ki rɔjetɪ!» NJé ki ɓəi-de kagi-dəsi ti naa ti sie ka kin ka taji-e tɔ.

Koy Jəju

(Mt 27.45-56; Lk 23.44-49; Jq 19.28-30)

33 Loki kadi a jam dɔ ɓe ti, lo ndul dɔnangɪ ti ba pəti, bitɪ kadi ki mitə ki lo sɔɔ.

34 Ningə kadi ti ki mitə, Jəju nɔ ki ndune ki bo ə nə: «Eloyi, Eloyi, lama sabatani?» Kər

* 15:17 Dəkagiloe ti kin, kibi ki kər pɪr pɪr, sɔbi dɔ ngar je par ə kadi oy. † 15:23 Mir e yibi ki rai ki nɔm kagi madi dɔnangɪ Paləsitin ti nɔɔ. Gate e ngay, ningə lo ki dəw oy ɓa, a ɔyi rɔ nin ti ɓəy taa a dibi. Taa lo ki rɔ dəw to-e ngay ningə, rai adi ɓa rɔe yogiro ndəy. ✨ 15:24 Pa je 22.19 ‡ 15:28 Bar ta kin dije madi əli təkɪ goto me makitibi je ti ki njé ndange kəte ndangi.

me nā: «Luwə ləm, Luwə ləm, mbari ə iyə-m kə ə?»

³⁵ Di je madi dan njé ti ki ai nɔɔ, ooi ndue, ningə əli əi nā: «Oi dəw ka a ɓar Eli!»

³⁶ Dəw kare dande ti ay ngədi, un ne ki to hom hom, ilə me man kandi ndu ti ki masi, ningə ilə ta gakira ti adi Jəju kadi ay, ɓa əl ə nā: «ŋgəmi adi j-oi se Eli a re rise nangi də kagi-dəsi ti wa?»

³⁷ Lo kin ti nɔɔ be, Jəju nɔ ki ndune ki bo, ningə kəəe tɛɛ.

³⁸ Go ti, kibi gangi lo ki a me kəy ti lə Luwə, til dana joo, j taa nu biti re nangi. §

³⁹ Ki bo lə buti asigar je ki ɓu, ki a ta kəm Jəju ti, oo-e lo koy ti ki oy, əl ə nā: «Təki rəjeti, dəw kin e NGon lə Luwə.»

⁴⁰ Dəne je madi ai nɔɔ tɔ, ai say, indəi kəmde a ooi ne je ki isi rai ne. Dande ti, Mari ki Magidala e nɔɔ nim, Mari ki kɔ Jaki ki iɓari-e ngon ki e kɔ Jose e nɔɔ nim, taa Salome e nɔɔ nim tɔ.

⁴¹ E əi je kin ə ndoləi go Jəju, ta rai sie me ne ge je ti lie loki e-n Galile ti. Ningə, dəne je ki rangi ngay ki rəi sie Jorijaləm ti ka əi nɔɔ ɓəy tɔ.

Jisəpi un nin Jəju dibi

(Mt 27.57-61; Lk 23.50-55; Jq 19.38-42)

⁴² NDəe ti kin, e ndɔ ki di je a ɔsi nja ne je naa ti indəi, adi e ndɔ ki nɔ ndɔ ta kəə ti.

⁴³ Loki lo səl, Jisəpi ki Arimate ti, ki e dəw kare ki di je buki-e ti ngay dan njé

gangi ta je ti lə *Jipi je re. E wa ka isi nginə ta kɔbe lə Luwə ki kadi a re kin tɔ. Bəl ra-e al, adi aw rɔ *Pilati ti dəje nin Jəju.

⁴⁴ Loki Pilati oo kadi Jəju oy ɓa, əte ɓəl, adi ilə go nje kisi dɔ buti asigar je ki ɓu, ade re, ningə dəje ə nā se Jəju oy mari nu wa?

⁴⁵ Loki oo ta ki ta nje kisi dɔ asigar je ti ningə, adi ta rəbi Jisəpi kadi un nin Jəju.

⁴⁶ Jisəpi ndogi ta kibi, risi nin Jəju dɔ kagi-dəsi ti re-n nangi, dole, ile me ɓe nin ti ki uri me mbal ti, ningə nduguru mbal ilə ta ti.

⁴⁷ Mari ki Magidala əi ki Mari ki kɔ Jose ai, a oi lo ki iləi Jəju ti.

16

Jəju i lo koy ti

(Mt 28.1-8; Lk 24.1-11; Jq 20.1-2)

¹ Loki ndɔ taa kəə də, Mari ki Magidala nim, ki Mari ki kɔ Jaki nim, Salome nim, ndogi yibi kagi ki əti mbi, mba kaw kəy rɔ nin Jəju ti.

² NDɔ dimasi, ki sɪ ɓati ba, loki kadi isi bə kin, ə yə awi dɔ ɓadi ti.

³ Loki isi awi ningə, əli-naa dande ti əi nā: «NGa kin, naa ə tə nduguru mbal ta ɓadi ti rangi adi-je ə?»

⁴ Nə loki uni kəmde ningə, ooi kadi mbal ka kin, dəw nduguru-e rangi.

⁵ Dəne je kin uri me ɓe ɓadi ti ningə, oi ngon ki basa madi

§ 15:38 Kibi gangi lo kin gangi lo ki kay njay ki lo ki kay njay njay naa ti. Lo ki kay njay njay, e ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je par ə a un majal lə kosi je kadi aw-n me ti nɔɔ Luwə ti. Loki Jəju oy, kibi ka kin til dana joo, adi ta rəbi to mbata lə di je pəti kadi awi nɔ Luwə ti. Tɛɛ ki taga 26.31-33.

kare, ilā kibī ngal ki nda rōne ti, isi-n ki dō ji kō ti. Lo kin ti, bāl ra dāne je.

⁶ Nā, ngon ki basa ka kin əl-de ə nā: «f̄b̄ali al. Isi sangi Jəju ki Najarəti ti, ki dije b̄ai-e kagi-dəsi ti, nə e goto ne, j̄ taa lo koy ti. Oi lo ki ilāi-e ti ə to kare kin.

⁷ Ningə ki basine kin, awi əli Piyər əi ki ndəgi njé ndo je lə Jəju təkī a aw kadi nginə səsi Galile ti. Lo kin ə a oi-e ti, təkī əl-n səsi kəte.»

⁸ Dāne je t̄eēi, ərī ngōdi ta badi ti isi awi, dadi par par ki bāl, gəri rəbi rōde al. Ta ka əli dəw al, mbata bāl təl-de.*

Jəju əji rōne Mari ki Magidala

⁹ [Jəju j̄ lo koy ti ki ndo dimasi, s̄j̄ bati ba. Loki j̄ lo koy ti, dəw ki dəsəy ki tōje rōne e Mari ki Magidala, ki ndo ki tuwə ndil je ki majal siri dəe ti kō.

¹⁰ Ningə, Mari ə e nje kaw kəl njé ndo je lie ki isi ta kuwə ndoo ti ki ta nō ti.

¹¹ Nə loki Mari əl-de təkī Jəju j̄ lo koy ti, adi ne wa n-oo-e ki kəmne, njé ndo je taai me al.

Jəju əji rōne njé ndo je joo

¹² Go ti, Jəju əji rōne kōji ki to-n ta dangi njé ndo je joo ki əi dō rəbi ti, isi awi ki ngan bē je ti.

¹³ Loki Jəju ingə-de, təli awi ərī poye ndəge je, nə ndəge je taai mede al tō.

Jəju əji rōne njé ndo je ki dōgi gide kare

¹⁴ Ta təl tae ti, Jəju əji rōne njé ndo je ki dōgi gide e kare loki isi usoi nē. Lo kin ti, Jəju kəl səde dō me ngā ti, ki kəm kuti ləde, mbata mbati taai me njé ki ooi-e təkī j̄ lo koy ti.

¹⁵ Go ti, əl-de ə nā: «Awi ki dō bē je ki dānangi ti ne pəti, ilāi mbē Poy Ta ki Maji mbi dije ti pəti.

¹⁶ Dəw ki un mene, ə rai-e batəm, ningə a ingə kaji, nə dəw ki mbati kun mene, ta ki gangi a e dəe ti.

¹⁷ Nē kōji je ki njé ki uni mede adi Luwə a əji ə to kin: me təm ti, a tuwəi ndil je ki majal, a əli ndon ta je ki mba.

¹⁸ A uwəi li je ki jide, ningə re ayi-naa nē ki nje təl dəw ka, a ra səde nē madi al. A indəi jide dō njé moy je ti, adi njé moy je ingəi rō nga.»

Jəju təl aw dərā ti

¹⁹ Go ta je ti ki Bābē Jəju əl-de, uni-e awi sie dərā ti, adi isi dō ji kō Luwə ti.

²⁰ Go kawē dərā ti, njé ndo je awi ilāi mbē Poy Ta ki Maji. Bābē e səde naa ti, adi-de tōgi adi rai nē je ki əti bāl bāl. Nē kōji je kin to bē, kadi tōji təkī ta lə njé ndo je e ta ki rōjeti.]†

* **16:8** Be nin ləde dānangi Paləsitin ti e mbal ə uri kade tə bē ningə, lai nin ti, 6a ndugugui mbal ki rangi uti tae. † **16:20** Bar ta je kin dije madi əli təkī goto me makitibi je ti ki njé ndange kəte ndangi.

Poy Ta ki Maji la Jəju ki Luki ndangi

*Ta ki do Poy Ta ti ki Maji la
Jəju ki Luki ndangi*

Poy Ta ki Maji la Jəju ki Luki ndangi e ki kare dan Poy ta je ti ki Maji ki ndangi so, adi e Matiyey, Marki, Luki ki Ja. Ningə kae ti wa ki j-o-n me makitibi ti la Matiyey ka kin ə, ta je ngay ki Luki əl, toi me Poy Ta ti ki Maji la Jəju ki Marki ndangi noo to. J-a j-ingə:

Ja Batisi ki teey ilə mbe tə dəw ki nje ra rəbi nq Jəju ti (3.1-20);

Batəm la Jəju ki na ki Su na-e (3.21-4.13);

Kilə je ki Jəju ra-de ki taga ta kəm dije ti donangi Galile ti, adi e kilə mbe Poy Ta ki Maji, ki kaji njé moy je (4.14-9.50);

Jəju osi do rəbi ti, i Galile aw Jorijaləm ti (9.51-19.28). Nə ne kare, Luki teey ki ngan ta je ki rangi ngay ki Marki əl al, tə kuji ta ki do dingəm ti ki Samari ki nje me-maji, kuji ta ki do nje ne kingə ti ki mbə, kuji ta ki do ngon ti ki nje koo maji rəne ki tae ti ə təl re kin, taa ngan ta je ki rangi ngay tə ta kaw Jəju 6e la Marti əi ki Mari kin je.

Ne je ki Jəju ra-de Jorijaləm ti (19.29-21.38), ki awi biti təli tade do ko je ti ki inge, ki do koye ti (22-23).

Luki təl ta makitibi ləne ki ra nay Paki (24), ningə lo kin ti, əl ta ki do Jəju ti ki, go teey lo koy ti, ingə njé ndo je joo do rəbi ti ki kaw Emawusi nim, əl ta ki do kawey dərə ti nim.

Ne ki me makitibi ti la Luki ki to dangi ki ya Marki, e ta ki Luki əl do kate ndəy be, ə əl-n ta la dəw ki makitibi kin səbi dəe nim, gin ne ki ndangi-n makitibi kin nim to (1.1-4). Go ngon ta ti kin, Luki ilə ngirə ndangi Poy Ta ki Maji la Jəju kin ki kor gin ne je ki rai ne dokagilo koji Jəju ti əi ki Ja Batisi (1-2). Lo kin ti ə j-a j-ingə ta ki malayka əl ki Mari nim, ta ki do koji Ja batisi ti nim, ta ki do njé kul da je ti ki awi oi Jəju, taa j-a j-ingə pa la Mari ki osi nim, la Jakari nim, la Siməyo nim to. Lo kilə ngirə ta ti kin 6əy 6a, Luki əl nga dan ta ləne ki ma naje kin ki taga ngata: adi e ngirə Jəju ki i ro Luwə ti nim, kee gin koji ti ki rəjeti la Isirayəl je nim, kire ki re mbata la gin dije pəti ki donangi ti ne kin nim to. Lo kin ti, Luki təji ndigi ki Luwə ndigi dije ki madide je ooi tode al (njé do səl, ki njé ki dije əsi-de ngərəngi, ki dəne je, ki njé ndoo je, ki mba je) nim, təji rənəl ki bo ki njiyə naa ti Poy Ta ki Maji nim to.

Dan Poy Ta je ti ki Maji ki so, Luki ə ta girəki lie ki ndangi-n makitibi kin to ay njay ngay.

Luki dangi makitibi kin adi dije ki ai giraki je ki gari ne madi ngay do ne jibal be ti la Isirayal je al, adi or gin ta lane njoti njoti kadi ne madi to mba røde ti al. Ki ro dije ti ki bone kin ba, Luki ə e Poy Ta ki Maji ki daw tidə ba gar maji ngay nim, a ingə kadi Jəju e Nje kaji dije pəti nim to.

Kilə ngirə ta

¹ Təwopil, dije ngay adi røde, ndangi ne je ki rai ne danje ti ne kin ki goe goe[☆].

² NDangi təki, njé ki ooi ne je kin ki kəmde əli-je. Ooi ki kəmde lo kilə ngire ti nu, ə təli njé kilə mbe Poy Ta ki Maji la Luwə.

³ Be ə, mi ka, m-sangi gin ne je pəti ki rai ne kin, lo kilə ngire ti nu kəre kəre kadi m-o. Ningə go sange ti ki m-sangi, m-o maji ngay kadi, m-ndangi me makitibi ti ki goe goe madi j ki bo Təwopil.

⁴ Lo kin ti, a gar kadi ne ndo je ki ingə-de e ne ndo ki rəjeti.

Ta koji Jə Batisi

⁵ Dəkagilo ti ki *Erodi e-n ngar ki Jude ti, dingəm kare isi nq təe nə Jakari. Jakari e ki kare me buti ti la nje kijə ne məsi kadi-kare ki bari-e Abiya. To nee nə Elijabəti. E ngon dəne ki gin koji ti la *Aro.

⁶ Jakari ai ki Elijabəti joo pu ai dije ki dana ta kəm Luwə ti. Təli røde maji ngay go ndukun je ti ki go rəbi je ti la Bəbe pəti.

⁷ Nə ingəi ngon al, tadə Elijabəti e kuji. Ningə e dəkagilo ki, ai joo pu, bugəi ngata.

⁸ NDə kare Jakari isi ra kilə kijə məsi kadi-kare ta kəm Luwə ti, tadə e ndə ra kilə la buti lie.

⁹ Ningə, ki go rae ti la njé kijə ne məsi kadi-kare je, kir osi do Jakari ti kadi ur me kəy ti la Luwə. Ur kəy kadi buki nduji kagi ki əti mbj poro[☆].

¹⁰ Loki Jakari a buki nduji kagi ki əti mbj poro kin, kosi dije ngay ai taga ne a əli ta ki Luwə.

¹¹ Loe ti noo, malayka la Bəbe tēə həy ki ro Jakari ti, a ki do ji ko lo buki nduji kagi ti be.

¹² Loki Jakari oo malayka ka kin ningə, ndile tēə ay nay sar, bəl təl-e.

¹³ Nə Malayka əl-e ə nə: «təbəl al Jakari, tadə Luwə oo do ndu ta ki əl sie. Nei Elijabəti a oji ngon adi, a ində təe nə Jə.

¹⁴ A e ne rənəl lai ki bo ngay, taa dije ngay a rai rənəl do koje ti to.

¹⁵ Tadə a e daw ki bo ta kəm Bəbe ti. A ay kasi nju al nim, a ay ndəgi kasi je ki əm ɔde al nim to. Loki to me kone ti bəy, NDil Luwə a rose.

¹⁶ A təl ki ngan *Isirayəl je ngay re səde ro Bəbe Luwə ti ləde.

¹⁷ A njiyə ta kəm Bəbe ti ki NDil nim, ki təgi la nje kəl ta ki ta Luwə ti, Eli nim to. A njiyə ki NDil nim ki təgi nim mba kadi ilə noji ngan je ki bawde je naa ti. Taa kadi njé do ngə je təli njé kaw ki hal la dije ki

dana, mba kadi dije indəi dɔ rɔde dana mbata lə Babe.»

18 Jakari dəji malayka ə nə: «Ki go rəbi ki ban ə m-a m-gər-n kadi e ta ki rɔjeti ə? Tado mi ki dɔm m-ɔigə, taa nem ka bale al dɔ lo tɔ ngata.»

19 Ba malayka təl əl-e ə nə: «Mi Gabiriyəl, ki nje ra kilə ta kəm Luwə ti. Luwə ilə-m kadi m-əli ta, m-ilə Poy Ta ki Maji kin mbi ti.

20 O maji, a təl mbiki, adi a asi kəl ta madi al, biti kadi ndɔ ki ne je ki m-əli tae kin rai ne bəy taa. A e be, tado adi mei dɔ ta je ti ki m-əli kin al. Ne je kin a rai ne dɔkagiloe ti ki Luwə oji.»

21 Me lo kin ti, kosi je toi ta ngəm ta Jakari ti, ta ndɔji-de, tado Jakari un dɔkagilo ngay me kəy ti lə Luwə.

22 Loki ində lo tɛɛ ki taga ki rɔ kosi je ti ningə, asi kadi əl-de ta al. Loki əl-de ta al, gəri kadi oo ne me ndil ti me kəy ti lə Luwə. Jakari əl-de ta ki jine par, ə isi ki mbiki ti.

23 Loki təl ta kilə ningə, təl aw me kəy ti ləne.

24 Ba ngay al go ti, nee Elijabəti j səm. Elijabəti bəyɔ rɔne kəy, adi dəw oo-e al, asi nay mi, ə əl ə nə:

25 «Oi maji ki Babe ra səm kin. Babe ində kəmne gom ti, ɔ rɔsɔl dɔm ti dan dije ti.»

Ta koji Jəju Kirisi

26 Me nay ti ki kɔ mehe, Luwə ilə malayka Gabiriyəl me ɔe bo ti ki tɔe nə Najarəti, dɔnangi ti ki Galile.

27 He rɔ ngon mandɔ ti madi ki gər ngaw al bəy, ki dingəm kare ki tɔe nə Jisəpi, ki gin koji

ti lə *Dabidi uwə dɔe. Tɔ ngon mandɔ ka kin nə Mari.

28 Malayka ur kəy go Mari ti əl-e ə nə: «M-uwə jii Mari, j ki ingə me-maji ta kəm Luwə ti, Babe e naa ti səi.»

29 Ta kin əti Mari ɔəl, adi dəji rɔne ta ə nə se gin kuwə ji kin e ri wa?

30 Malayka əl-e ə nə: «tɔəl al Mari, tado ingə maji ta kəm Luwə ti.

31 A j səm, a oji ngon ki dingəm, a ində tɔe nə Jəju.

32 A e ki bo, a ɔari-e NGon lə nje ke dɔ ne je ti pəti. Ningə, Babe Luwə a ade kimbər ngar lə kae Dabidi.

33 A ɔ ɔe dɔ gin koji ti lə *Jakobi biti ki nɔ ti. Ningə kɔɔe lie a ində ngangine al tɔ.»

34 Mari əl malayka ə nə: «Go rəbi ki ban ə ne je kin a rai ne ə? Tado m-gər ngaw al bəy.»

35 Malayka əl-e ə nə: «NDil Luwə a re dɔi ti, Luwə ki e dɔ ne je ti pəti a buki tɔgine dɔi ti. E mbata kin ə, ngon ki a oje j rɔ Luwə ti, a ɔari-e NGon Luwə.

36 O noji Elijabəti ki ɔigə wa kin ka j səm tɔ. E ki dije ɔari-e kuji ka ə yə j səm ra nay mehe kin.

37 J səm tado ne ki dum Luwə goto.»

38 Mari ə nə: «Mi ɔəə lə Babe, maji kadi Luwə ra səm təkɔ tɛɛ-n tai ti.» Loe ti kin, malayka iyə Mari ə ɔti aw.

Mari aw mba dɔ Elijabəti ti

39 Me ndɔ je ti ki go ti, Mari j taa, aw law law ki dɔnangi ki mbal je əi ti, me ɔe ti ki Jude.

40 Aw ur me kəy ti lə Jakari, uwə ji Elijabəti.

41 Loki Elijabəti oo ndu Mari ningə, NGon ki mee ti ɔdi rone ndur kuti kuti. Ningə NDil Luwə rose tɔ.

42 Lo kin ti, Elijabəti un ndune ki taa, əl Mari ə nə: «Luwə adi maji uri dan dənə je ti pəti. Ningə NGon ki to mei ti ka maji ur-e tɔ.

43 Ra ban ə mi kin par, Luwə ɓuki-m ti kədi be biti, adi kɔ Bam re me kəy ti ləm ə?

44 Loki m-o ndui ki uwə-n jim, ngon ki mem ti ɔdi rone ndur ki rənəl.

45 I nje maji-kur, tado adi mei kadi ne je ki Babe əli tae a tɔli tade.»

Pa lə Mari

46 Be ə Mari ə nə: «NGə mem osi pa ilə tɔji dɔ Babe ti.

47 NDilm ra rənəl dɔ Luwə ti ki nje kaji-m.

48 Tado Luwə təl kəmne oo-n ɓəə ləne ki dənə ki asi ne madi al.

E be ə, kaw ki kəte nɔɔ, Dije pəti a ɓari-mi nje maji-kur ki dɔ lo je ki dangi dangi.

49 MBata Luwə ki nje tɔgi pəti, Ra ne je ki əti ɓəl ɓəl mbata ti ləm.

Maji kadi tɔe e ki kay njay.

50 Ningə, kadi me-maji lie to ki dɔ ɓal je dɔ ɓal je dɔ dije ti ki njé ɓəl NDile.

51 Luwə oji tɔgine pəti ki taga, NJé ki ngamede rosi ki kɔji rɔ, Luwə tində-de sane-de.

52 Sur njé tɔgi je tilə-de dɔ kimbər ngar je ti ləde, Ningə njé dɔ səl, un dɔde ki taa tɔ.

53 Adi ne kingə rosi ji njé ndoo je,

ə tuwə njé ne je jide kare adi awi.

54 Ɔsi sil *Isirayəl ki ɓəə kilə lie, Adi mee ole dɔ me-maji ti ki mbata dije lie.

55 Me ole dɔ ti təki un-n mindine adi kaje je kəte nu.

Un adi Abirakam ki gin koji lie ba pəti ki nɔ ti.»

56 Mari isi ki Elijabəti asi nay mitə, ningə təl aw ɓe.

Koji Ja Batisi

57 Dɔkagilo koji ngon lə Elijabəti asi, ə oji ngon ki dingəm.

58 NJé gədi kəy je lie ki noje je ooi poy maji ki Luwə ra sie adi rai sie rənəl.

59 Loki ndɔ ki kɔ jijoo go koji ngon ti asi ningə, rai kadi ijai mɔte*. Dije ndigi kadi n-ɓari-e ki tɔ bawe ki Jakari.

60 Nə kɔe əl-de ə nə: «Jagi, a ɓari-e nə Ja.»

61 Ə dije əli Elijabəti əi nə: «Dəw ki gin koji ti ləi ki tɔe to be goto.»

62 Lo kin ti, daji bawe ta ki jide əi nə se ge kadi n-ɓari ngon ka kin nə nɔ wa?

63 Jakari daji adi rai ki ba ndangi ne adi-e, ningə ndangi ne ti: «Tɔe e Ja.» Lo kin ti, ta ndaji dije pəti.

64 Loe ti nɔɔ, ta Jakari tɛɛ, ndone tuti adi əl ta ilə-n tɔji dɔ Luwə ti.

65 Ne kin ra ɓəl dije pəti ki me ɓe je ti ki dɔ lo ti ki nɔɔ, taa go nangi mbal je ti ki Juda pəti, dije əli tae ki lo lo.

66 Dije pəti ki ooi poy ta kin ngəmi mede ti, ə əli əi nə: «NGon kin a təl ri ə?» Təki rɔjeti, ji Babe e dɔe ti.

Pa lə Jakari

67 NDil rosi Jakari ki baw ngon, adi əl ta ki ta Luwə ti ə nə:

68 Təji ki də Baβe ti, ki Luwə lə *Isirayəl,

MBata re oo dije ləne, taa-de ilə-de taa.

69 E ə tēē ki NJe kaji ki NJe təgi gin koji ti lə *Dabidi adije.

70 Tēē sie təki ilə-n mbeē ki ta njé kəl ta je ki tae ti ki ayi njay, dəkagilo ti ki mari nu.

71 NJe kaji ki a taa-je ji njé bə je ti ləje ki njé koo kəmje je əl pəti.

72 E be ə, Luwə təji-n me-maji ləne ki rə kaje je ti,

Nim taa, me ole də kilə mindi ti ki ay njay nim tə.

73 Kilə-mindi ki go mінде ti ki un adi ka je *Abirakam.

74 Kun mindi ki a ra kadi ji ra kilə bəə lie ki kanji bəl,

Loki a taa-je ji njé bə je ti ləje.

75 Kadi ji njiyə ta kəme ti, me kay njay ti nim, me ka dana ti nim,

Dəkagilo pəti ki je-n ki dəje taa.

76 I ngonm, a bari-ni nje kəl ta ki ta Luwə ti ki e də ne je ti pəti,

MBata a njiyə nə Baβe ti kadi ira rəbi lie.

77 Lo kin ti, dije lie a gəri kaji ki aji-de ki go rəbi kiyə go majal je ti ləde kə.

78 Luwə e nje me-maji.

Ki takul me-maji ki koo kəmto-ndoo lie ə,

Kunji ki dərə ti unji-n dəje ti tə kadi be.

79 Kunji kin unji də dije ti ki isi me til ti nim,

Me ndil koy ti nim,

MBa kadi ndər-je ta rəbi, aw səje də rəbi kisi-maje ti.

80 NGon ka kin təgi, təl dəw ki mbuji me ndil ti. Ra βe dilə mbo ti, biti ndə ki tēē-n taga ta kəm Isirayəl ti.

2*Koji Jəju*

(Mt 1.18-25)

1 Dəkagiloe ti kin, nje kəβe ki bo Səjar Ogusiti un ndune kadi rai kər dije ki dənangi ti pəti me makitibi ti.

2 Kində tə ki dəsəy kin e dəkagilo ti ki Kiriniwusi e-n nje kəβe dənangi ti ki Siri.

3 Dije pəti awi kadi ndangi təde, Nə nə ka aw βe koji-ne ti.

4 E be ə, Jisəpi ka j βe bo Najarəti ti, dənangi Galile ti, isi aw βe bo ti lə *Dabidi, ki bari-e Bətıləhəm, dənangi Jude ti. MBata Jisəpi e dəw ki gin koji ti lə Dabidi.

5 Awi kadi indəi təde naa ti ki Mari ki nje nongi lie, ki a ki səm.

6 Lok i əi Bətıləhəm ti nəq bəy ningə, ndə koji ngon lə Mari asi.

7 Mari oji ngonne ki dəsəy tə ngon ki dīgəm. Bir ngon ka kin ki kibi, ile me ne ngəm ne kuso ti lə da je, tadə lo ki kadi adi-de toi ti goto me kəy to mba je ti.

Njé kul da je

8 Njé kul da je əi me mu ti, də lo ti ki nəq, indəi βi taa isi ngəmi da je ləde kondə.

9 Ningə yə ooi malayka lə Baβe tēē həy ki rəde ti. Təβa lə

Babe unji gugi dode, adi bal tol-de.

10 Nə malayka əl-de ə nə: «İbali al, mbata m-re ki Poy Ta ki Maji kadi madi səsi. Poy Ta ki Maji kin a e ne rənəl ki bo ngay mbata ti lə dije pəti ki dənangi ti ne.

11 E bone ə oji nje kaji me be ti lə *Dabidi adi səsi. Nje kaji ki e Kirisi, Babe.

12 Ningə ne ki a igəri-e-n ə to kin: A ingəi ngon ki kasi ki bəri-e ki kibi, ə iləi-e me ne ngəm ne kuso ti lə da je.»

13 Ta naa ti noo, kosi njé rə je ki dərə ti, teəi, indəi rəde naa ti ki malayka ki kare ka kin, ningə osi pa təji Luwə əi nə:

14 «Təbə e ki də Luwə ti ki nje kisi dərə ti taa nu. Taa, kisi maji ki də dənangi ti, ki rə dije ti ki Luwə ndigi-de tə.»

15 Loki malayka je iyəi-de ə təli awi dərə ti gogi, njé ngəm da je əli-naa dande ti əi nə: «Adi j-awi biti ki Bətiləhəm ti j-oi ne ki ra ne ə Babe teə ki dəe adi-je kin.»

16 II taai kalangi awi ningə yə, ingəi Mari əi ki Jisəpi, naa ti ki ngon ki kasi ki iləi-e me ne ngəm ne kuso ti lə da je.

17 Loki ooi ngon ki kasi ka kin ningə, go ti əri gin ne je ki əli-de oji də ngon ki kasi kin.

18 Dije pəti ki ooi ta ki njé ngəm da je əri goe, əti-de bal.

19 Mari ngəm ne je kin pəti mene ti, mər ta də ti ki goe goe.

20 Njé ngəm da je təli gogi ki pa, ki kilə təji də Luwə ti tade ti. MBata Luwə adi-de ooi ne

je ki mbide je, ki kəmde je. Ningə ne je ka kin rai ne ki go rəbe ə wa ki malayka ilə-n-de mbeə ka kin tə.

Kəji Jəju me kəy kaw-naa ti

21 Loki ndə ki kə jijoo go koji ngon ti asi, ijəi məte[☆], ningə indəi təe nə Jəju. E tə ki malayka əl-de, loki kəe a ki səme al bəy, kadi tə bəri-e-n.

22 Ningə, loki ndə ki e ndə kay rə ki go ndu-kun ti lə *Moji asi[☆], Jisəpi əi ki Mari awi ki ngon ka kin Jorijaləm ti kadi təji-e Babe,

23 ki go ndange ti ki ndangi me ndu-kun ti lə Babe əi nə: «NGan dər je ki dingəm pəti a əi ki kində ji dode ti mbata lə Babe[☆].»

24 Nim taa, rai kadi adi də kərməsi je joo ə se ngan də dum je joo kadi-kare ti, ki go ndange ti ki ndangi me ndu-kun ti lə Babe[☆].

Pa lə Siməyo

25 Dingəm kare e Jorijaləm ti noo təe nə Siməyo. E dəw ki dana taa e dəw ki nje ra go ndigi ti lə Luwə tə. İsi nginə ta nje kaji *İsrayəl mari nu ba. Ningə NDil Luwə e dəe ti tə.

26 NDil Luwə əl-e kəte ade gər təkı n-a n-oy al biti kadi n-oo Kirisi ki Babe kəte ki kəme bəy taa n-a n-oy.

27 NDil əse kadi aw gin kəy ti lə Luwə, ningə təkı njé koji Jəju awi sie gin kəy ti kadi rai ki go ndu-kun ti lə Babe,

28 Siməyo taa Jəju jine ti, ningə ilə təji də Luwə ə nə:

☆ 2:21 Ləbətiki 12.3 ☆ 2:22 Ləbətiki 12.6 ☆ 2:23 Teə ki taga 13.2, 12 ☆ 2:24 Ləbətiki 12.8

29 «Basine, Babe, iyə bəə ləi ade aw maje, ki go ta ti ləi ngata,

30 MBata ka kəmm oo nje kaji dije ngata.

31 Kaji ki ində dəe dana ta kəm kosi je ti pəti.

32 E kunji ki kadi unji də gin dije ti pəti, taa a e tɔji ki də dije ti ləi, Isirayəl tɔ.»

33 Ta ki Siməyɔ əl də Jəju ti əti kɔe je ki bawe je bəl.

34 Siməyɔ tər ndune dəde ti, ningə əl Mari ə nə: «Maji kadi igər maji, ngon ki oje kin a e rəbi kosi nim rəbi kɔ taa nim lə dije ngay dənangi Isirayəl ti. Taa, re tə nɛ ki nje re ki ta kasi-naa al tɔ.

35 A adi gir ta ki ngame dije ti ngay, gine a tɛɛ taga. Ningə rɔj i wa ti, kiyə rɔ a gangi ndili dana tɔ.»

An ra oyo Luwə mbata Jəju

36 Dəne kare ki nje kəl ta ki ta Luwə ti isi nɔɔ, tɔe nə An. E ngon lə Panuwəl, gin koji ti lə Ajər. Loki taa dingəm mandine ti, isi sie asi bəl siri ba par ə ngawe oy. Ningə ki basine kin, An tɔgi ngay ngata.

37 Bale e də jijoo gide e sɔ. Nje ngaw koy kin e me kəy ti lə Luwə ki dəkagilo je pəti. Kondɔ ki kada e me kəy ti lə Luwə, əl sie ta, ɔgi rone nɛ kuso.

38 E be ə, dəkagiloe ti kin, e ka tɛɛ nɔɔ re tɔ. Osi pa ilə-n tɔji də Luwə ti, taa əl ta ki də ngon ti kin dije pəti ki isi nginəi kadi Luwə taa Jorijaləm ji njé bə je ti tɔ.

39 Loki njé koji Jəju je rai nɛ je pəti ki go ndu Babe ti ningə, təli awi Galile me bə bo ti ləde ki Najarəti ti gogi.

40 Ningə, ngon ka kin tɔgi, aw ki singəne. Rosi ki tər, ta me-maji lə Luwə e sie naa ti tɔ.

Jəju e me kəy ti lə Luwə loki bale e dɔgi gide e joo

41 Də bəl je pəti, njé koji Jəju awi lo ra nay ti ki bari-e nay paki.

42 Loki Jəju ra bəl dɔgi gide e joo ningə, awi ki njé koji-ne je lo ra nay ti təkisi rai kəte kəte go kuji rae ti*.

43 Ningə, loki ndɔ ra nay tigə bə, njé koji Jəju je isi təli gogi, nə Jəju nay gogi Jorijaləm ti, ki kanji kadi njé koje je gəri go.

44 Njé koji Jəju je ooi nə Jəju nay nja madide je ti ki uni səde rəbi, adi njiyəi ndɔ kare bəy taa iləi ngirə sange dan nojide je ti ki madide je.

45 Sangi-e, nə sangi-e pi ingəi-e al. Loki ingəi-e al, təli tui dəde awi Jorijaləm ti gogi sange ti.

46 Sangi-e biti ndɔ ki kɔ mitə ningə yə, ingəi-e, isi gin kəy ti lə Luwə dan njé ndo ndu-kun je. Isi dande ti, isi ur mbine oo-n ta je ki isi əli tɔ, daji-n-de ta tɔ.

47 Dije pəti ki ooi ta kəl Jəju kin, nɛ gər lie, ki ta ki tur lie, əti-de bəl ngay.

48 Loki njé koje je ooi-e, əti-de bəl ngay, adi kɔe əl-e ə nə: «NGonm, ra ban ə ira səje nɛ be ə? O je ki bawi, j-a ta sangi ti ki nɔ kəmje ti.»

49 Ningə əl-de ə nə: «Isangi-mi ki mba ri ə? Səbi kadi m-ra

* 2:42 Tɛɛ ki taga 12.1-27; Dətərənom 16.1-8

kilə gin kəy ti lə Bai kin, igəri ə se igəri al ə?»

⁵⁰ Nə njé koje je gəri me ta lie kin al.

⁵¹ Ningə go ti, Jəju təl aw səde Najarəti ti gogi. Jəju təl rəne go ta ti lə njé koji-ne je. Kəe ngəm nə je pəti ki rai nə kin mene ti.

⁵² Jəju təgi darəne ti nim, me gosi ti nim tə, adi ingə maji ta kəm Luwə ti nim, ta kəm dije ti nim pəti.

3

Jə ilə mbe Poy Ta ki Maji

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Jə 1.19-28)

¹ Dəkagiloe ti kin, nje kəbe ki bo Səjar, ki bari-e nə Tiber ɔ be bal dəgi gide e mi. Ningə Pəsi *Pilati ə e nje kəbe dənangi ti ki Juda, *Erodi e ngar dənangi ti ki Galile, Pilipi ki ngon kə Erodi e ngar dənangi ti ki Iture ki dənangi ki Tirakonitidi, ningə Lisaniyasi e ngar dənangi ti ki Abilən tə.

² An əi ki Kayipi ə əi njé kijə nə məsi kadi-kare je ki bo ki dəkagiloe ti noo. Ningə, dəkagiloe ti noo kin, Jə ki ngon lə Jakari e dilə lo ti ə Luwə əl-e ta.

³ Jə aw dənangi Jurde ti pəti, ilə mbe ə nə: «İyəi go rəbi njiyəsi je ki majal kə, adi rai səsi batəm, mba kadi Luwə iyə-n go majal je ləsi kə.»

⁴ Ra təkə ndangi me makitibi ti lə nje kəl ta ki ta Luwə ti, Ejay, əi nə:

«NDu dəw madi 6a dilə lo ti ə nə:

Irai go rəbi lə Bəbe!

Irai go rəbi lie adi a njururu.

⁵ Uti bole be je adi asi naa, İkəsi də mbal je ki də gadi je adi asi ta nangi bərəre;

Irai rəbi je ki rugi gəndi gəndi adi a njururu;

Irai rəbi kəkirə je adi osi naa ti lay.

⁶ Lo kin ti, dije pəti a gəri kaji ki Luwə aji-je[☆].»

⁷ Kosi dije ki rai kadi Jə rade batəm, Jə əl-de ə nə: «Səi njé man majal tə li je be kam, nə ə əl səsi kadi ayi-naa wongə lə Luwə ki a re ə?»

⁸ Maji kadi kilə rasi təji kadi səi dije ki iyəi pa njiyəsi je ki majal kə. Ningə oti kadi əli mesi ti əi nə: «Je ngan ka *Abirakam.» MBata, Luwə asi kadi a təl gajə mbal je kam ngan ka Abirakam ti kare.

⁹ Ki basine kin, kingə e basi kadi tigə ngirə kagi je gangi ngata. Kagi ki ra ki andi maji al ə, a tigəi-e kadi iləi-e me por ti kə.»

¹⁰ Kosi dije dəji Jə əi nə: «E ri ə kadi ji ra ə?»

¹¹ Ə Jə əl-de ə nə: «Dəw ki aw ki kibi joo ə, maji kadi adi kare dəw ki aw-n al, ningə dəw ki aw ki nə kuso ə, maji kadi ra-n ki e ki aw-n al tə.»

¹² *NJé taa la-mbə je ka, rai kadi Jə rade batəm tə. Ningə dəji Jə əi nə: «Nje ndo, e ri ə kadi ji ra ə?»

¹³ Ba Jə əl-de ə nə: «İtaai la al də e ki dəji səsi kadi itaai kin al.»

¹⁴ Asigar je ka dəji əi nə: «NGa je, e ri ə kadi ji ra ə?» Jə əl-de ə nə: «İndəi təgi də dəw ti itaai la lie al, taa, itəti ta ngom

☆ 3:6 Tee ki taga 40.3-5

indai dæ ti al tɔ. Ai dɔ la nay ti ləsi wa kin par.»

Jā ilə mbe la dæw ki a re gone ti

15 Dɔkagiloe ti kin, dije isi nginai dæw ki a re, adi daji rɔde ta se Jā e Kirisi ki Luwə kote al bitɪ wa?

16 Ə Jā əl dije pəti ə nə: «Mi, m-ra səsi batəm me man ti, nə dæw madi a re gom ti nɔɔ, a ra səsi batəm me NDil Luwə, ki me por ti. E dæw ki tɔge əti bəl, itə-m say, kilə sa lie ka m-asi tuti al.

17 Dæw kin uwə kee to ne jine ti kadi to-n ka ko ki maji, əy me dam ti, ɓa ilə tise por. E por ki a oy al ratata.»

18 Jā adi dije ta kəji je ki rangi ngay, ilə-n-de mbe Poy Ta ki Maji.

19 Ne kare ɓəy, Jā kəl ki *Erodi ki e nje kɔbe dɔnangi ti ki Galile, mbata taa ki taa Erodiyadi ki ne ngokone nim, taa ra ne je ki rangi ki majal ngay nim tɔ.

20 Nə, ne je ki go ti al pəti ki Erodi ra kin ka, təl uwə Jā dangay ti dɔ ti ɓəy.

Jəju ra batəm

(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11)

21 Loki dije pəti rai batəm ningə, Jəju ka ra batəm tɔ. Ə Loki isi əl ta ki Luwə ɓa, ta dɔrə tee.

22 NDil Luwə, risi tə də dum be isi dæ ti. Ningə, ndu ta madi tee dɔrə ti, ə nə: «I NGonm ki nje ndigi ləm, ki i ne rənəl ləm ki bo ngay.»

Gin ka la Jəju

(Mt 1.1-17)

23 Jəju ilə ngirə kilə ləne, loki bale e kuti mitə. Ki go gər-e

ti ki dije gəri, Jəju e ngon lə Jisəpi, Jisəpi ki ngon lə Əli,

24 Ningə Əli e ngon lə Mata, Mata e ngon lə *Ləbi, Ləbi e ngon lə Məlsi, Məlsi e ngon lə Yanay, Yanay e ngon lə Jisəpi,

25 Jisəpi e ngon lə Matatijasi, Matatijasi e ngon lə Amosi, Amosi e ngon lə Nawim, Nawim e ngon lə Əsili, Əsili e ngon lə Nagay,

26 Nagay e ngon lə Mati, Mati e ngon lə Matatijasi, Matatijasi e ngon lə Səməyin, Səməyin e ngon lə Yosəki, Yosəki e ngon lə Yoda,

27 Yoda e ngon lə Yowana, Yowana e ngon lə Rəsa, Rəsa e ngon lə Jorobabəl, Jorobabəl e ngon lə Salatiyəl, Salatiyəl e ngon lə Nəri,

28 Nəri e ngon lə Məlki, Məlki e ngon lə Adi, Adi e ngon lə Kosam, Kosam e ngon lə Elmadam, Elmadam e ngon lə Ər,

29 Ər e ngon lə Jəju, Jəju e ngon lə Eliyəjar, Eliyəjar e ngon lə Yorim, Yorim e ngon lə Mata, Mata e ngon lə Ləbi,

30 Ləbi e ngon lə Siməyɔ, Siməyɔ e ngon lə Juda, Juda e ngon lə Jisəpi, Jisəpi e ngon lə Yonam, Yonam e ngon lə Eliyakim,

31 Eliyakim e ngon lə Mələya, Mələya e ngon lə Məna, Məna e ngon lə Matata, Matata e ngon lə Nata, Nata e ngon lə *Dabidi,

32 Dabidi e ngon lə Jəse, Jəse e ngon lə Obədi, Obədi e ngon lə Bowaji, Bowaji e ngon lə Sala, Sala e ngon lə Nasɔ,

33 Nasɔ e ngon lə

Aminadabi, Aminadabi e ngon læ Adimin, Adimin e ngon læ Arni, Arni e ngon læ Əsırom, Əsırom e ngon læ Pərəsi, Pərəsi e ngon læ Juda,

³⁴ Juda e ngon læ *Jakobi, Jakobi e ngon læ *Isaki, Isaki e ngon læ *Abirakam, Abirakam e ngon læ Təra, Təra e ngon læ Nawor,

³⁵ Nawor e ngon læ Sərugı, Sərugı e ngon læ Rəwu, Rəwu e ngon læ Peləgi, Peləgi e ngon læ Ebər, Ebər e ngon læ Səla,

³⁶ Səla e ngon læ Kaynam, Kaynam e ngon læ Arpasadi, Arpasadi e ngon læ Səm, Səm e ngon læ Nuwe, Nuwe e ngon læ Ləməki,

³⁷ Ləməki e ngon læ Matusaləm, Matusaləm e ngon læ Ənəki, Ənəki e ngon læ Yərədi, Yərədi e ngon læ Malələl, Malələl e ngon læ Kaynam,

³⁸ Kaynam e ngon læ Ənosi, Ənosi e ngon læ Səti, Səti ki ngon læ Adam, Adam ki ngon læ Luwə.

4

Su na Jəju

(Mt 4.1-11; Mk 1.12-13)

¹ Go NDil Luwə ti ki rosi Jəju, Jəju təl ta ba Jurde ti re. Təl re ningə, NDil Luwə ər nqe aw sie dilə lo ti.

² Su na-e ndo dso dilə lo ti. NDə ki Jəju ra dso kin, uso ne madi al, adi bo ra-e.

³ Nqo be, su əl-e ə nə: «Re jı Ngon læ Luwə ə, adi mbal kin adi təl mapa adi m-o.»

⁴ Ə Jəju təl əl-e ə nə: «NDangi me makitibi ti læ Luwə əi nə:

Dəw a isi ki done taa ki takul ne kuso par al[☆].»

⁵ Su aw ki Jəju do lo ti taa, ba ki kəm ki kində jipi, oje koqe je ki donangi ti ne pəti ade oo.

⁶ Loki oje ningə, təl əl-e ə nə: «M-a m-adi təgi do koqe je ti kin ki ne kingə je ki me ti pəti. Tado e ne ki adi-mi me jim ti, ningə dəw ki mem ndigi ə m-ade.

⁷ Re jı, osi məkəsi nangi nom ti ə, m-a m-adi ba pəti tə yaı.»

⁸ Jəju təl əl-e ə nə: «NDangi me makitibi ti læ Luwə əi nə: “A osi məkəsi nangi no Babe Luwə ti læi, ningə e ki karne ba par ə a re nqe ti kadi igose.”[☆]»

⁹ Go ti gogi, su aw ki Jəju Jorijaləm ti, aw sie jam do key ti læ Luwə taa. Loki aw sie taa, ningə əl-e ə nə: «Re jı Ngon læ Luwə ə, iyə jii taa osi adi m-o,

¹⁰ tado ndangi me makitibi ti læ Luwə əi nə: Luwə a adi ndune malayka je ləne kadi tə indəi kəmde goi ti.

¹¹ Bəy taa, a lai-ni dajide ti, mba kadi njai tigə mbal al[☆].»

¹² Jəju təl əl-e ə nə: «NDangi me makitibi ti læ Luwə əi nə: “A na Babe Luwə læi al”.[☆]»

¹³ Loki su tigə ki ne na je ki kadi n-na-n Jəju ba, ər rone gogi say rəe ti. ər rone nginə-n dokagilo ki rangi.

Jəju ilə ngirə kilə Galile ti

(Mt 4.12-17; Mk 1.14-15)

¹⁴ Lo kin ti, Jəju təl Galile. Re ki təgi ki jı rə NDil Luwə ti. Tə Jəju ba ki do lo je ki nqo pəti.

¹⁵ NDo ne me key kaw-naa je ti læ *Jipi je. Dijə pəti iləi təji dəe ti.

☆ 4:4 Dətərənom 8.3

☆ 4:8 Dətərənom 6.13

☆ 4:11 Pa je 91.11-12

☆ 4:12

Dije ki Najarəti ti mbati taai ne ndo la Jəju

(Mt 13.54-58; Mk 6.1-6)

16 Jəju aw Najarəti ti, ki e be ki togi ti. Təki isi ra-n kəte kəte, loki ndo taa kəə asi ningə, Jəju aw kəy kaw-naa ti la *Jipi je. Jəju i taa kadi n-tidə makitibi.

17 Loki i taa, adi-e makitibi la nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay, ki kəi. Jəju rirə makitibi ka kin ningə, ingə ta ki ndangi əi nə:

18 «NDil la Babe e dəm ti, Babe kəti-m kadi m-ilə mbe Poy Ta ki Maji njé ndoo je.

Babe ilə-m kadi m-əl dangay je ta tēde kəy dangay ti, Kadi m-əl njé kəm tə je təki, kəmde a oo lo.

Kadi m-taa njé ki dije isi indai kəmde ndoo m-ilə-de taa.

19 Kadi m-ilə mbe bal me-maji la Babe kin.»

20 Go ti, Jəju kə makitibi ka kin, ningə təl-n adi nje kilə ki me kəy ti, ə isi nangi kadi əl ta. Dije pəti ki me kəy kaw-naa ti buki kəmde ki dəe ti.

21 Lo kin ti, Jəju əl-de ə nə: «Ta ki oi kin, təl tane dəsi ti bone.»

22 Dije pəti mai naji la Jəju, taa mbe me-maji ki tē tae ti əti-de bəl ki dum tə, adi əli-naa əi nə: «Ma, e ngon la Jisəpi rəje ti ne al a?»

23 Be ə Jəju əl-de ə nə: «M-gər kadi a əli-mi kuji ta ki ə nə: “I nje ra dije moy, aji rəi i wa,” kin. A əli-mi əi nə: “J-o poy ne je pəti ki ira Kapərnayim ti kin, ə ira be koji ti ne be tə adi j-o”.»

24 Jəju təl əl-de bəy ə nə: «M-əl səsi ta ki rəjeti, nje kəl ta ki ta Luwə ti ki be koje uwe rəne ti maji goto.

25 Ki rəjeti, dəkagilo ti la nje kəl ta ki ta Luwə ti Eli, njé ngaw koy je əi ngay *Isirayəl ti. Nə loki ndi ədi dənangi ti al bal mitə ki nusi, ə 60 o ki dənangi pəti»,

26 dəw kare dande ti ki Luwə ilə Eli rəe ti goto. E nje ngaw koy ki Sarəpita ti, dənangi ki Sidə ti yo ə Luwə ilə Eli ki rəe ti».

27 Njé banji je ka əi ngay Isirayəl ti dəkagilo ti la Elije tə, nə e ki kare ki kadi Luwə ər banji rəe ti goto. E Nama ki Siri ti yo ə Luwə ər banji rəe ti».

28 Loki dije ki isi gin kəy kaw-naa ti ooi ta kin, wongi təl-de pəti.

29 Lo kin ti, i taai tuwəi Jəju me be bo ti kə, ningə awi sie jam də mbal ti ki indai be bo ti. Awi sie ti mba kadi n-suri-e n-ləi-e n-təli-e kə.

30 Nə Jəju ur dande ti aw.

Dingəm ki ndil ki majal ra-e (Mk 1.21-28)

31 Jəju aw Kapərnayim ti, ki e be bo ki dənangi Galile ti. Jəju ndo ne dije ndo taa kəə ti.

32 Ne ndo lie əti dije bəl ki dum. Əti-de bəl ki dum tado əl ta ki togi ki i rə Luwə ti.

33 Ningə, dəw madi kare ki ndil ki majal ra-e, isi me kəy kaw-naa ti ləde noo, no ki ndune ki bo ə nə:

34 «Jəju ki Najarəti, ri ə ige rəje ti ə? Ire mba kadi ituji-je

a? M-gər-i maji: j̄ ki Kay njay lə Luwə.»

³⁵ Jəju ndangi ndil ki majal ki tɔgine ə nə: «Uti tai, ə iteɛ kɔ rɔ dingəm ti kin.» Lo kin ti, ndil ki majal bi dingəm ile dande ti, ningə tɛɛ rɔe ti ki kanji kade kɔ.

³⁶ Nɛ kin əti dije pəti ɓəl, adi dəji-naa ta dande ti əi nə: «Ta kin e ta ki ban ə əti ɓəl be ə? Dəw kam aw ki tɔgi kɔɓe dɔ ndil je ti ki majal, ndangi-de ki tɔgi ki j̄ rɔ Luwə ti adi tɛɛi kɔ!»

³⁷ E be ə, tɔɓa lə Jəju sane ki dɔnangi ki nɔɔ pəti.

Jəju adi rɔ nga njé moy je ngay

(Mt 8.14-17; Mk 1.29-34)

³⁸ Loki Jəju j̄ kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, aw me kəy ti lə Simɔ. Məm Simɔ ki dāne, moy ra-e, rɔe tingə ngay. Be ə, əli Jəju kadi ra nɛ madi mbata ti lie.

³⁹ Jəju rugi rɔne dɔe ti, ndangi rɔ ki tingə ngay ka kin adi iyɛ. Kalangi ba go ti, məm Simɔ j̄ taa ra nɛ kuso adi-de.

⁴⁰ Lo sɔlɔ, ta kadi kur ti, dije pəti ki awi ki dije ki moy je ki dangi dangi rai-de, rəi sɔde rɔ Jəju ti. Jəju ində jine dɔde ti kare kare pəti adi ingəi rɔ nga.

⁴¹ NDil je ki majal ka tɛɛi rɔ dije ti ngay ki nɔ tade ti əi nə: «j̄NGon lə Luwə!» Nə Jəju ində tɔgi dɔde ti, adi-de ta rəbi kadi əli ta al, tadɔ gəri-e ɓəti kadi e Kirisi.

Jəju ilə mbɛ Poy ta ki Maji me kəy kaw-naa je ti

(Mk 1.35-39)

⁴² Loki lo ti, Jəju tɛɛ me ɓe bo ti aw dilə lo ti. Kosi

dije ngay sangi-e, awi ingəi-e. Loki ingəi-e, ndigi kadi nuwəi-e nangi rɔde ti kadi tə aw lo al.

⁴³ Nə Jəju əl-de ə nə: «Sɔbi kadi m-ilə mbɛ Poy Ta ki Maji ki ɔji dɔ kɔɓe lə Luwə ndəgi ɓe bo je ti tɔ, tadɔ e ki mbata ta kin ə Luwə ilə-m.»

⁴⁴ E be ə, Jəju ilə-n mbɛ Poy Ta ki Maji me kəy kaw-naa je ti lə *Jipi je dɔnangi Jude ti.

5

Dije ki dɔsɔy ki Jəju ɓar-de (Mt 4.18-22; Mk 1.16-20; Jə 21.1-11)

¹ NDɔ kare, Jəju e ɓasi kadi ba bo ti ki Gənjərarəti ti. Kosi dije uwəi-naa gəi gide mba kadi n-ooi ta lə Luwə.

² Lo kin ti, Jəju oo to je joo ki isi ngangi ba ti. Əi to je ki njé ndɔ je ki me ti indəi-de ə awi a togi bandi je ləde.

³ Jəju al me to ti ki kare ki e yə Simɔ, ningə əl Simɔ ade iyɔ ngangi ba ə aw ki dana ndəy. Go ti, Jəju isi nangi me to ti ndo nɛ kosi dije.

⁴ Loki əl ta oy ningə, əl Simɔ ə nə: «Aw ki dana lo ki man u ti, ə iləi bandi je ləsi indɔi kanji je.»

⁵ Simɔ təl əl-e ə nə: «Bəɓe, j-ilə bandi ndɔ biti lo ti, nə kanji kare ka j-ingə al. Nə təkɔ e j̄ ə idəji-m, m-a m-ilə bandi təkɔ əl-m.»

⁶ Loki iləi bandi je ləde, ɔyi kanji kəy ki to ɓəl, adi bandi je ləde ka ge gangi.

⁷ Lo kin ti, dəji madide je ki əi me to ti ki nungi kadi rəi rai sɔde. Madide je rəi, adi ɔyi kanji ka kin rosi to je ki joo.

Kanji rosi to je adi to je awi tã ndui man.

⁸ Loki Simo oo ne kin, osi, osi makasine nangi no Jaju ti al-e a na: «Babe, osi rai ngarangi rom ti, tado mi nje ra majal.»

⁹ Simo ki made je ki ai sie, bal rade oji-n go kanji ki oyi me bandi ti to bal ngay.

¹⁰ Jaki ki Ja ki ngan la Jabade ki ai ki Simo ka bal rade to. O Jaju al Simo a na: «Adi bal rai al, kaw ki kate noo, e dije ngata a a isa-de.»

¹¹ Lo kin ti, tali rai ki to je nganggi ba ti, ninga iyai ne je pæti a uni go Jaju ta nje ndo je lie.

Jaju nga nje banji kare
(Mt 8.1-4; Mk 1.40-45)

¹² NDõ ki rangi, Jaju e me be bo ti kare, ninga dingam kare ki banji ra-e tee noo re. Loki oo Jaju ninga, osi ki ta kamne nangi noe ti, no ki doe ti a na: «Babe, re indigi a a adi banji lam ur, kadi rom ay njay.»

¹³ Jaju ila jine ode-n ninga al-e a na: «M-ndigi, a kadi banji lai ur, adi rai ay njay.» Ba ta naa ti noo par a banji ur, adi rae ay njay.

¹⁴ Go ti, Jaju ade ndune kadi al tae daw madi al, ninga al-e a na: «Nje kijã ne masi kadi-kare yo a aw oje rai, ninga adi kadi-kare taki ndu-kun ti la *Moji daji-n*. Ira be mba kadi gari taki banji lai ur adi inga ro nga.»*

¹⁵ Tõba la Jaju sane ki lo lo adi dije rai kosi kosi mba kadi

n-ooi ta lie je kadi aji-n-de do moy je ti lae je.

¹⁶ Na Jaju or rone aw lo je ti ki to dilã mba kal ta ki Luwã.

Jaju nga daw ki nje ro koy njururu

(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)

¹⁷ NDõ kare Jaju isi ndo ne dije ninga, *Parisi je ki nje ndo ndu-kun je isi dan dije ti noo to. Dije ii ki ngan be je pæti ki donangi Galile ti, ki donangi Jude, ki be bo Jorijalam. Babe oji togine me kaji nje moy je ti.

¹⁸ Lo kin ti, dije madi oti daw kare ki rae oy njururu, me ne koti nje moy je ti, rai sie ro Jaju ti. Sangi rabi kadi n-awi sie kay n-ilai-e no Jaju ti.

¹⁹ Na gari rabi ki kadi awi sie al, tado dije ai ngay. Be a, ali taa, rai bole do kay ti ninga, ilai nje moy ki ne koti nje moy je, ilai-e dan kosi dije ti no Jaju ti.

²⁰ Loki Jaju oo kadi-me lae ninga, al dingam a na: «Majal je lai e ki kiyã go ko.»

²¹ Nje ndo ndu-kun je la Luwã ki Parisi je ilai rade mari ta ninga ali ai na: «Dawe kam e na a al ta ki mal do Luwã ti be a? Luwã ki karne ba par a asi kiyã go majal je la dije ko, daw ki rangi goto.»

²² Jaju gar mar ta je lae ki mede ti adi al-de a na: «Ra ban a isi imari ta je ki be kin mesi ti a?»

²³ Kal daw ka na: «Majal je lai e ki kiyã go ko» ba nga ngay al a se, kal-e ka na: «I taa a injiyã» ba nga ngay al a?»

* 5:14 Læbatiki 14.2-32 * 5:14 Ki go jibal ra-e ti la Jipi je, nje banji e daw ki dije ooi-e kadi ay njay al, adi asi kadi aw lo ne ra je ti ki ba to Luwã al.

24 Re e be 6a, m-a m-ɔji səi təkɪ mi NGon Dəw, m-aw ki tɔgi dɔnangi ti ne, mba kadi m-iyə-n go majal je lə dije kɔ.» Ningə, Jəju əl nje rɔ koy nju-ruru ə nə: «ɿ taa, un tuwə ləi, ə aw 6e.»

25 Ta naa ti nɔɔ, dingəm ka kin ɿ taa ta kəm dije ti pəti, un tirə ki kəte to ti, ə tɛɛ aw 6e ki kilə tɔji dɔ Luwə ti tane ti.

26 Dije pəti, ne kin əti-de 6əl adi iləi tɔji dɔ Luwə ti. Bəl rosi mede adi əli əi nə: «J-o ne ki mba 6one.»

Jəju 6ar Ləbi

(Mt 9.9-13; Mk 2.13-17)

27 Go ti Jəju tɛɛ ningə yə oo dəw kare ki nje taa la-mbə kadi njé kɔ6e je ki 6ari-e nə *Ləbi, isi me kəy taa la-mbə ti. Loki oo Ləbi ningə əl-e ə nə: «Un gom.»

28 Ningə Ləbi iyə ne je pəti, ə ɿ taa un go Jəju.

29 Go ti, Ləbi ra ne kuso ki bo ngay me kəy ti ləne, 6ar-n Jəju. Lo ne kuso ti kin, njé taa la-mbə je, ki ndəgi dije ki rangi əi səde titi nɔɔ.

30 *Parisi je ki njé ndo ndu-kun je 6ai ta, əli njé ndo je lie əi nə: «Ra ban ə isi usoi ne je, ayi-naa je ki njé taa la-mbə je, ki njé ra majal je ə?»

31 Jəju un ta əl-de ə nə: «E dije ki njé moy je ə a sangi dəw ki nje ra moy, 6i e njé rɔ nga je ə a sangi dəw ki nje ra moy, al.

32 Ningə, m-re mba 6ar dije ki dana al, nə m-re mba dije ki njé ra majal je yo mba kadi iyəi kilə rade je ki majal.»

Jəju əl ta ki dɔ kɔgi rɔ ne kuso ti
(Mt 9.14-15; Mk 2.18-20)

33 NJé ki madi je əli Jəju əi nə: «Taa taa, njé ndo je lə Jə Batisi əi ki njé ndo je lə *Parisi je isi iyəi ta ne kuso, taa isi əli ta ki Luwə tɔ, ə njé ki yai je, isi usoi ne je, ayi-naa man je.»

34 Ə Jəju əl-de ə nə: «A asi kadi ɔgi dije ki 6ari-de lo ne kuso taa-naa ti kuso ne ə? Dɔkagilo ki nje taa dəne isi-n səde naa ti kin, a asi kɔgi-de kuso ne al.»

35 NDɔ je a rəi nɔɔ kadi a uni-e tade ti ningə tə, a iyəi ta ne kuso.

Ne ndo lə Jəju aw naa ti ki kɔki ne ndo lə Parisi je al

(Mt 9.16-17; Mk 2.21-22)

36 Jəju əl-de kuji ta kare ə nə: «Dəw a gangi ta kibi ki sigi kadi ilə-n kəm e ki kɔke al. Re e be ə, kibi ki sigi a e ki gangi kɔ, ningə ta kibi ki sigi ka kin uwəi naa ki ki kɔke al 6əy tɔ, adi joo pu təl ne ki tuji.

37 Taa, dəw a un kasi kandi nju ki ki ɿ al 6əy uti me mbu nda je ti ki kɔke al. Re e be ningə, loki kasi a ɿ 6a mbu nda je a ndui, kadi kasi lo kɔ. Ningə mbu nda je təli ne ki tuji kɔ.

38 Be ə, re kasi kandi nju ɿ al 6əy 6a, maji kadi mbu nda je əi ki sigi taa.

39 Loki dəw ay kasi kandi nju ki ɿ ningə, a ge e ki ɿ al 6əy al ngata. Tadɔ dije əli əi nə: «Kasi ki ɿ ə maji.»

6

Ta lə Jəju dɔ ndɔ taa kəɔ ti
(Mt 12.1-8; Mk 2.23-28)

1 NDɔ kare, Jəju ində də me ndrɔr gəme je ti. E ndɔ taa kəɔ

lə *Jipi je. Ningə, njé ndo je lie ki əi sie, gangi dɔ ko je jide ti, tami usoi.

² Ə *Parisi je madi əli-de əi nə: «Ra ban ə irai ne ki kadi dəw ra ndo taa kəə ti al be ə?»

³ Jəju əl-de ə nə: «Itidai ne ki ngar *Dabidi ra loki bo ra-de ki dije ki goe ti kin al biti a?

⁴ Dabidi ur me kəy ti lə Luwə, un mapa ki dije adi Luwə kadi-kare ti uso*, ningə təl-n adi dije ki goe ti usoi tɔ. Usoi mapa ki e ne ki sɔbi kadi njé kijə ne məsi kadi-kare je par ə usoi*»

⁵ Jəju təl əl-de bəy ə nə: «Mi *NGon dəw m-aw ki togɪ dɔ ndo taa kəə ti.»

Jəju adi rə nga dingəm ki jie oy njururu

(Mt 12.9-14; Mk 3.1-6)

⁶ *NDɔ taa kəə ki rangi, Jəju aw kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, ndo ne dije. Ningə dingəm kare ki ji kɔe oy njururu, e me kəy kaw-naa ti nɔɔ.

⁷ Njé ndo ndu-kun je ki *Parisi je isi jəke isi indai kəmde kadi n-ooi se Jəju a adi dingəm kin rə nga ndo ta kəə ti lə Jipi je wa? E ta bole ki isi sangi kadi n-ingəi ba n-indəi ta dɔe ti.

⁸ Nə Jəju gər mər ta je ləde, adi əl dingəm ki jie oy njururu ka kin ə nə: «I taa, a dana ta kəm dije ti pəti.» Dingəm i a taa.

⁹ Ningə Jəju təl dəji ndəgi dije ə nə: «M-dəji səsi m-o, e ri ə maji kadi dəw ra ndo ta kəə ti ə? Kadi dəw ra maji ə se kadi ra majal ə? Kadi dəw

nagi madine ta yo ti ə se kadi iyə adi tuji kə ə?»

¹⁰ Jəju ində kəmne go-n-de ba pəti, ningə əl dingəm ka kin ə nə: «tsurə jii.» Dingəm surə jine, ningə jie təl to maji kare.

¹¹ Wongi təl njé ndo ndu-kun je ki Parisi je, adi əli-naa ta dande ti dɔ ne ti ki kadi n-rai ki Jəju.

Jəju mbəti njé ndo je ləne ki dəgi gide e joo

(Mt 10.1-4; Mk 3.13-19)

¹² Me ndəe je ti kin, Jəju aw dɔ mbal ti mba kəl ta ki Luwə. Əl ta ki Luwə kondə biti lo ti.

¹³ Loki lo ti, Jəju bar njé ndo je ləne. Ningə mbɔ njé ndo je ti kin ə, mbəti-de dəgi gide e joo, bar-de njé kaw kilə je.

¹⁴ Adi e Simo, ki ində tɔe nə Piyər əi ki ngokone Andire, ki Jaki, ki Ja, ki Pilipi, ki Batiləmi,

¹⁵ ki Matiyə, ki Tomasi, ki Jaki, ki ngon lə Alpe, ki Simo ki bari-e dəw ki e mbɔ njé rə mbata kingə dɔ lə be ləde ti,

¹⁶ ki Judi ki ngon lə Jaki, taa Judasi Isikariyoti ki təl nje kun dɔ Jəju tɔ.

Jəju aji njé moy je dan kosi dije ti

(Mt 4.23-25)

¹⁷ Jəju i ki njé kaw kilə je dɔ mbal ti re tɛɛ lo ti ki gide asi naa maji ningə, ingə kosi njé ndo je ləne, ki kosi dije ngay ki i dɔnangi Jude ti je, njé ki be bo Jorijaləm ti je, njé ki be bo je ti ki kadi ba ti ki Tir je ki Sidɔ je. Rəi mba koo ta lə Jəju je mba kadi aji-de dɔ moy je ti ləde je.

18 Njé ki ndil je ki majal yəti angalde ingəi rə nga tɔ.

19 Nینگə kosi dije pəti sangi kadi n-ədi rəe, tado təgi madi isi tɛɛ rəe ti adi-de rə nga.

Maji-kur ki kəm-to-ndoo
(Mt 5.1-12)

20 Jəju un kəmne oo-n njé ndo je ləne ningə əl-de ə nə:

Səi njé ndoo je, səi njé maji-kur, tado kəbe lə Luwə e yasi.

21 Səi ki 60 isi ra səsi bone, səi njé maji-kur, tado lo ti ə a indani.

Səi ki isi nɔi bone, səi njé maji-kur, tado lo ti ə a kogi.

22 Maji-kur e ləsi loki dije isi mbati səsi, dije isi tuwəi səsi, dije isi taji səsi, dije isi əli ta je ki majal dəsi ti, mbata ti ləm mi *NGon dəw.

23 NDɔ ki nɛ je kin tɛɛ dəsi ti ə, maji kadi irai rənəl, itii bal, tado nɛ kigə go jisi e ngay dərə ti. Tado e be ə kade je adii kə njé kəl ta je ki ta Luwə ti, kəte.

24 Nə səi njé nɛ kingə, səi njé kəm-to-ndoo. Səi njé kəm-to-ndoo tado ingəi nɛ səl me ləsi ngata.

25 Səi ki bone indani, səi njé kəm-to-ndoo, tado lo ti ə 60 a ra səsi.

Səi ki bone isi kogi, səi njé kəm-to-ndoo, tado lo ti ə a uwəi ndoo je a nɔi je.

26 Səi ki dije isi əli ta ki maji maji dəsi ti, səi njé kəm-to-ndoo, tado e be ə kade je rai ki njé kəl ta ki ta Luwə ti ki njé ngom je.

NDigi njé bə je
(Mt 5.39-47)

27 Nینگə səi ki isi oi ta ləm, m-əl səsi kadi indigi njé bə je ləsi, irai maji ki njé ki isi dəsi səsi ta.

28 Injangi də njé ki isi mani səsi, ə əli ta ki Luwə mbata lə njé ki isi əli ta je ki majal dəsi ti.

29 Re dəw ində dam mbəi ki kare ə, iyəti dame ki nungə ade ində bəy. Re dəw taa kibi ki ngal ləi ə, ade e ki gəji də ti.

30 Dəw ki ra ki dəji nɛ ə ade, ningə dəw taa nɛ ləi ə idəji goe al tɔ.

31 Nɛ je ki indigi kadi dije rai adi səsi kin ə, irai kae ti wa kin adi-de tɔ.

32 Kin ə indigi njé ki ndigi səsi tɔ par ə, oyo ri ə kadi dəw ra səsi ə? Dəw a ra səsi oyo al, tado njé ra majal je ka ndigi njé ki ndigi-de tɔ.

33 Kin ə irai maji ki njé ki rai səsi maji par ningə, oyo ri ə kadi dəw ra səsi ə? Dəw a ra səsi oyo al, tado njé ra majal je ka rai təkə irai kin be tɔ.

34 Kin ə adi njé ki igəri maji kadi a ugəi səsi ɓangi par ə tunəi səsi nɛ ningə, oyo ri ə kadi dəw ra səsi ə? Dəw a ra səsi oyo al, tado njé ra majal je ka, adi njé ki gəri maji kadi a ugəi-de kər nɛ ləde gogi par ə tunəi-de nɛ tɔ.

35 Maji kadi indigi njé bə je ləsi, irai maji ki nɔɔ par, ə adi dije tunəi səsi nɛ ki kanji kadi indəi mesi də kinge ti gogi. E be ə a ingəi nɛ kigə go ji ki bo, taa a səi ngan lə nje kisi də nɛ je ti pəti tɔ. Tado e nje ra maji ki dije ki gəri ra oyo al ki dije ki nje me majal.

Igangi ta dɔ dije ti al

36 Maji kadi sɛi njé ra maji ki ngay tɛki Bawsi Luwə e-n nje ra maji ki ngay kin be tɔ.

37 Igangi ta dɔ dɔw ti al, ningə Luwə a gangi ta dɔsi ti al tɔ. Uwəi dɔw ki ta al, ningə Luwə a uwə səsi ki ta al tɔ. Iyɛi go majal lə dɔw kɔ, ningə Luwə a iyɛ go majal ləsi kɔ tɔ.

38 Adi, ə Luwə a adi səsi tɔ. Luwə a buki posi kibi ti ləsi kadi rosi maji: a yəki, mbisi digi digi, buki kadi rosi re puu kɔ. Tado go rəbi ki igangii ta dɔ dije kin ə Luwə a gangi-n ta dɔsi ti tɔ.

39 Ningə Jəju təl əl-de ta kare me kuji ta ti bəy ə nə: «Nje kəm tɔ a ndər nje kəm tɔ madine ban ə? A ndər-e al, tado re ndər-e ə a osi joo pu me be ti.

40 Nje ndo itə nje ndo-e ne al, re e nje ndo ki bae ndo-e ne bərərə bərərə maji ningə, a to tə bane be.

41 «Ra ban be ə, o burim wale ki to kəm ngokɔi ti yo, ə o kagi ki boy ki to yai ti j wa kin al ə?

42 Kagi ki boy ki to kəmi ti j wa kin o al ningə, ki go rəbi ki ban ə a asi kadi əl ngokɔi ə nə: «NGokom, adi m-un burim wale ki to kəmi ti kin,» ə? I nje kədi kəm dije, un kagi ki boy ki kəmi ti kin ningə tə, a o lo ay njay kadi un burim wale ki kəm ngokɔi ti.

Kagi ki kande

(Mt 7.16-20; 12.33-35)

43 «Kagi ki maji ki kadi a andi kandi ki majal goto, taa kagi ki majal ki kadi a andi kandi ki maji ka goto tɔ.

44 E ki kandi kagi ki sɔbi dɔ kage kin ə a gəri-e-n. Dəw a ijə kandi mbay-kote dɔ kon pa ti al, taa dəw a ijə kandi nju dɔ kon bər ti al tɔ.

45 Dəw ki maji, kilə rae tɛɛ me ne ra ti ki maji ki uwə mee. Ningə dəw ki majal, kilə rae tɛɛ me ne ra ti ki majal ki uwə mee tɔ. Tado e ne je ki rosi me dəw kin ə isi tɛɛ tae ti.

Təl rɔ go ndu ti

(Mt 7.24-27)

46 «Ra ban ə iɓari-mi “Babe, Babe”, ə irai ne ki m-əl səsi al ə?

47 Dəw ki ra ki re rəm ti, oo ta ləm, ə təl rone go ti ningə, e dəw ki to tə dəw ki m-a m-əl səsi ta lie kam be.

48 To tə dəw ki nje ra kəy, ki ur be dɔ dii ti adi əbi maji, bəy taa, ində gin kəy ti kin be. Loki man j ningə, man kɔ lo re un kəy ka kin, nə asi kadi tɔ kəy ka kin al, tado ində adi ngə maji.

49 Nə dəw ki oo ta ləm, ə təl rone go ti al, to tə dəw ki ində kəy ləne dənangi ti taa ne kare, ki kanji kur be kində gine ti be. Loki man kɔ re un kəy ka kin ningə, ndəy ba bəy par ə kəy budi nangi mur mur kɔ.»

7

Jəju aji ngon nje kilə lə ki bo ki dɔ asigar je ki bu

(Mt 8.5-13)

1 Loki Jəju əl ta je kin pəti kosi dije ba, ɔti aw Kapərnayim ti.

2 Me be ti kin, dəw kare ki nje kun dɔ buti asigar je ki bu, aw ki ngon nje kilə ləne kare ki e moy, to ta koy ti. Ningə e

ngon nje kilə ki ɓae ge ta lie ngay.

³ Be ə, loki ki bo lə asigar je ka kin oo ta lə Jəju ningə, ilə ngatɔgi je madi, ki əi ngatɔgi lə *Jipi je, adi-de awi ingəi Jəju kadi daji-e adi re səde aji ngon nje kilə ləne kin.

⁴ Loki rəi ingəi Jəju ningə, nɔi dæ ti ki nja naa ti naa ti əi nə: «Dingəm kin, e dəw ki asi kadi ɪra sie me ne daji ti lie kin,

⁵ tadɔ ndigi-je je Jipi je ngay, taa e e tɔ ə ra kəy kaw-naa ləje adi-je.»

⁶ Ə Jəju ɔti aw səde. Awi, ə loki indəi dɔ kəy basi ningə, ki bo lə asigar je ka kin ilə madine je madi adi awi əli Jəju əi nə: «Babe, itapi rəi al, tadɔ mi m-asi kadi ində njai ta kəy ti ləm al.

⁷ E mbata kin ə, mi wa m-aw-n ki rəm rəi ti al. NGA ningə, m-daji kadi əl ta kare par ə ngon nje kilə ləm a ingə rɔ nga.

⁸ M-əl be tadɔ, mi ki dəm mi gin tɔgi ti lə njé ki dəm ti, ningə m-aw ki asigar je ki əi gin tɔgi ti ləm tɔ. Adi re m-əl asigar kare m-ə nə: “Aw!” ɓa aw; kin ə m-əl ki nungi m-ə nə: “Ɔre!” ɓa re; kin ə m-əl ngon nje kilə ləm m-ə nə: “Ɔra ne ki be!” ɓa ra nee kin tɔ.»

⁹ Loki Jəju oo ta je kin ɓa, piti ki bo lə asigar je ka kin, ningə təl kəmne ki dɔ kosi dije ti ki a njiyəi goe ti, əl-de ə nə: «Adi m-əl səsi, ko kadi-me ki be kin, dɔnangi ki *Isirayəl ti wa ka m-ingə al ɓəy.»

¹⁰ Loki njé kaw kilə je əi nə n-təli ɓe ningə yə ingəi ngon nje kilə ka kin, rəe nga adi isi

kare.

Jəju adi ngon basa ki Nayim ti tɔsi ndəl

¹¹ Jəju ɔti nɔɔ aw ɓe bo ti ki tɔe nə Nayim. *NJé ndo je lie ki kosi dije ngay uni goe awi sie.

¹² Loki rəi tɛɛi basi ki ta rəbi ki ur ki me ɓe ti ka kin ningə, dije isi awi ki dəw ki oy kadi dibi-e. Dəw ki oy ka kin e ngon lə dəne ki nje ngaw koy kare be. E ngone ki dingəm ki kare ba be, adi kosi dije ngay ki me ɓe ti, isi dani dəne ka kin lo dibi ngone ti.

¹³ Loki Jəju o dəne ka kin ningə, kəm kɔ ra-e ngay mbata ti lə dəne ka kin, adi əl-e ə nə: «Ɔnɔ al.»

¹⁴ Jəju aw kadi kəsi yo ti, ilə jine ɔdi-n. NJé koti nin je ai nangi, ɓa Jəju əl ə nə: «Basa, m-əli kadi j taa!»

¹⁵ Ningə nje koy j isi taa, ə ilə ngirə kəl ta. Jəju təl ule ji kɔe ti.

¹⁶ Dije pəti, ne je kin əti-de ɓəl, adi iləi tɔji dɔ Luwə ti əi nə: «Nje kəl ta ki ta Luwə ti kare ki bo tɛɛ danje ti ne: Luwə re ra ki dije ləne.»

¹⁷ Ne ki ra ne kin, poye rosi dɔnangi ki Jude ti pəti ki ngan ɓe je ki gəi gide.

Jə Batisi daji ta ki dɔ Jəju ti (Mt 11.2-6)

¹⁸ *NJé ndo je lə Jə ɔri-e poy ne ki ra ne kin adi-e oo, ə Jə ɓar njé ndo je ləne joo,

¹⁹ ilə-de rɔ Babe ti adi daji-e əi nə: «Ɔ ə j dəw ki Luwə mbəte, ki sɔbi kadi a re ka kin ə se, e nay nɔɔ ɓəy kadi tə ji ngəm tae ə?»

20 Luki rai teeji ro Jaju ti, ali-e ai «E Ja Batisi a ila-je ki roi ti kadi ji daji se «i ai daw ki Luwa mbate, ki sabi kadi a re ka kin a se, e nay noo bay kadi ta ji ngam tae wa?»»

21 Dakagiloe ti wa ki isi daji-e ta kin, Jaju isi aji nje moy je ngay nim, nje mati je nim, isi tuwa ndil je ki majal do dije ti nim, taa adi nje kam to je ngay ooi lo nim to.

22 Ninga ila nje kilae je ti la Ja a na: «Awi ali Ja ne je ki oi ki mbisi je, ki kamsi je kin: Nje kam to je ooi lo, nje mati je njiyai maji, nje banji je ingai ro nga, nje mbi bay je ooi ta, nje koy je ii taa lo koy ti, taa nje ndoo je ka, e ki kilae-de mbe Poy Ta ki Maji to.

23 Maji-kur e la daw ki m-tal gin kosi lie, al.»

*Jaju al ta ki do Ja ti
(Mt 11.7-11)*

24 Luki nje ndo je la Ja tali awi, Jaju ila ngira kal kosi je ta ki do Ja ti a na: «E ri a awi isi oi dilae lo ti a? E gakira ki nal isi aw sie ki yo je, ki ne je kin a?

25 A re e e al a, e ri wa bangi awi isi oi a? E daw ki o kibi ki ndole ngay ba awi oi-e ma? NGA nje ki oi kibi je ki gate e ngay ka, isi lo je ti ki sol lum, isi me kay je ti ki boy ki ngar je isi ti.

26 A se e ri wa a awi oi wa? E nje kal ta ki ta Luwa ti a awi oi-e ma? Re e e a, m-al sasi m-a na oyo, e nje kal ta ki ta Luwa ti ki ita nje kal ta je ki ta Luwa ti bay.

27 E e a makitibi la Luwa al ta ki doe ti kate a na: «M-a m-ila ki

nje kaw kilae lam kate kadi ra go rabi noi ti*».

28 Ninga adi m-al sasi, dan dije ti pati ki dane je oji-de kin, daw ki bo ita Ja goto. Na ki basine kin, daw ki e ki du ngay me beko ti la Luwa bo ite.

29 Dije pati ki ooi ta lie, naa ti ki nje taa la-mba je gari kadi Luwa ra ne ki dana, adi adi Ja ra-de batam.

30 Na *Parisi je ki nje ndo ndu-kun je asi ne ki Luwa inda doe dana mbata ti lae de ngarangi, adi mbati kadi Ja ra-de batam.

31 M-o daw ki kadi m-un-e m-aji-n dije ki dakagilo ti ki bone kin al. Toi ta na wa ka m-gar al.

32 M-a m-a na toi ta ngan je ki du ki isi ta mbalo ti, bari-naa ki yo je, ki ne je ai na: «Ji kol nal kadi indamii, a imbati ndam, j-osi pa yo kadi inoi, a imbati no.»

33 E be a, Ja Batisi re, a uso mapa al nim, ay kasi nju al nim ba, ali ai na: «Doe majal.»

34 NGA a, mi *NGon daw mre, a m-uso ne je, m-ay man je ba, sai ali ai na: «Mi nje kuso ne kadi, mi nje kay ne, mi madi nje taa la-mba je, ki nje ra majal je,» bay to!

35 Na ngan la Luwa pati ki ndigi gosi lie, gari kadi gosi lie e gosi ki dana.»

*Jaju aw me kay ti la Parisi
kare ki bari-e na Simo*

36 Parisi kare ba Jaju kadi aw uso sane ne. Be a, Jaju aw isi sie ta ne kuso ti.

37 Lo kin ti, dane kare ki me be ti kin tee noo re. E dane ki

nje ra kaya, ə gər kadi Jəju isi be lə Parisi ki bari-e Simo kin noo, isi uso ne. Dəne re ki ku mbal ki bari-e albatir ki yibi ki əti maji rosi.

³⁸ Re isi go Jəju ti, njae ti, isi no, ningə yom nja Jəju ki man kəmne, ba bər ki bisi dəne. Go ti, təl tən nja Jəju, ba buki yibi ti ka kin.

³⁹ Lo kin ti, Parisi ki ba Jəju be ləne ka kin əl mene ti ə nə: «Kin ə re dingəm kin e nje kəl ta ki ta Luwə ti təkı rəjeti ə, asi kadi a gər dəne ki isi əde kin, asi kadi a gər kilə ra-e je ki majal kin.»

⁴⁰ Ə Jəju əl-e ə nə: «Simo, m-aw ki ta kare ne kadi m-əli.» NGA ə Simo ilə Jəju ti ə nə: «Nje ndo dije, əl-m.»

⁴¹ Ba Jəju əl-e ə nə: «Dingəm kare adi la dije joo, ində kirə ti. Ki kare kadi a uge kirə ki lo kilə ki ndo bu mi, ə ki nungı kadi a uge kirə ki lo kilə ti ki ndo kuti mi tə.

⁴² Nə loki asi kadi ugəi kirə ka kin dode ti al, dingəm ki nje la ka kin iyə kə ki go me-maji ti adi-de joo pu. Ə se dan dije ti ki joo kin, e ki ra a ndigi dingəm ki nje la kin ngay ə?»

⁴³ Ningə Simo ilə Jəju ti ə nə: «M-o kadi e e ki la ki dəe ti e ngay ə bae iyə kə kin ə a ndigi nje la kin ngay.» Ə Jəju əl-e ə nə: «Ta ləi e ta ki rəjeti.»

⁴⁴ Ningə təl kəmne ki də dəne ti ka kin, ba əl Simo ə nə: «O dəne kin a? M-re be ləi, ə man ki kare ka imbəl də njam ti al, nə e, yom njam ki man kəmne, taa bər ki bisi dəne bəy.

⁴⁵ I uwə-m ki rəi ti jururu al, nə e, loki m-ur kəy nu, ra kilə

kəy njam jururu ki rəne ti.

⁴⁶ I ibuki yibi də njam ti al, nə e, buki yibi ki əti maji də njam ti pə pə.

⁴⁷ Be ə, m-a m-əli təkı e ki go rəbi majal je lie ki ngay ki kiyə kin ə, əji-n ndigi-naa ki əti bəl kin. Ningə dəw ki majal je lie e ki kiyə go kə ngay al, a təji ndigi-naa ki ngay al tə.»

⁴⁸ Ba Jəju əl dəne ka kin ə nə: «Majal je ləi e ki kiyə go kə kadi.»

⁴⁹ Lo kin ti, dije madi ki isi sie ta ne kuso ti iləi ngirə kəl mede ti əi nə: «Dəw kin e nə ə aw bitı kadi iyə go majal lə dije kə ə?»

⁵⁰ Nə Jəju əl dəne ə nə: «Kadi-me ləi aji, aw ki lapıya.»

8

Dəne je ki njıyai go Jəju ti

¹ Go ti, Jəju aw ki be bo je, ki ngan be je, əl ta, ilə-n mbe Poy Ta ki Maji ki əji də kəbe lə Luwə. *NJé ndo je lie ki dəgi gide joo əi sie naa ti.

² Taa, dəne je madi ki ndo ki Jəju tuwə ndil je ki majal dode ti kə je, e ki adi-de rə nga də moy je ti ləde je kin ka əi noo tə. Adi e Mari ki Magidala ki ndo ki Jəju tuwə ndil je ki majal siri dəe ti kə kin nim,

³ Jan ki ne Suja, ki e dingəm ki nje ngəm ne lə *Erodi kin nim, Sujan nim, taa ndəgi dəne je ki rangı ngay bəy tə. Əi kin ə əi dəne je ki njé ra ki Jəju ki ne kingə je ləde.

*Kuji ta ki də nje dibi ne ti
(Mt 13.1-9; Mk 4.1-9)*

⁴ Kosi dije ki ii ki be bo je ki dangı dangı, kawı-naa ki də

Jəju ti, ə Jəju əl-de kuji ta madi ə nə:

⁵ «Nje ndər kare aw kadi dibi ne, ningə dəkagilo ki a ilə ko ne, kə ko je madi tosi ngangı rəbi ti, adi dije njiyəi də ti, yəl je rəi ɔi maki.

⁶ Kə ko je madi tosi dənangi njəkirə ti, adi lokı mbie je əi nə n-teɛi ɓa, təli tuti kurım, mbata lo ki səl ki kadi iləi ngirəde ti goto.

⁷ Kə ko je ki nungi, tosi dan kon je ti, adi kon je tɔgi səde naa ti, təli ndəmi-de mbəl.

⁸ Nə kə ko je madi, tosi dənangi ti ki maji, adi tɔgi, kandidate tɛɛ. Dəe kare andi asi ɓu, ɓu.» NĠa ningə, Jəju təl də ta ləne kin ə nə: «Dəw ki aw ki mbine mba koo-n də ta ɓa, kadi oo də ta kin maji!»

Gin ne ki Jəju əl-n ta me kuji ta ti

(Mt 13.10-17; Mk 4.10-12)

⁹ *Njé ndo je lə Jəju dəji-e əi nə se kuji ta kin me nə ri wa?

¹⁰ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Səi, Luwə tɛɛ ki də ne ki to lo ɓɔyɔ ti ki ɔji də kɔɓe lie adi igəri, nə ndəge je, ne kin e ki kɔji-de ki kuji ta, mba kadi:

“Re kəmdə oo lo maji ka, ooi ne al,

MBide oo də ta maji ka gəri me al”☆.»

Jəju ər me kuji ta ki də nje dibi ne ti

(Mt 13.18-23; Mk 4.13-20)

¹¹ Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Kuji ta kin, me ə to kin: kə ko, e ta lə Luwə.

¹² E ki tosi ngangı rəbi ti, e dije madi ki ooi ta lə Luwə, ningə su re ər ta ki oi ka kin

mede ti kə, nə tə pa ne ta ɔi adi mede Jəju kadi ɔi ingəi kaji.

¹³ Kə ko ki tosi dənangi njəkirə ti, əi dije ki ooi ta lə Luwə ɓa, taai ki rənəl, nə lo kadi ta kin ilə ngirəne mede ti ngə goto. Adi mede ngon kagi lo ki ndəy be par, nə loki kə je tɛɛ dəde ti ɓa, iyəi go kadi-me ləde kə.

¹⁴ Kə ko ki tosi dan kon ti, əi dije ki ooi ta lə Luwə, nə go ti, me ka sururu, ki ne maji je, ki koo maji rə ki dənangi ti ne ɔgi-de kadi tɔgi me kadi-me ti ləde.

¹⁵ Ningə kə ko ki tosi dənangi ti ki maji, əi dije ki ooi ta lə Luwə ki ngamede ki maji, ngame ki rəjeti, ningə ngəmi mede ti, uwəi tɔgide ba, adi kandi kilə ləde tɛɛ.»

Kuji ta ki də kunji ti

(Mk 4.21-25)

¹⁶ «Dəw a ində por lambi ti kadi dəbi ngo də ti al, taa ində gin tirə ti al tə. A ində də ne ti taa, kadi dije uri kəy ɓa, oi lo ki kunje.

¹⁷ Tadə ne ki to lo ɓɔyɔ ti, ki gine a tɛɛ al goto, taa ne ki to lo ɓɔyɔ ti, ki a to taga kadi dije gəri al ka goto tə.

¹⁸ Maji kadi uri mbisi maji oi də ta ki isi oi, ɓi kadi oi ki nɔɔ be al. Tadə dəw ki aw ki ne jine ti, a adi-e də ti ɓəy. Nə dəw ki ne lie goto, e ki ndikiri wa ki ində mene də ti kin ka, a taai jie ti wa ɓəy.»

Kə Jəju ki ngakɔe je

(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)

¹⁹ Kə Jəju ki ngakɔe je rəi kadi n-ooi-e, nə lo kadi tɛɛi

rœ ti goto mbata kosi dije ki ai ngay.

²⁰ Ə ali-e ai nã: «O kõi je, ki ngakõi je ai taga nõõ, a sangi kadi n-ooi-ni.»

²¹ Ningã Jaju tãl əl-de ə nã: «Kom je, ki ngakom je ə ai dije ki ooi ta læ Luwã, 6a tãli rœde go ti, rai kile.»

Jaju ndangi nãl adi a lo ka ti (Mt 8.18, 23-27; Mk 4.35-41)

²² NDõ kare, Jaju al me to ti ai ki njé ndo je læne, ningã əl-de ə nã: «Adi ji gangi ba j-awi dame ti ki kare.» Ba awi.

²³ Loki isi õsi to isi gangi ba kin 6a, Jaju to bi maki. Ə nãl ki bo ngay õsi dõ ba ti, ra adi man rosi to, ai ta yo ti.

²⁴ Lo kin ti, njé ndo je rai ki rœ Jaju ti, ndali-e ki nõ tade ti ai nã: «Nje ndo dije, Nje ndo dije, j-isi j-oy!» Loki Jaju ndãl, ndangi nãl je ki pungĩ man je adi tãli toi jãke, lo to jiji.

²⁵ Ba tãl əl njé ndo je ə nã: «Kadi-me læsi to ra be tøy ə?» NGa ningã 6ãl ra-de, nẽ kin əti-de 6ãl ngay, adi daji-naa ta dande ti ai nã: «Dãw ə wa kam e nã ə nãl je ki man je ka əl-de ta par ə tãli rœde goe ti be ə?»

Jaju tuwã ndil je ki majal dõ dingãm madi ti

(Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)

²⁶ Jaju ai ki njé ndo je læne rai tẽi dãnangi ti ki Gãrasa, ki a ta 6e ti ki Galile.

²⁷ Loki Jaju j me to ti ur ki nangi ningã, dingãm kare ki me 6e ti ki Gãrasa, j nõõ re ki rõ Jaju ti. E dingãm ki ndil je ki majal rai-e. Asi dõkagilo ngay, dingãm kin ilã kibi rone

ti al nim, isi be me køy ti al nim. Lo kise e dõ 6adi je ti par.

²⁸ Loki oo Jaju ningã, õsi nangi njæ ti, 6a əl ta ki ndune ki boy ə nã: «Jaju ki NGon læ Luwã ki nje kisi dõrã ti taa nu, e ri ə ige rãm ti ə? NJai ba, adi m kõ al.»

²⁹ Əl be tadõ Jaju adi ndune ndil ki majal kadi tẽe rõ dingãm ti kin kã. NJa ngay ndil ki majal kin j ki dingãm ka kin 6a ra-e. Dije dõoi-e ki kulã gindi je, ilã kangila gindi njæ ti je, nã gangi kulã gindi je kin riw riw ə tãti kangila gindi je kin nusi nusi rone ti kã, 6a ndil je ki majal õsi-e adi aw ki dilã lo dilã lo.

³⁰ Ə Jaju daje ə nã: «Tõi nã na?» Ba e ilã Jaju ti ə nã: «Tãm nã kosi njé rõ je.» Tadõ ndil je ki majal ngay uri me ti.

³¹ Lo kin ti, ndil je ki majal ka kin nõi dõ Jaju ti kadi adi-de n-awi lo dangay ti læ ndil je ki majal al.

³² Kosi kõsongi je ai lo ti kin nõõ a usoi nẽ dõ mbal ti, ə ndil je ki majal ka kin nõi dõ Jaju ti kadi adi-de n-awi mede ti. Ba Jaju adi-de ta rabi kadi awi mede ti.

³³ NDil je ki majal tẽei me dingãm ti, awi uri me kõsongi je ti ka kin. Ningã yã, kõsongi je 6ingãi-naa kadi mbal ti taa, tosi me ba ti, ayi-naa man oyi.

³⁴ Loki dije ki njé ngãm kõsongi je ooi nẽ ki ra nẽ kin 6a, ayi-naa awi me 6e bo ti ki ngan 6e je, ori poy nẽ ki ra nẽ kin dije.

³⁵ Dije tẽei awi kadi n-ooi nẽ ki ra nẽ kin. Be ə, loki rai tẽei rõ Jaju ti ningã, ooi dingãm ki

ndil je ki majal teẽi me ti ka kin, isi nja Jəju ti. OOi-e kadi isi ki kibi rone ti, ki angal ki maji, adi ra-de bəl.

36 Njé ki ai lo ne ti ki ra ne kin, ori madide je poye, toji rəbi ki dingəm ki aw ki ndil je ki majal kin ingə-n rə nga.

37 Lo kin ti noo be, dije ki donangi Gərasa ti, bəl təl-de, adi dəji Jəju kadi iyə donangi lade ə aw. Ə Jəju al me to ti, təl gogi.

38 Dingəm ki Jəju tuwə ndil je ki majal dəe ti kə ka kin dəji Jəju kadi n-aw sie, nə Jəju tuwe

39 ə nə: «təl aw be, or poy ne je pəti ki Luwə ra səi kin adi dije ooi.» Be ə, dingəm aw ilə mbə ne ki Jəju ra sie kin me be bo ti ki tae ba.

Ta lə ngon lə Jayrusi ki dəne ki ta lə dəne ki nje moy məsi (Mt 9.18-26; Mk 5.21-43)

40 Loki Jəju təl re, kosi dəji uwəi-e ki rəde maji, tado pəti isi nginai tae.

41 Ningə yə dingəm kare ki təe nə Jayrusi, ki e nje kun də kəy kaw-naa lə *Jipi je i noo re. Re osi nja Jəju ti, nq dəe ti kadi re aw be ləne.

42 Kadi aw be ləne mbata ngone ki dəne ki e kare ba, bale e dəgi gide joo to ta koy ti. Loki Jəju isi aw, kosi dije mborəi-e ki yo je ki ne je, lo kər kəə goto.

43 Dan kosi dije ti kin, dəne kare ki moy məsi ade kə bəl dəgi gide joo e noo. Dəne kin tuji ne kingə ləne kə pəti ji njé ra dije moy ti, nə dəw ki kadi ade rə nga goto.

44 Dəne re bəsi rə Jəju ti, ki rəbi ki gide ti, ədi ta kibi lə Jəju par ə, ta naa ti noo, məsi gangi rəe ti.

45 Loe ti noo Jəju dəji ə nə: «Nə ə ədi-m ə?» Ningə dije pəti naji-e ti əi nə n-ədi-e al. NGa ə Piyər əl-e ə nə: «Babe, e dije ki rəsi gidi, mborəi-ni ki yo je ki ne je kin ə ədi-ni.»

46 Nə Jəju ə nə: «Dəw madi ədi-m, m-gər kadi təgi teẽ rəm ti.»

47 Loki dəne oo kadi ne ki n-ra kin Jəju gər ba, dadi par par, osi nja Jəju ti. Ningə or go ne ki ra ə adi n-ədi-n Jəju kin ta kəm dije ti pəti. Taa, or-de go kingə ki ingə rə nga ta ji naa ti noo par kin tə.

48 Ə Jəju əl-e ə nə: «NGonm, kadi-me ləi aji. Aw ki lapiya.»

49 Loki Jəju a əl ta ba bəy ningə, dəw kare i be lə nje kun də kəy kaw-naa lə Jipi je re. Re əl Jayrusi ə nə: «NGoni oy, itapi Nje ndo dije al ngata.»

50 Nə Jəju ki oo də ta kin əl Jayrusi ə nə: «Adi rai bəl al, adi mei par, ə a aji.»

51 Loki rai teẽi me kəy ti, Jəju iyə ta rəbi adi dəw ur kəy go ngon ti al. Adi Piyər nim, Ja nim, Jaki nim, baw ngon əi ki kə ngon nim tə par ə uri sie kəy go ngon ti.

52 Dije pəti nqi je, ndingəi rəde je mbata ti lə ngon, nə Jəju əl-de ə nə: «tnqi al, ngon oy al, nə to bi kare.»

53 Ba ibai Jəju kogii, mbata gəri kadi ngon oy.

54 Nə Jəju uwə ji ngon, ba əl-e ta ki ndune ki boy ə nə: «NGonm, i taa.»

55 Lo kin ti, ngon təsi ndəl,

adi j̄ taa ta ji naa ti n̄o. Ba J̄ju d̄aji-de kadi adi-e ne uso.

⁵⁶ Ne kin ra b̄al nj̄e koje je ngay. N̄a J̄ju adi-de ndune kadi əli tae d̄aw madi al.

9

J̄ju il̄a nj̄e ndo je l̄ane ki d̄oḡi ḡide e joo

(Mt 10.1-9, 11-14; Mk 6.6-13)

¹ J̄ju b̄ar nj̄e ndo je ki d̄oḡi ḡide joo, adi-de t̄oḡi, ki k̄oḅe d̄o ndil je ti ki majal p̄əti, taa kadi ajii nj̄e m̄oy je t̄o.

² J̄ju il̄a-de kadi il̄ai mbe Poy Ta ki Maji ki oji d̄o k̄oḅe l̄a Luw̄a, taa kadi adi r̄o nḡa dije t̄o.

³ Ninḡa əl-de ə n̄a: «Uni ne madi mbata d̄o r̄əbi al nim, uni kagi t̄osi al nim, uni b̄al al nim, uni mapa al nim, uni la al nim, taa kadi awi ki kibi r̄osi joo al nim t̄o.

⁴ Ə me k̄əy ki ra ki uri ti ɓa, a isi titi n̄oḅ bit̄i kadi awii.

⁵ A kin ə re, me ɓe ti, dije mbati kuw̄ai s̄asi ki r̄ode ti ɓa, loki isi t̄eḅi me ɓe ti kin ki taga ə, ind̄ai bu ki njasi ti k̄o*, mba kadi to t̄ə ne nd̄əji ndude.»

⁶ *NJ̄e ndo je il̄ai d̄ode awi ki ɓe ɓe, il̄ai mbe Poy Ta ki Maji, taa aji nj̄e m̄oy je ki lo lo t̄o.

Ta nd̄əji Erod̄i d̄o J̄ju ti

(Mt 14.1-2; Mk 6.14-16)

⁷ Loki *Erod̄i ki e nje k̄oḅe d̄onangi ti ki Galile, oo poy ne je ki isi rai ne kin ɓa, ta nd̄əje d̄o J̄ju ti, tad̄o dije madi əli əi n̄a: «E J̄a Batisi ə j̄ taa dan nj̄e koy je ti.»

⁸ NJ̄e ki nungi əli əi n̄a: «E Eli ki nje k̄al ta ki ta Luw̄a ti ə t̄eḅ.» NJ̄e je ki n̄a je ɓəy əli əi n̄a: «E nj̄e k̄al ta je ki ta Luw̄a ti ki k̄ate je kin ə ki kare j̄ dan nj̄e koy je ti.»

⁹ Lo kin ti Erod̄i əl ə n̄a: «J̄a, e mi wa ə nd̄o ki madi gangi d̄əe, nga e na ɓəy ə m-isi m-o ta je ki be kin d̄əe ti wa ka m-ḡər al.» Ba sangi kadi n-oo J̄ju.

J̄ju adi ne kuso dinḡəm je d̄ibi mi usoi

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; J̄a 6.1-15)

¹⁰ Loki nj̄e kaw kil̄a je t̄əli n̄oḅ r̄ai ɓa, ər̄i J̄ju poy ne je ki rai adi-e oo. Ə J̄ju ər-de, aw s̄əde kadi ɓe bo ti ki b̄ari-e B̄ətisayda.

¹¹ N̄a kosi je ḡəri gode, adi awi gode ti. J̄ju uw̄a-de ki r̄one ti, əl-de ta ki d̄o k̄oḅe ti l̄a Luw̄a, taa aji nj̄e je ki sangi r̄o nga t̄o.

¹² Ninḡa loki kadi aw t̄ə ur, nj̄e ndo je ki d̄oḡi ḡide e joo, r̄ai r̄o J̄ju ti əli-e əi n̄a: «tuw̄a kosi dije kam adi awi ki ngan ɓe je ti, ki lo nd̄ər je ti, sangi lo to je ki ne kuso je, tad̄o lo ki j-ai ti ne kin, e lo ki dije gotoi ti.»

¹³ N̄a J̄ju əl-de ə n̄a: «S̄ai je wa adi-de ne usoi.» Ə nj̄e ndo je əli əi n̄a: «J-aw ki mapa mi ə kanji joo wa be t̄o par, adi re e be al wa ninḡa kadi je wa j-aw ji ndoḡi mapa mbata ti l̄a kosi dije kin p̄əti wa ta.»

¹⁴ Dinḡəm je asi d̄ibi mi loe ti n̄oḅ. N̄a J̄ju əl nj̄e ndo je ə n̄a: «Adi-de isi nangi, uw̄ai-naa asi kuti mi, kuti mi be.»

¹⁵ *NJ̄e ndo je rai t̄aki J̄ju əl-n-de, adi adi-de isi nangi p̄əti.

* 9:5 Ta l̄a kind̄a bu ki nja ti k̄o ɓa, iḡoḅi Mt 10.14 ki ta ki d̄o ti ki e gin ti nangi.

16 Ə Jəju ɔy mapa ki mi ki kanji ki joo ka kin, 6a un kəmne ki taa, əl ta ki Luwə mba kadi njangi dɔ nɛ kuso kin. Go ti, Jəju uwə mapa je ka kin gangi naa ti, ə təl-n adi njé ndo je kadi ləbi kosi dije.

17 Dije pəti usoi nɛ ndani maji. Ningə, njé ndo je ɔyi gindi mapa je ki nay, kare dɔgi gide e joo 6əy.

Piyər gər kadi Jəju e Kirisi ki Luwə mbəte
(Mt 16.13-20; Mk 8.27-30; Jə 6.67-71)

18 NDɔ kare Jəju isi əl ta ki Luwə gidi lo ti gogi, njé ndo je lie əi sie naa ti, ə Jəju dəji-de ə nə: «Kosi je isi əli ta ki dəm ti tək mi nə ə?»

19 Ə iləi-e ti əi nə: «Dije madi əli əi nə i Jə Batisi, njé ki nungi əi nə i nje kəl ta ki ta Luwə ti Eli; njé ki rangi 6əy əi nə e njé kəl ta ki ta Luwə ti ki kəte je kin ə e ki kare dande ti ə i dan njé koy je ti.»

20 Ningə Jəju əl-de ə nə: «NGa səi wa ki dəsi, əli əi nə mi nə ə?» Ba Piyər ile ti ə nə: «I Kirisi ki Luwə mbəte.»

21 Jəju ndəji njé ndo je ki təgine ngay kadi əli ta kin dəw madi al.

Jəju əl ta koyne ki kine lo koy ti

(Mt 16.24-28; Mk 8.34-9.1)

22 Jəju ilə dɔ ta ti kin ə nə: «Səbi kadi mi *NGon dəw m-a m-ingə kɔ ngay. *NGatəgi je lə *Jipi je, ki ki bo je lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je a mbati-mi. Dije a təli-mi, nə ndɔ ki kɔ mitə lə ndɔ koy m 6a, m-a m-tɛɛ lo koy ti.»

23 Go ti, Jəju əl dije pəti ə nə: «Re dəw madi ndigi njiyə gom ti ningə, kadi oo rəne tə nɛ madi al, kadi ndɔ je kare kare pəti, e wa un kagi-dəsi koy ləne, ə re un gom.

24 Təki rəjeti, dəw ki ge kaji rəne ne wa dənang i ti ne a ti ta rəne. Nə dəw ki ti ta rəne ki mbata ləm, a aji rəne tɔ.

25 Kin ə re dəw ingə nɛ maji je ki dənang i ti ne pəti tigə, nə kadi e wa ti ta rəne, ə se tuji rəne ə, majə to ra be ə?

26 Təki rəjeti, re rɔ dəw madi səl-e ki mbata ləm, ə se ki mbata ta ləm ningə, mi NGon dəw ka, m-a m-ra rəsəl dəe ti tɔ, ndəe ti ki m-a m-re-n me kəsi-gon ti ləm, ki me kəsi-gon ti lə Bawm, ki me kəsi-gon ti lə malayka je ki ayi njay.»

27 Təki rəjeti, adi m-əl səsi: dije madi dansi ti ne a oyi al 6əy ə, a oi kɔbe lə Luwə ki kəmde.

Jəju mbəl rəne

(Mt 17.1-8; Mk 9.2-8)

28 NDɔ jijoo go ta je ti kin ningə, Jəju ɔr Piyər nim, Jə nim, taa Jaki nim tɔ, ə al aw səde dɔ mbal ti kadi n-əli ta ki Luwə.

29 Loki Jəju isi əl ta ki Luwə ningə, ta kəme mbəl, taa kibi lie təl nda bal bal tɔ.

30 Ningə loe ti nɔɔ, dingəm je joo a əli sie ta. Dingəm je ka kin e *Moji əi ki Eli.

31 Tɛɛi me tɔ 6a ti, a əli sie ta ɔji dɔ kaw ki a aw Jorijaləm ti kadi oy, təl-n ta kilə ləne.

32 Piyər əi ki madine je, 6i təl-de maki. Ə loki ə nə n-ndəli ningə, ooi kunji Jəju ki dingəm je ki joo ki ai sie.

³³ Loki dingəm je ka kin iyəi Jəju ə isi awi 6a, Piyər əl Jəju ə nə: «Babe, kin ə j-isi lo kin ti ne be par ə maji ngay. J-a ra kəy-lo mitə: kare e yaɪ, kare e ya Moji, ə ki kare e ya Eli tə.» Piyər gər me ta ki isi əl kin al.

³⁴ Ə loki a əl ta tə kəl ba 6əy ningə, kil ndi j re səbi dəde liti. Loki kil ndi isi səbi dəde kin, 6əl təl njé ndo je.

³⁵ Lo kin ti, ndu ta madi tēe me kil ndi ti ə nə: «E kam e NGonm, e ə e dəw ki m-kəte, ə oi ta lie.»

³⁶ Go ndu ta ti kin, Jəju təl nay ki karne ba, dəw oo dəw madi ki rangi kade ti al. *NJé ndo je ngəmi tade, ta kare ka əli dəw madi ndəe ti noo də ne je ti ki ooi kin, al.

Jəju aji ngon ki ndil ki majal ra-e

(Mt 17.14-18; Mk 9.14-27)

³⁷ Lo ti go ti, Jəju əi ki njé ndo je ləne ki mitə jii də mbal ti isi rəi ki nangi 6a, kosi dije ngay tiləi kəme.

³⁸ Ningə dan kosi dije ti ka kin, dingəm kare un ndune ki taa ə nə: «Nje ndo dije, m-no ki dəi ti kadi igō ngonm kin adim, tadə e ki karne ba jim ti.

³⁹ Dəkagilo je madi 6a, ndil ki majal a uwə, ra-e adi ur kəl, ə yəke ki təgine, adi kulum tae ibə jugi jugi. A ade kə ratata, tə ne ki a iyē al be 6əy taa təl iyē.

⁴⁰ Be ə, m-dəji njé ndo je ləi kadi tuwəi ndil ki majal kin dəe ti kə, nə asi kadi tuwəi-e al.»

⁴¹ Lo kin ti, Jəju un ta əl ə nə: «Səi dije ki dəkagilo ti ki 6one ki səi njé me ngə je, səi njé ra

ne ki majal, kadi tə m-isi səsi dəkagilo ban 6əy taa ə? Kadi m-a m-əsi ginsi dəkagilo ban 6əy taa ə? Ire ki ngoni rəm ti ne.»

⁴² Loki ngon isi re 6asi ki rə Jəju ti ningə, ndil ki majal ka kin un-e, ɔte nangi, yəke ki təgine, nə Jəju ndangi ndil ki majal ade tēe rə ngon ti, adi ngon ingə rə nga, 6a təl sie adi bawe.

⁴³ Lo kin ti, dije pəti, ta ndəji-de də təgi Luwə ti ki əti 6əl kin.

Jəju təl əl 6əy kadi n-a n-oy
(Mt 17.22-23; Mk 9.30-32)

Loki ne je pəti ki Jəju ra, əti dije pəti 6əl, Jəju əl njé ndo je ləne ə nə:

⁴⁴ «Oi ta ki m-aw tə m-əl səsi kin maji: A iləi-mi *NGon dəw ji dije ti.»

⁴⁵ Nə njé ndo je gəri me ta kin al. Ta kin to ki ndəme ba mba kadi gəri me al. Ningə 6əli kadi dəji ta Jəju də ti tə.

Jəju un ta lə ngan je ki du ndo-n ne njé ndo je ləne

(Mt 18.1-5; Mk 9.33-37)

⁴⁶ *NJé ndo je iləi ngirə naji-naa ta ti kadi n-gəri se nə dande ti ə e ki bo wa?

⁴⁷ Jəju gər ta ki mede ti, adi un ngon ki du, ur-e ade a gədine ti,

⁴⁸ ningə əl-de ə nə: «Re dəw madi uwə ngon kin ki rəne ti me təm ti ə, e mi wa ə dəwe kin uwə-m ki rəne ti. Ningə, dəw ki uwə-m ki rəne ti, e nje kilə-m ə uwe ki rəne ti.» Təki rəjeti, dəw ki e ə e ki du ngay dansi ti, e dəwe kin ə e ki bo dansi ti.

Dəw ki e nje kəsi-m ta al e dəw ləm
(Mk 9.38-41)

49 Jā un ta əl Jəju ə nə: «Nje ndo dije, j-o dəw madi ki a tuwə ndil je ki majal me təi ti, ə ji ndigi kadi j-ɔge dɔ ra ne kin, tado e njiyə səje goi ti al.»

50 Nə Jəju ile ti ə nə: «Ɖgi-e dɔ al, tado dəw ki ɔsi səsi ta al, e dəw ləsi.»

NGon be kare ki Samari ti mbati kuwə Jəju ki rone ti

51 Loki dɔkagilo nay basi kadi a uni Jəju awi sie dɔrɔ ti, Jəju ilə ndune kadi gar n-aw Jorijaləm ti.

52 Be ə, ilə njé kaw kilə je nɔne ti kəte. *Njé kaw kilə je awi, uri me ngon be ti ki *Samari mba kadi indəi dɔ re lə Jəju naa ti kəte.

53 Nə dije ki ngon be ti ka kin mbati kuwə Jəju ki rɔde ti tado isi aw ki Jorijaləm.

54 Loki njé ndo je lie, Jaki əi ki Jā ooi ta kin ɓa, əli Jəju ə nə: «Babe, indigi kadi ji dɔji por j-adi j dɔrɔ ti, osi dɔde ti, ro-de kɔ a?»

55 Ɖ Jəju təl kəmne, kəl səde.

56 Ba uni rəbi, awi ngon be ti ki rangi.

*Kun go Jəju
(Mt 8.19-22)*

57 Loki əi dɔ rəbi ti, dəw madi əl Jəju ə nə: «M-a m-un goi lo je pəti ki a aw ti.»

58 Ɖ Jəju əl-e ə nə: «Njā je ai ki be tode, ə yəl je ai ki kəyde tɔ, nə *mi NGon dəw m-aw ki lo ki kadi m-ilə dɔm ti al.»

59 Go ti, Jəju əl dəw ki rangi ə nə: «Un gom.» Ningə dəw ka kin əl-e ə nə: «Babe, adi-m ta rəbi adi m-aw m-dibi bawm ɓəy taa.»

60 Nə Jəju əl-e ə nə: «Ɖyɔ njé koy je adi dibi njé koy je ləde, nə j aw ilə mbe kɔbe lə Luwə.»

61 E ki rangi ɓəy əl ə nə: «Babe, m-a m-un goi, nə m-dɔji kadi adi-m ta rəbi adi m-aw m-əl ta ki kadi j-iyɔ-n-naa ki njé ki me kəy ti ləm ɓəy taa.»

62 Ɖ Jəju əl-e ə nə: «Dəw ki uwə dɔ kɔsi mangi, ə təl ilə rəti gogi ɓa, dəwe kin kɔbe lə Luwə e ki ta tɔe al.»

10

Jəju ilə njé ndo je kuti siri gide joo

(Mt 9.37-38; 10.7-16; Mk 6.8-11; Lk 9.3-5)

1 Go ne je ti kin, Jəju mbəti njé ndo je ki rangi kuti siri gide joo, ɓa ilə-de joo joo ki be bo je ki lo je ki dangi dangi ki ɔji kadi re e wa a aw ti.

2 Ningə əl-de ə nə: «Ko ki asi kijə, dile e ngay, nə njé kije je əi ngay al. Ɖ əli ta ki Ba nje ko, adi ilə ki njé ra ko je me ko ti lie.

3 Ningə ki ɓasine kin, osi dɔ rəbi ti awi! M-ilə səsi tə ngan bati je dan jagim je ti.

4 Uni la al nim, uni ɓɔl al nim, uni sa njasi al nim tɔ. Taa ai rəbə ta lapiya ki ra ti al nim tɔ.

5 Kin ə awi kadi uri me kəy ti madi ɓa, ne ki dɔsɔy, əli əi nə: «Lapiya ki dɔ me kəy ti kin.»

6 Ningə kin ə re dəw ki nje ndigi lapiya isi me kəye ti kin nɔɔ ɓa, lapiya ləsi a aw ki dɔe ti. A re dəw goto ɓa, lapiya ləsi a təl ki rɔsi ti tɔ.

7 Isi me kəy ti ki uwə səsi ki rone ti kin nɔɔ, ne kuso ki adi səsi ə usoi, man ki adi səsi ə ayi-naa. Tado sɔbi kadi nje ra

kilə ingə ne kigə go ji ləne, ji dije ti ki ra kilə dande ti. İbii kəy joo al.

⁸ Kin ə re uri me be ti, ə be uwə səsi ki rəne ti ba, ne ki adi səsi ə usoi par.

⁹ Re dije ki moy ra-de əi me be ti kin noo ə, aji-de. Ba əli dije ki me be ti əi nə: «Köbe lə Luwə e basi ki rəsi ti.»

¹⁰ A re uri me be ti, ə dije ki me be ti kin uwəi səsi ki rəde ti al ba, iteəi ki taga ta mbalo ti, ə əli əi nə:

¹¹ «Bu ki me be ti ləsi ki nay gin sa njaje ti ka, j-ində kə gogi j-adi səsi. Ningə kadi igəri təkı köbe lə Luwə e basi.»

¹² Ə adi m-əl səsi m-adi igəri təkı ndə gangı ta ti ə, ta ki gangı ki də be ti kin a itə ya Sodom bəy*.

¹³ «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi dije ki Koraje! Kəm-to-ndoo e ləsi səi dije ki Bətisayda! Ne kəji je ki əti bəl, ki Luwə oji dansi ti kin, re ne je kin rai ne me be bo Tir ti ki be bo Sidə ti be ə, re dije ki me ti a iyəi rəbi ne rade je ki majal mari nu. Re a iyəi rəbi ne rade je ki majal kə, ki go rəbi kilə kibi kuwə ndoo rə ti, kisi-n bu por ti.

¹⁴ E be ə, kadi igəri təkı, dəkagilo gangı ta ti ə, ta ki gangı ki də Tir ti ki Sidə, yəsi a ngə ite.

¹⁵ NGA ningə i Kapərnayım, o kadi a un dəi taa bitı kadi ədi rə, nə Luwə a təl səi bitı kaw səi koo*.

¹⁶ Jəju təl əl njé ndo je ləne bəy ə nə: «Dəw ki oo ta ləsi, e mi ə dəwe kin oo ta ləm. Ə dəw ki əsi səsi ngərangi

ba, e mi ə dəwe kin əsi-m ngərangi. Ningə dəw ki əsi-m ngərangi ba, e nje kilə-m tə ə əse ngərangi.»

Təl njé ndo je ki kuti siri gide joo

¹⁷ *NJé ndo je ki kuti siri gide joo ki Jəju ilə-de, təli lo kilə ti ki rənəl, ningə əli Jəju əi nə: «Bəbe, ndil je ki majal ka, lo ki ji ba təi ba, iləi dəde gin təgije ti.»

¹⁸ Jəju əl-de ə nə: «M-o *Sata i dərə ti osi ki dənangi ti tə təl ndi be.

¹⁹ Ningə m-adi səsi təgi kadi injiyəi də li je ti, də ni je ti, ki də təgi je ti pəti ki nje bə aw-n. Ne madi kare ki kadi a ra səsi majal goto.

²⁰ NGA ningə kadi irai rənəl mbata kilə ki ndil je ki majal iləi dəde gin təgisi ti kin al, nə kadi irai rənəl mbata təsi ki e ki ndangi me dərə ti taa.»

Rənəl lə Jəju (Mt 11.25-27)

²¹ Dəkagiloe ti noo, NDil Luwə ra adi rənəl rosi me Jəju, ə Jəju əl ə nə: «Bai, ki i Ba dərə ki dənangi, m-ilə təji dəi ti, təkı ibəyə ne je kin njé tər je, ki njé ne gər je, ə iteə ki dəe adi ngan je ki du gəri. Oyo, Bai, e ndigi ləi kadi ne kin ra ne be.»

²² Ba, Jəju əl dije ki ai noo ə nə: «Bai, adi-m ne je pəti, ningə dəw kare ki gər-m, mi NGon, goto, e Bai ki karne ba par, taa dəw kare ki gər Bai ka goto tə, e mi NGon ki karm ba par, ningə e dije ki mi wa ə m-ndigi kadi m-adi gəri-mi par tə.»

* 10:12 Kilə ngirə ne je 19.24-28

* 10:15 Ejay 14.13-15

23 Go ti, Jəju təl kəmne ki dɔ njé ndo je ti əl-de ki karde ba ə nə: «Səi njé maji-kur mbata ne ki kəmsi oo kin!

24 *NJé kəl ta je ki ta Luwə ti ngay ki ngar je ngay ndigi kadi kəmde oo ne ki səi je, kəmsi oo kin, nə asi koo al, ndigi kadi mbide oo dɔ ta ki səi je, mbisi oo kin, nə asi koo al tɔ.»

Kuji ta dɔ dəw ki Samari ti ki nje me-maji

25 NJe ndo ndu-kun kare ɔsi nangi j̄ taa, ningə dəji ta kare Jəju tə ta kuwə-naa ki ta ə nə: «NJe ndo dije, e ri ə sɔbi kadi m-ra kadi tə m-ingə-n kaji ki biti ki nɔ ti ə?»

26 Ə Jəju əl-e ə nə: «E ta ri ə ndangi me ndu-kun ti? Ə go gər-e ləi e ban?»

27 Ba nje ndo ndu-kun ka kin ilə Jəju ti ə nə: «A indigi Bəbe Luwə ləi ki ngamei ba pəti, ki ndili ba pəti, ki tɔgi ba pəti, ki mər ta ləi ba pəti. Ningə a ndigi dəw madi tə darɔi j̄ wa be tɔ[☆].»

28 Ə Jəju əl-e ə nə: «Ta ki m-dəji, ilə-m ti maji ki dum. Ə ira be, ba a ingə kaji.»

29 NJe ndo ndu-kun sangi kadi n-tɔji təkɪ ne dəw ki dana, adi təl dəji Jəju ə nə: «Nə ə e dəw madim ə?»

30 Ə Jəju əl-e ə nə: «Dingəm kare j̄ Jorijaləm isi aw Jəriko, ba osi ji kaya je ti ki njé gangi rəbi, adi taai ne je lie pəti jie ti, tindəi-e adi to ta koy ti, ningə iyəi-e ə ɔti awi.

31 Go ti ba, nje kijə ne məsi kadi-kare j̄ nɔɔ re tɛɛ dɛe ti, nə loki oo-e, gangi say aw lo ləne.

32 Go ti, dəw ki gin koji ti lə *Ləbi kare j̄ nɔɔ re tɔ, nə loki oo dingəm ka kin ba, gangi say aw lo ləne.

33 Go ti ningə, dəw ki *Samari ti kare ki isi aw mba j̄ nɔɔ re tɛɛ dɔ dingəm ti ka kin. Loki oo-e, oo kəm-to-ndoo lie ki rɔjeti.

34 Be ə, re rɔe ti, ur yibi kasi nju ta do ti, dɔɔ-n, ningə un-e inde dɔ koro ti ləne, aw sie lo to mba je ti, ində kəmne goe ti.

35 Lo ti go ti, dingəm ki Samari ti ka kin ɔr la ki asi ra kilə ndɔ joo adi nje kində kəmne go kəy mba je ti, ningə əl-e dɔ ti ə nə: «Ində kəmi goe ti maji, a re ne ki ində-n kəmi goe ti, al dɔ e ki madi kin ba, ndɔ təlm ə, mi wa m-a m-igə-i.»

36 Ningə Jəju dəje ta dɔ ti ə nə: «Dan dije ti ki mitə kin, e ki ra ə e madi dingəm ki kaya je ki njé gangi rəbi gangi-e kin ə?»

37 Ba, nje ndo ndu-kun ə nə: «E e ki oo kəm-to-ndoo lie kin.» NGa ə Jəju əl-e ə nə: «Re e be ningə, j̄ ka kadi aw, ə ira be tɔ.»

Jəju aw be lə Marti əi ki Mari

38 Jəju əi ki njé ndo je ləne j̄ dɔ rəbi ti rəi tɛɛi ngon be ti kare be ningə, dəne madi ki tɔe nə Marti uwə Jəju rəne ti me kəy ti.

39 Marti aw ki ngokone ki dəne ki tɔe nə Mari nɔɔ. Ə ngokɔe ka kin re isi nangi nja

☆ 10:27 Dətərənom 6.5; Ləbətiki 19.18

Babe Jəju ti, isi oo dɔ ta ki Jəju isi əl.

⁴⁰ Nə Marti a ta ngan kilə je ti ki njae ədi nangi al, aw yo je ki ne je. Ningə tɛɛ pati, re əl Jəju ə nə: «Babe, ra ban ə ngokom Mari iyə-m adi m-a ta kilə je ti ki karm ba be ka usi al par ə? Əl-e adi re ra səm kilə je.»

⁴¹ Ə Babe əl Marti ə nə: «Marti, Marti, mei osi nangi al, adi aw ki yo je ki ne je mbata ne je ngay.

⁴² Nə ne ki soti e kare ba. Ningə Mari un ne ki maji itə ne je pəti. E ne ki dəw a taa jie ti al.»

11

*Jəju ndo njé ndo je ləne rəbi kəl ta ki Luwə
(Mt 6.9-13)*

¹ NDɔ kare Jəju isi əl ta ki Luwə lo madi ti. Loki əl ta ki Luwə gine gangi ningə, nje ndo lie kare əl-e ə nə: «Babe, indo-je kəl ta ki Luwə təkɪ Jə Batisi ndo-n njé ndo je ləne kin be tɔ.»

² Ə Jəju əl-de ə nə: «Loki isi əli ta ki Luwə ningə, kadi əli əi nə: «Bawje,

Kadi dəw ki ra gər tɔi təkɪ j Luwə,

Kadi kɔbe lai re.

³ Adi-je ne kusoje ki asi taje ki ndɔ je ndɔ je.

⁴ Iyə go majal je ləje kɔ, tadɔ je wa ka,

J-iyə go majal lə dije pəti ki rai səje majal kɔ tɔ.

Iyə-je adi j-osi me ne na ti al".»

⁵ Ba Jəju təl əl-de bəy ə nə: «Kin ə, dəw kare dansi ti je be, aw ki madine noo, ə j dan lo

ti aw ində ta kəy dəe ti ə nə: «Madim, itunə-m mapa mitə,

⁶ mbata madim kare j mba ti re tɛɛ dəm ti, nə ne ki kadi m-ra-e-n mba goto.»

⁷ Ə re made ka kin to ki kəy noo ə nə: «Itapi-m al, ta kəy e ki kuti ngata, ningə je ki nganm je ji to nangi tɔ, bi lo kadi m-a m-j taa m-adi mapa goto.»

⁸ M-əl səsi kadi igəri, kin ə re j taa ade mapa kin mbata ke madi-naa ləde al ka, a j kadi ade ne je pəti ki ge, mbata ta kəy ki a ində ki naa ti naa ti kin.

⁹ Ningə mi, m-əl səsi: Idəji, ə a adi səsi, isangi ə a ingəi, indəi ta kəy ə a tɛɛi adi səsi.

¹⁰ Tadɔ dəw ki dəji ə a adi-e, dəw ki sangi ə a ingə, dəw ki ində ta kəy ə a tɛɛi adi-e tɔ.

¹¹ Baw ngon ki ra dansi ti ə ngone dəje kanji, ningə a un li yo taa ade ə?

¹² Ə se ngone dəje kaw, ningə a un ni yo taa ade ə?

¹³ A kin ə səi ki səi dije ki kilə rasi majal kin mɪndi ə igəri rəbi kadi ne ki maji ngansi je ningə, ra ban be ə, Bawje ki isi dɔrə ti taa kin taa, a adi NDilne dije ki dəji-e al ə?»

*Jəju əi ki ndil je ki majal
(Mt 12.22-30; Mk 3.22-27)*

¹⁴ NDɔ kare Jəju tuwə ndil ki majal dɔ dingəm kare ti ki ndil ka kin ra-e adi əl ta al. Loki ndil ki majal tɛɛ ba, dingəm ki kəte əl ta al ka kin, təl əl ta, adi əti kosi dije bəl ngay.

¹⁵ Ningə dije madi əli əi nə: «E ki tɔgi lə Bəljəbul ki e ngar lə ndil je ki majal, ə isi tuwə-n ndil je ki majal.»

¹⁶ Ə nje ki nungi, kadi nai-e-n ba, daji-e kadi ra ne kaji madi kare ki i dora ti adi-de nooi.

¹⁷ Nə Jəju gər mər ta ləde bəti, adi əl-de ə nə: «Kin ə, dije ki me beko ti ki kare ba, təli dōnaa ti rōi-naa ə, be koe kin a tuji, ningə kəy je a budı dōnaa ti mur mur tō.

¹⁸ Kin ə re *Sata ə wa adi dije lie təli dōnaa ti rōi-naa ə, lo kadi kōbe lie a aw ki kəte goto. M-əl be mbata əli əi nə e ki tōgi lə Bəljəbul ki e ngar lə ndil je ki majal ə m-isi m-tuwə-n ndil je ki majal.

¹⁹ Kin ə re e ki tōgi lə Bəljəbul ə m-tuwə-n ndil je ki majal ə, dije ki gosi ti tuwəi-de ki tōgi lə nə ə? Dije ki gosi ti wa a tōji kadi ta ləsi e ta ki go ti al.

²⁰ A re e ki tōgi lə Luwə ə m-isi m-tuwə-n ndil je ki majal tō ningə, tōji kadi kōbe lə Luwə re tē rōsi ti ngata.

²¹ Kin ə dəw ki tōge e ngay, ki aw ki ne rō je, ngəm ta kəy ləne ə, ne kare ki a ədi kadi ne kingə lie goto.

²² A re dəw madi ki tōge ite re ur goe ti ə tətə rō ə, a əy ne rō je lie ki ində mene dō ti kin pəti, taa a sane ne kingə je lie tō.

²³ Ningə kadi igəri, dəw ki e səm al, e nje kōsi-m ta, taa dəw ki kaw səm ne ki naa ti al, e nje tində ti tō.»

Loki ndil ki majal təl re me dəw ti gogi

(Mt 12.43-45)

²⁴ «Loki ndil ki majal tē me dəw ti, aw ilə ki dilə lo ki tuti mba kadi n-ingə lo kisi ki

rangi kadi n-ər kəə ti, nə ingə al ba, əl ə nə: “M-a m-təl kadi m-aw lo kisi-m ti ki kəte m-isi ti ə m-tē ka kin gogi.”

²⁵ Loki təl aw gogi ningə, ingə me lo ka kin, utəi, rai adi maji.

²⁶ NGa ə, təl aw, əy ndil je ki majal itəi-e e wa bəy siri, ba rai uri me dəw ti ka kin isi. Lo kin ti, ji kisi dəw kin ki dōe taa a majal ngay itə e ki kəte bəy.»

Maji ki rəjeti

²⁷ Loki Jəju a əl ta kin ba ningə, dəne kare ilə ndune dan kosi je ti ə nə: «Maji-kur e dō dəne ti ki nje koji ki nje kadi mba.»

²⁸ Nə Jəju ile ti ə nə: «Maji-kur ba e dō dije ti ki njé koo ndu Luwə ə təl rōde go ti kin yo taa.»

Dije daji ne kaji

(Mt 12.38-42)

²⁹ Dije uwəi naa muki muki gidi Jəju ti, adi Jəju əl-de ə nə: «Dije ki dəkagilo ti ki bone kin əi dije ki maji al. Daji kadi tə n-ooi ne kaji madi, nə ne kaji madi ki rangi ki kadi dəw a ra ore-n dō ne kaji lə Jonasi, goto ngata.

³⁰ MBata, təki Jonasi e-n ne kaji mbata ti lə dije ki Ninibi ti ka kin ə[☆], mi NGon dəw m-a mi-n ne kaji mbata lə dije ki bone tō.

³¹ NDō gangi ta ti ə, ngar ki dəne ki i gin be ti, a i taa ta kəm dije ti ki dəkagilo ti ki bone kin kadi a ilə ta dōde ti. MBata, i soy dənangi ti nu ə ndō ki re kadi oo gosi ta lə Salomō[☆]. NGa ningə, ki basine kin, dəw ki itə Salomō say e ne.

32 ND^o gangi ta ti ə, dije ki Ninibi ti a i taa ta kəm dije ti ki dəkagilo ti ki bone kin kadi a iləi ta dōde ti. MBata, loki Jonasi ilə mbe Poy Ta ki Maji, dije ki Ninibi ti iyəi rəbi ne rade je ki majal k^o. NGA ningə, ki basine kin, dəw ki itə Jonasi say e ne.

Njiyə me kunji ti

(Mt 5.15; Mk 4.21; Lk 8.16)

33 «Dəw a ində por lambi ti kadi bōyo ə se dəbi ngo dō ti al, nə a ində dō ne ti taa, kadi dije uri kəy 6a, ooi lo ki kunje.

34 Kəm dəw ə e lambi lə darəe, re kəmi oo lo maji 6a, daroi ba pəti e me kunji ti tō. A kin ə re kəmi oo lo maji al ningə, daroi e me til ti tō.

35 Ə ində manji rōi adi kunji ki aw-n rōi ti təl til al.

36 Kin ə re daroi pəti e me kunji ti ki kanji kadi ngon til ndəti kade 6a, daroi a unji njay njay təki lambi a unji-n dōi ti kin be tō.»

Jəju gangi ta dō Parisi je ti ki njé ndo ndu-kun je ti

(Mt 23.4-36)

37 Lok i Jəju əl ta oy ningə, Parisi kare 6ar-e kadi aw uso ne 6e ləne. Be ə, Jəju aw isi sie ta ne kuso ti.

38 Lo kin ti, ta ndōji Parisi ka kin ngay kadi Jəju togi jine kəte nō ne kuso ti al.

39 Nə Jəju əl-e ə nə: «Səi *Parisi je, ki ne kin, isi itogi gidi ka man, ki gidi ka kuso ne adi ay, nə ngur 6ogi, ki me ndul rosi mesi.

40 Səi dije ki mbə, Luwə ra gidi ne, ə ra me ne tō.

41 Maji kadi adi njé ndoo je ne ki e me ka ti, ə ne je pəti a ayi njay ki rōsi ti.

42 «Kəm-to-ndoo e ləsi səi Parisi je. Ōri ne kare dan ki dōgi ti, me mbi kam je ti ki əti maji, ki me mbi kam je ti ki dangi dangi ki mba ndir tay, adi Luwə^o, ningə indəi njasi dō ne ra ki dana ti ki dō ndigi-naa ti lə Luwə. Ki rōjeti, e kin ə e ne je ki sōbi kadi re a indəi kəmsi go ti irai, ki kanji kər kəm ndəge je.

43 Kəm-to-ndoo e ləsi, səi Parisi je, mbata igei lo kisi ki kəte nō dije ti gin kəy kaw-naa je ti, taa igei kadi dije rai səsi lapiya lo kingə-naa je ti lə kosi je tō.

44 Kəm-to-ndoo e ləsi səi, mbata itoi tə dō 6adi je ki ne ki toji kadi dəw gər-n-de goto, adi dije njiyəi dōde ti ki nōq be par kin be.»

45 Lo kin ti, nje ndo ndu-kun kare əl Jəju ə nə: «Nje ndo dije, me ta ti lai ki isi əl kin, e je tō ə isi itaji-je!»

46 Ə Jəju ilə ti ə nə: «Oyo, kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé ndo ndu-kun je tō, tadə indəi ne ki əy ngay dō dije ti, nə ngon jisi ki ndəy be ka uni taa, uwəi səde ne ki kəy kin al.

47 Kəm-to-ndoo e ləsi! Indəi 6adi njé kəl ta ki ta Luwə ti ki e bawsi je wa ə təli-de.

48 Lo kin ti, isi toji təki indigi ki bawsi je dō kilə rade ti ki rai, mbata əi je əi njé təl njé kəl ta ki ta Luwə ti, ningə səi je səi njé kində 6adide tō.

49 E mbata kin ə, Luwə əl ta

me tər ti ə nə: “M-a m-ilə ki njé kəl ta je ki tam ti, ki njé kaw kilə je, m-adi-de, 6a a tōli-de je, a adi-de kọ je.”

⁵⁰ E be mba kadi dajii dije ki dəkagilo ti ki ɓone, məsi njé kəl ta je ki tam ti ki ɓuki kə lo kilə ngirə dərə ki dɔnangi ti nu biti ɓone.

⁵¹ Məsi ki ilə ngire dɔ Abəl ti nu biti tɛɛ-n dɔ Jakari ti, ki ndɔ ki tōli-e dadan lo ti ki j dingiri kadi-kare ti re kəy ti lə Luwə[☆]. Ki rɔjeti, adi m-əl səsi təkɪ dije ki dəkagilo ti ki ɓone a ugəi kirə ne je ki ra ne kin.

⁵² Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé ndo ndu-kun je ki ta rəbi ne gər e jisi ti, ə səi wa uri me ti al nim, taa dije ki gei kadi tə n-uri me ti ka əgi-de nim tɔ.»

⁵³ Loki Jəju tɛɛ me kəy ti ka kin 6a, njé ndo ndu-kun je ki Parisi je iləi ngirə ra təgi dɔ Jəju ti je, dajɪ-e ta je ki dangi dangi.

⁵⁴ Sangi rəbi me ta je ti kadi tə n-ingəi ta ki go ti al tae ti 6a n-uwəi-e-n.

12

Kəl ta ay njay təkɪ Jəju e NGon dəw
(Mt 10.26-33, 19-20)

¹ Dəkagiloe ti kin, dibi dije ki bay bay ə kawɪ-naa dɔ Jəju ti, adi mbisəi-naa ki yo je, ki ne je. Lo kin ti, Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Nɛ ki dɔ kəte, maji kadi indəi kəm-kədi dɔ rəsi ti əji-n dɔ əm lə *Parisi je, adi e kədi kəm-naa ləde.

² Nɛ ra ki gidi ngəy ti ki gine a tɛɛ al goto, taa ne ki to lo ɓoyɔ ti, ki dəw a gər al ka goto tɔ.

³ MBata, ta je pəti ki əli lo ki ndul ti, dije a oi dɔe kada wangi, ə ta je ki uwəi tasi mbi-naa ti taa əli kəy kərəki, dije a iləi mbeɛ dɔ kagi ti taa tɔ.»

⁴ Səi ki səi madim je, m-əl səsi kadi iɓəli dije ki a tōli darəsi par, ə go ti asi ra ne ki rangi al, kin al.

⁵ M-a m-tɔji səsi dəw ki sɔbi kadi iɓəli-e. Dəw ki sɔbi kadi iɓəli-e e Luwə ki a tɔl darəsi, 6a təl a dɔ ti nɔɔ kadi ilə səsi me por ti lə su ɓəy kin. Təkɪ rɔjeti, e ə sɔbi kadi iɓəli-e.

⁶ Dije isi gati ki ngan yəl je mi ə gusi joo adi oi ne, nə ki kare dande ti ki kadi me Luwə oy dɔe ti goto.

⁷ Ki əti ɓəl ngay wa ɓəy ki kadi igəri, bɪ dəsi wa kin ka Luwə tidə kare kare gər kərə. iɓəli ne madi al, səi je, Luwə oo ndasi itəi ngan yəl je ki ngay.

⁸ M-əl səsi ta ki rɔjeti kadi igəri təkɪ, dəw ki ra ki un ndune ta kəm dije ti wangi təkɪ n-e dəw ləm, mi *NGon dəw m-a m-əl ta wangi ta kəm malayka je ti lə Luwə təkɪ e dəw ləm tɔ.

⁹ Nə dəw ki najɪ ta ta kəm dije ti təkɪ n-gər-m al, mi NGon dəw m-a m-najɪ ta ta kəm malayka je ti təkɪ m-gər-e al tɔ.

¹⁰ Dəw ki əl ta ki majal əsi-n tam mi NGon dəw ə, Luwə a iyə go majal je lie kə, nə dəw ki əl ta ki mal əsi-n ta NDil Luwə, Luwə a iyə go majal lie kə al ratata.

¹¹ Lokɪ a uwəi səsi kadi awi səsi lo kaw-naa je ti lə *Jipi je kadi gangi ta dəsi ti, a awi səsi nɔ ngar je ti, ki nɔ njé kɔɓe je

☆ 11:51 Kilə ngirə ne je 4.8; 2 Poy ta je 24.20-22

ti, onosi kadi mesi bəl kə nə se a asi kadi inaji ta dəsi ti wa, se ta ri ə a əli wa.

¹² Tado, loe ti wa noo kin, NDil Luwə a ndo səsi ta ki kadi əli.

Kuji ta do nje ne kingə ti ki mbə

¹³ Dəw kare dan kosi dije ti əl Jəju ə nə: «Nje ndo dije, əl ngokom adi, ne nduwə ki bawje iyə adi-je kin, kay yam adi-m.»

¹⁴ Ə Jəju əl-e ə nə: «Dəw ki ində-m kadi tə mi nje ngangı ta dansi ti ə se kadi tə mi nje kay səsi ne kingə goto.»

¹⁵ Ba təl əl dije pəti ə nə: «Maji kadi indəi kəm-kədi do rəsi ti oji-n do mal ne kingə ki duniya ti. Tado re dəw ingə-n ne tə ri, tə ri ka, ne kingə lie kin ə a ra adi isi-n ki dəne taa al.»

¹⁶ Ba Jəju təl əl-de kuji ta madi ə nə: «Dingəm madi kare ki nje ne kingə isi noo, lo ndər je lie, ingə ne me ti ngay.

¹⁷ Ə dəji rəne ta ə nə: “E ri ə kadi tə m-ra dana? Lo ki kadi tə m-kaw ne ndər ti ləm goto.”

¹⁸ Ningə təl əl ə nə: “Maji, ne ki m-a m-ra ə to kin: m-a m-ndu dam je ləm ki kəte kin kə, ba m-a m-ur dam je ki boyi ngay kadi tə m-kaw ne ko je ləm ti pəti, naa ti ki ndəgi ne maji je ləm.

¹⁹ Ningə m-a m-əl mem ti m-ə nə: «Basine m-aw ki ne kingə ki to mbar mbar kadi m-ra-n bəl bay bay, ə kadi m-uwə kə rəm, m-uso je, m-ay je, m-o-n maji rəm.»

²⁰ Nə Luwə əl-e ə nə: “I mbə dəw ki isi əl ta kin, kondə ki ne

wa kin ndəi a asi. Ə se ne je ki isi kaw ki do-naa ti kin, a e ya na wa?”

²¹ E kin ə e ne ki a teə do dəw ti ki nje kaw ne kingə je ki naa ti mbata lə rəne wa, bi mbata ti lə Luwə al.»

Kində me do Luwə ti (Mt 6.25-33)

²² Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «E mbata kin ə, m-əl səsi kadi adi mesi a sururu do ne kusosi ti, ki kadi isi ki dəsi taa al, taa do kibi kəsi ti al nim tə.

²³ Tado kisi ki do taa itə ne kuso, taa darə dəw itə kibi ki kə tə.

²⁴ Igoi kaga je oi, dibi ko al nim, təti al nim, taa awi ki lo madi ki kadi ngəmi ne ti mba ndə ki lo ti ti al nim, dam ləde ka goto nim tə, nə Luwə isi adide ne usoi maji. Ningə səi, oi kadi Luwə oo ndasi itə yəl je al a?

²⁵ Nə dansi ti ə asi kadi a ilə ngon kadi ki ndəy be do ndəne ti ki takul me ka sururu ləne ə?

²⁶ Kin ə ne ki ndəy be kin ka asi kadi irai ki dərəsi al ə, ra ban be ə mesi osi nangi do ndəgi ne je ti al ə?

²⁷ Igoi puti kam je ki ai me wale ti kin oi. Rai kilə madi al nim, oji kibi al nim tə, nə ngar *Salomə ki təe ba ngay me ne kingə ti kin ka ə kibi ki ndole asi naa səde al*.

²⁸ Ə kin ə Luwə ilə kibi rə ngan kagi je ti ki wale, ki j-ode bəne, ə lo ti par ə a oji por kin be ningə, ra ban ə səi dije taa a ilə kibi rəsi ti al ə? Səi to je me kadi-me ti.

²⁹ Adi ta ga al dəsi oji-n do ne kusosi ə se man kaysi al.

30 Ne je kin pæti, e dije ki gæri Luwæ al ki dɔnangi ti ne kin æ isi sangi ki nɔ kæmde ti, næ sæi, Bawsi gær maji kadi awi ki ndooe tɔ.

31 Ne ki kadi isangi, e kɔbe lie, ningæ a adi sæsi ndægi ne je kin dɔ ti.

32 Sæi ki itoi tæ ne kul je ki ngay al, ki isi uni go bade be kin, adi bæl ra sæsi al, mbata Bawsi oo maji ngay kadi adi sæsi bækɔ læne.

*Kindæ ne kingæ rɔ Luwæ ti
(Mt 6.19-21)*

33 «ɪgati ki ne maji je læsi, æ adi lae njé ndoo je. Irai bæl la ki a tuji al, ikawi ne kingæ je læsi dɔrɔ ti, ki e lo ki nje bogi a tɛɛ ti al nim, e lo ki yɔ goto ti nim kin.

34 Tado lo ki ne kingæ læsi e titi æ mesi a e ti tɔ.

Kuji ta dɔ kisi dɔ nja ti

35 «ɪsi dɔ njasi ti ki kibi ra kilæ, adi por lambi je læsi ɔ maji.

36 Ningæ kadi itoi tæ dije ki isi ngæmi ta tæl bade ki aw lo taa naa ti be. Isi ngæmi tae kadi re tæl taa, æ indæ ta kæy ba tɛɛi adie.

37 Maji-kur e dɔ bææ kilæ je ti ki, bade tæl ba ingæ-de isi dɔ njade ti. Tæki rɔjeti, adi m-æl sæsi, bade a un kibi kilæ læne ilæ rone ti, æ a adi-de isi nangi kadi adi-de ne usoi.

38 Kin æ re tæl dan lo ti, æ se ta gin lo ti, æ ingæ-de isi dɔ njade ti æ, maji a ur-de.

39 «ɪgæri maji kadi re ba nje kæy gær dɔ kadi ki nje bogi a ren æ, a iyæ nje bogi kadi ur kæy al.

40 Ə sæi ka, isi dɔ njasi ti tɔ, tado mi *NGon dæw m-a m-re dɔ kadi ti ki igæri al.»

41 Lo kin ti, Piyær dæji Jæju æ næ: «Bæbe, kuji ta ki æl kin sɔbi dɔje je par æ se sɔbi dɔ dije pæti æ?»

42 Ə Bæbe æl-e æ næ: «Nje ngæm ne ki e dæw ki dana, ki kæme ædi, æ e dæw ki bæe a inde dɔ me kæy ti kadi læbi ne kuso dije ki kadi ki kadi adi-n-de.

43 Nje ra kilæ kin a e nje maji-kur, lo ki bæe tæl æ inge ta kilæ ti kin, a ra.

44 Tæki rɔjeti kadi m-æl sæsi, a inde dɔ ne maji je ti læne pæti.

45 A kin æ re nje ra kilæ kin æl mene ti æ næ: «Bam a re law al bæy» æ, a a ta tindæ ndægi njé kilæ je ti ki dæne ki ki dingæm, a ta kuso ti, ki ta kæy ti, ra-n kasi ra.

46 Lo kin ti, ba nje kæy a re ki ndɔ ki e indæ mene dɔ ti al, ki dɔ kadi ki e gær al. Bæe a tuwe kɔ, kadi oo ne kɔ ki a ra dije ki nje ra ne ki dana al.

47 Bææ kilæ ki gær ndigi ra læ bane maji, næ indæ rone ta ndigi ra ti kin ra al, a ingæ ndøy ta bay bay.

48 NGA ningæ, bææ kilæ ki gær ndigi ra læ bane al, æ ra ne ki asi ta kindæ æ, a ingæ kindæ ngay al. Igæri kadi dæw ki adie ngay, a dæji-e ngay tɔ, æ dæw ki adi-e ne ngay kadi ngæm, a gei ne ngay jie ti tɔ.

Jæju re ki gangi-naa

49 «M-re ki por dɔnangi ti; ningæ kin, m-ndigi kadi por ka kin ɔ ngata!

50 Sɔbi kadi m-nduy me kɔ ti tæki dæw a ra-n batæm kin be. Ningæ e ne ki adi-m kɔ

me ndilm ti, biti kadi ne je tɔli tade.

⁵¹ Kadi igai mesi ti tɔki m-re ki lapiya dɔnangi ti, al. M-ɔl sɔsi, m-re ki lapiya al jagi, nɔ m-re ki gangi-naa yo.

⁵² Ningə ki basine kin, dije mi ki isi me kəy ti ki kare a gangi-naa, dije ki mitə a ɔsi ta njé ki joo, ə dije ki joo a ɔsi ta njé ki mitə.

⁵³ Baw ngon a ɔsi ta ngonne ki dingəm, ngon ki dingəm a ɔsi ta bawne; kɔ ngon a ɔsi ta ngonne ki dɔne, ngon ki dɔne a ɔsi ta kone; kɔ ngon ki dingəm a ɔsi ta məmne; ngon ki dɔne a ɔsi ta məmne ki dɔne[☆].»

*Ta dɔ dɔkagilo ti
(Mt 16.2-3)*

⁵⁴ Jəju əl kosi je ə nɔ: «Loki oi ndi j lo kibə kadi ti ningə, ta naa ti nɔɔ əli əi nɔ: “NDi a ədi”, ɔa ndi ədi tɔ.

⁵⁵ A re oi nəl ki j gin ɔe ti ə isi ilə ningə, əli əi nɔ: “Lo a tingə”, ɔa lo tingə ka tɔ.

⁵⁶ Səi dije ki njé me ngə, asi kadi igəri kəm ne je ki a rai ne dɔnangi ti ne, ə se dɔrə ti, ningə dɔkagilo ki ɔone kin ɔa, asi kadi igəri ne je isi ra ne titi al!

*Kində dɔ ta naa ti ki nje ta ləi
(Mt 5.25-26)*

⁵⁷ «Ra ban be ə səi je wa, ne ki to kadi igangi ta ki dana dɔ ti ə, igangi al ə?

⁵⁸ Kin ə isi awi lo gangi ta ti ki nje ta ləi ɔa, loki səi dɔ rəbi ti ɔəy ə, isangi rəbi kadi ndusi osi go-naa ti sie, nɔ tɔ aw səi iləi ji nje gangi ta ti, adi nje gangi ta

uni iləi ji asigar je ti, adi asigar je iləi-ni dangay ti.

⁵⁹ Ningə adi m-əli, a iteə lo kin ti al biti kadi ugə dɔbəy sisi ɔəy taa a iyəi-ni taa.»

13

*Maji kiyə pa njiyə ki majal
kɔ*

¹ Dɔkagiloe ti nɔɔ ə, dije madi rəi əli Jəju ta lə dije ki Galile ti ki ndɔ ki *Pilati ki nje kɔɔe adi tɔli-de dɔkagilo ti ki isi ijəi məsi kadi-kare adi Luwə.

² Ə Jəju ilə-de ti ə nɔ: «Igiri kadi dije ki Galile ti ki ingəi ne ki to ki əti ɔəl be kin e mbata ke ə əi njé ra majal je ki ngay itəi ndəgi dije ki Galile ti a?

³ Jagi e be al. Ningə səi je wa ka adi m-əl sɔsi, re iyəi pa njiyəsi je ki majal kɔ al ə, kosi a tɔ pəti be tɔ.

⁴ Se oi kadi dije ki dəgi gide e jijo ki ndogi ɔər ki Silowe ti osi dɔde ti tɔl-de kin, majal ləde itə ndəgi dije ki Jorijaləm ti pəti tigə a?

⁵ Jagi e be al. Ningə səi je wa ka adi m-əl sɔsi, re iyəi pa njiyəsi je ki majal kɔ al ə, kosi a tɔ pəti be tɔ.»

*Kuji ta dɔ kagi mbay-kote ti
ki andi al*

⁶ Go ta je ti kin, Jəju əl kuji ta kare ə nɔ: «Dingəm kare aw ki kagi mbay-kote kare ki m-ə me ndər nju ti ləne, ə ndɔ kare aw kadi tɔ n-ijə kande ɔa ingə kande dɔ ti al.

⁷ Ə əl nje ngəm ndər ləne ə nɔ: “O, asi ɔəl mitə ngata ə m-sangi kadi m-ijə kandi mbay-kote kam m-uso, nɔ m-ingə

kande al. Maji kadi itige kɔ, tado kame ki kadi a uti-n lo kare goto.”

⁸ Nə nje ngəm ndo ka kin ile ti ə nə: “Bam, iye adi a bal kare bəy. M-a m-ər gine kadi m-buki si ne je njae ti.

⁹ Dɔmaji ə bal ki rangi ə a andi. A re bal ki rangi ə andi al bəy ə tə adi m-tige kɔ mindi.”»

Jəju ki ndo taa kəə

¹⁰ NDɔ kare Jəju isi ndo ne dije kəy kaw-naa ti madi kare ndo ta kəə ti.

¹¹ Ningə me kəy kaw-naa ti ka kin, dāne kare ki ndil ki majal uwə, ilə tae nangi, asi bal dɔgi gide jijoo isi me ti noo. NDil ki majal ka kin dɔɔ-e ngon, lo kadi ndaji taa maji goto tə goto.

¹² Loki Jəju oo-e ningə bar-e ə əl-e ə nə: «Dāne j̄ ki taa kiyə taa dɔ tɔ ti ləi.»

¹³ Jəju ində jine dɔe ti, ɓa ta ji naa ti noo par ə, dāne ndaji rone taa maji, ningə ilə ngirə kilə tɔji dɔ Luwə ti.

¹⁴ Lo kin ti, ki bo ki dɔ kəy kaw-naa lə Jipi je ka kin, mee ɔ-e mbata kadi ki Jəju adi dəw rɔ nga ndo taa kəə ti, adi əl kosi dije ə nə: «NDɔ ki kadi dije rai kilə e mehe*, ə irəi ndɔe je ti ki mehe kin adi adi sasi rɔ nga, ɓi e ndo taa kəə ti al!»

¹⁵ Bəbe əl-e ə nə: «Sai njé kədi kəm dije! dəw ki ra dansi ti ə tuti mangi ləne ə se koro ləne ndo ta kəə ti, lo kuso ne ti aw sie lo kay man ti al ə?»

¹⁶ NGA dāne kam ki e ngon ka *Abirakam, ki *Satə uwe gin tɔgi ti ləne asi bal dɔgi gide

e jijoo be kin ə, kadi m-tute m-ile taa al mba ke ki e ndo ta kəə a?»

¹⁷ Dɔkagiloe ti ki Jəju isi əl ta kin ningə, rɔ njé bə je lie sɔl-de ngay. Nə rɔ kosi dije nəl-de ngay mbata ne je ki əti bəl ki Jəju isi ra.

Kuji ta ki dɔ kə kagi ti ki bari-e mutadi

(Mt 13.31-33; Mk 4.30-32)

¹⁸ Go ti ningə Jəju ə nə: «M-a m-ɔji sasi ne ki titi-naa ki kɔbe lə Luwə, m-a m-un ne kare kadi m-ɔji-n sasi.

¹⁹ To titi-naa ki kandi kagi madi ki a bari-e nə mutadi ki dəw madi un dibi me ndɔr ti ləne kin be. Kandi kagi ka kin ibə, tɔgi, adi yəl je uwəi lo kisi bajie je ti.»

²⁰ Jəju təl əl bəy ə nə: «M-a m-un ne ki rangi kare kadi m-ɔji-n sasi kɔbe lə Luwə.

²¹ To titi-naa ki əm ki dāne madi un lɔy-n nduji ki me kee joo, adi nduji ki lɔy ba pəti j̄ kin be.»

Ta dɔ rəbi ti ki mbəngirə

(Mt 7.13-14)

²² Loki Jəju isi aw Jorijaləm ti, ndo ne dije ɓe bo je ti ki ngan ɓe je ki ində man titi.

²³ Ningə dəw madi dɔje ə nə: «Bəbe, dije ngay al ba par ə a aji a?» Ə Jəju əl-de ə nə:

²⁴ «Uwəi tɔgisi ba kadi uri kəy ki ta rəbi ki mbəngirə, tado adi m-əl sasi, dije ngay a sangi kadi n-urii nə a asi al.

²⁵ Loki ɓa nje kəy a j̄ taa, ə a uti ta kəy ningə, sai je inayinaa taga, iləi ngirə kində ta kəy əi nə: “Bəbe, iteɛ ta kəy

* 13:14 Teɛ ki taga 20.9-10; Dətarənom 5.13-14

adi-je!" kin ba, e a əl səsi ə nə: "Səi, m-gər lo ki ii ti al."

²⁶ Lo kin ti, a əli əi nə: "J-
uso səi nim, j-ay səi nim, taa ta
mbalo je ləje ə indo ne dije ti
nim tə."

²⁷ Nə, a əl səsi ə nə: "M-gər lo
ki ii ti al, əri rəsi kə rəm ti. Səi
pəti səi njé ra majal je."

²⁸ Loe ti kin, a nəi je, a
ingəi ngangisi je, loki a oi
*Abirakam je, ki *Isaki je, ki
*Jakobi je, ki njé kəl ta ki
ta Luwə ti pəti me beko ti lə
Luwə. Ningə səi je, a tuwəi
səsi buki səsi kə taga.

²⁹ Dije a ii ki lo kibə kadi ti
je, lo kur kadi ti je, jam də be ti
je, gin be ti je, kadi rəi isi ta ne
kuso ti beko ti lə Luwə.

³⁰ Lo kin ti, dije madi ki əi
njé ki gogi a təli njé ki kəte, ə
dije ki madi ki əi njé ki kəte a
təli njé ki gogi tə.»

Jəju əl ta ki də Jorijaləm ti

³¹ Dəkagiloe ti wa kin,
*Parisi je madi rəi rə Jəju ti əli-
e əi nə: «Ōti lo kin ti kə, aw lo
ki rangi ti, tadə *Erodi ge kadi
n-təli.»

³² Ə Jəju əl-de ə nə: «Awi əli
njə dəw kam, təkəi bone ki lo
ti, m-a m-tuwə ndil je ki majal
nim, m-a madi dije rə nga nim
tə, ba ndə ki kə mitə ə m-a təl ta
kilə ləm.

³³ Ningə səbi kadi m-un ta
rəbi ləm me ndə ti ki bone nim,
lo ti nim, lo ti ki go ti nim, tadə
e ne ki go rəbe ti al kadi nje kəl
ta ki ta Luwə ti, oy lo ki rangi
ti, bi oy Jorijaləm ti al.

³⁴ «Səi dije ki Jorijaləm ti,
oyo, səi ki Jorijaləm ti, səi ki səi
njé təl njé kəl ta je ki ta Luwə
ti, səi njé tilə dije ki Luwə

ilə səde adi səsi ki mbal təli-
de. NJa ngay, m-sangi kadi m-
kaw səsi təkəi kə kinjə a kaw-n
ngane je ki tədə gin bagine ti
kin be, nə ədi al.

³⁵ Ningə ki ne kin, Luwə a
iyə kəy kaw-naa ləsi kə jisi ti. Ə
adi m-əl səsi madi oi təkəi a oi-
mi al biti kadi dəkagilo madi a
re ki a əli əi nə: "Njangi də e də
dəw ti ki re me tə Bəbe ti."»

14

Jəju nga dəw ndə ta kəə ti

¹ NDə kare, Jəju aw me kəy
ti lə nje kər nə *Parisi je kare
mba kuso ne, ndə taa kəə ti.
Dije ki isi nəə, isi indəi manji
Jəju ba ooi-e.

² Dingəm kare ki moy ti-e a
nə Jəju ti nəə.

³ Ə Jəju dəji njé ndə ndu-
kun je ki Parisi je ə nə: «Ta rəbi
to kadi dəw nga-n dəw ndə ta
kəə ti ə se goto ə?»

⁴ Nə dəw ilə Jəju ta ti al. Ə
Jəju təl rəne ki rə nje moy ti,
ade rə nga ningə əl-e ade aw.

⁵ Go ti Jəju əl-de ə nə: «Nə
dansi ti ə, ngone, ə se mangi
lie wa osi be man ti ndə taa kəə
ti, ə un-e taji-naa ti nəə al ə?»

⁶ Ningə lo kadi iləi-e ta ti ki
dəji kin goto.

Ta ki də kəji rə ti

⁷ Loki Jəju oo kadi dije ki
bari-de lo ne kuso ti kin sangi
lo kisi ki kəte nə dije ti ba, əl-de
kuji ta madi ə nə:

⁸ «Loki dəw madi bari lo ne
kuso taa-naa ti ə, oti kadi aw
igangi rəi isi kəte nə dije ti.
Dəmajal ə, bari dəw ki itəi loe
ti nəə tə,

⁹ ningə kadi nje bar səsi joo
pu ka kin re, əli ə nə: "I taa ə

iyə lo kisi kin adi madi,” 6a a e ki rəsol ki bo ngay ə a aw kadi isi-n lo ki gogi ti.

10 Nə loki dəw madi bari, maji kadi aw isi loki gogi ti, adi nje bar-i ə wa loki re ningə əli ə nə: “Madim, i taa ire isi kəte yo be.” Lo kin ti, a e kəsi-gon ləi ta kəm madi je ti pəti ki bari-de lo ne kuso ti kin.

11 Təki rəjeti, dəw ki ra ki un dəne taa, ə a iləi dəe nangi, ningə dəw ki nje kulə dəne nangi ə, a uni dəe taa tə.»

Ba njé ndoo je lo ne kuso ti

12 Go ti Jəju əl dəw ki nje bar-e ka kin ə nə: «Loki ira ne kuso ki be kin, ki kada ə se ki lo sələ, oti kadi i bar madi je ki ngakoi je ki noji je, ə se njé gədi kəy be je ləi ki njé ne kingə je. Tado əi je ka a bari-ni ndə madi ti tə, ningə a igəi-ni ne ki ndə ki ira adi-de ka kin gogi.

13 Nə loki ira ne kuso rənəl ki ngay be kin, maji kadi i bar njé ndoo je ki njé je ki ta rəde asi-naa al, ki njé məti je, ki njé kəm tə je.

14 Ningə rəi a nəl-i, tado a ingəi ne kadi a igəi-ni gogi al. Təki rəjeti, Luwə a igəi ndə ki a tēē ki njé ra ne je ki dana lo koy ti.»

Bar dije ki bo lo ne kuso ti (Mt 22.1-10)

15 Loki oi ta kin ningə, dəw kare mbə dije ti ki isi lo ne kuso ti əl Jəju ə nə: «Rənəl e lə dəw ki a uso ne me bekə ti lə Luwə!»

16 Ningə Jəju təl əl-e ə nə: «NDə kare, dīngəm madi ra ne kuso ki bo ngay bar-n dije ngay.

17 Dəkagilo kuso ne ti ningə, ilə nje kilə ləne adi aw əl dije ki bar-de ka kin ə nə: “Ne kuso oy ngata ə irəl.”

18 Nə dije pəti ki bari-de ka kin, kare, kare, iləi ngirə kadi dəji me-səl. E ki dəsəy əl-e ə nə: “M-ndogi lo ndər ngəsine bəy, m-isi m-aw kadi m-o; ə m-dəji kadi adi mei səl dəm ti.”

19 E ki rangi ə nə: “M-ndogi mangi je dəgi ngəsine bəy, m-a m-aw kadi m-na-de m-o; ə m-dəji kadi adi mei səl dəm ti.”

20 E ki rangi ə nə: “M-taa dəne ngəsine bəy, adi lo kadi m-a m-aw goto.”

21 Nje kilə təl aw rə bane ti, əl-e ta je pəti ki əli-e kin ade oo. Lo kin ti, wongi təl 6a nje kəy ka kin, adi əl nje kilə ləne ə nə: “I taa kalangi, aw ta mbalo je ti, ki go rəbi je, i bar njé ndoo je, ki dije ki ta rəde asi-naa al, ki njé kəm tə je, ki dije ki njé məti je, ire səde.”

22 NDəy go ti ningə, nje kaw kilə re əl bane ə nə: “Bam, ji ra ne je ki idəji ka kin, nə lo kisi nay nə bəy.”

23 Ə bae əl-e ə nə: “Əti aw taga də rəbi je ti, ki lo ndər je, ində təgi də dije ti adi-de rəi mba kadi-me kəy ləm rosi.”

24 Təki rəjeti adi m-əl səi, dəw kare mbə dije ti ki m-bar-de kəte kin ki a ədi ne kuso ləm kin tane ti goto.»

Kiyə ne je pəti mba kun go Jəju

(Mt 10.37-38)

25 Kosi dije ngay isi njiyəi ki Jəju də rəbi ti. Jəju təl ilə rəti ningə əl-de ə nə:

26 «Re dəw madi re rəm ti ə ge-m itə bawne ki kone al,

nene ki ngane je al, ngakone je ki konane je, ə se darəne wa al ə, a asi ke nje ndo ləm al.»

²⁷ Taa dəw ki un kagi-dəsi ləne ə njiyə gom ti, al, a asi ke nje ndo ləm al tə.

²⁸ Təki rəjeti, nə dansi ti ə loki aw tə kində ndogi bər ki ngal ningə, isi nangi ilə kər ne ra kilə je naa ti, mba kadi n-oo se n-a n-asi təl ta kilə kin kare wa al ə?

²⁹ Nə re ində gin kəy ə təl tae al ə, dije pəti ki a oy gin kəy ki ində kin, a kogi dəe ti.

³⁰ A əli əi nə: «Oi, dینگəm ki ilə ngirə kadi ində kəy, nə təge asi kadi təl tae al kin!»

³¹ Ə se ngar ki ra ə loki isi aw kadi rə ki ngar madine ki rangi ningə, isi nangi ə dəji ta rəne oo se ki njé rə je ləne ki dibi kuti kin n-a n-aw n-ilə-n rə madine ki isi re ki njé rə je ləne ki əi dibi kuti joo kin kare wa al ə?

³² Re oo kadi təgine a asi al ningə, a ilə dəji ta ngar madine, mba sangi rəbi lapiya, loki ndəe ngal bəy.

³³ Ta ki dəsi ti ka to be tə. Iməri ta maji oi taa, adi rəsi, tadə dəw ki e bəsi mba kiyə ne kingə je ləne al, a asi ke nje ndo ləm al.

Kati ki nəle goto

(Mt 5.13; Mk 9.50)

³⁴ «İgəri kadi kati e ne ki maji, nə loki nəle goto, ə se ri ə dəw a ra-n kadi təl nəl gogi ə?

³⁵ Ne ki kadi dəw a ra-n goto. A maji mba dənangi al nim, a maji mba ne ki a adi təgi dənangi kin al nim tə. A buki-e kə gidi lo ti. Dəw ki aw

ki mbine kadi oo-n ta, ningə kadi oo ta kin maji.»

15

Kuji ta ki əji də ne ki kare ki nay

(Mt 18.12-14)

¹ *Njé taa la-mbə je, ki njé ra majal je, rəi ki rə Jəju ti mba kadi n-ooi ta ki isi əl.

² *Parisi je, ki njé ndo ndukun je, indəi ngəne ki Jəju ə əli əi nə: «Oi! Dəw ka uwə njé ra majal je rəne ti nim, uso səde ne nim!»

³ Ə Jəju əl-de kuji ta madi kare ə nə:

⁴ Nə dansi ti ə re aw ki bati je bu, ə e ki kare nay ningə, a iyə ndəge je ki də jikare gide jikare də wale ti, ə aw sangi e ki nay kin, ratata kadi inge bəy taa al ə?

⁵ Loki inge ningə, ki rənəl un-e ile bagine ti.

⁶ Ningə təl aw be, ba madine je ki njé gədi kəy be je ləne, əl-de ə nə: «İrai irai rənəl səm tadə m-ingə ngon bati ləm ki nay ka!»

⁷ Be tə ə adi m-əl səsi, rənəl a e ngay me dərə ti mbata lə nje ra majal kare ki iyə go rəbi njiyəne ki majal kə, itə njé je ki dana ki də jikare gide jikare ki ta ki də mbəl pa njiyə ti, e ta ləde al kin al.

⁸ Dəne madi kare aw ki ne mbi ki gate e ngay asi dəgi, ə e ki kare nay. Loki e ki kare nay, dəne ində por lambi ti je, itə me kəy je, sangi-n ne mbi ləne ka kin, biti ingə bəy taa, taa kəə.

⁹ Loki ingə ngata ningə, ba madine je, ki njé gədi kəy be je ləne, əl-de ə nə: «İrai səm rənəl,

tadō m-ingə nē mbi ləm ki nay ka kin!»

¹⁰ Be tō ə, adi m-əl səsi, rənəl e ngay mbō malayka je ti lə Luwə, mbata nje ra majal kare ki iyə rəbi pa njiyəne ki majal kō.

Kuji ta ki oji dō ngon ki nje kaw kaya

¹¹ Jəju təl əl bəy ə nə: «Dingəm kare aw ki ngan je joo.

¹² Ə e ki du əl bawne ə nə: “Bai, adi-m nē nduwə ləm.” Be ə bawe ləbi nē kingə ləne ngane je ki joo.

¹³ NDō ngay al go ti ningə, e ki du gati ki nē je pəti ki ingə, ə aw mba me be ti ki say. Me be ti ka kin ə tuji ki la ləne kō me kaya ti ki ra.

¹⁴ Loki tuji ki la ləne ka kin pəti tigə ningə, 60 ki bo osi me be ti ka kin. Ningə ilə ngirə kadi nē je pəti to rəe ngata.

¹⁵ Aw ra kilə be lə dəw madi kare me be ti kin nōō. Dingəm ka kin ade kilə ngəm kəsongi je wale.

¹⁶ Bō kuso nē kuso lə kəsongi je to me ti, nə dəw ki ade goto.

¹⁷ Be ə ilə ngirə kadi mər ta, ningə əl rəne ə nə: “Njé ra kilə je əi ban be lə bai, ə usoi nē dum-de dum-de, ə mi ta m-isi m-oy yo 60 be ə!”

¹⁸ M-a m-i taa ə m-aw rō bai ti m-a m-əl-e m-ə nə: «M-ra majal m-əsi-n ta Luwə, taa m-əsi ta tō.

¹⁹ M-asi ta kadi iḃar-m ngoni al. İra-m təki kare mbō njé ra kilə je ti ləi be.»

²⁰ Be ə, i taa osi rəbə mba təl kaw rō bawne ti. Loki nay say

ki kəy bəy ningə, bawe oo-e. Loki oo-e, aw ki me-kō ki ngay mbata lie, adi ay ngōdi tilə tae, uwe rututu, ore njarara rəne ti.

²¹ NGon əl bawne ə nə: “Bai m-ra majal m-əsi-n ta Luwə nim, m-əsi-i i wa ta nim tō, m-asi ta kadi iḃar-m ngoni al.”

²² Nə bawe əl njé ra kilə je ə nə: “İrəi ki kibi ki maji itə ndəge je kalangi iləi rō ngonm ti. İləi ningə ngon jie ti ə iləi sa njae ti tō.

²³ İrəi ki ngon mangi ki bo mbul mbul itəli-e adi j-usoi ji rai rənəl.

²⁴ Tadō ngonm kin oy ə təl isi ki dəne ta. Nay ə e ki kinge!” Ningə iləi ngirə kadi rai rənəl.

²⁵ Dəkagiloe ti kin, ngokōe ki ngatōgi e wale. Loki isi təl wale ə e ngōsi ki kəy ningə oo ndu nē kində je ki ndam je.

²⁶ Bar nje ra kilə kare, ə dəje nə se ri ə isi ra nē wa.

²⁷ Nje ra kilə ka kin əl-e ə nə: “NGokōi ə re ə bawi adi təli ngon mangi ki bo mbul mbul tadō təl ki lapıya.”

²⁸ NGon ki ngatōgi ra wongı adi mbati kaw kəy. Bawe tēe taga mba kadi səl me ade ur kəy.

²⁹ Nə əl bawne ə nə: “O 6al ngay ə m-isi m-ra kilə madi, ndō kare ki m-mbati təl rəm go ta ti ləi goto. Nə ndō kare ki adi-m ngon biyə be adi-m m-ra-n rənəl ki madim je goto.

³⁰ Nə loki ngoni ki tuji nē kingə ləi dō kaya dəne je ti kin re ningə, itəl ngon mangi ki bo mbul mbul ade.”

³¹ Ningə bawe əl-e ə nə: “İ, ngonm, i səm ne naa ti ki ndō je pəti, adi nē je pəti ki e yəm e

yai.

³² Nə e go ti kadi ji ra ne kuso ji ra-n rənəl, tadə ngokoi kam oy ə təl isi ki dəne taa, nay ə e ki kinge!”»

16

Kuji ta ki oji do nje ngəm ne ki e nje ra ne ki dana al

¹ Go ti ningə Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Dingəm kare ki nje ne kingə aw ki nje kində kəmne go ne je ti ki me kəy ti ləne noo. Dije rai əli-e əi nə: “NJe ngəm ne je ləi isi tuji ki ne kingə lai tigə.”

² NJe kəy bar nje ra kilə ləne əl-e ə nə: “Ta ri ə m-isi m-o dāi ti ba ə? Oji-m go ne je ki oji do kilə lai ki me kəy ti adi-m m-o. Tadə kaw ki kəte noo kin, a asi kində kəmi go ne je ti ləm al ngata!”

³ NJe ngəm ne əl rəne ə nə: “Bam ge kadi m-ində kəm go ne kingə je ti ki me kəy ti al ngata kam, m-a m-ra ri nga am ə? NDər dənangi ə, təgim asi kadi m-ndər-n al. Kaw kəy ne ə, rəm a səl-m tə.

⁴ M-gər ne ki m-a m-ra mba kadi dije a uwəi-mi ki rəde ti me kəy ti ləde loki bam tuwəm kilə ti.”

⁵ Be ə, bar njé kirə je lə bane kare kare. Əl nje kirə ki dəsəy ə nə: “Kirə lə bam e ban dāi ti ə?”

⁶ NJe kirə ki dəsəy ka kin ə nə: “Ku yibi bu kare.” Ningə əl-e ə nə: “Makitibi kirə lai ən, isi nangi kalangi, indangi me ti kuti mi.”

⁷ Go ti ningə əl ki nungi ə nə: “I yai e ban ə?” NJe kirə ki kə joo əl-e ə nə: “Yəm e saki

gəme bu kare.” Ningə əl-e ə nə: “Makitibi kirə lai ən, indangi me ti do jijoo.”

⁸ Lo kin ti, ba nje ne ilə tōji do nje ngəm ne ti ki majal ka kin, tadə ra ne ki kəm-kədi. Dije ki gəri Luwə al rai ne ki kəm-kədi ngay me kilə rade ti dande ti itə ngan je lə lo kunji.»

Luwə ai ki la

⁹ Go ti, Jəju əl ə nə: «Adi m-əl səsi, uwəi madi ki ne kingə ki go rəbe ti al ki dənangi ti ne kin, mba kadi ndə ki goto jisi ti ə, madisi je ka kin uwəi səsi rəde ti lo kisi ti ki ratata.

¹⁰ Dəw ki ra ki asi ta kadi dəw ade mene do ne ti ki ndəy, a asi kadi dəw ade mene do ne ti ki boy tə. Dəw ki nje ra ne ki dana al me ne ki ndəy ti, a ra ne ki dana al me ne ki boy ti tə.

¹¹ E be ə, re dəw asi kadi mene al do ne kingə ki go rəbe ti al ki dənangi ti ne kin ə, nə ə a adi ne kingə ki rəjeti ə?

¹² Re dəw asi kadi adi mene al do ne ti lə dəw ki rangi ə, na ə a adi yai ki səbi dāi ə?

¹³ NJe ra kilə madi, ki a ra kilə bəə lə ngar je joo goto: re əsi ta ki kare ə, a ndigi ki nungi, re kidi ki kare ə, a uwə ki nungi tə. A asi kadi irai bəə lə Luwə nim, bəə lə la nim al.»

¹⁴ *Parisi je ki njé ge ta lə la, ibai Jəju kogii loki ooi ta je kin pəti.

¹⁵ Ningə Jəju əl-de ə nə: «Irai rəsi tə dije ki njé ra ne ki dana be ta kəm dije ti, nə Luwə gər mesi. Tadə ne ki dije ooi tə ne ki nga ngay ta kəmde ti kin, e ne to koo al ta kəm Luwə ti.

NDu-kun ai ki kəbe lə Luwə

16 «NDu-kun ilə ngire dɔ *Moji ti, ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti, bitɪ dɔkagilo ti lə Ja Batisi, nə go ti nu kin ɓa, dije iləi mbe Poy Ta ki Maji lə kɔbe lə Luwə, ningə dəw ki ra, ində tɔgine kadi ur-n me ti.

17 Dɔrɔ əi ki dɔnangi a dɛi kɔ təkɪ ɔ al be par, nə a ngə ngay kadi dəw ɔr ngon ku ta ki me ndu-kun ti lə Luwə kɔ.

18 Dingəm ki ra ki tuwə nene, ə taa e ki rangi, e nje kuwə marim. Taa dəw ki nje taa dɛne ki ngawe tuwe ka təl nje kuwə marim tɔ.

Nje ne kingə əi ki Lajar

19 «Dingəm kare ki nje ne kingə ki nje kilə kibi ki ndole pir pir ki gate e ngay e nɔɔ. NDɔ je kare kare pəti, isi ra rɔnəl mbata isi maji.

20 Nje ndoo kare ki tɔe nə Lajar ki do bay ində rɔe yəngi yəngi, re to ta kəy ti lie.

21 Ge kadi n-uso burim ne kuso je ki tosi nangi ta tabilə kuso ne ti lə nje maji. Nə bisi je yo ta rəi tɔni ta do bay lie.

22 NDɔ kare nje ndoo ka kin oy, adi malayka je rəi uni-e awi sie kadi *Abirakam ti. Nje maji ka re oy tɔ, adi dibi-e.

23 Loki e koo, ingə kɔ ngay. Ningə loki un kəmne taa ɓa, oo Abirakam say nu be ki Lajar kade ti.

24 Nje maji ka kin un ndune ki taa nɔ ə nə: “Bai Abirakam, o kəm-to-ndoo ləm, əl Lajar adi ilə ta ngon jine man ti, kadi re sɔl-n ndonm mbata m-ingə kɔ ngay me por ti.”

25 Ə Abirakam əl-e ə nə: “NGonm, adi mei ole dɔ ti təkɪ ndɔ ki ingə maji me duniya

ti, ə Lajar ingə ne ki to tɔ. NGəsine, bəri man nɔ kəme ti, nə j, j me ne ki to ti tɔ ngata.

26 Ningə ki bo tɔy, ngəsine bole ɓe ki bo to danje ti səsi, adi dəw ki ge kadi n-aw rɔsi ti ka, a asi kadi a man dɔ ti aw rɔsi ti al, taa dəw a asi kadi a man dɔ ti re rɔjeti al nim tɔ.”

27 Ə nje maji əl ə nə: “Re e be ningə, njai ba, bawm, ilə Lajar ade aw əl njé ki me kəy ti lə bai.

28 Tadɔ ndəgi ngakom je nayi nɔɔ əi mi ɓəy, ə kadi aw ndər mbide kadi rəi, tɛɛi lo kɔ ti kin al ngata.”

29 Ə Abirakam əl-e ə nə: “NGakɔi je awi ki ndu-kun ki *Moji ndangi ki ta je ki njé kəl ta ki ta Luwə ti ndangi nɔɔ. Maji kadi ooi dɔ ndude.”

30 Nje maji ə nə: “E kin asi al bawm Abirakam. Re dəw madi j dan nje koy je ti ne ə aw ingə-de ə, a mbəli pa njiyəde.”

31 Ə Abirakam təl əl-e ə nə: “Re ooi ta lə Moji al nim, ta lə njé kəl ta je ki ta Luwə ti al nim ə, kin ə dəw j-n dan njé koy je ti aw rɔde ti ka, a ooi tɔ ta ki rɔjeti al wa kin.”»

17

Ta dɔ kosi me majal ti (Mt 18.7, 6; Mk 9.42)

1 Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Lo kadi dije a osi me majal ti al goto. Nə kəm-to-ndoo e dɔ dəw ti ki majal re ki takule.

2 A e soti ngay ɓəy mbata ti lie kadi dɔɔi mbal ki bo ngay minde ti, ə iləi-e me ba ti, itə kadi ra adi ki kare be par dan ngan je ti ki du ngay kin, osi, adi Luwə gangi ta dɔe ti.»

³ Indəi kəm-kədi dɔ rɔsi ti! Re ngokoi ra majal ə, maji kadi indange dɔ ti, re tu kalne ə, iyə go majal lie kɔ ade.

⁴ Re ra majal səi nja siri me ndɔ ti ki kare ka, re re rɔi ti nja siri dəji kiyə go kɔ ə, iyə go kɔ ade.

Tɔgi kadi-me

⁵ *Njé kaw kilə je əli Babe əi nə: «flə kadi-me dɔ made ti ləje adi-je.»

⁶ Ə Babe əl-de ə nə: «Təki rɔjeti, re awi ki kadi-me ki e ndikiri ba tə kə kagi ki bari-e mutadi kin be mindi ka, asi kadi əli kagi mbay-kote kam əi nə: “Ɔr ki ngirəi ba ə aw imə rɔi me ba ti”, ə a təl rɔne go ta ti ləsi.

Kilə lə bəə kilə

⁷ «Re dəw madi dansi ti aw ki nje ra kilə madi ki e nje ndɔr ə se e nje kul da je, ə nje kilə kin təl wale re ə, a əl-e ə nə: “Ire kalangi isi nangi uso ne a?” Jagi a əl-e ba al.

⁸ Ta ki a əl-e ba, a əl-e ə nə: “Ira rɔi maji, ira go ne kuso ləm, ire-n adi-m. Ningə loki m-isi m-uso ne je, m-ay je kin ningə, tə go ti i uso yai je, ay je tɔ.”

⁹ NGA ningə, ne kare, dəw kin a ra oyo nje kilə ləne mbata təl ki təl rɔne go ndu je ti lie kin, al.

¹⁰ Be ə, ta ki dɔsi ti ka e be tɔ. Loki irai ne je pəti ki Luwə un ndune kadi irai ningə, maji kadi əli əi nə: “Je njé ra kilə je ki nda je goto, ji ra kilə ki sɔbi kadi ji ra par.”»

Jəju nga njé banji je dɔgi

¹¹ Loki Jəju isi aw Jorijaləm ti, ində man mbɔ dɔnangi *Safari ti ki dɔnangi ki Galile ti.

¹² Loki isi ur me ngon 6e ti ningə, njé banji je dɔgi rəi langi tae, 6a ai nangi say jɔ,

¹³ uni ndude ki taa əli-e əi nə: «Jəju, nje ndo dije, oo kəm-to-ndoo ləje!»

¹⁴ Loki oo-de ningə əl-de ə nə: «Awi oji rɔsi njé kijə ne məsi kadi-kare je*.» Ningə dɔ rəbi kawde ti bəy par ə, ingai rɔ nga.

¹⁵ Ki kare dande ti, loki oo kadi ingə rɔ nga ningə, təl dɔ njane ti, ki kilə tɔji dɔ Luwə ti, ki ndune ki bo.

¹⁶ Re osi ki ta kəmne nangi nɔ Jəju ti, ra-e oyo. E dingəm ki Safari ti.

¹⁷ Ə Jəju əl ə nə: «Njé banji je ki dɔgi pəti ingai rɔ nga, ə njé ki jikare awi ra ə?»

¹⁸ MBɔde ti pəti, dəw kare ki təl re ilə tɔji dɔ Luwə ti goto. Dəw 6a, e dəw ki Safari ti kin ki karne ba par.

¹⁹ Ningə Jəju əl dəw ki Safari ti ka kin ə nə: «I taa aw, tadɔ kadi-me ləi aji.»

Kɔbe lə Luwə

(Mt 24.23-28, 37-41)

²⁰ NDɔ kare *Parisi je dəji Jəju ta ki oji dɔ dɔkagilo re kɔbe lə Luwə. Ə Jəju əl-de ə nə: «Kɔbe lə Luwə a re tə ne ki dije a ooi-e ki kəmde nja nja al.

²¹ A e ki kəl kə nə: “E yo 6o”, “E ne 6o”, al. Təki rɔjeti, kɔbe lə Luwə e dansi ti ne ngata.»

²² Go ti ningə əl njé ndo je ə nə: «NDɔ madi a re nɔɔ ki a ndingəi ngay kadi oi ndɔ kare

me ndo je ti la NGon Daw, na lo kadi a oi goto.

²³ Ninga a ali sasi ai na: "Kirisu e yo", "Kirisu e ne", na awi al, ayi-naa ngodi awi loe ti al.

²⁴ Ninga, taki ndi tal a lo ay njay njay, i dam donangi ti ki kare tee-n dame ti ki nungi ka kin a, ndo rem mi *NGon daw ka a to be to.

²⁵ Na kate no ti, sobi kadi mi NGon Daw m-inga ko ngay, kadi dije ki dokagilo ti ki bone kin mbati-mi bay taa.

²⁶ Ninga, ko ne ki ra ne dokagilo ti la Nuwe kin a, nee a ra ne ndo ki mi NGon daw m-a m-re-n ti to.

²⁷ Dije usoi je, ayi-naa je, taai-naa ki yo je ki ne je, biti ndo ti ki Nuwe ur-n me bato ti. Go ti ninga man ko ki bo re tuji dije pati*.

²⁸ A to ta ne ki ra ne dokagilo ti la Loti be to: Dije usoi je, ayi-naa je, ndogi ne je nim, gati ki ne je nim, mai kagi je nim, rai kay je nim to.

²⁹ Na ndo ki Loti tee-n me be bo ti ki Sodom, Luwa adi ndi por ki ne je ki nje taa por i dora ti o dije tal-de pati*.

³⁰ Ndo ki mi NGon daw m-a m-tee hay ka, ne je a rai ne be to.

³¹ Me ndoe ti kin, daw ki isi do kay ti, a ur nangi kadi oy ne je lane ki me kay ti tee-n taga al. Be to a, daw ki a e me ndor ti ka, a tal re be al to.

³² Adi mesi ole do ne ti ki tee do ne Loti ti, ki ila rati a inga yo kin*.

³³ Daw ki sangi kadi n-ngam rone ki no ti, a ti ta rone. Na

daw ki ti ta rone mbata lam a, a ngam rone ki no ti to.

³⁴ Adi m-al sasi, me kondoe ti kin, dije joo a toi do tira ti ninga, a uni ki kare, a iyai ki nungi.

³⁵ Dane je joo, a uri ne naa ti, a uni ki kare a, a iyai ki nungi.

³⁶ [Dingam je joo, a rai kilu me ndor ti ki kare a, a uni ki kare a a iyai ki nungi.]»

³⁷ Ninga, nje ndo je daji Jaju ai na: «Babe, lo ki ra ti a, ne je kin a rai ne a?» E al-de a na: «Loki nin a to ti, e a mal je a kawi-naa ti.»

18

Nje gangi ta ai ki dane ki nje ngaw koy

¹ Jaju al kuji ta madi nje ndo je lane, toji-n-de kadi ali ta ki Luwa taa taa, bi kadi tagide goto ta ti al,

² a na: «Nje gangi ta kare isi be bo ti madi noo. E daw ki bal Luwa al nim, taa ila koji do daw ti al nim to.

³ Ninga me be bo ti ka kin, dane kare ki nje ngaw koy isi ti noo to. Dane ka kin re ki dokagilo je pati al-e a na: "Igangi ta ka ki to danje ti ki nje ta lam ka kin adi-m."

⁴ Nje gangi ta ka kin mbati dokagilo ngay. Na tal al ta rone a na: "Re m-bal Luwa al nim, taa m-ilu koji do daw madi ti kare al ka,

⁵ dane ki nje ngaw koy kam tapi-m ngay. Sobi kadi m-gangi ta lie made, mba kadi

* 17:27 Kila ngira ne je 6.9-7.24

* 17:29 Kila ngira ne je 18.20-19.25

* 17:32

Kila ngira ne je 19.26

təl re gogi ndə ki rangi ti, tapi-
m bəy al ngata.»

⁶ Bəbe ilə də ti bəy ə nə: «Maji
kadi oi ta ki nje gangi ta ki
dana al, əl kin maji.

⁷ Səi oi kadi Luwə a gangi ta
ki dana adi dije lie ki isi nji
dəe ti kondə je ki kada je kin al
a? A isi gərərə ba bi a ra səde al
a?

⁸ Adi m-əl səsi, a gangi ta ki
dana kalangi ba adi-de. Nə ne
kare ba, se ndə ki mi NGon
Dəw m-a m-təl m-re ə, m-a m-
ingə dije ki adi mede dənangi
ti wa mindi wa?»

Parisi əi ki nje taa la-mbə

⁹ Jəju əl kuji ta ki də njé je ti
ki ooi rəde tə dije ki dana ə kidi
ndəgi dije

¹⁰ ə nə: «Dingəm je joo, awi
kəy kaw-naa ti mba kəl ta
ki Luwə; ki kare e Parisi, ki
nungi e nje taa la-mbə tə.

¹¹ Parisi j a taa ə əl ta ki oji
də rəne mene ti ə nə: «Luwə
ləm, m-ra-i oyo tadə mi m-to
tə ndəgi dije ki njé bogi je ə se
njé ra ne je ki go ti al, ki njé
kuwə marim, taa tə nje taa la-
mbə kam al tə.

¹² Me ndə je ti ki siri, m-əgi
rəm ne kuso ti nja joo, madi
Luwə ne kare me ki dəgi ti, me
ne kingə je ti ləm pəti.»

¹³ Nə nje taa la-mbə ba, əsi
rəne ngərangi nu, kun ka ge
kun kəmne ki dərə ti al, ra
rəne ndoo, ə əl ə nə: «Luwə
ləm, oo kəm-to-ndoo ləm tadə
mi nje ra majal!»

¹⁴ Adi m-əl səsi, e nje taa la-
mbə ə təl aw be ləne ki ta ki kər
də ti noq Luwə ti, bi e Parisi al.
Tadə dəw ki un dəne taa ə, a

iləi dəe nangi, ningə dəw ki ilə
dəne nangi, a uni dəe taa tə.»

*Jəju ində jine də ngan je ti ki
du*

(Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)

¹⁵ Nə gan je ki kasi wa kin ka,
dije rəi səde rə Jəju ti mba kadi
njangi dəde. Nə loki njé ndo je
ooi ne kin ba, kəli səde.

¹⁶ Nə Jəju adi rəi ki ngan je
ki du rəe ti ba əl ə nə: «Tyzi
ngan je ki du adi rəi rəm ti, oti
kadi əgi-de ta rəbi, tadə kəbe lə
Luwə e ya dije ki toi tə ngan je
ki du be.

¹⁷ Təki rəjeti, adi m-əl səsi,
dəw ki ndigi kadi Luwə o be
dəe ti tə ngon ki du be, al, a ur
kəbe ti lə Luwə al ratata.»

Nje ne kingə

(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)

¹⁸ Ki bo lə *Jipi je kare, dəji
Jəju ə nə: «Nje ndo ki maji, e ri
ə m-a m-ra ə m-a m-ingə-n kaji
ki a to biti ki noq ti ə?»

¹⁹ Ə Jəju əl-e ə nə: «MBa ri
ə iɓar-m dəw ki maji ə? Dəw
kare ki maji goto, nə Luwə ki
karne ba par ə e dəw ki maji.

²⁰ J igər ndu-kun je lə Luwə
ki ə nə: «A uwə marim al, a təl
dəw al, a bogi al, a ma naji ki
ngom də madi ti al, a əsi gon
bawi ki koi*.»

²¹ Ningə dingəm təl əl Jəju ə
nə: «Nə je kin pəti m-təl rəm go
ti dəkagilo kilə ngirə basam ti
nu.»

²² Go ta je ti kin Jəju əl-e ə
nə: «Nə kare be ə nayji kadi ira
bəy. Aw igati ki ne kingə je lai
pəti, iləbi lae njé ndoo je, ba a
aw ki ne kingə ngay me dərə
ti, ə ire un gom.»

* 18:20 Tee ki taga 20.12-16; Dətarənom 5.16-20

23 Nə loki ta kin osi mbi dingəm ti ka kin, rəe təl nəl-e al, tadə e dəw ki ne kingə lie e ngay.

24 Loki Jəju oo-e kadi mee o-e ningə əl ə nə: «E ne ki nga ngay rə njé ne kingə je ti kadi uri me beko ti lə Luwə.»

25 E ne ki nga ngay wa kadi jambal ki oi-e kin ur bole kon ku ne ti, nə a nga ngay itə e kin bəy kadi nje ne kingə ur me beko ti lə Luwə.»

26 Njé ki isi ooi də ta lə Jəju əli əi nə: «NGa kin ə e be ningə, nə ə asi kadi ingə kaji ə?»

27 Jəju ilə-de ti ə nə: «Ne ki dəw asi al, Luwə asi ra.»

28 Piyər əl-e ə nə: «NGa je kin, j-iyə ne kingə je ləje pəti kə, ə j-un goi kin.»

29 Jəju əl-de ə nə: «Təki rəjeti, adi m-əl səsi, re dəw madi, iyə kəy ləne, ki nene, ki ngane je, ki ngakone je, ki nojine je, ki mbata kəbe lə Luwə ə,

30 a ingə ne je al də e kin, dəkagilo ti ki bone, taa dəkagilo ti ki a re, a ingə kaji ki a to biti ki nq ti tə.»

Jəju əl ta ki də koyne ti ki kine lo koy ti

(Mt 20.17-19; Mk 10.32-34)

31 Jəju bar njé ndo je ləne ki dəgi gide e joo ki rəne ti, ningə əl-de ə nə: «Oi, j-isi j-awi ki Jorijaləm ti, ne je pəti ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti ndangi oji dəm mi *NGon dəw, a təli tade.

32 Tadə a iləi-mi ji dije ti ki əi *Jipi je al kadi tə kogi dəm ti je, taji-mi je, taa a tibi man tade dəm nim tə.

33 Go ti, loki tindəi-mi ki ndəy kabılay ningə, a təli-mi. Nə ndə mitə lə ndə koym ba, m-a m-tej lo koy ti.»

34 Nə ne kare ki njé ndo je gəri me ta ti kin goto. E ta ki to lo bəyə ti rəde ti. Gəri me ta ki Jəju ge kəl-de al.

Jəju adi nje kəm tə oo lo Jəriko ti

(Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)

35 Loki Jəju e bəsi ki be ki Jəriko ningə, nje kəm tə madi isi ngangı rəbi ti nq, isi kəy ne.

36 Loki nje kəm tə oo ka kosi dije ki isi indəi də bur bur ningə, dəji ta se ri ə isi ra ne wa.

37 Ə əli-e əi nə: «Jəju ki Nararəti ə isi ində də.»

38 Nje kəm tə ilə ngirə kadi un ndune ki taa, ə nq ki təgine, ə nə: «Jəju ki NGon ka Dabidi*, o kəm-to-ndoo ləm!»

39 Dije ki njé njiyə kəte nq dije ti kəngi-e kəngi kadi uti tane, nə nje kəm tə un ndune ki taa də made ti bəy ə nə: «NGon ka *Dabidi, o kəm-to-ndoo ləm!»

40 Jəju a lo ka ti, ba un ndune kadi rəi sie rəne ti ne. Loki re rəe ti bəsi ningə, Jəju dəje ə nə:

41 «E ri ə ige kadi m-ra madi ə?» Ə nje kəm tə əl-e ə nə: «Bəbe, m-ge kadi kəm oo lo!»

42 Jəju əl-e ə nə: «O lo! Kadi-me ləi aji.»

43 Par ə, loe ti nq, kəme oo lo, adi un go Jəju ki kilə təji də Luwə ti tane ti. Loki kosi dije ooi ne kin ningə, iləi ngirə kəsigon Luwə.

* 18:38 İgoi Mk 10.47 ki ta ki də ti gin makitibi ti nangı.

19

Jəju əi ki Jase

1 Loki Jəju ur me be ti ki Jəriko ə isi ində də ningə,

2 dingəm ki nje ne kingə kare ki təe nə Jase, ki e boy də njé taa la-mbə je ti isi nqo.

3 Dingəm kin sangi kadi n-oo se Jəju e nā dana wa, nə lo kadi oo Jəju goto, mbata kosi dije, tadə e dəw ki gəji.

4 Be ə, ay ngədi kəte, aw al də kagi mbay-kote ti, kadi n-oo Jəju ki a man ki rəbi ki loe ti kin.

5 Loki Jəju re tēē loe ti ka kin ningə, un kəmnə ki taa, əl Jase ə nə: «Jase, ur nangi ne law, tadə səbi kadi m-isi me kəy ti ləi bəne.»

6 Lo kin ti, Jase ur nangi law, uwə Jəju rəne ti ki rənəl.

7 Dije pəti ki ooi ne kin, bəi ta də Jəju ti əli əi nə: «Aw isi be lə nje ra majal.»

8 Nə Jase a taa, əl Bəbe ə nə: «Bəbe, m-a m-adi nusi ne kingə ləm njé ndoo je. A kin ə re m-taa ne lə dəw ki al də maji ə, m-a m-təl m-ige kire gogi nja sə.»

9 Lo kin ti, Jəju əl-e ə nə: «Bəne səi ki njé ki me kəy ti ləi ingəi kaji, tadə i ka i ngon ka *Abirakam tə.»

10 Tadə ki rəjeti, mi *NGon dəw m-re mba kadi m-sangi dije ki tade ti, m-aji-de.»

Dəw ki aw kadi indəi jəgi ngar dəe ti

(Mt 25.14-30)

11 Jəju e bəsi ki Jorijaləm adi dije ooi kadi kəbe lə Luwə a ədi rəne loe ti nqo. Loki dije

uri mbide isi oi ta ki Jəju isi əl-de ba bəy ningə, Jəju un kuji ta kare tane ti kadi

12 əl-de ə nə: «Dingəm kare ki oji-e me maji ti isi aw be madi ti ki say kadi indəi jagi ngar dəe ti bəy taa tə təl.

13 Be ə, kəte bəy taa kadi aw, bəar njé kilə je ləne dəgi, adi dəw ki ra dande ti mbal ər kare, ningə əl-de ə nə: «Itaai, irai gati biti kadi m-təl m-re m-ingə-n səsi.»

14 Nə dije ki me be ti lie ii gine ti, ə iləi dije goe ti əli əi nə: «Ji ndigi al kadi dəw kin re isi ngar dəje ti.»

15 Be ka, indəi jəgi ngar dəe ti. Be ə, loki təl re be ningə, bəar njé kilə je ləne ki adi-de la ka kin kadi n-oo se e ri ə rai wa.

16 Dəw ki də kəte re, ningə əl ə nə: «Bam, mbal ər ki kare ki adi-m ka, yə m-ingə dəgi də ti kin.»

17 Ə ngar əl-e ə nə: «Maji ngay, i nje kilə ki maji. Ningə təkəi a-n dana me kində kəm go ne ti ki ndəy be, m-ində-i nje kəbe də be bo je ti dəgi.»

18 Dəw ki kə joo re, ningə əl ə nə: «Bam, mbal ər ki kare ki adi-m ka, yə m-ingə mi də ti kin.»

19 Ə ngar əl-e ko ta wa ka kin tə ə nə: «I, isi tə nje kəbe də be bo je ti mi.»

20 E ki rangi re ningə əl ə nə: «Bam, mbal ər ki kare ki adi-m ka yə tə kin, m-aw m-bəyə-e ta kibi ti m-ade to.

21 Tadə m-bəli. I, i dəw ki ngə ngay, ne ki ində al ka un nim, ne ki idibi al ka itəti nim.»

22 Lo kin ti ngar əl-e ə nə: «I nje kilə ki majal. Ningə m-a m-gangi ta dəi ti ki ta ki tēē tai ti

ɨ wa. ɨ igər maji kadi mi dəw ki ngə ngay, ne ki m-ində al ka m-un nim, ne ki m-dibi al ka m-təti nim.

²³ Ngə ro ban be ə re a ində la ləm la ngəm la ti al ə? Re ində lo ngəm la ti ə, m-təl kin re m-a m-taa ki mane də ti.”

²⁴ Go ti ngar əl dije ki ai loe ti noo ə nə: “Itaai mbal ɔr ki kare ki jie ti kin adi e ki aw ki mbal ɔr dɔgi kin.”

²⁵ Ə dije əli ngar əi nə: “E kam aw ki mbal ɔr dɔgi ngata.”

²⁶ Nə ngar əl-de ə nə: “M-əl səsi təkɨ, dəw ki aw ki ne jine ti, a adi-e də ti, nə dəw ki ne lie goto, e ki ndikiri wa ki aw-n kin ka a taai jie ti wa bəy.

²⁷ Ningə njé bə je ləm, ki mbati kadi mi ngar də ti, irəi səde, itəli-de ta kəm ti ne.”»

Jəju ur Jorijaləm ti ki kəsi-gon

(Mt 21.1-11; Mk 11.1-10; Jə 12.12-16)

²⁸ Go ta je ti kin, Jəju gangi kəte nɔ kosi je ti, un rəbi ki kaw ki Jorijaləm.

²⁹ Loki Jəju re tɛɛ basi ki be ki Bətipaje əi ki be ki Bətani, ki kaw ki kadi mbal je ti ki bari-de mbal kagi bini je kin ba, ilə njé ndo je ləne joo

³⁰ ə nə: «Awi me ngon be ti ki a nɔsi ti kam. Loki a uri ki me be ti, a ingəi ngon koro ki dɔɔi-e adi a. E ngon koro ki dəw al gide ti nja kare al bəy. Ituti-e, irəi sie adi-mi.

³¹ A re dəw madi dəji səsi ə nə: “MBa ri ə isi ituti ngon koro kin” ə, əli-e əi nə: “E Bəbe ə ge-e.”»

³² NJé ki Jəju ilə-de ka kin awi ningə yə, ingəi ne je təkɨ wa ki Jəju əl-n-de.

³³ Be ə, tuti ngon koro ka kin ningə, ba njé koro je dəji-de əi nə: «MBa ri ə ituti ngon koro kin ə?»

³⁴ Ningə njé ndo je iləi-de ti əi nə: «Bəbe ə ge-e.»

³⁵ Loki rəi ki ngon koro ka kin adi Jəju ba, labi kibi je ləde gide ti, ə adi Jəju al isi də ti.

³⁶ Kəti wa ki isi ɔti kəte kəte kin ba, dije labi kibi je ləde də rəbi ti adi-e njiyə də ti.

³⁷ Loki Jəju isi re basi ki Jorijaləm ti ki rəbi ki ɨ ki də mbal kagi bini je ti kin ba, kosi njé ndo je lie, rəde nəl-de ngay adi uni ndude ki taa, pitii Luwə mbata ne kəji je pəti ki ra adi oi ki kəmde,

³⁸ əi nə: «Kadi Luwə njangi də ngar ki re ki tɔ Bəbe! Kadi Lapiya re ki də dɔrə ti, ə tɔba e ki də Luwə ti ki isi taa də dɔrə ti tɔ.»

³⁹ *Parisi je madi ki əi dan kosi je ti əli Jəju əi nə: «Bəbe, əl njé ndo je ləi adi uri tade naa ti.»

⁴⁰ Ə Jəju əl-de ə nə: «M-əl səsi m-adi oi, re əi je uri tade naa ti ə, gəji mbal je a singəi.»

Jəju nɔ mbata be bo Jorijaləm

⁴¹ Loki Jəju ində də be ki Jorijaləm basi ə un kəmne oo-e-n ningə, man nɔ re kəme ti.

⁴² Man nɔ re kəme ti adi əl ə nə: «Kin ə re dəkagilo ki je ti bone kin, ɨ wa igər rəbi lapiya kin ə re a e soti səi, nə kəmi tɛɛ də ti al.

⁴³ NDɔ je ki ngə a rəi noo kadi njé bə je ləi a iləi-naa gəi

dɔi, a ilai-naa ki ta tɔ rabi je pɛti, a uti-ni nguy lo kadi itɛɛ goto.

⁴⁴ A budi-ni nangɪ mur mur ki dije lai. MBal madi ki kadi dɔw a iyɔ adi isi dɔ made ti goto. Tado kami tɛɛ dɔ dɔkagilo ti ki Luwə re-n kadi ra-n sai kin al.»

Jaju tuwə njé ra gati je kɔ me kəy ti lə Luwə

⁴⁵ Go ti, Jaju aw ur nati kəy ti lə Luwə, ningə ilə rone tuwə njé labi nɛ je titi kɔ.

⁴⁶ Ningə əl-de ə nɔ: «NDangi me makitibi ti lə Luwə əi nɔ: “Kəy ləm a ibari-e kəy kəl ta ki Luwə, nə səi, itali-e lo bɔyɔ rɔ ti lə njé bogi je yo.”»

⁴⁷ NDɔ je pɛti, Jaju ndo dije nɛ gin kəy ti lə Luwə. Lo kin ti, njé kun dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare je ki njé ndo ndu-kun je, ki njé kun dɔ dije me bɛ, sangi rabi kadi n-tali Jaju,

⁴⁸ nə gəri rabe al, tado kosi je indai mbide maji ngay go ta ti lə Jaju.

20

Ta ki daji dɔ tɔgi ti ki Jaju aw-

n (Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)

¹ NDɔ kare, Jaju isi ndo dije nɛ me kəy ti lə Luwə, ilə-n mbe Poy Ta ki Maji ningə, njé kun dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je, ki ngatɔgi je, tɛɛi noo rai.

² Loki rai ningə əli-e əi nɔ: «əl-je adi j-o, e ki tɔgi ki j ra ə isi ra-n nɛ je kin be ə? Ə nɔ tɔ ə adi ndune ə isi ira-n ə?»

³ Ə Jaju təl əl-de ə nɔ: «Mi ka m-a m-daji səsi ta kare kadi əli-mi adi m-o tɔ.

⁴ Nə ə ilə Jə kadi ra dije batəm ə? E Luwə ə se e dije?»

⁵ Nə tɔli a məri ta dande ti əi nɔ: «Re j-əl-e j-ə nɔ: “E Luwə ə ile” ə, a daji-je ə nə se ra ban ə j-ade meje al wa?»

⁶ A kin ə re j-əl j-ə nɔ: “E dije ə ilai Jə” ə, kosi je ba pɛti a tilai-je ki mbal tɔli-je, tado gəri maji ngay kadi Jə e nje kəl ta ki ta Luwə ti.»

⁷ Be ə, tɔli əli Jaju təkɪ n-gəri dɔw ki ile al.

⁸ Ə Jaju ilə-de ti ə nɔ: «Re igəri al ə, mi ka m-a m-əl səsi tɔgi ki m-isi m-ra-n nɛ je kin al tɔ.»

Kuji ta dɔ dije ti ki njé ra kilə ndor nju, ki njé me majal

(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)

⁹ Go ti, Jaju ilə rone əl ta *Jipi je me kuji ta ti ə nɔ: «Dingəm kare ndor nju, ningə dɔɔi ta naa ti ki dije ki njé ra kilə nju, kadi tə rai kile adi-e, ə kagi loe ti ba, a kayi-naa nɛe, ningə e wa ɔti aw mba ki goe ngal.

¹⁰ Loki kagi lo kijə kandi nju asi ningə, ilə bəə ləne kare kadi aw taa kandi nɛ ndor ka kin, ki yane ji njé ra kilə je ti adi-ne. Nə loki bəə aw ningə, njé ra kilə je, tindai-e ngay, ə tuwəi-e adi təl ki jine kare aw.

¹¹ Nje ndor təl ilə bəə ki rangi bəy. Nə e ka, tindai-e je, taji-e je, ə tuwəi-e adi təl ki jine kare aw.

¹² Be ka dingəm ka kin təl ilə bəə ki nje kɔ mitə bəy. Ba e ki nje kɔ mitə kin, njé ra kilə je ka kin tindai-e, adi-e do, ə tuwəi-e adi-e aw.

¹³ Lo kin ti, nje ndor daji ta rone ə nɔ: “E ri ə kadi m-ra ə? M-a m-ilə ki ngonm ki dingəm

ki m-ndige ngay kin. E ə, a bəli gide.”

14 Nə njé ra kilə nju, loki kəmde osi də ngone ti 6a, əli-naa ta kin dande ti əi nə: “Darəe e wa kam ə a e nje ne nduwə. Ji təl-e j-adi ndər nju kin təl ne ləje!”

15 Be ə, ndəri ngon ka kin, awi sie gidi ndər ti taga, təl-e. Ə se dingəm ki nje ndər kin a ra səde ban wa?

16 A re kadi təl njé ra kilə je kin kə, ə sangi njé ki rangi ində-de ta ndər ti.» Loki dije ooi ta ki Jəju əl kin 6a, əli əi nə: «Jagi, ne kin a re ne ba al.»

17 Nə Jəju gə-de ba ningə əl-de ə nə: «Ta ki makitibi lə Luwə əl ə nə

“MBal ki njé ra kəy je mbati-e, E ə təl mbal ki e təgi kəy[☆],” kin me nə ri ə?

18 «Dəw ki ra ki osi də mbal ti kin ə, a tətə njəki njəki, a re e ə mbal kin ə osi dəe ti tə ningə, a rəkite rəkite rəkite tə.»

Ta də kigə la-mbə nje kəbe ki bo Səjar ti

(Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)

19 Njé ndo ndu-kun je, ki ki bo je ki də njé kijə ne məsi kadi-kare je ti, sangi rəbi kadi n-uwəi Jəju loe ti wa kin nō, tadə gəri maji kadi kuji ta ki Jəju əl kin səbi dəde, nə bəli kosi je.

20 Be ə, indəi kəmde go Jəju ti, 6a iləi dije madi ki rai rəde tə dije ki dana be rəe. Fləi-de rəe ti mba kadi tə me ta ti ki a tēē tae ti kin 6a, n-uwəi-e-n, n-iləi-e ji njé kəbe je ti.

21 Dije ka kin dəji Jəju əi nə: «Nje ndo dije, ji gər kadi j nje

kəl ta ki rəjeti, taa j nje ndo ne ki rəjeti tə. Kər kəm dəw dana goto rəi ti, isi indo dije rəbi ki rəjeti ki nəl Luwə.

22 Ə əl-je adi j-o: e loe ti ə se e loe ti al kadi j-igə la-mbə nje kəbe ki bo Səjar ə?»

23 Nə Jəju ki gər kadi isi ədi kəme, əl-de ə nə:

24 «Adi-mi silə kare adi-mi m-o, se də nə ə indəi ti, ə tə nə tə ə ndangi ti wa?» Ningə əli əi nə: «E nje kəbe ki bo Səjar.»

25 NGata ə Jəju əl-de ə nə: «Ne lə Səjar ə adi Səjar, ne lə Luwə ə adi Luwə tə.»

26 Lo kin ti, lo kadi uwəi Jəju ki ta ki tae ti nō kosi je ti goto. Ta ki tur-de ti kin dum dəde, adi ai tade mbə.

Ta ki dəji lə Sadusi je də ki njé koy je lo koy ti

(Mt 22.23-33; Mk 12.18-27)

27 Ba go ti, *Sadusi je ki əi dije ki njé maji təkə njé koy je a jii taa lo koy ti al, ki madi je dande ti, rəi rə Jəju ti dəji-e əi nə:

28 «Nje ndo dije, *Mojə ndangi ndu kin me makitibi ti adi-je ə nə: “Re dəw madi, ngokəe taa dəne, ə ngokəe ka kin oji ngan je ki dəne ka kin al bəy ə oy ningə, səbi kadi taa dəne nduwə kin oji-n ngan je kadi tēēi to nje goto ti.”[☆]

29 Ningə ki oji də ta kin, ngakonaa je əi siri. Ki dəsəy taa dəne, ə oji-n ngon al bəy par ə oy.

30 Ki kə joo re taa dəne nduwə ka kin, 6a kae ti wa bəy.

31 Re tēē də ki kə mitə be, adi ngakonaa je ki siri kin, taai dəne ki kare kin pəti, 6a oyi ki

☆ 20:17 Pa je 118.22

☆ 20:28 Kilə ngirə ne je 38.8; Dətərənom 25.5-10

kanji kadi dāw kare dande ti oji sie ngon.

³² Ta tɔl tae ə, darɔ dāne wa re oy tɔ.

³³ NGa ə se ndɔ ki njé koy je a ii taa lo koy ti ə, nā dande ti ə dāne ka kin a e nee wa? Tado əi siri pəti taai-e nede ti.»

³⁴ Ə Jəju əl-de ə nə: «Dɔnangi ti ne kin ə dɪngəm je ki dāne je isi taai-naa.

³⁵ Nə dije ki Luwə oo-de kadi asi kadi a ii taai lo koy ti, kadi isi me bəkɔ ti ki sigi, a taai-naa al ngata.

³⁶ Taa a oyi al tɔ, tado a toi tə malayka je be. Əi ngan lə Luwə tado Luwə adi-de ii lo koy ti.

³⁷ Ningə ta kɪ ki nə njé koy a ii taa lo koy ti, Moji wa əl ta ay njay dɔ ti kadi njé koy je a ii taa lo koy. Lokɪ əl ta ɔji-n dɔ por ki ɔ me ngə ti, Moji ɔar Luwə ə nə: “Luwə lə *Abirakam, Luwə lə *Isaki, ki Luwə lə Jakobi*».

³⁸ Ningə Jəju ilə dɔ ti təkɪ Luwə e Luwə lə dije ki njé kisi kəm ba, ɔi e Luwə lə njé koy je al. Tado ta kəm Luwə ti, dije pəti isi ki dɔde taa.»

³⁹ Lo kin ti, njé ndo dije ndukun ki nā je əli Jəju əi nə: «Nje ndo dije, əl ta maji ngay.»

⁴⁰ Ningə sangi kadi n-dəji-e ta ki rangi al ngata.

Kirisi əi ki Dabidi

(Mt 22.41-45; Mk 12.35-37)

⁴¹ Jəju dəji-de ta ə nə: «Ra ban be ə dije əli par əi nə Kirisi ki e *Dəw ki Luwə mbəte e ngon ka *Dabidi ə?»

⁴² Tado Dabidi ə wa ki dɔne əl me makitibi Pa je ti ə nə:

“Babe Luwə əl Babe ləm ə nə: ɔre isi dɔ ji kɔm ti ne,

⁴³ Biti kadi m-aw ki njé bə je ləi m-ilə-de gin tɔgi ti*».

⁴⁴ «Ə re Dabidi ɔar Kirisi Bane ə, ra ban taa Kirisi a e ngon ka Dabidi ə?»

Jəju gangi ta dɔ njé ndo ndukun je ti

(Mt 23.37-39; Mk 12.38-40)

⁴⁵ Jəju əl njé ndo je ləne ta kəm kosi je ti ki isi oi dɔ ne ndo lie

⁴⁶ ə nə: «ɪndəi kəm-kədi dɔ rɔsi ti ki rɔ njé ndo ndukun je ti. Əi dije ki gei njiyə ki kibi ngal, taa gei kadi dije rai-de lapiya ki buki-naa ti lo kingə-naa je ti lə kosi je tɔ. Gin kəy kaw-naa je ti, ə se lo ne kuso je ti, a gei lo kisi dije ki bo, kəte nɔ dije ti.

⁴⁷ Taai ne maji je lə njé ngaw koy je pəti pəti jide ti, ningə ədi kəm dije ki kəl ta ki Luwə ki gine gangi al, kadi dije ooi-de təkɪ n-əi dije ki maji. Go kilə rade je ti ki be kin, Luwə a gangi-n ta ki ngə ngay dɔde ti itə ndəgi dije.»

21

Kadi kare lə nje ngaw koy ki nje ndoo

(Mk 12.41-44)

¹ Jəju un kəmne isi oo-n njé ne kingə je ki isi ilai kadi-kare ləde me ne kadi-kare ti.

² Ningə oo nje ngaw koy ki nje kəm-to-ndoo kare re ki ngan silə joo ilə tɔ.

³ Ə Jəju əl ə nə: «M-əl səsi təkɪ rɔjeti, nje ngaw koy ki

nje ndoo kam ilə kadi-kare itə ndəgi dije pəti.

4 Tado ndəgi dije pəti kam, adi burim la je ləde, nə nje ngaw koy kin, me ndoo ti lie, ne ki nay jie ti kadi ra-n ki rone ə un ba pu adi.»

Jəju əl ta lə kəy kaw-naa ki a tuji

(Mt 24.1-2; Mk 13.1-2)

5 Go ti, dije madi isi əli ta də kəy ti lə Luwə, əli əi nə: mbal je ki ndole ki rai, ki ne je ki dije adi Luwə kin ra adi kəy kin əti bəl ki dum biti. Nə Jəju əl-de ə nə:

6 «Ne je pəti ki oi-de kin, ndə madi a re noo ki mbal kare ki a nay kadi isi də made ti goto; a budi-de nangi mur mur.»

Ne kəji je ki a təji dəkagilo ki kə ki a re

(Mt 24.3-8; Mk 13.3-8)

7 Lo kin ti, dije ka kin dəji Jəju əi nə: «Nje ndo dije, dəkagilo ti ki ra bangi ə ne je kin a rai ne ə? Ə ne kəji ki ban ə a təji kadi dije gərii dəkagiloe kin ə?»

8 Ə Jəju əl-de ə nə: «İndəi kəm-kədi də rəsi ti, iyəi ta rəbi adi dəw ədi səsi al. Tado dije ngay a rəi ki təm əi nə: “Mi ə mi Kirisi”, taa a əli tə əi nə: “Dəkagilo re ngata”, nə maji kadi uni gode al.

9 Loki a oi ka rə je, dije a jji ki naa ki rə je kin, adi bəl ra səsi al. Tado ri ri ka ne je kin a rəi bəy taa, nə e dəbəy ndə ta ji naa ti noo al bəy.»

10 Ba Jəju əl-de bəy ə nə: «Gin be madi a aw rə də gin be madine, kəbe madi a aw rə də kəbe madine ti.

11 Dənangi a yəki, yəki ki əti bəl, taa ki lo je ki dangi dangi, moy je ki njé tə ko dije a osi je, bə a o je. Ningə ne je ki əti bəl ngay a jji ki dərə ti rəi ki ne kəji je ki to bəl.

Dəkagilo kində kəm-ndoo

12 «Nə kəte no ne je ti kin piti, dije a indəi jide dəsi ti, a adi səsi kə. A awi səsi lo kaw-naa je ti, a buki səsi dangay ti, a awi səsi no ngar je ti ki boy, ki no njé kəbe je ti ki mbata ləm.

13 Lo kin ti, e ta rəbi ki a ingəi kadi imai naji ləm ki rəde ti.

14 Ningə ne ki kadi indəi dəsi ti ə to kin. Onosi kadi isangi ta madi indəi dəsi ti kəte kadi tə əli-de inajii ta dəsi ti.

15 Tado mi wa m-a m-adi səsi ta ki gosi ki kadi əli-de. Ningə njé kəsi səsi ta a asi kadi awi ki ta madi ki kadi əsi kəm yəsi ə se kadi najii al.

16 A oi kadi kəsi je, ki bawsi je, ki ngakəsi je, nojisi je ba pəti, ki madisi je a uni dəsi kadi adi dije. Ningə a gangi ta koy də dije ti ngay dansi ti.

17 Dije pəti mede a majal səsi ki mbata ləm.

18 Nə bisi dəsi kare ka a osi kə al.

19 Ningə e me kuwə təgi ba ti ə yə a ingəi kaji.

Tuji ki a tēg də be bo Jori-jaləm ti

(Mt 24.15-21; Mk 13.14-19)

20 «Loki a oi njé rə je iləi-naa gəi də Jorijaləm kin bə, kadi igəri təki dəkagilo tuje asi ngata.

21 Be ə, dije ki isi Jude ti a ayi-naa ki də mbal je ti, ə kadi njé ki isi me be bo Jorijaləm ti,

teɛi ki taga kɔ, ningə kadi dije ki awi wale, tɔli me ɓe bo ti al.

²² Tado a e ndo gangi ta ki kadi ne je pəti ki Makitibi la Luwə əl tae a rai ne.

²³ NDəe ti kin, kəm-to-ndoo ki gae goto a e la dane je ki njé səm, ki njé kadi mba ngan je. Tado kəm-to-ndoo ki ngay a ra dije, taa wongi la Luwə a re dode ti me ɓee ti kin tɔ.

²⁴ Dije a tɔli-de ki kiyə kasigar, a uwai-de awi sade ɓəə ti do ɓe je ti ki dangi dangi. Dije ki gəri Luwə al a njiyai do Jorijalam mbisai-e mbaraki mbaraki, biti kadi dokagilo la de ki Luwə oji ində ngangine.

Re NGon daw

(Mt 24.29-31; Mk 13.24-27)

²⁵ «Dokagiloe ti kin, ne je ki to ɓal a teɛi kəm kadi ti je, ki nay je, ki mee je*. Man ba a j, kae a ɓa ki taa, adi dije ki gin ɓe je ti ki dangi dangi, ɓal a tɔl-de.

²⁶ ɓal a tɔl-de adi dadi par par, isi nginai ta ne ki a teɛ dode ti donangi ti. Tado tagi je ki dorə ti a yaki.

²⁷ Lo kin ti ə yə a oi-mi *NGon daw m-a m-re me kil ndi ti. M-a m-re ki tagi, me kunjji ti ki əti ɓal*.

²⁸ Loki ne je kin rai ne ningə, maji kadi irai rəsi, ɔri dəsi taa, tado kagi lo kingə do lasi e ɓasi.»

²⁹ Ningə Jəju un ne kare ndo-n-de ne ə nə: «tgoi kagi mbay-kote ki ndəgi kagi je oi.

³⁰ Loki mbie ilə ngirə kiti kin ningə, igəri kadi nay ɓa e ɓasi ngata.

³¹ Be tɔ ə, loki oi ne je kin rai ne ningə, maji kadi igəri təkiki kɔɓe la Luwə e ɓasi.

³² Ningə təkiki rɔjeti, adi m-əl səsi, dije ki isi ki dode taa ne kin a oyi tigə al ɓəy ə ne je kin a rai ne.

³³ Dorə ki donangi a gotoi ndo madi, nə ta ləm a to lo tone ti ba ratata ki no ti.

Kisi dɔgi ti

³⁴ «Maji kadi isi dɔgi ti, ɓi adi go ne kuso ki go ne kay, ki taga ki do ne ki duniya ti ne uwə mesi adi ndo kin uwə səsi nangi busi al.

³⁵ Kadi uwə səsi nangi təkiki bandi a osi-n do kanji je ti kin be al. Tado e ne ki a osi do dije ti pəti ki donangi ti.

³⁶ Ningə kadi itoi ɓi al, əli ta ki Luwə ki dokagilo je pəti kadi tə ingəi tagi idumi do ne je pəti ki a rai ne kin, ə kadi iteɛi ai taa ta kəmm *mi NGon daw ti.»

³⁷ Re kada ɓa, Jəju ndo ne dije gin kay ti la Luwə. A re kondɔ tɔ ningə, teɛ aw do mbal ti ki ɓari-e do mbal kagi bini je ti.

³⁸ Loki lo ti njay tɔ ɓa, kosi je rai gin kay ti kadi ooi do ta lie.

22

Judası un do Jəju

(Mt 26.1-5, 14-16; Mk 14.1-2, 10-11)

¹ Nay mapa ki əm ɔde al, ki ɓari-e nay Paki e ɓasi*.

² Njé kun do njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je, sangi rəbi kadi n-uwai Jəju n-tɔli-e, nə ɓali kosi je.

* 21:25 Ejay 13.10; Ejəkəl 32.7; Juwəl 3.3-4 taga 12.1-27

* 21:27 Daniyəl 7.13 * 22:1 Teɛ ki

³ Ningə *Sata ur me Judasi ti ki ɓari-e Isikariyoti ki e ki kare mbo njé ndo je ti la Jəju ki dɔgi gide joo.

⁴ Ur me ti ade aw inda ta naa ti ki njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je ki njé kun dɔ njé ngəm ta kəy la Luwə, dɔ rəbi ti ki kadi ilə-n Jəju jide ti.

⁵ Lo kin ti, rɔ njé je ki Judasi aw ingə-de ka kin nəl-de ngay adi ndude osi naa ti kadi n-adi-e la.

⁶ Judasi ndigi dɔ ti, nga ningə ilə ngirə sangi rəbi ki to kadi ilə-n Jəju jide ti ki kanji kadi kosi je ooi loe.

Jəju adi indai dɔ ne kuso Paki naa ti

(Mt 26.17-19; Mk 14.12-16)

⁷ NDɔ kuso mapa ki əm ɔde al, ki e ndɔ ki kadi dije tɔli ngan dɔgi bati je mbata ne kuso Paki asi.

⁸ Ə Jəju ilə Piyər əi ki Ja ə nə: «Awi indai dɔ ne kuso Paki dana kadi j-usoi.»

⁹ Ba əi je tɔli dɔji-e əi nə: «Lo ki ra be ə indigi kadi j-aw ji ra ne kuso titi ə?»

¹⁰ Ningə Jəju ilə-de ti ə nə: «Awi, loki isi uri ki me ɓe ti ɓa, a ingəi dɔngəm kare ki oti gum man dɔne ti ningə uni goe, uri me kəy ti ki ur ti.

¹¹ Loki uri goe ti ɓa, əli ɓa nje kəy kin əi nə: “Nje ndo dije ə nə kadi ji dɔji se me kəy ki ra ə kadi n-uso ne Paki ti ki njé ndo je ləne wa?”

¹² Lo kin ti, a ɔji səsi me kəy ki boy. Me kəy kin to taa, ki ne je pəti me ti. Lo kin ə a rai ne kuso ti kadi j-usoi.

¹³ Piyər əi ki Ja awi ningə, ingəi ne je pəti asi naa təkɪ wa ki Jəju əl-n-de ka kin, adi rai ne kuso Paki, indai dɔe dana.»

Ne kuso la Babe

(Mt 26.26-29; Mk 14.22-25; 1Kor 11.23-26)

¹⁴ Loki dɔ kadi asi, Jəju əi ki njé kaw kilə je isi ta ne kuso ti.

¹⁵ Ə Jəju əl-de ə nə: «M-ndigi ngay kadi m-uso ne Paki kin səsi ɓəy taa kadi m-ingə kɔ.

¹⁶ Ningə m-əl səsi, m-a m-uso səsi ki rangi gogi al, bitɪ kadi ne kuso kin tɔl tane me bekɔ ti la Luwə.»

¹⁷ Go ti, Jəju taa kɔpi kasi kandi nju, ra oyo Luwə dɔ ti, ningə təl-n adi njé kaw kilə je ə əl-de ə nə: «ftaai ayi-naa dansi ti,

¹⁸ Tado, m-a m-ay kasi kandi nju ki rangi al, bitɪ kadi bekɔ la Luwə re-n.»

¹⁹ Go ti, Jəju un mapa, ra oyo Luwə dɔ ti, uwə tətɪ naa ti, təl-n adi njé ndo je, ningə əl-de ə nə: «E kin e darəm, ki e ki kun kadi mbata ləsi. Itaai usoi kadi mesi ole-n dɔm ti.»

²⁰ Go ne kuso ti, Jəju un kɔpi kasi kandi nju, ra təkɪ ra-n kəte ka kin be ɓəy, ningə əl-de ə nə: «Kɔpi kin e kun mindi ki sigi me məsim ti ki a ay mbata ləsi».

²¹ «Ningə kadi igəri təkɪ dəw ki a ilə-m ji dije ti, isi səm ta ne kuso ti ki ne wa kin.

²² Mi *NGon dəw m-a moy təkɪ Luwə ɔji-n, nə kəm-to-ndoo e la dəw ki a ilə-m mi NGon dəw ji dije ti.»

²³ Lo kin ti, njé kaw kilə je iləi rɔde isi dɔji-naa ta dande ti

se naa dande ti ə kadi a ra ne ki be kin wa?

Dəw ki e ki bo

(Mt 20.24-28; 19.28; Mk 10.41-45)

24 Go ti, njé kaw kilə je iləi ngirə naji-naa ta ti ki tɔgide əi nə se n̄ə ə a e ki bo dande ti wa?

25 Ə Jəju əl-de ə nə: «NGar je ki ɔi be dɔ gin dije ti ki dangi dangi ki dɔnangi ti ne, rai rɔde kadi n-əi bəbe je dɔ dije ti, taa njé ki tɔgi kɔbe e jide ti, indai tɔgi dɔ dije ti adi bari-de njé ra maji je tɔ.

26 Nə səi, maji kadi irai təki əi je isi rai kin be al. Dəw ki e ki tɔgi dansi ti, maji kadi təl rɔne dəw ki dɔ du ti, ningə kadi dəw ki nje kun dəsi, təl nje ra kilə ləsi tɔ.

27 Tado dəw ki nje kisi ta ne kuso ti nim, dəw ki nje re ki ne kuso nim, dande ti ki joo kin, e ki nje kisi ta ne kuso ti ə e ki bo al a? Ningə mi, m-isi dansi ti tə nje re ki ne kuso kadi səsi.

28 Səi ə səi dije ki uwəi tɔgisi ba səm me kɔ ti.

29 Ningə təki Luwə ki Bai adi-m kɔbe ka kin ə, mi m-adi-n səsi tɔ.

30 A usoi je, a ayi-naa je səm me bəkɔ ti ləm. Ningə a isi dɔ kimbər kɔbe ti kadi igangi ta dɔ gin ka *Isirayəl ti ki dɔgi gide joo.»

Jəju əl təki Piyər a naji ta gər-ne

(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Jə 13.37-38)

31 Jəju əl Simɔ ə nə: «Simɔ, Simɔ, Su dəji ta rəbi kadi n-siyə səsi təki dəw a siyə-n ko me kee ti be.

32 Nə mi, m-əl ta ki Luwə mbata ti ləi, kadi ilə kadi-me ləi kɔ al. Ningə loki a təl ki rɔm ti, maji kadi ilə dingəm me ngakɔi je ti.»

33 Ə Piyər əl Jəju ə nə: «Bəbe, mi basi kadi re e dangay ka m-a m-aw ti səi. A re e-n koy ka m-a m-oy səi.»

34 Ə Jəju təl əl-e ə nə: «Piyər, adi m-əli, bɔne wa kin, kunə kinjə nɔ al bəy ə, a naji ta nja mitə təki igər-m al.»

La, ki bɔl, ki sa nja

35 Jəju əl njé ndo je ə nə: «Loki kəte m-ilə səsi ki kanji kadi uni la, ə se bɔl, ə se sa njasi kin ne madi du səsi ma?» Ə iləi Jəju ti əi nə: «Jagi, ne madi du-je al.»

36 NGA ə Jəju əl-de ə nə: «Ningə ki ngɔsine kin, dəw ki aw ki la bə kadi un jine ti, e ki aw ki bɔl ə kadi un jine ti. A kin ə re dəw madi aw ki ne kati al ə kadi ɔr kibi ki rɔne ti gati-n ə iyə lae ndogi-n ne kati kare uwə jine ti tɔ.

37 Adi m-əl səsi, səbi kadi ne ki makitibi lə Luwə əl tae ə nə: «Tidəi-e dan njé ra majal je ti*,» kin ra ne dɔm ti. Ningə ne ki səbi kadi a re dɔm ti kin, a ra ne.»

38 Ə njé ndoo je əli-e əi nə: «Bəbe, ne kati ə e joo kin.» Ba əl-de ə nə: «E wa kin asi.»

Jəju əl ta ki Luwə dɔ mbal kagi bini je ti

(Mt 26.36-41; Mk 14.32-38)

39 Go ti Jəju tɛɛ, ningə təkɪ isi ra-n kəte kəte, un ta rəbɪ isi aw ki dɔ mbal kagi bini je ti. *Njé ndo je lie uni goe.

40 Lokɪ rəi tɛɛi dɔ mbal ti, Jəju əl njé ndo je ə nə: «Əli ta ki Luwə, kadi osi me ne na ti al.»

41 Ba ɔr rəne sɔy ndəy, ningə ɔsi məkəsine nangi, əl ta ki Luwə ə nə:

42 «Bai, re indigi ə, ɔsi kɔ kin ngərangi kɔ rəm ti. Nə ke ə kadi e ndigi ləm mi al, nə kadi e ndigi ləi j wa ə təl tane.»

43 Lo kin ti nɔɔ be, malayka kare j dɔrə ti re ade tɔgi.

44 Bəl ra Jəju, NDile isi nangi al, adi əl ta ki Luwə ki tɔgine, tate tosi nangi tə kər məsi be.

45 Go kəl ta ti ki Luwə, Jəju j taa, təl re rɔ njé ndo je ti ningə, ingə-de, isi toi bi ki me-kɔ.

46 Ə əl-de ə nə: «Wa! isi itoi bi wa bitɪ a? ɪI taai, ə əli ta ki Luwə, kadi osi me ne na ti al.»

Kuwə Jəju

(Mt 26.47-55; Mk 14.43-49; Jq 18.3-11)

47 Lokɪ Jəju a əl ta ba bəy ningə, kosi dije tɛɛi nɔɔ isi rəl. Judasi, ki e ki kare dan njé ndo je ti lə Jəju ki dɔgi gide e joo ə e nɔde ti. Re ki rɔ Jəju ti kadi n-uwe ki rəne ti.

48 Ə Jəju əl-e ə nə: «E ki kuwə ki a uwə-m mi *NGon dəw ki rəi ti ə a ilə-m ji dije ti!»

49 Lokɪ njé njiyə ki Jəju ooi ne je ki isi ra ne kin be ba, dəji Jəju əi nə: «Babe, sɔbi kadi ji tigə-de ki ne kati ə se kadi ji ra ban ə?»

50 Ningə loe ti nɔɔ, ki kare dande ti ɔr kiyə tigə-n paja lə

ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ba tigə mbie ki dɔ ji kɔ ti lati gangi.

51 Nə Jəju əl-de ə nə: «Asi be ngata, iyəi-de adi rai.» Ningə ilə jine ɔdi-n mbi paja ka kin, ba mbie təl to maji gogi.

52 Go ti, Jəju un ta əl ki bo je lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé je ki njé ngəm ta kəy lə Luwə, ki ngatɔgi je ə nə: «To tə ne ki mi nje bɔgi, ə irəi ki kiyə kasigar je, ki gəl je taa kadi uwəi-mi be?»

53 NDɔ je pəti, mi səsi naa ti gin kəy ti lə Luwə, nə jisi ɔdi-m al, ningə e ndɔ ləsi bone, e ndɔ ki kadi tɔgi je ki majal ɔdi rɔde me til ti.»

Piyər naji ta gər Jəju

(Mt 26.57-27.1; Mk 14.53-15.1; Jq 18.13-27)

54 Lo kin ti, uwəi Jəju, awi sie, uri sie kəy lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je. Piyər adi ndəe ngal ndəy, ningə un gode isi aw səde.

55 Dije iləi por dana nati lo ti, isi ta ti, adi Piyər aw isi ta ti səde.

56 Ningə ngon dəne kare ki nje ra kilə me kəy ti, oo Piyər isi kunji por ti, ə ində manje ba, ningə əl ə nə: «E ki isi kin ka, kəte e sie tɔ.»

57 Nə Piyər naji ə nə: «Dəne, m-gər-e al.»

58 Ba ndəy go ti ə dəw ki rangi oo Piyər, ningə təl əl bəy ə nə: «ɪ ka, j dan dije ti lie tɔ.» Nə Piyər ilə dəw ti ka kin ə nə: «Jagi, mi səde al.»

59 Bitɪ asi kadi-kare go ti, ningə dəw ki rangi təl re dɔ ti bəy ə nə: «Ki rəjeti, dingəm

kin kate e sie tɔ, tado e daw ki Galile ti.»

⁶⁰ Ə Piyər ile ti ə nə: «Dingəm, m-gər me ta ləi ki iğe kadi əl kin al.» Ba ta naa ti noo wa ki Piyər isi əl ta tane ti ba bəy ningə, kunə kinjə nɔ.

⁶¹ Loe ti noo, Jəju ilə rəti go Piyər, ba me Piyər ole do ta ti ki Jəju əl-e ə nə: «Bone wa kin, kate bəy taa kadi kunə kinjə nɔ, a naji ta nja mitə ə nə igər-m al*,» ka kin.

⁶² Piyər ində lo tee taga, nɔ ki man kəmne.

Dije taji Jəju, tindəi-e
(Mt 26.67-68; Mk 14.65)

⁶³ Dije ki njé ngəm Jəju, mbəi sie je, tindəi-e je.

⁶⁴ Ba doo kəme ə əli əi nə: «Nə ə indəi wa igər dəwe adi j-o!»

⁶⁵ Taa ne taji je ki rangi ngay tee tade ti ki rəe ti tɔ.

Jəju a nɔ njé gangi ta je ti lə Jipi je
(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Jə 18.19-24)

⁶⁶ Loki lo ti ningə, ngatəgi je lə *Jipi je, ki njé kun do njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je, ingəi-naa, awi ki Jəju nɔ njé gangi ta je ti lə Jipi je.

⁶⁷ Ningə əli-e əi nə: «Re e j ə j Kirisi ki Luwə mbəte ə əl-je adi j-o.» Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Re m-ə səsi ka a taai mem al.

⁶⁸ Taa re m-dəji səsi ta ka a iləi-mi ti al tɔ.

⁶⁹ Ningə ki j-ai ta jije ti ne kin, ilə ngire bone kin, mi *NGon daw m-a m-isi do ji kɔ Luwə ti ki nje təgi ngata.»

⁷⁰ Ba pəti dəji-e əi nə: «Adi j ngon lə Luwə ta?» Ə Jəju əl-de ə nə: «Səi je wa əli ki tasi təkɪ, mi NGon lə Luwə.»

⁷¹ Lo kin ti, əli əi nə: «E kin, jı sangi kadi daw madi ki rangi əl ta dəe ti bəy a? J-əi je wa j-oi ta ka tae ti ki mbije ne ngata kin.»

23

Jəju a nɔ ngar Pilati ti
(Mt 27.2, 11-14; Mk 15.1-5; Jə 18.28-38)

¹ Go ti, jı taai pəti awi ki Jəju nɔ *Pilati ti.

² Ningə lo kin ti, iləi rəde isi indəi ta do Jəju ti əi nə: «Dingəm kam j-inge isi sulə dije kadi buki-de wale. Əl-de kadi ugəi la-mbə nje kɔ ki bo Səjar al. Taa a do ti noo əl bəy təkɪ n-e Kirisi, n-e ngar.»

³ Ə Pilati dəji Jəju ə nə: «Jı ngar lə *Jipi je a?» Ba Jəju ile ti ə nə: «E ta ki tee tai ti.»

⁴ Lo kin ti, Pilati əl ki bo je lə njé kijə ne məsi kadi-kare je ki kosi je ə nə: «M-ingə ne madi ki asi kadi m-gangi-n ta do dingəm ti kin al.»

⁵ Nə uwəi tade ngə əi nə: «E nje sulə dije ki ne ndo ləne kadi taji rɔ. Ilə ngire Galile ti, un-n dənangi ki Jude ba pəti, biti ə tee-n rəjeti ne kin.»

Jəju a nɔ Erodı ti

⁶ Loki *Pilati oo ta kin ningə dəji ə nə se dingəm kin e daw ki Galile ti wa?

⁷ Ə loki oo kadi Jəju j gin beko ti lə *Erodı ningə, ilə sie adi Erodı ki dəkagiloe ti kin e Jorijaləm ti noo tɔ.

⁸ Loki Erodi oo Jəju 6a, rəe nəl-e ngay tadə mari nu ba ə isi sangi kadi n-oo Jəju oji-n do ta lie ki dije isi əli. Erodi ində mene ti kadi Jəju a ra ne kəji je kadi n-oo.

⁹ Ə dəje ta je ngay, nə Jəju ile ti al.

¹⁰ Ki bo je lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndukun je əi nɔɔ, isi səki do Jəju ki tɔgide.

¹¹ Erodi əi ki asigar je ləne kidi Jəju, mbəi sie, 6a iləi kibi ki ndole rəe ti, ə təli iləi sie adi Pilati gogi.

¹² NDəe ti nɔɔ, Erodi əi ki Pilati ki kəte əi njé bə je lə naa, təli madi-naa je.

*Gangi ta koy do Jəju ti
(Mt 27.11-26; Mk 15.1-15;
Jq 18.39-19.16)*

¹³ *Pilati bar ki bo je lə njé kijə ne məsi kadi-kare je ki njé kun do kosi je,

¹⁴ əl-de ə nə: «təi ki dɪngəm kɪn adi-mi əi nə e nje sulə dije buki-de wale, nə me ta ti ki m-dəje nɔsi ti ne kɪn, m-ingə ne ki majal ki isəki-e-n, ki asi kadi m-gangi-n ta dəe ti al.

¹⁵ *Erodi ka ingə ne madi al tə, tadə təl ilə sie rəjeti gogi. Ne ki asi kadi dəw təl-e-n goto.

¹⁶ Be ə, m-a m-adi indəi-e par ə m-a m-iyə taa.» [

¹⁷ Pilati əl be mbata do 6al je pəti, lo ra nay paki ti, səbi kadi Pilati ɔr dəw kare dangay ti adi-de.]

¹⁸ Nə dije pəti uni ndude ki taa əli əi nə: «təl-e kə ə ɔr Barabasi adi-je.»

¹⁹ Barabasi e dəw ki uwəi-e dangay ti mbata e dan dije ti

ki wongi ra-de do njé kəbe je ti me be ti nɪm, təli dəw nɪm.

²⁰ Ningə təki Pilati ndigi-n kadi n-iyə Jəju taa, təl dəji-de ta do ti bəy.

²¹ Nə əi je əli ta ki ndu ki nga ngay əi nə: «i-be kagi-dəsi ti, i-be kagi-dəsi ti.»

²² Pilati re səde do ti bəy ki kə mitə ə nə: «E ri ki majal ə dɪngəm kɪn ra ə? Ne ki asi kadi dəw təl-e-n goto, adi m-a m-adi indəi-e par ə m-a m-iyə taa.»

²³ Nə əi je ai do ndude ti, uni ndude ki taa, əli ta ki tɔgide ngay itə ki kəte kadi be kagi-dəsi ti tə bə wa.

²⁴ Be ə, Pilati un ndune kadi n-ra ne ki kosi je ndigi.

²⁵ Adi ɔr Barabasi ki ndigi kadi ɔr-e adi-de. Barabasi e dəw ki uwəi-e dangay ti mbata e dan dije ti ki rai wongi do njé kəbe je ti nɪm, taa təli dəw nɪm. NGa ningə ndigi kadi tə Jəju taa n-ule ji asigar je ti kadi rai sie ne ki go ndigi ti ləde əi kosi je.

*Awi ki Jəju ki lo be kagi-dəsi ti
(Mt 27.32; Mk 15.21)*

²⁶ Loki asigar je isi awi ki Jəju ningə, ingəi Simo, dəw ki Sirən ti, ki j wale, 6a indəi kagi-dəsi lə Jəju dəe ti, adi oti goe ti.

²⁷ Kosi dije ngay uni go Jəju. Dəne je indəi kadide nɔi, ndingəi rəde mbata lie.

²⁸ Be ə, Jəju yəti kəmne ki dəde ti, əl-de ə nə: «Dəne je ki Jorijaləm, inɔi-mi al, nə kadi inɔi rəsi səi je wa, ə inɔi ngansi je.

²⁹ MBata ndə a re nɔɔ kadi dije a əli əi nə: «Maji-kur ə do

kuji dāne je ti, e dō njé je ti ki oji ngon ndō kare al, ki ilāi mba ta ngon ti al.”

30 Lo kin ti nōō be, dije a əli mbal je əi nā: “Osi dōje ti!” Ə a əli dii je əi nā: “Ibōyoi-je*!”

31 Kin ə dāw ra kagi mbəl be ningə, kagi ki tuti taa yəe a to ban ə?”

32 Lo kin ti, rəi ki baw kaya je ki njé təl nē joo kadi təli-de naa ti ki Jəju.

Dije bəi Jəju kagi-dəsi ti

(Mt 27.33-44; Mk 15.22-32; Jq 19.17-24)

33 Loki rəi tēēi lo ti ki bari-e «Ka dō dāw» bā, asigar je bəi Jəju kagi-dəsi ti, loe ti nōō, taa bəi baw kaya je ki joo ka kin naa ti ki Jəju dō kagi-dəsi ti to. Bəi ki kare dō ji kōe ti, ə bəi ki nungi dō ji gale ti to.

34 Ningə Jəju əl ə nā: «Bai, adi mei səl dāde ti, tadō gəri nē ki a rai kam al.» Nōō be, asigar je tigəi kir (mbare) dō kibi ti lie, ləbi-naa.

35 Kosi dije ai nōō a goi-de, ningə njé kun dō *Jipi je ibəi Jəju kogii əi nā: «Aji dije ki rangi, ən ə, kadi aji rōne e wa adi j-o to, təkī re e Kirisi lə Luwə ki Luwə mbəte*.»

36 Asigar je ka kin agi ki rō Jəju ti, mbəi sie, bā adi-e kasi ki masi kade ay*.

37 Ningə əli-e əi nā: «Re j ngar lə Jipi je ə, aji rōi j wa adi j-o.»

38 Ba ndangi nē madi bəy to me ba ti, indəi taa dō Jəju ti əi nā: «Dəw kam e ngar lə Jipi je.»

39 Ningə baw kaya kare ki bəi-e dō kagi-dəsi ti taji Jəju ə

nā: «I al ə ə nā j Kirisi ki Luwə mbəte a? Aji rōi j wa, ə aji-je səl.»

40 Nə e ki nungi kəl ki madine ə nā: «I ki ta ki gangi ki kare wa kin isi dōi ti to kin, ibəl Luwə al a?

41 Ki oji dōje, e go ti, tadō e nē ki je wa ji dibī ə ji tətī kande, nə e, nē madi kare ki majal ki ra gotō.»

42 Ba e ki nje kəl ki madine ka kin təl əl Jəju ə nā: «Jəju, ndō ki a re tə ngar ə, adi mei ole dōm ti.»

43 Ə Jəju ile ti ə nā: «Təkī rōjeti, adi m-əli, bōne wa kin a j səm naa ti me bē rōnəl ti.»

Koy Jəju

(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Jq 19.28-30)

44 Ki kadi ki kaw ki jam dō bē ti be, ə lo ndul dōnangi ti bitī kadi ki mitə ki lo solō.

45 Kadi ur dana, dāw oo-e al. NGa ningə, kibi ki gangi lo ki me kəy ti lə Luwə gangi dana lə naa je joo*.

46 Ba Jəju un ndune ki taa ə nā: «Bai, m-iyə ndilm me jii ti.» Ningə go ta ti kin bā kəəe tēē.

47 Loki ki bo lə asigar je oo nē je ki rai nē kin be bā, ilə toji dō Luwə ti ə əl ə nā: «E ki rōjeti, dāw kin e dāw ki dana.»

48 Kosi dije ki əi lo nē ti kin, loki ooi nē ki ra kin bā, təli bē je ki kadide ki kində, ndingəi rōde.

49 Dije pətī ki gəri Jəju, ki dāne je ki j sie Galile ti, ai say indəi kəmde a ooi nē je ki isi rai nē.

* 23:30 Oje 10.8

* 23:35 Pa je 22.8-9

* 23:36 Pa je 69.22

* 23:45 Tēē ki taga

Kilə Jəju be nin ti

(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Jə 19.38-42)

⁵⁰ Lo kin ti noo be ə, dingəm kare ki tœ nə Jisəpi i noo re. Jisəpi e ki kare dan njé gangi ta je ti lə *Jipi je, e dəw ki maji, e dəw ki dana,

⁵¹ adi ne je ki made je dœi naa ti ə rai kin, e ndigi sœde dœ ti al. Jisəpi e dəw ki Arimate ti, ki e be lə Jipi je. E isi nginə ta kœbe lə Luwə ki kadi a re.

⁵² Jisəpi aw rœ *Pilati ti, dœje nin Jəju.

⁵³ Be ə, aw risi nin Jəju dœ kagi-dəsi ti, re-n nangi, dole ki kibi, 6a aw ile me be nin ti ki rai kadi mbal ti. E be ki dəw ilə nin ti al bœy.

⁵⁴ NDœe ti kin, e ndœ ki dije isi œsi nja ne je naa ti, tadœ lo ti par ə e ndœ taa kœœ.

⁵⁵ Dœne je ki i ki Jəju Galile ti nu, rœi sie, awi naa ti ki Jisəpi. Awi goi be nin ki kadi ilœi Jəju ti ka kin, ə ooi kuji kilə ki ilœi nine.

⁵⁶ Go ti, tœli awi be, indœi dœ yibi kagi ki œti mbi, naa ti, mba kœy rœ nin Jəju ti. Ningə ndœ kœr kœœ, uwœi kœ rœde tœki ndu-kun œl-n*.

24

Jəju i lo koy ti

(Mt 28.1-8; Mk 16.1-8; Jə 20.1-13)

¹ NDœ dïmasi ki sji 6ati ba 6a, dœne je awi dœ 6adi ti ki yibi kagi ki œti mbi ki indœi dœe dana mba kœy rœ nin Jəju ti.

² Loki awi ningə, ingœi mbal ki uti ta 6adi ka kin dəw nduguru-e rangi.

³ Loki uri me 6adi ti 6a, oi nin Bæbe Jəju, al.

⁴ Loe ti noo be, gœri ne ki kadi rai al, ningə yœ dingəm je joo ki ilœi kibi ki ndœy rœde ti, tœeji hœy ki rœde ti.

⁵ Bœl tœl-de, adi ilœi dœde ki nangi, nə dingəm je ka kin œli-de œi nə: «Ra ban ə isi sangi dəw ki isi kœm dan njé koy je ti œ?»

⁶ E goto ne ngata, i taa lo koy ti. Ningə maji kadi adi mesi ole dœ ta ti ki œl sœsi loki e-n Galile ti bœy kin.»

⁷ Ől ə nə: «Sœbi kadi dije a ilœi-mi *mi NGon dəw ji njé ra majal je ti kadi bœi-mi kagi-dəsi ti, 6a go ti, m-a m-i taa lo koy ti ki ndœ ki kœ mitœ go koym ti.»

⁸ Lo kin ti, mede ole dœ ta ti ki Jəju œl.

⁹ Be ə, loki tœli dœ 6adi ti, rœi œri poy ne je kin njé ndœ je ki dœgi gide kare œi ki ndœge je pœti adi-de oi.

¹⁰ NJé kœr poy ne kin njé kaw kilə je e Mari ki Magidala nim, Jan nim, Mari ki kœ Jaki nim, ki ndœgi dœne je ki œi sœde.

¹¹ Nœ njé kaw kilə je ooi ta kin tœ ta ni adi taai ta lœ dœne je ka kin al.

¹² Lo kin ti noo, Piyər ə i ki ngœdi, aw ilœ mbœne be nin ti ningə, oo ta kibi je ki dolœi nin par ə a nangi. Ne kin ndœji Piyər ngay, loki isi tœl ki be.

Jəju œi ki njé ndœ je joo dœ rœbi ti ki kaw Emawusi
(Mk 16.12-13)

¹³ NDœe ti wa ka kin, njé ndœ je joo isi awi ngon be ti kare ki bari-e Emawusi, ki a asi kulœ

* 23:56 Tœe ki taga 20.10; Dœtærœnom 5.14

mætər dɔgi gide kare ki ɓe bo ki Jorijaləm.

14 *NJé ndo je ki joo ka kin, a əli-naa ta dɔ nɛ je ti ki ra nɛ kin.

15 Nɪngə loki a əli-naa ta, a naji-naa ti ka kin nɪngə, Jəju tɛɛ uwə səde rəbi.

16 Nə kəmde uti dæ ti adi gəri-e al.

17 Ə Jəju dəji-de ə nə: «E ri ə a naji-naa ta ti dɔ rəbi ti be ə?» Nɪngə təli ai lo ka ti, kəmde il kiriri.

18 Ba ki kare dande ti ki tɔe nə Kiləwopasi əl Jəju ə nə: «I ki kari ba par ə i dæw ki isi Jorijaləm ti ne ki kanji kadi oo ka nɛ je ki rai nɛ me ndɔ je ki ne kin!»

19 Ə təl dəji-de ə nə: «E ri ə ra nɛ ə?» Nɪngə iləi-e ti əi nə: «Nɛ ki ra nɛ əji-n dɔ Jəju ki Najarəti ti, ki e nje kəl ta ki ta Luwə ti ki aw ki tɔgi ngay. Aw ki tɔgi me kilə rane ti nim, me ta kəlne ti nim, nɔ Luwə ti ki nɔ dije me ti pəti.

20 Nə ki bo je ki dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare ti, ki njé kun dɔ Jipi je, uwəi-e, iləi-e ji dije ti kadi gangi ta koy dæ ti, ə ɓəi-e dɔ kagi-dəsi ti.

21 Je j-o kadi e ə e dæw ki kadi a taa *Isirayəl je ilə-de taa. Nɪngə me nɛ je ti kin pəti, ɓone ə e ndɔ ki kɔ mitə ki nɛ je kin rai nɛ.

22 Nə nɛ kare, dæne je ki me ɓuti ti ləje əli-je nɛ ki ndəji-je ngay. Tɛɛi ki sɪ ɓati ba awi dɔ ɓadi ti,

23 nə oi nine al, ɓa təli rəi əli-je təkɪ malayka je tɛɛi rɔde ti əli-de təkɪ a ki dæne taa.

24 Ə madije je madi awi dɔ ɓadi ti ɓa, oi nɛ je təkɪ wa ki

dæne je əlii. Nɪngə e wa taa, dæw oo-e al.»

25 Lo kin ti, Jəju əl-de ə nə: «Səi dije ki nɛ gər ləsi goto, nɔgə səsi kadi adi mesi kalangi ba nje kəl ta ki ta Luwə ti!

26 Sɔbi kadi Kirisi a ingə kɔ be taa kadi a ingə-n tɔɓa ləne.»

27 Be ə, ɔr-n-de gin makitibi je pəti ki əl ta ki dæ ti, ilə ngire dɔ ndu-kun ti lə *Moji tɛɛ-n dɔ njé kəl ta je ki ta Luwə ti pəti.

28 Loki indəi dɔ ɓe ki isi awi ti ɓasi ɓa, Jəju ra dɔ kəmne ti tə nɛ ki a aw ki kəte be.

29 Ə gangi-e əi nə: «Kadi ur ngata, adi lo dibi, ə nə isi nangi rɔjeti.» Be ə, tɔ aw səde lo kiside ti.

30 Loki isi ta nɛ kuso ti səde, un mapa, ra oyo Luwə dɔ ti, uwə təti naa ti, ɓa təl-n adi-de.

31 Lo kin ti ngata ə, kəmde tɛɛ adi gəri-e təkɪ e Jəju, nə loe ti nɔɔ, Jəju tən jipi adi ooi-e al.

32 Ə təli isi əli-naa əi nə: «Loki isi əl-je ta dɔ rəbi ti, isi ɔr-n-je gin nɛ je ki ndangi me makitibi je kin, to tə nɛ ki e por ə isi ɔ meje ti be.»

33 Ba loe ti nɔɔ, ii taai, təli iləi dɔde kaw Jorijaləm gogi. Awi ingəi njé ndo je ki dɔgi gide kare ki ndəge je ki gode ti kawinaa isi.

34 Ə pəti əli njé ndo je ki joo ka kin əi nə: «E ta ki rɔjeti kadi ɓaɓe i lo koy ti! Tɛɛ ingə Simɔ, adi Simɔ oo-e ki kəmne!»

35 Lo kin ti, njé ndo je ki joo, iləi rɔde ɔri-de gin nɛ je ki ingə-de dɔ rəbi ti, ki gər ki gəri Jəju lo təti mapa ti.

*Jəju əji rəne njé ndo je ləne
(Jq 20.19-23)*

36 Loki isi əli-naa ta ba bəy ningə, Jəju wa tēə həy dande ti, əl-de ə nə: «Lapiya e səsi.»

37 Lo kin ti, bəl təl-de, ndilde tēə. Gai kadi e ndil ə ooi-e.

38 Ə Jəju əl-de ə nə: «Ra ban ə ndilsi goto je, mesi təsi je be ə?»

39 İgəi jim je, ki njam je kin oi, e mi wa. NDil aw ki dane je, ki singəne je təkəi oi-mi kin al.»

40 Lo kin ti, təji-de jine je, ki njane je adi-de ooi.

41 Rənəl dum də njé ndo je, e ne ki əti-de bəl ki dum, adi lo kadi ooi tə e ne ki rəjeti nga. Ə Jəju dəji-de ə nə: «Awi ki ngon ne kuso ne a?»

42 Ba adi-e ngon dam kanji ki ndaw.

43 Ə Jəju taa, uso ta kəmde ti.

44 Ningə go ti, əl-de ə nə: «Ta je ki ndə ki m-əl səsi loki mi-n səsi bəy ə to kin: NDə ki m-əl səsi təkəi, ne je pəti ki ndangi me ndu-kun ti lə *Moji je, ki me ta ti lə njé kəl ta je ki ta Luwə ti, ki me pa kosi je ti kin, səbi kadi a təli tade be.»

45 Lo kin ti nga ə, Jəju adi-de ku dəde, kadi gəri me makitibi lə Luwə.

46 Ningə əl-de ə nə: «E ta ki ndangi kəte, təkəi mi Kirisi m-a m-ingə kə, dije a təli-mi, ba go ti, m-a m-ı taa dan njé koy je ti ki ndə ki kə mitə lə ndə koy m[☆].

47 Dije a iləi mbə ki təm, ilə ngire Jorijaləm ti, bitə ki rə gin dije ti pəti, kadi dije iyəi go rəbi ne rade je ki majal kə, kadi Luwə iyə-n go majal je ləde kə tə.

48 Ningə səi ə səi njé ma naji kin.

49 Ki əji dəm, m-a m-ilə ki ne ki Bai un mindine də ti kadi n-a n-adi səsi kin. Ningə a isi be bo ti ne bitə kadi təgi ki ı dərə ti kin re dəsi ti bəy taa.»

Jəju aw dərə ti

(Mk 16.19-20; Knjk 1.9-14)

50 Go ti, Jəju aw ki njé ndo je ləne bəsi kadi be ti ki Bətani, ba əy jine ki taa, njangi dəde.

51 Loki njangi dəde ningə, iyə-de ə rə rəne kə rəde ti, ba uni-e awi sie dərə ti.

52 Lo kin ti nəq, njé ndo je əsi məkəside nangi nəe ti, ba təli gəgi Jorijaləm ti ki rənəl ngay.

53 Dəkagilo je pəti, əi gin kəy ti lə Luwə, iləi təji də Luwə ti.

Poy Ta ki Maji la Jəju

ki Ja ndangi

*Ta ki do Poy ta ti ki Maji la
Jəju ki Ja ndangi*

Poy Ta ki Maji la Jəju ki Ja ndangi e ki kare dan Poy ta je ti ki Maji ki so (Matiye, Marki, Luki ki Ja). NGa ningə ta je ki aw naa ti ki njé ki mitə e ngay al. Ta je ki aw naa ti səde, e ta ki do koy Jəju Kirisi ti ki kaw ki ta təl ta makitibi ti kin par. Ne je madi ki Ja əl tae, made je əli al, tə ta la taa-naa ki Kana ti (2.1-12), ki ta la Nikodəm ki aw ingə Jəju (3.1-21), ki ta la dāne ki Samari ti əi ki Jəju (4.1-12), ki ta la dīngəm ki rəe oy njururu ki Jəju aje (5.1-18), taa ta la dəw ki kəme tə lo koje ti nu ə Jəju adi kəme oo lo (9.1-41) je kin. Ne ki rə Jəju ti ki Ja a do ti ngay, e ne ndo je lie ki ndo dije.

Me ta ti ki Ja ilə-n ngirə makitibi ləne kin (1.1-18), təji Jəju kadi e Ta la Luwə. Ta ki təl rəne dəw ti, re dan dije ti ki dōnangi ti ne. Poy Ta ki Maji la Jəju ki Ja ndangi kin asi kadi dəw gangi kəy kəme asi joo:

Kəy kəme ki dōsay (1.19-12.50) əl ta ki do naji ki ma ti ki dije ki dangi dangi (Ja Batisi, Andire, Pilipi ki Nataniyəl) mai do Jəju ti, nə nə ma ki go lo kooe ti ləne. Taa əl ta do dije ti ki dangi dangi ki Jəju ingə-de nim, ne kəji je ki asi gin siri ki Jəju ra nim tə, ki kadi dije sangi gine gəri maji. Ja təl ta

kəy kəm ta ləne ki dōsay kin ki kəsi do ta je ki dangi dangi ki Jəju əl naa ti (12.37-50).

Kəy kəme ki kə joo, əl ta la Jəju ki tēē ki ta je ki tōgide to, ki rai rəde tə ta je ki dəw a əl nginə-n ndəne kam be, ki rə njé ndo je ti ləne (13-16). Lo kin ti, Jəju əl ta ki Bawne, ningə me kəl ta ti ki Bawe Luwə, ində do rəne dana kadi ngəm-n koy ki a re dəe ti, ba dəji Bawne kadi ində kəme go njé kun gone ti ki n-a n-iyə-de tone ti kin maji (17). Ta la Ja təl osi go ndəgi Poy ta je ti ki Maji ki mitə, loki əl-n ta kuwə ki uwəi Jəju, ki gangi ki gangi ta koy dəe ti, bəi-e kagi-dəsi ti, ningə go ti tēē dan njé koy je ti kin (18-20). NDə ra nay Paki ti, Jəju tēē ingə Mari ki Magidala nim, ingə njé ndo je ləne nim. Taa go ti, təl tēē ingə-de kingə ki rangi bəy mbata la Tomasi ki made je əli-e ta la Jəju ki tēē lo koy ti ə naji kin kadi tə e ka oo-e tə. To tə ne ki Ja əl gin ne ki ndangi-n Poy Ta ki Maji kin (20.30-31), təl-n ta makitibi ləne ngata be, bəy taa təl re do tēē ti ki Jəju tēē ingə njé ndo je siri ta ba ti kin.

Gin ne ki Ja ndangi-n Poy Ta ki Maji kin (20.30-31) ə ilə jine do ti kin ə a ra kadi dəw ki tidə makitibi kin ba, a gər ay njay təkə Jəju e darə Kirisi wa ki Luwə mbəte ki səbi kadi a re ka kin nim, e NGon la Luwə nim. E lo kin ti ə dəw ki ra a ingə-n kaji təkə Jəju wa əl-n ə nə: «Mi rəbi, mi ta ki rəjeti, mi kisi ki do taa...» (14.6).

Jəju e ta ki i rə Luwə ti

1 Lo kilə ngirə ne je ti pəti, dəw
ki e ta e noo ngata,
Dəw ki e ta e naa ti ki Luwə,
Dəw ki e ta e Luwə.
2 Lo kilə ngirə ne ti, dəw ki e ta
e naa ti ki Luwə.
3 E ə Luwə un-e ra-n ne je pəti.
Ne ki Luwə ra-e ki kanje e
gotov.
4 Dəw ki e ta ka kin ə e nje kadi
dije isi ki dode taa.
Ningə kisi ki do taa ki j rəe ti
kin ə e kunji do dije ti ki
dɔnangi ti ne.
5 Kunji unji do til ti,
Nə til uwə kunji ka kin ki rone
ti al.
6 Luwə ilə dəw kare ki tœ nə
Ja ade re.
7 Re tənje ma naji kadi ma naji
lə kunji,
Kadi dije pəti adi mede kunji
ki takule.
8 Ja e kunji al, nə e nje ma naji
lə kunji.
9 Dəw ki e ta kin e ə e kunji ki
rəjeti.
Kunji ki rəjeti ki re dɔnangi ti
ne,
Unji do dije ti pəti.
10 Dəw ki e ta e dɔnangi ti ne.
Ningə e ə Luwə un-e ra-n dije
ki dɔnangi ti ne,
Nə dije ki dɔnangi ti ne gəri-e
al.
11 Dəw ki e ta kin re dan dije ti
lie,
Nə dije lie uwəi-e ki rəde ti al.
12 NGA ningə, njé ki uwəi-e
ki rəde ti,
Adi e njé ki adi-e mede, adi-de
ta rəbi kadi təli ngan lə
Luwə.
13 Təli ngan lə Luwə, ki go koji
ti ki məsi təki dije isi
ojii-naa kin al nim,

Ki go ndigi ti lə dəw al nim, nə
e Luwə wa ə ra adi təli
ngane je.

14 Dəw ki e ta, təl darə dəw ki
rəjeti,

Uwə lo kisi danje ti.

Me-maji, ki ne ki rəjeti rosi
mee.

Je j-o təba lie. E təba ki NGon
ki kare ba ingə ki rə
Bawne ti.

15 Ja un ndune ki taa, ma-n
naji lie ə nə:

«E ə e dəw ki m-əl ta lie kəte m-
əl m-ə nə:

“Dəw ki re gom ti, e ki bo dəm
ti,

Tadə e isi ki dəne taa kəte nəm
ti.”

16 «Je pəti, j-ingə ne maji ki j
rəe ti, ki go me-maji ti lie.

Adi-je maji-kur ki əsi go naa
go naa.

17 Luwə adi-je ndu-kun ki go
rəbi lə Moji[☆],

Nə me-maji ki ne ki rəjeti rəi ki
go rəbi lə Jəju Kirisi.

18 Dəw ki oo Luwə goto, nə
NGon ki kare ba,

Ki e Luwə ə isi kadi Bawne ti, ə
ra adi ji gər-e.»

*Ta ki Ja Batisi əl do rone ti
(Mt 3.1-12; Mk 1.2-8; Lk
3.15-17)*

19 Loki *Jipi je ki Jorijaləm ti
iləi njé kijə ne məsi kadi-kare
je ki njé je ki gin koji ti lə *Ləbi
ki rə Ja ti dəji-e ə nə: «I nā ə?»

20 Ba, Ja əl-de wangi ki taga,
ki kanji yəti ta ə nə: «Mi Kirisi
al.»

21 Njé ki iləi-de ka kin təli
dəji-e əi nə: «NGa j nā dana? I
nje kəl ta ki ta Luwə ti Eli a?» Ə
Ja ilə-de ti ə nə: «Jagi, mi Eli al.»
Təli dəji-e bəy əi nə: «I Nje kəl

☆ 1:3 Kilə ngirə ne je 1.3; Pa je 33.6, 9

☆ 1:17 Teə ki taga 31.18; 34.28

ta ki ta Luwə ti ki j-isi ji ngəm-e a?» Jā ə nə: «Jagi, mi NJe kəl ta ki ta Luwə ti al[✧].»

22 Lo kin ti noq, əli-e əi nə: «NGa j nā dana bangi wa əl-je adi j-o, tadə səbi kadi j-a ji təl ki ta madi kadi j-aw-n ki rə njé je ti ki iləi-je. Ta ri ə əl də rəi ti j wa ə?»

23 Noq be ngata ə Jā ilə-de ti ə nə:

«Mi ə mi dəw ki ndue ba dilə lo ti ə nə:

“Irai go rəbi lə Bəbe adi a nju-ruru!”[✧]

Təki nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay əl-n.»

24 Njé ki iləi-de ka kin əi *Parisi je.

25 Ə təli dəji Jā Batisi bəy əi nə: «A kin ə re j Kirisi al nim, j Eli al nim, taa j NJe kəl ta ki ta Luwə ti ki j-isi ji ngəm-e kin al nim tə ə, ra ban ə isi ira dije batəm ə?»

26 Ə Jā əl-de ə nə: «Mi m-ra dije batəm me man ti, nə dəw madi e mbəsi ti noq ki igəri-e al.

27 E re gom ti, nə kilə sa ki njae ti ka mi m-asi kadi m-tuti al.»

28 Ne je kin pəti rai ne Bətani ti, dam ba Jurde ti, ki Jā ra dije batəm ti.

Ta ki Jā Batisi əl də Jəju ti

29 Lo ti də ti, Jā oo Jəju ki isi re ki rəe ti ningə əl ə nə: «Oi *NGon dəgi bati lə Luwə ki nje kər majal lə dije ki dənangi ti ne kə.

30 E ə e dəw ki m-əl ta lie kəte m-əl m-ə nə: “Dəw ki re gom ti, e ki bo dəm ti, tadə e isi ki dəne taa kəte nəm ti.”

31 Mi ki dəm m-gər-e kəte al, nə m-re m-ra dije batəm me man ti mba kadi m-adi *Isirayəl je gəri-e-n.»

32 Jā ma naji ə nə: «M-o NDil Luwə j taa, risi tə də dum be re isi dəe ti.

33 Mi m-gər-e al, nə Luwə ki ilə-m adi m-re m-ra dije batəm me man ti ə əl-m ə nə: “Dəw ki a o NDil j taa risi re isi dəe ti kin ə, a ra dije batəm me NDil ti.”

34 Ningə mi, m-o ne kin ki kəm, adi m-ma naje təkə dəw kin e NGon Luwə.»

35 Lo ti ki go ti, Jā təl re loe ti ka kin bəy, əi ki njé ndo je ləne joo.

36 Be ə, loki Jəju isi də, adi kəme e ki dəe ti oo-e-n, ningə əl ə nə: «Oi NGon dəgi bati lə Luwə.»

37 Loki njé ndo je lə Jā ooi də ta kin ningə, uni go Jəju.

38 Loki Jəju ilə rəti ningə, oo-de kadi isi uni goe, ə dəji-de ə nə: «Ə ri ə isi sangi ə?» Ə əi je iləi-e ti əi nə: «Rabi, lo ki isi ti e ra be ə?» («Rabi» kər me nə: NJe ndo dije)

39 Jəju əl-de ə nə: «Irai, ə a oi.» Be ə, awi, ooi loki Jəju isi ti. Ba isi, təli ta ndə ləde rəe ti noq. Də kadi, e kadi ki sə ki lo solə.

40 Andire ki ngokə Simə Piyər e dəw kare dan dije ti ki joo ki ooi ta ta Jā ti ə uni go Jəju.

41 Dəw ki dəsəy ki Andire inge, e ngokəe Simə. Ə əl-e ə nə: «J-ingə Məsi.» («Məsi» kər me nə «Kirisi, ki e dəw ki Luwə mbəte.»)

42 Ba, aw ki Simə rə Jəju ti. Ə Jəju go Simə ba ningə əl

✧ 1:21 Malasi 3.23; Dətərənəm 18.15, 18

✧ 1:23 Ejay 40.3

Simō ə nə: «*Ĭ* Simō, ki ngon lə Jonasi. A bari-ni Səpasi», («Səpasi», kər me nə «Piyər».)

Pilipi əi ki Nataniyəł

⁴³ Lo ti ki go ti, Jəju un ndune kadi n-aw dənangi Galile ti. Də rəbi ti, ingə Pilipi, ningə əl-e ə nə: «Un gom.»

⁴⁴ Pilipi e dəw ki Bətisayda ti, ki e bə lə Andire əi ki Piyər.

⁴⁵ Go ti, Pilipi aw ingə Nataniyəł, ningə əl-e ə nə: «J-ingə dəw ki *Mojī əl ta lie me ndu-kun ti, taa njé kəl ta je ki ta Luwə ti ka əli ta lie tə ka kin. E Jəju ki ngon lə Jisəpi ki Najarəti ti.»

⁴⁶ Ə Nataniyəł əl-e ə nə: «Be ki Najarəti ti kam kadi ne ki maji a tee ti tə ma?» Ə Pilipi əl-e ə nə: «İre o.»

⁴⁷ Loki Jəju oo Nataniyəł isi re ki rəe ti, əl ta dəe ti ə nə: «Oi *Isirayəl ki rəjeti, ki dəw asi kingə ne ki majal rəe ti al.»

⁴⁸ Lo kin ti noo, Nataniyəł dəji Jəju ə nə: «İra ban ə igər-m ə?» Ə Jəju əl-e ə nə: «Kəte bəy taa kadi Pilipi bar-i, loki isi gin kagi mbay-kote ti kin m-o-i.»

⁴⁹ NGata ə Nataniyəł əl Jəju ə nə: «Nje ndo dije, ĭ NGon lə Luwə, ĭ ngar lə Isirayəl je.»

⁵⁰ Jəju ile ti ə nə: «MBata kəl ki m-əli m-ə nə m-o-i gin kagi mbay-kote ti kin ə adi-m mei, nə a o ne je ki əti bəl itə e kin bəy.»

⁵¹ Taa Jəju təl ilə də ta ti kin bəy ə nə: «Təki rəjeti, m-əl səsi, a oi dərə tee tane, ningə malayka je lə Luwə a awi ki taa je, təli ki nangi je dəm ti mi *NGon dəw.»

2

Jəju ra man adi təl kasi lo taa-naa ti ki Kana

¹ NDə joo go ti, taa-naa to Kana ti ki Galile. Kə Jəju e loe ti noo,

² ningə bari Jəju əi ki njé ndo je ləne loe ti tə.

³ Də gangi lo madi ba, kasi goto. Ə kə Jəju əl-e ə nə: «Dije ayi-naa kasi tigə.»

⁴ Nə Jəju ile ti ə nə: «E ri ə ige rəm ti ə dəne? Də kadi ləm asi al bəy.»

⁵ Ba kəe əl njé ləbi ne je ə nə: «Ne ri ki əl səsi ə irai.»

⁶ NGA ningə gum je mehe ki kibə ki mbal isi noo, tə gum je ki *Jipi je isi ədi man ki mee ti ndogi rəde ki go kuji ne ra je ti ləde kadi tə awi ki ta dəde al, ta kəm Luwə ti. Gum je ka kin, ki kare mee a asi mbul joo je mitə je kare.

⁷ Jəju əl njé ra kilə je ə nə: «Uti man me gum je ti kin adi rosi,» ningə uti man me ti adi rosi bututu.

⁸ Ba Jəju əl-de ə nə: «Ədi ngata, ə awii adi nje kində kəmne go ne kuso je ti,» ba ədi awii adi-e.

⁹ Nje kində kəmne go ne kuso ti ədi man ki təl kasi ka kin tane ti. Gər lo ki kasi kin tee ti al, nə njé ra kilə je ki ədi kasi kin gəri maji. Nje kində kəmne go ne kuso ti bar nje taa dəne

¹⁰ əl-e ə nə: «Dije əi njé kadi kasi ki nəl dije ayi-naa kəte, adi loki dije ayi-naa adi rade bəy taa təli də e ki nəl al ti, nga ĭ ra ban ə ingəm kasi ki nəl adi isi bəti də kadi ki ne kin ə?»

¹¹ E kin ə e ne kəji lə Jəju ki də kəte ki ra Kana ti, dənangi

Galile ti. Ra əji-n təgine, ningə njé ndo je lie adi-e mede.

12 Go ne je ti kin, Jəju aw Kapərnayim ti, əi ki kone je, ki ngakone je, ki njé ndo je ləne; nə ke ə isi Kapərnayim ti ndo ngay al.

Jəju tuwə njé ra gati je me kəy ti lə Luwə

(Mt 21.12-17; Mk 11.15-17; Lk 19.45-46)

13 NDə ra nay Paki lə *Jipi je e bəsi ə Jəju aw Jorijaləm ti*.

14 Jorijaləm ti, Jəju ingə njé gati mangi je, njé gati bati je, ki njé gati ki də dum je nati kəy ti lə Luwə, taa njé mbəl la je ka isi mbəli la je ləde noo tə.

15 Lo kin ti, Jəju ra ndəy kulə, tuwə-n-de pəti nati kəy ti lə Luwə kə, naa ti ki mangi je, ki bati je, taa njé mbəl la je ka, sane la je ləde kə, tində tabilə je ləde tilə tə.

16 Ningə əl njé gati də je ə nə: «Əyi ne je kin pəti kə lo kin ti rangi, ningə kadi irai me kəy lə Bai tə lo gati ləsi al.»

17 Lo kin ti, me njé ndo je ole də ta ti ki ndangi me makitibi ti əi nə: «Ta lə kəy ləi uwə mem kuwə ki a təl-m.»*

18 Nə Jipi je uni ta əli-e əi nə: «Nə kəji ri ə a təji kadi ji gər-n təkə aw ki təgi kadi ira-n ne je ki ira kin ə?»

19 Ə Jəju əl-de ə nə: «Həi kəy lə Luwə kam, ə me ndə ti ki mitə, m-a m-təl m-ində taa gogi.»

20 Ə Jipi je əli-e əi nə: «Ji ra bal kuti sə gide mehe bə ji ra kəy lə Luwə kam oy, ningə j a

təl ində rangi me ndə ti ki mitə a?»

21 Kəy ki Jəju əl tae kin e darəe.

22 NGA ningə, ndə ki Jəju jii-n taa dan njé koy je ti kin, me njé ndo je ole də ti təkə ndə ki əl ta kin, bə adi mede ta lə Luwə ki ndangi nim, adi mede ta ki Jəju əl ka kin nim.

Jəju gər ne je pəti ki me dəw ti

23 Loki Jəju e-n Jorijaləm ti, dəkagilo ra nay paki ti, dije ngay adi-e mede, loki oi ne kəji je ki ra adi ooi ki kəmdə.

24 Nə Jəju ə, taa mede al, tadə gər-de pəti maji ngay,

25 taa aw ki ndoo kadi dəw ma naji də dəw ti ade al tə, tadə e wa gər ne je pəti ki to me dəw ti.

3

Jəju əi ki Nikodəm

1 Me bəti ti lə *Parisi je, dingəm kare e noo, təe nə Nikodəm. E ki kare dan ki boy je ti lə *Jipi je.

2 Dingəm kin re rə Jəju ti kondə əl-e ə nə: «Nje ndo dije, ji gər kadi Luwə iləi kadi ire indo-je ne, tadə dəw ki asi kadi ra ne je ki əti bəl təkə isi ira-n kin be ki kanji kadi Luwə e sie goto.»

3 Jəju əl-e ə nə: «Təkə rəjeti, adi m-əli, dəw ki asi kadi a oo kəbe lə Luwə ki kanji kadi oji-e kəji ki sigi goto.»

4 Lo kin ti, Nikodəm dəji Jəju ə nə: «Dəw a ra ban be ə a təli oji-e kəji ki sigi, loki təgi ngata kin ə? A asi kadi təl aw me

kone ti gogi bəy kadi oji-e ki ko joo a?»

⁵ Jəju ile ti ə nə: «Təki rəjeti, adi m-əli, dəw ki asi kadi a ur koβe ti lə Luwə ki kanji kadi oji-e me man ti, ki me NDil ti goto.

⁶ Darə dəw ki koo ki kəm, e ki koji me məsi ti, ningə darə ki ndil, e NDil Luwə ə oje tə.

⁷ Ta ki m-əli m-ə nə: “Səbi kadi oji səsi koji ki sigi” kin, adi əti bəl al.

⁸ Tadə nəl ilə lo ti ki me ndigi, ningə j̄ o kae ki isi bə, nə igər lo ki j̄ ti al nim, igər lo ki isi aw ti al nim tə. Be ə, dəw ki NDil oje ka e be tə.»

⁹ Lo kin ti, Nikodəm dəji Jəju ə nə: «Nə kin a ra nə ki go rəbi ki ban ə?»

¹⁰ Ə Jəju əl-e ə nə: «I ki j̄ nje ndo dije ndu-kun ki dije gəri dəi *Isirayəl ti ka igər nə je kin al bəy a?»

¹¹ Təki rəjeti, adi m-əli, j-əl ta də nə ti ki ji gər, taa ji ma naji də nə ti ki j-ə ki kəmje tə, nə səi, indigi naji ki ma ləje al.

¹² Loki m-əl səsi ta də nə je ti ki dənangi ti ne ə adi-mi mesi al, ə ra ban be a adi-mi mesi də nə je ti ki dərə ti ki m-a m-əl səsi tae ə?»

¹³ Dəw ki aw dərə ti goto. Re e dəw ə, e mi *NGon dəw ki karm ba par ə m-j̄ dərə ti m-re dənangi ti.

¹⁴ Ningə təki *Moji ilə-n li ki rai-e ki ningə-kasi ta kagi ti dilə lo ti ka kin ə[☆], səbi kadi bəi-mi mi NGon dəw taa də kagi-dəsi ti tə.

¹⁵ MBa kadi dəw ki adi-m mene bə, dəwe isi ki dəne taa biti ki nq̄ ti.

¹⁶ Tadə Luwə ndigi dije ki dənangi ti ne ngay, ə adi-de NGone ki koji kare be, mba kadi dəw ki ade mene bə, kadi dəwe kin tuji kə al, nə kadi isi ki dəne taa biti ki nq̄ne ti.

¹⁷ Nə ki kadi dəw gər, Luwə ilə NGonne dənangi ti mba kadi gangi-n ta də dije ti ki dənangi ti al, nə ilə sie mba kadi aji-de.

¹⁸ Dəw ki adi mene NGon Luwə, Luwə a gangi ta dəe ti al, nə dəw ki ade mene al, dəwe kin Luwə gangi ta dəe ti ngata. Tadə mbati kadi mene NGon Luwə ki kare ba kin.

¹⁹ Go rəbi ki ta ki gangi re-n ə to kin: Kunji re dənangi ti, nə dije ki dənangi ti ndigi til yo ə mbati kunji, mbata kilə rade je e ki majal.

²⁰ Dije pəti ki əi njé ra majal, mbati kunji, awi ki rəe ti al. Ningə ki rəjeti, bəli kaw rə kunji ti, nə tə kunji təji nə rade je ki majal ki taga.

²¹ Nə dije ki njé təl rəde go ndu Luwə ti, əi rəi ki rə kunji ti, mba kadi kunji təji kilə rade je ki taga wangi. Əi kilə je ki rai-de ki go ndu Luwə ti.»

Ja Batisi əi ki Jəju

²² Go nə je ti kin, Jəju əi ki njé ndo je ləne əti awi dənangi Jude ti. Isi ti səde nq̄ ba, ra-n dije batəm.

²³ Ja ka a ra dije batəm Enq̄ ti, ki e bəsi kadi Salim ti nq̄ tə. Tadə e lo ki man e ti ngay. Ningə dije rəi ki rəe ti adi rade batəm.

²⁴ Dəkagiloe ti kin, uwəi Ja dangay ti al bəy.

☆ 3:14 Kər Isirayəl je 21.9

25 Be ə, njé ndo je lə Jə ki na je, naji-naa ta ti ki Jipi kare be, dɔ togɪ rɔ mba kadi Luwə ər-n ta dɔ dəw ti kɔ.

26 Go ti, awi ingəi Jə əli əi nə: «Baje, dəw ki ndɔ ki ai sie dam ba Jurde ti ki kare, ki ndɔ ki ima naji lie ka kin, e ka a ra dije batəm tɔ, adi dije pəti awi ki rɔe ti.»

27 Ə Jə ilə-de ti ə nə: «Dəw ki asi kadi ingə ne madi ki rangi ki dɔne dɔ e ti ki Luwə wa ade kin goto.

28 Səi je wa ka asi kadi imai naji ləm dɔ ta ti ki m-əl m-ə nə: “Mi, mi Kirisi al, nə mi dəw ki iləi-mi kadi m-re kəte nɔe ti.”

29 Kadi igəri təkɪ, dəw ki nje taa dəne ə e ngaw dəne, ningə ki ɔji dɔ basa madi ngaw dəne, e, e kadi basa madine ti kadi oo ta lie, ə loki basa made əl ta ə osi mbie ti ɔa, rɔe nəl-e ngay dɔ ti. NGA ningə, e kin ə e rɔnəl ləm, ningə e rɔnəl ki tae asi-naa bərəre.

30 Sɔbi kadi tɔɔa lie aw ki dɔ made ti dɔ made ti, ə kadi mi, m-təl ki gogi gogi.

Dəw ki j dərɔ ti

31 «Dəw ki j dərɔ ti e dɔ ne je ti pəti, ningə dəw ki dɔnangi ti ne e ne ki dɔnangi ti, adi əl ta dɔ ne je ti ki dɔnangi ti ne par. Nə dəw ki j dərɔ ti e dɔ ne je ti pəti.

32 Ma naji dɔ ne je ti ki oo ki kəmne je ki mbine je. Nə dəw ki ndigi naji ki ma lie goto.

33 Dəw ki ndigi naji ki ma lie ɔa, dəwe tɔji kadi Luwə əl ta ki rɔjeti.

34 Təkɪ rɔjeti, dəw ki Luwə ile, əl ta je ki ta Luwə ti, tado Luwə rose ki NDilne.

35 Baw NGon ndigi NGon, adi iyə ne je pəti me jie ti.

36 Dəw ki adi mene NGon, a isi ki dɔne taa biti ki nɔne ti, nə dəw ki təl rɔne go ndu ti lə NGon al, kisi ki dɔ taa lie goto, wongi lə Luwə a e dɔe ti.»

4

Jəju əi ki dəne ki Samari ti

1 Dije əli adi *Parisi je ooi təkɪ Jəju ɔi njé ndo je gone ti itə Jə, taa rade batəm ite tɔ.

2 NGA ningə təkɪ rɔjeti ɔa, Jəju wa ra dije batəm al, nə e njé ndo je lie.

3 Ə loki Jəju oo kadi Parisi je ooi ta kin be ɔa, iyə dɔnangi Jude ə təl aw Galile ti.

4 NGA ningə kadi aw Galile ti, sɔbi kadi a ində dɔnangi ki *Samari ti gangi.

5 E be ə aw tee ɔe bo ti ki ɔari-e Sisar ki e say al ki lo ndɔr ki ndɔ ki *Jakobi adi ngonne Jisəpi*.

6 E loe ti wa kin ə bilə man lə Jakobi to ti. Ə Jəju njiyə ɔ ɔa, təl isi nangɪ ta man ti ka kin. E dɔ kadi ti ki kaw ki jam dɔ ɔe ti be.

7 Lo kin ti nɔɔ, dəne ki Samari ti kare re kadi ɔdi man ə Jəju əl-e ə nə: «Adi-m man m-ay.»

8 *NJé ndo je lie ɔa awi me ɔe ti kadi ndogi ne kuso.

9 Nə dəne ki Samari ti ka kin əl Jəju ə nə: «E ta kin ban ə? I Jipi tɔ, ra ban be ə a dəji-m mi ki mi dəne ki Samari ti man kadi ay ə?.» Dəne əl be

✧ 4:5 Kilə ngirə ne je 33.19; Jojuwe 24.32

mbata *Jipi je gei kadi n-ai ki Samari je n-ındai rɔde naa ti dɔ ne madi ti kare al.

10 Jəju ile ti ə nə: «Kin ə re kəte igər kadi-kare lə Luwə nim, dəw ki nje dəji man kay kin nim ə, re j ə re a dəje kadi adi man kaji kadi ay.»

11 Dəne əl-e ə nə: «Babe! Aw ki ne kodi man al tɔ, taa bilə man əbi tɔ, nga a ra ban be ə a ingə man kaji kin ə?»

12 I o rai kadi itə bawje Jakob i ki adi-je man kin nim taa e wa əi ki nganne je ayi-naa ki da je ləne nim kin a?»

13 Jəju ile ti ə nə: «Dəw ki ay man ki j-a-n ne kin, kində a ra-e bəy;

14 nə dəw ki a ay man ki m-a m-ade kin, kində a ra-e gogi al ratata. Man ki m-a m-ade kin yo ə a təl ta be man ki man kaji a tɛɛ ti.»

15 Dəne əl ə nə: «Babe, adi-m man ki a əl tae kin kadi kində ra-m gogi al, taa kadi m-təl m-re-n ne be gogi m-ɔdi man al ngata tɔ.»

16 Ə Jəju əl-e ə nə: «Aw, iɓar ngawi ə itəl ire ne.»

17 Ba dəne əl Jəju ə nə: «Dəw oo ngawm al.» Ningə Jəju əl-e ə nə: «Ta ləi e ki rɔjeti kadi əl ə nə dəw oo ngawi al,

18 tadɔ itaa dingəm je mi, nə e ki isi sie basine kin e ngawi al. Lo kin ti e ta ki rɔjeti ə əl.»

19 Noq be ngata ə dəne əl ə nə: «Babe, m-gər kadi j nje kəl ta ki ta Luwə ti.

20 Bawje je ɔsi məkəside nangi nɔ Luwə ti dɔ mbal ti kin, ningə səi əli əi nə lo kɔsi məkəsi nangi nɔ Luwə ti e Jorijaləm.»

21 Jəju əl-e ə nə: «Dəne, itaa mem. Dɔkagilo re ki kadi a ɔsi məkəsis i nangi nɔ Bawje Luwə ti dɔ mbal ti kam al nim, Jorijaləm ti al nim.

22 Səi dije ki Samari ti, ɔsi məkəsis i nangi nɔ Luwə ti ki igəri-e al, nə je, j-ɔsi məkəsi je nangi nɔ Luwə ti ki ji gər-e, tadɔ kaji j rɔje ti je Jipi je.

23 NGa ningə ndɔ re, ɓa e ndɔ ki kadi njé kɔsi məkəsi ki rɔjeti nangi nɔ Luwə ti a ɔsi məkəside nangi nɔ Bawje Luwə ti me NDil ti ki me ne ra ti ki rɔjeti. Əi je kin ə əi njé kɔsi məkəsi ki rɔjeti nangi nɔ Luwə ti ki Bawje isi sangi-de.

24 Luwə e NDil, ningə kadi njé kɔsi məkəside nangi nɔje ti ɔsi me NDil ti ki me ne ra ti ki rɔjeti.»

25 Ə dəne əl-e ə nə: «M-gər kadi Dəw ki mbəti lə Luwə ki ɓari-e Kirisi kin a re. Ningə ndɔ ki a re ɓa, a ɔr-je me ne je pəti.»

26 Ə Jəju əl-e ə nə: «E darəm mi wa ə m-a m-əli ta am.»

27 Lo kin ti noq be, njé ndo je lə Jəju tɛɛi noq rai, ningə ndɔji-de ngay kadi ooi Jəju a əl ta ki dəne dəw, nə dəw ki kadi əl-e ə nə: «E ri ə ige jie ti ə?» Ə se «mba ri ə əl-e ta ə?» goto.

28 Dəne iyə gum man ləne noq be, ə ay aw me be bo ti əl ə dije ə nə:

29 «Ira i oi dəw ki əl-m ne je pəti ki m-ra kin. A e Kirisi al bit i a?»

30 Ba dije tɛɛi me be bo ti ki taga awi ki rɔ Jəju ti.

31 Loki dəne ɔti aw kin ə njé ndo je əli Jəju əi nə: «Nje ndo dije, uso ne!»

32 Nə Jəju əl-de ə nə: «Mi m-aw ki ne kuso ki kadi m-uso ki e ne kuso ki igəri al.»

33 Də ta ti kin njé ndo je dəji-naa ta dande ti əi nə: «Dəw madi ade ne uso ma?»

34 Ə Jəju əl-de ə nə: «Ne kuso ləm e ra go ndigi ti lə Nje kiləm, ki təl ta kilə lie.»

35 Səi əli mesi ti əi nə: «Nay sə bəy ə ko a asi tətəi,» nə mi m-a m-əl səsi m-ə nə: uni kəmsi ki taa igəi ndər oi; ko tuti asi kijə ngata!

36 Ki j-a ne kin, dəw ki nje tətəi ko ingə ne kigə go ji ləne ningə kaw kandi ne ki də-naa ti mba kisi ki də taa ki bitəi ki nq ti kadi tə dəw ki nje dibəi ne nim nje tətə nim rai rənəl naa ti.

37 Tadə kuji ta ki ə nə: «Dəw kare dibəi ə e ki nungə tətəi» kin e ki rəjeti.

38 M-ilə səsi m-adi awi tətəi ko me ndər ti ki səi je irai kile al. Njé ki rangə ingəi kəe, ningə səi irai tətəi kandi kilə ləde.»

39 Dije ki dənangi Samari ti pətəi ki me be bo ti kin adi mede Jəju də naji ki ma ti ki dənə ma dəe ti ə nə: «əl-m ne je pətəi ki m-ra.»

40 NGa ningə loki rəi tēēi rəe ti, dəji-e kadi isi səde, ə Jəju isi səde ndə joo.

41 Ki takul ta ki tae ti, dije ki njé kade mede əi ngay wa bəy;

42 ningə əli dənə əi nə: «E ki mbata ta je ki əl-je wa kin par bə j-ade-n meje al, nə je wa j-o ta ki tae ti ki mbije, ningə ji gər kadi e nje kaji dije təkəi rəjeti.»

Nə kəji ki kə joo ki me be ti ki Kana

43 NDə joo go ti, Jəju əti nqə təl aw dənangi Galile ti gogi.

44 Ningə e wa ma naji ə nə: «Dəw ki nje kəl ta ki ta Luwə ti ki ingə kəsi-gon me be koji-ne ti goto.»

45 Nə loki re tēē Galile ti, dije ki dənangi Galile ti uwəi-e ki rəde ti maji ngay, tadə əi je wa ka awi lo ra nay ti ki Jorijaləm tə adi ooi ne je pətəi ki Jəju ra lo ra nay ti ki kəmde.

46 Jəju təl re Kana ki Galile ti ki ndə ki ra man adi təl kasi ti. Ningə dingəm kare ki e dəw ki bo lə asigar je ki isi ra kilə ki ngar, ə rə ngone ki dingəm to-e Kapərnayim ti e nqə.

47 Loki dingəm ka kin oo kadi Jəju j Jude ti re dənangi Galile ti, re inge, nq ki dəe ti kadi aw Kapərnayim ti aji ngonne ki to ta koy ti kin.

48 Ə Jəju əl-e ə nə: «Kin ə re oi ne koji je, ki ne je ki əti bəl ki kəmsi al ə a asi kadi a adi mesi al ratata.»

49 Dəw ki bo ki nje ra kilə ki ngar ka kin əl Jəju ə nə: «Babe, təkəi ngonm oy al bəy kin ire be ləm.»

50 Nə Jəju əl-e ə nə: «Aw, ngoni aji ngata.» Ba dingəm taa me Jəju də ta ti ki əl, adi osi də rəbi ti aw.

51 Ə loki e də rəbi ti isi təl, bəə je lie awi tələi kəme əli-e əi nə: «NGoni aji!»

52 Ningə dəji-de se kadi ki ban ə rə ngon to-n soti wa? Ba əli-e əi nə: «E tagine ki kadi ki dəgi gide mitə ə rəe ki tingə ngay kəte ka kin təl səl.»

53 Lo kin ti, baw ngon oo kadi e də kadi ti wa ki Jəju əl-e-n ə nə: «NGoni aji ngata» kin. Loe ti nqə, dingəm adi mene

Jəju, naa ti ki dije ki me kəy ti lie ba pəti.

⁵ E kin ə e ne kəji ki kə joo ki Jəju ra loki təl-n Jude ti re Galile ti.

5

Jəju aji dingəm ki rəe oy nju-ruru

¹ Go ne je ti kin, *Jipi je rai nay ləde adi Jəju aw Jorijaləm ti.

² NGa ningə Jorijaləm ti, lo ndogi man ki bari-e ki ta ebirə nə Bətisata to nōo, basi kadi ta rəbi ndogi bər ti ki dije isi awii ki ne kul je me be bo ti. Pal je əi mi ta lo ndogi man ti ka kin,

³ ningə gin pal je ti ka kin njé moy je toi ti mbar mbar: njé kəm tə je, njé məti je, ki njé rə koy njururu je. [Toi isi nginəi ta man ki kadi ədi rəne;

⁴ tadə malayka lə Bəbe kare a ur me man ti kadi buu. Nje moy ki dəsəy ki osi me man ti ki buu ka kin ba, re moy lie to-n ban ban ka ingə rə nga.]

⁵ Loe ti kin, dəw ki moy ra-e bal kuti mitə gide jijoo e ti nōo.

⁶ Jəju oo-e to nangi, ningə loki əli-e təkə to me kə ti kin be bal ngay, dəje ə nə: «tge kingə rə nga a?»

⁷ Ə nje moy ile ti nə: «Bəbe, dəw ki kadi un-m ilə-m me man ti loki man isi ədi rəne kin goto. Loki m-ə nə m-aw ba, dəw ki rangi ur me ti nōm ti.»

⁸ Ə Jəju əl-e ə nə: «I taa, un tuwə ləi ə injiyə aw.»

⁹ Ningə ta naa ti nōo, dingəm ingə rə nga adi un tuwə ləne ə njiyə aw.

NGa ningə ndəe ti kin e ndə taa kəə.

¹⁰ Ə Jipi je əli dingəm ki ingə rə nga ka kin əi nə: «Bone e ndə taa kəə, e go ti al kadi oti tuwə ləi injiyə-n.»

¹¹ Nə əl-de ə nə: «E dəw wa ki adi-m rə nga kin əl-m ə nə: “Un tuwə ləi ə aw.”»

¹² Ə dəji-e ta əi nə: «Dəw ə wa ki əli ə nə: “Un tuwə ləi ə aw kin e nə ə”?»

¹³ Nə dəw ki ingə rə nga gər-e al, tadə Jəju ur kəkə dan kosi dije ti ki ai loe ti nōo kin.

¹⁴ NGan kadi je go ti, Jəju təl inge nati kəy ti lə Luwə ba əl-e ə nə: «O, basine kin ingə rə nga ngata. Ningə kadi ira majal al ratata nə tə ne madi ki nga ngay tēe dəi ti bəy.»

¹⁵ Lo kin ti, dingəm aw əl Jipi je təkə e Jəju ə adi-ne rə nga.

¹⁶ E be ə, Jipi je awii ki ta ki Jəju ki ra ne kin ndə taa kəə ti.

¹⁷ Nə Jəju əl-de: «Biti bone ka Bai isi ta ra ki dije ti, ningə mi ka səbi kadi m-ra ki dije tə.»

¹⁸ Ki mbata ta ki Jəju əl kin, njé kun də Jipi je sangi rəbi ki rangi də made ti kadi n-təli-e; tadə əli əi nə Jəju ra ne buji-n ndə taa kəə par al, nə əl bəy tə ə nə Luwə e Bawne ki oji-ne, adi ra rəne kadi ne dəw ki n-asi-naa ki Luwə.

Təgi kəbe ki NGon lə Luwə aw-n

¹⁹ Jəju təl un ta əl-de ə nə: «Oyo, təkə rəjeti, adi m-əl səsi, mi NGon lə Luwə m-asi kadi m-ra ne də rəm al. E ne ki m-o Bai ra ə mi m-ra. Ne ki Bai ra ba, mi NGone m-ra kae ti wa kin tə.

²⁰ Tadə Bai ndigi-m mi NGone adi təji-m ne je pəti ki e wa ra. A təji-m kilə ra je ki

əti ɓəl ɓəl ngay ɓəy ki kadi a ra səsi ɓəl.

²¹ Tado tə ka ki Bai un-n njé koy je lo koy ti adi isi kəm ka kin ə, mi NGone, m-ge ɓa, m-a m-ade isi kəm tɔ.

²² Bai gangi ta dɔ dəw ti al, nə adi-m tɔgi mi NGone kadi m-gangi ta dɔ dije ti,

²³ kadi dije pəti ɔsi gonm təkɪ ɔsi gon Bai be tɔ. Dəw ki ɔsi gonm mi NGon al, ɔsi gon Bai ki nje kilə-m al jagi tɔ.

²⁴ Təkɪ rɔjeti, adi m-əl səsi, dəw ki oo ta ləm, taa adi mene nje kilə-m nim tɔ ɓa, dəwe kin a ingə kaji ki biti ki nɔ ti. Ta ki gangi a osi dɔe ti al, nə dɔ dɔ koy ngata adi e me kaji ti.

²⁵ Təkɪ rɔjeti, adi m-əl səsi, ndɔ a re, ningə ndɔe re ngata ki kadi njé koy je a ooi dɔ ndum mi NGon lə Luwə. NGA ningə dije ki a oi dɔ ndum a isi kəm ba.

²⁶ Tado tə ka ki Bai ə e nje kadi dije kaji ka kin ə, adi-m mi NGone tɔgi kadi m-adi dije kaji tɔ.

²⁷ Adi-m mi NGone tɔgi kadi m-gangi-n ta dɔ dije ti, mbata mi *NGon dəw.

²⁸ Ningə kadi adi əti səsi ɓəl al, tado ndɔ re ngata ki kadi dije pəti ki toi ɓe nin ti a ooi dɔ ndum.

²⁹ Njé ki rai ne ki maji a tɛɛi lo koy ti mba kaw ki kaji ti, ə njé ra ne ki majal a tɛɛi lo koy ti mba kaw ki lo gangi ta ti tɔ[☆].

³⁰ Mi m-asi kadi m-ra ne madi dɔ rəm al. Mi m-gangi ta ki go ndu ti ki m-ingə rɔ Luwə ti. NGA ningə, ta ki gangi ləm e ta ki gangi ki dana tado m-isi

m-sangi ndigi ləm al nə m-isi m-sangi ndigi lə nje kilə-m.»

Naji ki ma dɔ Jaju ti

³¹ Jaju əl ə nə: «Kin ə re e mi wa ə m-ma naji dɔ rəm ti ə re dəw ki a ndigi səm dɔ naji ki ma ti ləm goto.

³² Nə e dəw ki rangi ə ma naji dɔm ti, ningə m-gər kadi naji ki ma dɔm ti kin e ta ki rɔjeti.

³³ Səi iləi ki dije rɔ Ja Batisi ti, ə Ja ma naji ki rɔjeti dɔm ti.

³⁴ Mi m-aw ki ndoo kadi dəw ma naji dɔm ti al, nə m-əl be mba kadi ingəi kaji.

³⁵ Ja Batisi e lambi ki kində por ti mba koo lo, ningə indigi kadi irai rənəl kunje ti ngon kagi lo kare.

³⁶ NGA ningə mi naji ki kadi dije mai dɔm ti itə yə Ja say. Kilə je ki m-ra-de, adi e kilə je ki Bai adi-m kadi m-ra kin əl ta dɔm ti taa tɔji kadi Bai ilə-m tɔ.

³⁷ Bai wa ki ilə-m, ma naji dɔm ti. Nə ke ə səi oi ndue ndɔ kare al nim, oi ta kəme al nim.

³⁸ Ingəmi ta lie mesi ti al tado mi ki ilə-m kin adi-mi mesi al.

³⁹ Isi sangi gin ta lə Luwə maje maje tado oi kadi a ingəi kaji ki biti ki nɔ ti me ti; nga ningə e ta lə Luwə wa kin ə e nje ma naji dɔm ti.

⁴⁰ Nə səi imbati rəi rəm ti kadi ingəi kaji ki biti ki nɔ ti.

⁴¹ Mi m-sangi kadi dije piti-mi al.

⁴² Ningə ne kare ki m-o rɔsi ti, m-gər kadi indigi Luwə al.

⁴³ Mi m-re ki tɔ Bai, nə imbati kadi uwəi-mi ki rɔsi ti. Ningə kin ə dəw ki rangi re ki

tone wa ba, a uwai-e ki rōsi ti maji.

⁴⁴ Səi ki isi sangi kadi ingəi toji ki kadi səi je wa iləi dō-naa ti ki yo je ki ne je yo, bi isangi kadi ingəi toji ki j̄ rō Luwə ti ki e ki karne ba ə e Luwə kin al, ningə a rai ban be ə a adi-mi mesi ə?

⁴⁵ Kadi oi tək̄i e mi ba m-a m-ində ta dōsi ti nō Bai ti al, nə e *Moji ki indəi mesi dōe ti kin ə a ində ta dōsi ti.

⁴⁶ Ningə kin ə re adi mesi Moji tək̄i rōjeti dō ta ti ki ndangi ə re a adi-mi mesi tō, nə e kadi ki adi-e mesi al ə adi-mi mesi al tō, tadō e ta ki dōm ti ə Moji ndangi*.

⁴⁷ Ə re oi ta ki ndangi kin tō ta ki rōjeti al ə ra ban be ə a adi-mi mesi dō ta ti ki m-əl ə?»

6

Jəju adi ne kuso dije dibi mi usoi

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)

¹ Go ne je ti kin, Jəju əti nōō, aw gidi ba ti ki Galile, ki bari-e ba ki Tibəriyadi.

² Kosi dije ngay uni goe, tadō dije ooi ne kōji je ki əti bəl ki Jəju ra dō njé moy je ti aji-nde.

³ Jəju al dō mbal ti taa, ningə isi nangi ki njé ndo je ləne.

⁴ Dəkagiloe ti kin, nay lə *Jipi je ki bari-e nay Paki e basi.

⁵ Loki Jəju un kəmne ningə, oo kosi dije ngay ki isi rəi ki rōe ti. Ə dəji Pilipi ə nə: «J-a j-ingə mapa ra ə j-a ji ndoḡi kadi kosi dije kin pəti usoi ə?»

⁶ Jəju dəji ta kin be mba kadi oo-n ta ki me Pilipi ti, tadō e wa gər ne ki kadi a ra bəti.

⁷ Ə Pilipi ile ti ə nə: «Kin ə re ji ndoḡi mapa ki la kilə ki ndō bu joo mindi ka asi kadi a ədi tade ndəy ndəy pəti al.»

⁸ Lo kin ti, nje ndo lə Jəju kare ki tōe nə Andire, ki e ngokō Simō Piyər, əl Jəju ə nə:

⁹ «NGon ki d̄ingəm kare, aw ki mapa mi, ki e mapa ki rai ki ko ki bari-e ərji, taa ngan kanji je joo tō. Nə e kin e ne ki kadi dəw əl tae kadi dije ti ki bore be kin al*.»

¹⁰ Ə Jəju ə nə: «Adi dije pəti isi nangi.» Loe ti kin, wale e ngay titi, adi dije uwai lo isi ti nangi. Dije kin asi d̄ingəm je dibi mi.

¹¹ Be ə, Jəju un mapa, ra oyo Luwə dō ti, ba ləbi dije pəti ki ai loe ti nōō kin. Un kanji ləbi-de kae ti ka kin tō. Adi-de ki go me ge ti ləde.

¹² Loki usoi asi-de ngata ba, Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Ikawi ginde je ki nay kin, kadi dəw iyə ne madi kō al.»

¹³ Be ə, mapa ki mi ki dije usoi, njé ndo je kawi ginde ki nay kare dōgi gide e joo.

¹⁴ Loki dije ooi ne kōji ki əti bəl ki Jəju ra kin ningə əli əi nə: «Ki rōjeti, dəw kin e Nje kəl ta ki ta Luwə ti ki sōbi kadi tə re dōnangi ti ka kin ə wa.»

¹⁵ NGa ningə, Jəju gər kadi a rəi tə uni-e awi indəi-e ngar, adi təl ər rōne aw goḡi dō mbal ti, ki karne ba.

Jəju njiyə dō man ti
(Mt 14.22-27; Mk 6.45-52)

16 Loki lo səl, njé ndo je lə Jəju awi kadi ba ti.

17 Awi ali me to ti, uni tade kaw ki Kapərnayim ti, ki e dam ba ti ki kare. Lo kin ti, lo ndul dəde ti, taa Jəju ka təl re rəde ti al bəy tə.

18 Nəl ilə ki təgine ngay, adi man j pu pu.

19 *NJé ndo je əsi to asi kulə mətər mi be ningə, oi Jəju ka a njiyə də man ti isi re ki rə to ti. Loki ooi Jəju a njiyə də man ti, bəl ra-de ngay.

20 Nə Jəju əl-de ə nə: «E mi, ə iβəli al!»

21 Lo kin ti, ndigi kadi n-uni Jəju me to ti, nə ta naa ti nōq par ə, to ədi nangi lo ki isi awi ti.

Kosi je sangi Jəju

22 Lo ti go ti, kosi je ki nayi-naa gidə ba ti, oi kadi tagine to e kare ba par ə njé ndo je lə Jəju ali me ti awi də rəde, bi Jəju al me ti səde al.

23 Lo kin ti nōq, to je ki rangi jii Tiberiyadi ti rəi, ai lo ka ti, bəsi kadi lo ti ki Bəbe əl ta də mapa ti titi ə tē bəy bəy adi-de usoi ka kin.

24 Loki kosi je ooi Jəju al nim, njé ndo je lie al nim bə, ali me to je ti awi ki Kapərnayim sangi Jəju ti.

Jəju e mapa kuso koy al

25 Loki ingəi Jəju dam ba ti ki kare, dəji-e əi nə: «NJe ndo dije, ire itē ne kadi ban ti ə?»

26 Ə Jəju təl əl-de ə nə: «Adi m-əl səsi ta ki rəjeti, isi sangi-mi mbata mapa ki usoi ndan mesi, bi e mbata gər bə igəri me ne kəji je ki m-ra kin al.

27 Maji kadi irai kilə mba ne kuso ki a ndum kin al, nə mba ne kuso ki a to biti ki nō ti. E ne kuso ki mi *NGon dəw m-a m-adi səsi, mbata Luwə ki Bawje ra ndaji kare rəm ti mba təji-m təkə mi dəw ləne.»

28 Lo kin ti, kosi je təli dəji-e əi nə: «E ri ə səbi kadi ji ra taa kadi ji ra-n kilə ki Luwə ndigi ə?»

29 Ə Jəju təl əl-de ə nə: «Ne ki Luwə ge rəsi ti, e kadi adi mesi dəw ki ilə.»

30 Be ə əli-e əi nə: «Ne kəji ri ə a ra taa kadi j-o ə j-adi-n me je ə? Kilə ri ə a ra ə?»

31 Kaje je usoi ne kuso ki j dərə ti ki bəri-e nə man. Be ə ndangi me makitibi ti əli ə nə: «Adi-de usoi mapa ki j dərə ti taa*.»

32 Lo kin ti, Jəju təl əl-de ə nə: «Təkə rəjeti, adi m-əl səsi, e *Moji ə adi səsi mapa ki j dərə ti al, nə e Bai Luwə ə adi səsi mapa ki rəjeti ki j dərə ti taa.

33 MBata mapa lə Luwə ki adi dije, e mapa ki j dərə ti taa ki nje kadi dije ki dənangi ti ne isi ki dəde taa.»

34 Be ə, təli əli-e əi nə: «Bəbe, adi-je mapa kin ki ndəe ndəe adi j-uso.»

35 Jəju əl-de ay njay ə nə: «Mi mapa ki dəw uso ə a oy al. Dəw ki re rəm ti bə a ra-e al nim, dəw ki adi-m me ne ka, kində a ra-e al nim tə.»

36 Ningə m-əl səsi təkə oi-mi, nə adi-mi mesi al.

37 NJé ki Bai adi-m-de a rəi rəm ti. Ningə dəw ki re rəm ti, m-a m-tuwe al jagi.

38 MBata m-j dərə ti, m-re dənangi ti mba ra ndigi ləm al,

* 6:31 Tē ki taga 16.4, 15; Pa je 78.24

nə kadi m-ra ndigi læ nje kilə-m.

³⁹ Ningə ne ki nje kilə-m ki ilə-m ndigi kadi m-ra ə to kin: ndigi kadi tə m-ti ta dəw kare dan dije ti ki adi-m-de kin al, nə kadi m-tee səde ji koy ti dɔbəy ndɔ ti.

⁴⁰ E kin ə e ne ki Bai ndigi: ndigi kadi dije pəti ki ooi-mi NGon læ Luwə ə adi-mi mede, ingəi kaji ki to biti ki nɔ ti, ə kadi m-tee səde ji koy ti dɔbəy ndɔ ti.

⁴¹ *Jipi je bai ta dɔ Jəju ti mbata əl ə nə: «Mi mapa ki j dɔrə ti taa.»

⁴² Ningə əli-naa dande əi nə: «Jəju kam, e ngon læ Jisəpi al a? Ji gər kɔe je ki bawe je maji tɔ, nga ra ban be ə əl ə nə n-j dɔrə ti taa ə n-re ə?»

⁴³ Jəju təl əl-de ə nə: «tɔbai ta dansi ti al.

⁴⁴ Dəw ki asi kadi re rəm ti ki kanji kadi Bai ki ilə-m, ɔr-e ta rəbi goto. Ningə re Bai tee ta rəbi ade ba, mi m-a tee sie ji koy ti dɔbəy ndɔ ti.

⁴⁵ NDangi me makitibi ti læ ki kare dan NJé kəl ta ki ta Luwə ti əi nə: “Pəti, Luwə a ndo-de ne[☆],” ningə dəw ki ra ki oo ndu Luwə ki Bai ə taa ne ndo lie, dəwe kin re rəm ti.

⁴⁶ E kin ba tɔji kadi dəw oo Bai Luwə al; e nje ki rɔ Luwə ti ki karne ba ə oo Bai Luwə.

⁴⁷ Ki rɔjeti, m-əl səsi, dəw ki un mene adi-m, ingə kaji ki to biti ki nɔ ti.

⁴⁸ Mi mapa ki dəw uso ə a oy al.

⁴⁹ Dilə mbo ti, kasi je usoi ne kuso ki j dɔrə ti ki bari-e nə man, ka oyi.

⁵⁰ Nə mapa ki j dɔrə ti kin, e mapa ki kadi re dəw uso ba, dəwe a oy al.

⁵¹ Mi mapa kisi kəm ba ki j dɔrə ti taa. Re dəw uso mapa kin ba, dəwe a oy al. Mapa ki m-a m-adi, e darəm ki kadi dije isii kəm ba.»

⁵² Lo kin ti, Jipi je naji-naa ta ngay dande ti əi nə: «Dəw kin a ra ban ta kadi a adi-je darəe kadi j-uso ə?»

⁵³ Ə Jəju əl-de ə nə: «Ki rɔjeti, adi m-əl səsi, re usoi darəm mi NGon dəw al nim, ayi-naa məsim al nim ə, a ingəi kaji al.

⁵⁴ Dəw ki uso darəm ə ay məsim tɔ ningə, dəwe kin a ingə kaji ki to biti ki nɔ ti, ningə m-a m-tee sie ji koy ti dɔbəy ndɔ ti.

⁵⁵ MBata darəm e ne kuso ki rɔjeti, ə məsim e ne kay ki rɔjeti tɔ.

⁵⁶ Dəw ki uso darəm nim, ay məsim nim tɔ ba, je sie je naa ti kare ba.

⁵⁷ Bai ki ilə-m isi kəm ba adi mi m-isi kəm ba ki takule. Be ə, dəw ki uso darəm a isi kəm ba ki ta kulm tɔ.

⁵⁸ E kin ə e mapa ki j dɔrə ti taa. E tə mapa ki kasi je usoi ə oyi kin al, nə e mapa ki dəw uso ba, dəwe kin a oy al, a isi ki dɔne taa ki ndəe ndəe.»

⁵⁹ Ta je kin tee ta Jəju ti lo ki isi ndo-n ne dije gin kay kaw-naa ti læ Jipi je, me be ti ki Kapərnayim.

Ta ki nje kadi kaji ki biti ki nɔ ti

⁶⁰ Dije ngay dan njé ndo je ti læ Jəju, loki ooi ta kin ta Jəju ti ningə, əli əi nə: «Ta kin e ta

ki nga ngay, dæw ki asi kadi a indæ mbine go ti goto.»

61 Jæju gær mene ti kadi njé ndo je lie isi bæi ta dɔ ta ti lie. Be ə əl-de ə næ: «Ta kin tigə səsi jigi ti a?»

62 A kin ə re oi-mi *NGon dæw m-təl m-aw taa lo kisi ti ki m-isi ti kəte kin ə a rai ban ə?»

63 E NDil ə e nje kadi dæw isi ki dæne taa. Dæw ki dərone e ne madi al. Ningə ta je ki m-əl səsi kəte kin e NDil nim e kisi ki dɔ taa nim.

64 Nə dije madi dansi ti adi-mi mede al.» Jæju əl be, tado lo kilə ngire ti bæy, gær dije ki a adi-e mede al, taa gær dæw ki nje kile ji njé bæ je ti tɔ.

65 Jæju ilə dɔ ti bæy ə næ: «E mbata kin ə m-əl səsi m-ə næ: «Dæw ki Bai ade ta rəbi al, asi kadi a re rəm ti dərone al.»»

66 I dɔ ndæe ti nɔɔ kin, ngay je dan njé ndo je ti lie tæli goe ti, mbati njiyəi sie.

67 Ə Jæju tu rone ki rɔ njé ki dɔgi gide joo ti əl-de ə næ: «NGa səi, a awi al yane ma?»

68 Nə Piyər əl Jæju ə næ: «Babe, j-a j-aw ki rɔ naa ti ə? I ə ta kaji e me ji ti.

69 Je, meje pæti e dɔi ti. Ningə ji gær kadi i NJe kay njay ki Luwə ile.»

70 Jæju təl əl-de ə næ: «E mi ə m-mbæti səsi səi ki dɔgi gide e joo kin, nə dæw kare dansi ti, ndil su e mee ti.»

71 Lo kin ti, Jæju isi əl ta ki dɔ Judasi ti ki ngon lə Simɔ Isikariyoti ti. Tado e ə e dæw kare dan njé ndo je ti ki dɔgi gide e joo ki a ilə Jæju ji njé bæ je ti.

7

NGako Jæju je adi mede Jæju al

1 Go ti, Jæju nay ki lo njiyə ti dɔnangi Galile ti, ge al kadi n-njiyə n-aw ə n-təl dɔnangi Jude ti, tado njé kun dɔ *Jipi je isi sangi kadi n-tæli-e.

2 NGa ningə dɔkagilo ra nay lə Jipi je ki kadi isi gin Kəy lo ti e basi*,

3 ə ngako Jæju je əli-e əi næ: «I ne ə aw dɔnangi Jude ti adi njé ndo je læi ka ooi ne je ki isi ra-de kin tɔ.

4 Dæw ki ndigi kadi dije ooi-ne kam a ra ne je kuti lo ti al. NGa ningə, tæki isi ra ne je ki əti bəl kin, maji kadi ira adi dije pæti ooi-ni.»

5 Nə tæki rɔjeti, ngako je wa adi-e mede al.

6 Ə Jæju əl-de ə næ: «NDɔ ləm re al bæy; nə səi je, ndɔ je pæti to maji mbata ti læsi.

7 Dije ki dɔnangi ti ne kin a awi səsi ki ta al, nə mi bæ, mede majal səm mbata m-əl kilə rade je ki majal ki taga.

8 Səi ə awi lo ra nay ti kin. Mi bæ, m-a m-aw al, tado ndɔ ləm nay bæy.»

9 Go ta je ti ki əl kin, isi Galile ti ba.

10 Nə loki ngako je awi lo ra nay ti, e ka əti osi dɔ rəbi ti tɔ ki kanji kadi dæw oo-e. Aw tə lo kaw ki lo bæyɔ ti be.

Ne ndo ki lo ra nay kisi gin Kəy lo ti

11 Dɔkagilo ra nay ti, njé kun dɔ *Jipi je sangi Jæju ningə dæji əi næ: «E lo ti ki ra be ə?»

* 7:2 Ləbətiki 23.34-36; Dətərənom 16.13

12 Dije naji-naa ta ti ngay dæe ti dan kosi je ti; njé ki na je æli æi næ: «E dæw ki maji,» æ njé ki nungi æli æi næ: «Jagi, isi buki kosi dije wale,» tɔ.

13 E be ka dæw ki kadi æl ta lie ki taga wangi goto, bælɪ njé kun dɔ Jipi je.

14 NDɔ je ki mba ra nay dæ tɛɛ dana ngata ba Jæju aw gin kæy ti læ Luwæ, isi ndo ne dije.

15 E ne ki ndɔji Jipi je ngay adi dæji-naa ta æi næ: «E kam dæw ndo-e ne al tɔ, nga ra ban æ gær ne æti bæl be æ?»

16 Ə Jæju ilæ-de ti æ næ: «Nɛ ki m-isi m-ndo kin ngire j rɔm ti al, næ ngire j rɔ Luwæ ti ki nje kilæ-m.

17 Kin æ re dæw ndigi kadi n-ra ne ki Luwæ ndigi ba, lo kin ti æ a gær ay njay se ne ki m-isi m-ndo kin ngire j rɔ Luwæ ti æ se e mi wa æ m-indæ ngire wa.

18 Dæw ki nje kæl ta ki tɔne wa isi sangi tɔba læne wa. Næ dæw ki nje sangi tɔba læ nje kilæ-ne a æl ta ki rɔjeti, ningæ ne ki dana al goto rœ ti tɔ.

19 *Moji adi sæsi ndu-kun adi itaai maji, næ dæw ki tæl rɔne go ti goto. NGa ra ban æ isi sangi kadi itɔli-mi æ?»

20 Ə kosi je æli-e æi næ: «I aw ki ndil ki majal mei ti! Næ æ isi sangi kadi n-tɔli æ?»

21 Ə Jæju tæl un ta ilæ-de ti æ næ: «M-ra ne kare ba be, æ sæi pæti æti sæsi bæl!

22 Moji adi sæsi ndu kadi ijæi mæti ngan je (ningæ e ndu ki tɛɛ rɔ Moji ti ne par al, næ e kaje je ki kæte nu æ adi ndu kin) ba sæi isi ijæi mæti ngan je

ndo taa kææ ti[☆].

23 Kin æ re ijæi mæti ngon ndo taa kææ ti kadi tæ dæw kidi ndu-kun læ Moji al æ, ra ban æ mesi to sæsi dæm ti mi ki m-aji darɔ dæw ba pæti ndo taa kææ ti æ?

24 Iyæi ta gangi ta ki go lo koo ti læsi, æ igangi ta ki dana.»

Jæju e Kirisi ki Luwæ mbæte

25 Dije ki Jorijalæm ti æli æi næ: «Dæw kam al æ dije isi sangi kadi n-tɔli-e a?

26 NGA yæ a æl ta taga wangi am, æ dæw æl-e ta madi al! NJé kun dæje je ooi kadi e Kirisi æ se?

27 Ki ne kin, ji gær lo ki dæw kin j ti maji, næ ndo ki Kirisi ki e dæw ki Luwæ mbæte a tɛɛ hœy ba, dæw kare ka a gær loki j ti al.»

28 Lo kin ti, Jæju ki isi ndo dije ne gin kæy ti læ Luwæ un ndune ki taa æ næ: «Igai kadi igæri-mi maji, taa igæri lo ki m-j ti tɔ! Ningæ e mi wa ba m-ilæ rɔm al, næ Luwæ ki nje kilæ-m e dæw ki asi kadi dæw indæ mene dæe ti. Sæi, igæri-e maji al.

29 Mi m-gær-e maji tado m-j rœ ti, taa e e æ ilæ-m tɔ.»

30 Lo kin ti, dije isi sangi kadi n-uwæi Jæju, næ dæw ki kadi indæ jine dæe ti goto, tado ndo lie asi al bœy.

31 Ningæ dan kosi je ti, dije ngay adi-e mede ba æli æi næ: «Dɔkagilo ki Kirisi a re æ a ra ne kɔji je ki itæ yæ dingæm kin wa?»

32 Ə ta ki kosi je isi kɔti gin mindide ti ɔji dɔ Jæju kin osi mbi *Parisi je ti, adi Parisi je, ki njé kun dɔ njé kijæ ne mæsi

☆ 7:22 Læbætikɪ 12.3; Kilæ ngiræ ne je 17.10-13

kadi-kare je ilai njé ngəm dɔ lo je ləde kadi awi uwai Jəju.

³³ Ə Jəju əl ə nə: «M-a mi səsi ngan ndɔ je ndəy bəy, 6a m-a m-aw ki rɔ nje kilə-m ti.

³⁴ A sangi-mi nə a ingəi-mi al, tadɔ lo ki m-a mi ti kin a asi kadi a awi ti al.»

³⁵ Ə dɔ ta ti kin *Jipi je dəji-naa ta əi nə: «Lo ki ra be ə a aw ti ə kadi j-a j-inge al ə? A aw go ngakone je ti ki sanəi-naa dan Girəki je ti kin kadi aw ndo ne Girəki je ma?

³⁶ Ta ki əl ə nə: “A sangi-mi nə a ingəi-mi al, tadɔ lo ki m-a mi ti kin a asi kadi a awi ti al,” kin me nə ri ə?”

Dɔbəy ndɔ ra nay

³⁷ Dɔbəy ndɔ ra nay, ki e ndɔ ki bo ngay 6a*, Jəju j a taa un ndune əl ə nə: «Kin ə re dəw madi kində ra-e ə, kadi re rəm ti ay man.

³⁸ Dəw ki adi-m mene 6a, “ndəə man ki nje kadi dije isi ki dɔde taa a tɛɛ ngamee ti,” təkɪ Makitibi lə Luwə əl-n.»

³⁹ Lo kin ti; Jəju isi əl ta lə NDil Luwə ki kadi dije ki adi-e mede a ingəi, mbata dɔkagiloe ti kin NDil Luwə re dɔ dije ti al bəy, tadɔ Jəju ingə kɔsi-gon al bəy.

Kosi je gangi-naa mbata lə Jəju

⁴⁰ Dan kosi je ti, dije madi ki ooi ta kəl Jəju əli əi nə: «Təkɪ rɔjeti, dəw kam e NJe kəl ta ki ta Luwə ti ki sɔbi kadi a re ka kin ə wa!»

⁴¹ Njé ki nə je əli əi nə: «E Kirisi ki Luwə mbəte.» Nə njé

ki nungi bəy naji əi nə: «Kadi Kirisi e dəw ki Galile ti a?

⁴² Makitibi lə Luwə əl təkɪ Kirisi a e dəw ki gin koji ti lə *Dabidi, ningə a tɛɛ ki ta rəbi ki Bətiləhəm ti, ki e ngon 6e koji Dabidi*.»

⁴³ E be ə, kosi je gangi-naa mbata lə Jəju.

⁴⁴ Dije madi dande ti ndigi kuwe, nə dəw ki kadi ində jine dɔe ti goto.

Me ngə lə njé kun dɔ Jipi je

⁴⁵ Njé ngəm ta lo lə *Jipi je ki awi kadi uwai Jəju ka kin, təlɪ rəi rɔ njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je ti əi ki *Parisi je, ə njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je ki Parisi je dəji-de əi nə: «Ra ban ə irəi sie al ə?»

⁴⁶ Ə njé ngəm lo je əli əi nə: «NDɔ kare j-o dəw əl ta təkɪ dingəm kin isi əl-n al.»

⁴⁷ Ə Parisi je dəji-de əi nə: «Səi je ka iyəi rəsi adi ədi səsi tɔ a?»

⁴⁸ Oi dəw kare be dan njé ki boy je ti ə se dan Parisi je ti ade mene nɔɔ a?

⁴⁹ Kosi je kam əi dije ki gəri ndu-kun lə *Moji al, əi dije ki Luwə a tuji-de kɔ!»

⁵⁰ Nɪkodəm ki e ki kare dan Parisi je ti ki kəte aw rɔ Jəju ti un ta əl-de ə nə:

⁵¹ «Kin ə re dəw oo ta ki ta dəw ti al nɪm, taa oo ne ki ra al nɪm ə, ndu-kun ləje a gangi ta dɔe ti al*.»

⁵² Nə iləi-e ti əi nə: «J ka j dəw ki Galile ti tɔ a? Isangi gine maji o, nje kəl ta ki ta Luwə ti ki kadi e dəw ki Galile ti goto.»

⁵³ [Go ti, dəw ki ra ka ɔti aw be ləne.

8

Jəju əi ki dəne ki nje kuwə marim

¹ Jəju ɔti nɔɔ aw dɔ mbal kagi bini je ti.

² Nə loki lo ti njay par ə təl re nati kəy ti lə Luwə. Dije pəti rai ki rəe ti, ə isi nangi isi ndo-de ne.

³ Lo kin ti, njé ndo ndu-kun je, ki *Parisi je rai ki dəne ki indai jide dɔe ti lo kuwə marim ti, adi-e a ta kəm dije ti,

⁴ ningə əli Jəju əi nə: «Nje ndo dije, dəne kam j-ində jije dɔe ti lo kuwə marim ti.

⁵ NGa ningə, *Moji əl-je me ndu-kun* ti kadi ko dəne je ki be kin ji tilə-de ki mbal ji təl-de kɔ, ə se j, ta lai e ri wa?»

⁶ Əli ta kin be tə kulə ki kiyə kadi uwəi Jəju tə indai ta dɔe ti. Nə Jəju ilə dəne nangi ə isi ndangi ne ki ngon jine nangi.

⁷ Ə loki nayi-naa ki lə dəje ta ti, Jəju ɔr dəne taa əl-de ə nə: «Dəw ki dansi ti ne ki ra majal nja kare al ɔa, kadi ile ki mbal dɔsəy.»

⁸ Jəju əl ta be ɔa təl ilə dəne nangi gogi, isi ndangi ne nangi.

⁹ Ə loki ooi ta kin ɔa, ɔti kare kare, ilə ngire dɔ njé ki tɔgi ti, təl-n dɔ njé ki du ti. Ta təl tae ti, Jəju nay ki karne ba. Dəne ka kin ə a dadan lo ti;

¹⁰ ə Jəju un dəne ki taa əl-e ə nə: «Dəne, dije ka awi ra? Dəw kare ka gangi ta dɔi ti al a?»

¹¹ Ba dəne ile ti ə nə: «Babe, dəw kare ka gangi ta dɔm ti al,» ə Jəju əl-e ə nə: «Mi ka m-gangi ta dɔi ti al jagi tɔ, nga ningə aw, ə ira majal gogi al.»]

*

Jəju e kunji ki dɔnangi ti

¹² Jəju təl əl-de ɔəy ə nə: «Mi kunji ki dɔnangi ti, dəw ki un gom, a njiyə me til ti al, kunji ki nje kadi dije isi ki dɔde taa a unji dɔe ti.»

¹³ Lo kin ti, *Parisi je əli-e əi nə: «I wa ə isi ma naji ki dɔi ti ɔa, naji ki ma lai e ki rɔjeti al.»

¹⁴ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Re mi wa m-ma naji dɔ rɔm ti ka m-gər kadi naji ki ma ləm e ta ki rɔjeti, tadɔ mi m-gər lo ki m-ɔ ti nim, m-gər lo ki m-isi m-aw ti nim, nə səi je, igəri lo ki m-ɔ ti al nim, igəri lo ki m-isi m-aw ti al nim tɔ.

¹⁵ Səi isi gangi ta ki go lo koo ti lə dəw, nə mi m-gangi ta dɔ dəw ti al.

¹⁶ A kin ə re m-gangi ta nɔɔ ɔa, e ta ki gangi ki go rəbe ti, tadɔ mi ki karm ə m-gangi ta al, Bai ki nje kilə-m e səm naa ti.

¹⁷ Ningə me ndu-kun ti ləsi wa ka ndangi əi nə: «Kin ə re dije joo mai naji, ə naji ki ma ləde aw go-naa ti ɔa, ta ləde e ta ki rɔjeti.»*

¹⁸ Mi wa m-ma naji dɔ rɔm ti, ningə Bai ki ilə-m ka ma naji ləne dɔm ti tɔ.»

¹⁹ Ningə daji-e əi nə: «Bawi e lo ki ra ti dana?» Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Igəri-mi al, taa igəri Bai

☆ **8:5** Ləbətiki 20.10; Dətərənom 22.22-24 je ti ki mari kəte ki e ta lə Luwə ki ndangi tɔ kun mindi ki sigi.

* **8:11** [] Bar ta je kin goto me makitibi

al tɔ. Kin ə re igəri-mi ə re a igəri Bai tɔ.»

²⁰ Ta je kin tee ta Jəju ti loki isi ndo-n dije ne nati kəy ti lə Luwə. Isi lo ti ki ne je ki dije isi iləi kadi-kare titi adi Luwə isi ti. NGA ningə dəw uwe al, tado ndo lie asi al bəy.

Jəju əl ta dɔ kawne rɔ Bawne ti

²¹ Jəju əl-de ta ki rangi bəy ə nə: «M-a m-aw, ningə a sangi-mi, nə a oyi me majal je ti ləsi. Lo ki m-a m-aw ti kin a asi kadi a awi ti al.»

²² Lo kin ti, *Jipi je əli-naa əi nə: «A təl rəne ə se ra ban ə əl ə nə: “Lo ki m-a m-aw ti kin a asi kadi a awi ti al ə?”»

²³ Ə Jəju əl-de ə nə: «Səi, səi dije ki dɔnangi ti nangi ne, ə mi, mi dəw ki dɔrə ti taa nu tɔ; səi dije lə dɔnangi, nə mi, mi dəw lə dɔnangi al.

²⁴ Ningə e mbata kin ə m-əl-n səsi m-ə nə: “A oyi me majal je ti ləsi.” Kin ə re adi-mi mesi təkimi “NJe kisi nɔɔ” al ə, a oyi me majal je ti ləsi.»

²⁵ Ə dəji-e əi nə: «I wa kam i nə ə?» Ba Jəju ilə-de ti ə nə: «Mi dəw ki m-əl səsi lo kilə ngire ti nu wa kin.

²⁶ NGA ningə, ki oji dəsi, m-aw ki ta ngay kadi m-əl je, m-gangi je; nə ta ki m-ingə rɔ nje kilə-m ti kin par ə m-a m-ilə mbee rɔ dije ti ki dɔnangi ti ne. E, ta lie e ta ki rɔjeti.»

²⁷ Jəju isi əl-de ta ki dɔ Bawne Luwə ti nə əi je gəri me ta kin al.

²⁸ Ə Jəju əl-de ə nə: «NDɔ ki a bəi-mi *mi NGon dəw taa kagi-dəsi ti kin ba, a gəri kadi mi “NJe kisi nɔɔ”; taa a gəri kadi m-ra ne madi dɔ rɔm al

tɔ, nə e ne ki Bai ndo-m ə m-isi m-əl.

²⁹ NJe kilə-m e səm naa ti; iyə-m ki karm al, tado dɔkagilo je pəti m-ra ne ki nəl-e.»

³⁰ Loki Jəju əl ta kin be, dije ngay adi-e mede.

NGan ka Abirakam

³¹ Jəju əl *Jipi je ki adi-e mede ə nə: «Kin ə re ai dɔ njasi ti me ta ti ləm ba, səi njé ndo je ləm ki rɔjeti.

³² A gəri ne ki rɔjeti, ningə ne ki rɔjeti kin a taa səsi ilə səsi taa ji bəə ti.»

³³ Ə əi je əli Jəju əi nə: «Je ngan ka *Abirakam, ningə ji ra bəə lə dəw ndo kare al tɔ, nga ra ban be ə i əl ə nə ne ki rɔjeti a taa-je ilə-je taa ji bəə ti ə?»

³⁴ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Təkimi rɔjeti, adi m-əl səsi: dəw ki ra ki ra majal, e bəə lə majal.

³⁵ Bəə a isi ki dije ki isi ra bəə ləde kin biti ki nɔ ti al, nə ngon koji-de a isi səde biti ki nɔ ti.

³⁶ Adi re NGon lə Luwə taa səsi ji bəə ti ilə səsi taa ba, a səi dije ki taa kilə taa ki rɔjeti ji bəə ti.

³⁷ NGA ningə, m-gər kadi səi ngan ka Abirakam; nə isi sangi kadi itəli-mi tado imbatu ta ləm.

³⁸ Mi m-isi m-əl ne ki m-o rɔ Bai ti, nə səi ba, isi rai ne ki bawsi əl səsi tɔ.»

³⁹ Ningə iləi Jəju ti əi nə: «Kaje e Abirakam.» Ə Jəju əl-de ə nə: «Kin ə re səi ngan ka Abirakam təkimi rɔjeti ə re a rai kilə ra Abirakam.

⁴⁰ Mi m-əl səsi ne ki rɔjeti ki m-ingə rɔ Luwə ti, ningə ki

basine kin isi sangi kadi itəli-mi. E kin e kilə ki Abirakam ra al jagi.

⁴¹ Səi isi rai kilə ra bawsi.» Ningə iləi Jəju ti əi nə: «Je ngan je ki koji gin kaya ti al; Bawje e kare ba ə e Luwə.»

⁴² Ə Jəju əl-de ə nə: «Kin ə re Luwə e Bawsi ə re a indigi-mi, tadə m-təe rəe ti ə m-re lo kin ti. E mi wa ə m-re ki dəm al, nə e ə ilə-m.

⁴³ MBata ri ə igəri me ta ləm al ə? Igəri al tadə asi kadi uri mbisi go ta ti ləm al.

⁴⁴ Su ə e bawsi, ningə indigi kadi irai ndigi lə bawsi. E dəw ki e nje təl dije lo kilə ngirə kosi ti lie nu. E a me ne ra ti ki rəjeti nja kare al, tadə ne ki rəjeti goto rəe ti. Kin ə re əl ta ki ngom 6a, e kin ə e ta ki osi 6oe ti, tadə e nje ngom nim, e baw ne ra ki ngom nim.

⁴⁵ Mi 6a, mi nje kəl ta ki rəjeti ə imbati kadi adi-mi mesi.

⁴⁶ Nə dansi ti ə asi kadi təji təkə m-ra majal ə? A kin ə re m-əl ta ki rəjeti ə, ra ban ə imbati kadi-mi mesi ə?

⁴⁷ Dəw ki e ya Luwə, a oo ta lə Luwə, ningə səi, oi ta lie al, mbata səi yae je al.»

Jəju əi ki Abirakam

⁴⁸ Lo kin ti, *Jipi je əli Jəju əi nə: «E go rəbe ti kadi j-əl j-ə nə: j dəw ki *Safari ti, taa ndil ki majal isi mei ti tə.»

⁴⁹ Ə Jəju əl-de ə nə: «Jagi, ndil ki majal goto mem ti, nə ne kare ki m-o 6a, mi m-əsi gon Bai, ə səi imbati kəsi gonm tə par.

⁵⁰ Mi m-isi m-sangi kadi dije iləi təji dəm ti al. Dəw ki isi

sangi kadi dije iləi təji dəm ti e noo, e ə a gangi ta kin adi-m.

⁵¹ Ningə təkə rəjeti, adi m-əl səsi, dəw ki təl rəne go ta ti ləm 6a, dəwe kin a oy al ratata.»

⁵² Lo kin ti noo, Jipi je əli-e əi nə: «Ki ne kin, jə gər maji ngata təkə ndil ki majal isi mei ti. *Abirakam oy, taa njé kəl ta je ki ta Luwə ti ka oyi tə, ningə j əl ə nə: “Dəw ki təl rəne go ta ti ləi 6a, dəwe kin a oy al ratata.”

⁵³ J itə kaje Abirakam ki oy kin a? Taa njé kəl ta ki ta Luwə ti ka oyi tə! J o rəi kadi j nə ə?»

⁵⁴ Ba Jəju ilə-de ti ə nə: «Kin ə re m-təji rəm mi wa ningə, e təji ki ndae goto. NGA ningə, dəw ki nje kilə təji dəm ti e Bai. E ki isi əli ta lie əi nə e Luwə ləsi,

⁵⁵ nə igəri-e al. Mi m-gər-e. Kin ə re m-əl m-ə nə m-gər-e al ə, re m-a mi nje ngom tə səi je be tə. Nə mi m-gər-e, taa m-təl rəm go ta ti lie tə.

⁵⁶ Kasi Abirakam ra rənəl ngay mbata ində mene ti kadi n-a n-oo ndə ki m-a m-re-n. NGA ningə oo ndə rem, adi rəe nəl-e ngay.»

⁵⁷ Lo kin ti, Jipi je dəji Jəju əi nə: «İra 6al kuti mi al 6əy ə kəmi oo Abirakam a?»

⁵⁸ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Təkə rəjeti, adi m-əl səsi, kəte no koji Abirakam ti, “Mi m-isi noo”.»

⁵⁹ Lo kin ti noo be, kəi mbal kadi n-tiləi Jəju, nə ur dan kosi je, ə tēe gin kəy ti lə Luwə kə, aw.

9

Jəju aji nje kəm tə kare

1 Loki Jəju isi ində də ningə, oo dəw ki kəme tə lo koje ti nu isi.

2 *NJé ndo je lie dəji-e əi nə: «Nje ndo dije, dingəm ki kəme tə lo koje ti nu kin, kəme tə ɔji-n dɔ majal lie e wa ə se, ɔji-n dɔ majal lə njé koje je ə*?»

3 Ə Jəju əl-de ə nə: «E ta lə majal lie al nim, e ta lə majal lə njé koje je al nim, nə kəme tə be mba kadi Luwə ɔji-n təgine taga kadi dije gəri.

4 Dəkagilo ki kadi to bəy, sɔbi kadi ji rai kilə lə dəw ki nje kilə-m, tadɔ lo a ndul ɔa, lo kadi dəw a ra kilə goto.

5 Təki mi-n dɔnangi ti ne bəy, mi kunji ki dɔnangi ti.»

6 Loki Jəju əl ta je kin be ɔa, go ti, tibi man tane nangi, ləy-n nangi, ɔr gidi kəm nje kəm tə ti ka kin.

7 Ningə, əl nje kəm tə ə nə: «Aw itogi kəmi lo ndogi man ti ki Silowe*.» «Silowe» kɔr me nə «nje kaw kilə». Be ə, nje kəm tə aw togi kəmne loe ti ka kin, ɔa ta təl-e, kəme oo lo maji.

8 NJé gədi kəy je lie, ki njé je ki kəte isi ooi-e lo kəy nɛ ti, əli əi nə: «Ma, e kam e dəw ki nje kisi nangi, kəy nɛ ka kin al a?»

9 Ningə njé ki nɔ je əli əi nə: «E darə e wa.» Ə njé ki nungi əli əi nə: «Jagi e e al, nə e dəw ki nje titi naa sie.» Ningə e wa ki dɔne əl ə nə: «E darəm mi wa.»

10 NGata ə dəji-e ta əi nə: «Re e j wa ə, ra ban be ə kəmi oo lo ə?»

11 Ə əl-de ə nə: «Dingəm ki tɔe nə Jəju ə ləy nangi ɔr gidi kəm ti, ə əl-m ə nə: “Aw

Silowe ti itogi kəmi”, ə m-aw m-togi kəmm, par ə kəmm oo lo maji.»

12 Ningə dəji-e əi nə: «Dingəm kin e ra be ə?» Ə əl-de ə nə: «M-gər al.»

Parisi je dəji ta dingəm ki kəte kəme tə ka kin

13 Lo kin ti, ɔri dingəm ki kəte kəme tə ka kin awi sie rɔ *Parisi je ti.

14 Ningə, ndɔe ti ki Jəju ləy-n nangi ki man tane ɔr gidi kəme ti adi kəme oo lo ka kin e ndɔ taa kəə.

15 Ə Parisi je dəji-e ta ki yəde rangi bəy se n-ra ban ə n-oo lo wa? Ə əl-de ə nə: «Jəju ɔr nangi ki ləy kəmm ti, ə m-aw m-togi kəmm, ə ngɔsine kəmm oo lo.»

16 Lo kin ti, Parisi je ki madi əli əi nə: «Dəw ki ra nɛ kin e dəw ki j rɔ Luwə ti al, tadɔ ində kəmne go ndɔ taa kəə ti al.» Nə njé ki nungi əli əi nə: «Ra ban be ə, dəw ki nje ra majal par a aw ki togi kadi ra-n nɛ kɔji je ki əti bəl be kin ə?» Be ə, ta kin re ki gangi-naa dande ti.

17 Ningə təli dəji nje kəm tə ka kin bəy əi nə: «NGa j wa ki dɔi, ta ri ə əl dɔ dəw ti ki tɛɛ kəmi adi kəmi oo lo kin ə?» Ə nje kəm tə əl ə nə: «E nje kəl ta ki ta Luwə ti.»

18 *Jipi je mbati kadi mede təki e dəw ki kəte kəme tə, ə ngɔsine dəw tɛɛ kəme adi kəme oo lo. Rai biti adi njé koje je rai.

19 Ə dəji-de ta əi nə: «Dəw kam e ngonsi wa təki rɔjeti a? A re e ngonsi wa ə, kəme tə lo koje ti wa a? A re kəme tə lo

koje ti ə, ra ban be ə ngəsine kəme oo lo ə?»

²⁰ Ə njé koje je əli əi nā: «Ji gər maji kadi e ngonje wa, taa kəme tɔ lo koje ti nu tɔ.

²¹ Nə ki ɔji dɔ kəme ki ngəsine oo lo, ə se nā ə tɛɛ kəme adi kəme oo lo wa kin ə, ji gər nɛ kare me ti al. Ningə e wa tɔgi gangi ə nā idəji-e, ə a əl ta ki dɔ rɔne ti.»

²² Njé koje je əli ta kin be mbata bəl ki bəli Jipi je. Tado Jipi je dɔɔi ta naa ti kadi tə dəw ki re əl ə nā Jəju e Kirisi ki Luwə mbəte ba, sɔbi tuwe gin kəy kaw-naa ti ləde kɔ.

²³ E mbata kin ə, njé koje je əli əi nā: «E wa tɔgi gangi ə nā, idəji-e.»

²⁴ Ə Parisi je bari dəw ki kəte kəme tɔ ka kin adi-e re ki kɔ joo, ningə əli-e əi nā: «əl ta ki rɔjeti, ɔsi-n gon Luwə. Ji gər kadi dingəm kin e nje ra majal.»

²⁵ Lo kin ti, dingəm ki kəte kəme tɔ ka kin əl-de ə nā: «E nje ra maji, ə se e nje ra majal wa ka m-gər nɛ kare me ti al, nɛ kare ki m-gər maji ən: kəte kəm tɔ, ningə ngəsine kəmm oo lo.»

²⁶ Ningə təli əli-e əi nā: «E ri ə ra səi ə? Ə ra ban tɔ ə adi kəmi oo lo ə?»

²⁷ Lo kin ti əl-de ə nā: «Ta kin m-əl səsi kəte ngata, ə imbati koo ta ləm, ə ra ban ə igei kadi m-təl m-əl səsi bəy ə? Indigi kadi itəli njé ndo je lie tɔ a?»

²⁸ Loki əl Parisi je ta be ba, əi je taji-e ə əli-e əi nā: «I ə i nje ndo lie, nə je, je njé ndo je lə *Moji.

²⁹ Ji gər kadi Luwə əl ta ki Moji, nə dəw ləi kin, ji gər lo ki

tɛɛ ti al.»

³⁰ Ə dingəm ka kin əl Parisi je ə nā: «E nɛ ki əti bəl ngay kadi dəw ki səi, igəri loki tɛɛ ti al tɔ, ə dəwe ka kin taa adi kəmm oo lo.

³¹ Ji gəri maji kadi dije ki njé ra majal, re əli ta ki Luwə ə, Luwə oo dɔ ta ləde al, nə dəw ki nje bəl Luwə, ki nje təl rɔne go ndue ti, Luwə oo dɔ ta lie.

³² Ki mari nu wa kin, ndɔ kare kadi j-o nə dəw madi ə adi kəm dəw ki tɔ lo koje ti nu oo lo be kin, m-o al bəy.

³³ Kin ə re dingəm kin i rɔ Luwə ti al ə, nɛ madi kare ki asi kadi ra goto.»

³⁴ Lo kin ti, əli-e əi nā: «I dəw ki a me majal ti lo koji ti nu kam ə, ige kadi i ə indo-je nɛ!» Ba tuwəi-e adi tɛɛ taga.

³⁵ Jəju oo kadi tuwəi-e, ə loki inge, dəje ə nā: «I adi mei *NGon dəw a?»

³⁶ Ə əl Jəju ə nā: «Babe, NGon dəw ə e na wa əl-m adi tə m-ade mem.»

³⁷ Ningə Jəju əl-e ə nā: «I o-e ki kəmi, e darɔe e wa ə isi əli ta kin.»

³⁸ Be ə, dingəm ka kin əl Jəju ə nā: «Babe, m-adi mem.» Ba ɔsi məkəsine nangi nɔe ti.

³⁹ Jəju əl-e ə nā: «M-re dɔnangi ti ne mba gangi ta, m-re mba kadi dije ki kəmde tɔ, ooi lo, ə kadi njé ki kəmde oo lo, təli njé kəm tɔ je tɔ.»

⁴⁰ Loki Parisi je madi ki ai ki Jəju nɔɔ, ooi dɔ ta ki Jəju əl kin ningə, dəji-e əi nā: «Je ka je njé kəm tɔ je tɔ a?»

⁴¹ Ə Jəju ilə-de ti ə nā: «Kin ə re səi njé kəm tɔ je təkɔ rɔjeti ə, re majal ləsi a goto, nə təkɔ j-isi-n, ə oi rəsi kadi kəmsi oo lo

kin 6a, majal læsi to lo tone ti ba.»

10

Kuji ta ki dɔ 6a bati je ti

¹ Jəju əl ə nə: «Təki rɔjeti adi m-əl səsi. Kin ə re dəw madi ur go bati je ti ki ta kəy al, nə i bal ki dɔ bər ki rəbi ki rangi 6a, dəwe kin e nje ɔgi, e baw kaya.

² Nə dəw ki ur kəy go bati je ti ki ta kəy, e ə e 6a bati je.

³ Nje ngəm ta kəy bati je tɛɛ ta kəy ade, 6a bati je ooi dɔ ndue. Nɪngə ɔar bati je læne kare kare ki tɔde, tɛɛ sɔde taga.

⁴ Loki tɛɛ ki bati je læne pəti taga nɪngə, ɔti njiyə nɔde ti, 6a bati je uni goe, tɔdɔ gəri ndue.

⁵ Bati je a uni go dəw ki rangi al. Re ooi dəw ki rangi 6a, a ayi-naa say kɔ kade ti, tɔdɔ gəri ndu dije ki rangi al.»

⁶ Jəju əl-de kuji ta kin, nə gəri nɛ ki əl-de ta dɔ ti kin al.

⁷ Ə təl əl-de ɔəy ə nə: «Təki rɔjeti, adi m-əl səsi, mi ta kəy bati je.

⁸ Dije pəti ki rəi nɔm ti, əi njé ɔgi je, ki baw kaya je, adi bati je ooi ta ləde al*.

⁹ Mi ta kəy, re dəw ur kəy ki rəbi ki rɔm ti 6a, dəwe a ingə kaji. A ur kəy nim, a tɛɛ nim, taa a ingə nɛ kusone nim tɔ.

¹⁰ Nje ɔgi re 6a, re mba ɔgi, re mba təl nɛ, ə re mba tuji nɛ tɔ par. Nə mi, m-re mba kadi dije ingəi kaji. Nɪngə kadi e kaji ki to mbar mbar.

¹¹ «Mi 6a bati je ki m-ul bati je maji. Dəw ki ul bati je maji, adi rɔne mbata bati je læne.

¹² Nə dəw ki e nje ngəm bati je mba kingə la par ɔi e bade al, loki oo jagim isi re ki dɔ bati je 6a, iyə bati je ə ay, adi jagim re uwə-de je, sane-de je.

¹³ Nje ngəm bati je mbata kingə-n la kin ay, tɔdɔ nɛ lie e la par ə isi sangi, adi oo lo kadi ində rɔne kɔ ti mbata lə bati je al. Mi, mi 6a bati je ki m-ində kəmm go bati je ti maji.

¹⁴ M-gər bati je læm, ə bati je læm gəri-mi tɔ.

¹⁵ Gəri-mi təki Bai gər-m ə mi m-gər-n Bai kin be tɔ. Be ə, m-adi rɔm mbata bati je læm.

¹⁶ M-aw ki bati je ki rangi nɔɔ ɔəy ki əi me kəy ti ne al. Əi je ka, sɔbi kadi m-re sɔde me kəy ti tɔ. A ooi ndum 6a, a təli nɛ kul je ki kare ba gin ɔade ti ki kare ba.

¹⁷ Bai ndigi-m, mbata m-ilə rɔm kɔ kadi tə m-təl m-ingə kingə ki rangi.

¹⁸ Dəw ki a ində tɔgi dɔm ti kadi m-ilə rɔm kɔ goto. E mi wa ə m-adi ki me ndigi læm. M-aw ki tɔgi kadi m-adi-n nim, kadi m-taa-n nim. E kin ə e ndu ki m-gər ki rɔ Bai ti.»

¹⁹ Ta lə Jəju kin təl re ki gangi-naa ki rangi dan *Jipi je ti ɔəy.

²⁰ NGay je dande ti əli əi nə: «NDil ki majal isi mee ti, dɔe a dana al, ə ra ban ə isi oi ta lie ə?»

²¹ Ə njé ki nungi əli əi nə: «Dəw ki ndil ki majal isi mee ti əl ta be al. Dəw ki ndil ki majal isi mee ti asi kadi a tɛɛ kəm njé

* 10:8 Jərəmi 23.1-2; Ejəkəl 34.2-3

kəm tɔ je al.»

Jipi je mbati koo mbide ti tæki Jaju e NGon Luwə

²² Dəkagiloe ti kin, *Jipi je isi rai nay tər ndu dɔ kəy ti lə Luwə Jorijaləm ti. E dəkagilo kul ti.

²³ Jəju ilə lo aw je təl je gin pal ti lə *Salomɔ, nati kəy ti lə Luwə.

²⁴ Jipi je iləi-naa gəi gide, ningə əli-e əi nə: «Kadi ban ti ə a əl-je ta ki kadi meje osi nangi ə? Kin ə re j̄ Kirisi ki Luwə mbəte ə, əl-je wangi adi j-o.»

²⁵ Ə Jəju əl-de ə nə: «Ta kin m-əl səsi kəte ngata, nə imbati kadi itaai ta ləm. Ne je ki m-isi m-ra-de me tɔ Bai ti kin mai naji dɔm ti.

²⁶ Nə səi, imbati kadi-mi mesi. Imbati tadɔ səi dan bati je ti ləm al.

²⁷ Bati je ləm ooi ndum, m-gər-de, ningə əi je uni gom tɔ.

²⁸ M-adi-de kaji ki to biti ki nɔ ti, ɔi tade a t̄i al. Taa dəw ki kadi ində tɔginə taa-n-de jim ti ka goto tɔ.

²⁹ Bai ki nje kadi-m-de aw ki tɔgi dɔ dije ti pəti, adi dəw madi ki asi kadi ində tɔgi taa-n-de ji Bai ti goto.

³⁰ Je ki Bai je dije ki kare ba.»

³¹ Lo kin ti, Jipi je təli kəi mbal ɔəy kadi n-tiləi Jəju n-təli-e.

³² Ə Jəju əl-de ə nə: «M-ra ne je ki maji maji ngay ta kəmsi ti ki tɔgi ki j̄ rɔ Bai ti, nga e ki ra ə igei kadi itiləi-mi ki mbal itəli-mi ki mbae ə?»

³³ Ə Jipi je əli-e əi nə: «E mbata ne maji ki ira ə ji ge

kadi ji tiləi ki mbal ji təli al, nə e ki mbata ta ki mal. Tadɔ j̄ ki j̄ dəw kare par əl ə nə j̄ Luwə*.»

³⁴ Jəju əl-de ə nə: «Luwə əl me ndu-kun ti ləsi ə nə: “Mi m-əl səsi, səi luwə je”.

³⁵ Dije ki Luwə əl-de ta ləne ə Luwə ɔar-de luwə je kin. Ningə igəri maji kadi dəw asi tɔgi buji ta lə Luwə al.

³⁶ Mi, e Luwə ə mbəti-m, ilə-m dɔnangi ti, ə m-əl-n m-ə nə mi NGon Luwə, ningə səi əli əi nə se mi nə ə m-əl m-ə nə mi NGon Luwə wa ɔa, mi nje kəl ta ki mal dɔ tɔ Luwə ti, kin e mba ri ə?

³⁷ Kin ə re m-ra kilə lə Bai al ningə tə adi-mi mesi al!

³⁸ A kin ə re m-isi m-ra kilə lə Bai ningə, re adi-mi mesi al ka, adi mesi kilə je ki m-ra-de ka kin ndəy taa. Adi mesi kadi igəri tæki Bai isi mem ti, ə mi m-isi me Bai ti tɔ.»

³⁹ Lo kin ti, sangi rəbi nja kare ɔəy kadi n-uwəi Jəju, nə tɛɛ mbɔde ti aw.

⁴⁰ Jəju təl aw gidi ba Jurde ti, lo ti ki kəte Jə ra dije batəm ti. Jəju aw isi loe ti kin nɔɔ.

⁴¹ Dije ngay awi rɔe ti, ningə əli-naa əi nə: «Jə ra ne madi kare ki əti ɔəl al, nə ne je pəti ki əl oji-n dɔ dingəm kin e ne je ki rɔjeti.»

⁴² Lo kin ti nɔɔ be dije ngay adi mede Jəju.

11

Ki Lajar lo koy ti

¹ Dingəm kare ki nje moy e nɔɔ, tɔe nə Lajar. Isi me ɔe ti ki Batani ki e ngon ɔe lə Mari əi ki ngokone Marti.

² E daro Mari wa kin ə a o y yibi ki əti maji nja Babe ti nim, bor njae ki bisi done nim. NGA ningə e ngokoe Lajar ə rəe toe.

³ NGakonaa je ki done ki joo kin ilai dəw madi ade aw əl Jəju ə nə: «Babe, basa madi e moy.»

⁴ Loki Jəju oo ta kin ningə əl ə nə: «Moy lə Lajar kin a tol-e al, nə e moy ki re kadi toji togi Luwə, taa kadi dije ilai toji dom ti mi NGon Luwə to.»

⁵ Jəju ndigi Marti əi ki ngokoe Mari, taa ndigi Lajar to.

⁶ Jəju oo maji kadi Lajar e moy, nə isi lo ti ki isi ti kin ba ndo joo bəy.

⁷ Go ti, əl njé ndo je ləne ə nə: «Adi ji təli j-awi Jude ti gogi.»

⁸ Ə *NJé ndo je lie əli-e əi nə: «Nje ndo dije, ndo ngay al ne bəy ə *Jipi je sangi kadi n-tiləini ki mbal n-təli-ni ka kin ə, ige kadi itəl aw Jude ti bəy a?»

⁹ Jəju ilə-de ti ə nə: «NGan kadi e dōgi gide joo me kadi ti ki kare. Ningə kin ə re dəw njiyə kada ə a osi al, tado oo lo maji.

¹⁰ A re njiyə kondə ə a osi, tado oo lo maji al.»

¹¹ Go ta ti kin, Jəju ilə ta ki rangi do ti ə nə: «Madije Lajar to bi, ningə m-a m-aw kadi mndəl-e.»

¹² Ə njé ndo je əli-e əi nə: «Babe, re e bi ə to ə a ndəl bəy.»

¹³ Jəju əl ta lə koy Lajar, nə njé ndo je ooi təkə e ta lə bi ki kare.

¹⁴ Ə Jəju əl-de ay njay ə nə: «Lajar oy.

¹⁵ NGA ningə ki oji dōsi, rəm

nəl-m ngay kadi m-goto loe ti, kadi tə səi je adii-mi mesi. Ba ki ne kin, adi j-awi dəe ti.»

¹⁶ Ə Tomasi ki isi bari-e «NDingə» əl ndəgi njé ndo je ə nə: «J-əi ka adi j-awi sie təj-oyi sie.»

Jəju e nje kadi dije təli isi ki dode taa

¹⁷ Loki Jəju re tee Bətani ti, oo kadi dibi Lajar ra ndo so ngata.

¹⁸ Bətani e basi ki Jorijaləm, asi kulə mətar mitə be par,

¹⁹ adi *Jipi je ngay rəi rə Marti ti əi ki Mari kadi səli mede oji-n do koy lə ngokode.

²⁰ Lokə Marti oo kadi Jəju a re noo, j aw tilə kəme, ningə Mari taa isi yəne nangi me kəy ti.

²¹ Marti ki aw tilə kəm Jəju, əl Jəju ə nə: «Babe, kin ə re j səje ne ə re ngokom a oy al.

²² Nə ki ne wa kin ka m-gər kadi ne je pəti ki idəji Luwə ə a adi.»

²³ Ə Jəju əl-e ə nə: «NGokoi a j lo koy ti.»

²⁴ Ningə Marti ile ti ə nə: «E ki rəjeti, m-gər kadi ndo ki njé koy je a j taa lo koy ti dəbəy ndo ti ə, Lajar a j taa lo koy ti to^ə.»

²⁵ Lo kin ti, Jəju əl-e ə nə: «Mi nje kadi dije j taa lo koy ti, ki nje kadi dije isi ki dode taa. Dəw ki adi-m mene, re oy mindi ka, a təl isi ki done taa.

²⁶ NGA ningə, dəw ki isi ki done taa, ə adi-m mene ba, dəwe kin a oy al ratata. M-dəji se oo be wa?»

²⁷ Ba Marti ile ti ə nə: «Oyo, Babe, m-adi mem təkə j ə j

Kirisi ki Luwə mbəte, j̄ ə j̄ NGon lə Luwə, j̄ ə j̄ dəw ki səbi kadi a re dənangi ti.»

Jəju nq mbata koy lə Lajar

28 Go ta ti ki Marti əl kin 6a, ət̄i aw 6ar ngokone Mari, əl-e ta nangi yəḡirə be ə nə: «Nje ndo dije a nq̄, ə isi dəji kadi aw.»

29 Lok̄i Mari oo ta kin taa par ə j̄ taa kalangi aw ki rə Jəju ti.

30 Jəju ur me 6e ti al 6əy, e lo ti wa ki Marti aw inge ti kəte ka kin 6əy.

31 *Jipi je ki isi me kəy ti ki Mari, isi s̄ali mee, lok̄i ooi-e j̄ taa kalangi, t̄ē taga, ooi ə nə isi aw ki d̄o 6adi ti kadi nq̄ wa, adi j̄i taai goe ti.

32 Lok̄i Mari aw t̄ē lo ti ki Jəju a ti, ə oo Jəju 6a, osi nangi njae ti, ningə əl-e ə nə: «Babe, kin ə re j̄ s̄aje ne ə re ngokom a oy al.»

33 Lok̄i Jəju oo kadi Mari isi nq̄, taa Jipi je ki j̄i goe ti ka isi nq̄i t̄o 6a, mee ur made, taa ndile isi nangi al t̄o.

34 Ə dəji-de ə nə: «H̄əi-e ra be ə?» Ba əli-e əi nə: «Babe, ire ə a o.»

35 Lo kin ti, Jəju nq̄.

36 Ə Jipi je əli əi nə: «Oi t̄oji ki t̄oji ndigi ki ndige kin.»

37 Nə njé ki nungi əli əi nə: «T̄ē kəm nje kəm t̄o, nga ra ban ə asi kadi ɔgi Lajar koy al t̄oy?»

Jəju adi Lajar j̄ lo koy ti

38 Lo kin ti, me Jəju t̄əl ur made kur ki rangi 6əy, adi ət̄i aw ki d̄o 6adi ti. Ningə e bole mbal ə indəi mbal made utii tae.

39 Jəju əl-de ə nə: «Ōri mbal kin k̄o», nə Marti ki konan nje goto əl Jəju ə nə: «Babe, ra ndo s̄o ngata, adi a ət̄i.»

40 Ə Jəju əl-e ə nə: «M-əli m-ə nə ri ə? M-əli m-ə nə re adi mei ə a o t̄ogi Luwə.»

41 Lo kin ti, ɔri mbal k̄o, ə Jəju un kəmne ki taa ningə əl ə nə: «Bai, m-ra-i oyo t̄əki o d̄o ndum.»

42 M-ḡar kadi ta je ki m-isi m-əl s̄əi kin o d̄o ndum d̄or̄o, nə m-əl ta kin be mbata kosi dije ki ḡəi gidim kin, kadi adi-mi mede t̄əki e j̄ ə ilə-m.»

43 Go ta ti kin 6a, Jəju un ndune ki taa əl ta ki t̄əgine ə nə: «Lajar, it̄ē taga!»

44 Ningə nje goto Lajar ində lo t̄ē taga. Jie je ki njae je e ki ragi ki ta kibi, taa ta kəme e ki dole ki kibi t̄o. Ə Jəju əl-de ə nə: «H̄tuti-e, ə iȳəi-e adi aw.»

Dije d̄əi ta naa ti kadi n-t̄əli Jəju

(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Lk 22.1-2)

45 *Jipi je ngay ki awi r̄o Mari ti, ə ooi n̄ē ki Jəju ra, adi mede Jəju.

46 Nə njé ki n̄a je awi inḡəi *Parisi je, əli-de n̄ē ki Jəju ra.

47 Lo kin ti, njé kun d̄o njé kij̄ə n̄ē m̄əsi kadi-kare je, ki Parisi je, ɔsi d̄o njé gangi ta je lə Jipi je naa ti, ningə dəji-naa əi nə: «E ri dana ə kadi j̄i rai ə? Dingəm kin ra n̄ē je ki ət̄i 6əl 6əl ngay!»

48 Kin ə re j̄-iȳəi-e j̄-adi ra n̄ē je ləne kin ki n̄one ti ə, dije p̄əti a adi-e mede, ningə dije ki Rom ti a r̄əi kadi tuji k̄əy lə Luwə, taa a tuji gin 6e l̄əje t̄o!»

49 Ə Kayipi ki e ki kare dan njé kun dɔ Jipi je ti, ki ɓale ti nɔɔ e ki bo dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je ti, un ta əl-de ə nə: «İgəri ne kare me ne ti ki isi ra ne kin al!

50 İməri ta maji oi! E soti ngay mbata ti ləsi kadi ba kal dəw kare oy mbata lə gin dije kosi, ə gin ɓe ki tae ba ingə tuji al.»

51 NGa ningə e ta ki Kayipi wa ɓa əl ki dənə al, nə təkı ɓale ti nɔɔ e ki bo dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je ti, Luwə ində ta tae ti adi ilə mbəe kate təkı sɔbi kadi Jəju a oy mbata lə gin ɓe lə Jipi je.

52 Ningə a oy mbata lə gin ɓe lə Jipi je par al, nə a oy mba kadi kaw-n ngan lə Luwə ki sanəi-naa ki lo je dangi dangi kin kadi təli gin dije ki kare ba.

53 İ dɔ ndəe ti nɔɔ kin, njé kun dɔ Jipi je uni ndude kadi n-təli Jəju.

54 E be ə, Jəju ində ngangı njiyə taga ta kəm Jipi je ti. Ɔr rənə aw ɓasi kadi dilə lo ti, me ngon ɓe ti ki ɓari-e Epirayım. Aw isi ti nɔɔ ki njé ndo je ləne.

55 Dəkagilo ra nay lə Jipi je ki ɓari-e Paki e ɓasi, adi dije ngay awi Jorijaləm ti kate nɔ ti kadi tə rai ne je ki go kuje ti lade əi Jipi je kadi Luwə oo-nde tə dije ki kanji majal.

56 Dije ka kin əi gin kəy ti lə Luwə, ningə isi sangi Jəju, ə dəji-naa ta dande ti əi nə: «Mər ta ləsi e ri ə? Kadi a re lo ra nay ti al a?»

57 Ne kare ɓa, njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki Parisi je adi ndu kadi re dəw madi oo lo ki Jəju e ti ɓa, kadi

əl-de adi n-awi n-uwəi-e.

12

Mari ɓuki yibi ki əti maji nja Jəju ti

(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9; Lk 7.36-50)

1 NDɔ mehe kate nɔ ra nay Paki ti, Jəju aw Bətani ti ki Lajar isi ti. Lajar ki ndɔ ki ade j̄ taa lo koy ti.

2 Lo kin ti nɔɔ, rai ne kuso ki tɔ Jəju. Marti ə e nje kadide ne kuso, ningə Lajar e ki kare dan njé kisi ta ne kuso ti ki Jəju.

3 Mari un yibi ki rai ki man kagi ki ɓari-e nar, a rosi ngon ku be, ɓuki nja Jəju ti, ningə go ti, ɓər njae ki bisi dənə. E yibi nar dərəe ki gate e ngay. Baye taa me kəy.

4 Lo kin ti, Judasi Isikariyoti ki e ki kare dan njé ndo je ti lə Jəju, e ki a un dɔ Jəju, əl ə nə:

5 «MBa ri ə e ki gati ki yibi kin, taa-n la ki lo kilə ti ki ndɔ ɓu mitə be ka e ki ra-n ki njé ndoo je al ə?»

6 Judasi əl ta kin be mba to ɓa ta lə njé ndoo je to rəe al, nə mbata e nje ɓogi. E ə ɓəl la e jie ti, adi isi ɓogi la ki isi ɓuki me ti ndəy ndəy.

7 Nə Jəju əl ə nə: «tyəi Mari jəke! Ra ne kin be nginə-n ndo ki kadi darəm a aw-n ɓada.

8 NJé ndoo je kam, isi səsi ne ki ndɔ je pəti, nə mi m-a m-isi səsi ki nɔ ti al.»

Dije dəi ta naa ti kadi n-təli Lajar

9 Kosi *Jipi je ngay ooi kadi Jəju e Bətani ti, adi rəi. Ningə rəi mbata lə Jəju par al, nə rəi

mba koo Lajar ki Jəju ade j̄ taa lo koy ti ka kin to.

¹⁰ E be ə, njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je uni ndude kadi n-təli Lajar kɔ,

¹¹ mbata e ta lie ə ra adi Jipi je ngay iyəi-de ə adi mede Jəju.

Jəju ur me be ti ki Jorijaləm ki kəsi-gon

(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Lk 19.28-40)

¹² Lo ti go ti, kosi dije ki ngay ki rəi Jorijaləm, ooi kadi Jəju isi re Jorijaləm,

¹³ ə ɔyi baji tan je, ə tɛɛi taga gidi be ti, awi tilə kəme. Ningə lo kin ti, uni ndude ki taa əli əi nə: «Tɔji e ki dɔ Luwə ti! Ningə kadi Luwə ində jine dɔ dəw ti ki re ki tɔ Babe, kadi Luwə ində jine dɔ ngar ti lə *Isirayəl je!»

¹⁴ Jəju ingə ngon koro, ningə al isi dɛe ti təkɪ ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə:

¹⁵ «fɛəl al, be bo *Siyɔ!

Igo lo o, ngar ləi isi re, İsi dɔ ngon koro ti.✧»

¹⁶ Dɔsəy ba, njé ndo je lie gəri me ne je ki isi rai kin al, nə loki dije isi iləi tɔji dɔ Jəju ti ngata ba kadi mede ole dɔ ti təkɪ makitibi lə Luwə əl ta lie kadi ne kin a ra ne dɛe ti be. Ningə e nee ka ə isi ra ne dɛe ti kin.

¹⁷ Dije ngay ki ndɔ ki əi sie naa ti loki ndəl Lajar ade tɛɛ bada, dan njé koy je ti, mai naji lie.

¹⁸ Ningə e naji ki ma ləde kin ə ra adi kosi dije awi tiləi kəme, tadɔ ooi kadi ra ne kɔji ki əti bəl ngay kin.

¹⁹ Lo kin ti, *Parisi je əli-naa dande ti əi nə: «Oi to ki taga ta

kəmsi ti ne kadi asi ra ne madi al; dije pəti buki-naa ki goe ti!»

Girəki je sangi kadi n-ooi Jəju

²⁰ Girəki je madi əi dan dije ti ki rəi Jorijaləm lo ra nay ti kadi ɔsi məkəside nangi nɔ Luwə ti.

²¹ Girəki je ka kin rəi bəsi rɔ Pilipi ti ki e dəw ki ngon be ti ki Bətisayda ki Galile ti, dəji-e əi nə: «Ji ndigi kadi j-o Jəju.»

²² Ə Pilipi aw əl Andire, nga ə indəi rɔde naa ti joo pu awi əli Jəju.

²³ Jəju ilə-de ti ə nə: «Ki ne kin ba, ndɔ asi kadi Luwə tɔji togim mi *NGon dəw ki taga ngata.

²⁴ Ningə ki rəjeti, adi m-əl səsi, kə ko ki kare ki ɔsi nangi kin re oy al ə, a to ki karne ba par, a re oy tɔ ba, a tɛɛ ki kə ko je ki rangi ngay.

²⁵ Dəw ki ndigi koo maji rɔne, a t̄i tae, nə dəw ki iyə ta koo maji rɔne dɔnangi ti ne, a ngəm rɔne kadi kaji ki bitɪ ki nɔ ti.

²⁶ Kin ə re dəw madi ge ra kilə bəə ləm ba, sɔbi kadi un gom, nga ningə nje kilə bəə ləm kin a e səm lo ti ki m-a m-ı̄ ti. Dəw ki nje ra kilə bəə ləm, Bai Luwə a ɔsi gone.»

Jəju əl ta ki dɔ koyne ti

²⁷ Jəju əl ə nə: «Ki ne kin, ndilm isi nangi al, ə se ta ri ə kadi m-əl wa? Kadi m-əl m-ə nə: “Bai, aji-m ta dɔ kadi ti ki ngə ki a re dɔm ti kin a?” NGa e mbata dɔ kadi wa kin ə m-re bitɪ m-tɛɛ-n ne kin.

²⁸ Bai, itɔji adi dije gəri tɔba ləi.» Ningə ndu dəw ba j̄ ki

dɔrɔ ti ə nɔ: «M-adi dije gəri tɔ ɓa ləm ngata, nɔ m-a m-adi-de gəri ɓəy.»

²⁹ Kosi dije ki ai loe ti nɔɔ ə ooi ndu ta kin ki mbide əli əi nɔ: «E ndi ə ndangi nɛ.» Ningə njé ki nungi əli əi nɔ: «Malayka kare ə əl-e ta.»

³⁰ Ə Jəju əl-de ə nɔ: «NDU ta ki ɓa ə oi kin tɛɛ mbata ləm mi al, nɔ tɛɛ ki mbata ləsi səi je.

³¹ Ki ne kin, e dɔkagilo ki kadi Luwə a gangi-n ta dɔ dije ti ki dɔnangi ti ne ngata, e dɔkagilo ki kadi Luwə a uwə-n nje majal ki isi ində tɔgine dɔ dije ti ki dɔnangi ti ne, ile gidɔ lo ti kɔ ngata.

³² NGA ningə mi, ndɔ ki dije a ɓəi-mi taa dɔ kagi-dəsi ti kin ɓa, m-a m-ndɔr dije pəti ki rəm ti.»

³³ Me ta ti kin, Jəju tɔji kadi gəri se go rəbi ki ban ə a oy-n wa?.

³⁴ Ə kosi je əli-e əi nɔ: «J-ingə me makitibi ndu-kun je ti ləje təki Kirisi ki e dəw ki Luwə mbəte, a isi biti ki nɔne ti ɓi a oy al[☆], nga ra ban be ə jɛ ə nɔ: “Sɔbi kadi a ɓəi NGon dəw taa dɔ kagi-dəsi ti ə?” Ə NGon dəw ə wa kin e nɔ dana ə?»

³⁵ Ba Jəju əl-de ə nɔ: «Kunji e dansi ti ne dɔkagilo ndəy ɓəy. Ningə kadi injiyəi ki nɔsi ti loki kunji isi unji dəsi ti kin, kadi tɔ til ingə səsi dɔ rəbi ti al. Tado dəw ki njiyə me til ti, gər lo ki isi aw ti al.

³⁶ Dɔkagilo ki kunji e səsi kin ɓa, adi mesi kunji, kadi tɔ itəli dije ki me kunji ti.» Loki Jəju əl-de ta be ningə, ɔti aw ɓɔyɔ rɔne say ta kəmde ti.

Jipi je mbati kadi mede Jəju
³⁷ Jəju ra nɛ kɔji je ki əti ɓəl ɓəl ta kəm *Jipi je ti ka, mbati kadi-e mede.

³⁸ E kin tɔji ta ki nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay əl ə nɔ:

«Babe, nɔ ə taa ta ki tɛɛ taje ti osi mbide ti kin ə?
E nɔ je ə Babe tɔji-de tɔgine ə[☆]?»

³⁹ Ningə darɔ Ejay ə wa təl a nɔɔ ɔr gin nɛ ki asii kadi mede al ə nɔ:

⁴⁰ «Luwə tɔ kəmde,
Kadi tɔ ooi lo al,
Adi mede ngə ngororo,
Kadi tɔ gəri nɛ madi kare al,
Kadi tɔ təli kəmde rɔ Luwə ti al,
Nə tɔ Luwə jɛ aji-de.[☆]»

⁴¹ Ejay əl ta kin be mbata kunji Jəju ki oo kəte nu ə əl-n ta dɔe ti.

⁴² Nɛ kare ɓa, dan njé kun dɔ Jipi je ti wa kin, ngay je adi mede Jəju, nɔ mbati kəli ki taga mbata lə *Parisi je ki kadi a tuwəi-de kɔ gin kəy kaw-naa ti ləde əi Jipi je[☆].

⁴³ Oi maji ngay kadi dije ə piti-de ə e soti itə kadi Luwə ə piti-de.

Ta ki ta Jəju ti ə a gangi ta

⁴⁴ Jəju əl ta ki ndune ki boy ə nɔ: «Dəw ki adi-m mene ɓa, e mi ə adi-m mene al, nɔ e nje kilə-m ə ade mene;

⁴⁵ ningə dəw ki oo-m ə, oo nje kilə-m tɔ.

⁴⁶ Mi, mi kunji, ə m-re dɔnangi ti ne mba kadi dəw ki adi-m mene ɓa, dəwe njiyə me til ti al.

⁴⁷ Kin ə re ta ləm osi mbi dəw ti, ə dəwe ra-n kilə al ə, e

☆ 12:34 Pa je 110; Ejay 9.6; Daniyəl 7.14
☆ 12:42 9.22

☆ 12:38 Ejay 53.1 ☆ 12:40 Ejay 6.9-10

mi 6a m-gangi ta dœ ti al, tado m-re dœnangi ti ne kadi m-aji dije 6i kadi m-gangi ta dœde ti al.

48 Dœw ki mbati-m nim, taa ta lœm al nim œ, aw ki nje gangi ta dœne ti ngata. Tado e ne je ki m-ndo dije wa kin œ, a gangi ta dœe ti dœbœy ndœ ti.

49 Tœki rœjeti, m-œl ta ki dœ rœm al, nœ e Bai ki nje kilœ-m œ adi-m ndu je ki kadi m-œl nim, m-ndo nim.

50 NGa ningœ, m-gœr kadi ndu ki Luwœ adi kin œ, e nje re ki kaji ki biti ki nœ ti. Ta je ki m-œl, m-œl-de tœki Bai œl-m.»

13

Jœju togi nja njœ ndo je lœne

1 Kœte nœ ra nay Paki ti, Jœju gœr kadi ndœ re nga kadi tœ iyœ dœnangi œ aw rœ Bawne ti. Jœju ki ndigi njœ ki yœne je ki dœnangi ti ne mari nu, ndigi-de biti kadi tœl tœe.

2 Jœju œi ki njœ ndo je lœne isi ta ne kuso ti lo sœlœ. Ningœ dœkagilœe ti kin, su indœ ta ga kulœ Jœju ji njœ bœ je ti me Judasi ti ki ngon lœ Simœ Isikariyoti ngata.

3 Jœju wa ki dœne gœr kadi Bawne Luwœ ilœ ne je pœti jine ti, ningœ gœr tœki n-j rœe ti œ n-re, adi n-a n-tœl n-aw rœe ti gogi.

4 Jœju j taa ta ne kuso ti, œr kibi lœne ki ilœ dœ made ti, 6a un ta kibi dœœ-n 6œdine.

5 Go ti, mbœl man me ne ti, 6a ilœ rœne togi nja njœ ndo je lœne, œ bœr njade ki ta kibi ki kœte dœœ-n 6œdine ka kin.

6 Loki Jœju re tœœ dœ Simœ Piyœr ti 6a, Simœ Piyœr œl-e œ nœ: «Bœbe, j œ kadi itogi njam a?»

7 œ Jœju œl-e œ nœ: «Ne ki m-isi m-ra kin, ta ji naa ti ne igœr al, nœ a gœr mee ki 6œy ti.»

8 Be ka Piyœr œl Jœju œ nœ: «Jagi, j a togi njam al.» œ Jœju ile ti œ nœ: «Kin œ re m-togi njay al 6a, ne madi ki 6œw-je naa ti sœi goto.»

9 Ningœ Piyœr œl œ nœ: «Bœbe, re e be 6a, itogi njam par al, nœ kadi itogi jim je, ki dœm je tœ.»

10 œ Jœju œl-e œ nœ: «Dœw ki ndogi man, aw ki ndoo togi njane par, 6i rœe je pœti al, tado ndœgi rœe je ay njay. NGa ningœ sœi je, rœsi ay njay, nœ e dije pœti 6a rœde ay, al 6œy tœ.»

11 Lo kin ti, Jœju gœr dœw ki a ule ji njœ bœ je ti, œ œl-n œ nœ: «E sœi pœti 6a rœsi ay, al.»

12 Loki Jœju togi njade gine gangi ningœ, un kibi lœne ilœ rœne ti, œ tœl aw isi ta ne kuso ti gogi, 6a œl-de œ nœ: «Igœri me ne ki m-ra sœsi kin a?»

13 Isi 6ari-mi NJe ndo dije je, Bœbe je, ningœ e go rœbe ti, tado e mi œ wa.

14 NGa ningœ re mi ki mi NJe ndo dije je, mi Bœbe je œ m-togi njasi ningœ, sœi ka sœbi kadi itogi njanaa ki yo je ki ne je tœ.

15 E ne œ m-œji sœsi, kadi sœi ka indaji, irai tœki m-ra sœsi kin be tœ.

16 Tœki rœjeti, adi m-œl sœsi, 6œœ itœ 6ane al, taa ngon nje kaw kilœ itœ nje kile al tœ.

17 Tœki igœri ngata kin œ, irai kile œ, rœsi a nœl sœsi ngay.

18 E sœi pœti 6a m-isi m-œl ta lœsi al; m-gœr dije ki m-mbœti-

de. NGa ningə, səbi kadi ta ki makitibi lə Luwə əl kin ra ne. Makitibi əl ə nə: “Dəw ki isi uso səm ne, tu gajine əsi-m[☆].”

19 M-əl səsi ta kin basine, kadi tə ndo ki nee a ra ne ba, igəri təkı “Mi NJe kisi noo.”

20 Təkı rəjeti, adi m-əl səsi, dəw ki uwə dəw ki m-ile ki rone ti, uwə-m ki rone ti, ə dəw ki uwə-m ki rone ti, uwə nje kilə-m ki rone ti to.»

Jəju əl təkı Judasi a un dəne
(Mt 26.21-25; Mk 14.18-21;
Lk 22.21-23)

21 Go ta je ti kin, ndil Jəju isi nangi al, adi ta teə tae ti ki taga ə nə: «Təkı rəjeti, adi m-əl səsi, dəw kare dansi ti ne a ilə-m ji dije ti.»

22 Lo kin ti, njé ndo je lie goi kəm-naa, ningə dəji-naa se nā dana ə isi əl ta lie wa.

23 Ki kare dan njé ndo je ti, ki e dəw ki Jəju ndige, isi kadi Jəju ti basi.

24 Ə Simo Piyər ra ne yəgiri nangi əl-e-n kadi dəji Jəju se isi əl ta lə nā dana wa.

25 NJe ndo ka kin əy ki do Jəju ti, ningə dəje ə nə: «Babe, dəwe e nā ə?»

26 Ə Jəju ile ti ə nə: «E dəw ki m-a m-ade mapa ki m-gangi, m-ilə me təy ti kin.» Ningə Jəju gangi mapa ilə me təy ti, adi Judasi ki ngon lə Simo Isikariyoti.

27 Loki Judasi taa mapa ka kin taa par ə, *Satə ur mee ti. Ə Jəju əl-e ə nə: «Ne ki to mei ti kadi ira ka kin, ira law!»

28 Dan dije ti ki isi sie ta ne kuso ti kin, dəw ki kadi gər se mba ri ə əl-e ta kin be wa goto.

29 Tə ka ki Judasi e-n nje koti bəl la ka kin, ngay je ooi təkı Jəju dəje kadi aw ndogi ne ki kadi n-rai nay Paki, ə se kadi aw adi ne madi njé ndoo je wa be.

30 Judasi taa mapa ki Jəju ade ka kin taa par ə teə taga. Do kade ti kin, lo ndul ngata.

31 Loki Judasi teə ba, Jəju əl ə nə: «Ki basine kin, dije iləi toji dəm ti mi *NGon dəw, ningə mi NGon dəw m-ra m-adi dije iləi toji do Luwə ti to.

32 Kin ə re m-ra m-adi dije iləi toji do Luwə ti ba, Luwə wa ki dəne a adi dije iləi toji dəm ti mi NGon dəw to. NGa ningə e ne ki a ra ne basine.

33 NGanm je, mi səsi ne, naa ti dəkagilo ki ndəy be par. A sangi-mi, ningə təkı m-əl-n *Jipi je, m-əl səsi bone to təkı: “Lo ki m-a m-aw ti, a asi kadi awi ti al.”

34 M-adi səsi ndu-kun ki sigi ki e ta kadi indigi-naa dansi ti ki yo je ki ne je. Maji kadi indigi-naa dansi ti ki yo je ki ne je təkı mi m-ndigi-n səsi kin be to.

35 Kin ə re indigi-naa dansi ti ki yo je ki ne je ba, dije pəti a gəri təkı səi njé ndo je ləm.»

*Jəju əl təkı Piyər a naji ta gər-
ne*
(Mt 26.33-35; Mk 14.29-31;
Lk 22.31-34)

36 Simo Piyər dəji Jəju ə nə: «Babe, a aw ra ə?» Ə Jəju ile ti ə nə: «Lo ki m-a m-aw ti, a asi kadi un gom ki basine kin al, nə a un gom ki bəy ti.»

37 Ba Piyər dəji Jəju ə nə: «Babe, mba ri ə m-a m-asi kadi m-un goi ki basine kin al ə?»

Mi basi ngay kadi m-ilə rəm kə mbata lai!»

³⁸ Lo kin ti, Jəju ilə Piyər ti ə nə: «Adi j basi ngay kadi ilə rəi kə mbata ləm wa ta? Təki rəjeti, adi m-əli, kunə kinjə nq al bəy ə, a naji ta nja mitə ə nə igər-m al.»

14

Jəju e rəbi ki kaw ki rə Luwə ti

¹ Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Səbi kadi mesi bəl al, adi mesi Luwə, ə adi-mi mesi tə.

² Me be ti lə Bai, kəy je e ngay nq. Kin ə re e ne ki rəjeti al ə, re m-a m-əl səsi, tadə m-aw kadi m-ində də lo dana mbata ti ləsi.

³ Lok m-aw, ə m-ində də lo dana gine gangi ningə, m-a m-təl tə m-re kadi m-əy səsi, m-aw səsi rəm ti, kadi tə lo ki mi ti, səi ka səi ti tə.

⁴ Səi, igəri rəbi ki kaw lo ti ki m-isi m-aw ti.»

⁵ Lo kin ti, Tomasi əl Jəju ə nə: «Bəbe, ji gər lo ki isi aw ti al tə, ə ra ban be ə j-a ji gər rəbi ki kaw ti ə?»

⁶ Ə Jəju əl-e ə nə: «Mi rəbi, mi ta ki rəjeti, mi kisi ki də taa. Rəbi ki rangi ki kadi dəw asi kaw-n rə Bai Luwə ti goto.

⁷ Re igəri-mi bə, a igəri Bai tə. NGa ningə, təki j-a-n ne wa kin, igəri-e nim, oi-e nim tə.»

⁸ Ningə Pilipi əl Jəju ə nə: «Bəbe, itəji-je Bawje Luwə adi j-o-e par ə, e wa kin asi-je naki.»

⁹ Ə Jəju ile ti ə nə: «Pilipi, e mari nu ba ə m-a səsi ne kin ka igər-m al bəy a? Dəw ki oo-m bə, oo Bai Luwə tə. Ra ban be ə əl ə nə: “Itəji-je Bawje Luwə adi j-o-e?”

¹⁰ O tə ta ki rəjeti al kadi mi m-isi me Bai ti, ə Bai isi mem ti a? Ta je ki m-isi m-əl səsi kin, e mi wa ki dəm bə m-isi m-əl al; e Bai ki isi mem ti ə isi ra kilə je ləne.

¹¹ Adi-mi mesi təki mi m-isi me Bai ti, ə Bai isi mem ti tə kin. A re adi-mi mesi də ta je ti ki m-isi m-əl al ə, kilə ra je lə Luwə ki oi ki kəmsi kin yo ə, adii mesi ndəy.

¹² Təki rəjeti, adi m-əl səsi, dəw ki adi-m mene bə, e ka a ra ne je ki m-isi m-ra-de kin tə. A ra ne je ki əti bəl ngay bəy, mbata mi m-isi m-aw rə Bai ti.

¹³ NGa ningə, ne je pəti ki idəji me təm ti ə, m-a m-ra m-adi səsi, mba kadi mi NGon, m-ra m-adi dije iləi təji də Bai Luwə ti.

¹⁴ Kin ə re idəji ne madi me təm ti ə, m-a m-ra m-adi səsi.»

Jəju un ndune kadi n-a n-ilə ki NDil Luwə

¹⁵ Jəju ilə ta ki rangi də ti bəy ə nə: «Kin ə re indigi-mi ə, a təli rəsi go ndu-kun je ti ləm.

¹⁶ Ningə mi, m-a m-dəji Bai Luwə kadi ilə ki NJe ra səsi ki rangi, ki a isi səsi biti ki nq ti.

¹⁷ E ə e NDil ki nje ra ne ki rəjeti, ki dije ki dənangi ti ne asi kadi taai-e mede ti al, tadə ooi-e al, taa gəri-e al tə, nə səi je, igəri-e, mbata isi kadisi ti ne, taa a isi mesi ti tə.

¹⁸ M-a m-iyə səsi ki karsi tə ngan kal je be al, nə m-a m-təl kadi m-re rəsi ti.

¹⁹ Nay ngay al kadi dije ki dənangi ti ne a ooi-mi al ratata, nə səi je, a oi-mi, tadə m-isi ki dəm taa, taa səi je ka a isi ki dəsi taa tə.

20 NDəe ti kin ə, a oi kadi mi me Bai ti, ningə səi, səi mem ti, ə mi, mi mesi ti tə.

21 Dəw ki nje ndigi-m, e dəw ki ngəm go ndu-kun je ləm maji nim, təl rəne go ti nim. Bai a ndigi dəw ki nje ndigi-m, ningə mi ka m-a m-ndige tə, taa m-a m-təje rəm ki taga kadi gər-m tə.»

22 Judi (ki Judasi Isikariyoti al) əl Jəju ə nə: «Babe, ra ban be ə je par ə a təji-je rəi ki taga kadi ji gər-i, bi a təji rəi ki taga kadi ndəgi dije ki dənangi ti ne kin gəri-ni al ə?»

23 Jəju ile ti ə nə: «Dəw ki ndigi-m ə, a ngəm go ta je ləm. Bai a ndige, ningə je ki Bai Luwə joo pu j-a ji re rəe ti, j-a j-ində be naa ti sie.

24 Dəw ki ndigi-m al, təl rəne go ta je ti ləm al. Ta je ki isi tēē tam ti ə isi oi kin, e ta je ki mi wa m-əl ki dəm al, nə e ta je ki j rə Bai ti ki nje kilə-m.

25 M-əl səsi ta je kin dəkagilo ki mi səsi naa ti ne bəy kin.

26 Nje ra səsi, NDil ki Bai a ilə sie adi səsi me təm ti kin, a ndo səsi ne je pəti, taa a ole mesi də ne je ti pəti ki m-əl səsi tə.

27 M-iyə lapiya m-adi səsi, m-adi səsi lapiya. Ningə mi m-adi səsi təkı dije ki dənangi ti ne adii səsi al. Adi mesi osi nangi, iḅəli al.

28 Oi tēē tam ti m-əl m-ə nə: «M-a m-aw, ə m-a m-təl m-re rəsi ti». Ningə kin ə re indigi-mi ə, a irai rənəl də kaw ti ki m-isi m-aw rə Bai ti, tadə e, e ki bo itə-m.

29 M-əl səsi ta kin ḅasine, kəte taa kadi ne je rai ne, kadi tə loki a rai ne ḅa, adii mesi.

30 M-a m-əl səsi ta gogi al ngata, tadə, nje majal ki isi ində təgine də dije ti ki dənangi ti ne, re. Ningə e aw ki təgi madi dəm ti al,

31 nə a ingə ta rəbi kadi ra adi dije gəri təkı m-ndigi Bai, ə m-ra ne je təkı Bai dəji-m kadi m-ra. II taa lo kin ti adi j-awi.»

15

Jəju e kagi nju ki rəjeti

1 Jəju əl ə nə: «Mi, mi kagi nju ki rəjeti, ningə Bai e ḅa nje ndər nju tə.

2 Baji nju ki j rəm ti, ə andi al ə, Bai a tige kə, nə e ki andi maji ḅa, a tigə ngan bajie je ki majal kə kadi andi ki kəte də made ti.

3 Ningə səi, ne ndo ki m-ndo səsi, ra adi səi dije ki ayi njay ngata.

4 Ə re uwəi rəsi rəm ti ngə ḅa, mi m-a m-uwə səsi rəm ti ngə tə. NGa ningə, tə ka ki baji kagi a asi kadi andi ki kanji kagi al ka kin ə, səi ka a asi kadi irai ne madi ki kanji kadi uwəi rəsi rəm ti, al tə.

5 Mi kagi nju, ə səi bajim je tə. Dəw ki uwə rəne rəm ti ngə, ə mi m-uwe rəm ti tə ḅa, a ra ne je ki maji maji ngay, tadə a asi kadi irai ne madi ki maji kanjim al.

6 Dəw ki uwə rəne ngə rəm ti al, a iləi-e kə gidi lo ti tə baji kagi be. Baji kagi je ki tuti, a kəi-de kadi ḅuki-de poro kadi oi por kə.

7 Kin ə re uwəi rəsi rəm ti ngə, ə ta ləm isi mesi ti tə ḅa, idəji ne ki indigi ə a ingəi.

8 Ne ki a ra kadi dije iləi təji də Luwə ti ki taga, e ta kadi irai

kilə je ki maji maji, ki dɔ-naa ti, dɔ-naa ti nim, kadi itɔji təkɪ səi njé ndo je ləm ki rɔjeti nim tɔ.

⁹ Mi m-ndigi səsi təkɪ Bai ndigi-m be tɔ. NGa ningə, maji kadi ai dɔ njasi ti, me ndigi ti ki m-ndigi səsi.

¹⁰ Kin ə re itəli rəsi go ndu-kun je ti ləm ə, a ai dɔ njasi ti, me ndigi ti ki m-ndigi səsi, təkɪ m-təl-n rəm go ndu-kun je ti lə Bai Luwə, ə m-a-n dɔ njam ti, me ndigi ti ki e ndigi-m kin be tɔ.

¹¹ «M-əl səsi ta je kin be mba kadi rənəl ki mem ti e rənəl ləsi tɔ, ningə kadi rənəl ləsi e rənəl ki asi-naa tapi.

¹² *NDu-kun ləm ə to kin: Indigi-naa ki yo je ki ne je dansi ti, təkɪ m-ndigi-n səsi kin be tɔ.

¹³ Kin ə re dəw un rone ilə kɔ mbata lə madine je ə, ne madi ki rangi ki kadi a ra, tɔji-n ndigi-naa ki itə e kin goto ngata.

¹⁴ Kin ə re irai ne ki m-dəji səsi kadi irai ba, səi madim je.

¹⁵ M-bar səsi bəə kilə je al ratata, tadɔ bəə kilə gər ne ki bae isi ra al. NGa ningə mi, m-bar səsi madim je, mbata m-adi səi igəri ne je pəti ki m-ingə rɔ Bai Luwə ti.

¹⁶ E səi je ba imbəti-mi al, nə e mi ə m-mbəti səsi. Ningə, m-adi səsi kilə kadi awi, irai kilə je ki maji maji, ki a to ratata. Ba lo kin ti, Bai a adi səsi ne je pəti ki idəji-e ki tɔm.

¹⁷ Ne kare ki m-dəji səsi, e ta kadi indigi-naa ki yo je ki ne je dansi ti.»

Dije ki dɔnangi ti ne, mede majal ki Jaju əi ki njé ndo je ləne

¹⁸ Jaju əl bəy ə nə: «Kin ə re dije ki dɔnangi ti ne əsi səsi ta ə, kadi igər təkɪ e mi ə əsi-mi ta kəte nɔsi ti.

¹⁹ NGa ningə, kin ə re səi uwəi ki dije ki dɔnangi ti ne ba, re dije ki dɔnangi ti ne a ndigi səsi; nə ki ne kin, səi uwəi səde al, tadɔ m-mbəti səsi, m-tɛɛ səsi kɔ dande ti. Ningə e mbata kin ə, əsi səsi ta.

²⁰ Ə adi mesi ole dɔ ta ti ki m-əl səsi kəte m-ə nə: “Bəə itə bane al” kin. Kin ə re adi-mi kɔ ba, a adi səsi kɔ tɔ, a re təli rɔde go ta ti ləm ba, a təli rɔde go ta ti ləsi tɔ.

²¹ Ki ne kin, a adi səsi kɔ mbata ləm, tadɔ gəri dəw ki nje kilə-m al.

²² Kin ə re m-re al, re m-əl-de ta al ə, re dəw a tidə majal je ləde dɔde ti al; nə ki ne kin, lo kadi a əli əi nə: “Gər ə ji gər al,” kadi dəw iyə-n go majal je ləde kɔ goto.

²³ Dəw ki mee majal səm ba, mee majal ki Bai Luwə tɔ.

²⁴ Kin ə re m-ra kilə madi ki dəw madi ki rangi ra nja kare al, dande ti al ə, re dəw a tidə majal je ləde dɔde ti al; nə ki ne kin, ooi kilə ram je ki kəmde. Be ka, mede majal səm nim, majal ki Bai nim.

²⁵ Ningə, e ne ki ra ne be mba kadi ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: “Mede majal səm ki kanji ta madi,✧” kin nee ra ne.

²⁶ «NJe ra səsi ki m-a m-ilə sie ki tɔ Bai Luwə, a re. Ningə e ə e NDil ki nje kəl ne je ki rɔjeti dɔ Luwə, ki a j rɔ Luwə ti. E ə a ma naji dɔm ti.

27 NGa ningə, səi ka a mai naji ləm tɔ, tado səi səm naa ti lo kilə ngirə ne je ti nu.»

16

1 «M-əl səsi ta je kin be pəti mba kadi tə iyəi ta kadi-me ləsi al.

2 Dije a tuwəi səsi kə gin kəy kaw-naa je ti. Ningə ndo je a rai wa bəy ki kadi njé ki a təli səsi, a əli mede ti əi nə e kilə lə Luwə ə yə n-isi n-rai.

3 A rai be, mbata gəri Bai al nim, gəri-mi al nim.

4 NGa ningə, m-əl səsi ta je kin be kəte, kadi tə ndo ki nee je a rai ne ba, mesi ole do ti təkiki ndo ki m-əl səsi. M-əl səsi ta je kin lo kilə ngire ti nu al, tado mi səsi naa ti ne.

Kilə ra NDil Luwə

5 «Ki basine kin, m-isi m-aw ki rə nje kilə-m ti, nə dəw kare dansi ti ki kadi dəji-m ə nə: “Isi aw ra wa ka,” goto.

6 Mesi ur made mbata ta je ki m-əl səsi.

7 NGa ningə, e ta ki rəjeti ə m-əl səsi: maji ngay mbata ti ləsi kadi m-aw, tado re m-aw al ə, dəw ki nje ra səsi ki səbi kadi a re kin, a re al. A re m-aw tɔ ba, m-a m-ilə sie m-adi səsi.

8 Ə loki a re ba, a ra kadi dije ki dənangi ti ne gəri ne ki e majal ki ra, ki ne ra ki dana, ki ta ki gangi.

9 Kadi gəri ne ki e majal ki ra, tado mbati kadi-mi mede,

10 kadi gəri ne ra ki dana, tado m-isi m-aw rə Bai ti, ningə səi a oi-mi gogi al ratata,

11 kadi gəri ta ki gangi, tado gangi ta do nje majal ti ngata. Adi e nje majal ki isi ində

təgine do dije ti ki dənangi ti ne.

12 «M-aw ki ta je ngay bəy kadi m-əl səsi, nə ki basine kin, a al do si.

13 NGa ningə, dəkagilo ki NDil ki nje kəji ne je ki rəjeti a re ba, a ra kadi igəri ne je pəti ki rəjeti. A əl ta ki təne wa al, nə a əl ne je pəti ki ingə rə Luwə ti, ningə a ilə səsi mbə ne je ki a rai ne lo ti ti tɔ.

14 E təji tɔba ləm ki taga, tado e ta je ləm, ə a ilə səsi mbəe.

15 Ne je pəti ki e yə Bai, e yam tɔ. E mbata kin ə, m-əl-n m-ə nə: E ta je ləm, ə NDil a ilə səsi mbəe.»

Me kə təl rənəl

16 Jəju əl ə nə: «Nay dəkagilo ndəy ba kadi a oi-mi al, ningə dəkagilo ndəy go ti ə, a təli oi-mi gogi.»

17 Ə njé ndo je madi əli-naa dande ti əi nə: «Ta ki əl-je ə nə: “Nay dəkagilo ndəy ba kadi a oi-mi al, ningə dəkagilo ndəy go ti ə, a təli oi-mi gogi,” kin mee nə ri ə? Taa əl ta ki kare bəy ə nə: “Tado m-isi m-aw rə Bai ti.”

18 Ə “dəkagilo ndəy” ki əl tae kin me nə ri tɔ ə? Ji gər me ta ki ge kəl-je kin al!»

19 Loki Jəju gər kadi njé ndo je lie isi sangi kadi dəji-e ta ba, əl-de ə nə: «Isi dəji-naa ta dansi ti əji do ta ki m-əl səsi m-ə nə: “Nay dəkagilo ndəy ba kadi a oi-mi al, ningə dəkagilo ndəy go ti ə, a təli oi-mi gogi,” kin.

20 NGa ningə, təkiki rəjeti, adi m-əl səsi: A nqi je, a ndigəi ndoo je, nə dije ki dənangi ti

ne a rai rɔnəl. Me kɔ a ra səsi, nə me-kɔ ləsi kin a təl rɔnəl.

²¹ Loki dāne aw tə oji ngon ɓa, e me kɔ ti, tadɔ dɔkagilo kɔ lie re, nə loki ngon tɛɛ rɔe ti ngata ɓa, mee oy dɔ kɔ ti, mbata rɔnəl dəw ki oje ile dɔnangi ti.

²² Ningə, səi ka, ki ɓasine kin, səi me kɔ ti, nə m-a m-təl m-o səsi, kadi rɔnəl a rosi mesi, ningə e rɔnəl ki dəw a ɔr mesi ti goto al.

²³ NDɔe ti kin, a dɔji-mi ta dɔ ne madi ti al ngata. Ningə, tɔki rɔjeti, adi m-əl səsi, Bai a adi səsi ne je pəti ki idəji-e ki tɔm.

²⁴ Biti ɓone ka, idəji ne madi ki tɔm al ɓəy. Idəji ə a ingəi, kadi rɔnəl ləsi asi-naa tapi.

Jəju tətɪ rɔ dije ki dɔnangi ti ne

²⁵ «M-əl səsi ta je kin me kuji ta ti, nə ndɔ je a rai nɔɔ kadi m-a m-əl səsi ta me kuji ta ti al ngata, nə m-a m-əl səsi ta ki dɔ Bai Luwə ti wangɪ taga.

²⁶ I dɔ ndɔe ti kin, a dɔji ne Bai ki tɔm, ningə m-a m-əl səsi al, tɔki m-isi m-əl ta ki Bai mbata ti ləsi,

²⁷ tadɔ Bai Luwə ə wa ndigi səsi. Luwə ndigi səsi, mbata indigi-mi, taa adi mesi tɔki m-ɷ rɔe ti ə m-re tɔ.

²⁸ M-ɷ rɔ Bai ti ə m-re dɔnangi ti ne, ningə ki ɓasine kin, m-a m-iyɛ dɔnangi ə m-təl m-aw rɔ Bai ti gogi.»

²⁹ Ə njé ndo je lie əli əi nə: «O, ki ne kin, yə əl-je ta ay njay, ki kanji kəl me kuji ta ti kin.

³⁰ Ningə ki ɓasine kin, ji gər kadi igər ne je pəti, taa ta je ki to me dəw ti ɓəy, kadi tə dəw

dəji ka igər kəte. Lo kin ti, j-adi meje kadi ɷ rɔ Luwə ti.»

³¹ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Adi mesi ngata a?

³² Oi, dɔ kadi isi re, ningə ki ne kin, re tɛɛ ne ngata ki kadi dije a sanəi səsi ki lo kare kare. A iyəi-mi ki karm, nə mi ki karm al, tadɔ Bai Luwə e səm naa ti ne.

³³ M-əl səsi ta je kin pəti be, mba kadi lapɷya e mesi ti, me kində rɔ naa ti səm. A ingəi kɔ dɔnangi ti ne, nə kadi uwəi tɔgisi ba, tadɔ m-tətɪ rɔ njé tɔgi je ki dɔnangi ti ne ngata.»

17

Jəju əl ta ki Luwə mbata ləne wa nim, mbata lə njé ndo je ləne nim

¹ Go ta ti ki Jəju əl kin ɓa, un kəmne ki taa dɔrɔ ti, ningə əl ə nə: «Bai, ndɔ re nga. Itɔji tɔɓa ləm, mi NGoni ki taga adi dije gəri, kadi tə mi NGoni, m-tɔji tɔɓa ləi ki taga madi dije gəri tɔ.

² I, adi-m tɔgi dɔ dije ti pəti, kadi tə m-adi njé ki iyə-de jim ti, isi ki dɔde taa bitɪ ki nɔ ti.

³ Kisi ki dɔ taa bitɪ ki nɔ ti, e ta kadi dəw gəri, ɷ ki ɷ ki kari ba ə ɷ Luwə ki rɔjeti kin nim, kadi gər Jəju Kirisi ki e dəw ki ile kin nim.

⁴ M-tɔji tɔɓa ləi m-adi dije ki dɔnangi ti ne pəti gəri, ningə kilə ki adi-m kadi m-ra ka m-təl tae maji tɔ.

⁵ Ki ɓasine kin, Bai, m-dəji kadi adi-m m-ingə kəsi-gon ta kəmi ti tɔki ndɔ ki adi-m kəte nɔ kində dɔrɔ ti, ki dɔnangi ti kin.

⁶ «M-ra m-adi dije ki ɔy-de dan madide je ti ki dɔnangi

ne, adi-m kin gəri-ni. Əi dije ləi, ə iyə-de me jim ti, ningə təli rəde maji go ta ti ləi.

⁷ Ki basine kin, gəri kadi ne je pəti ki adi-m, j rəi ti.

⁸ Tadə m-adi-de ta je ki adi-m, ningə taai. Lokı taai 6a, gəri kadi m-j rəi ti, adi adi-mi mede təkı e j ə ilə-m.

⁹ Ningə e mbata ti ləde ə m-əl səi ta. M-əl səi ta mbata lə dije ki dənangi ti ne al, nə mbata lə njé ki iyə-de me jim ti, tadə njé ki iyə-de me jim ti kin əi dije ləi.

¹⁰ Ningə ne je pəti ki e yam, e yai, ə ne je pəti ki e yai, e yam tə. NGa ningə, əi je, təji təba ləm ki taga adi dije ooi.

¹¹ Mi, m-a mi dənangi ti ne al ngata, m-isi m-aw ki rəi ti, nə əi je, isi dənangi ti ne 6əy. Be ə, Bai Luwə ki njé kay njay, m-dəji kadi ində kəmi gode ti maji. Ində kəmi gode ti ki təgi ləi, ki e təgi ki adi-m m-ra-n kilə kin, kadi tə əi kare ba təkı je səi je kare ba kin be tə.

¹² Dəkagilo ki mi səde, m-ində kəm gode ti maji ki təgi ləi ki adi-m. M-dəbi bagim dəde ti, adi dəw kare ka tae tı al. Dəw 6a, e e ki səbi kadi tae a tı kadi tə ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə təl-n tane ka kin par[☆].

¹³ NGa ningə, ki basine kin, m-isi m-aw ki rəi ti, ə m-əl ta kin be təkı mi-n səde dənangi ti ne 6əy kin, kadi tə əi wa ingəi rənəl ki mem ti, ki e rənəl ki asi-naa tapı kin.

¹⁴ M-adi-de ta ləi ningə, dije ki dənangi ti ne əsi-de ta mbata ke ki əi dije ki dənangi

ti ne al, təkı mi mi-n dəw ki dənangi ti ne al kin be tə.

¹⁵ NGa ningə, m-dəji kadi əy-de kə dənangi ti ne al, nə kadi əsi NJe majal ngəangi dəde ti.

¹⁶ Əi dije ki dənangi ti ne al, təkı mi mi-n dəw ki dənangi ti ne al kin be tə.

¹⁷ Maji kadi un-de ki ta ki rəjeti, ində-de ta dangi tə dije ləi. Ta ləi e ta ki rəjeti.

¹⁸ Ningə, mi ka, m-ilə-de dənangi ti, təkı ilə-m dənangi ti ka kin be tə.

¹⁹ Mi wa, m-un rəm m-ində ta dangi tə dəw ləi mbata ti ləde, kadi tə əi je ka, əi ki kində ta dangi me ta ki rəjeti tə dije ləi tə.

Jəju əl ta ki Luwə mbata ti lə dije pəti ki a adi-e mede

²⁰ «M-əl səi ta mbata ti lə njé ki m-ilə-de kin par al, nə mbata ti lə dije pəti ki a adi-mi mede, ki go rəbi lə ta ki a tēē ta njé je ti ki m-ilə-de.

²¹ M-dəji kadi pəti, təli dije ki kare, təkı j Bai, ində rəi naa ti səm, ə mi m-ində rəm naa ti səi kin be. Kadi əi ka indəi rəde naa ti səje tə, kadi tə dije ki dənangi ti ne adi mede təkı e j ə ilə-m.

²² Mi m-adi-de kəsi-gon ki adi-m, kadi tə əi dije ki kare, təkı je səi je-n dije ki kare kin be tə.

²³ Mi m-ində rəm naa ti səde, ningə j, ində rəi naa ti səm tə; 6a lo kin ti, a asi kadi əi dije ki kare ba ki rəjeti, kadi dije ki dənangi ti ne gəri təkı e j ə ilə-m nim, indigi-de təkı indigi-m be nim tə.

²⁴ Oyo, Bai, njé ki adi-m-de kin, m-ndigi ngay kadi ai sam naa ti, lo ti ki m-a mi ti, kadi oi kosi-gon ki m-aw-n, kosi-gon ki j adi-m. M-al m-a na adi-m kosi-gon, mbata indigi-m kate no kində dora ti ki donangi.

²⁵ Bai ki nje ra ne ki dana, dije ki donangi ti ne gari-ni al, na mi m-gar-i, taa njé ki adi-m-de ka gari taki e j ə ilə-m tə.

²⁶ M-ra m-adi gari-ni, ningə m-a m-adi gari-ni ki kate bay, kadi tə ko ndigi ki indigi-m kin to mede ti nim, kadi mi wa mi naa ti səde nim tə.»

18

Kuwə Jəju

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Lk 22.47-53)

¹ Go ta ti ki Jəju əl ki Luwə kin ba, ətə ki njé ndo je ləne, ali də lo, awi dam ngon man ti madi ki bari-e Sədirə. Loe ti kin, lo ndər ki dəw mə kagi je ti to noo, ə uri me ti.

² Judasi ki nje kun də Jəju, gər lo kin maji, mbata e lo ki Jəju ai ki njé ndo je ləne isi rai ti taa taa.

³ E be ə, Judasi un də buti asigar je lə koḅe ki Rom, aw səde loe ti ka kin. Taa njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki *Parisi je, iləi njé ngəm ta kəy lə Luwə adi ai səde noo tə. Dije ki go Judasi ti kin oti kiyə kasigar je, ki lambi je, ki por ngəl je.

⁴ Lo kin ti, Jəju ki gər ne pəti ki a re dəe ti, ətə ki rəde ti, dəji-de ə nə: «Isi sangi nā ə?»

⁵ Ba ai je iləi-e ti ai nə: «J-isi ji sangi Jəju ki Najarəti ti.» Ə Jəju əl-de ə nə: «E mi wa ə m-a am.» Judasi wa ki nje kun də Jəju ka kin ka a səde noo tə.

⁶ Loki Jəju əl-de ə nə: «E mi wa ə m-a am» kin ba, gədi gogi, ningə tēji tosi.

⁷ Jəju təl dəji-de bay ə nə: «Isi sangi nā wa?» Ba ai je iləi-e ti ai nə: «J-isi ji sangi Jəju ki Najarəti ti.»

⁸ Ə Jəju əl-de ə nə: «M-əl səsi m-ə nə, e mi wa ə m-a am. Ə re e mi ə isi isangi-mi ba, iyəi ndəgi dije kam adi awi.»

⁹ To be kadi ta ki tēj ta Jəju ti ki rə Bawe Luwə ti ə nə: «Njé ki adi-m-de, dəw kare ka m-ti tae al» kin, təl tane.

¹⁰ Simo Piyər ki oti kiyə kasigar rəne ti, ər tigə-n paja lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ba ədi mbie ki də ji kə ti, tigə lati gangi. Tə paja ka kin nə Malkusi.

¹¹ Ə Jəju əl Piyər ə nə: «Hə kiyə lai sawe ti gogi. O kadi m-a m-ingə kə ki Bai ində dəe dana mbata ti ləm kin al a?»

Jəju a no An ti

(Mt 26.57-58; Mk 14.53-54; Lk 22.54)

¹² Buti asigar je lə koḅe ki Rom, naa ti ki nje kun dəde nim, ki njé ngəm ta kəy lə Luwə ki *Jipi je iləi-de ka kin nim, uwai Jəju dəi-e.

¹³ Də kate, awi sie be lə An* ki e məm Kayipi. Kayipi ə e ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je bale ti kin.

* **18:13** An ka ndə ki e bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je tə ki bal ki 6 tēj 15 ti go Kirisi ti. Go ti gogi ka, Jipi je buki-e ti taki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je wa ka kin bay. Lo ta ki gangi je ti lə Jipi je ba, e ə dije ooi ta lie ngay.

¹⁴ NGa ningə e darə Kayipi wa kin ə e nje kəl kə nə: «E soti ngay mbata ti ləsi kadi ba kal dəw kare oy mbata lə gin dije kosi*.»

Piyər naji ta gər Jəju

(Mt 26.69-70; Mk 14.66-68; Lk 22.55-57)

¹⁵ Simo Piyər əi ki nje ndo kare ki dan njé ndo je ti lə Jəju, uni go Jəju. Nje ndo kare ki əi ki Piyər ka kin e dəw ki ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je gər-e, adi ur nati kəy ti lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, naa ti ki Jəju ki uri sie kəy.

¹⁶ Piyər ə isi yane taga, basi ta kəy ti. Lo kin ti, nje ndo ki ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je gər-e ka kin, teə taga, əl ta ki dāne ki nje ngəm ta kəy, ba go ti, dāne iyə Piyər ade ur kəy.

¹⁷ Dāne ki nje ngəm ta kəy ka kin əl Piyər ə nə: «I ka i dan njé ndo je ti lə dingəm kin tə al a?» Ə Piyər ile ti ə nə: «Jagi, mi səde al.»

¹⁸ Kul o, adi njé ra kilə je, ki njé ngəm ta lo je, iləi por a ndibi. Piyər ka a səde ta por ti ka kin noo, a ndibi səde tə.

An dəji ta Jəju

¹⁹ Ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je dəji ta Jəju də njé ndo je ti lie ki də ne ndo ti lie ki isi ndo dije.

²⁰ Ə Jəju ilə ti ə nə: «M-əl ta dije taga wangi, taa ki ndə je, ndə je, m-isi m-ndo ne dije gin kəy kaw-naa je ti lə *Jipi je nim, gin kəy ti lə Luwə nim, ki

e lo je ki də Jipi je pəti isi əsi-naa ti. Ne madi ki m-əl lo bəyo ti goto.

²¹ NGa ra ban ə idəji-m ta bəy ə? Idəji ta njé ki isi ooi-mi lo kəl ta ti kin o, gəri ta ki m-isi m-əl-de maji ngay.»

²² Də ta ti kin, nje ngəm ta lo kare ki a səde noo, ində mbə Jəju, ə əl-e ə nə: «Adi e be ə kadi tur-n ta ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je ti a?»

²³ Ə Jəju ile ti ə nə: «Kin ə re ta ki m-əl kin, majal ə, oji maje al adi-m m-o, a re m-əl maji tə ə, ra ban be ə ində-m ə?»

²⁴ Lo kin ti, An adi awi ki Jəju ki dəo ki dəoi-e kin be be lə Kayipi, ki e ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je.

Piyər təl naji bəy təkə n-gər Jəju al

(Mt 26.71-75; Mk 14.69-72; Lk 22.58-62)

²⁵ Piyər isi ta por ti noo, isi ndibi por, ə əli-e əi nə: «Ma, i ka i dan njé ndo je ti lie tə al a?» Nə Piyər naji ə nə: «Jagi, mi səde al.»

²⁶ Ki kare dan njé ra kilə je ti lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki e noji dingəm ki Piyər tigə mbie gangi, əl Piyər ə nə: «Dəw ki m-o-e sie, lo ndər ti ki məi kagi je ti kin, e i al ə nə ə?»

²⁷ Nə Piyər naji wa bəy. Ba ta ji naa ti noo, kunə kinjə nq.

Jəju a nq Pilati ti

(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Lk 23.1-5)

²⁸ Loki iu ki Jəju be lə Kayipi ba, awi sie kəy ti ki boy ki *Pilati ki e nje kəbe ki ngar ki Rom ti inde də dənangi ti ki

Jude ti isi titi. E sɨ ɓati ba ɓəy. Ningə njé kun dɔ *Jipi je mbati kur me kəy ki boy ti, kadi tə n-awi ki ta dɔde ti al, ta kəm Luwə ti, kadi tə n-usoii ne lo ra nay Paki ti.

²⁹ E mbata kin ə, Pilati tee ingə-de taga, ningə dəji-de ə nə: «E ri ə isəkii dɨngəm kam ə?»

³⁰ Ba, əi je iləi-e ti əi nə: «Kin ə re e dəw ki nje ra ne ki majal al ə, re j-a ji re sie, j-u-le jii ti al.»

³¹ Ə Pilati əl-de ə nə: «Səi je wa, itaai-e, awi gangi ta dɔe ti ki go ndu-kun je ti ləsi, səi Jipi je.» Nə əli Pilati əi nə: «Je, dəw adi-je ta rəbi ki kadi ji gangi-n ta koy dɔ dəw ti al.»

³² E be ə, ta ki Jəju wa əl kadi tɔji-n ko koy ki a oy kin təl tane.

³³ Pilati təl ur me kəy ti ki boy, ɓar Jəju, ningə dəje ə nə: «J ngar lə Jipi je a?»

³⁴ Ə Jəju təl dəji Pilati ə nə: «Ta kin, e j wa ə əl ə se, e dije ki rangi ə əli-ni ta ki dɔm ti ə?»

³⁵ Ba Pilati əl Jəju ə nə: «Mi ki o-m kin mi Jipi a? E dije ki gin ɓe ti ləi ə wa nim, njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je nim, ə rəi səi iləi-ni jim ti! NGA ningə m-dəji se e ri ə ira wa?»

³⁶ Ə Jəju ile ti ə nə: «Mi ngar ki dɔnangi ti ne al, re mi ngar ki dɔnangi ti ne ə, re dije ki gom ti, a rəi dɔm ti kadi dəw ilə-m ji njé kun dɔ Jipi je ti al; nə ke ə mi ngar ki dɔnangi ti ne al.»

³⁷ Ningə Pilati dəje ə nə: «Adi j ngar ta?» Ba Jəju ile ti ə nə: «E ta ki j ə tee tai ə nə mi ngar. Mi, oji-mi, ningə m-re dɔnangi ti

ne mba kadi m-ma naji dɔ ne ki rɔjeti. NGA ningə, dəw ki e me ne ki rɔjeti, təl rɔne go ta ti ləm.»

³⁸ Lo kin ti, Pilati dəje ə nə: «E ri ə e ne ki rɔjeti ə?»

Gangi ta koy dɔ Jəju ti
(Mt 27.15-31; Mk 15.6-20;
Lk 23.13-25)

Go ta ti ki Pilati dəji kin ɓa, təl tee taga rɔ Jipi je ti əl-de ə nə: «M-ingə ta madi kare ki kadi m-gangi-n ta dɔ dəw ti kin al.

³⁹ NGA ningə, ki go jibəl rae ti ki isi rai kəte, kəte, ə dɔkagilo ra nay Paki ɓa, m-iyə dangay kare taa m-adi səsi kin, indigi dɔ ti kadi m-iyə ngar lə *Jipi je taa madi səsi a?»

⁴⁰ Nə əi je, uni ndude ki taa əli əi nə: «Jagi, e al, e Barabasi ə ji ndigi kadi iyə taa.» Barabasi ki əli ta lie kin, e baw kaya.

19

¹ *Pilati adi ndune asigar je kadi awi ki Jəju, ningə kadi indəi-e ki ndəy kabilay.

² Asigar je oji jɔgi kon iləi dɔe ti, ningə iləi kibi ngal ki kər pɨr pɨr rɔe ti to.

³ Njijəi rəi rɔe ti, ningə əli-e əi nə: «Lapiya, ngar lə Jipi je!» Ba ɓuki jide mbɔe ti, indəi-e.

⁴ NJa kare ɓəy, Pilati tee rɔ kosi je ti əl-de ə nə: «Maji, m-a m-re sie taga rɔsi ti ne, kadi igəri təkɨ m-ingə ta madi kare ki kadi m-gangi-n ta dɔe ti al.»

⁵ Lo kin ti noq be, Jəju tee taga ki jɔgi kon dɔne ti nim, ki kibi ngal ki kər pɨr pɨr rɔne ti nim. Ningə Pilati əl-de ə nə: «Dɨngəm ka yə a am!»

6 Nə loki, njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ngəm ta lo je lə Jipi je, ooi-e 6a, iləi ngirə kəl ta ki ndude ki boy əi nə: «İbe kagi-dəsi ti! İbe kagi-dəsi ti!» Ə Pilati əl-de ə nə: «Səi je wa, itaai-e, awi ibəi-e kagi-dəsi ti, tado mi, m-ingə ta madi ki kadi m-gangi-n ta koy dɔe ti al.»

7 Ningə Jipi je əli Pilati əi nə: «J-aw ki ndu-kun kare noo, 6a ki go ndu-kun ti ka kin, e dəw ki sɔbi kadi a oy, tado əl ə nə n-e NGon lə Luwə[☆].»

8 Loki Pilati oo ta kin 6a, ade bəl ki dɔ made ti 6əy,

9 ə təl ur me kəy ti ki boy, ningə dəji Jəju ə nə: «İ, ĭ ra ə?» Nə Jəju ile ta ti al.

10 Ə Pilati əl Jəju ə nə: «Mi ə m-dəji ta ə ilə-m ti al a? İgər kadi m-aw ki tɔgi kadi m-ge ə m-iyə-i taa nim, m-ge ə m-6ə-i kagi-dəsi ti nim, ə se igər al ə?»

11 Jəju ile ti ə nə: «Kin ə re e tɔgi ki Luwə wa ə adi dɔrə ti nu kin al ə, aw ki tɔgi madi kare dɔm ti al. Ba e mbata kin ə, dəw ki nje kilə-m jii ti, majal lie e ngay itə yai.»

12 Dɔ ta ti wa kin 6a, Pilati sangi kadi n-iyə Jəju, nə Jipi je iləi kəl, ə əli-e əi nə: «Kin ə re iyə taa 6a, ĭ madi Səjar ki e ngar ki bo kin al. Dəw ki ə nə n-e ngar 6a, dəwe kin e nje ta lə Səjar.»

13 Loki Pilati oo ta kin 6a, adi awi ki Jəju taga, ningə e wa isi dɔ kimbər ngar ti, lo ti ki bari-e Gaji mbal je ki kində nangi, ki ta ebirə ə nə «Gabata».

14 E ndɔ ki kadi lo ti par ə e kilə ngirə ra nay Paki, ningə e

kadi ki jam dɔ 6e ti be. Ə Pilati əl Jipi je ə nə: «Oi ngar ləsi.»

15 Nə uni ndude ki taa əli əi nə: «Kadi oy kɔ! kadi oy kɔ! İbe kagi-dəsi ti!» Ə Pilati əl-de ə nə: «Kadi tə m-6ə ngar ləsi kagi-dəsi ti a?» Ba njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je əli əi nə: «Dəw oo ngar ləje ki rangi al, ngar ləje e Səjar par.»

16 Lo kin ti, Pilati ilə Jəju ji asigar je ti kadi 6əi-e kagi-dəsi ti.

Dije 6əi Jəju kagi-dəsi ti

(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Lk 23.26-43)

Asigar je uwəi Jəju awi sie.

17 E wa oti kagi-dəsi ləne, tɛɛ-n gidi 6e bo ti ki taga, kadi aw-n lo ti ki bari-e «Ka dɔ dəw», ki ta ebirə nə «Golgota».

18 E loe ti kin ə asigar je 6əi Jəju ti, kagi-dəsi ti. Bəi dije joo kagi-dəsi ti sie, ki kare dɔ ji kɔe ti, ə ki kare dɔ ji gəle ti tɔ, ningə e wa a dana.

19 *Pilati adi rai ngon ba, ndangi ne me ti, indəi taa dɔ kagi-dəsi ki Jəju a ti. Ne ki ndangi me ti nə: «Jəju ki Najarəti ti, ngar lə *Jipi je.»

20 Loki 6əi Jəju ti, kagi-dəsi ti ka kin e 6asi ki 6e bo, adi Jipi je ngay tidəi ne ki ndangi kin. NDangi ki ta ebirə nim, ki ta latə nim, taa ki ta girəki nim tɔ.

21 Ə njé kun dɔ njé kijə ne kadi-kare je əli Pilati əi nə: «Ne kin, sɔbi kadi re a ndangi “ngar lə Jipi” be al, nə re a ndangi “dingəm kam əl ə nə n-e ngar lə Jipi je” taa e go rəbe ti.»

22 Nə Pilati əl-de ə nə: «Nə ki m-ndangi ba, ndange ka m-ndangi kin.»

23 Lokı asigar je bəi Jəju kagi-dəsi ti gine gangi ba, kəi kibi je lie, kayı gin sə, səbi dəde kare kare. Ningə nay kibi ngal ki dəw uu al, nə oji ta naa ti be par, j taa re nangi.

24 Ə asigar je əli-naa əi nə: «Adi ji tili kibi ngal kin al, nə adi ji tigəi kir (mbare) də ti j-oi se nə ə a e yə wa.» Ningə e ne ki a to be kadi ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: «Kayı-naa kibi je lie, Ə tigəi kir də kibi ngal ti lie tə» kin təl tane[☆].

Ningə e nee ka yə asigar je rai kin.

25 Kə Jəju əi ki ngokone ki dənə nim, Mari ki ne Kıləwopasi nim, taa Mari ki Magidala nim ai nō, bəsi kadi kagi-dəsi ti ki bəi Jəju ti.

26 Lokı Jəju oo kone, ə oo nje ndo ləne ki e Jəju ndigi, a gədi kəe ti ba, əl kone ə nə: «Dənə, o ngonı ə a am.»

27 Ba go ti, əl nje ndo ləne ka kin ə nə: «O kəi ə a am.» Ningə, ndəe ti nō, nje ndo ka kin aw ki kə Jəju rəne ti.

Koy Jəju

(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Lk 23.44-49)

28 Go ne je ti kin, Jəju gər kadi gin ne je pəti gangi ngata ba, əl ta kin kadi təl ta ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə ə nə: «Kində ra-m[☆].»

29 NGoo ki kasi nju ki masi rosi isi nō, ə asigar je ndui ne ki to hom hom me kasi nju ti

ki masi ka kin, iləi ta kagi ti ki bari-e ijopi, ba iləi ta Jəju ti.

30 Ə lokı Jəju njibi kasi ki masi ka kin ningə, əl ə nə: «Gin ne je pəti gangi ngata», ba ilə dənə nangi, ningə kəəe te.

Asigar kare əsi kadi Jəju ki ningə

31 E ndə ki kadi lo ti də ti ə, e ndə taa kəə. E ndə taa kəə ki to ta dangi, ə, kadi tə nin je ai də kagi-dəsi ti ba ndə taa kəə ti al[☆], Jipi je awi dəji Pilati kadi adi budi njade, ə əri-de kə də kagi-dəsi ti.

32 Lo kin ti, asigar je awi budi nja dəw ki dəsəy nim, e ki kə joo nim, ki bəi-de kagi-dəsi ti naa ti ki Jəju.

33 Lokı rəi teəi də Jəju ti ba, oi kadi e oy ngata, adi budi njae al.

34 Ningə asigar kare ə əsi kade ki ningə, ba ta naa ti nō, məsi əi ki man teəi ta do ningə ti ka kin.

35 Dəw ki ər go ne je kin, oo ki kəmne, ningə naji ki ma lie e ki rəjeti, taa e wa gər kadi e ta ki rəjeti ə n-əl tə, mba kadi tə səi ka adii mesi[☆].

36 Təki rəjeti, ne je kin rai ne be mba kadi tə ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: «Singe kare ka dəw a tətı al[☆]», kin təl tane.

37 Taa ndangi ta ki rangi bəy me makitibi ti lə Luwə əi nə: «A gəi lo ki rə dəw ti ki əsi kade ki ningə[☆].»

Iləi Jəju be nin ti

(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56)

☆ 19:24 Pa je 22.19 ☆ 19:28 Pa je 69.22 ☆ 19:31 Dətərənom 21.22-23 ☆ 19:35 Ja 20.31 ☆ 19:36 Teə ki taga 12.46; Pa je 34.21 ☆ 19:37 Jakari 12.10

³⁸ Go ne je ti kin, Jisəpi ki e dəw ki Arimate ti, aw dəji ta rəbi *Pilati kadi n-ər nin Jəju. Jisəpi e nje ndo la Jəju ki ra rone lo bəy ti, mbata bəl *Jipi je. Pilati ade ta rəbi, adi aw ər nin Jəju.

³⁹ Nikodəm ki ndo ki aw ingə Jəju kondə ka kin ka, aw ki nduji kagi je ki əti maji joo ki mba kəy rə nin ti. NDuji kagi je ki bari-de mir əi ki alowəsi, polai-de naa ti asi kiləw kuti mitə be.

⁴⁰ Di je ki joo kin, uni nin Jəju, dolai ki ta kibi lə. Lo dole ti, buki nduji kagi ki əti maji titi ndəy, ndəy, taa dolai, ki go kuji rae ti la Jipi je ki isi rai ki nin je lade bəy taa ilai be ti.

⁴¹ Lo ki bəi Jəju ti, kagi-dəsi ti ka kin, lo ndər ki məi kagi je ti to noo, ningə me ndər ti ka kin, be ki to sigi, ki dəw ilə nin ti al bəy to ti noo.

⁴² NGa ningə, tə ka ki lo ti ə a e ndo taa kəə la Jipi je, ilai Jəju me be ti ka kin, tadə e basi kade ti.

20

Jəju i lo koy ti

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Lk 24.1-12)

¹ NDə dimasi ki gin lo, lo ki lo to piti piti ba bəy, Mari ki Magidala isi aw də badi ti ningə, oo kadi mbal ki uti ta badi ka kin, dəw uwə ər.

² Ə Mari ay ngədi, aw ingə Piyər əi ki nje ndo kare ki Jəju ndige, əl-de ə nə: «Uwəi Babe ər-e bada, ningə ji gər lo ki ilai-e ti al.»

³ Piyər əi ki nje ndo ki kare ka kin tēēi, isi awi ki də badi ti.

⁴ Ayi-naa ngədi joo pu, nə nje ndo ki kare ka kin ay ngədi itə Piyər, adi aw tēē də badi ti kəte nge ti.

⁵ Loki aw tēē, ilə mbəne, go lo ningə, oo ta kibi je ki dolai nin ə a, nə ur me be ti al.

⁶ Piyər ki e goe ti, j yane noo re ba, ur me be ti, oo ta kibi je ki dolai nin ə a,

⁷ taa oo ta kibi ki ilai jam də Jəju ti tə to. Ta kibe kin to naa ti ki əi je ki dolai nin kin al, nə dəw binti adi to yane dangi.

⁸ Go ti, nje ndo ki kare ki re kəte ka kin, ur me be ti tə, adi oo ne je ki kəmne nim, adi mene kadi e ne ki rəjeti nim tə.

⁹ NGa ningə, biti tēē loe ti kin ka, tijə-de ti kadi Jəju a j taa dan njé koy ti, təkī makitibi la Luwə əl-n tae kəte kin, al bəy[☆].

¹⁰ E be ə, njé ndo je ki joo, təli ilai dəde awi be.

Jəju təji rone Mari ki Magidala

(Mk 16.9-11)

¹¹ Loki njé ndo je awi, Mari a taga, kadi badi ti basi, a no. Loki a no, ilə mbəne go-n lo be nin ti ba,

¹² oo malayka je joo ki əi kibi ki nda, ə isi lo ti ki kəte ilai nin Jəju ti. Ki kare isi toe ti, kaw ki dəe ti, ə e ki nungi isi kaw ki njae ti tə.

¹³ *Malayka je dəji-e əi nə: «Dəne, ra ban ə a no ə?» Ə Mari ilə-de ti ə nə: «Əri Babe ləm, ningə m-gər lo ki ilai-e ti al.»

☆ 20:9 Pa je 16.10

14 Loki əl ta be ningə, ilə rəti 6a, oo Jəju, nə gər kadi e Jəju al.

15 Ə Jəju dəje ə nə: «Dəne, ra ban ə a nq ə? Isi sangi nq ə?» Ningə Mari oo ə nə e nje ra kilə me ndər ti ki to nqo ka kin wa, adi əl-e ə nə: «Bam, re e j ə ər-e ə, əji-m lo ki ile ti, adi m-aw m-un-e.»

16 Jəju 6ar-e: «Mari!» Ə Mari yəti rəne ki rəe ti, un ndune ki taa, əl-e ə nə: «Rabuni!» ki ta ebirə, ki kər me nə «Nje ndo dije!»

17 Lo kin ti, Jəju əl-e ə nə: «Ədi rəm al, tadə m-aw dərə ti rə Bai ti al 6əy. NGa ningə, ki 6asine kin 6a, aw rə ngakom je ti, əl-de təkı m-aw rə Bai ti ki e Bawsi tə kin, m-aw rə Luwə ti ləm ki e Luwə ləsi tə kin.»

18 Ə Mari ki Magidala aw ingə njé ndo je əl-de ə nə: «M-o Bəbe ki kəm!» Ningə əl-de ta je ki Jəju əl-e ka kin adi-de ooi.

Jəju təji rəne njé ndo je

(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Lk 24.36-49)

19 NDə dimasi ti wa nqo lo solə, njé ndo je kawı-naa me kəy ti madi, ningə uti ta kəy mbuki dədə ti, mbata 6əli njé kun də *Jipi je. Ə Jəju re, a taa dandə ti, əl-de ə nə: «M-dəji kadi lapiya e səsi!»

20 Ba lo kin ti, təji-de to do ki jie ti je, kade ti je adi-de ooi. Rə njé ndo je nəl-de ngay, loki ooi Bəbe.

21 Jəju təl əl-de 6əy ə nə: «M-dəji kadi lapiya e səsi! NGa ningə, təkı Bai ilə-m, mi ka m-ilə səsi tə.»

22 Ba go ta je ti kin, Jəju to kəzəne də njé ndo je ti, ə əl-de ə nə: «İtaai NDil Luwə mesi ti.

23 Dije ki a iyəi go majal je ləde kə, Luwə a iyə go majal je ləde kə tə, ə njé ki a mbati kiyə go majal je ləde kə, Luwə a tidə majal je ləde dədə ti ba tə.»

Jəju əi ki Tomasi

24 Loki Jəju re rə njé ndo je ti kin, Tomasi ki 6ari-e NDigə, ki e ki kare dan njé ndo je ti e səde loe ti al.

25 Ə ndəgi njé ndo je əli-e əi nə: «J-o Bəbe ki kəmje.» Nə Tomasi əl-de ə nə: «Kin ə m-o to do poyti ki 6əi jie kin al nim, m-ilə ngon jim to poyti ti kin al nim, taa m-ilə jim m-ədi-n to do ningə ki əsi kade kin al nim ə, m-a m-adi səsi mem al jagi.»

26 NDə jıjoo go ti, njé ndo je təli ingəi-naa me kəy ti 6əy, ningə e kin Tomasi e səde ngata. Uti ta kəy mbuki dədə ti, ə Jəju re, a taa dandə ti, əl-de ə nə: «M-dəji kadi lapiya e səsi!»

27 Ningə əl Tomasi ə nə: «Tomasi, ilə ngon jii lo kin ti, ə igə jim je kin oo, taa ilə jii ədi-n to do ningə ki kadım ti kin o tə. Onoi kadi mei ngə, maji kadi adi mei.»

28 Lo kin ti nqo, Tomasi əl Jəju ə nə: «Bəbe ləm! Luwə Ləm!»

29 Ə Jəju əl-e ə nə: «E koo ki o-m ki kəmi ne kin ə adi-n mei. Ningə adi m-əli m-adi igər təkı njé rənəl je ə əi dije ki adi mede ki kanji koo ne ki kəmde☆.»

Gin ndangi makitibi kin

³⁰ Jəju ra ne kəji je ki rangi ngay wa bəy ta kəm njé ndo je ti ləne, ki e ki ndangi me makitibi ti kin al.

³¹ Nə e je kin e ki ndangi-de be mba kadi adii mesi təkɪ Jəju e Kirisi ki Luwə mbəte, e NGon lə Luwə. Ningə loki adi mesi kin 6a a ingəi kaji ki bitɪ ki nɔ ti ki takule.

21

Jəju təji rəne njé ndo je siri ta ba ti ki Tɪbəriyadi (Lk 5.1-11)

¹ Go ti gogi, Jəju təl tɛɛ ingə njé ndo je bəy taa ba ti ki Tɪbəriyadi. Rəbi ki tɛɛ ingə-nde ə to kin:

² NDɔ madi, Simɔ Piyər nim, Tomasi ki bari-e NDingə nim, Nataniyəl nim ki əi dije ki Kana ti ki Galile tɔ, ngan lə Jəbədə ki joo tɔ, njé ndo je lə Jəju ki rangi əi joo tɔ isi naa ti.

³ Ə Simɔ əl-de ə nə: «M-a m-aw baa kadi m-ndɔ kanji je.» Ba ndəge je əli-e əi nə: «Je ka j-a j-aw səi tɔ.» Ningə tɛɛi, ali me to ti awi, nə kondəe ti kin, ngon kanji kare ka uwəi al.

⁴ Loki lo ti, Jəju re a ta ba ti noɔ, nə njé ndo je gəri təkɪ e Jəju al.

⁵ Ə Jəju əl-de ə nə: «NGan je, uwəi kanji ndəy al a?» Ba iləi-e ti əi nə: «Jagi, ngon kanji kare ka j-uwə al.»

⁶ Ningə, Jəju əl-de ə nə: «Hləi bandi dam to ti, ki dɔ ji kɔsi ti kin, ə a uwəi kanji je.» Ə loki iləi bandi 6a, bandi əy kanji kɔy ki asi kadi ndəri tɛɛi taga al.

⁷ Lo kin ti, nje ndo ki Jəju ndige əl Piyər ə nə: «E Bəbe.»

Ə loki ta ki əl ə nə: «E Bəbe», kin osi mbi Piyər ti taa par ə, Piyər ilə kibɪ ləne rəne ti, tado kəte a ki rəne kare, ningə osi me man ti.

⁸ Lo ki ai ti kin, e say al ki ngangɪ ba, ai asi kulə bi kare be par, adi ndəgi njé ndo je awi ki to ndəy ndəy ki ngangɪ ba ti, ndərii bandi ki kanji rosi ka kin gode ti.

⁹ Loki uri nangi ningə, ooi por ki dəw ilə kanji ti, taa mapa ka to noɔ tɔ.

¹⁰ Jəju əl-de ə nə: «Iraɪ ki kanji je ki uwəi-de ka kin ne adi j-o.»

¹¹ Ə Simɔ Piyər al me to ti, ndər bandi ki kanji rosi ka kin nangi. E kanji je ki boy boy wa ə əi bu ki kuti mi gide mitə (153). Kərde wa ki to 6əl kin nə, bandi gangi al.

¹² Jəju əl-de ə nə: «Iraɪ usoi ne.» NGA ningə, dəw kare dan njé ndo je ti ki kadi dəji Jəju ə nə: «I nə wa?» goto, tado gəri maji kadi e Bəbe.

¹³ Jəju ɔti rəde ti, un mapa adi-de, ningə adi-de kanji tɔ.

¹⁴ Loki Jəju j taa dan njé koy je ti kin, e tɛɛ ki kɔ mitə ngata ə tɛɛ ki rɔ njé ndo je ti ləne kin.

Jəju əi ki Piyər

¹⁵ Go ne kuso ti, Jəju dəji Simɔ Piyər ə nə: «Simɔ ki ngon lə Jonasi, indigi-m itə njé je ki isi kin a?» Ə Simɔ ile ti ə nə: «Oyo, Bəbe, igər kadi m-ndigi.» Ningə Jəju əl-e ə nə: «Ul bati je ləm.»

¹⁶ Jəju təl dəji Simɔ bəy ki kɔ joo ə nə: «Simɔ ki ngon lə Ja, indigi-m a?» Ə Simɔ ile ti ə nə: «Oyo, Bəbe, igər kadi m-ndigi.»

Ningə Jəju əl-e ə nə: «Ul bati je ləm.»

¹⁷ Jəju təl dəji Simo bəy ki kə mitə ə nə: «Simo ki ngon lə Jə, indigi-m a?» Ba lo kin ti, me Piyər o-e də təl ti ki Jəju təl dəje bəy ki kə mitə ə nə: «Indigi-m a?» kin, adi ile ti ə nə: «Babe, igər ne je pəti, igər kadi m-ndigi.» Ningə Jəju əl-e ə nə: «Ul bati je ləm.

¹⁸ NGa ningə, təki rəjeti, adi m-əli: dəkagilo basai ti, j wa idə nda bədi ti, ə aw lo ki mei ndigi, nə dəkagilo ki a bigə ba, a oy jii taa kadi dəw ki rangi ə a də nda bədi ti, ə aw səi lo ti ki mei ndigi al.»

¹⁹ Ta je kin Jəju əl be kadi təji-n go rəbi koy ki Piyər a oy kadi ilə-n təji də Luwə ti. Go ti, Jəju əl-e ə nə: «Un gom.»

Nje ndo ki Jəju ndige

²⁰ Piyər ilə rəti gogi ningə, oo nje ndo ki Jəju ndige, e ki ndo ki, lo ne kuso ti, oy ki də Jəju ti, dəje ə nə: «Babe, nə ə a iləi ji dije ti ə?» ka kin.

²¹ Loki Piyər oo-e ba, dəji Jəju ə nə: «Babe, ə e kam, e ri ə a ra-e ə?»

²² Ə Jəju əl Piyər ə nə: «Kin ə re m-ndigi kadi isi ki dəne taa biti kadi tə m-təl m-re m-ingen ka, e kin ta ləi goto ti. J, ta ləi e ta kadi un gom par.»

²³ Ta kin sane dan njé kadi-me je ti təki nje ndo kam a oy al. Nə ki rəjeti, kadi Jəju əl Piyər ə nə: «A oy al» kin, əl-e be al. Ta ki əl-e ba, əl-e ə nə: «Kin ə re m-ndigi kadi isi ki dəne taa biti kadi tə m-təl m-re m-ingen ka, e kin ta ləi goto ti.»

²⁴ E darə nje ndo-e ə wa kin ə ma naji də ne je ti, ndangi-de

me makitibi ti kin. NGa ningə ji gər kadi naji ki ma lie e ta ki rəjeti.

²⁵ Jəju ra ne je ki rangi ngay wa bəy. Re dəw ə nə n-ində tane wa nəm n-ndangi-de pəti me makitibi je ti ə, m-ga kadi dənangi wa kin pəti, makitibi je kin a ibə.

Kilə lə NJé kaw kilə je

Ta ki də kilə ti lə NJé kaw kilə je

Makitibi Kilə lə njé kaw kilə je e makitibi ki kə joo ki Luki ndangi. Ningə əi ki Poy Ta ki Maji lə Jəju ki Luki ndangi, rai rəde tə makitibi ki kare ba ə dəw gangi gin joo be. Me e ki dəsəy ti ki e Poy Ta ki Maji, Luki a də dəkagilo ti ki Jəju ra dənangi ti ne (1.1), ningə j də kawə dərə ti (1.11), ki kilə ki ra ki NDilne dan njé ndo je ti, ki kində ngirə njé kaw-naa je, Luki əl tae me makitibi ti lə njé kaw kilə je.

E makitibi ki adi təgi njé kaw-naa je lə Kirisi, tado əl ta ki də kində ngirə njé kaw-naa je ti dan Jipi je ti təkə to-n Jorijaləm kin nim, kində ngirə njé kaw-naa je dan dije ti ki əi Jipi je al təkə to-n Aṭiyosi, ki Pilipi, ki Koreti... kin nim tə. Lo kin ti, j-o də nja Pol me kilə mbə Poy Ta ti ki Maji ki də 6e je, də 6e je nim, j-o rə ki kadi a ingə njé kaw-naa lə Kirisi kin nim tə, nə dumi də rə kin ki təgi lə NDil Luwə.

Luki ki nje ndangi makitibi kin təji kadi oo lo ne je madi ki kəmne, tado kṭ Tirowasi kaw Pilipi ti, Luki əl ə nə: «Ji sangi rəbi kadi J-aw...» (16.10-40) Ningə kaw tē Jorijaləm ki dije a uwəi Pol kin nim (20.5-21.18), taa kaw ki ta təl ta ta ti, kṭ Səjare kaw Rom ti ki Pol nginə bal joo 6əy taa kadi dije

gangi ta lie kin ka Luki təji təkə əi naa ti tə (27-28). Lo kilə ngirə makitibi ti wa 6əy, Luki təji lo je ki a əl ta tə tē-n titi adi ay njay kəte (1.8). J-ingə:

Kində ngirə njé kaw-naa je ki dəsəy Jorijaləm ti (1.1-8.3);

Poy Ta ki Maji ki sane ki ndəgi lo je ki dənangi Isirayəl ti (8.4-12.25);

Poy Ta ki Maji ki sane ki ndəgi 6e je ki kadi ba Məditərane ti tē Rom ti (13.1-28.31).

Ta lə Luwə ki dije sanəi ki lo je ki j-əl tae kin, j-ingə me ta ti ki njé kaw kilə je iləi mbəe je əli tae je, ə e ki ndangi me makitibi ti kin. NGA ningə, Jəju Kirisi ki njé kaw kilə je əli ta lie ki rə Jipi je ti je, ki rə dije ti ki əi Jipi je al je kin, e darə Jəju wa ki oji-e dənangi Paləsitin ti, ə təgi ti, njiyə ti kin. NDil əsi njé ndo je lie adi əli ta ki dəe ti, də kilə rae ti, ki də ne ndo je ti lie.

Makitibi kilə lə njé kaw kilə je təji rəbi kilə ki kadi njé kaw-naa je ki dəkagilo je ti pəti rai, adi e kilə kilə mbə poy ta ki Maji lə Jəju Kirisi ki rə dije ti pəti, biti ki ta soy dənangi ti.

Kaw Jəju dərə ti

1 Təwopil, me makitibi ti ləm ki dəsəy*, m-ndangi ta je ki əji də ne je ki Jəju ilə ngire ra je, ndo dije je.

2 Ne je ki ra biti tē-n me ndo ti ki Luwə un-e-n aw sie dərə ti. Ningə kəte 6əy taa kadi aw dərə ti, Jəju mbəti njé kaw kilə je ləne, adi-de ndu-kun je ləne ki go rəbi lə NDil Luwə.

* 1:1 Lk 1.1-4

³ Go koye ti, Jəju ɔji rəne njé kaw kilə je ləne. Ɔji-de ki rəbi je ki dangi dangi kadi gəri təkɪ n-a ki dəne taa. NDɔ kuti sɔ go ti ningə, tɛɛ hɔy ki rɔde ti əl-de ta dɔ kɔbɛ ti lə Luwə.

⁴ NDɔ kare ki isi uso ne səde, Jəju əl-de kadi tɛɛi gidi ɓe bo Jorijaləm ti al. Nə kadi ngəmi bitɪ kadi Bawne adi-de kadi-kare ki un mindine dɔ ti kadi n-a n-ade kin ɓəy taa*. Ningə əl-de ə nə: «E kadi-kare ki mi wa m-əl səsi tae kəte ngata.

⁵ Jə ra dije batəm me man ti, nə səi je, me ndɔ je ti ki ngay al ne ə, a rai səsi batəm me NDil Luwə ti.»

⁶ *NJé kaw kilə je lə Jəju ki kawinaa rəe ti dəji-e əi nə: «Babe, e dəkagilo ti ki ngəsine wa kin ə a taa kɔbɛ adi *Isirayəl a?»

⁷ Ɔ əl-de ə nə: «E ta ləsi kadi igəri dɔ kade ə se dɔ gangi lo je ki Bai ɔji ki go lo kɔbɛ ti ləne al.»

⁸ Nə a ingəi tɔgi loki NDil Luwə a re dəsi ti. A təli njé ma naji ləm me ɓe bo Jorijaləm ti nim, dənangi Jude ti ba pəti nim, *Samari ti nim, ratata ki ta soy dənangi ti.

⁹ Loki Jəju əl-de ta je kin gine gangi ningə, ooi-e isi aw ki taa me nəl ti. Ningə kil ndi re uti kəmde adi ooi-e al.

¹⁰ Kəmde naa ki taa dɔrɔ ti, lo koo go Jəju lo kawɛ ti, ningə, dɪngəm je joo ki iləi kibi je ki nda bal bal tɛɛi hɔy ki rɔde ti, ningə əli-de əi nə:

¹¹ «Dije ki Galile ti, mba ri ə ai a igoi lo ki taa dɔrɔ ti be ə? Darɔ Jəju wa ki uni-e tasi ti awi sie dɔrɔ ti kin ə, a təl re

təkɪ oi goe lo kawɛ dɔrɔ ti kin be tɔ.»

Buti lə njé kaw kilə je

¹² Be ə njé kaw kilə je lə Jəju təli dɔ mbal kagi bini ti awi Jorijaləm ti gogi. MBal kagi bini kin e ɓasi ki ɓe bo Jorijaləm.

¹³ Loki rai tɛɛi Jorijaləm ti ningə, ali aw me kəy ti kare ki e dɔ made ti taa, lo ki rai tə lo kiside kəte kəte. Adi e Piyər nim, Jə nim, Jaki əi ki Andire nim, Pilipi əi ki Tomasi nim, Batiləmi əi ki Mətiye nim, Jaki ki ngon lə Alpe nim, Simɔ ki nje rɔ mbata ta kingə dɔ lə ɓe ləne nim, taa Judi ki ngon lə Jaki nim tɔ.

¹⁴ Ɔi pəti, ki mede ki kare ba, kawinaa nəm nəm mba kadi əli ta ki Luwə, naa ti ki dəne je madi. Mari ki kɔ Jəju e dande ti nim taa ngakɔ Jəju je nim tɔ.

Mətiyasi un to Judasi

¹⁵ Me ndɔ je ti kin, njé kadi-me je kawinaa asi ɓu ki kuti joo. Ningə Piyər j taa dan ngakone je ti əl ə nə:

¹⁶ «NGakom je, sɔbi kadi ne ki NDil Luwə əl tae me Makitibi ti lə Luwə təl tane. Tadɔ NDil Luwə, əl ta kəte ki ta *Dabidi, ɔji-n dɔ Judasi ki ɔr nɔ dije ki rai uwəi Jəju.

¹⁷ Judasi e ki kare danje ti, ningə aw ki kilə ləne ki sɔbi dəne kadi ra danje ti tɔ.

¹⁸ Ki la ki adi-e mba kigə-n go ji kilə ki majal ki ra kin ə, Judasi aw ndogi-n lo ndɔr. Me ndɔr ti ki ndogi ka kin ə, j taa osi ti, dɔe su ki nangi, me ndu adi tie ale mba dənangi ti.

19 Dije pəti ki dənangi Jori-jaləm ti ooi ta kin. Be ə bari lo ndər ka kin ki ta be ləde ə nə: “Akəldama”, kər me ta kin nə: “Lo ndər məsi.”

20 Ningə ndangi me makitibi Pa je ti əi nə:

“Kadi kəy lie e ki kiyə kə nim, Kadi dəw kare ka isi me ti al nim[✧],”

Taa ndangi bəy əi nə:

“Kadi dəw ki rangi un toe.”

21 «Be ə, maji kadi ji mbəti dəw kare mbə dije ti wa ki njiyəi səje naa ti ki ndə je pəti ki Bəbe Jəju aw-n səje nim təl-n səje nim wa kin.

22 Hə ngire də batəm ti lə Jə, ratata tē-n də ndə ti ki Luwə un-n Jəju taje ti awi sie dərə ti. Kadi dəw kare dande ti, e nje ma naji, naa ti səje təkə Jəju j lo koy ti.»

23 Lo kin ti, rəi ki dije joo əji-de, ki dəsəy e Jisəpi ki bari-e nə Barsabasi, ki indəi təe ki rangi nə Jusitusi, ningə ki kə joo e Matiyasi.

24 Ningə əli Bəbe əi nə: «Bəbe, j igər ngəme dije pəti tigə, ə əji-je se mbə dije ti ki joo kin, e ki ra ə imbəte wa?

25 MBəte kadi un ta kilə bəə lə njé kaw kilə je ki Judasi iyə tae ə aw lo ti ləne ki səbi dəe kadi aw ti kin.»

26 Rai yuki, ningə yuki osi də Matiyasi ti, adi Matiyasi ore kadi njé kaw kilə je ki dəgi gide e kare.

2

Re lə NDil Luwə

1 Loki ndə nay Pətəkoti asi ningə[✧], njé kadi-me je pəti kawinaa lo kare ba.

2 Ta naa ti noo, ka ne madi j dərə ti, ba tə nəl bo ki ilə ki təgine kin be. Ka ne ka kin taa lo me kəy ti ki isi ti.

3 Ooi ne je ki toi tə por ə ndone je tēi bilim bilim be, tēi, kəyi-naa dəde ti kare kare.

4 NDil Luwə rosi mede pəti, adi ilə ngirə kəl ndon ta je ki rangi ki dəw gər me al, ki go kində ti ki NDil Luwə ində-n tade ti kadi əli.

5 Ningə me ndəe je ti kin, *Jipi je ki njé bəl Luwə, j ki də be je ki dangi dangi ki dənangi ti ne pəti, rəi kawinaa Jori-jaləm ti.

6 Loki ooi ka ne kin ningə, ayi-naa ngədi rəi kawinaa, kosi kosi, bəl rade tadə nə nə, dande ti, oo də ndu njé kadi-me je ki isi əli ta ki ndon ta be ləne.

7 Ne kin əti-de bəl ngay adi ndilde ay ur kaki, ooi kadi e ne ki rojeti al, adi əli əi nə: «Dije ki isi əli ta kin pəti əi dije ki j Galile ti,

8 nga ban be ə nə nə danje ti, oo ta ki tē tade ti ki ndon ta be ləne ə?

9 Je dije ki Partəji ti, ki Medi ti, ki Elamiti ti, ki njé ki dənangi Mejopotami ti nim, ki Jude ti nim, Kapadosi ti nim, taa Pə ti ki e ngon be ki dənangi Aji ti nim,

10 Piri ji ti nim, Pampili ti nim, Ejipi ti, ki dənangi Libi ti ki e bəsi ki Sirən, ə se njé ki dənangi Rom ti.

✧ 1:20 Pa je 69.26; 109.8

✧ 2:1 Ləbatiki 23.15-21; Dətərənom 16.9-11

11 Je pəti je Jipi koji je ki Jipi təl je. J-ǰ Kírəti ti ki Arabi ti. Be ka, joo də ndude ki əli ta ki ndon ta ǝe ləje, ǝji də nɛ je ki əti ǝəl ki Luwə ra.»

12 Əi pəti ndilde ay ur kaki adi gəri ta wa ki kadi əli al, ningə əli-naa mbode ti əi nə: «Kər me nɛ ki ra nɛ kin nə ri ə?»

13 Nə njé ki nǝ je kogi də njé kəl ndon ta je ti ki dangi dangi ki dəw gər dəe al, əi nə: «E kasi nju ə ǝyi-naa ngay ə rade.»

Piyər əl ta kosi dije

14 Piyər ǰ a taa ki ndəgi njé kaw kilə je ki dəgi gide e kare, ningə un ndune ki taa əl ta kosi dije ə nə: «Uri mbisi maji oi də ta ləm səi *Jipi je, ki səi pəti ki isi Jorijaləm ti ne. Səbi kadi igəri nɛ ki isi ra nɛ kin tə.

15 Dije madi dansi ti ooi kadi e kasi ə ra dije kam. Nə Jagi kasi rade al! J-a sǰ kadi nda ti ǝəy!

16 Nə ngəsine nɛ ki ndə ki nje kəl ta ki ta Luwə ti Juwəl əl tae ka kin ə ra nɛ:

17 «Nɛ je ki Luwə əl tae kadi a rai nɛ me ndə je ti ki dəǝy ti ka ə toi kin:

M-a m-ilə ki NDilm də dije ti pəti.

NGansi je ki dingəm ki njé ki dəne a təl njé kəl ta ki ta Luwə ti,

Basa je ləsi a ooi nɛ je me ndil ti,

Bigə je ləsi, a ooi nɛ je ki to lo ǝəy ti me ni ti.

18 Oyo me ndə je ti kin,

M-a m-ilə ki NDilm də ngan njé kilə je ti ləm ki dingəm ki njé ki dəne.

A əi njé kəl ta ki tam ti.

19 M-a m-ra nɛ je ki dəw asi ra al me dərǝ ti taa nu,

Ningə dənangi ti ne, m-a m ra nɛ koji je ki əti ǝəl,

Adi e: məsi nim, por nim, sa ki su luy luy nim tə,

20 Kəte ǝəy taa kadi ndə ki ǝo ngay, ki rosi ki təǝa lə ǝəbe kin a re,

Lo ki kada a təl lo ki ndul, ningə nay a təl məsi.

21 Ningə me ndə ti kin, dije pəti ki ǝai tə ǝəbe a ingəi kaji*.”

22 «Səi *Isirayəl je, uri mbisi maji oi ta ki m-a m-əl səsi. Igəri pəti kadi Jəju ki Najarəti, dingəm kin ki Luwə ǝje ki taga kadi n-ndige, ə Luwə ra nɛ je ki dəw asi ra al ki nɛ koji je ki əti ǝəl ki takule dansi ti ne.

23 Dingəm kin, iləi-e jisi ti ki go ndu-kun ti ki Luwə un, ə se ki go koji ta ra ti lie ki to kəte. Ningə səi adi dije ki gəri Luwə al təl-i-e ki rəbi ǝə ki ǝai-e kagi-dəsi ti.

24 Nə Luwə gangi kulə yo rəe ti kə ade ǰ lo koy ti, tadə koy aw ki təgi kadi uwe gin təgine ti ǝe nin ti al.

25 *Dabidi əl ta ǝji-n dəe ə nə: “M-o ǝəbe ki dəkagilo je pəti nəm ti,

Tadə e də ǰi kom ti mba kadi m-tɛɛ m-osi al.

26 E mbata kin ə rənəl rosi mem adi m-osi-n pa tə.

Be ə, ǝe nin ti ka, darəm a ɔr kəə ki kində me də ti,

27 ǰ ǝəbe, a iyə-m kə koo al, A iyə ǝəə ləi ki a də njane ti ade ndum ǝada al tə.

28 ǰ ə ǝji-m rəbi kadi m-təl m-isi-n ki dəm taa,

Ningə a adi-m rənəl me kei naa ti səm*.”»

29 Piyər təl əl bəy ə nə: «NGakom je, adi m-əl səsi ta ki rəjeti: Kaje Dabidi oy təkı rəjeti adi dibi-e. Də bade to danje ti ne bitı bone.

30 E nje kəl ta ki ta Luwə ti, ə gər kadi Luwə un mindine ade ki kibı rə kadi n-a n-adi dəw kare ki gin ka ti lie a ɔ be toe ti*.

31 Dabidi gər ne ki a ra ne lo ti ti, adi əl ta ki lo koy ti lə Kirisi kin kəte. E ta lie ə Dabidi ə nə Luwə a iyə lo ki koo ti al, taa a iyə darəe adi ndum be nin ti al tə.

32 Jəju ki m-isi m-əl ta lie kin, Luwə ade jı dan nje koy je ti, j-əi pəti jı gəri maji.

33 Go ti ningə, Luwə un-aw sie dərə ti adi isi də jı kəe ti. Ningə ngəsine Luwə ade NDilne təkı un-n mindine. NDil kin ə, Luwə buki dəje ti, təkı oi ngəsine ki kəmsi je, ki mbisi je kin.

34 Təkı rəjeti, Dabidi aw dərə ti al, nə əl ə nə: “Babe əl Babe ləm ə nə: «İre isi də jı kom ti,

35 ratata kadi m-ilə nje bə je ləi gin təgi ti*»”.

36 E be ə, rə Jəju wa ki ibəi-e kagi-dəsi ti kin ə, Luwə ade e Babe nim, Kirisi nim tə. E kin ə e ne ki səbi kadi dije pəti ki Isirayəl ti gəri maji.»

NJé ki adi mede Kirisi dəsəy

37 Loki dije ooi ta kin ningə, mede ole wuti wuti adi dəji Piyər əi ki ndəgi nje kaw kilə je əi nə: «NGakəje je, e ri ə kadi jı ra ə?»

38 Ə Piyər təl əl-de ə nə: «İyəi rəbi ne rasi je ki majal kə, ningə kadi dəw ki ra dansi ti adi rai-e batəm me tə Jəju Kirisi ti, mba kadi majal je ləsi e ki kiyə go kə. Ba a ingəi NDil Luwə.

39 Təkı rəjeti, kun mindi lə Luwə e ki mbata ləsi nim, mbata lə ngansi je nim, ki mbata dije ki isi say nim. Səbi də dije pəti ki Babe Luwə ləje a bar-de.»

40 Piyər əl-de ta je ki rangi ngay go ti bəy mba kadi ma-n naji, ningə ilə dıngəm mede ti ə əl-de ə nə: «İgangi-naa ki gin dije ki majal ki bone kin, mba kadi Luwə aji-n səsi.»

41 Dije pəti ki taai ta lə Piyər, rai-de batəm. NDəe ti ka kin, dije asi dibi mitə rəi orəi kadi nje kadi-me je ki kəte.

42 Hə ngire dəkagiləe ti kin, rəi nəm nəm mba koo də ne ndo lə nje kaw kilə je nim, lo ra madi-naa ti nim, lo tətı mapa ti nim, ta lo kəl ta ti ki Luwə nim tə.

43 *NJé kaw kilə je rai ne je ki dəw asi ra al ki ne kəji je ki əti bəl ngay adi dije pəti isi ki bəl mede ti.

44 NJé kadi-me je indəi rəde naa ti kare ba ə kawı ne kingə je ləde də-naa ti kare bə tə.

45 Gati ki ne kingə je ki ne maji je ləde ə ləbi-naa lae ki go ne ge ti lə dəw ki ra.

46 NDə je kare kare pəti, ki me ki kare ba, ingəi-naa me kəy ti lə Luwə. Ningə awı ki me kəy je ti lənaa usoi ne kuso lə Babe nim, taa usoi ne je ləde

ki rənəl nim, ki me ki səl ləm ləm.

⁴⁷ Osi pa je iləi tōji dō Luwə ti, ningə dije pəti ndigi ta ləde tō. NDō je kare kare pəti, Bəbe adi kər dije ki aji-de, re dō made ti par par.

3

Piyər adi rə nga dəw ki njæ oy

¹ NDō kare Piyər əi ki Jə isi awi kəy kaw-naa ti mba kəl ta ki Luwə dō kadi ti ki mitə ki lo solə.

² Dəkagiloe ti kin ə dije awi ki dəw ki njæ oy lo koje ti nu, indəi-e ta kəy kaw-naa ti. Dəw ka kin, ndō je kare kare pəti, a indəi-e ta kəy kaw-naa ti ki bari-e nə: «Ta Kəy ki NDole». Indəi-e mba kadi kəy nē dije ki isi uri kəy kaw-naa ti.

³ Loki oo Piyər əi ki Jə ki isi uri ki kəy kaw-naa ti ningə, kəy-de nē.

⁴ Piyər əi ki Jə uri kəmde ki dəe ti, ningə Piyər əl-e ə nə: «İgə-je ne!»

⁵ Nje nja koy gō-de, ga mene ti kadi n-a ningə nē madi jide ti.

⁶ Nə Piyər əl-e ə nə: «M-aw ki la al nim, ki ər al nim kadi m-adi. Nə nē ki m-aw jim ti e tōgi Jəju Kirisi. Be ə kadi-me tō Jəju Kirisi ki Najarəti ti, j̄ taa ə njiyə!»

⁷ Piyər uwə taji kəe, 6a un-e ki taa. Ta naa ti nōō par ə njæ je ki gul njæ je təli toi maji kare.

⁸ J̄ bal a taa ə ilə ngirə njiyə. Aw səde naa ti kəy kaw-naa ti. Tj̄ bal ki rənəl nim ilə tōji dō Luwə ti nim tō.

⁹ Dije pəti ooi-e lo njiyə ti nim, lo kilə tōji dō Luwə ti nim tō.

¹⁰ Dije gəri-e maji kadi e nje mətə ki kəte e nje kisi ta kəy kaw-naa ti ki bari-e nə: «Ta Kəy ki NDole», isi kəy nē wa ka am. Loki dije ooi nē ki tēē dəe ti kin ningə, ndilde əy ur kaki adi bəl rade ngay.

Piyər əl ta kosi dije

¹¹ Nje nja koy ka kin iyə go Piyər əi ki Jə al. Nē kin ra adi ndil dije pəti əy ur kaki. Be ə, dije pəti əyi-naa ngədi kawinaa ki dəde ti dəde ti lo ti ki bari-e nə: «Pal lə Salomō».

¹² Loki Piyər oo nē kin ningə, əl kosi dije ə nə: «NGan *Isirayəl je, ban ə nē ki ra nē kin əti səsi bəl kədi be ə? Ban ə uri kəmsi ki dəje ti tə nē ki e je wa ki tōgije, ə se e ki takul kaw ki j-aw ki bəl Luwə meje ə j-adi-n dingəm kam njiyə-n be ə?»

¹³ Jagi, e Luwə lə *Abirakam, lə *Isaki, lə *Jakobi, Luwə lə kaje je ə ilə tōji dō 6əə kilə ti ləne Jəju, ki iləi-e ji *Pilati ti, Pilati un ndune kadi n-ile taa, nə səi imbati.

¹⁴ Oyo, səi inaji ta gər nje kay njay ki nje ra nē ki dana. Ningə idəji kadi iləi dəw ki nje təl dije taa toe ti.

¹⁵ E be ə, adi təli e ki e nje kadi dije isi ki dəde taa. Nə Luwə ade j̄ dan njé koy je ti, j-əi pəti j̄i gəri maji.

¹⁶ E mbata kadi ki j-adi meje Jəju kin ə, tōgi ki to me təe ti, adi tōgi dingəm ki oi-e, taa igəri-e kin, kadi j̄ a-n taa. Oyo, kadi-me ki tōge to, ki takul

Jəju, adi dingəm kin rə nga ki rəjeti, e ne ki ra ne ta kəmsi ti pəti adi oi ne.

17 NGəsine ngakom je, m-gər maji ngay kadi ne ki irai kin, e ki go gər-e ti al, səi je ki njé kər nəsı je pəti.

18 Nə, e ki rəbi kin ə, Luwə təl-n ta ne ki ilə mbe kəte ki takul njé kəl ta je ki tae ti pəti ə nə: Kirisi ki n-un ndune kadi n-a n-ile, a ingə kə.

19 NGəsine, iyəi go rəbi njiyəsı je ki majal kə, ə tali irəi rə Luwə ti mba kadi iyə-n go majal je ləsi kə.

20 Ningə Bəbe a adi səi dəkagilo kər kəə, a ilə ki e ki ində dəe naa ti kəte tə Kirisi, adi e Jəju, adi səi.

21 Nə ngəsine kin, səbi kadi Jəju isi dərə ti, biti kadi Luwə təl ne je pəti ki dənangi ti ki sigi gogi, təkı ilə-n mbe me bal je ti ki man, ki takul njé kəl ta je ki tae ti ki ayi njay.

22 Be ə, *Moji ə nə: “Bəbe Luwə ləsi a adi nje kəl ta ki tae ti, ki to tə mi be, a i dan ngakəsi je ti, ki mbata ləsi, a oi də ta je pəti ki a əl səsi.

23 Dəw ki mbati təl rəne go ta ti ki nje kəl ta ki ta Luwə ti kin a əl ningə, Luwə a tuje kə dan dije ti ləne ki koy*.”

24 *NJé kəl ta je ki ta Luwə ti pəti, ilə ngire də Samiyəl ti nu ki njé re goe ti, əli ta də dəkagilo ti ki jisi me ti bone kin kəte.

25 Səi, ə səi dije ki ta ki Luwə əl ki ta njé kəl ta je ki tae ti kin səbi dəsi, taa kun mindi ki Luwə un adi kaje je loki un

ndune adi Abirakam kin səbi dəsi tə. Luwə un mindine ə nə: “Gin koji je ki dənangi ti ne pəti a ingəi ndu ki tər də ti ki takul gin ka ləi*.”

26 E ki mbata ləsi kəte, ə Luwə tēē-n ki bəə ləne, ile adi səsi mba kadi njangi dəsi, ki takul ra ki ra adi nə nə iyə go rəbi njiyə je ləne ki majal kə.»

4

Piyər əi ki Jə ai nə njé gangi ta je ti lə Jipi je

1 Loki Piyər əi ki Jə isi əli ta kosi dije tə kəl ba bəy ə, njé kijə ne məsi kadi-kare je ki madi nim, ki bo ki də kəy kaw-naa ti nim ta ki dije madi ki mbo buti ti lə *Sadusi je, tēēi ki rəde ti hōy.

2 Wongi ra njé kər nə *Jipi je ngay mbata ooi Piyər əi ki Jə isi ndoi ne kosi dije, ningə əli-de əi nə: «Təkı Jəju ii-n lo koy ti wa kin ə, njé koy je ka a ii lo koy ti tə.»

3 Uwəi-de iləi-de kəy dangay ti ratata lo ti, tadə lo səl ngata, adi lo kadi gangi ta dəde ti goto.

4 Ningə mbo njé je ti ki ooi ta ləde, ngay je dande ti adi mede. Be ə, ra adi kər dingəm je re də made ti adi asi dibi mi kare.

5 Lo ti də ti ningə, njé kər nə Jipi je nim, ngatəgi je nim ta njé ndo ndu-kun je nim, kawı-naa me bə bo ti ki Jori-jaləm.

6 Lo kaw-naa ti kin, An ki e ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je e ti nōō, taa Kayipi nim, Jə nim, Aləgijandır ki

ndəgi dije pəti ki me kəy ti lə nje kijə nē məsi kadi-kare ti ki bo ka kin nim ka əi nōō tō.

⁷ Adirəi ki Piyər əi ki Jə nōde ti ki nō njé kaw-naa je ti, bə dəji-de ta əi nə: «Ki tōgi ki j ra, ə se me tō nə ti ə irai nē kin ə?»

⁸ Ningə Piyər, NDil Luwə rosi mee, adi əl-de ə nə: «Səi njé kōbe je ki ngatōgi je,

⁹ dəji-je ta bōne oji dō nē ki maji ki j ra ki dəw ki njae oy ki kuji nē ki j ra ə ingə-n rō nga.

¹⁰ Maji kadi səi pəti igəri ay njay, taa dije pəti ki *Isirayəl ti ka, kadi gəri maji tō. E me tō Jəju Kirisi ki Najərəti ti ə j ra n nē kin. E ki takul Jəju wa ki bəi-e dō kagi-dəsi ti ə Luwə ade j taa dan njé koy je ti wa kin ə, dīngəm kin a-n ta nōsi ti, ki rō ki nga.

¹¹ E mbal ki səi njé ra kəy je imbat-e, nə e ə təl mbal ki ndae itə made je pəti, e mbal ki nje kadi tōgi kəy[☆].

¹² Kaji e me tōe ti ki karne ba. Tō ki rangi ki Luwə adi dəw dōnangi ti ne mbō dije ti ki mba kadi j-ingəi kaji goto.»

¹³ NDōji njé gangi ta je ki ki bo lə Jipi je ngay loki oi Piyər əi Jə əli ta ki kanji bəl, tadō gəri-de kadi əi dije ki kare ki kanji nē ndo. Nə ke ə gəri kadi əi dije ki əi naa ti ki Jəju mari nu.

¹⁴ Nə loki ooi dīngəm ki ngai-e ka kin a gədide ti ningə, gəri lo ta ki kadi əli-de al.

¹⁵ Be ə uni ndude adi Piyər əi ki Jə, taa dīngəm ka kin nim kadi tēgi taga, ningə naji-naa ta mbōde ti ə əi nə:

¹⁶ «Ri ə j-a rai ki dije kam

ə? Tadō rai nē kōji ki əti bəl ki to ndalo ti ay njay adi dije ki Jorijaləm ooi poye. Lo kadi ji naji goto.

¹⁷ Nə ke ə kadi poy ta kin aw ki kəte kəte mbō dije ti al ngata. Adi j-iləi jije kəmde ti kadi kaw ki kəte nōō kam, əli dəw madi ta ki tō Jəju al ngata.»

¹⁸ Go ta je ti kin, awi ki Piyər əi ki Jə kəy gogi ə ogi-de ki tōgide kadi əli ta ə se ndoi nē ki tō Jəju al ngata.

¹⁹ Nə Piyər əi ki Jə əli-de əi nə: «Əli-je adi joo, se e go rəbe ti, ta kəm Luwə ti, kadi j ra təl rōje go ta ti ləsi yo ə j-iyə ta lə Luwə wa?

²⁰ Ki oji dōje, j-a j-asi kuti taje dō nē ti ki j-o ki kəmje nim, ki mbijə nim kin al.»

²¹ Loki iləi jide kəmde ti ki kō joo bəy ningə, iyəi-de adi awi. Təki rōjeti, ingəi nē madi rōde ti ki asi kuwə-n-de dangay ti al, tadō dije pəti piti Luwə mba nē ki ra nē kin.

²² Bal dīngəm ki ingə rō nga ki takul nē kōji ki əti bəl kin, itə kuti sō.

Njé kadi-me je əli ta ki Luwə

²³ Go kiyə-de ti, Piyər əi ki Jə awi ingəi madide je ki njé kadi-me je, əri-de poy nē je pəti ki ki bo je lə njé kijə nē məsi kadi-kare je ki ngatōgi je əli-de.

²⁴ Loki madide je ooi ta ləde gine gangi ngata ningə, pəti ki me ki kare, əli ta ki Luwə əi nə: «Bəbe, j ə ira dōrə ki dōnangi, taa ira ba bo ki nē je pəti ki me ti tō[☆].

25 E j ə adi NDili əl ta ki ta kaje *Dabidi ki bəə lai ə nə: “Gin be je ki dangi dangi tɔi rɔ ki ndangi kare be. Taa kɔji ta ra je ləde to rɔde ti kare!

26 NGar je ki dɔnangi ti ne indəi dɔ rɔde dana mba kaw rɔ, NJé kɔbe je indəi rɔde naa ti, əsi ta Babe ki dəw lie ki mbəte tə NGar”.

27 Təki rɔjeti, e me be bo ti kin ə, *Erodi əi ki Pɔsi *Pilati, naa ti ki gin be je ki dangi dangi kɔngan *Isirayəl je indəi rɔde naa ti əsi ta bəə kilə lai ki ay njay, ki e Jəju ki imbəte tə Kirisi*.

28 Ne je ləde ki rai kin, e təl ə tɔli ta kɔji ra je lai pəti ki oji kəte, ki tɔgi, me ndigi ti lai.

29 Basine Babe, oo jide ki isi iləi kəmje ti kadi indəi je bəl ti kin! Adi bəə je lai tɔgi kadi iləi mbəte ta lai ki me ki ti kati.

30 Ningə, kadi oji tɔgi me tɔ bəə kilə ti lai ki ay njay Jəju, kadi njé moy je ingəi rɔ nga nim, taa kadi ne kɔji je ki ne je ki dəw asi ra al rai ne nim tɔ.

31 Loki tai kəə ta kəl ta ti ki Luwə ningə, dɔnangi yəki yikiti yikiti gin njade ti, loki ki kawinaa ti. Ba NDil ki kay njay rosi mede pəti adi iləi mbəte ta lə Luwə ki rɔ ki tɔ kati.»

NJé kadi-me je indəi rɔde naa ti

32 NJé kadi-me je pəti indəi rɔde naa ti ki ngəme ki kare ki gir ta ki kare. Dəw kare ki indəi gune ki ne kingə ləne ki sɔbi dɔne goto, ne je pəti e yəde.

33 Ki tɔgi ki əti bəl ngay ə njé kaw kilə je mai naji kɔ lo koy ti lə Babe Jəju. Ningə, kare kare

pəti, Luwə jangi dɔde jangi dɔ ki əti bəl ngay.

34 Be ə dəw kare dande ti ki ne to rəe goto. Tadɔ njé je ki ay ki lo ndɔr je ki kəy je, uni gati ə rəi ki lae,

35 adi njé kaw kilə je. Ningə njé kaw kilə je ləbi la ka kin dande ti pəti, ba nə nə ingə ki go ne ge je ti lie.

36 Dəw madi kare ki tɔe nə Jisəpi, ki e gin kɔji ti lə *Ləbi, ki dɔnangi Sipir ti, ki njé kaw kilə je indəi tɔe nə Barnabasi, kɔr me nə: «Dəw ki nje kilə dingəm me dije ti,»

37 e ka, aw ki lo ndɔr, ə un lo ndɔr ləne ka kin gati-n, ə re ki lae adi njé kaw kilə je.

5

Ta kingom lə Ananiyasi əi ki Sapira

1 Dingəm madi kare ki tɔe nə Ananiyasi əi ki dəne ləne Sapira, gati ki ne kingə ləde kare tɔ.

2 Ananiyasi əi ki dəne ləne Sapira indəi ndude naa ti, bɔyɔi nusi la, ə awi ki ndəge adi njé kaw kilə je.

3 Piyər əl-e ə nə: «Ananiyasi, ra ban ə iyə *Satə adi ur mei ti bɔre be ə? Ɔr nusi la lo ndɔr lai ingəm, ə əl ta ki ngom NDil ki kay njay!

4 Ri ə ɔgi kadi ingəm ne kingə lai ə? A re gati-n ə bəlme ka, ri ə ɔgi kadi la ki ingə kin, ira-n ne ki mei ge ə? Ne ki iga mei ti kin e ne ki majal. E dije ə əl-de ta ki ngom al, nə e Luwə ə əl-e ta ki ngom.»

⁵ Loki Ananiyasi oo ta kin par ə, osi nangi, oy. Dije pəti ki ooi poy ta kin, ɓəl ra-de ngay.

⁶ Basa je rəi rəgi nine, ɓa uni-e, awi dibi-e.

⁷ Asi ngirə kadi mitə go ti, dāne lie re ur kəy ki kanji kadi gər nɛ ki ra nɛ.

⁸ Piyər daje ə nə: «əl-m adi-m m-o, se kər la ki igati ki lo ndər ləsi wa ə n wa?» Ə dāne əl-e ə nə: «Oyo, kər la ki j-ingə wa ən.»

⁹ Lo kin ti, Piyər əl-e ə nə: «Ra ban ə indəi ndusi naa ti mba kadi soki NDil ki kay njay lə ʔaɓe ə?» O ka nja dije ki awi ki ngawi dibi-e ə ɓa ta kəy ti kin, j ka a awi sai tɔ.

¹⁰ Ta naa ti nɔɔ par ə Sapira osi nja Piyər ti nangi, oy. Loki basa je ki njé kaw dibi ngawe uri kəy ningə, ingəi nine adi uni-e awi sie dibi-e kadi ngawe ti.

¹¹ Nɛ ki ra nɛ kin, ra adi njé kaw-naa je pəti, ɓəl rade ngay, taa dije pəti ki ooi poy ta kin ka, ɓəl rade ngay tɔ.

NJé kaw kilə je rai nɛ je ki əti ɓəl ɓəl

¹² *NJé kaw kilə je rai nɛ je ki əti ɓəl ki nɛ je ki dəw asi ra al ngay dan dije ti. NJé kadi-me je pəti, kawinaa lo kare ba, gin pal ti lə *Salomɔ, ta kəy ti lə Luwə.

¹³ Dije ki rangi ki adi mede Luwə al ɓəy ɓəli kadi rəi rɔde ti. Be ka, piti njé kadi-me je ngay.

¹⁴ Dingəm je ki dāne je ngay ngay adi mede ʔaɓe, adi kərde ore dɔ njé kadi-me je ki dɔ ti dɔ ti.

¹⁵ Dije awi bitiyi njé moy je ki taga kadi rəbi ti, tiləi-de dɔ

tirə je ti ə se dɔ kagi ti ki otii-de, mba kadi re Piyər man ningə, ndile ur dɔ e ki ra ti wa kare dande ti.

¹⁶ Dije ngay j ɓe je ti ki gidi ɓe bo Jorijaləm ti, rəi bur bur ki njé moy je ki dije ki ndil je ki majal yəti dɔde. Ningə pəti ingəi rɔ nga.

Uwəi njé kaw kilə je dangay ti

¹⁷ Go nɛ je ti kin, ki bo lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je, ki dije ki goe ti ki əi me buti ti lə *Sadusi je, jangi ra-de ngay dɔ njé kaw kilə je ti. Adi uni ndude kadi n-a rai nɛ madi.

¹⁸ Be ə, uwəi njé kaw kilə je iləi-de kəy dangay ti.

¹⁹ Nə dan kondɔ ti, malayka lə ʔaɓe re tɛɛ ta kəy dangay, loki adi tɛɛi taga ningə, əl-de ə nə:

²⁰ «Awi me kəy kaw-naa ti, iləi mbɛ ta ki nje kadi dəw təl isi ki dōne taa kin adi dije pəti ooi!»

²¹ *NJé kaw kilə je təli rɔde go ti, adi lo ti ki sɔ ɓati ba par ə, awi kəy kaw-naa ti, iləi ngirə kadi ndoi nɛ dije. Ki bo ki dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare je ti ki dije ki goe ti, ɓari ngatɔgi je ki njé gangi ta, ki ngatɔgi je lə ngan *Isirayəl je pəti. Ningə iləi kəy dangay ti mba kadi rəi ki njé kaw kilə je tɔ.

²² Nə loki njé kilə je awi ningə, ingəi-de kəy dangay ti al, adi təli rəi ɔri-de poye əi nə:

²³ «J-ingə ta kəy dangay e ki kuti mbuki maji nim, njé ngəm ta kəy je ka ai ta kəy ti nɔɔ nim tɔ, nə loki j-ur me kəy ti ningə, j-ingə dəw madi al.»

24 Loki ki bo ki dɔ njé ngəm ta kəy kaw-naa ti əi ki ki bo ki dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare ti ooi ta kin ningə, ndilde ay ur kaki, adi dəji-naa ta dɔ nɛ ti ki a ra nɛ go nɛ ti kin.

25 Ba dəw madi re əl-de ə nə: «Dingəm je ki adi uwəi-de dangay ti ka kin, ai kəy kaw-naa ti nɔɔ, isi ndoi nɛ dije.»

26 Ki bo ki dɔ kəy kaw-naa ti aw ki dije ləne uwə-n njé kaw kilə je re səde, nə ke ə indəi gu dɔde ti al tadɔ bəli kadi kosi dije ki kawinaa dɔ nɛ ndo ti lə njé kaw kilə je a tɪləi-de ki mbal tɔli-de.

27 Loki rəi səde ningə, awi səde kəy ngangɪ ta ti ki bo. Ə ki bo lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je əl-de ə nə:

28 «J-əgi səsi ki tɔgije kadi indoi nɛ kosi dije ki tɔ dingəm kin. Ə səi itəli rəsi go ta ti ləje al, asi dɔnangɪ Jorijaləm naki ki nɛ ndo ləsi, ningə igei kadi məse e dɔje ti bəy.»

29 Nə Piyər əi ki ndəgi njé kaw kilə je əli-de əi nə: «Təl rɔ go ta ti lə Luwə e soti itə təl rɔ go ta ti lə dije.

30 Luwə lə kaje je adi Jəju ki itəli-e ki rəbi bə-e dɔ kagi-dəsi ti kin, tɛɛ lo koy ti.

31 E ə Luwə un-e, inde ade isi taa, dɔ ji kone ti tə NGar ki itə ngar je pəti, taa nje kaji dije tɔ. Luwə inde kadi, ki ta rəbi lie, Isirayəl je iyəi rəbi nɛ rade je ki majal kɔ, adi n-iyə-n go majal je ləde kɔ tɔ.

32 Je njé ma naji dɔ nɛ je ti ki rai nɛ kin, naa ti ki NDil ki kay njay ki Luwə adi njé je ki təli rɔde go ta ti lie.»

33 Loki njé gangɪ ta je ooi ta

kin ningə, wongɪ rade ngay dɔ njé kaw kilə je ti, adi ndigi tɔli-de.

34 Nə e ki kare ki mbɔde ti ki tɔe nə Gamaliyəl əsi nangɪ j̄ taa. E Parisi ki nje ndo dije ndu-kun, e dəw ki dije pəti gei ta lie ngay. Loki j̄ taa dande ti ningə, dəji mba kadi adi njé kaw kilə je ijəi rɔde dəbi kare jɔ.

35 Ba go ti, əl-de ə nə: «Isirayəl je, indəi manji nɛ ki igəi kadi rai ki dije kam maji oi taa.

36 Dɔkagilo ngay al nɛ bəy ə, dəw madi ki tɔe nə Təda tɔji rɔne kadi nɛ dəw ki nga. Ɔr dije asi bu sɔ gone ti. Nə dije rəi tɔli-e adi dije ki goe ti ka kin sanəi-naa. Dəw oo ta lie al bɔne.

37 Goe ti ningə, Juda ki Galile ti, tɛɛ dɔkagilo ndangɪ tɔ dije me makitibi ti, əy dije ngay gone ti ra-n wongɪ. Nə e wa ka dije tɔli-e tɔ, adi dije ki goe ti sanəi-naa kɔ.

38 NĠəsinə, ta ləm ə to kin: Oti kadi irai nɛ madi ki dije kam, iyəi-de adi awi lo ləde. Nɛ ki kadi igəri ə to kin, re kəji ta ra je ləde ki kilə rade je j̄ rɔ dije ti ə, gin nɛ je kin a gangɪ ta yə ndəge je be tɔ.

39 Nə re nɛ je kin j̄ rɔ Luwə ti ə, lo kadi səi a əgi dɔ goto. Oti kadi inai rɔ ki Luwə.»

Lo kin ti, njé gangɪ ta je ndigi goe ti.

40 Be ə, təli bari njé kaw kilə je kəy gogɪ, 6a, adi tindəi-de, ə ndəri mbide kadi əli ta ki tɔ Jəju al, ningə iyəi-de adi awi.

41 NJé kaw kilə je tɛɛi lo gangɪ ta ti ki rɔnəl mba koo ki

Luwə oo-de adi asi naki kadi ingəi kə mbata lə Jəju.

⁴² Ningə ki ndə je kare kare pəti, me kəy kaw-naa ti ə se me kəy je ti madi, njé kaw kilə je nayi ki lo ndo ne dije ti nim, ki lo kilə mbə Poy Ta ki Maji ti, taki Jəju e Kirisi.

6

Kində njé koo go njé kaw-naa je

¹ Dəkagiloe ti kin, kər njé ndo je i ki də made ti ki kəte kəte. Be ə, ra adi *Jipi je ki njé kəl ta Girəki ɓai ta də Jipi je ti ki njé kəl ta Ebirə. NJé kəl ta Girəki ɓai ta mbata njé ngaw koy je ləde ingəi ne kuso ki dije isi ləbi ki ndə je kare kare pəti kin, tə ndəge je al.

² Be ə, njé kaw kilə je ki dəgi gide e joo kaw i njé ndo je ki naa ti, əli-de əi nə: «A e ne ki go ti al kadi j-iyə ta kəl ta lə Luwə, ə ji təl ji nay ta ne ləbi ti.

³ MBata kin ə, ngako je je, maji kadi ikəti dije siri dansi ti, ki dije mai naji ləde maji nim, NDil Luwə rosi mede nim, taa awi ki kəm-kədi nim tə, mba kadi j-ilə kilə kin jide ti.

⁴ Be mba kadi j-un-n rəje j-ində ta dangi mbata kəl ta ki Luwə ki mbata ndo ne dije.»

⁵ Ta kəji je kin nəl njé ndo je pəti. Be ə, mbəti Etiyən ki e dəw ki rosi ki kadi-me nim, ki NDil ki kay njay nim tə. Taa mbəti Pilipi nim, Pirokər nim, Nikanər nim, Timo nim, Parmənasi nim, taa Nikola ki e dəw ki Atyosi ti, ki təl Jipi nim tə.

⁶ Rəi səde əji-de njé kaw kilə je, adi əli ta ki Luwə mbata

ləde, indəi jide dəde ti nim, njangi dəde nim tə.

⁷ Ta lə Luwə aw ki kəte par par. Kər njé ndo je i də made ti ngay me ɓe bo ti ki Jorijaləm. Taa njé kija ne məsi kadi-kare je wa ngay ka adi mede Jəju tə.

Awi ki Etiyən lo gangi ta ti

⁸ Etiyən e dəw ki rosi ki me-maji nim, ki təgi lə Luwə nim, taa ra ne je ki dum ra ki ne kəji je ki əti ɓəl ɓəl dan dije ti nim tə.

⁹ Ningə dije madi iləi ngirə kadi naji ta ki Etiyən. Dije kin əi njé ki me kəy kaw-naa ti lə *Jipi je. Əi njé je ki ɓari rəde: «Dije ki taa kiyə taa.» Adi əi Jipi je ki ii Sirən ti nim, Aləgijandiri ti nim, ki njé ki ii Silisi ti nim, taa ki dənangi Aji ti nim tə,

¹⁰ nə təgi ta kəlde asi go ya Etiyən ti al, tadə Etiyən əl ta ki kəm-kədi ki NDil Luwə ade.

¹¹ Lo kin ti, awi ndogi dije ki la ki jide ti kadi əli əi nə: «Je wa j-o ki mbije kadi Etiyən əl ta ki mal də *Moj i nim, də Luwə nim tə.»

¹² Be ə, suləi kosi dije nim, ngatəgi je nim, taa njé ndo ndu-kun je nim adi rəi uwəi Etiyən də jie ti, awi sie lo gangi ta ti ki bo.

¹³ Indəi njé ma naji je ki ngom adi təti ta dəe ti, əli əi nə: «Dingəm kam ta kəə ta kəl ta ki mal də kəy ti lə Luwə ki e lo ki ay njay kin al nim, taa də ndu-kun ti lə Moji al nim tə.»

¹⁴ Təki rəjeti, je wa j-o ndue ki əl-n kadi Jəju ki Najarəti ti a tuji kəy kin, ə a yəti ne kəgi ɓe je ki Moji adi-je.

15 Dijé pəti ki lo gangi ta ti ki bo, uri kəmdé pəti də Etiyən ti, ningə ooi kadi ta kəme to tə ya malayka be.

7

Etiyən əl ta nq njé gangi ta je ti

1 Ki bo lə njé kijə nq məsi kadi-kare je dəji ta Etiyən ə nə: «Ta je ki dije əli dəi ti kin, e ki rəjeti wa ta?»

2 Etiyən ile ti ə nə: «Səi bawm je ngakom je ki, uri mbisi oi də ta ki m-a m-əl səsi kam maji. Me ndə je ti ki kəte, Luwə ki nje piti oji rəne kaje *Abirakam, dəkagilo ti ki isi-n me be ti ki Mejopotami ti bəy, kəte bəy taa kadi aw uwə lo kisi dənangi Aram ti.

3 Luwə əl-e ə nə: «İ taa iyə be ləi ki njé koji je ə aw me be ti ki m-a m-əji».

4 E be ə, Abirakam iyə me be ki Kalde ə re uwə lo kisi Aram ti. Ningə go koy bawe ti, Luwə ade j taa re me be ti ki isi ti ngəsine kin».

5 Nq nduwə ki Luwə adi Abirakam me be ti kin goto. NGon nusi lo ki ndikiri be ka ade əl. Nə un ndune ade kadi n-a n-ade be kam ba pəti. Taa n-a n-adi ngan kae je toe ti tə. Dəkagilo ti ki Luwə isi əl ta Abirakam kin, Abirakam oji ngon əl bəy».

6 Ta ki Luwə əl-e ə to kin: «NGan kai je a isi tə mba je dənangi ti ki rangi nim, dije a

rai-de bəə ti nim, ta dije a adide kə asi bal bu sə nim tə.»

7 Go ta je ti kin, Luwə əl ə nə: «Gin dije ki rai-de bəə ti kin, mi wa m-a m-gangi ta dəde ti. Go ti ningə, a tēēi me be mba ti ki rade bəə ti kin kə, ə a təli rəi me be ti ki j ti ə awi bəə ti kin mba kadi rəi əsi məkəsidi nangi nqm ti».

8 Ba Luwə ade nq kilə mindi ki e kijə məti. Be ə, loki Abirakam oji *Isaki ningə ndə jijoo go ti par ə ijə məte. Isaki ra be tə mbata ngone *Jakobi. Jakobi ka ra be tə mbata ngane je ki əi gin *Isirayəl je ki dəgi gide e joo».

9 «Ningə ni ki me ngan lə Jakobi ti ra adi gati ki ngokode Jisəpi adi awi sie tə bəə me be ti ki Ejipi ti. Nə Luwə e sie naa ti».

10 Be ə, ər-e me kə je ti pəti. Ningə me-maji lə Luwə ki e sie, ade kəm-kədi ta kəm Parawo ti ki e ngar ki Ejipi ti. Adi Parawo un-e inde tə nje kəbe dənangi ki Ejipi ti, taa də me kəy ti ləne pəti tə».

11 Dəkagiloe ti kin ə, bə ki bo osi dənangi Ejipi ti ba pəti, taa dənangi Kana ti tə. E dəkagilo kəm-to-ndoo ki əti bəl ngay. Lo kadi bawje je ingəi nq ndikiri usoi goto».

12 Loki Jakobi oo kadi nq kuso to me be ti ki Ejipi ti ningə, ilə nganne je ki əi kaje je adi awi ki dəsəy.

13 Loki təl ilə-de ki kə joo ningə, Jisəpi ra adi ngakəe je

☆ 7:3 Kilə ngirə nq je 12.1 ☆ 7:4 Kilə ngirə nq je 11.32; 12.5 ☆ 7:5 Kilə ngirə nq je 12.7; 13.15; 17.8 ☆ 7:7 Tēē ki taga 3.12 ☆ 7:8 Kilə ngirə nq je 17.10-14; 21.4

☆ 7:9 Kilə ngirə nq je 37.11, 28; 39.2, 21 ☆ 7:10 Kilə ngirə nq je 41.39-41 ☆ 7:11

Kilə ngirə nq je 41.54-57 ☆ 7:13 Kilə ngirə nq je 45.1-4, 16

gəri-e. Lo kin ti, Parawo ka, gər-n gin koji lə Jisəpi tə[☆].

14 Go ti ningə, Jisəpi ilə go bawne Jakobi ti ade re ki gin koji lie ba pəti, asi dije dəsiri gide e mi[☆].

15 Jakobi aw Ejipi ti ningə oy ki kəte noo. Kaje je ka oyi noo nim tə[☆].

16 Təli ki singəde rəi dənangi Kana ti, me 6e bo ti ki təe nə Sisəm. Dibi-de 6e nin ti ki Abirakam ndogi ki la ji ngan lə Amər ti me 6e ti ki Sisəm[☆].

17 «Dəkagilo təl kon kun mindi ki Luwə un adi Abirakam e bəsi. Ningə kər ngan Isirayəl je bay ki də made ti də made ti dənangi Ejipi ti,

18 biti dəkagilo ti ki ngar ki rangi ki gər Jisəpi al o-n 6e dənangi Ejipi ti[☆].

19 NGar ka kin uwə dije ləje ra-n kilə ki al də maji nim, adide kə nim, ta ində gu dəde ti adi iyəi ngande je ki kasi kə, biti kadi oyi[☆].

20 Dəkagilo ti kin ə, oji *Moji ki me-maji lə Luwə e dəe ti adi oti-e me kəy ti lə bawe asi nay mitə[☆].

21 Ningə loki dum dəde adi iləi-e kə, ngon lə Parawo ki dəne tēē dəe ti, ə un-e ote tə ngonne wa be[☆].

22 Be ə Moji ingə-n ne ndo ki oji də kəm-kədi pəti ki dənangi Ejipi ti. Adi aw ki təgi me ta kəl-e ti nim, me kilə rae ti nim tə.

23 «Loki bəle e kuti sə ningə, mər ta re dəe ti mba kadi n-

aw n-oo ngakone je ki əi ngan Isirayəl je.

24 Dəkagilo ti ki e-n ki ngakone je ə, oo dəw kare ki Ejipi ti isi adi kə ki kare dande ti. Be ə, re rə də ngokone ti adi ində dəw ki Ejipi ti ka kin təl-e.

25 Moji gir kadi ngakone je a gəri təki Luwə ə ilə səne mba kadi n-taa dəde. Nə ngakəe je gəri al.

26 NDə ki go ti, oo ngakone je joo ki əi Isirayəl je isi rəi-naa. Ire a dande ti mba kadi gangi-de naa ti. Əl-de ə nə: “Səi ngakonaa je tə, ə ban ə isi rai na majal be ə?”

27 Ningə e ki nje tində ngokone ka kin əse ngərangi, ə əl-e ə nə: “Nə ə indəi dəje ti tə ngar ləje, ə se nje gangi ta danje ti ə?”

28 Ige təl-m təki tagine itəl-n dəw ki Ejipi ti ka kin be a?”

29 Loki Moji oo də ta kin ningə, bəl ra-e, adi aw uwə lo kisi tə mba dənangi Madiya ti. Dənangi Madiya ti ə Moji taa dəne oji-n ngan je joo[☆].

30 «Bal kuti sə go ti ningə, malayka tēē həy rəe ti dilə lo ti, bəsi ki də mbal Sinay, dan ndon por ti me gu ti ki isi o por.

31 Loki Moji oo ne kin ningə, ndile ay ur kaki. Moji ge kadi n-oo ne kin maji adi əti re bəsi rə ti. Loe ti noo ə oo də ndu Bəbe ə nə:

32 “Mi Luwə lə kai je, Luwə lə Abirakam, Luwə lə Isaki, Luwə lə Jakobi.” Moji bəl dadi

☆ 7:14 Kilə ngirə ne je 45.9-10, 17-18 ☆ 7:15 Kilə ngirə ne je 46.1-7 ☆ 7:16 Kilə ngirə ne je 23.3-16; Jojuwe 24.32 ☆ 7:18 Tēē ki taga 1.7-8 ☆ 7:19 Tēē ki taga 1.10-11, 22 ☆ 7:20 Tēē ki taga 2.2 ☆ 7:21 Tēē ki taga 2.3, 5, 10 ☆ 7:29 23-29: Tēē ki taga 2.11-15, 21-22; 18.3-4

par par, lo kadi un kəmne ki taa goto.

³³ Ə Bəbe əl-e ə nə: “Ɔr sa njai ti tadə lo ki a ti kam e lo ki ay njay.

³⁴ M-o kəm kə lə dije ləm me 6e ti ki Ejipi ti. M-o də timə ki isi timəi rusi rusi, ə m-ur nangi m-re kadi m-taa-de m-ilə-de taa. Ningə ki basine kin, ire adi m-ilə-i Ejipi ti gogi[☆].”

³⁵ «Oi maji! E Moji ki ngakəe je əsi-e ngərəngi, ə əli-e əi nə: “Nə indəi dəje ti tə ngar ləje ə se nje gangi ta danje ti ə”, wa kin ə, Luwə ile tə ngar nim, taa nje taa-de kilə-de taa nim, ki takul təgi lə malayka ki tēe sie həy me gu ti, kin nim tə.

³⁶ E ə tēe səde ki takul nē ra je ki dəw asi ra al nim, ki takul nē kəji je nim, me 6e ti ki Ejipi ti. Taa dəkagilo ti ki isi indəi ba bo kasi gangi nim, dəkagilo ti ki rai 6al kuti sə dilə lo ti kin nim tə[☆].

³⁷ E darə Moji ki kare wa kin 6əy ə tə ə əl ngan Isirayəl je ə nə: “Luwə a tēe ki nje kəl ta ki tane ti kare dansi ti səi je wa, ki a to tə mi be[☆].”

³⁸ Loki ngan Isirayəl je kawinaa dilə lo ti ka, e Moji wa kin ə taa ta ta malayka ti də mbal Sınay ti, əl kaje je. E ə taa ta kaji kin rə Luwə ti, mba kadi adi-je[☆].

³⁹ Nə kaje je mbati kadi təli rəde go ta je ti lie. Ningə ki bo təy, əsi-e ngərəngi. Mede e də təl kaw dənangi Ejipi ti gogi.

⁴⁰ Dəkagilo ti ki Moji nay də

mbal Sınay ti 6əy, rəi rə *Arə ti əli-e əi nə: “İra kagi yo je ki kadi ərı noje, tadə ji gər nē ki ra Moji ki nje tēe səje me 6e ti ki Ejipi ti kin al.”

⁴¹ Be ə me ndə je ti kin, ibəi ngon yo madi ki to tə ngon baw mangi be, ə iləi kadi-kare adi-e. Ba rai rənəl ngay əsi gon nē ki əi je wa ibəi ki jide kin[☆].

⁴² Nə Luwə təl gidine adide, iyə-de kə adi isi ta ra yo ti, ki kəsi-gon nē je ki dərə ti tə nay je ki kadi je ki mee je tə kagi yo je ləde, təkı ndangi me makitibi ti lə nje kəl ta ki ta Luwə ti: “Səi dije ki Isirayəl, 6al kuti sə ki irai dilə lo ti kin se da je ki itəli-de ki ndəgi kadi-kare je adi, e mi ə adi-mi a?

⁴³ Jagi, səi oti kəy yo lə kagi yo ləsi Moloki yo, ki mee lə kagi yo ləsi Rəpə, yo je ki səi wa irai-de ki jisi mba kadi əsi məkəsisı nəde ti. MBata nē rasi je kin ə, m-a m-adi njé bə je ləsi a uwəi səsi, awi səsi say tə mba je gidi *Babilon ti 6əy[☆]”.

⁴⁴ «Me dilə lo ti, kaje je ai ki kəy kibi kingə-naa ki Luwə. Moji ra kəy kibi ka kin təkı Luwə un-n ndune ade. Ra go kuje ti ki oo.

⁴⁵ İyəi kəy kibi ka kin adi gin koji je ləde ki rangi, ki əi kaje je ki rəi gode ti. Kəy kibi kin e jide ti, loki Jojuwe ər nəde adi rəi taai dənangi lə gin dije ki dangi dangi ki Luwə tuwə-de nəde ti. Kəy kibi ka kin, to biti

☆ 7:34 30-34: Tēe ki taga 3.1-10 ☆ 7:36 35-36: Tēe ki taga 2.14; 7.3; 14.21 ☆ 7:37 Dətarənom 18.15-18 ☆ 7:38 Tēe ki taga 19.1-20.17; Dətarənom 5.1-33 ☆ 7:41 39-41: Kər Isirayəl je 14.3; Tēe ki taga 32.1-6 ☆ 7:43 42-43: Amosi 5.25-27 ☆ 7:45 44-45: Tēe ki taga 25.9, 40; Jojuwe 3.14-17

dəkagilo ti lə Dabidi[☆].

46 Me-maji lə Luwə e ki *Dabidi adi dəji ta rəbi mba kadi n-ra kəy n-adi Luwə lə Jakobi[☆].

47 Nə e *Salomq yo ə ra kəy adi Luwə[☆].

48 «NGa ningə Luwə ki e ki dəkagilo je ti pəti, a isi me kəy ti ki dəw ra ki jine al. Təki nje kəl ta ki tae ti ə nə:

49 «Dəra e kimbər ngar ləm, ningə dənangi e ne kində njam.» Babe əl bəy ə nə: «Kəy ki ban ə, a ırai adi-mi ə? Lo ki ra a e lo kuwə rə ləm ə?

50 Se e mi əl ə, nə təy ə, ra ne je kin pəti ə[☆]?»

51 «Səi dije ki njé tə rə je, iteəi mesi əl nim, ibəyi mbisi nim də ta ti lə Luwə tə dije ki njé gər Luwə əl be. İtoi tə bawsi je wa be. Ne kin ə ra adi, isi ta rə ki NDil Luwə ti, ki dəkagilo je pəti.

52 Nje kəl ta ki ta Luwə ti ki ra ə bawsi je adi-e kə al ə? Əi je ə təli njé kilə mbə kəte, ki əji də re lə dəw ki e kare ba, ki e dəw ki dana. Ningə ngəsine, loki Kırısı re, səi je uni dəe, ə təli-e tə.

53 Oyo, səi ingəi ndu-kun lə Luwə ki takul malayka je, nə lo kadi itəli rəsi ti go ti goto.»

Tiləi Etiyən ki mbal təli-e

54 Loki njé gangi ta je ki bo lə *Jipi je ooi də ta ki Etiyən əl ningə, wongi rade ngay adi ngəi ngangide mur mur dəe ti.

55 Nə Etiyən ki NDil Luwə rose, un kəmne taa ki dəra ti ningə oo kunji Luwə nim, taa

oo Jəju ki a taa də ji kə Luwə ti nim tə.

56 Əl ə nə: «Oi, m-o dəra teə tane, ningə m-o NGon Dəw a taa də ji kə Luwə ti.»

57 Loki ooi də ta kin ningə, uri kəl ki ndude ki bo ə uti mbide də ta ti lie, ə buki-naa dəe ti.

58 NDəri-e awi sie taga gidi be bo ti, ə tiləi-e ki mbal təli-e. Dije ka kin iyəi kibi je ləde rə ngon ki basa ti ki təe nə Sol.

59 Dəkagilo ti ki isi tiləi-e ki mbal, Etiyən əl ta ə nə: «Babe Jəju, itaa ndilm ki rəi ti.»

60 Go ti ningə əsi məkəsine nangi, ə əl ta ki ndune ki bo ə nə: «İyə go majal kin kə adide!» Go ta je kin ti, ningə Etiyən oy.

8

Kində kəm-ndoo ki ra njé kaw-naa je

1 Sol e mbə dije ti ki ndigi kadi təli Etiyən. Də ndəe ti kin kində kəm-ndoo ki bo ngay teə də njé kaw-naa je ti ki Jorijaləm. Adi njé kadi-me je pəti sanəi-naa ki go lo je. Awi ki Jude ti je ki *Samari ti je. *NJé kaw kilə je wa par ə nayi-naa Jorijaləm ti.

2 Dije ki njé bəl Luwə dibi Etiyən, nqi-e ngay.

3 Nə Sol 6a, ər njé kaw-naa je njə. Aw ki ta kəy ta kəy uwə dıngəm je ki dəne je buki-de dangay ti.

4 NJé ki sanəi-naa ka kin awi ki lo lo iləi mbə Poy Ta ki Maji.

Pilipi me be ti ki Samari

☆ 7:46 2 Samiyəl 7.1-16; 1 Poy ta je 17.1-14 3.1-17 ☆ 7:50 49-50; Ejay 66.1-2

☆ 7:47 1 NGar je 6.1-38; 2 Poy ta je

⁵ E be ə, Pilipi ki aw me be bo ti ki *Samarī, ilə dije mbə Poy Ta ki Maji lə Kīrisi.

⁶ Kosi dije ba pəti, loki ooi ta je ki Pilipi əl je ki ne kəji je ki ra adi ooi ki kəmdə ningə, uri mbide ki də ta ti lie.

⁷ Tado ndil je ki majal tēji me njé moy je ti ngay ki nə ki boy tade ti. Taa, dije ki rəde oy ki njé məti je ngay ingəi rə nga tə.

⁸ Rənəl ki bo ngay to me be bo ti kin.

⁹ Kəte taa kadi Pilipi re, dingəm madi ki təe nə Simo isi me be bo ti kin nə. E nje ra mbəli, adi ər ndil dije ki me be ti ki Samari ngay. Ra rəne kadi ne dəw madi ki əti bəl ngay.

¹⁰ Adi dije pəti, i də ngan je ki du ti, biti ki də dije ki təgi ti, angalde e ki dəe ti. Əli əi nə dingəm kam aw ki təgi lə Luwə ki e təgi ki əti bəl ngay.

¹¹ Angal dije e ki dəe ti, tado e mari nu ba ə isi ər ndilde ki mbəli ki ra ləne.

¹² Nə loki dije adi mede Pilipi ki ilə-de mbə Poy Ta ki Maji ki əji də kəbe lə Luwə nim, ki Jəju Kīrisi nim tə ningə, dingəm je ki dəne je adi Pilipi ra-de batəm.

¹³ Simo wa ki dəne ka adi mene tə. Loki Pilipi ra-e batəm ningə, iyə go Pilipi al. Loki oo ne kəji je ki ne je ki əti bəl ngay ka kin ningə, e wa təl re əte bəl ngay bəy tə.

Piyər əi ki Jə me be ti ki Samari

¹⁴ Loki njé kaw kilə je ki isi Jorijaləm ti ooi kadi dije ki *Samarī ti taai ta lə Luwə

ningə, iləi Piyər əi ki Jə ki rəde ti.

¹⁵ Loki rəi tēji Samari ti ningə, əli ta ki Luwə mba kadi njé kadi-me je ingəi NDil Luwə.

¹⁶ Tado NDil re də dəw madi ti kare dande ti al bəy. E batəm par ə rai-de me tə Bəbe Jəju ti.

¹⁷ E be ə, Piyər əi ki Jə indəi jide dəde ti kadi ingəi NDil Luwə.

¹⁸ Loki Simo oo kadi e ki go rəbi lə ji ki kində də ti lə njé kaw kilə je ə NDil re-n də njé kadi-me je ti ningə, adi Piyər əi ki Jə la,

¹⁹ ə əl-de ə nə: «Mi ka adi-mi təgi kin tə kadi tə dəw ki m-a m-ində jim dəe ti bə, ingə NDil Luwə tə.»

²⁰ Ə Piyər əl-e ə nə: «Kadi la ləi kin tuji naa ti ki darəi. Tado ində mei ti kadi a ndogi kadi-kare lə Luwə ki la.

²¹ Ne ki bə təi, ə se ne ki səbi dəi goto me ne ti ki j-a-n kam, tado mei e dana nə Luwə ti al.

²² Maji kadi itər ndui də majal ti ləi, ə əl ta ki Bəbe adi re to ban ə, iyə go kəji ta je ki mei ti kin kə.

²³ Tado m-o kadi mei ati kanana, taa majal döləi dole tə.»

²⁴ NGa ə, Simo əl Piyər əi ki Jə ə nə: «Kadi səi je wa əli ta ki Bəbe mbata ləm, kadi ne madi kare me ne je ti ki əli tae kin tēj dəm ti al.»

²⁵ Loki Piyər əi ki Jə mai naji, ə ndoi ta lə Bəbe tə ningə, təli ki Jorijaləm ti gogi. Həi mbə Poy Ta ki Maji me ngan be je ti ki Samari ngay ki go rəbi go rəbi.

Ta lə Pilipi əi ki kuji dingəm ki e dəw ki boy ki Etiyopi ti

26 NDə kare Malayka lə Babe əl Pilipi ə nə: «I taa aw ki gin be ti be, də rəbi ti ki i Jorijaləm aw ki Gaja ti, ki e rəbi ki dilə lo ti kin.»

27 Pilipi i taa kalangi aw ningə, ingə dingəm kare ki dənangi Etiyopi, ki e ki boy, ki nje ngəm ne maji je lə ngar ki dənə ki Etiyopi ti, ki təe nə Kandasi. Dingəm kin aw Jorijaləm ti əsi dənə nangi nq Luwə ti ə isi təl ki be gogi.

28 Isi me pusi ti ləne, isi tidə makitibi lə nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay.

29 Lo kin ti, NDil Luwə əl Pilipi ə nə: «Əti aw bəsi ki rə pusi ti kin.»

30 Pilipi ay ngədi aw ningə, oo ndu dingəm ki Etiyopi ti ka kin isi tidə makitibi lə nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay. Pilipi dəje ə nə: «İgər me ta ki isi tidə kin maji wa a?»

31 Dingəm ka kin əl-e ə nə: «Re nje kər mee kadi-m goto ə m-a m-gər ban ə?» Ba dəji Pilipi adi al taa goe ti, isi gəde ti me pusi ti.

32 Ta ki isi tidə ə to kin: «Əri-e tə bati ki dəw isi aw sie kadi təl-e be;

Tə ngon bati ki a tane mbə nq nje kijə bje ti be.

E be ə, tē-n tane al.

33 İləi rəsəl dəe ti, gangi ta lie ki go rəbi ki dana al.

Nə ə a ər gin koji lie ə?

Tadə indəi ngangı ndə kisi ki də taa lie[☆].»

34 Ningə, kuji dingəm un ta əl Pilipi ə nə: «M-dəji kadi əl-m adi m-o, nə ə nje kəl ta ki ta Luwə ti isi əl ta lie be ə? İsi əl ta

ki də rəne ti wa ə se isi əl ta də dəw madi ti ki rangi ə?»

35 Lo kin ti nga ə, Pilipi ingə rəbi adi un ta tane ti, ningə ki rəbi lə makitibi lə nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay kin, ile-n mbe Poy ta ki ki Maji lə Jəju.

36 Loki njiyəi isi awi ningə, tēji ta man ti, ə kuji dingəm ka kin əl ə nə: «Man ə am, nga ri ə əgi kadi m-ra batəm ə?»

37 [Pilipi əl-e ə nə: «Re adi mei Luwə təkı rəjeti ə, ne ki əgi ra batəm goto.» Kuji dingəm ə nə: «M-adi mem təkı Jəju Kirisi e NGon Luwə.»]

38 Lo kin ti, adi pusi a nangi, ningə əi ki Pilipi joo pu, uri me man ti adi Pilipi ra-e batəm.

39 Loki tēji me man ti ki taga ningə, NDil Babe un Pilipi aw sie adi kuji dingəm oo-e al. Nə e ilə rəbi ləne ki rənəl aw.

40 Pilipi aw tēji me be ti ki Ajoti, ilə mbe Poy Ta ki Maji me be bo je ti pəti ki tēji ti, bti tēji-n Səjare ti.

9

Sol adi mene Babe Jəju (Knjk 22.6-16; 26.12-18)

1 Dəkagiloe ti kin, gir ta ki də kadi kə njé ndo je ti lə Babe ki də təl-de ti to də Sol ti bəy.

2 Be ə, aw rə ki boy ti lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, dəje makitibi mba kadi n-aw-n lo kaw-naa je ti lə *Jipi je ki me be ti ki Damasi, kadi re n-ingə dingəm je ki dənə je ki njé ndole go ne ndo ki sigi kin ə ndə-de n-re səde Jorijaləm ti.

3 Loki Sol e də rəbi ti, ində də be ki Damasi bəsi ningə, kunji

madi tēē pati, j̄ ki dōrā ti, unji gə dəe.

4 Tēē osi nangi ningə, oo dō ndu ta madi əl-e ə nə: «Sol, Sol, mbata ri ə isi adi-m kō be ə?»

5 Sol dəje ə nə: «J̄ nā ə Bəbe?» Ningə, Bəbe əl-e ə nə: «E mi Jəju ki isi adi-m kō.»

6 J̄ taa aw me 6e bo ti ə, a əli-ni ne ki kadi a ira.

7 NJé ki isi awi ki Sol təli ai lo ka ti. Bəl təl-de adi lo kadi əli ta goto. OOi dō ndu ta, nə ooi dəw madi al.

8 Sol j̄ taa, tēē kəmne maji, nə oo lo al, adi made je uwəi jie, ndōri-e tə ndōr, ə awi sie Damasi.

9 Isi loe ti nōō ndō mitə ki kanji kadi oo lo. Uso ne al nim, ay man al nim tō.

10 Ningə nje ndo lə Jəju kare isi Damasi ti nōō, təe nə Ananiyasi. Bəbe 6ar-e me ne koo me ndil ti ə nə: «Ananiyasi», ningə Ananiyasi ndigi ə nə: «Mi ne Bəbe».

11 Bəbe təl un ta əl-e ə nə: «Aw un rəbi ki 6ari-e rəbi ki kō ti, ə idəji me kəy ti lə Judasi, dəw ki təe nə Sol ki Tarsi ti, isi nōō isi əl ta ki Luwə.

12 OO dəw madi ki təe nə Ananiyasi me ne koo me ndil ti, ur kəy goe ti ningə, ində jine dəe ti kadi oo lo gogi.»

13 Ə Ananiyasi əl ə nə: «Bəbe, m-o ta lə dəw kin ta dije ti ngay, oji dō kō je pəti ki adi dije ləi ki me 6e ti ki Jorijaləm.

14 Ningə, ki ne kin, re ki tōgi ki ingə rō ki boy je ti lə njé kijə ne məsi kadi kare je, kadi uwə dije ki isi əli səi ta, dōō-de.»

15 Nə Bəbe əl-e ə nə: «Aw, tadō dingəm kin e ne ra kilə ki m-kəte kadi əl ta ləm nō gin

dije ti ki duniya ti, ki nō ngar je ti, ki nō *Isirayəl je ti.

16 Mi wa m-a m-əje kō je pəti ki a tēē dəe ti ki mbata ləm.»

17 Ananiyasi aw, ur kəy ində jine dəe ti, ningə əl-e ə nə: «NGokom Sol, e Bəbe ə ilə-m, e Jəju ka ki tēē ingəi dō rəbi ti ki isi re-n ka kin ə ilə-m kadi m-adi o lo. Ningə kadi NDil Luwə rōsi tō.»

18 Ta naa ti nōō, ne je ki toi tə ngəy kanji je be tēēi kəm Sol ti tosi, adi təl oo lo gogi, ningə j̄ taa adi rai-e batəm.

19 Go ti, uso ne 6a, təl ingə tōgi ne gogi. Sol təl isi ki njé ndo je lə Jəju ki me 6e ti ki Damasi ngan ndō je jō 6əy.

Sol ndo ta lə Luwə Damasi ti

20 Ta naa ti nōō, Sol aw ilə mbe me kəy kaw-naa je ti lə *Jipi je ə nə: «Jəju e NGon Luwə.»

21 Dije pəti ki ooi dō ta kin ta Sol ti, ndōji-de ngay adi əli əi nə: «E kam al ə e nje kadi kō dije ki Jorijaləm ti ki njé 6a tō kin a? Re ne a un girə mba kadi uwə-de, dōō-de aw səde rō ki boy je ti lə njé kijə ne məsi kadi-kare je al bita a?»

22 Nə Sol uwə rōne ngə adi kəme e kəte me kadi-me ti lie. Jipi je ki Damasi ti gəri lo ta ki kadi əli-e al, loki tōji-de kadi Jəju e Kirisi.

23 Ra ndō je go ti 6a, Jipi je oji-naa ta mba kadi n-təli-e

24 Nə ta kōji ləde tēē mbi Sol ti. NGəmi ta rəbi kada je kondō je mba kadi n-təli-e.

25 Be ə, me kondō ti madi, njé ndo je lə Sol, uni-e me

kare ti, tuyi-e adi osi gidi ndogi bər ti.

Sol me be ti ki Jorijaləm

²⁶ Go ti, Sol aw tee me be ti ki Jorijaləm ba, sangi kadi n-ində rone naa ti ki njé ndo je, nə pəti bəli-e, tadə dəw ki taa mee kadi e nje ndo ki rəjeti goto.

²⁷ Be ə, Barnabasi un-e me jine ti, aw sie rə njé kaw kilə je ti, ər-de go kingə ki Jəju ingə Sol də rəbi ti, ki koo ki oo Jəju əl-e ta, ki ta ki əl ki taga wangi Damasi ti me tə Jəju ti.

²⁸ Də gangi loe ti noq, Sol aw səde je, təl səde je naa ti me be ti ki Jorijaləm. Əl ta ki kadi-me me tə Bəbe ti.

²⁹ Əl ta ki *Jipi je ki njé kəl ta Girəki, naji-naa səde ta ti. Nə sangi rəbi kadi n-təli-e.

³⁰ Loki ngakoje je ooi tae ningə, ər-e awi sie Səjare ti. Ningə adi-e aw me be ti ki Tarsi.

³¹ *NJé kaw-naa je pəti ki dənangi Jude ti ki tae ba, ki dənangi Galile ti, ki dənangi *Samari ti, isi ki Lapiya. Ingəi təgi, njiyəi me bəl Bəbe ti, taa kərde i ki də ti də ti ki takul təgi lə NDil Luwə tə.

Piyər aji dingəm ki təe nə Ene

³² Təki Piyər a njiyə-n ki lo je pəti oo-n dije lə Luwə, ndə kare aw tee rə njé ti ki me be ti ki Lida.

³³ Lo kin ti, ingə dingəm kare ki təe nə Ene, ki to də tirə moy ti ra bəl jijoo. Tadə rəe oy.

³⁴ Piyər əl-e ə nə: «Ene, Jəju Kirisi adi rə nga, i taa, ikaw ne toi.» Ningə Ene i taa ta naa ti noq.

³⁵ Dije pəti ki me be ti ki Lida ki Sarq ooi-e, ba adi mede Bəbe.

Piyər ndəl Dorkasi lo koy ti

³⁶ Dəne madi e dan njé ndo je ti ki me be bo ti ki Jope noq, təe nə Tabita. Tə kin ki ta Girəki nə Dorkasi. E dəne ki njé ra kilə je ki maji maji ngay, taa e nje ra ki njé ndoo je ki ne ki me jine ti tə.

³⁷ Moy ra-e dəkagiloe ti kin adi oy. Loki ndogi-e man ningə, awi iləi-e me kəy ti ki kare taa.

³⁸ Be ki Lida e bəsi ki Jope. Be ə, loki njé ndo je ooi kadi Piyər e me be ti ki Lida noq ningə, iləi dingəm je joo rəe ti kadi re kalangi ingə-de.

³⁹ Piyər i taa aw səde. Loki re tee rəde ti ningə, ər-e awi sie me kəy ti ki taa. NJé ngaw koy je pəti iləi-naa gəi dəe ki nq, ningə toji kibi je ki dangi dangi ki koji ta naa ti ki Dorkasi oji dəkagilo ti ki isi-n səde ki dəne taa bəy.

⁴⁰ Piyər adi dije pəti tee i taga, ba əsi məkəsi ne nangi əl ta ki Luwə, ningə tu rone ki rə nin ti əl ə nə: «Tabita i taa.» Loki tee kəmne oo Piyər ningə, ndu rone, i isi taa.

⁴¹ Piyər ilə jine un-e-n ki taa, ba, ba dije lə Luwə ki njé ngaw koy je, əji-de Tabita ki dəe taa.

⁴² Poy ne kin sane ki dənangi ki Jope ba pəti, adi dije ngay adi mede Bəbe.

⁴³ Piyər ra ndə asi tati me be ti ki Jope, me kəy ti lə nje kər gidi ngirə ki təe nə Simq.

10

Körnəy ki e dəw ki Rom ti oo ne me ndil

¹ Dingəm madi isi me be ti ki Səjare nōō, təe nə Körnəy. E ki boy dō buti asigar je ti ki bu kare, ki bari-e «buti ki Itali ti».

² E dəw ki nje ra ne ki go ndu Luwə ti, taa, naa ti ki dije pəti ki me kəy ti lie, əi njé kəsi dəde nangi nō Luwə ti tō. Ra maji ki njé ndoo je ngay, taa əl ta ki Luwə taa taa tō.

³ NDō kare, ki kadi ki mitə ki lo səlō, oo malayka lə Luwə me ne koo me ndil ti ur me kəy ti lie, ningə bəre ə nə: «Körnəy.»

⁴ Körnəy ur kəmne dəe ti ki bəl, ningə əl-e ə nə: «E ri ə Bəbe?» NGa ə malayka əl-e ə nə: «Kəl ta ki Luwə ləi ki maji ki isi ra ki njé ndoo je kin tēe rō Luwə ti, ə Luwə ga dōi ti.

⁵ Ningə ki ngəsine kin, ilə dingəm je me be ti ki Jope adi bari Simō ki bari-e nə Piyər ade re.

⁶ İsi me kəy ti lə Simō ki nje kər gidi ngirə ki kəy lie e kadi bați.

⁷ Loki malayka ki əl-e ta kin əti ningə, Körnəy bə ngan njé kilə je ləne joo ki nje rō ləne kare ki nje bəl Luwə mbō njé ki əi naa ti sie ki dəkagilo je pəti adi-de rəi.

⁸ Rəi adi ər-de go ne je pəti ki ra ne adi-de ooi ningə, ilə-de adi awi Jope ti.»

Piyər oo ne me ndil ti me be ti ki Jope

⁹ Lo ti go ti, loki əi dō rəbə isi awi, indəi dō be bo bəsi ningə,

Piyər al dō kəy ti ki taa, ki kadi ki dan be ti mba kəl ta ki Bəbe.

¹⁰ Bō ra-e adi ge kuso ne. Ningə loki isi rai ne kuso mba kadi uso bə, oo ne me ndil ti.

¹¹ OO ta dərə a tagira, ningə oo ne madi ki to tə ta kibi ki tati ki dəw uwə sile je ki sō be ə i ki taa isi re ki nangi.

¹² Me ne ti ka kin, da je ki dangi dangi əi titi: da je ki njade e sō je, ki njé kagi nangi je, ki yəl je.

¹³ Ningə, ndu ta madi tēe əl-e ə nə: «Piyər, i taa itəl uso.»

¹⁴ Nə Piyər ə nə: «Jagi Bəbe, mi m-uso ne ki ne ki majal əde, ə se ne ki to nje nja kare al.»

¹⁵ NDU ta təl re əl Piyər kəl ki kō joo bəy ə nə: «Ne ki Luwə təl-e ki kay njay ti, kadi i o-e tə e ne ki to nje al.»

¹⁶ Ne kin ra ne be nja mitə, ningə ta naa ti nōō təli ndəri-e ki dərə ti gogi.

¹⁷ Piyər gər me ne ki oo me ndil ti kin al, adi isi dəji rəne ta dō ti, ningə yə dingəm je ki Körnəy ilə-de ki a sangi kəy lə Simō rəi ai ta kəy ti.

¹⁸ Ba dəji ta ki ndude ki boy ə nə: «E me kəy kin ə Simō ki bari-e nə Piyər isi ti ti a?»

¹⁹ Piyər isi mər ta dō ne ti ki oo me ndil ti kin ba bəy ningə, NDil Luwə əl-e ə nə: «O dingəm je mitə a sangi-ni.

²⁰ I taa, ur nangi, ə aw səde ki kanji kadi mei təsi, tadō e mi ə m-ilə-de.»

²¹ Piyər re rō dingəm je ti ka kin əl-de ə nə: «E mi ə mi dəw ki isi isangi-e, ə se e ri ə isi isangi-mi wa?»

22 Əli-e əi nə: «E Kərnəy ki e ki boy də buti asigar je ti ki bu, ki e dəw ki dana, taa e nje bəl Luwə tə kin ə ilə-je. E dəw ki *Jipi je pəti əli ta lie maji. Malayka lə Luwə re tēj ki də ta rəe ti əl-e kadi ilə goi ti kadi ire me kəy ti lie kadi oo də ta ki tai ti.»

23 Piyər aw səde ra-de mba, adi-de lo toi. Loki lo ti go ti ningə, j taa aw səde. NGakoje je madi ki me be ti ki Jope dani-e.

24 Lo ti ki rangi ningə tēji Səjare ti. Kərnəy bər nojine je ki madine je isi nginə-n-de kəte.

25 Loki Piyər ur me kəy ti ningə, Kərnəy j taa tilə kəme, ba osi nanga njae ti, ilə dəne nangi.

26 Nə Piyər əl-e ə nə: «J taa, tadə mi ka mi dəw tə.» Ningə osi səle un-e-n ki taa.

27 Wali-naa taa urii ki kəy ningə, Piyər oo kosi dije ngay kawi-naa isi.

28 Lo kin ti Piyər əl-de ə nə: «Səi je, igəri maji təkəi ndu-kun ləje əgi kadi dəw ki e Jipi ində rəne naa ti ki dəw ki e Jipi al, ə se kadi ur me kəy ti lie. Nə Luwə əl-m kadi m-o dəw madi tə ne ki majal, ə se ne ki to nje al.

29 E mbata kin ə, m-mbati-n ba ləsi al, m-re ki kanji kəl ta madi ki rangi. Ningə təkəi ibarimi, m-dəji səsi kadi m-o se e ri ə iləi gom ti wa?»

30 Kərnəy ə nə: «Asi ndə sə bone, ki də kadi ki təkəi made wa kin be, adi e kadi ki mitə ki lo sələ, ə m-isi m-əl ta ki Luwə me kəy ti ləm, ningə dingəm madi ki ilə kibə ki nda bal bal

tēj a nəm ti, əl-m ə nə:

31 «Kərnəy, Luwə oo də ta ki isi əl sie, taa ga də maji ti ki isi ra ki njé ndoo je kin tə.

32 Ə kadi ilə dəw madi Jope ti, ibər Simo ki bəri-e nə Piyər adi re. Isi me kəy ti lə Simo ki nje ra kilə ngirə, ki isi kadi ba ti bəsi.»

33 Be ə, ta naa ti noo par, m-ilə-de rəi ti, ə yə ira maji adi ire tə kin. Ningə ki ngəsine kin, je pəti j-isi noj ti ne kadi j-o də ta je pəti ki Bəbe ində tai ti kadi əl-je.»

Piyər əl ta lə Luwə me kəy ti lə Kərnəy

34 Lo kin ti, Piyər un ta tane ti əl ə nə: «Tə ki rəjeti, m-gər kadi kər kəm dəw dana goto rə Luwə ti.

35 Dəw ki ra ra, dan gin dije ti ki dangi dangi, ki e nje bəl ndile, ki nje ra ne ki dana ba, uwe ki rəne ti.

36 Hə ki ta ləne ki rə ngan *Isirayəl je ti, ilə-n-de mbə lapiya ki takul Jəju Kirişi ki e Bəbe lə dije pəti.

37 Təkəi igəri, e ne ki ilə ngirəne Galile ti, go batəm ti ki Jə ilə mbəe ə ra ne dənangi Jude ti ba pəti.

38 Igəri kadi ki Luwə adi Jəju ki Najarəti ti NDilne, ki təgi kin maji. Jəju aw ki lo lo, ra maji ki dije, taa aji dije pəti ki isi gin təgi ti lə su tə. Tadə Luwə e sie nəə ti.

39 Je ə je njé ma naji də ne je ti pəti ki ra dənangi ti lə *Jipi je ki Jorijaləm ti. Bəi-e kagi-dəsi ti, təli-e.

40 Nə Luwə ade j lo koy ti ndə ki kə mitə lə ndə koye. Ade ta rəbi adi təji rəne taga,

41 ki rə dije ti pəti al, nə ki rə njé ma naji je ti ki Luwə kəti-de kəte. Adi e je ki j-uso sie je, j-ay sie je, go tēē dan njé koy je ti[☆].

42 Jəju un ndune adi-je kadi j-ilə mbə ki rə gin dije ti, ə kadi ji təji təkə e ne ə yə Luwə ində-ne tə nje gangi ta də njé kisi ki dəde taa ti ki njé koy je.

43 *NJé kəl ta je ki ta Luwə ti pəti mai naji dəe ti əli əi nə: “Dəw ki ra ki ade mene 6a, Luwə a iyə go majal je lie kə me təe ti[☆].”

44 Loki Piyər isi əl ta je kin ba 6əy ningə, NDil ki kay njay risi ki də dije ti ki isi ooi də ta lie.

45 Ne kin əti 6əl njé kadi mede Luwə ki əi Jipi je ki dani Piyər, loki ooi kadi Luwə buki NDilne də gin dije ti ki əi Jipi je al tə.

46 Tadə ooi ndude isi əli ta ki ta 6e je ki dangi dangi iləi təji də Luwə ti.

47 Ningə Piyər əl ə nə: «Ki təkə ingəi NDil Luwə tə je be tə kin, ne ki əgi-de də ra batəm goto.»

48 Be ə Piyər un ndune adi rai-de batəm me tə Bəbe ti, 6a go ti, dəji Piyər kadi isi səde ngan ndə je 6əy taa kadi tə təl.

11

Jorijaləm ti, Piyər əji ne je ki rai ne

1 *NJé kaw kilə je ki ngakə je ki isi Jude ti ooi kadi dije ki əi *Jipi je al ka oi ta lə Luwə tə.

2 Loki Piyər aw Jorijaləm ti, njé kadi mede Luwə, ki əi njé kijə mətide je gaki-e ngay,

3 əi nə: «Aw rə dije ti ki ijəi mətide al, aw uso səde ne!»

4 Lo kin ti, Piyər ilə rəne ər-de go ne je ki rai ne ki goe goe adi-de ooi.

5 Piyər əl ə nə: «Mi me 6e bo ti ki Jope, ningə loki m-isi m-əl ta ki Luwə, m-o ne me ndil ti. E ne madi ki to tə ta kibi ki tati ki dəw uwə sile je ki sə be ə j dərə ti, risi biti re nəm ti.

6 M-ur kəm ki də ta kibi ti ka kin m-isi m-go, ningə m-o da je ki njade e sə, ki njé kagi nangi, ki da je ki wale ki yəl je ki njé nal kadi rə ti.

7 Ningə m-o ndu ta madi əl-m ə nə: “Piyər, j taa, itəl uso.”

8 Ə m-əl m-ə nə: “Jagi Bəbe, ne ki to nje ədi tam nja kare al.”

9 Kə joo, ndu ta təl tēē dərə ti 6əy əl-m ə nə: “Ne ki Luwə təl-e ki kay njay ti 6a, kadi o-e tə ne ki to nje al.”

10 Ne kin ra ne be asi nja mitə, ningə təli tuyi-e dərə ti.

11 Ningə ta naa ti nqə, dingəm je mitə ki iləi-de me 6e ki Səjare ti, ki rəm ti rəi ay ta kəy ti ki m-isi ti.

12 NDil əl-m kadi m-aw səde 6i m-mbati al. E be ə dingəm je ki mehe kam dani-mi, ə j-ur-n me kəy ti lə Kərnəy.

13 Kərnəy əji-je go rəbi ki n-oo-n malayka ki tēē ki rəne ti, me kəy ti ləne, əl ə nə: “Hə dəw madi me 6e ti ki Jope kadi əl Simə ki bari-e Piyər kadi re.

14 A əli ne je ki a ra səi kadi ingə kajə naa ti ki njé ki me kəy ti ləi.”

15 Loki m-a m-əl ta ba 6əy ningə, NDil Luwə risi re dəde ti təkə ndə ki re-n dəje ti lo kilə ngire ti ka kin be.

16 Ra adi mem ole dɔ ta ti lə Babe ki ə nə: “Ja ra batəm me man ti, nə səi je, a rai səsi batəm me NDil Luwə ti*.”

17 Ə se, təkɪ Luwə adi-n-de kadi-kare ki kare wa təkɪ adi-n-je, j-əi ki j-adi meje Babe Jəju Kirisi kin, kadi mi m-ndor Luwə wa?»

18 Loki ooi dɔ ta kin ningə, angalde osi nangi adi iləi tɔji dɔ Luwə ti əi nə: «Gin dije ki duniya ti ka Luwə adi-de kaji ki go rəbi kiyə go majal kɔ tɔ.»

Kində gin njé kaw-naa je me be ti ki Aṭiyosi

19 Kində kəm-ndoo ki tɛɛ dɔ Etiyən ti ra adi njé ndo je sanəi-naa*, awi bitɪ tɛɛi me be ti ki Pənəsi, ki Sipir, ki Aṭiyosi. Loki awi, əli ta lə Luwə Jipi je par ɓi dəw ki rangi al.

20 MBode ti noo, dije ki nə je ki əi gin koji ti ki Sipir, ki Sirən ki awi Aṭiyosi ti, əli ta ki maji lə Baje Jəju gin dije ki əi *Jipi je al ki ɓari-de Girəki je tɔ.

21 Tɔgi Babe e səde naa ti adi dije ngay təli ki rɔ Babe ti adi-e mede.

22 Poy ne je ki ra ne kin tɛɛ rɔ njé kaw-naa je ti ki isi Jorijaləm, adi iləi Barnabasi adi-e aw Aṭiyosi ti.

23 Loki aw tɛɛ rɔde ti, ə oo me-maji lə Luwə ki ra kilə ningə, rɔe nəl-e ngay adi ɔsi ginde pəti ki ta lə Luwə kadi ai dɔ njade me kində rɔ naa ti ki Babe.

24 Barnabasi e dəw ki dana, NDil Luwə rose, taa aw ki kadi-me tɔ, adi kosi dije ngay rəi ki rɔ Babe ti.

25 Barnabasi aw me be ti ki Tarsi mba kadi sangi Sol.

26 Loki inge ningə, aw sie Aṭiyosi ti, rai ɓal kare titi. Kawi-naa ki njé kaw-naa je, ndoi ta lə Luwə kosi dije ngay. E me be ti ki Aṭiyosi ə yə dije iləi ngirə ɓar njé ndo je ti, dije lə Kirisi (kirətiyɛ je).

27 Dɔkagiloe ti noo, njé kəl ta je ki ta Luwə ti jii Jorijaləm awi bitɪ ki Aṭiyosi.

28 E ki kare dande ti, tɔe nə Agabusi*, j taa ningə əl ta ki takul NDil təkɪ ɓo ki bo ngay a o dɔnangi ti ki tae ba. Ningə ne ka kin ra ne dɔkagilo ti lə nje kɔbe ki bo ki ɓari-e nə Kilodi tɔ.

29 *NJé ndo je uni ndude kadi n-iləi ki ne ki jide ti, nə nə ki go tɔge ti kadi n-dii ngakode je ki isi Jude ti.

30 Adi ne maji je ləde ka kin Barnabasi əi ki Sol adi awi adi ngatɔgi je.

12

Kində kəm-ndoo ki ra njé kaw-naa je ki Jorijaləm ti

1 Dɔkagiloe ti wa kin ə ngar *Erodi ilə ngirə kadi kɔ njé kaw-naa je ki nə je ti.

2 Təl Jaki ki ngokɔ Ja ki kiyə kasigar.

3 Nə Loki oo kadi nəl *Jipi je ngay, ningə təl adi uwəi Piyər ɓəy. E dɔkagilo ra pəti mapa ki kanji əm*.

4 Loki uwe ile dangay ti ningə, adi njé rɔ je sɔ sɔ nja sɔ ngəmi-e. Ra be kadi tə n-tɛɛ sie taga nɔ kosi je ti go pəti paki ti.

⁵ Piyər to dangay ti, nə njé kaw-naa je iyəi ta kəl ta ki Luwə al ki mbata lie.

⁶ Me kondəe ti ki kadi re lo ti ə, Erodi tēe sie nō kosi je ti ka kin ningə, Piyər to bi mbō asigar je, dōi-e ki kulə gindi joo. Ningə njé ngəm lo je, ai ta kəy ti, a ngəmi ta kəy dangay to.

⁷ Lo kin ti, malayka lə Bəbe kare tēe pati, adi kunje taa lo me kəy dangay ti, lo ki Piyər to ti. Malayka ində Piyər kade ti ndəl-e-n ə nə: «İ taa kalangi!» Ba kulə gindi je ki jie ti tēei tosi.

⁸ Malayka əl-e ə nə: «İdō nda ki bədi ti, ə itilə sa njay ti.» Ningə Piyər ra təkı əl-e-n. Malayka əl-e bəy ə nə: «İlə kibi ləi rəi ti ə un gom.»

⁹ Piyər tēe goe ti, nə gər təkı e malayka ə re tēe sie təkı rəjeti, al. OO təkı e nə ki oo me ndil ti.

¹⁰ Loki indəi nje ngəm lo ki dō kəte, ki ki kō joo dəi ningə, rəi tēei ta ta rəbi gindi ti ki aw ki be bo ti, ta rəbi wa tēe dərone ba nōde ti, adi tēei taga awi dō rəbi ti. Loki tēei dō rəbi ti ningə, ta naa ti nōō, malayka iyə ə aw.

¹¹ Loki angale re rəe ti ningə əl ə nə: «M-o ay njay ngata təkı e Bəbe ə ilə ki malayka ləne adi re tēe səm ji Erodi ti, ki ta nə je ti ki majal pəti ki kosi Jipi je oji kadi rai səm.»

¹² Loki ga ta be ningə, ilə dōne aw be lə Mari ki kō Jə ki bari-e nə Marki. Dije ngay kawı-naa me kəy ti nōō isi əli ta ki Luwə.

¹³ Loki ində ta kəy ningə, ngon nje kilə ki dəne ki təe nə

Rodi əti re kadi n-oo.

¹⁴ Gər ndu Piyər adi ta rəbi ka tēe al par ə, rəe nəl-e ngay adi təl ki ngədi aw əl-de ə nə Piyər a ta kəy ti nōō.

¹⁵ Əli-e əi nə: «İ nje kone.» Nə a dō ndune ti təkı e ta ki rəjeti. NGa ə təli əli əi nə: «E malayka lie.»

¹⁶ Loe ti kin, Piyər a ta kində ta kəy ti par par. Ə loki rəi tēei ta kəy ningə, e Piyər ə wa, adi gəri lo ta ki kadi əli al.

¹⁷ Əl-de ta ki jine kadi əli ta al, ningə ər-de go tēe ki Bəbe tēe sie dangay ti adi gəri. Go ti, əl-de ə nə: «Awi əli Jaki ki ndəgi ngakoje je adi ool.» Ningə tēe aw lo ki rangi ti.

¹⁸ Loki lo ti ningə, dō asigar je isi dana al. Dəji-naa se ri dana ə Piyər təl wa?

¹⁹ NGar Erodi sange ngay nə inge al. Go ti, dəji ta asigar je, bə un ndune kadi təli-de kō. Piyər iyə dənangi Jude ə İ aw Səjare ti, aw isi titi nu.

Koy lə ngar Erodi

²⁰ *Erodi aw ki ta ki dije ki Tir ti, ki Sidō. Ə dije ki Tir ki Sidō indəi ndude naa ti rəi ingəi-e. Loki ndogi me Bilasitusi ki nje koo go ta lə ngar Erodi taai ningə, dəji kadi lapiya to dande ti. Kadi lapiya to mbata nə maji je ki dənangi ti ləde ngire e me be ti lə ngar Erodi.

²¹ Loki tēe me ndō ti ki oji ningə, Erodi ilə kibi kōbe ləne rone ti, isi dō kimbər ngar ti ləne, əl kosi dije ta kongi kongi.

22 Kosi dije iləi təji dəe ti əi nə: «E ndu luwə madi bi e ndu dəw al.»

23 Loe ti nōō malayka lə Bəbe inde oje mbata adi kəsi-gon Luwə al. Go ti, kode je indəi rəe yəngi yəngi adi oy.

24 Nə ta lə Luwə taa lo aw ki kəte kəte, adi kər njé ndo je re ki də made ti.

25 Loki Barnabasi əi ki Sol təli kon kilə ləde ki awi ki mba kadi rai ningə, iyəi be bo ki Jorijaləm ə awi. Uni Jə ki bari-e Marki naa ti səde ə təli awi me be ti ki Aṭiyosi gogi.

13

NJé kaw-naa je indəi Barnabasi əi ki Sol ta dangi mbata kilə lə Bəbe

1 *NJé kəl ta je ki ta Luwə ti ki njé ndo ne je lə Luwə isi dan njé kaw-naa je ti ki Aṭiyosi ti nōō. Adi e: Barnabasi ki Simo ki bari-e Nijər, ki Lisiyusi ki be lie e Sirən ti, ki Manaye ki otide naa ti ki *Erodi ki isi də dənangi ti ki Galile[☆], ki Sol tə.

2 NDə kare be əsi məkəside nangi nō Luwə ti ə əli ta sie ki kəgi rə ne kuso tə. Ningə NDil ki kay njay əl-de nə: «Kadi ərī Barnabasi əi ki Sol indəi-de ta dangi mbata kilə ki m-əbar-de kadi rai.»

3 NGata ə, loki əgi rəde ne kuso ə əli ta ki Luwə ningə, indəi jide dəde ti ə iyəi-de adi awi,

4 təkī NDil ki kay njay əl-n-de. E be ə, Barnabasi əi ki Sol awi me be ti ki Sələsi. Ningə ai nōō gangi awi Sipir ti.

5 Loki ki tēēi Salamin ti ningə, əli ta lə Luwə me kəy

kaw-naa ti lə *Jipi je. Jə Marki e kadide ti tə nje ra səde tə.

6 Loki indəi də dər je ki be ti ki Sipir ti gangi ningə, awi tēēi me be ti ki Paposi. Loe ti nōō, ingəi Jipi kare be ki təe nə Bar-Jəju ki e nje ra mbəli, ki ə nə ne nje kəl ta ki ta Luwə ti.

7 Isi naa ti ki dəw ki boy ki təe nə Sərjijusi Polusi ki e nje ne gər. Sərjijusi Polusi bər Barnabasi əi ki Sol oji-de adi gəri təkī n-aw ki bo koo ta lə Luwə tade ti.

8 Nə Elimasi ki kər gin təe nə nje mbəli tə-de rə. Ge kadi dəw ki boy kin adi mene Kirisi al.

9 Be ə, Sol ki bari-e Pol NDil Luwə rose adi ur kəmne ki dəe ti,

10 əl-e ə nə: «I ngon lə su, tə dəw ki kədi kəm dije rosi mei. I nje kəsi ta ne ra je ki dana pəti. A iyə go rəbi ndor ta lə Luwə al a?»

11 Ki basine kin, Bəbe a indəi oji, kəmi a oo lo al, ningə a o kəm kadi al biti dəkagilo madi. Ningə ta naa ti nōō par ə kəme ndul kururu adi oo lo al, a mam lo. Sangi dəw ki kadi ər-e ta rəbi.

12 Loki dəw ki boy oo ne ki ra ne kin ningə, adi mene, mbata ne ndo ki də Bəbe ti ki adi-e, əte bəl ngay.

Pol əl ta Lə Luwə me be ti ki Aṭiyosi ki Pisidi ti

13 Pol əi ki madine je ali me bato ti me be ti ki Paposi, awi me be ti ki Pərji ki Pampili ti, ningə Jə Marki[☆] iyə-de ə təl aw Jorijaləm ti gogi.

☆ 13:1 Erodi Aṭipasi Lk 3.1

☆ 13:13 Jə Marki: 12.12, 25; 13.5

14 Loki ɔti me ɓe ti ki Pərji ningə, awi teeji me ɓe ti ki Aṭiyosi ki Pisiḍi ti, awi me kəy kaw-naa ti lə *Jipi je ki ndo taa kəə, isi nangi.

15 Loki njé tidə makitibi je, tidəi makitibi ndu-kun ki makitibi lə njé kəl ta je ki ta Luwə ti ningə, ki boy je ki njé ngəm kəy kaw-naa iləi əli-de əi nə: «NGakoje je, kin ə awi ki ta kadi əli dije, ə kadi əli.»

16 Ə Pol j taa, yəki jine tade ti kadi isi kekeke, ningə əl-de ə nə: «Səi *Isirayəl je ki dije ki njé ɓəl Luwə, kadi oi do ta ləm.

17 Luwə ləje, j-əi kosi Isirayəl je, kəti bawje je, ningə ra səde adi oji naa ki kəte kəte, loki isi me ɓe ti ki Ejipi ti. Ɔr-de tee səde ki taga ki takul tɔge ki ngay.

18 Asi ɓal dəsɔ ki adi-de ne usoi dilə lo ti[☆].

19 Loki tɔ ko gin dije siri ki dɔnangi ti ki Kana nɔde ti ningə, təl ki dɔnangi ka kin adi-de tə ne nduwə[☆].

20 Ne je pəti ki ra ne kin, a ra ɓal asi ɓu sɔ ki dɔmi. Go ti ningə, adi-de njé gangi ta je biti tee-n do nje kəl ta ki ta Luwə ti Samiyəl.

21 Ningə, daji ngar adi Luwə adi-de Sawul ki ngon lə Kisi, ki e gin ka ti lə Bənjame, adi o ɓe dɔde ti ɓal dəsɔ.

22 Loki ɔr-e kɔ ningə, ində *Dabidi ngar ti toe ti. Dabidi ki ma naji lie ə nə: “M-ingə Dabidi ki e ngon lə Jəse, ki e dəw ki go me ndigi ti ləm. A təl

kon ne je pəti ki mem ndigi[☆].”

23 E gin ka ti lie ə, Luwə adi Jəju ki nje kaji Isirayəl tee ti, ki go kun mindi ti lie.

24 Kəte nɔ re Jəju ti, Ja ilə mbe kadi dije tɔri ndude, ningə kadi rai batəm. Hə mbe kin ki rɔ kosi Isirayəl je ti ba pəti.

25 Loki Ja aw kadi təl ta kilə ləne ningə, əl ə nə: “Mi dəw ki isi igai ta dɔe ti kin al. Nə e a re gom ti nɔo ki kilə sa ki njae ti ka mi m-asi tuti al[☆].”

26 «NGakom je ki gin ka ti lə *Abirakam, ki njé ɓəl Luwə ki dansi ti, e j-əi je ə Luwə ilə ki ta kaji kin rɔje ti.

27 Dije ki njé kisi Jorijaləm ti əi ki ki boy je ləde gəri dəw ki e Jəju kin al, taa gəri me ta je lə njé kəl ta je ki ta Luwə ti, ki isi tidəi ki ndo taa kəə je pəti kin al tɔ. Be ə loki gangi ta do Jəju ti, tɔli ta ta je ki njé kəl ta ki ta Luwə ti ndangi.

28 Ingoi ne madi kare ki asi kadi tɔli-e-n al, nə daji *Pilati kadi tɔl-e par.

29 Loki tɔli kon ne je pəti ki ndangi me makitibi ti oji dɔe ningə, adi risi-e do kagi-dəsi ti nangi, ile me ɓe nin ti[☆].

30 Nə Luwə ade j dan njé koy je ti.

31 Asi ndo ngay ki tee ki rɔ dije ti ki j j sie dɔnangi Galile ti nu, ə rəl sie biti Jorijaləm ti, əi je kin ə əi njé ma naji lie ki nɔ kosi dije ti[☆].

32 Je ka j-isi j-ilə səsi mbe Poy

☆ 13:18 17-18: Tee ki taga 1.7; 12.51; Kɔr Isirayəl je 14.34; Dətarənom 1.31 ☆ 13:19 Dətarənom 7.1; Jojuwe 14.1 ☆ 13:22 21-22: 1 Samiyəl 8.5, 19; 10.21; 13.14; 16.12

☆ 13:25 Ja 1.20, 27; Mt 3.11; Mk 1.7; Lk 3.16 ☆ 13:29 28-29: Mt 27.22-23, 57-61; Mk 15.13-14, 42-47; Lk 23.21-23, 50-56; Ja 19.15, 38, 42 ☆ 13:31 1.3

Ta ki Maji kin tə. Poy Ta ki Maji ki e ta kun mindi ki Luwə un mindine də ti adi bawje je.

³³ Luwə təl ta kun mindi kin ki rəje ti j-əi ngande je ki go rəbi tēj ki adi Jəju tēj lo koy ti təkɪ ndangi me makitibi pa je ti əi nə:

“I NGonm,
Ki m-oji ɓone☆.”

³⁴ «Luwə ade j lo koy ti ɓi ade ndum me ɓe ti al, təkɪ əl-n ə nə:

“M-a m-adi səsi ne,
Ki m-un mindim də ti m-adi Dabidi,
Ki e ne ki asi kadi indəi mesi də ti☆.”

³⁵ «E mbata kin ə, əl-n me makitibi ti lo madi ti ɓəy ə nə: “A iyə dəw ləi ki ay njay kadi ndum al☆.”

³⁶ Nə Dabidi, loki ra kilə dəkagilo ti ləne ki go kəji ta ra ti lə Luwə ningə, oy adi dibi-e gədi kae je ti, ningə ndum me ɓe ti.

³⁷ Nə e ki Luwə ade j lo koy ti ndum me ɓe ti al.

³⁸ «Kadi igəri maji ngakom je, təkɪ e ki takule ə isi oi də Poy Ta ki Maji ki oji də kiyə go majal kə, ki kər ta də ti ki asi kadi ingəi me ndu-kun lə *Moji ti al.

³⁹ E ki takule tə ə, re dəw ki adi mene ningə, a ingə ta ki kər də ti.

⁴⁰ MBata kin ə, kadi oi go rəsi maji nə tə ta ki njé kəl ta ki ta Luwə ti əli kin tae təl dəsi ti:

⁴¹ *NJé kəl ta je ki ta Luwə ti əli əi nə:

“Səi njé kəji rəsi,
Kadi oi go rəsi maji,

A oi ne ki a əti səsi ɓəl biti kadi a gotoi kə.

Tadə dəkagilo ti ləsi, m-a m-ra ne madi.

Ne ki re dəw ər səsi poye ka, a adi mesi də ti al☆.”»

⁴² Loki Pol əi ki Barnabasi isi tēji taga ningə, dəji-de kadi ndə taa kəə ki gogi ə kadi təli rəi ndoi-de ta kin ɓəy.

⁴³ Loki kosi njé kaw-naa je sanəi-naa ningə, Jipi je ki dije ki təli Jipi je, dani Pol əi ki Barnabasi, a wali-naa ta səde. Ningə Pol əi ki Barnabasi iləi dingəm mede ti kadi uwəi rəde ba me me-maji ti lə Luwə kin.

Pol əi ki Barnabasi yəti rəde ki rə gin dije ti ki əi Jipi je ti

⁴⁴ *NDə taa kəə ti ki gogi ningə, kosi dije ngay ki me ɓe bo ti kawinaa ki naa ti kadi nooi də ta lə ɓaɓe.

⁴⁵ Loki *Jipi je ooi kosi dije ningə, ni ra-de adi taji Pol, ə əli ta je ki mal də ta ti lie.

⁴⁶ Pol əi ki Barnabasi əli-de ki me ki tji kati əi nə: «E səi je ə kadi j-ilə səsi mbe ta kin kəte, nə təkɪ imbati ə oi təkɪ səi je asi ta kaji ki biti kin al, je j-a ji təl ji yəti rəje ki rə gin dije ti ki əi Jipi je al ti.

⁴⁷ Tadə ɓaɓe ləje un ndune adi-je ə nə:

“M-ində-i kadi j kunji ki mbata gin dije ki dənangi ti,

Ki mbata kadi aw ki ta kaji biti ki dəbəy dənangi ti☆.”»

⁴⁸ Loki gin dije ki əi Jipi je al ooi də ta kin ningə, rai rənəl ngay də ti, adi iləi təji də ta ti lə

☆ 13:33 Pa je 2.7 ☆ 13:34 Ejay 55.3 ☆ 13:35 Pa je 16.10 ☆ 13:41 Abakuki 1.5

☆ 13:47 Ejay 49.6

ʔabə, adi dije pəti ki Luwə kəti-de ki mbata kaji ki biiti ki nɔ ti, adi mede.

⁴⁹ Ta lə ʔabə sane ki dɔnangi ki Aʔiyosi ti ki tae ba.

⁵⁰ Nə Jipi je suləi dāne je ki əi dāne je ki njé tɔba ki me ɓe ti, ki njé kəsi məkəsidi nangi nɔ Luwə ti, ki dije ki boy ki me ɓe ti adi indəi kəm Pol əi ki Barnabasi ndoo, ningə tibəl-de me ɓe ti ləde kɔ.

⁵¹ Pol əi ki Barnabasi indəi bu ki njade ti ki dɔ ɓe ti ləde ningə, ɔti awi me ɓe ti ki Ikoniyom*.

⁵² Ki rɔ njé ndo je ti lə Jəju ɓa, rɔde nəl-de ngay, taa NDil Luwə ka rosi mede tɔ.

14

Pol əi ki Barnabasi me ɓe ti ki Ikoniyom

¹ Loki Pol əi ki Barnabasi awi Ikoniyom ti, awi me kəy kaw-naa ti lə *Jipi je ki Ikoniyom ti tɔ. Awi əli dije ta lə Luwə kəl ki ra adi dije ngay ki əi Jipi je ki njé ki əi Girəki je adi mede Luwə.

² Nə Jipi je madi ki njé me ngə, indəi ta ki majal me dije ti ki əi Jipi je al, suləi-de dɔ ngakoje je ti.

³ Be ka, Pol əi ki Barnabasi isi Ikoniyom ti ndɔ bəy bəy. Əli ta lə Luwə ki me ki tɔ kati, indəi tɔgide dɔ ʔabə ti ki ma naji dɔ me-maji ti lie ki isi iləi mbeə, adi-de tɔgi adi rai ne kɔji je ki ne je ki əti ɓal.

⁴ Lo kin ti, dije ki me ɓe bo ti gangi naa lo joo, njé ki madi je əi go Jipi je ti, njé ki nungi əi go njé kaw kilə je ti tɔ.

⁵ NJé ki əi Jipi je al, ki njé ki əi Jipi je, ki ki bo je ləde indəi dɔ rɔde dana kadi n-adi kɔ Pol əi ki Barnabasi, kadi n-tiləi-de ki mbal n-təli-de.

⁶ Nə Pol əi ki Barnabasi ooi ta kin, adi aʔi-naa awi ɓɔyɔi rɔde ɓe bo je ti ki Likawoni, ki Lisitir, ki Dərbi, ki ngan lo je ki gidi ti.

⁷ Lo je ti kin ka, iləi mbe Poy Ta ki Maji titi tɔ.

Pol əi ki Barnabasi me ɓe ti ki Lisitir

⁸ Me ɓe ti ki Lisitir, dingəm kare ki njae oy ta gine ti isi nɔɔ. Njae oy lo koje ti nu, adi njiyə nja kare al.

⁹ Ə ndɔ kare, ur mbine isi oo-n ta ki Pol a əl. ʔa, Pol uwə kəmne ki dɔe ti oo-e-n ba ningə, oo kadi aw ki kadi-me ki kadi ingə-n kaji.

¹⁰ Lo kin ti, Pol əl-e ta ki tɔgine ə nə: «I, a taa dɔ njai ti!» ʔa Dingəm ibə nangi j a taa, a njiyə.

¹¹ Lo ki kosi dije ooi ne ki Pol ra kin ningə, uni ndude ki taa, əli ta ki ta likawoni əi nə: «Yo je təli rɔde dije ti, rəi uri nangi danje ti.»

¹² Be ə, ɓari Barnabasi «Jəsi», ə ɓari Pol «ərməsi» tɔ, mbata Pol ə e nje kəl ta.

¹³ Nje kijə ne məsi kadi-kare lə Jəsi, ki isi ta lo ti taga gidi ɓe bo ti, re ki baw mangi je ki tɔy ne je ki ndole rɔde ti. Re səde, ningə, ndude e naa ti ki kosi je, kadi n-iləi məsi n-adi Pol əi ki Barnabasi.

¹⁴ Nə loki, njé kaw kilə je, Pol əi ki Barnabasi ooi poy ta

kin, gangi kibi rəde ti, 6a ayinaa ki rə kosi je ti, uni ndude ki taa, əli-de əi nə:

15 «Madije je, ra ban ə a rai ne be ə? Je ka je dije tə səi be tə, ningə, re j-ilə səsi mbə Poy Ta ki Maji ningə, e mba kadi iyəi kagi yo je ki ndade goto ki isi rai-de, ə kadi itəli rəsi go Luwə ti ki nje kisi kəm ba, Luwə ki nje ra dərə ki dənangi ki ne je pəti ki me ti*».

16 Dəkagilo je ti ki man kəte, Luwə iyə dije pəti adi uni rəbi ki mede ndigi.

17 Be wa kin ka iyə ta təji me-maji ləne, al. Hə ki man ndi dərə ti adi səsi je, adi səsi dəkagilo ki maji adi ingəi kandi ne je, adi səsi ne kuso ki to mbar je, adi rənəl rosi mesi je.»

18 Ta je wa ki əli kin ka, nga səde ngay kadi əgi kosi je kilə məsi nangi kadi-de.

19 Lo kin ti, *Jipi je ki ii Atiyosi ki Pisidi ti, ki İkoniyom, rai, suləi kosi dije ka kin, buki-de gode ti, adi tələi Pol ki mbal kadi n-təli-e, 6a ndəri-e, awi sie, iləi-e gidi be ti, ooi ə nə oy.

20 Nə loki njé ndo je kawinaa ki dəe ti, i taa, təl aw me be bo ti gogi. Ba lo ti ki go ti, əi ki Barnabasi awi ki Dərbi ti.

Pol əi ki Barnabasi təli gogi ki Atiyosi ti ki Siri

21 Loki Pol əi ki Barnabasi iləi mbə Poy Ta ki Maji Dərbi ti, dije ngay təli njé ndo je lə Kirisi. Ba əi je, təli uni də njade, tēi Lisitir, ki

İkoniyom, ki Atiyosi ki Pisidi ti.

22 Həi dingəm me njé ndo je ti, adi-de ta kəji kadi uwəi təgide ba me kadi-me ti ləde. Ba, ai də ti noo əli-de ə nə: «E ki kə ki ngay ə j-a j-o-n kəbe lə Luwə.»

23 Pol əi ki Barnabasi indəi njé kər noo njé kaw-naa je də njé kaw-naa je ti pəti ki tēi dande ti. Əgi rəde ne kuso, əli ta ki Luwə, 6a go ti, iyəi-de ji Baəe ti ki uni mede adi-e.

24 İi noo, indəi me be ki Pisidi gangi, awi tēi Pampili ti*».

25 Həi mbə Poy ta lə Luwə me be ti ki Pərji, 6a awi tēi ta ba ti ki Atali.

26 Lo kin ti noo, uni bato ki kaw Atiyosi ti. Atiyosi ki e be ki ndə ki njé kər nə njé kawnaa je ki me ti, iyəi-de ji Luwə ti. İyəi-de ji Luwə ti kadi me-maji lie e dəde ti mbata kilə ki ii lo ra-e ti kin.

27 Loki tēi Atiyosi ti, kawi njé kaw-naa je, əli-de ne je pəti ki Luwə un-de ra-n. Əji-de tēi ki Luwə tēi ta rəbi kadi-me adi dije ki əi *Jipi je al.

28 İsi ki njé ndo je dəkagilo ngay Atiyosi ti.

15

Kingə-naa ki Jorijaləm də ta kijə məti ti

1 Dije ki nə je ii Jude ti rəi Atiyosi ti, ndoi ngakoje je ne əi nə: «Kin ə re adi ijəi mətisi ki go ndu ti lə *Moji al ə, a ingəi kaji al*».

2 Ne ndo kin re ki ta kasi-naa al, ki gaki-naa ki bo ngay

mbə njé ndo-e ti je ki Pol əi ki Barnabasi. Lo kin ti noo be, uni tade kadi Pol əi ki Barnabasi, naa ti ki ngakoje je madi, awi Jorijaləm ti ingəi njé kaw kilə je ki ki boy je lə njé kaw-naa je mbata ta kin.

³ *NJé kaw-naa je ki Atiyosi adi-de ne ki kadi ra səde də rəbi mba ti. Uni rəbi, teei Pənəsi ti əi ki *Samar, ori dije gin ne je ki goe goe, go rəbi ki dije ki əi *Jipi je al təli adii mede Kirisi. Ta kin adi rənəl ngako je pəti.

⁴ Loki rəi teei Jorijaləm ti, njé kaw-naa je, ki njé kaw kilə je, ki ngatəgi je lə njé kaw-naa je uwəi-de ki rəde ti. Pol əi ki Barnabasi əli poy ne ki Luwə ra səde adi-de ooi.

⁵ Nə dije ki nə je, ki adi mede dan *Parisi je ti uni ta əli əi nə: «Maji kadi dije ki əi Jipi je al, adi-de ijəi mətide ə ngəmi go ndu-kun je lə Moji bəy tə taa.»

⁶ Lo kin ti, njé kaw kilə je ki ngatəgi je lə njé kaw-naa je kawi-naa mba kadi indəi manji ta kin.

⁷ Loki naji-naa ta adi dande ngal ba, Piyər əsi nangi i taa əl-de ə nə: «NGakom je, təki igərii, e mari nu ə Luwə mbəti-m dansi ti mba kadi m-ilə mbe Poy ta ki Maji rə dije ti ki əi Jipi je al, kadi ooi ə adi mede.

⁸ Luwə ki gər me dije, ma naji ləde maji ki go rəbi NDil Luwə ki adi-de təki adi-n-je be tə*.

⁹ Əi je ə je tə, Luwə ər kəm dəw dana al, mbata e ki takul kadi-me ləde ə Luwə adi ngəmede ay-n njay.

¹⁰ Ningə ki basine kin, mba ri ə isi sangi ta Luwə ki ne kində ki əy mindi njé kadi-me je ti ə? Ne ki je wa ə se bawje je ka j-awī ki təgi kadi j-otii al.

¹¹ Ne ki j-adi meje də ti ə to kin: E ki takul me-maji lə Bəbe Jəju ə yə j-ingəi kaji, j-əi ki j-əi Jipi je, kae ti ləde əi Jipi je al ka kin tə.»

¹² Ba, dije pəti uti tade, uri mbide kadi ooi də ta lə Barnabasi əi ki Pol ki a əli-de əji də poy ne kəji je ki ne je ki əti bəl je ki Luwə rade ki takul Pol əi ki Barnabasi dan dije ti ki əi Jipi je al.

¹³ Loki iləi ta nangi ningə, Jaki un ta əl ə nə: «NGakom je, uri mbisi oi ta ləm basine*.

¹⁴ Simə i taa əl-je ne, adi j-oi rəbi ki lo kilə ngire ti wa nu, Luwə ində-n kəmne go ti maji, kadi ər dije ki nə je dan dije ti ki əi Jipi je al, ində-de dangi tə dije ləne.

¹⁵ Ta je lə njé kəl ta je ki ta Luwə ti awi go-naa ti lo kare ba ki ta kin. Tadə ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə:

¹⁶ «Go ne je ti kin, m-a m-re kadi m-ra be lə *Dabidi ki budi kin rangi.

M-a m-ra e ki sigi gogi, m-a m-ra toe ti gogi tə,

M-a m-ində taa gogi.

¹⁷ MBa kadi ndəgi dije sangi Bəbe,

Adi e gin dije pəti ki uni təm dəde ti.

Bəbe əl ta kin be.

¹⁸ Bəbe ki nje tee ki gin ne ki ində dəe naa ti mari nu adi dije gəri*.

¹⁹ «E mbata kin ə, mi m-o maji ngay kadi j-iləi kagi nə

* 15:8 7-8: 10.44; 11.15 * 15:13 12.17

* 15:18 16-18: Amosi 9.11-12

dije ti ki əi Jipi je al ki adi mede Luwə kin, al.

²⁰ Adi ji ndangi makitibi par j-adi-de kadi usoi da ki dəw ilə kadi-kare ti adi yo je al, kadi sangi-naa lo kaya ti al, kadi usoi da ne ki dəw tu minde al, kadi usoi məsi da al tə*.

²¹ NGA ningə, ilə ngire mari nu ba bitə bone, dije ki njé ndo madide je ndu-kun lə Moji əi me be bo je ti kare kare, nim ndə kare kare ki e ndə taa kəə lə Jipi je, dije a tidəi ndu-kun kin me kəy kaw-naa je ti tə.»

Makitibi mba kilə-n kadi njé kaw-naa je ki Aṭiyosi

²² Be ə, ngatəgi je lə njé kaw-naa je, ki njé kaw kilə je, ki njé kaw-naa je, ndigi kadi n-mbəti dije ki nə je dande ti kadi uni tode dani Pol əi ki Barnabasi awi səde Aṭiyosi ti. Mbəti Judi ki bari-e nə Barsabasi əi ki Silasi. Əi joo pu, ngakode je taai mede maji.

²³ Ta ki ndangi Makitibi ti adi-de ə to kin:

«Je njé kaw kilə je ki ngatəgi je lə njé kaw-naa je, ji ndangi makitibi kin j-adi səi ngakoje je ki isi be bo Aṭiyosi ti ki dənangi je ki Siri ti ki Silisi ki səi gin koji lə Jipi je al, ji ra səsi lapiya.

²⁴ J-o poy dije madi ij danje ti ne awi rəsi ti tuji mesi, təli səsi gogi ki ta je ləde, ningə e je ba j-ilə-de al.

²⁵ Be ə, j-o maji kadi j-ində taje naa ti kare ba, ji mbəti dije j-ilə-de ki rəsi ti, naa ti ki Barnabasi əi ki Pol ki əi njé ndigi je ləje.

²⁶ Əi ki iləi rəde kə mbata tə Bəbe ləje Jəju Kirisi.

²⁷ E kin ə, j-ilə-n Judi əi ki Silasi. Dije ki joo kin a əli səsi ne je kin ki tade.

²⁸ MBata NDil Luwə nim, je wa nim, j-un nduje kadi dəw ində ne ki rangi gidi ne ti ki e ne ki ndae to ti kin, dəsi ti ki təgi al ngata.

²⁹ Ningə ne ki kadi irai ə to kin: kadi usoi da ki dəw ilə kadi-kare ti adi yo je al, usoi məsi da al, usoi da ki dəw tu minde al, isai-naa lo kaya ti al. Pəti itoi be ningə, a rai ne ki maji. Itaai lapiya ləje, je ki je ngakosi je.»

³⁰ Iyəi njé ki mbəti-de ka kin adi awi Aṭiyosi ti. Loki awi tēgi Aṭiyosi ti, kawi njé kadi-me je ki naa ti, ə iləi makitibi ka kin jide ti.

³¹ Loki tidəi makitibi ka kin ningə, rəde nəl-de ngay tadə ingəi ta je ki adi-de təgi me ti.

³² Təki Judi əi ki Silasi wa əi njé kəl ta ki ta Luwə ti, uni dəkagilo ngay iləi dīgəm me ngako je ti, mbəsi njade me kadi-me ti.

³³ Isi səde dəkagilo ndəy ba, ngako je uwəi jide, indəi-de ta rəbi ti kadi awi ki lapiya, təli ki rə njé kilə-de je ti gogi.

³⁴ [Nə Silasi oo maji ngay kadi n-isi Aṭiyosi ti.]

³⁵ Pol əi ki Barnabasi isi Aṭiyosi ti, naa ti ki ndəgi dije ki rangi, ndoi dije ne, iləi-de mbe Poy Ta ki Maji lə Bəbe.

Pol əi ki Barnabasi iyəi-naa

³⁶ NDəy go ti, Pol əl Barnabasi ə nə: «Adi ji təl j-un də

* 15:20 Tēgi ki taga 34.15-16; Ləbatiki 17.10-16; Ləbatiki 18.6-23

njaje me be bo je ti pəti ki j-əl ta lə Bəbe titi kin, ə ji gə ngakoje je j-o se təli toi ban wa?»

³⁷ Lo kin ti, Barnabasi ndigi kadi Jə Marki aw səde.

³⁸ Nə Pol oo kadi e loe ti al kadi Jə Marki ki ndo ki iyə-de Pampili ti, ɓi aw səde lo kaw kilə ti al kin, kadi aw səde bone ɓəy[☆].

³⁹ Mindi kasi-naa al ki bo ngay to dande ti adi iyəi-naa noo be. Barnabasi un Jə Marki, ə uni bato ki aw ki Sipir ti.

⁴⁰ NGa Pol ə un Silasi ə awi. NGakoje je iyəi-de ji Bəbe ti.

⁴¹ Pol je njiyəi dɔnangi Siri ti ki dɔnangi Silisi ti iləi dɔngəm me njé kaw-naa je ti ki lo lo.

16

Pol ingə Timote

¹ Pol re tɛɛ Dərbi ti, go ti aw Lisitir ti. Lo kin ti ə, ingə nje ndo kare ki tɔe nə Timote. Kɔe e nje kadi-me ki e Jipi, ə bawe e Girəki tɔ[☆].

² NGakoje je ki Lisitir ki Ikoniyom əli ta lie maji ngay.

³ Adi Pol ndigi kuwe jine ti kaw sie. Be ə, aw sie ijə mɔte, mbata *Jipi je ki rai be lo je ti kin, gəri-e ɓəti kadi bawe e Girəki.

⁴ Be bo je pəti ki tɛɛi ti, oji ngakoje je ndu-kun je ki njé kaw kilə je ki ngatɔgi je lə njé kaw-naa je ki Jorijaləm ti uni. Ba əli-de kadi rai go ndu je ti ka kin.

⁵ *NJé kaw-naa je ingəi tɔgi me kadi-me ti ləde, ningə kɔrde j̄ dɔ made ti ki ndɔe ndɔe.

Pol aw Masəduwan ti

⁶ NDil Luwə ɔgi-de kilə mbe Poy Ta ki Maji ngan be je ti ki Aji. Adi ɔti noo, indəi dɔnangi Piriji ki dɔnangi Galasi mani.

⁷ Loki rəi tɛɛi ɓasi ki Misi, sangi rəbi kadi n-awi Bitini ti, nə NDil Jəju ɔgi-de rəbi.

⁸ Be ə, indəi dɔnangi ki Misi gangi, awi tɛɛi ta ba ti ki Tirowasi.

⁹ Loe ti kin ə, kondɔ ɓa, Pol oo dəw kare ki Masəduwan ti me ndil ti re a dɔe ti. Dəw ka kin əl Pol ə ə nə: «Njai ba, ire Masəduwan ti ira sɔje.»

¹⁰ Go ne koo me ndil ti lə Pol, ta naa ti noo, ji sangi rəbi kadi j-aw Masəduwan ti, mbata ji gər maji təki Luwə ə wa ə ɓar-je kadi j-aw j-ilə mbe Poy Ta ki Maji titi.

¹¹ J-al bato Tirowasi ti noo, ɓa j-ɔsi ji tɛɛ dɔ dər Samotirasi ti. Lo ti ki go ti ningə, ji tɛɛ Nəyapolisi ti.

¹² J-j̄ loe ti noo, j-aw Pilipi ti, ki e be bo ki dɔsəy ki dɔnangi ti ki Masəduwan, ki e gin kɔbe ti ki Rom. J-isi noo, ji ra ngan ndo je asi tati.

¹³ Ningə ndo ta kəɛ ti lə *Jipi je, ji tɛɛ gidi be bo ti taga, kadi j-aw kadi mbo ti. J-aw ti mbata ji gir kadi j-a j-ingə lo kəl ta ki Luwə titi. Loki j-aw ningə, j-isi nangi rɔ dəne je ti ki kawinaa loe ti, j-əl-de ta.

¹⁴ Dan dəne je ti ka kin, e ki kare isi noo, tɔe nə Lidi. E dəne ki be bo ti ki Tiyatir. E nje labi ta kibi ki kər pir pir. Ningə e dəw ki nje ɓəl Luwə tɔ. Isi oo ta, ɓa Bəbe tɛɛ ngamee, adi ində mbine maji go ta je ti ki

Pol isi əl.

¹⁵ Ra batəm naa ti ki njé ki me kəy ti ləne. Ba ɓar-je kadi j-aw ɓe ləne ə nā: «Kin ə re oi-mi kadi mi nje kadi mem Ɓaɓe ɓa, irəi isi ɓe ləm.» A dɔ ta ti kin nga, kadi ji ndigi gone ti.

Uwəi Pol əi ki Silasi dangay ti Pilipi ti

¹⁶ NDɔ kare j-isi j-aw ki lo kəl ta ti ki Luwə ɓa, dəne ki nje ra kilə me kəy ti kare re ingə-je. Dəne kin aw ki ndil ndo, adi lo ki ində gara ɓa, ingə-n ne ngay adi ɓane je.

¹⁷ Un goje ki Pol je ɓa, əl ta ki ndune ki boy ə nā: «Dije ki ai kam əi ɓəə je lə Luwə ki e dɔ ne je ti pəti. Rəi a ɔji səsi rəbi kaji.»

¹⁸ Dəne ra ne kin be ndone ɓay ɓay goje ti. Be ə, ta təl tae ti, wongi ra Pol dɔe ti, adi təl tane əl ndil ki isi me dəne ti ka kin ə nā: «Me tɔ Jəju Kirisi ti, m-əli kadi iteɛ kɔ me ti.» Ningə ta naa ti noo, ndil teɛ kɔ me dəne ti.

¹⁹ Loki ɓae je ooi kadi ne kingə ne ləde ka, ində ngangine ɓa, uwəi Pol əi ki Silasi awi sɔde ta mbalo ti, no njé kɔɓe je ti.

²⁰ Awi sɔde no njé gangi ta je ti əli-de əi nā: «Dije ki oi-de kam əi *Jipi je, ə rəi ki ndu ki majal me ɓe bo ti ləje.

²¹ Rəi ki ne jibəl ɓe je ki, je ki je Rom je, sɔbi dɔje al, kadi tɔ ji taa, ji ra-n kilə.»

²² Kosi dije ii, ɓuki-naa dɔ Pol ti əi ki Silasi. Ba, njé gangi ta je, adi ngii kibi rɔde ti, tindai-de ki gəl.

²³ Loki indai-de maji ɓa, awi ɓuki-de dangay ti, ningə

əli nje ngəm dangay je kadi ngəm-de maji.

²⁴ Loki nje ngəm dangay je ingə ndu kin be ɓa, aw sɔde kəy dangay ti ki duni nu, taa ilə kangila njade ti.

²⁵ Kondɔ dan lo ti, Pol əi ki Silasi ii isi əli ta ki Luwə, osi pa iləi tɔji dɔ Luwə, ə ndəgi dangay je ooi ndude.

²⁶ Ningə, ki kəm ki kində jipi, dɔnangi yəki ki tɔgine ngay. Yəki yəki ki ra adi ngirə kəy dangay ka j ɓaki ɓaki. Ba ki ta naa ti noo, ta kəy je teɛi nim, kulə gindi ki dɔi dangay je pəti ka tuti nim tɔ.

²⁷ Lo kin ti noo, nje ngəm dangay je j dɔ ɓi ti. Loki j dɔ ɓi ti ə oo ta kəy je a tagira, oo ə nā dangay je ayi-naa wa, adi ɔr kiyə ləne kadi tə n-təl-n rone kɔ.

²⁸ Ə Pol Un ndune ki taa ngay əl-e ə nā: «ftuji rɔi al, nə j-a ne pəti.»

²⁹ Lo kin ti, nje ngəm dangay je dɔji por, ɓa nagi rone ur kəy, osi no Pol ti ki Silasi ki dadi.

³⁰ Go ti, adi-de teɛi taga, ningə dɔji-de ə nā: «Bam je, e ri ə kadi m-ra ə m-a m-ingə-n kaji ə?»

³¹ Ə əli-e ə nā: «Adi mei Ɓaɓe Jəju, ə a ingə kaji səi ki njé ki me kəy ti ləi.»

³² Lo kin ti, iləi-e mɓe ta lə Ɓaɓe, naa ti ki njé ki me kəy ti lie.

³³ Dan kondɔ ti wa kin noo, nje ngəm dangay je aw ki Pol əi ki Silasi, togi do je ləde, ɓa kalangi ba go ti, adi rai-e batəm naa ti ki dije ki me kəy ti ləne.

³⁴ Go ti, təl aw səde me kəy ti ləne, adi-de ne kuso usoi, rai rənəl me kəy ti mbata kadi ki adi mede Luwə.

³⁵ Loki lo ti ningə, njé gangi ta je iləi paja je ləde ki rə nje ngəm dangay je ti əi nə: «iyə dije kin adi awi.»

³⁶ Ə nje ngəm dangay je re əl Pol ta kin ə nə: «NJé gangi ta je əi nə kadi m-iyə səsi madi awi, ə nə iteəi awi lo ləsi ki lapıya.»

³⁷ Nə Pol əl paja je ə nə: «Je dije ki Rom ti tə[☆], ə adi dije indəi je ta kəm kosi je ti, ki kanji gangi ta də je ti. Ə go ti, buki je dangay ti be par tə. Ningə basine, iyəi-je taa lo ngəy ti be par a? A e be al! Adi əi je wa rəi ki rəde iyəi-je taa!»

³⁸ Ə paja je təli ki ta kin awi rə njé gangi ta je ti, adi bəl ra njé gangi ta je ngay. Bəl rade, loki ooi kadi Pol je əi dije ki Rom ti.

³⁹ Be ə, ij, rəi rəde ti, dəji-de me-səl, bə iyəi-de kadi awi, ə dəji-de kadi teəi me bə bo ti kin kə ngata.

⁴⁰ Loki Pol əi ki Silasi teəi dangay ti bə, awi bə lə Lidı. Awi ooi ngakoje je ki njé kadi-me je, iləi dingəm mede ti bə awi.

17

Pol əi ki Silasi me bə ti ki Təsaloniki

¹ Pol əi ki Silasi indəi Ampipolisi ki Apoloni gangi, bə awi teəi Təsaloniki ti. Ningə Təsaloniki ti, *Jipi je awi ki lo kaw-naa ləde nqə.

² Be ə, Pol aw ti, təkı isi ran ki lo je pəti. Asi ndə taa kəə

mitə go-naa ti, Pol naji-naa ta ti ki Jipi je də ta je ti ki me makitibi ti lə Luwə.

³ Ər-de gin ta je, təji-de adi gəri təkı, makitibi lə Luwə əl kadi Kirisi a oy, bə go ti, a təsi ndəl dan njé koy je ti. Ningə, Pol əl-de təkı e darə Jəju wa ki n-isi n-əl-de ta lie kin ə e Kirisi.

⁴ Jipi je ki nə je, ta kin ra kilə rəde ti, adi indəi rəde naa ti ki Pol əi ki Silasi. Kosi Girəki je, ki dəne je ngay ki əi dəne je ki njé təbə je ka indəi rəde naa ti səde tə.

⁵ Ə lo kin ti, jangi ra Jipi je, adi kawı dije ki a iləi lo ki go rəbi kare, adi əsi də dije naa ti, rai ndu ki me bə. Awi teəi me kəy ti lə Jasə, sangi Pol əi ki Silasi kadi n-uwəi-de, n-awi səde taga, nq kosi je ti.

⁶ Nə loki ingəi-de əl, uwəi Jasə əi ki njé kadi-me je ki madi je, awi səde nq njé gangi ta je ti. Bə əli ta ki ndude ki boy əi nə: «Dije ki tuji dənangi ki tae ba ka, rəi teəi ne.

⁷ Rəi ə, Jasə uwə-de rəne ti bə ləne. Dije kin pəti, ne rade e ne ra ki əsi ta ndu-kun je lə Nje kəbe ki bo Səjar. Əi əli təkı ngar madi ki rangi e nqə təe nə Jəju.»

⁸ Ta kin adi wongı kosi je ki njé gangi ta je,

⁹ adi uwəi Jasə ki ndəgi njé kadi-me je adi ugəi la bəy taa iyəi-de taa.

Pol əi ki Silasi me bə ti ki Bəre

¹⁰ Loki lo ə nə n-goı par ə, njé kadi-me je adi Pol əi ki Silasi awi Bəre ti. Lo ki rəi teəi

Bəre ti 6a, awi kəy kaw-naa ti lə *Jipi je.

11 Jipi je ki Bəre ti, awi ki mər ta ki maji ngay itə njé ki Təsaloniki ti. Taai ta lə Luwə ki me ki maji ngay. NDəri gin ta lə Luwə ki ndə je pəti, kadi n-ooi se ta je ki Pol je əli-de kin e ta ki rəjeti wa.

12 Be ə, ngay je dande ti adi mede, taa dan Girəki je ti, dəne je ki njé təba, ki dingəm je ngay adi mede tə.

13 Nə loki Jipi je ki Təsaloniki ti, ooi kadi Pol isi ilə mbe ta lə Luwə Bəre ti nōō ningə, təli awi gode ti bəy, awi suləi kosi je adi rai ndu.

14 Lo kin ti, njé kadi-me je sangi rəbi kalangi ba adi Pol aw ki kadi ba bo ti. NGa ningə, Silasi əi ki Timote ə nayi-naa Bəre ti.

15 NJé ki dani Pol, dani-e biti, awi tēēi sie Atən ti. NGata 6a, loki isi təli, Pol adi-de ndune kadi Silasi əi ki Timote rəi law ingəi-ne.

Pol me be ti ki Atən

16 Loka Pol isi ngəm Silasi əi ki Timote, angale tuji mbata yo je ki dije isi rai-de, rəsi me be bo kin.

17 Pol naji-naa ta ti ki *Jipi je, ki dije ki təli Jipi je, me kəy kaw-naa ti lə Jipi je, taa ki ndə je pəti, ta mbalo ti, ki dije ki ingə-de.

18 NJé ne gər je ki bari-de Əpikir je ki İsitoyisi je ka naji-naa ta ti səde tə. Ə njé ki madi je əli əi nə: «Nje ta je kam ta ri ə a əl ə?» Ningə njé ki nungi əli əi nə: «To tə ne ki e nje kəl ta ki də yo je ti ki mba be ə am.»

Əli be mbata ooi kadi Pol isi ilə mbe Poy Ta ki Maji lə Jəju nim, isi ilə mbe kje lo koy ti nim.

19 Be ə, uwəi Pol, awi sie rə njé gangi ta je ti, 6a əli-e əi nə: «To kadi əl-je ta də ne ndo ti ki sigi ki isi indo kin adi ji gər a?»

20 MBata isi əl-je ta je ki mbije oo nja kare al, ə kadi ər gine maji adi j-o.»

21 Ningə ne kare ki səbi gər, dije ki Atən ti pəti, ki mba je ki isi dande ti, dəkagilo ləde ki ngay e mba kəl-n ta je, koo-n ta je ki mba.

22 Lo kin ti, Pol i a taa, dan njé gangi ta je ti, 6a un ta əl ə nə: «Səi dije ki Atən ti, m-o kadi səi dije ki, pole yo ləsi əti bəl ki dum. İpoləi yo me ne je ti pəti.

23 Tado, loki m-njiyə me be ti, m-o ne je ki isi əsi məkəsisı nangi nōde ti. M-o lo gugi yo madi wa bəy ki indəi ne də ti əi nə e lo lə “yo ki igəri-e al,” ningə e e ki isi əsi məkəsisı nangi nōe ti ki kanji gər-e ka kin ə m-isi m-ilə səsi mbe ta lie.

24 E Luwə ki nje ra dərə ki dənangi ki ne je pəti ki me ti, e ki e Ba dərə ki dənangi. E nje kisi me kəy ti ki dəw ra ki jine al.

25 Taa aw ki ndoo kadi dəw ra kilə madi ade al tə, tado e ə e nje kadi dəw isi kəm ba nim, nje kadi dəw kəə ki ne je pəti nim tə[☆].

26 Ki dəw ki kare ba be ə ində-n dije pəti adi taai dənangi. İndə dəkagilo adi-de nim, ində gangi lo kiside nim tə.

27 Luwə ində ne je kin be mba kadi dije sangi-e-n.

☆ 17:25 24-25: 7.48; 1 NGar je 8.27; Ejay 42.5

Dəmajə ə a ingəi-e me mam lo ti ləde. Ki rəjeti, Luwə e say al ki dəw ki ra danje ti.

²⁸ Tado kisi ki do taa ləje e me jie ti. E ə e nje kadi j-odi rəje, ki nje kadi j-isi kəm. E mbata kin ə njé gosi ta je ləsi ki madi je əli əi nə: “Je ka je ngane je to.”

²⁹ Ə re je ngan Luwə je 6a, sobi kadi j-o Luwə kadi e dəw ki to təyo ərje, ki yo la je ki dije ləi-de, ə se yo mbal je ki dije tali-de ki gosi ki dode ti kin be al.

³⁰ Luwə iyə go ne ki dije rai kəte do day ti, dəkagilo ti ki gəri-e al bəy kin kə, nə ki ne kin, Luwə dəji dije pəti, ki lo je pəti, kadi iyəi rəbi ne rade je ki majal kə.

³¹ Tado ər ndo kare ində noo kadi tə a gangi-n ta do dije ki dənangi ti ne pəti ki rəbi ki dana. A gangi ta kin ki rəbi lə dəw kare ki kəte mbata kilə kin, ə toje ki taga adi dije pəti gəri-e ki rəbi kje dan njé koy je ti.»

³² Loki Pol əl ta ki lo koy ti, ə osi mbide ti ningə, njé ki madi je ibəi-e kogii, ə njé ki nungi əli əi nə: «J-a j-o ta ləi kin ndo ki rangi ti.»

³³ E be ə, Pol tēn dande ti, aw.

³⁴ Nə be ka, ki madi je dande ti nayi-naa go Pol ti, adi mede Jəju Kirisi. Dande ti kin, Dənisi ki e ki kare dan njé gangi ta je ti e səde noo, taa dəne ki bari-e nə Damarisi ki ndəgi dije ki rangi ka əi səde noo to.

Pol me be ti ki Koreti

¹ Loki Pol j Atən ti ningə, aw Koreti ti.

² Lo kin ti noo, ingə Jipi kare ki təe nə Akilasi, ki gine e Po, j Itali ki nene Pirisil rəi ngəsi ne bəy. Rəi mbata nje kəbe ki bo ki Rom ti ki təe nə Kəlodi un ndune kadi *Jipi je pəti tēi Rom ti kə. Pol aw ingə Akilasi je noo,

³ ningə təkə kilə ki kadi rai ingəi ne e kilə ki kare ba, adi e kilə koji kibi ra kəy, Pol isi səde, adi rai kilə kin naa ti.

⁴ *NDo taa kəə je pəti, Pol un ta, əl me kəy kaw-naa ti lə Jipi je. Əl ki kuje ki sangi kadi Jipi je ki Girəki taai tə ta ki rəjeti.

⁵ Nə loki Silasi əi ki Timote j Masəduwan ti rəi ingəi-e*, Pol un dəkagilo ləne pəti mba kəl-n ta lə Luwə. Toji Jipi je kadi gəri təkə Jəju e Kirisi.

⁶ Nə Jipi je təi-e rə, taji-e, adi Pol jəngi bu kibi ləne tade ti, ə əl-de ə nə: «Ta məsisi e dəsi ti! mi m-goto me ti. Ningə ki basine kin, dije ki əi Jipi je al ə m-a m-aw ki rəde ti ngata.»

⁷ Be ə, Pol j noo, aw be lə Titusi Jusitusi, ki e dəw kare ki nje kaw no Luwə ti, ki kəy lie ndunəi-naa ki kəy kaw-naa lə Jipi je.

⁸ Kirisipusi, ki e ki boy do kəy kaw-naa ti lə Jipi je əi ki dije ki me kəy ti ləne ba pəti, adi mede Bəbe. Taa dije ki Koreti ti ngay, ki ooi ta lə Pol ka adi mede to, adi rai-de batəm.

⁹ NDə kare kondə, Bəbe əl Pol ta me ni ti ə nə: «Həl al, əl ta ki noj ti, 6i uti tai al.

10 Tadó mi səi naa ti, dəw madi kare ki a ilə jine kadi ədi təkı majal goto. Dije ki əi dije ləm əi ngay me be bo ti kin ne.»

11 Be ə Pol isi-n Koreti ti bal kare ki nay mehe, ndo-n dije ta lə Luwə.

Pol a nō Galıyō ti

12 Dəkagılo ti ki Galıyō e-n nje kōbe ki Akay, *Jipi je dōi ta naa ti dō Pol ti, adi awi sie nō njé gangi ta je ti,

13 əi nə: «Dəw kam isi aw ki dije kadi əsi dəde nangı nō Luwə ti, ki go ndu-kun ti al.»

14 Pol ra kadi tən-əl ta ningə, Galıyō un ta tane ti kəte əl Jipi je ə nə: «Kin ə re e ta lə ne təl, ə se ta lə majal madi ki ngə ngay ə to be ə, re m-a m-o ta ləsi, səi Jipi je.

15 Nə təkı e ta ki naji-naa ti ki əji dō ta je, ki tō je, ki ndu-kun je ləsi ki səbi dəsi kin ba, ai dansi ti nōō. Mi m-a m-gangi ta ki be kin al.»

16 Ba tuwə-de lo gangi ta ti kō.

17 Ə loe ti nōō, dije pəti uwəi Sosıtən ki e ki boy dō kəy kaw-naa ti lə Jipi je, indəi-e, nə usi Galıyō ne kare dəde ti al.

Pol təl aw Atiyosi ti

18 Pol təl isi Koreti ti nōō dəkagılo asi ta ti bəy. Ba go ti, iyə njé kadi-me je, ə un bato ki kaw ki Siri ti, naa ti ki Pırisil əi ki Akılası. Pol adi ngısəi dəe Səkirə ti, mbata un mindine adi Luwə[☆].

19 Awi tēi Epəji ti, Pol iyə Pırisil əi ki Akılası ə aw kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, naji-naa ta ti səde.

20 Jipi je kin dəji Pol kadi isi səde ngan ndo je bəy, nə Pol ndigi al.

21 Ba əl-de ə nə: «NDō ki rangı, ə Luwə ndigi ə, m-a m-təl tə m-re rəsi ti bəy,» ningə iyə-de ə aw.

22 Ba un bato Epəji ti, aw Səjare ti. Loki tē Səjare ti, aw uwə ji njé kaw-naa je, ba un rəbi aw Atiyosi ti.

23 Pol ra ngan ndo je nōō, ba təl ilə dəne gogi. Aw tē Galası ti ki Pıriji ti, adi tōgi njé ndo je pəti.

Apolosi me be ti ki Epəji ki me be ti ki Koreti

24 Jipi kare ki təe nə Apolosi, ki e dəw ki gine e Aləgijandiri ti re Epəji ti. E dəw ki bal ta to tae ti, taa gər ta lə Luwə maji tō.

25 NDoi-e rəbi ta lə Bəbe, adi ilə mbe ta lə Jəju ki rənəl ki ngay, ndo dije ne ki dō Jəju ti ki go rəbe ti. Nə ke ə, gər batəm lə Jə par.

26 Hə rəne, əl ta lə Luwə kəy kaw-naa ti lə *Jipi je ki me ki ti kati. Nə loki Pırisil əi ki Akılası ooi-e lo kəl ta ti, bari-e rəde ti, əji-e go rəbi lə Luwə ay njay, adi-e gər.

27 Go ti, ndigi kaw Akay ti, ə ngakoje je ndigi dō ti sie, adi rai makıtıbi adi njé ndo je ki Akay ti kadi uwəi-e rəde maji. Loki aw tē Akay ti, ki go me-maji ti lə Luwə, ra ki njé ki adi mede Luwə ngay.

28 Tadó dum dō Jipi je ki tōgi ta ləne taga wangı ta kəm dije ti. Tōji ki ta lə Luwə jine ti təkı Jəju e Kirisi.

☆ 18:18 Kər Isırayəl je 6.5-18

19

Pol e me be ti ki Epəji

¹ Dəkagilo ti ki Apolosi e-n Korəti ti, Pol ində dənangi ki mbal je əi ti ki dənangi Aji ti gangi, 6a re tēē Epəji ti. Ingə njé ndo je lə Jəju ki nā je ti nōō. Adi dəji-de ə nə:

² «Loki adi mesi Jəju kin, ingəi NDil Luwə a?» Ə təli iləi-e ti əi nə: «Jagi, ko ka j-o kəte kadi NDil Luwə e nōō al.»

³ Pol təl dəji-de 6əy ə nə: «Batəm ki ban ə ingəi ə?» Ə əli-e əi nə: «J-ingə batəm lə Ja Batisi.»

⁴ Be ə, əl-de ə nə: «Oyo, Ja ra batəm *Isirayəl je mba kadi təri ndude də majal je ti ləde. Ə təl əl-de 6əy kadi tə adi mede dəw ki a re gone ti nōō, adi dəwe kin e Jəju*.»

⁵ Loki ooi ta je kin ningə, adi rai-de batəm me tə Babe Jəju ti.

⁶ Be ə, Pol ində jine dəde ti, ə NDil Luwə risi dəde ti. Ningə iləi ngirə kadi əli ta ki ndon ta je ki dangi dangi nim, taa əli ta ki ta Luwə ti nim tə.

⁷ Dingəm je pəti ki ai lo ne je ti kin asi dəgi gide e joo.

⁸ Go ti, asi nay mitə go-naa ti, Pol tēē ə aw kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, əl-de ta ki kanji 6əl. Hə mbə kəbe lə Luwə, əl-de ki go rəbe, kadi ooi tə ta ki rəjeti mba kadi taai ta kin tə.

⁹ Nə Jipi je ki nā je dande ti rai me ngə, adi mbati kadi adi mede. Əli ta kidi ne ndo lə Pol ki oji go rəbi ta lə Babe kin ta kəm kosi dije ti. Be ə, Pol iyə-de ə əti aw ki njé ndo je me kəy ndo ne ti ki təe nə

Tiranusi. Ningə ki ndə je kare kare pəti, ndo-de ne.

¹⁰ Ne ndo kin, Pol ra kile asi 6al joo. Be ə, ra adi Jipi ki dije ki ə Jipi je al ki isi dənangi Aji ti, ooi ta lə Babe.

¹¹ Luwə ra ne kəji je ki əti 6əl ki takul Pol.

¹² Adi, dije əyi ta kibi ki kare je ki ta kibi leji je ki jie ədi, awi ədi njé moy je adi ingəi rə nga nim, ndil je ki majal ka iyəi-de nim tə.

¹³ Jipi je ki nā je ki njé njiyə ki go 6e je, kadi n-tuwəi ndil je ki majal, əi je ka gei kadi n-6ai tə Babe Jəju də dije ti ki əi gin təgi ti lə ndil je ki majal tə. Adi əli əi nə: «Me tə Jəju ti ki Pol isi ilə mbə ta lie, m-dəji səsi kadi itēēi kə.»

¹⁴ Dije ki njé ra ne be ka kin, əi siri. Əi ngan lə Jipi kare ki təe nə Səba. E ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je.

¹⁵ NDil ki majal təl ilə-de ti ə nə: «M-gər Jəju, taa m-gər dəw ki e Pol tə, nə səi, səi nā je ə?»

¹⁶ Lo kin ti, dəw ki ndil je majal isi me ti ka kin j ur dəde ti uwə-de təstəstə. Ningə ində-de kində ki dəw oo go madine al, adi tēēi me kəy ti ki kəy ki rəde kare, ki kibi ki gangi rəde ti bati bati ki məsi.

¹⁷ Dije pəti ki 6e bo Epəji ti, ki Jipi je, naa ti ki dije ki əi Jipi je al, gəri go ne ki ra ne kin maji. Əi pəti 6əl ra-de, adi əsi gon Babe Jəju.

¹⁸ Dije ngay ki əi njé kadi-me je rəi təri ndude, ə əli kilə rade je ki majal ki taga nō dije ti.

¹⁹ NJé ki nā je dan njé ra

mbəli je ti, rəi ki makitibi ra mbəli je ləde, kaw i ki də-naa ti ə iləi por ta kəm dije ti. Gati makitibi je ləde kin asi silə dibi kuti mi nja dibi kare[☆].

²⁰ E be ə, ki takul təgi lə Bəbe, ta lə Luwə sane lo je ti ki kəte kəte ki təgine tə.

²¹ Go ne je ti kin, NDil Luwə əsi Pol adi un ndune kadi n-aw be bo Jorijaləm ti. Də rəbi kawə ti, ində dənangi Masəduwan ki Akay gangi. Ningə Pol əl ə nə: «Re m-aw m-tee be bo Jorijaləm ti 6a, maji kadi m-aw m-o dənangi Rom tə.»

²² Pol ilə ki njé ra sie kilə je joo, Timote əi ki Erası adide awi dənangi Masəduwan ti. Ningə e wa, isi dənangi Aji ti ba njaba 6əy.

Ne je ki rai ne Epəji ti

²³ Dəkagiloe ti kin, ta kasi-naa al ki bo ngay i də rəbi ta ti lə Bəbe me be ti ki Epəji.

²⁴ Dəw kare ki təe nə Dəmetirusi, e kədi ki nje ra ningə kasi je. E nje ra ngan kəy yo ki dəne ki a 6ari-e nə Artəmisi. Kilə kin ra adi e soti ki njé kilə je lie ngay.

²⁵ Be ə, Dəmetirusi kaw kədi je ki dije pəti ki isi ki dəde taa ki takul kilə kin naa ti, ə əl-de ə nə: «Madim je, igəri kadi e ki takul kilə kin ə, j-isi j-ingəi ne maji.

²⁶ Səi je oi ki kəmsi taa ki mbisi tə, kadi e Epəji ti ne par al, nə dənangi Aji ti ba pəti, ə dingəm ki təe nə Pol kam təl də kosi dije basi. E əl-de ə nə: “Kagi yo je ki dije rai ki jide əi Luwə al.”

²⁷ E kilə je ki j-isi rai kin par ə dije a ooi tə ne ki kare al, ne kəy lə yo ki dəne ki bo ki e Artəmisi kin ka, dije a ooi-e ne madi ti al tə. Lo kadi dije a əli ə nə: “Artəmisi e yo ki dəne ki bo,” goto. Artəmisi ki dije ki dənangi Aji ti ki ndəgi dənangi ba pəti əsi gone kin.»

²⁸ Loki kədi je ooi ta je kin ningə, wongi rade ngay, adi iləi ngirə kadi əli ta ki ndude ki boy əi nə: «Artəmisi lə Epəji je, e ki bo.»

²⁹ Kalangi ba go ti ningə, lo singə sokito ki ta tate ba me be bo ti. Dije ndəri Gayusi əi ki Arisitarki, dije ki Masəduwan ti, ki əi madi mba lə Pol je kəmde ti, ə ngədi təl-n-de ki ta mbalo ti.

³⁰ Pol ndigi mba kadi n-təji rəne kosi dije, nə njé ndo je əgi-e.

³¹ Ningə basa madi Pol je madi ki əi dije ki bo ki dənangi Aji ti, iləi kilə rəe ti, əli-e kadi aw ta mbalo ti al.

³² Ta mbalo ti, ne ki to ay njay də dije ti goto. Ta je ki isi tee ta dije ti əi ta je ki dangi dangi. Ningə dije ngay dan madide je ti gəri gin ne ki kawinaa al.

³³ Dije ki nə je dan kosi dije ti ərı gin ne ki ra ne kin adi Aləgijandır ki *Jipi je indəi-e tə nje kun dəde kin ade oo. Aləgijandır ilə jine taa, dəji-n dije mba kadi ai kekeke, tadə ge kəl ta, ər-n ta dəde ti.

³⁴ Loki gəri-e kadi e Jipi ningə, əi je pəti iləi bilə ki ndude ki bo asi ngirə kadi joo je be əi nə: «Artəmisi lə Epəji je,

e ki bo.»

³⁵ Ta təl ta ti ningə, nje ndo ndu-kun ki me be bo ti, re ra adi lo to jijiji, bəy taa əl-de ə nə: «Səi dije ki Epəji ti, nə ə gər kadi be ki Epəji ti, e nje ngəm kəy lə Artəmisi ki e yo ki dənə ki e ki bo kin al ə, ə se nə ə gər kadi e nje ngəm mbal ki e bana kəme ki j dərə ti osi kin al ə?»

³⁶ E kin e ne ki dum maji. Maji kadi uwəi angalsi indəi nangi, ə iməri ta taa irai ne.

³⁷ Səi je ə ərri dije kam irəi səde ne, nga, ne madi ki majal ki rai əsi ta kəy kin goto, taa əli ta ki mal də yo ti ləje ki dənə Artəmisi al tə.

³⁸ Re Dəmetirusi əi ki dije ki njé ra kilə je ləne, ai ki ta ki dəw madi ningə, ndə gangi ta je to nqo, ə maji kadi awi ooi njé gangi ta je.

³⁹ Re ne madi ki rangi to nqo kadi idəji ə, ndə ki kadi njé kində manji ta je kin ki go rəbe ti to nqo.

⁴⁰ Ne je ki rai ne bone kin, asi kadi dije iləi ta dəje ti tə njé kal də ndu je, tadə ta madi ki j-a j-əli ə j-a j-ərrii ta də je ti, ki əji go kaw-naa lə dije ki bone kin goto. Be ə, go ta je ti ki nje ndo ndu-kun əl, tuwə dije adi sanəi-naa.

20

Pol aw dənangi Masəduwan ti

¹ Loki wongi lə dije yogiro ningə, Pol ilə bar njé ndo je, ilə dingəm mede ti bəy taa rade lapiya ə əti aw Masəduwan ti.

² Pol ingə dəkagilo je ngay ilə-n dingəm me njé kadi-me je ti loki isi ində dənangi ka kin

gangi. Ningə gangi ki kəte nqo aw Girəki ti.

³ Pol isi ti nqo nay mitə. Dəkagilo ti ki kadi un bato ki kaw ki dənangi Siri ti ningə, gər kadi *Jipi je lai tade nangi kadi n-rai sie ne ki majal. Be ə, təl un rəbi ki Masəduwan ti.

⁴ MBQ dije ti ki dani-e a ingə Sopatər ki ngon lə Pirusi ki Bərə ti nim, Arisitarki əi ki Səgodusi ki əi dije ki Təsaloniki ti nim, Gayusi ki Dərbi ti nim, Timote nim, taa Tisiki əi ki Tiropim ki əi dije ki dənangi Aji ti nim tə.

⁵ Dije kin əti kəte noje ti, awi nginəi-je Tirowasi ti.

⁶ Je 6a, go ndə je ti lə mapa ki ra ki kanji əm, ə j-al me bato ti me be ti ki Pilipi j-isi j-aw. J-aw, ji ra ndə mi rəbə, 6a j-aw j-ingə madije je Tirowasi ti, ji ra ndə siri.

Pol me be ti ki Tirowasi

⁷ NDə dimasi, ji kaw-naa mba kuso mapa, Pol a aw lo ti ti, adi əl ta ki njé ndo je. Be ə, əl ta ratata dan lo dəe ti.

⁸ Ji kaw-naa me kəy ti ki e də made ti taa. Ningə me kəy ti ka kin, lambi je ngay əi ti nqo.

⁹ Loki Pol isi əl ta adi ngal, Basa kare ki təe nə Etikusisi isi pənətir ti, to bi maki, adi bi un-e, j kəy ti ki kə mitə də made ti, tēə osi. Loki dije əi nə n-uni-e 6a, basa oy.

¹⁰ Pol ur nangi, dəbi rəne dəe ti ə un-e jine ti 6a əl-de ə nə: «Kadi mesi gangi man al nə to kəm bəy!»

¹¹ Go ti, Pol təl al aw ta gogi, gangi mapa uso. Un ta ki tane ti gogi biti ta gin lo ti, 6a əti aw.

12 NGa ningə, dije ɔri basa awi sie ɓe kəm, adi dije pəti mede osi nangi.

Pol i Tɪrowasi ti aw Mile

13 Je j-aw kəte ki bato me ɓe ti ki Asosi. Me ɓee ti kin ə, j-a j-un Pol naa ti səje. Tado ki go kɔji ta ti lie, ge kadi n-un rəbi ki njane.

14 Loki re ingə-je Asosi ti, j-un-e me bato ti naa ti səje ə j-aw Mitilən ti.

15 Lo ti go ti ningə, j-ɔti nɔɔ, ji re ji tɛɛ ta lo ti ki Kiyɔ. NDɔ ki go ti ningə, ji tɛɛ Samosi. NDɔ ki kɔ sɔ ɓəy taa ji tɛɛ Mile ti.

16 Pol ndigi kadi n-a lo ka ti Epəji ti al nə pane taa dɔkagilo də dɔne ti dɔnangi Aji ti. Ge mba kadi n-aw kalangi kadi re to-n ban wa ka, ndɔ Pətəkoti osi dɔne ti Jorijaləm.

Pol al tangatəgi je me ɓe ti ki Mile

17 Loki Pol e me ɓe ti ki Mile ɓa, ilə ɓar ngatəgi je lə njé kaw-naa je ki Epəji ti.

18 Loki rəi tɛɛi rɔe ti ningə, əl-de ə nə: «İgəri rəbi pa njiyəm dɔkagilo je pəti ki mi-n səsi naa ti, ilə ngire dɔ ndɔ ki dɔsəy ti ki m-re-n dɔnangi Aji ti.

19 M-ra kilə ɓəə lə ɓaɓe ki dɔ ki səl ləm ləm, me man nɔ ti ki me ne na je ti ki m-ingə ki rəbi je ki dangi dangi ki go rəbi kilə ta nangi ki j rɔ *Jipi je ti ki madi.

20 Səi igəri ɓəti, m-ɓɔyɔ səsi dɔ ne madi kare al. M-ilə səsi mbɛ Poy Ta ki Maji ta m-ndo səsi ne je pəti ki a ra səsi maji tɔ, taga dan kosi dije ti nim, me kəy je ti nim tɔ.

21 M-ilə mbɛ Jipi je nim, Girəki je nim kadi təli rəde go Luwə ti ə iyəi go rəbi ne rade je ki majal kin kɔ, taa kadi adi mede ɓaɓe ləje Jəju Kirisi tɔ.

22 Ki ɓasine kin, NDil Luwə ində dɔm ti, adi m-isi m-aw Jorijaləm ti ki kanji kadi m-gər ne ki a ra-m nu.

23 Ne ki m-gər, me ɓe bo je ti kare kare ki m-tɛɛ ti, NDil Luwə adi-m m-gər təkɪ dan-gay je ki kɔ je isi nginəi-mi nɔɔ.

24 Ki ɔji dɔm, kisi ki dɔ ta ləm e ne madi ta kəm ti al. Ne ge ləm e kadi m-aw ratata m-təl ta ngɔdi ləm, ə kadi m-ra kilə ɓəə ki m-ingə ji ɓaɓe ti kin maji. Adi e kilə kilə mbɛ Poy Ta ki Maji ki ɔji dɔ me-maji lə Luwə.

25 Ningə ɓasine, m-gər kadi səi pəti ki m-njiyə dansi ti ə m-ilə səsi mbɛ Poy Ta ki Maji ki ɔji dɔ kɔɓe lə Luwə kin, a oi kəm gogɪ al ratata ngata.

26 E be ə, m-əl ta ləm taga ay njay ɓone, ta məsisi səi pəti goto dɔm ti.

27 Tado kɔji ta ra je lə Luwə pəti, m-ilə mbɛ dɔ ti madi oi. Ne ki m-ɓɔyɔ dɔe rɔsi ti goto.

28 İndəi kəm-kədi dɔ rɔsi ti səi je wa, taa dɔ ne kul je ti ki NDil Luwə adi səsi kadi ingəmi-de kin tɔ. Maji kadi indəi kəmsi go njé kaw-naa je ti lə Luwə ki ndogɪ-de ki məsine, tə njé ngəm ne kul je ki maji.

29 M-gər kadi loki m-a m-goto dansi ti, dije madi ki a toi tə jagim je ki njé me ndul, a rəi uri dansi ti ə a rai njé kaw-naa je majal.

30 Ningə mbosi ti wa ka, dije madi a təli njé rugi ta ki rəjeti mba kadi təli njé kaw-naa madi je njé ndo je ti ləde.

31 Maji kadi isi dəgi ti, adi mesi ole də ti, təkə me ɓal ti ki mitə ki m-ra dansi ti, kondə ki kada, kare kare pəti, m-iyə ta kilə dingəm mesi ti al, ki man nɔ kəm ti.

32 Ningə ngəsine, m-ilə səsi ji Luwə ti, taa m-ndəji səsi ki ta lie ki go me-maji ti lie tə. Ta kin aw ki təgi mba kadi adi itəgii me kadi-me ti, taa Luwə a adi səsi nɛ maji je pəti ki isi ngəm mbata ti lə dije pəti ki əi yae je tə.

33 Lo ki mi dansi ti, m-ra kəm-nda la, ə se ɔr ə se kibi lə dəw madi dansi ti al.

34 Səi je wa igəri ɓəti, kadi ki ɔji də kisi ki də taa ləm, ə se ki yə madi-kiləm je, m-ra kilə ki jim mi wa.

35 M-ɔji səsi ki lo je pəti, ə se ki dəkagilo je pəti kadi irai kilə be mba kadi indəi kəmsi go njé ndoo je ti. Ningə maji kadi mesi ole də ta ti ki Babe Jəju wa əl ki tane ə nə: “Majikur e ngay də ji ti ki adi itə ji ki taa.”»

36 Go ta je ti ki Pol əl kin ningə, ɔsi məkəsine nangi, ɓa əl ta ki Luwə ki mbata ti ləde pəti.

37 Ba go ti, əi pəti, ɓuki-naa ki nɔ ti, tosi mindi Pol ti uwəie, ɔrəi-e ki rəde ti.

38 Ta lie ki əl-de ə nə: «A oi kəm gogi al, ngata» kin ɔr təgide ngay. Ningə dani-e biti awi sie ta bato ti.

Kaw Pol ki Jorijaləm ti

1 Go kiyə-naa ti ki ngatəgi je lə njé kaw-naa je ki Epəji ti, j-al me bato ti, ə j-aw njururu də dər ti ki təe nə Kosi. Lo ti go ti ningə, ji tɛɛ me ɓe bo ti ki Rodi. J-ɔti Rodi ti ɓa j-aw ɓe bo ti ki Patara.

2 J-ingə bato ki isi aw Pənəsi ti adi j-al me ti j-aw sie.

3 Loki j-o də dər Sipir ki kəmje be ningə, j-iyə ki də ji gəl je ti ə j-ɔr taa ki dənangi Siri ti. J-aw j-ur nangi Tir. Lo kin ti nɔɔ ki a ɔri nɛ je ki me bato ti nāngi.

4 J-ingə njé ndo je me ɓe ti ka kin nɔɔ, adi j-isi səde asi ndo siri. *NJé ndo je ka kin, NDil Luwə ɔsi-de adi əli Pol kadi aw Jorijaləm ti al.

5 Nə loki dəkagilo ləje asi ningə, j-ɔ taa, j-un ta rəbi ləje. NJé ndo je pəti, ki nede je, ki ngande je dani je biti tɛɛi səje gidi ɓe bo ti. Loe ti nɔɔ, j-ɔsi məkəsije nangi ta ba ti, j-əl ta ki Luwə.

6 Go ti, loki j-əl-naa ta je ki dəbəy ti ki kadi j-iyə-n-naa ɓa, j-al me bato ti ə əi je təli ki ɓe je ləde tə.

7 J-ində ngangi kaw mba ləje ki bato, lo ki j-ɔ Tir ti ji re ji tɛɛ Toləmayisi ti. Me ɓe bo ti kin nɔɔ, j-uwə ji ngakoje je, ɓa j-isi səde ndə kare.

8 Lo ti də ti ningə, ji re ji tɛɛ Səjare ti. J-aw me kəy ti lə Pilipi ki e nje kilə mbɛ Poy Ta ki Maji, ki e mbɔ dije ti ki siri ki njé kində kəmde go nɛ maji je ti lə njé kaw-naa je ki Jorijaləm ti*. J-isi rəe ti nɔɔ.

9 Me kəy ti lie, ngan dəne je

21

sə ki gəri dingəm al bəy, ki əi njé kəl ta je ki ta Luwə ti isi səm ti noo.

10 J-isi me kəy ti lə Pilipi ka kin ji ra ndə ngay nga ba kadi nje kəl ta ki ta Luwə ti ki təe nə Agabusi i Jude ti re ingə je noo[☆].

11 Nje kəl ta ki ta Luwə ti ka kin un nda də bədi lə Pol dəə-n jine je ki njane je, ningə əl ə nə: «NDil Luwə əl ə nə, me be bo ti ki Jorijaləm, ki bo je lə *Jipi je a dəi ba nje nda dəə bədi kin be. Ningə a iləi-e ji dije ti ki əi Jipi je al.»

12 Loki j-o ta kin ningə je ki ngakoje je ki Səjare ti j-uwə nja Pol, ji dəje kadi aw Jorijaləm ti al.

13 Nə Pol ilə-je ti ə nə: «Oti kadi inoi adi mem gangi man. Mi Pol mi basi kadi dije taimi par al, nə re oji də koy ka, mi basi kadi m-oy ki mbata tə Bəbe Jəju Jorijaləm ti.»

14 Loki j-o kadi Pol yəti ndune go ta je ti ki j-əl-e, al, je ka ji təl ji ta kəə tə, ə ji təl ji dəji kadi Luwə ra ndigi ləne par.

15 Go ndə je ti ki ban wa ki ji ra dənangi Səjare ti, ji ra go roje ə j-əti j-aw Jorijaləm ti.

16 NJé ndo je ki madi ki Səjare ti awi səje naa ti Jorijaləm ti. Loki ji tē Jorijaləm ti ningə dani je me kəy ti ki dəw madi ki təe nə Minasə, adi j-isi ti. E dəw ki Sipir ti. E ki kare mbə njé ndo je ti ki dəsəy.

17 Loki ji re ji tē Jorijaləm ti, ngakoje je uwəi-je rəde ti ki rənəl ki əti bəl.

18 Lo ti də ti, Pol aw səje me

kəy ti lə Jaki. Lo kin ti ə, j-ingə ngatəgi je lə njé kaw-naa je pəti, titi noo.

19 Go kuwə ji ti ki Pol uwə jide ningə, ər-de poy ne je ki Luwə ra ki mbata gin dije ki əi Jipi je al, ki takul kilə lie kin, bəre bəre adi-de ooi.

20 Go ne je ti ki Pol ər-de poye kin ningə, iləi təji də Luwə ti, ba əli Pol əi nə: «NGokəje, ində kəmi o, Jipi je dibi bay bay ə adi mede Jəju, nə pəti uwəi go ndu-kun lə *Moji ngə.

21 Ningə ki basine kin ooi ta dəi ti təkəi isi indo Jipi pəti ki isi tə mba je dənangi je ti ki rangi kadi iyəi go ndu-kun je lə Moji kə nim, əl-de kadi ijəi mətə ngande je al nim, taa ne jibəl be je lə Jipi je ka kadi uni goe al nim tə.

22 Adi ji giri də ne ti ki kadi ji rai, tadə a ooi poyi kadi ire ka par am!

23 Be ə, maji kadi ira ne je ki j-a j-əli kam. J-aw ki dije sə mbə je ti ne ki uni mindide kadi n-indəi rəde ta dangi mbata lə Luwə.

24 Maji kadi ər dije kin goi ti, ə ira səde ne jibəl be kay rə də majal ti, ə igə dəde mba kadi ngisəi dəde[☆]. Ningə dije pəti a gəri kadi poy ta je pəti ki ooi oji dəi e ta je ki ngom. Tadə i wa ki dəi, itəl rəi go ndo kun je ti lə Moji.

25 Ki oji də dije ki əi Jipi je al ki adi mede, ndu-kun je ki ji ndangi j-ilə-n j-adi-de, e kadi usoi da ki dəw gugi-n yo al nim, kadi usoi məsi al nim, da ki dəw tu minde al nim, taa

kadi sangi-naa ki go lo kaya ti ka goto dande ti tɔ[☆].»

²⁶ E be ə, lo ti go ti ningə, Pol aw ki dije ki sɔ ka kin, ay rɔne səde, 6a goto ur nati kəy ti lə Luwə, ɔji ndɔ ki gin kay rɔ ləde a gangi-n, ə kadi dəw ki ra dande ti a re-n ki kadi-kare, kadi adi Luwə.

Dije uwəi Pol

²⁷ Loki nay 6asi kadi gin ndɔ ki siri gangi, *Jipi je madi ki ji dɔnangi Aji ti, ooi Pol kəy kaw-naa ti, suləi kosi dije dɔe ti ə osi sie uwəi-e,

²⁸ ningə əli ta ki ndude ki bo əi nə: «Səi dije ki *Isirayəl, irəi ɔsi gin je! Dəw kam ə, e nje ndo dije ki lo je pəti kadi ɔsi ta dije ləje nim, ndu-kun je ləje nim taa kəy kaw-naa kin nim tɔ. Ningə ki rangi 6əy, re ur ki dije ki ijai mətide al nati kəy ti lə Luwə mba kadi təl-n lo ki ay njay kin, lo ki to nje ti.»

²⁹ Əli ta kin be, mbata kəte ooi Tiropim, dəw ki 6e bo Epəji ti sie me 6e bo Jorijaləm ti. Adi giri kadi re ur sie kəy kaw-naa ti.

³⁰ Dije awi pir pir dɔ-naa ti me 6e bo ti ki Jorijaləm ti ba pəti. Ningə dije tɛɛi ki lo njɔ njɔ isi rəi bur bur. Rəi uwəi Pol tɛɛi sie kəy kaw-naa ti taga. Ningə taji naa ti nɔɔ uwəi ta kəy je uti.

³¹ Dije sangi kadi n-təli Pol. Ningə kəte 6əy taa kadi təl-i-e, poy ta osi mbi ki bo ki dɔ asigar je ti ki Rom ti təkɪ 6e bo Jorijaləm ba pəti a ki njane taa.

³² Taji naa ti nɔɔ par ə, i taa ɔy asigar je ki ki bo je ki dɔ buti asigar je ti ki 6u, ə ay ngɔdi ki

rɔ kosi dije ti. Loki kosi dije ka kin ooi ki bo ki dɔ asigar je ti ki asigar je ningə, taai kəə ta kində Pol ti.

³³ Loki re tɛɛ rɔ kosi dije ti, ki bo ki dɔ asigar je ti ka kin ɔti 6asi ki rɔ Pol ti, un ndune adi uwəi-e, ə adi dɔɔi-e ki kulə gindi joo. Ningə təl dəji ta ə nə: «Nə e dingəm kam ə? Ə ri ə ra ə?»

³⁴ Ningə tur ta to dangi dangi dan kosi dije ti, ta ləde un go-naa al. Adi lo kadi ki bo ki dɔ asigar je ti ka kin oo ta ki rɔjeti goto. Be ə un ndune kadi awi ki Pol me ndogi bər ti ki ngal, lo kisi asigar je ti

³⁵ Loki Pol re tɛɛ rigi lo njiyə je ti kin ningə, loe goto adi asigar je uni-e, tadɔ kosi dije bətirəi-e ki wongi ngay.

³⁶ Kosi dije ki isi njiyəi goe ti bur bur əli ki ndude ki boy əi nə: «Adi ji təl-e!»

Pol əl ta ngakone Jipi je

³⁷ Kəte 6əy taa kadi asigar je awi sie me ndogi bər ti ki ngal ki lo kiside ti, Pol dəji ta ki bo ki dɔ asigar je ti ə nə: «A adi-m ta rəbi kadi m-əl-n ta kare a?» Ningə ki bo ki dɔ asigar je ti ka kin dəje ə nə: «ɪgər kəl ta Girəki 6əti a?»

³⁸ M-gər al adi m-ɔji m-ə nə i dəw ki Ejipi ti ki ndɔ ki me ndɔ je ti ki gogi ne kin, sulə dije adi rai wongi, ə ɔr-de asi dije dibi sɔ ki bundungi je jide ti, ə ur-n wale kin.»

³⁹ Ə Pol ə nə: «Jagi, mi Jipi ki 6e bo ti ki Tarsi ki dɔnangi Silisi ti, mi dəw ki me 6e 6o ti ki tɔe 6a, ə njai ba iyə-m adi-m m-əl dije kin ta.»

40 Be ə, ki bo ki də asigar je ti ade ta rəbi. Pol i a taa də rigi lo njiyə ti, əy jine dəji-n kosi dije kadi uri mbide. Loki lo to jijiji ningə, əl-de ta ki ta ebirə.

22

1 Pol əl ə nə: «NGakom je ki bawm je, uri mbisi maji kadi ooi ta ki m-aw tə m-əl səi basine kadi m-naji-n ta dəm ti kin.»

2 Loki ooi kadi Pol əl-de ta ki ta Ebirə ningə, təli adi lo to jijiji wa bəy kadi n-ooi ta lie.

3 Be ə Pol əl-de ə nə: «Mi Jipi ki oji-mi Tarsi ti, ki dənangi Silisi ti. Nə oti-mi Jorijaləm ti ne. Gamaliyal* ə e nje ndo-m ndu-kun lə kaje je kadi m-gər kəre kəre. Kəte m-tingə bil mbata lə Luwə təkai ai basine kin be tə.

4 M-adi kə dije ki njé kun go ne ndo ki m-isi m-ndo kin kadi ki asi ta koyde. M-uwə-de, dəne je ki dingəm je, m-tə-de m-tilə-de dangay ti.

5 Ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je ki ngatəgi je pəti asi kadi a mai naji ləm də ta ti kin. Əi je wa ə m-taa makitibi jide ti je be kadi m-aw m-uwə-n ngakə je ki Damasi ti ki njé kun go ne ndo kin. M-uwə-de kadi m-re səde Jorijaləm ti ne m-buki-de dangay ti*.

6 Loki mi də rəbi ti, m-re basi ki Damasi ti, ningə ki kadi ki e basi ki jam də be ba, ta naa ti noq par ə, kunji ki bo ngay i dərə ti re unji gə dəm.

7 M-osi ki ta kəm nangi, ningə m-o ndu ta madi əl-m ə nə: “Sol, Sol, mbata ri ə isi adi-m kə be ə?”

8 Ə m-ile ti m-ə nə: “I na ə Babe?” Ningə təl əl-m ə nə: “E mi Jəju ki Najarəti ti ki isi adi-m kə.”

9 NJé ki əi səm ooi kunji ka kin maji, nə ooi ndu dəw ki isi əl-m ta al.

10 Lo kin ti, m-dəje m-ə nə: “Babe, e ri ə kadi m-ra ə?” NGata ə Babe əl-m ə nə: “I taa aw Damasi ti noq, ə a əli-ni ne je pəti ki kadi ira.”

11 Kunji ki əti bəl ngay ka kin ra adi kəmm oo lo al, adi dije ki əi səm ndəri-mi tə ndər ə awi səm Damasi ti.

12 Ningə Damasi ti, dingəm kare ki bari-e nə Ananiyasi isi noq. E dəw ki nje ra go ndu-kun ti, adi Jipi je pəti ki Damasi ti ndigi ta lie ngay.

13 E ə aw rəm ti əl-m ə nə: “NGokom Sol, kadi kəmi oo lo.” Ningə ta naa ti noq par ə kəmm oo lo adi m-o-e.

14 Ba əl-m ə nə: “Luwə lə kaje je mbəti kəte nu mba kadi igər ndigi lie, ə kadi o nje ka dana, taa kadi o ta ki tae ti tə.

15 Tadə a i nje ma naji lie də ne je ti ki o ki kəmi nim, o ki mbii nim, ki rə dije ti pəti.

16 Ningə ki basine kin, ne ki nay kadi dəw ra goto ngata. Ə I taa, iəa tə Luwə, ə ira batəm, adi majal je ləi e ki togai kə.”»

Pol əl ta də kilə ti ki ingə

17 «Loki m-təl m-re Jorijaləm ti, m-isi m-əl ta ki Luwə gin kəy ti lie ningə, m-o ne me ndil ti.

18 M-o Babe əl-m ə nə: “I taa law kadi iteə kə Jorijaləm ti, tadə a taai naji ləi ki a ma dəm ti al.”

19 Lo kin ti, m-əl-e m-ə nə: “Babe, dije kin gəri maji kadi e mi ə kəte mi nje kaw ki lo kaw-naa je lə *Jipi je, m-uwə njé ki adi-ni mede, m-tində-de je, m-tilə-de dangay ti je.

20 Taa loki ndo ki isi tōli nje ma naji ləi Etiyən kin ka, mi loe ti noo tō. Adi ndum e naa ti ki njé təl-e je, mi wa m-isi ta kibi je ti ləde m-ngəm.”

21 Nə Babe əl-m ə nə: “Aw, tado m-a m-ilə-i say rō dije ti ki əi Jipi je al.”

Pol əl təkine dəw ki Rom ti

22 Lōki uri mbide ooi ta lə Pol bitē tēēi dō ta ti kin 6a, uni ndude ki taa əli əi nə: «Dəw ki be kin e dəw ki kadi goto kō dōnangi ti. E dəw ki kadi isi ki dōne taa al.»

23 Uri kəl ningə, tōri kibi je ləde tiləi kō, ə kəi bu sanəi ki taa.

24 Lo kin ti, nje kun dō asigar je un ndune kadi awi ki Pol me ndogē bōr ti ki ngal kadi dāji-e ta ki ndəy kadi əl nē ki ra nē ə adi dije isi iləi bilə dōe ti kin.

25 Nə, lōki dōi Pol kadi indəi-e 6a, Pol əl ki bo lə asigar je kare ki a noo ə nə: «Adi awi ki tōgi kadi indəi dəw ki Rom ti ki ta ka dəw gangē dōe ti al wa?»

26 Lōki ki bo lə asigar je oo ta kin ningə, aw əl ki bo ki dōde ti ə nə: «fra nē ki aw tə ra kin al, dəw kam e dəw ki Rom ti.»

27 Lo kin ti, ki bo ki dō asigar je ti re rō Pol ti dāje ə nə: «əl-m adi m-o, j dəw ki Rom ti a?» Ə Pol əl-e ə nə: «Oyo, mi dəw ki Rom ti.»

28 Ə ki bo ki dō asigar je ti əl Pol ə nə: «Mi m-adi la ngay bəy taa kadi m-təl-n dəw ki Rom ti.» Nə Pol əl-e ə nə: «Yam mi, ojii-mi tə koji.»

29 Par ə, ta naa ti noo, dije ki kəte kadi indəi Pol, dāji-e-n ta ka kin tōri rōde gōgi. Ki bo ki dō asigar je ti wa ka bəl ra-e tō, lōki oo kadi Pol e dəw ki Rom ti, ə n-adi dōi-e ki kulə gindi.

Pol a no njé gangē ta je ti lə Jipi je

30 Ki bo ki dō asigar je ti sangē kadi n-gər nē wa ki *Jipi je səki Pol kin ay njay. Be ə, lo ti dō ti ningə, adi tuti Pol, 6a adi ndune kadi ki bo je lə njé kijə nē məsi kadi-kare je ki njé gangē ta je lə Jipi je kawinaa, 6a aw ki Pol nōde ti.

23

1 Pol gō njé gangē ta je lə Jipi je ba, 6a əl-de ə nə: «NGakom je, mem uwə-m ki ta ndəy al, dō ka-m nō Luwə ti bitē 6one.»

2 Ningə ki bo lə njé kijə nē məsi kadi-kare je ki bari-e nə Ananiyasi adi ndune dije ki ai kadi Pol ti kadi indəi tae.

3 Ə Pol əl-e ə nə: «E j ə Luwə a indəi, j bōr ki kəy pō gidi ti kadi nda kare. Isi nē kadi igangē ta dōm ti ki go ndu-kun ti, ningə itəl al dō ndu-kun, adi ndui kadi indəi-mi bəy.»

4 NJé ki ai kadi Pol ti bāsi əli-e əi nə: «ftaji ki bo lə njé kijə nē məsi kadi-kare je lə Luwə a?»

5 Pol əl-de ə nə: «NGakom je, m-gər kadi e ki bo lə njé kijə nē məsi kadi-kare je lə Luwə al. Tado ndangi me makitibi ti lə

Luwə əi nə: “A əl ta ki majal də ngar ti lə dije ləi al[☆].”»

⁶ Loki Pol gər kadi dije ki kawinaa kin, njé ki nā je əi *Sadusi je, ə njé ki nungi əi *Parisi je ningə, un ndune ki taa dan njé gangi ta je ti ə nə: «NGakom je, mi Parisi, nje kojim e Parisi[☆]. Ningə e ki mbata kində ki m-ində mem də ki lo koy ti lə njé koy je kin ə rəi səm lo gangi ta ti.»

⁷ Loki Pol əl ta kin 6a, ta ki naji-naa ti i dan Parisi je ti ki Sadusi je, adi dije gangi-naa.

⁸ Tado Sadusi je əli əi nə dije a ii lo koy ti al, taa malayka je, ki ndil je ka gotoi tə. Nə Parisi je əli təkə ne je kin toi noo[☆].

⁹ Lo singə sokito, ə njé ndangi ndu-kun je ki me buti ti lə Parisi je ii taa əli ta ki təgide əli əi nə: «Je j-o ne madi kare ki majal rə dingəm ti kin al. Dəmaji ə e ndil ə se malayka wa ə əl-e ta.»

¹⁰ Loki ta kasi-naa al aw ki kətə kətə, ki bo lə asigar je 6əl kadi dije kin ii ribəi Pol. Be ə, un ndune adi asigar je kadi rəi ərri Pol awi sie me ndogə bər ti ki ngal gogə.

¹¹ Kondə go ti 6a, Babe tēē əy rə Pol ti əl-e ə nə: «Uwə təgi ba. Təkə ima-n naji ləm Jorijaləm ti, maji kadi ima naji kin Rom ti tə.»

Dije dəi ta naa ti kadi n-təli Pol

¹² Loki lo ti, *Jipi je uni mindide kadi n-usoi ne al nim, n-ayjinaa man al nim, biti kadi n-təli Pol 6əy taa.

¹³ NJé ki dəi ta naa ti kin ali də kuti sə kare.

¹⁴ Ningə awi əli ki bo je lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki ngatəgi je əi nə: «J-un mindije ki ngə ngay kadi j-uso ne al nim, j-ay man al nim, biti kadi ji təl Pol 6əy taa.»

¹⁵ Ningə ki 6asine kin, səi je kadi ndusi e naa ti ki njé gangi ta je, ə kadi awi ingəi ki bo lə asigar je, əli-e təkə iğei kadi re ki Pol nəsi ti kadi indəi manji ta lie maje maje oi. NGA ə, loki Pol a re 6a, tēē rəsi ti al 6əy ə je j-a ji təl-e.

¹⁶ NGon lə konan Pol kare oo ta kin, adi aw go Pol ti me ndogə bər ti ki ngal əl-e.

¹⁷ Be ə, Pol 6ar nje kun də buti asigar je ki 6u kare əl-e ə nə: «Aw ki ngon kin rə ki bo ti lə asigar je. Aw ki ta kare noo kadi əl-e.»

¹⁸ Nje kun də asigar je ki 6u aw ki ngon ka kin rə ki bo ti ə əl-e ə nə: «Dangay ki 6ari-e Pol ə 6ar-m, ə nə m-re ki ngon kin rəi ti, təkə aw ki ta kare noo kadi əli.»

¹⁹ Ki bo lə asigar je, uwə ngon ka kin jine ti, ər-e aw sie dam kare, 6a dəje ə nə: «Ta ri ə aw-n kadi əl-m ə?»

²⁰ NGon ka kin əl-e ə nə: «Jipi je dəi ta naa ti kadi n-dəji-ni kadi itēē ki Pol lo ti ti, nə njé gangi ta je ti ləde, təkə gei kadi n-indəi manji ta lie maje maje n-ooi.

²¹ Nə maji kadi o ta ləde al. Tado dije ki itəi kuti sə kare a toi rəbə kadi uwəi-e. Uni mindide ki ngə ngay be kadi n-usoi ne al nim, n-ayjinaa

☆ 23:6 26.5; Plp 3.5 ☆ 23:8 Mt 22.23; Mk 12.18; Lk 20.27

man al nim, biti kadi n-təli-e bəy taa. Ki basine kin, isi də njade ti, isi nginəi ndu ləi par.»

22 Ki bo lə asigar je, ndəji ngon ki basa ka kin kadi əl ta kin kəte adi dəw ki rangi oo al, 6a iyə adi aw.

23 Go ti, ki bo lə asigar je, 6a njé kun də asigar je ki bu əi joo əl-de ə nə: «Əsi nja asigar je bu joo naa ti, njé sində je də siri, ə njé ningə je bu joo tə. Ba isi də njasi ti kadi kadi ki kuti joo gide kare 6a, uni ta rəbi ki kaw ki Səjare ti.

24 İndəi də sində je naa ti adi Pol tə. Ə kadi awi itəei sie rə nje kəbe ti, Pəlisi ki kanji kadi ne madi ra-e.»

25 Ki bo lə asigar je ndangi makitibi kin be adi nje kəbe ə nə:

26 «Mi Kilodi Lisiyasi ə mndangi makitibi kin m-adi ki bo ləm, nje kəbe Pəlisi. Ne ki dəsəy, m-uwə jii!

27 Ningə dingəm kin, Jipi je uwai-e kadi re a təli-e, ə loki m-o kadi e dəw ki Rom ti, m-aw ki asigar je m-taa-e-n jide ti.

28 M-sangi kadi m-gər ne wa ki ra ə Jipi je səki-e-n, adi m-aw sie nə njé gangi ta je ti ləde əi Jipi je.

29 Lo kin ti ə, m-o kadi səki-e oji də ndu-kun je ləde, nə ne madi kare ki majal ki ra ki asi kadi dəw təl-e-n ə se uwe-n dangay ti goto.

30 Eli-mi kadi Jipi je isi sangi rəbi kadi n-təli-e, be ə, m-un-e law m-ilə sie m-adi. Ba m-əl-de kadi awi səki-e rəi ti nu.»

31 Asigar je rai təki ki boləde

oji-n-de, adi awi ki Pol kondə ratata təei sie Atipatirisi ti.

32 Lo ti də ti, asigar je ki njé nja təli gogi lo kiside ti, ə iyəi njé sində je adi awi ki Pol.

33 Loki təei Səjare ti, njé sində je adi makitibi nje kəbe, ə oji-e Pol tə.

34 Nje kəbe tidə makitibi ka kin, 6a dəji Pol se e dəw ki dənangi ti ki ra wa? Ba oo kadi Pol e dəw ki Silisi ti.

35 Ə əl Pol ə nə: «M-a m-o ta ki tai ti, ndə ki njé səki-je wa a rəi.» Ningə adi ndune kadi ngəmi Pol me kəy ngar ti lə *Erodi.

24

Jipi je indəi ta də Pol ti

1 NDə mi go ti, ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je ki bari-e nə Ananiyasi re Səjare ti. Dije ki dani-e rəi sie əi ngatəgi je taa nje naji ta də dije ti ki bari-e nə Tərtulusi tə. Ananiyasi ki dije ki goe ti kin awi səki Pol rə nje kəbe ti ki dənangi Səjare ti*.

2 Loki bari Pol 6a, Tərtulusi ilə ngirə kində ta dəe ti nə nje kəbe ti ə nə:

3 «I ki bo, Pəlisi, ki takuli, ki takul gosi kəbe ləi, ki takul ne je ki itu ginde ki mba maji lə dije me be ə, j-isi-n ki lapiya. E kin e maji ki ji gər ki lo je pəti me ne je ti pəti.

4 Ningə, kadi j-ındəi kə ti ngay al, ji dəji kadi ur mbi, ki go me-maji ti ləi kadi o-n də ta ki j-a j-əli ta je kare joo.

5 J-o kadi dingəm kam e nje tuji 6e. Re ki gangi-naa dan *Jipi je ti ki lo je pəti dənangi

ti ne. E nje kun dō buti lə dije ki Najarəti ti[☆].

⁶ Aw biti kadi n-təl ki kəy lə Luwə lo ki to nje ti, ə j-uwe. [

⁷ Ji ndigi kadi ji gangi ta dœ ti ki go ndu-kun ti ləje, nə nje kun dō asigar je ki bari-e nə Lisiyasi, re ində tōgi taa-e-n jije ti.

⁸ Ningə un ndune kadi njé kində ta dœ ti rəi nōi ti.] Kin ə idə-je ta ə, j wa a oo kadi ta je ki j-əli dœ ti kin e ta ki rōjeti.»

⁹ Jipi je indəi rōde naa ti ki Tərtulusi əi nə, ta je ki əl dō Pol ti e ta ki rōjeti.

Pol un ta tane ti nō Pəlisi ti ki nje kōbe

¹⁰ NJé kōbe ra ne madi adin ta rəbi Pol kadi əl ta. Be ə, Pol un ta tane ti ə nə: «M-gər kadi asi bal ngay ə isi gangi ta me be ti ləje ne. Ningə, e ki go taa ki m-taa mei ə m-a m-najin ta dōm ti nōi ti.

¹¹ Asi kadi j wa isangi gine ə a igər maji. Kaw ki m-aw Jorijaləm ti m-əsi dōm nangi nō Luwə ti kin, man dō ndō ki dōgi gide e joo al bəy.

¹² Ningə, loki m-aw kin, e gin kəy ti lə Luwə, ə se gin kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, ə se lo madi ti ki rangi me be bo ti nōō, dəw ki oo-je, j-isi ji najinaa ta ti ki dəw madi, ə se oo-m m-isi m-sulə dije goto.

¹³ Taa dije wa ki ai ne kam, asi kadi oji ne madi kare dō ta ti ki indəi dōm ti kin, kadi e ta ki rōjeti, al tō.

¹⁴ Ningə, m-gər nōi ti ne təki, m-isi m-ra kilə bəə lə Luwə lə bawm je. M-ra kilə kin ki go

rəbi ki əi je ki indəi ta dōm ti kin, ooi kadi e go rəbi ki loe ti al. Mi m-o kadi ne je pəti ki ndu-kun lə *Moji əl tae, ki ne je pəti ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti əli tae əi ne je ki rōjeti.

¹⁵ M-ində mem dō ne ti kin rō Luwə ti. Ningə əi je ka, indəi mede dō ti tō. Pəti, j-ində meje ti kadi dije ki njé ra ne ki dana ki njé ra ne ki dana al, a j lo koy ti.

¹⁶ E mbata kin ə, m-ində tōgi dō rōm ti mba kadi angalm uwə-m ki ta nō Luwə ti al nim, nō dije ti al nim tō.

¹⁷ Go bal je ti ki bay bay ki m-goto, m-re ki la kadi m-ran ki dije ləm, taa ki kadi-kare kadi m-adi Luwə tō.

¹⁸ Lo kin ti, e Jipi je ki Aji ti, ə ingəi-mi m-a m-ra kuji ne ra je ki mba kay rō njay gin kəy ti lə Luwə. Loki ingəi-mi kin, dije uwəi-naa gidim ti al nim, taa dəw ra ne ki biriri al nim tō[☆].

¹⁹ NGa ningə, e Jipi je ki Aji ti ka kin ə re a rəi nōi ti ne kadi tə indəi ta dōm ti, loki re awi səm ki ta madi.

²⁰ A re e be al tō ningə, njé kində ta dōm ti ki ai ne ka kin, əli ta ne ki m-təl ə ooi tae, loki m-a-n nō njé gangi ta ti lə Jipi je ka kin adi j-o.

²¹ Ta kare ki m-un ndum taa nōde ti m-əl m-ə nə: “E ki mba kadi ki m-adi mem kadi njé koy je a j lo koy ti ə m-a-n nōsi ti lo gangi ta ti ne[☆]”, kin wa ə e ta ki kare ba ki ai dō ti wa taa.»

²² Pəlisi ki gər rəbi lə Kirisi maji[☆], or ndō kəte, ningə əl-de ə nə: «NDō ki Lisiyasi ki nje

☆ 24:18 17-18: 21.17-28 ☆ 24:21 23.6

☆ 24:22 23.24

kun dɔ asigar je re ə tə m-inda manji ta læsi kin bəy.»

²³ Ningə adi ndune adi ki bo lə asigar je ki bu, kare ki nje ngəm Pol kadi ngəm-e dangay ti. Nə ke ə kadi iyə Pol adi ilə rone, taa kadi iyə ta rəbi adi dəw lie ki ra ki ge kadi n-ra sie ka, kadi ra sie tɔ.

Pol a nɔ Pəlisi ti əi ki nee Dirusil

²⁴ Asi ndɔ je go ti, Pəlisi təl rəi ki nene Dirusil ki e Jipi. Loki rəi, ilə adi rəi ki Pol adi əl-e ta ki dɔ kadi-me Jəju Kirisi ti.

²⁵ Nə loki Pol əl ta tɛɛ-n dɔ ne ra ti ki dana, ki kuwə rɔ gin tɔgi ti, ki ta ki gangi ki a re ba, bəl ra Pəlisi adi əl Pol ə nə: «Asi ngata, ə aw tə ndɔ ki m-ingə dɔkagilo ki rangi ə m-a m-bari bəy.»

²⁶ Ningə ga mene ti təkɪ Pol a adi-ne la wa, adi taa taa, ba Pol adi re wal sie ta.

²⁷ Bal man joo dɔ Pol ti, ningə Pərsiyusi Pəsitusi ɔr to Pəlisi. Pəlisi ndigi kadi n-ra ne ki nəl *Jipi je adi iyə Pol dangay ti ba.

25

Pol ndigi kadi n-aw nɔ nje kɔbe ti ki bo ki Rom

¹ NDɔ mitə go ree dənangi ti ki kadi a ɔ be dɔ ti, Pəsitusi j̄ Səjare ti aw Jorijaləm.

² Lo kin ti, ki bo je lə njé kijə ne məsi kadi-kare je ki ki bo je lə *Jipi je, rəi səki dɔ Pol rəe ti.

³ Me səki ti, dəji Pəsitusi ki nɔ kəmde ti kadi ra səde ə ilə ki Pol Jorijaləm. Nə ki rəjeti ba, indəi dɔ ta naa ti kadi tə gangi Pol dɔ rəbi ti tɔli-e.

⁴ Nɔq be, Pəsitusi əl-de ə nə: «Pol e dangay ti Səjare, taa mi wa ki dəm ka ndɔ ngay al ə m-a m-təl kadi m-aw Səjare ti.

⁵ Ə nə, re dɪngəm kin ra ne ki go ti al nɔq ba, maji kadi ki bo je læsi awi səm naa ti səki-e.»

⁶ Pəsitusi ra ndɔ ki asi Jijoo, a re ngay ə dɔgi be par, ə təl aw Səjare ti gogi. Loki təl re ə, lo ti ki rangi go ti ningə, aw lo gangi ta ti, un ndune adi rəi ki Pol nɔe ti.

⁷ Loki Pol re, Jipi je ki j̄ Jorijaləm ti iləi-naa gəi dɔe, indəi ta je ki ngə ngə ngay dɔe ti. Nə asi kadi ɔji ne je ki rəjeti ki ay njay be dɔ ti al.

⁸ Be ə, Pol naji ta dɔne ti ə nə: «M-ra ne madi ki majal ki ndu-kun lə Jipi je al nim, ki kəy lə Luwə al nim, taa m-ɔsi-n ta Səjar al nim tɔ.»

⁹ Pəsitusi ki ndigi ra ne ki nəl Jipi je, əl Pol ə nə: «Indigi kadi aw Jorijaləm ti kadi gangi ta dɔi ti dɔ ta ti kin ta kəmm ti a?»

¹⁰ Ə Pol ə nə: «Jagi, e nɔ lo gangi ta ti lə nje kɔbe ki bo Səjar ə ki m-a ti, ə e lo ki a gangi ta dəm ti titi. Təkɪ j̄ wa igər-n maji, ne madi kare ki majal ki m-ra ki Jipi je goto.

¹¹ Kin ə re m-ra ne ki dana al, ə se m-təl ne ki asi koym, ə m-a mbati koy al. A re ta je ki indəi dəm ti e ta je ki rəjeti al ə, dəw ki a ilə-m jide ti goto. M-dəji kadi m-o Səjar.»

¹² Lo kin ti, Pəsitusi əli-naa ta ki njé kɔji ta je ləne, ba go ti əl Pol ə nə: «İdəji kadi o Səjar ba, a aw nɔ Səjar ti.»

Pol a nɔ Agiripa ti əi ki Bəranisi

13 Asi ndə je go ti, ngar Agiripa əi ki konane Bəranisi rəi Səjare ti mba kuwə ji Pəsitusi.

14 Rai ndə je asi ta ti rəe ti nōō, adi Pəsitusi ində ta lə Pol nō ngar Agiripa ti əl-e ə nə: «Pəlisi iyə dingəm madi dangay ti nōō.

15 Adi loki m-aw Jorijaləm ti, ki bo je lə njé kijə nē məsi kadi-kare je, ki ki bo je lə *Jipi je rəi səki-e rəm ti, ə dəji-mi kadi m-gangi ta koy dəe ti.

16 Ə m-əl-de təkə rəbi ra-e lə dije ki Rom ti e be al. Dəw ki Rom ti a ilə dəw ji njé səke je ti ki kanji kadi dəwe ingə ta rəbi naji-n ta dəne ti nō njé səke je ti al.

17 Be ə, rəi ne, ningə, m-ndigi kadi ndə je man kare al, adi lo ti ki rangi go ti par ə m-aw lo gangi ta ti m-adi rəi ki dingəm ka kin.

18 M-ga mem ti kadi nē madi ki ngə ki ra to nō, nə loki njé səke je rəi ningə, dəw oo lo nē madi ki ngə ki ra ki kadi indəi ta dəe ti be al.

19 E ta ki naji par ə naji-naa ti səde oji də rəbi ra Luwə ləde əi je wa nim, oji də dəw madi ki təe nə Jəju ki oy ə Pol ə nə isi kəm ba.

20 Ta ləde kin, m-gər lo kuje ki kadi m-ra ti al, adi m-dəji Pol ə wa m-ə nə se ndigi kadi aw Jorijaləm ti kadi e ki gangi ta kin dəe ti wa.

21 Nə Pol ndigi kadi nje kəbe ki bo ki Rom ti taa oo ta ləne. Be ə, m-un ndum kadi ngəmi-e dangay ti, biti kadi tə m-ilə sie madi nje kəbe ki bo ki Rom ti, Səjar.»

22 Agiripa əl Pəsitusi ə nə:

«M-ndigi ngay kadi m-o ta lə dingəm kin tə.» Ə Pəsitusi əl-e ə nə: «Lo ti ə a oo ta ki tae ti.»

23 Lo ti ki rangi, Agiripa əi ki Bəranisi rəi ki dije ngay gode ti, urii lo gangi ta ti. Ki bo lə asigar je ki ki bo je ki me be bo ti əi səde. NGA ə, Pəsitusi un ndune adi rəi ki Pol.

24 Loki Pol re, Pəsitusi un ta əl ə nə: «I ngar Agiripa ki dije pəti ki isi ne, oi dəw kin. E ə kosi Jipi je ngay rəi səki-e rəm ti ne je, ki Jorijaləm ti je. Loki səki-e, uni ndude ki taa əi nə e dəw ki səbi kadi goto kə.

25 Ki rəm ti, mi m-o nē madi ki ngə ki ra ki asi koy al. Ningə, təkə e wa dəji kadi n-oo nje kəbe ki bo ki Rom ti, m-un ndum kadi m-ade aw.

26 M-gər ta wa ki kadi tə m-ndangi me makitibi ti m-adi nje kəbe ki bo ki Rom ti oji də ta lie kin al. E be ə, m-adi re nōsi ti ne, ki bo təy, m-adi re nōi ti j ngar Agiripa kadi tə go ta ti ki a idə-je ba, m-ingə nē ki kadi tə m-ndangi.

27 Tadə m-o kadi e nē ki go rəbe ti al kadi m-ilə ki dangay Rom ti, kanji kəl ta ki dije indəi dəe ti.»

26

Pol naji ta də rəne ti nōō Agiripa ti

1 Agiripa əl Pol ə nə: «Ta rəbi e ləi kadi inaji-n ta də rəi ti.» Lo kin ti, Pol un jine ki taa, ningə ta ki əl də rəne ti ə to kin:

2 «NGar Agiripa, rəm nəl-m ngay kadi m-ingə ta rəbi bone, m-əl-n ta də rəm ti oji-n də ta je pəti ki *Jipi je indəi dəm ti.

3 M-əl be tadə igər ne jibəl be je, ki ta ki naji je ləde pəti maji. Ningə, m-dəji kadi ilə mei nangi pə, kadi o-n ta ki m-a m-əli kin maji.

4 Jipi je pəti gəri ne ram je, lo kilə ngirə basam ti. Gəri maji tadə m-təgi dan dije ti ləm, Jorijaləm ti.

5 Gəri-mi mari ngay, ningə re ndigi ə, asi kadi a mai naje. Mai naje təki ne ram je e ki go rəbi ra-e ti lə *Parisi je, ki e buti ki ngə ngay dan buti je ti ki njé ra ta lə Luwə ləje[☆].

6 Ningə ki basine kin, rəi səm lo gangi ta ti, tadə m-ində mem maji də ne ti ki Luwə un ndune adi kaje je kadi n-a n-adi-de.

7 Gin koji ləje ki dəgi gide joo, indəi mede ti kadi kundu kin a təl tane. Be ə, rai kilə lə Luwə ki təgide kondə ki kada. Ningə e ki mbata kində me də ti kin ə Jipi je indəi ta dəm ti, ngar!

8 Ra ban be ə səi Jipi je oi kadi e ta ki rojeti al kadi Luwə a təsi njé koy je ndəl lo koy ti ə?

9 «Mi wa ki dəm, kəte m-o kadi e go ti ngay, kadi m-rə ki təgim, ki rəbi ki dangi dangi kadi dəw 6a tə Jəju ki Najarəti ti kin al.

10 Ningə e kin ə e kilə ram ki m-ra Jorijaləm ti. Be ə, ki təgi ki m-ingə ki rə ki bo je ti lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, m-6uki-n njé kadi-me je ngay dangay ti. NGa ningə loki gangi ta koy dəde ti 6a, m-ndigi də ti.

11 Taa taa, m-aw ki lo kaw-naa je lə Jipi je pəti, m-adi-de kə. Ningə m-ində gu dəde ti kadi naji ta gər Kirisi. Mem tingə-m ngay dəde ti, adi m-aw biti gode ti, ki də be je ki rangi, m-adi-de kə[☆].

12 E goe ti kin ə, m-ji-n m-isi m-aw Damasi ti kadi m-uwə-de. Ki bo je lə njé kijə ne məsi kadi-kare je adi-mi təgi je, adi-mi ndude je, kadi m-ra-n kilə kin.

13 NGar, loki mi də rəbi ti, ki kadi ki jam də be ti, m-o kunjji madi ki unji itə kadi j dərə ti re gə dəm, je ki njé ki gom ti.

14 Ji tē j-osi nangi, ningə, m-o ndu dəw madi əl-m ta ki ndon ta Ebirə ə nə: “Sol, Sol, mbata ri ə isi adi-m kə be ə?” MBa ri ə uwə rəi ngə tə mangi ki uwə rəne ngə ta kində ti lə 6ae be ə? E ne ki ndangi kare!

15 Lo kin ti m-dəje m-ə nə: “I naa ə Babe?” Ningə, Babe əl-m ə nə: “E mi Jəju ki isi adi-m kə.”

16 Ningə j a taa də njai ti. Ne ki m-tē m-ingə-i ə to kin: M-kəti kadi itəl 6əə kilə ləm, ningə kadi ima naji də koo ti ki o-m kin je, də koo ti ki a o-m 6əy je.

17 M-a m-dəbi bagim dəi ti ji Jipi je ti ki ji ndəgi dije ti ki m-a m-ilə-i ki rəde ti.

18 MBa kadi itē kənde, ər-de lo ki ndul ti, itē səde lo kunjji ti. Kadi ər-de kəbe ti lə su, ire səde kəbe ti lə Luwə, kadi Luwə iyə go majal je ləde kə, kadi ingəi lo dan dije ti ki Luwə ər ta dəde ti me kadi-me Jəju ti.

19 Lo kin ti, NGar Agiripa, m-tə rə ne koo me ndil ti ki j

☆ 26:5 23.6; Plp 3.5 ☆ 26:11 9-11: 8.3; 9.1-2; 22.4-5

dəra ti kin al.

²⁰ M-ilə mbe kadi-me Kirisi, ki mbe kiyə go ne ra je ki majal kə. M-ilə mbe kin ki rə dije ti ki Damasi, ki rə dije ti ki Jorijaləm, ki rə dije ti ki dənangi Jude ti ba pəti, ki ki rə dije ti ki əi Jipi je al. Ningə m-dəji-de kadi kilə ra-de təji təkə rəjeti, iyəi go ne rade je ki majal kə.

²¹ E mbata kin ə, Jipi je uwəi-mi gin kəy ti lə Luwə kadi n-təli-mi.

²² Nə Luwə dəbi bagine dəm ti bitə bone, adi m-a ki dəm taa, m-isi ma naji ki dəm ti nōō dije ti ki boy ki nō dije ti ki du. M-ilə mbe ne ki rangi al, nə e mbe ne ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti je ki *Moji je əli tae.

²³ Əli təkə Kirisi a ingə kə, a e dəw ki dəsəy ki a j taa dan njé koy je ti tə. Ningə a j taa kadi ilə mbe kunjə ki rə Jipi je ti ki ki rə dije ti ki əi Jipi je al.»

²⁴ Pol a ma naji ki dəne ti ba bəy ningə, Pəsitusi un ndune ki taa əl-e ə nə: «Pol, dəi majal! Ne gər ləi ki ngay tuji dəi kə.»

²⁵ Nə Pol əl-e ə nə: «Ki bo, dəm majal al, ta je ki m-əl, e ta ki rəjeti, ki kəme to.

²⁶ NGar Agiripa gər gin ne je kin maji, adi asi kadi m-ti rəm kati m-əl-e ta. M-gər kadi ne ki dum-e goto, tadə e ne je ki rai ne lo bəyə ti al.

²⁷ NGar Agiripa, adi mei də ta je ti ki njé kəl ta ki ta Luwə ti əli tae kin ə se adi al? M-gər kadi adi mei də ta je ti kin.»

²⁸ Ningə NGar Agiripa əl Pol ə nə: «Nay ngay al par ə a iyəti angalm kadi m-təl nje kun go Kirisi ə a am!»

²⁹ Pol ile ti ə nə: «Re e ki ngəsine ti, ə se ki bəy ti ka, m-dəji Luwə kadi ra be. Ningə kadi j ki kari par al, nə kadi səi ki dije pəti ki isi ooi ndum ne kin, itəli itoi tə mi be tə. Ke ə kadi ai me ka dangay ti kin al.»

³⁰ Lo kin ti, NGar Agiripa je, ki nje kəbe ki dənangi ti ki nō kin je, Bərənisi je, ki ndəgi dije pəti ki əi səde, əri rəde gogi.

³¹ Loki isi əri rəde gogi, əlinaa dande ti əi nə: «Dingəm kin ra ne madi kare ki asi kadi dəw təl-e-n ə se uwe-n dangay ti al.»

³² Ə ngar Agiripa əl Pəsitusi ə nə: «Dingəm kin, e dəji ki dəji kadi n-aw nō Səjar ti kin al ə asi kadi iyə taa.»

27

Kaw Pol Rom ti

¹ Loki uni ndude kadi j-aw ki bato ki Itali ti, iyəi Pol əi ki ndəgi dangay je ki rangi ji nje kun də buti asigar je ki bu ki bari-e nə Juliyusi, me buti ti lə Ogusiti kadi ngəm-de.

² J-al me bato ti ki Adirami ti, ki a un rəbi ki ay ngangə lo ki Aji ti. Loki j-əti j-isi j-aw, Arisitarki ki Təsaloniki ki dənangi Masəduwan ti e saje naa ti.

³ Lo ti go ti, ji re ji tēē Sido. Lo kin ti nōō, Juliyusi ki ində kəmne go Pol ti maji ngay, iyə ta rəbi ade kadi aw rə made je ti kadi rai sie.

⁴ Go ti, j-j j-ilə dəje, j-un kadi dər ki bari-e nə Sipir. Ji təl be, tadə nəl un-je ki gogi gogi.

5 J-aw j-ində ba bo basi kadi Silisi ti əi ki Pampili gangi. J-aw ji tee Mira, dənangi ti ki Lisi.

6 Lo kin ti, nje kun də buti asigar je ki bu, ingə bato ki Aləgijandiri ti, ki isi aw Itali ti, ə adi j-al me ti.

7 Ji ra ndə ngay də ba ti. Bato ay ngədi ndəy ndəy ba be, ningə j-ingə kə ngay bəy taa ji tee be bo ti ki Nidi. Nəl əgi-je kaw ki kəte, adi ji tee ki rəbi ki gin dər ti ki Kirəti, kaw ki kadi Salmone ti.

8 Lo kəti kəte e lo təl naa. J-əti ndəy ndəy j-ində kadi lo biti taa ji re ji tee lo ti madi ki bari-e nə: «Ta ba ki Maji», basi kadi be bo ti ki bari-e nə Lase.

9 Kagi lo man ngay dəje ti. Dəkagilo kəgi rə ne kuso ki nay kul ti ka də tə[☆], adi kaw ki kəte lə bato ka təl re ngə ki asi koy dəw.

10 E mbata kin ə, Pol ndəji-de ə nə: «Kama je, m-o kadi kin ə re ji ndigi kadi j-uni ta mba ləje ki kəte ə, e mba ki ne je a tuji ti. Ningə e bato ki ne je ki me ti par ə a tuji al, darəje wa ka a tuji tə.»

11 Nə nje kun də buti asigar je ki bu oo ta lə Pol al, oo ta lə njé kuwə ngandi bato je əi ki ki bo ki dəde ti yo.

12 Ta ba kin maji kadi dəw isi titi dəkagilo kul ti al, adi dije ngay ndigi kadi n-awi tə re to ban wa ningə n-teei də dər ti ki Kirəti, ki bari-e Pəniisi. Ta ba kin tu rəne ki lo kur kadi ti, j gin be ti biti ki də be ti. E ə kadi n-isi ti kadi tə kagi lo kul gangi dəde ti titi.

13 Lo kin ti, ngon nəl madi ilə, j ki gin be ti be re, adi oi kadi ndigi ra ləde a təl tane maji. Be ə, j taai tuti bato, ə iləi dəde ki kadi dər ti ki Kirəti ngəsi ngəsi isi awi.

14 Nə ndəy ba go ti par ə, nəl ki bo madi ki bari-e nə Ərakilo j ki də dər ti, re osi dəde ti.

15 Nəl un bato dəne ti. Lo kuwə bato nangi tae ti goto, j-iyə rəje ki jie ti adi aw səje ki nqə par.

16 J-aw ji tee gin dər ti, ki bari-e nə Koda. Lo ka kin taa nəl dəje ti, adi j-ingə ta rəbi j-ində-n jije də ngon bato ti.

17 Loki njé ra kilə me bato ti uni-e indəi me bato ti ki bo ba, doləi bato ki bo ka kin ki kilə binti binti. Ji bəl kadi j-aw j-əsi dəje yangira ti ki Sirti, adi uni gindi ngə ki dəsi bato ti iləi-e də man ti, go bato ti. E be ə, nəl aw səje ki nqə.

18 Nəl rə səje ki təgine ngay, adi lo ti də ti, dum dəde ə, buki ne je madi ki me bato ti kə.

19 NDə ki kə mitə go ti, əyi ne ki rə bato ti ki jide buki kə.

20 NDə ngay, j-asi kadi j-o kadi al nim, j-asi kadi j-o mee je al nim. Nəl nay ki lo kilə ti ki təgine, adi dəw ki ində mene də tee ti goto.

21 J-uso ne al kagi lo ngay, ə Pol j a taa dan dije ti, əl-de ə nə: «Kama je, kin ə re oi ta ləm ə j-isi Kirəti ti ba ə, ne je a tuji je, nay kə je be al.

22 Ningə ki basine kin, m-ilə dingəm mesi ti kadi uwai təgisi ba, tadə dəw ki a tuji dansi ti goto. Ne ki a tuji, e bato ki gin je ti.

☆ 27:9 Ləbətiki 16.29-34

23 Luwə ləm ki m-isi m-ra kilə bəə lie kin, malayka lie kare tēē həy ki rəm ti kondə ne əl-m ə nə:

24 “Pol, iḃəl ne madi al. ḃəl al tado, səbi kadi a a nō Səjar ti. Ningə Luwə a aji dije pəti ki əi səi me bato ti adi.”

25 E be ə ngakom je, m-dəji səsi kadi iləi mesi nangi. Madi mem Luwə ləm kadi a tēē səje təkī əl-n.

26 Nə j-a ji təli taje majal də dər ti.»

27 Je me lo ki ndə ti ki kō dōgi gide sə, nə nəl un je aw səje ki də ba bo ti ki ḃari-e Adiriyatiki. Loki ji tēē dan lo ti, njé ra kilə me bato ti ooi kadi je ḃasi ki dənangi.

28 Loki iləi ne ki kadi dəw gər-n ku man ningə, ədi nangi asi tati ji dəw kuti joo. Loki awi ki kəte say ndəy ningə, iləi ḃəy ḃa, ədi nangi lo tati ji dəw ti dōgi gide mi.

29 Bəli kadi j-aw j-əsi rəje mbal madi ti, adi ḃuki gindi ki dəwi bato sə kə, ə isi nginəi kadi lo ti law.

30 NJé ra kilə me bato je ti sangi rəbi kiyə bato kadi n-əyi-naa, adi uni ngon bato indəi də ba ti ningə, uni girə əi nə n-a n-awi kadi n-dəwi go kilə gindi ki dəwi nō bato ti.

31 Nə Pol əl nje kun də ḃuti asigar je ki ḃu nim, asigar je wa nim ə nə: «Kin ə dije kin isi səje me bato ti ba al ə, dəw kare ka a tēē dansi ti al.»

32 Be ə, asigar je gangi kulə ngon bato ka kin ə iyəi-e adi aw.

33 Kəte ḃəy taa kadi lo ti, Pol ilə dingəm me dije ti pəti ə nə:

«Oi, ndə dōgi gide sə ḃone ki isi ingəmi, ki kanji kadi usoi ne.

34 Ningə ki ḃasine kin, m-dəji səsi kadi uni ne usoi, tado e kin ə a ra səsi kadi tə itēēi kaji ti. M-əl səsi təkī ngon bisi də dəw kare dansi ti a osi kə al.»

35 Loki Pol əl-de ta ba ningə, un mapa ra oyo Luwə də ti ta kəm dije ti pəti ḃa uso.

36 Lo kin ti nōḡ nga ə, dije pəti uwəi rəde ngə usoi ne.

37 Pəti, je dije ḃu joo ki də siri gide meḃe me bato ti.

38 Loki usoi ne dani maji ḃa, ḃuki gəme kə kadi bato əle kəl.

39 Loki lo ti, njé kuwə ngandi bato je gəri lo al. Nə ne ki ooi e sil ba ki aw təl ta ne də yangira ti par. Ə uni ndude kadi n-rai ndəy ndəy tə re to ban ə n-awi ki bato titi.

40 Ningə tuti gindi je ki dəwi bato ti, ḃuki ba, ə ai də ti nōḡ tuti kilə ki dəwi ne ləl bato je tə. Go ti, əyi kibi ki nje kuwə nəl taa. Əyi taa kadi tə nəl sur bato aw sie ki də yangira ti ka kin.

41 Loki isi awi ḃa, əsi bato dibi yangira ti ki tōgi man ki j yo je ne je re əsi naa ti adi a. Nō bato dibi yangira ti tuti tuti adi lo kadi əti kəte goto. Ningə goe ki gogi, man re ki tōgine ində tuji-n tə.

42 Asigar je adi ndude asi-naa kadi tə n-təli dangay je nə tə ki madi dande ti j ur me man ti əy aw.

43 Nə nje kun də ḃuti asigar je ki ḃu ndigi kaji Pol, adi əgide də kadi rai ndigi ləde. Adi ndune kadi dije ki gəri kal man tosi me man ti kəte, awi ki də yangira ti.

44 Ningə kadi ndəge je isi də

kagi ti je, də nusi bato ti je, uni gode. E be ə, dije pəti awi tɛɛi də yangira ti ki kanji kadi ne madi ra-de.

28

Pol me be ti ki Malti

¹ Go tɛɛ ki ji tɛɛ ta yo ti nga ba j-o kadi tə dər ki je ti ka kin nə Malti.

² Dije ki isi də dər ti ka kin uwəi-je ki rəde ti ki rənəl ki dəw oo gəe nja kare al. Rai por ki bo ngay adi j-a ta ti pəti, tadə ndi ədi adi kul o ngay.

³ Pol saa ngəngirə kadi n-buki poro ba, por ra adi li pi tɛɛ ti naa jie ti.

⁴ Loki dije ki me be ti ooi li naa ji Pol ti ningə, əli-naa dande ti əi nə: «Ki rəjeti, dɪngəm kin e nje təl dije. Be ə, tɛɛ ta man ti aji ka, ta ki gangi lə Luwə ndigi kadi a ki dəne taa al.»

⁵ Nə Pol siyə li ile me por ti, ə ngon rəe ki ndəy ka to-e al.

⁶ Dije pəti nginəi kadi rə Pol ti ə se osi wati oy wa be. Nə loki nginəi pi ne madi ra-e al, əli əi nə: «Dəw kam e yo.»

⁷ Lo lə ki bo ki də dər ti ka kin, ki təe nə Pibilusi, to kadi lo ti nɔɔ ngəsi. Ə Pibilusi uwə-je ki rəne ti maji ngay, adi-je kəy ji to-n ndəje mitə.

⁸ Ningə baw Pibilusi to moy nangi: rəe tingə je, ndəgi məsi je. Ə Pol j taa aw ində jine dəe ti adi ingə rə nga.

⁹ Go ti, ndəgi njé moy je ki me be ti rəi ingəi Pol adi adi-de rə nga tə.

¹⁰ Dije əsi gonje nɔɔ be. NGA ningə, loki kagi lo asi kadi

j-aw ngata ba, adi-je ne je ki j-aw ki ndooe kadi ra səje də rəbi mba ti.

Kaw Pol Rom ti

¹¹ Ji ra nay mitə nɔɔ be bəy taa kadi j-ilə dəje ki bato ki j Aləgijandiri ti ki bari-e nə Kasitər nim, Polusi nim. Bato kin, kagi lo kul man dəe ti me be ti kin.

¹² Loki j-aw ji tɛɛ Sirakusi, j-isi ti nɔɔ ndə mitə.

¹³ Lo kin ti nɔɔ, j-j-un kadi ba, j-aw ji tɛɛ Rəjiyo. Lo ti go ti, nəl ki j gin be ti ilə ngirə kulə, ə ji ra ndə joo ba ji tɛɛ Pujol.

¹⁴ Me be ti kin ə j-ingə ngakoje je ki dəji-je adi ji ra ndə siri səde bəy taa j-aw. E be ə j-aw-n ki njaje kadi ji tɛɛ-n Rom ti.

¹⁵ NGakoje je ki Rom ti ki ooi poyje, rəi tiləi kəmje biti lo suki ti ki Apiyusi ki e lo kəy kuso ne je ki mitə. Loki Pol oode, ra oyo Luwə, ə təl ingə təgi.

¹⁶ Go tɛɛ je Rom ti, adi ta rəbi Pol kadi isi lo ləne ki asigar kare ki kadi ində kəmne goe ti.

Pol ma naji lə Jəju Kirisi Rom ti

¹⁷ NDə mitə go ti, Pol ba ki bo je lə *Jipi je kadi rəi ingəi-e. Loki kawī-naa, Pol əl-de ə nə: «NGakom je, m-ra ne madi m-əsi-n ta dije ləje al nim, m-əsi-n ta ne jibəl be lə kaje je al nim tə. Nə Jipi je uwəi-mi Jorijaləm ti iləi-mi dangay ti ji Rom je ti.

¹⁸ Go ta ti ki Rom je dəji-mi, ingəi ne madi ki asi kadi dəw gangi-n ta koy dəm ti al, adi ndigi kadi iyəi-mi.

19 Nə Jipi je ɔdi al. Lo kin ti, e gu dəm ti kadi m-dəji ka nɔ Səjar ti, ki kanji kadi m-ində-n ta dɔ dije ti ləm☆.

20 E mbata kin ə, m-dəji kadi m-ingə səsi, m-əl səsi ta. Tado e ki mbata ne kində me dɔ ti lə *Isirayəl ə m-to-n dangay ti kin.»

21 Lo kin ti, Jipi je əli-e əi nə: «J-ingə makitibi madi ki j Jude ti ki əl ta ki dɔi ti al, taa ngakɔ je je madi ki kadi rəi əli-je ta je ki dɔi ti ə se bari tɔi majal ka goto tɔ.

22 Nə ji ndigi kadi əl-je ta ləi ki ɔji dɔ buti ki j me ti kin adi j-o. Tado ji gər kadi ki lo je pəti, dije ɔdi ta lə bu ti kin al.»

23 Be ə, ɔji-naa ndɔ ba rəi ngay ingəi Pol lo kise ti. Pol ilə-de mbe kɔbe lə Luwə. A dɔ ndu-kun ti lə *Moji ki nje kəl ta ki ta Luwə ti, ma-n naji lə Jəju. Taa sangi kadi n-buki-de gone ti ɔji dɔ tɔ Jəju tɔ. Əli-naa ta si biti lo səl-de.

24 Dije madi ooi kadi ta ki əl-de e ta ki rɔjeti, nə njé ki nungɔ mbati kadi mede tɔ.

25 Lo ki j sanəl-naa ki ndu kasi-naa al, Pol əl-de ə nə: «Ta ki NDil Luwə əl bawsi je ki ta nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay e ta ki rɔjeti.

26 NDil əl-e ə nə:
“Aw ingə dije kam ə əl-de ə nə:
A oi ta ki mbisi, nə a igəri me
al;

A igɔi lo ki kəmsi, nə a oi lo al.

27 Tado ngamede ilə mii.

Bəyi mbide je, ndəmi kəmde
je,

MBa kadi kəmde oo lo al nim,
mbide oo ta al nim.

MBa kadi n-gəri ne kare al, nə
tə n-ii n-təli rəde gom ti
adi m-aji-de☆.»

28 Pol təl ilə ti bəy ə nə: «Kadi igəri təkɔ, ta kaji lə Luwə kin, ilə-n adi dije ki əi Jipi je al. Ningə əi je a uri mbide kadi ooi.»

29 [Loki Pol əl ta kin ningə, Jipi je ii taa, awi ki ta ki naji-naa dande ti.]

30 Pol ra bal joo ta kasi-naa me kəy ti ki uwə. Ningə dije pəti ki rəi rəe ti, uwə-de ki rəne ti.

31 Pol ilə mbe kɔbe lə Luwə nim, ndo dije ta ki dɔ Bəbe Jəju Kirisi ti ki me ki kare ki kanji kadi ne madi ɔge dɔ nim tɔ.

Makitibi ki Pol ndangi adi Rom je

*Ta ki dɔ makitibi ti ki Pol
ndangi adi Rom je*

Bal ngay al go koy Jəju ti, ki kje lo koy ti, dije əli təkɪ Jipi je madi ki təli njé kun go Kirisi, tə Akilasi je ki Pirisil je kin, iləi ngirə kilə mbə Poy Ta ki Maji Rom ti. Rom ə e be bo ki e dɔ made je ti dɔkagilo kɔbe ti lə dije ki Rom ti. E be ə, lo ki Pol isi ilə mbə Poy Ta ki Maji Siri ti, ki Girəsi ti, njé kaw-naa je indəi ngirəde Rom ti ngata. NGA ningə, təkɪ Luwə əl-n Pol kadi aw bitɪ ki dɔbəy dɔnangi ti, Pol un ndune kadi n-aw Rom ti par al, nə kadi n-aw bitɪ Esipay ti. Ningə Pol aw mba ləne kin ə se aw al wa ka dəw gər. Nə kadi ində-n dɔ mba ka kin dana, ndangi makitibi kin adi njé kaw-naa je madi ki isi kawinaa me kəy ti lə Akilasi əi ki Pirisil (1.7; 16.3-5).

Me makitibi ti ki Pol ndangi kin, ingə rəbi əl-n njé kaw-naa je ki Rom ti ay njay adi-de gəri kee nje kaw kilə ki rɔ dije ti ki əi Jipi je al. Ningə ta ki Pol əl-de ə nə: «Poy Ta ki Maji kin e tɔgi lə Luwə ki kadi aji dəw ki adi mene Jəju Kirisi. Kaji ki ilə ngirəne dɔ Jipi je ti kəte, taa re tɛɛ-n dɔ dije ti ki əi Jipi je al» (1.16) kin, kaw dɔ ta je pəti ki Pol əl dije ki dangi dangi naa ti.

Ta ki dɔ kulə noji ti ki kadi to dan Jipi je ti ki dije ki əi

Jipi je al ə e ta ki bo ngay ki rɔ dije ti ki dɔsəy ki njé kun go Kirisi. Ningə ta kin j-ingə me makitibi je ti ki rangi ki Pol ndangi tɔ, tə makitibi ki ndangi adi Galati je be kin. Pol ɔr go rəbi ki Luwə aji-n dəw ki ra ra ki tae ti ə un mene ade, adi ay njay tɔ (1.18; 8.39).

Go ti, Pol ilə jine dɔ mbati ti ki dam Isirayəl je madi mbati Kirisi ngon kagi lo ki ndəy be. Əl təkɪ mbati Kirisi ləde kin a asi kadi ilə kagi nɔ ndigɪ ra ti lə Luwə al (9-11). Ningə ki basine kin, maji lə Luwə ki tɔji ki rɔ dije ti ki əi Jipi je al kin, to kadi dije gəri təkɪ Luwə bar dəw ki ra kadi isi ki dɔne taa kisi ki ta dangi mbata ti lie (12.1-15.13).

Pol tɔl ta makitibi ləne ki ta kaw mba lie ki bəy ti dɔnangi ti ki Rom nim ki ta kuwə ji-naa nim (15.14-16.27).

Dəw ki ilə rɔne tidə makitibi kin maji, a oo ndigɪ ra lə Luwə ki mba kaji gin dije pəti ki dɔnangi ti kin kadi e nɛ ki əti bəy ngay. Ningə a aw səde kadi əi ka awi nɔ Luwə ti ki ngame ki rɔjeti, ki sɔbi kadi j-aw-n nɔ Luwə ti.

Kuwə ji-naa

¹ Mi Pol ki bəə kilə lə Jəju Kirisi ə m-ndangi ta kin m-adi səsi. Mi ki Luwə bar-m tə nje kaw kilə, ində-m ta dangi mba kadi m-ilə mbə Poy Ta ki Maji lie.

² Poy Ta ki Maji ki Luwə ində ta njé kəl ta ki tae ti kəte, adi əli tae me makitibi ti lie ki ay njay[☆].

³ E Poy Ta ki Maji ki oji do NGone ki oji-e gin ka ti la ngar Dabidi*.

⁴ Adi e Babe laje, Jaju Kirisi, ki Luwa un doe taa ta NGonne, ki togi la NDil Luwa, loki ii-n taa dan nje koy je ti.

⁵ E ki takul Jaju Kirisi a, Luwa ra-n sam maji adi m-tal-n nje kaw kilə lie mba kadi dije pəti ki donangi ti ne, adie-n mede, tali rode go ta ti lie kadi tae ba-n.

⁶ Sai ka sai mbo dije ti kin to. Sai dije ki Luwa bar sasi kadi sai dije la Jaju Kirisi.

⁷ Sai pəti ki isi Rom ti, ki Luwa ndigi sasi a bar sasi ta dije ləne, kadi me-maji ki kisi-maje la Luwa ki Bawje ai ki Babe laje Jaju Kirisi e sasi naa ti.

Pol ndigi ngay kadi n-aw n-oo nje kadi-me je ki Rom ti

⁸ Ne ki dsay, m-ra oyo Luwa lam me to Jaju Kirisi ti ki mbata ti lasi pəti. Tado dije ali ta ki do kadi-me ti lasi ki do duniya ba pəti.

⁹ Luwa ki m-isi m-ra kilə baə lie ki me ki kare, ki go rəbi kilə mbe Poy Ta ki Maji la NGone, asi kadi a ma naji lam. E gar maji taki m-isi m-al ta lasi ki dokagilo je pəti.

¹⁰ Ningə m-isi m-daje ki ndo je pəti, kadi re e ndigi lie a, kadi adi-m ta rəbi adi m-aw-n rəsi ti.

¹¹ M-ndigi ngay kadi m-aw m-o sasi, m-adi sasi kadi-kare la NDil Luwa ki kadi ra sasi adi ingai me kadi-me ti lasi.

¹² Taa, kisije naa ti, a ra kadi kadi-me ki kare ki j-awi, j-a j-ilai dingəm me naa ti yo ki ne.

¹³ NGakom je ki dane ki ki dingəm, m-ndigi kadi igəri taki, m-sangi rəbi ngay kadi m-aw rəsi ti, na bitit bone ka m-ingə rəbi al. M-ndigi kadi m-aw, adi m-ingə kandi kilə rəsi ti taki m-ingə-n ro ndagi dije ti ki donangi ti ne kin be to*.

¹⁴ Səbi kadi m-ində kəmm go dije ti pəti, nje kam tee je ki nje kam tee al je, nje ne gar je ki nje ne gar al je.

¹⁵ E mbata kin a, m-ndigi ngay kadi m-aw m-ilə sasi mbe Poy Ta ki Maji, sai ki isi Rom ti to.

¹⁶ Tado mi Pol, rom sol-m al kadi m-ilə mbe Poy Ta ki Maji. Poy ta ki Maji kin e togi la Luwa ki kadi aji daw ki adi mene Jaju Kirisi. Kaji ki ilə ngirəne do *Jipi je ti kate, taa re tee-n do dije ti ki ai Jipi je al.

¹⁷ Ki rojeti, Poy Ta ki Maji toji rəbi ki Luwa tidə-n dije ki adie mede dije ti ləne. E ki go rəbi kadi-me taki makitibi la Luwa əl-n a na: «Daw ki Luwa tide daw ti ləne ki go rəbi kadi-me lie, a isi ki done taa*.»

Majal la dije ki ai Jipi je al

¹⁸ Luwa isi dorə ti taa nu, toji wongi ləne do dije ti ki nje ra majal, nje ra ne ki go rəbe ti al. Kilə rade je ki majal uti do ne ki rojeti.

¹⁹ Kilə ra Luwa to ki taga wangi kadi daw gar. Luwa wa toji dije kilə rane ki taga.

²⁰ Taki rojeti, lo kilə ngirə kində ne je ti nu, ne je ki to ro Luwa ti, ki daw oo-de ki

kəmne al, ki tɔge ki biti ki nɔ ti, ki kee Luwə, ne je kin toi ki taga me kilə rae ti kadi dəw gər ki ne gər ki aw-n dəne ti. Adi ne ki kadi me Luwə a sɔl-n dɔ dəw ti goto.

²¹ Dije gəri Luwə maji, nə mbati kadi ɔsi kure nim, mbati təl ki oyo kade nim, təkɪ sɔbi kadi raii. Tagade ur-de wale yo, ne gər ləde goto, adi iləi rɔde me lo ki ndul ti.

²² Ooi rɔde tə njé gosi je, nə təli mbə je.

²³ Kadi ɔsi məkəsɪde nangɪ nɔ Luwə ti ki nje koy al ningə, ɔsi məkəsɪde nangɪ nɔ ne je ti ki dije rai-de tə bana kəm dije ti ki ndɔ madi ə a gotoi, təli-de yəl je ti, təli-de da je ti ki njade e sɔ, ki njé ki nje kagi nangɪ.

²⁴ E mbata kin ə, Luwə iyə-n-de me ne ra je ti ki majal ki mede ndigi, adi iləi rɔsɔl dɔ rɔde ti əi je wa.

²⁵ Uni ne ki rɔjeti lə Luwə mbəli ne ki ngom. Ningə ɔsi dɔde nangɪ nɔ ne je ti ki Luwə ində-de kin yo, ə iyəi Luwə ki nje kində ne je, ki kɔsi-gon e lie biti ki nɔ ti kin. *Amen.

²⁶ E mbata kin ə, Luwə iyə-n-de me ngur darɔ ti ki to rɔsɔl. Nede je, iyəi ta sangi-naa lə dəne ki dɪngəm ki go rəbe ti, ə təli nayi-naa ta sangi-naa ti ki go rəbe ti al.

²⁷ Dɪngəm je ka iyəi taa sangɪ nede je, ə nayi-naa ta sangi-naa ti dande əi je wa. Rai ne ki kɔbi ki naa, adi ingəi ne kigə go kilə rade ki ur səde wale.

²⁸ Loki mbati kadi n-gəri rəbi lə Luwə, Luwə iyə-de adi uni rəbi ki go ne gər ti ləde ki

rugi, ki asi kadi ər-de ta rəbi al. Lo kin ti, isi ta ne ra ti ki kadi dəw ra al.

²⁹ Ne ra ki dana al rosi mede, əi njé ra majal je, əi njé ra kəm-nda ne lə dije, əi njé me ndul je, jangi rosi mede, əi njé təl dije, əi njé kɔl, njé kədi dije, ne rade e ki go rəbe ti al, əi njé təti ta dɔ dije ti,

³⁰ əi je wa isi əli ta ki majal dɔ-naa ti, əi njé bə je lə Luwə, njé ta ki to, njé kun dɔde taa, njé kɔji rɔde, mər ta ləde pəti e dɔ majal ti ki ra, əi njé tə rɔ njé koji-de je,

³¹ ne gər ləde goto, əi dije ki ooi to mindide al, əi dije ki usi-de dɔ dəw ti al, taa ooi kəm-to-ndoo lə dəw al tɔ.

³² Gəri ta ki gangɪ lə Luwə maji, kadi dije ki njé ra ne ki be kin, əi dije ki asi ta koy, nə toi ta ra ti par par. Ningə e əi je wa par ə rai al, nə dije ki rangɪ ki isi rai ka, ndigi səde dɔ ti tɔ.

2

Ta ki gangɪ lə Luwə

¹ I ki isi gangɪ ta dɔ madi je ti, re ii-n nə nə ka, dəw a iyə go kɔ adi al, taddɔ isi gangɪ ta dɔ dije ti ki njé ra ne je ki majal, nə kilə rai to tə kilə rade be tɔ. Adi ta ki isi gangɪ kin, isi gangɪ ta dɔ rɔi ti i wa.

² Ji gər maji, kadi Luwə isi gangɪ ta, ki go rəbi ki dana, dɔ dije ti ki njé ra ne je ki majal ki be kin.

³ NGa i ki isi gangɪ ta dɔ dije ti ki njé ra ne je ki majal, ningə isi ra ne je ki isi rai ka kin tɔ kin, kadi o ə nə, i a goto me ta ki gangɪ ti lə Luwə, al.

⁴ I, isi kidi ra maji læ Luwə ki əti ɓəl, ki kore me lie, ki kisi dɔ ti lie, ki kanji kadi igər təkɪ, ra maji lie kin isi ɔsi kadi iyə rəbi ne rai je ki majal kɔ.

⁵ Isi ta ra me ngə ti, imbatɪ kiyə rəbi ne ra ki majal kɔ. Lo kin ti, isi kaw wongɪ ki pangilae al dɔi ti, isi nginə-n ndɔ ki, Luwə ki nje gangɪ ta ki dana, a re-n kadi ɔji-n wongɪ ləne dɔ dije ti ki njé ra ne ki majal.

⁶ Luwə ki nje kigə dəw ki ra kirə kilə rae☆.

⁷ Dije ki uwəi tɔgide ba me ne ra ti ki maji, isi sangii tɔɓa, ki kɔsi-gon, ki isi sangi kadi noyi al, Luwə a adi-de kisi ki dɔ taa ki bitɪ ki nɔ ti.

⁸ Nə njé ki njé kur wale, njé tɔ rɔ ta ki rɔjeti, ə təli rɔde go ne ra ti ki dana al, Luwə a mbati-de, a adi wongɪ lie ki bo osi dɔde ti.

⁹ A adi me-kɔ ki ɓəl a ra dije pəti ki njé ra majal. A ilə ngire dɔ *Jipi je ti ɓəy taa re-n dɔ dije ti ki əi Jipi je al ti.

¹⁰ Ningə dije ki njé ra maji, Luwə a adi-de tɔɓa, ki kɔsi-gon, ki kisi-maje. A ilə ngire dɔ Jipi je ti ɓəy taa re-n dɔ dije ti ki əi Jipi je al.

¹¹ Tadɔ kər kəm naa goto rɔ Luwə ti.

¹² Dije ki əi Jipi je al ki rai majal ki kanji gər ndu-kun læ *Mojɪ, a tuji ki go lo gər-e ti al wa kin tɔ, nə Jipi je ki gəri ndu-kun læ Mojɪ ɓəti ə rai majal, ndu-kun a gangɪ ta dɔde ti tɔ.

¹³ Ningə, e njé ki isi ooi ndu-kun mbide ti be par ɓa Luwə isi ɔr ta dɔde al, nə əi njé ki isi

ooi, ə təli rɔde go ti ə, Luwə isi ɔr ta dɔde ti.

¹⁴ Dije ki əi Jipi je al, ki gəri ndu-kun læ Mojɪ al, nə isi rai ne ki ndu-kun dəji, ki kanji gər kin, əi je wa əi ndu-kun ki nje gangɪ ta dɔ rɔde ti.

¹⁵ Me lo ti kin, tɔji kadi, ne ki ndu-kun dəji kadi dəw ra kin, e ki ndangɪ ngəmede ti. Ningə, mede ki isi uwə-de ki ta ka ma naji dɔ ta ti kin, taa gangɪ ki isi gangɪ ta dɔ rɔde ti je, isi ɔr ta dɔ rɔde ti je kin ka ma naje tɔ.

¹⁶ Ningə təkɪ mbə Poy Ta ki Maji ki m-isi m-ilə, əl-n, e kin ə e ne ki a ra ne ndɔ ti ki Luwə a un Jəju Kirisi kadi a gangi-n ta dɔ ne je ti pəti ki dije ɓəyɔi mede ti.

Jipi je ki ndu-kun læ Mojɪ

¹⁷ Ningə j̄ ki isi ɓar rɔi Jipi, ki a dɔ ndu-kun ti ngə, rɔi isi nəl-i dɔ Luwə ti ləi;

¹⁸ ki igər ne ki e ndigi lie maji, ndu-kun ndoi ne kadi ikɔti ne ki maji dan ki majal ti.

¹⁹ J̄ o rɔi maji ngay kadi asi kər njé kəm tɔ je ta rəbi, o rɔi kadi j̄ kunji læ dije ki ai lo ki ndul ti,

²⁰ j̄ nje ndo ne njé ne gər al je, nje ndo ne ngan je ki du. J̄ isi ra ne je kin be, mbata o kadi me ndu-kun ti, ingə ne gər, ki ta ki rɔjeti ngata.

²¹ J̄ isi indo ne dije, nə asi kadi indo rɔi j̄ wa al, isi ilə mbə kadi dije ɓogi al, ə j̄ wa isi ɓogi.

²² Isi əl dije kadi sangi-naa kaya ti al, nə j̄ wa isi sangi dəne je ki lo kaya ti, isi əl ta læ

yo je ki ra majal, ə isi ikə ne me kəy ti ləde.

²³ Isi ira rənəl də ndu-kun ti, nə isi al dəe, adi imbatı kəsi-gon Luwə.

²⁴ Lo kin ti, təkı ndangi me makitibi ti lə Luwə, dije ki əi *Jipi je al isi əli ta ki mal də Luwə ti mbata kilə rasi səi ki səi Jipi je[☆].

²⁵ Ningə kadi igəri maji təkı kijə mətı e ne ki ndae to, loki dəw isi təl rəne go ndu-kun ti, nə loki itəl rəi go ndu-kun ti al ə, səi ki dəw ki ijə mətine al, asi-naa.

²⁶ Kin ə dəw ki ijə mətine al, təl rəne go ndu-kun ti ə, Luwə a oo-e tə dəw ki ijə mətine.

²⁷ Dəwe ki ijə mətine ki go darə ti al, nə təl rəne go ndu-kun ti kin, a gangi ta dəi ti. A gangi ta dəi ti, j ki aw ki ndu-kun ki ndangi me ji ti, taa ijə mətı tə, nə itəl rəi go ndu-kun ti al kin.

²⁸ Təkı rəjeti, ke Jipi, e ba gidi ti taga ne al, taa kijə mətı e me ndaji ki rə ti kin al tə,

²⁹ nə ke Jipi ki rəjeti e me ti kəy. Ningə kijə mətı, e kijə mətı ki ngame ti. E kijə mətı ki j rə NDil Luwə ti, bi me ndu-kun ti ki ndangi al. Dəw ki ki ijə mətine, e dəw ki ingə toji ki rə Luwə ti bi rə dije ti al.

3

Dəw ki dana goto

¹ Ke Jipi, maje to ti, kijə mətı, ndae to ti.

² Maje e ngay me ne je ti pətı, tado, e *Jipi je ə Luwə ilə ta ləne jide ti kəte.

³ Ə re ki madi je ai də njade ti al ə, ka də nja ti al ləde a ra kadi Luwə yətı ndune al.

⁴ Luwə a yətı ndune al jagi! Ningə səbi kadi Luwə e nje kəl ta ki rəjeti, ə dije pətı əi njé kəl ta ki ngom, təkı ndangi me makitibi ti əi nə:

«Səbi kadi dije gəri ka dana ləi me ta kəli ti,

A re awi kadi gangi ta dəi ti ə, Kadi ta uwəi al, kadi iteə me ti[☆].»

⁵ Kin ə re majal ki j-isi ra, toji kadi Luwə e dəw ki dana ə, dəw oo ta ki kadi j-əl al. Kin ə re Luwə ingə təba me majal raje ti, ə a noq ra səje wongi ə, e dəw ki rəjeti al. M-əl ta kin be ki go koe ti lə dəw.

⁶ Ningə kadi igəri təkı, Luwə e dəw ki dana al, al jagi. Kin ə Luwə e dəw ki dana al ə, a asi kadi gangi ta də duniya ti al.

⁷ Ningə kin ə, kadi me ta ngom ti ki isi teə tam ti, ta ki rəjeti lə Luwə teə ki taga, kadi Luwə ingə-n təba ə, gine e ri ə kadi dəw a gangi ta dəm ti tə nje ra majal bəy ə?

⁸ J-a j-əl ki kəte par j-ə nə: «Ji rai majal j-adi ne ki maji teə me ti.» Təkı dije madi indəi ta dəm ti əi nə: mi ə m-ə nə ji ra majal kadi ne ki maji teə me ti ka kin be. Dijee ki əli ta kin asi ta kadi dəw gangi ta koy dəde ti.

⁹ Ningə e ne ki kadi dəw əl-n ə nə: je ki je Jipi je, j-itə ndəgi dije al. J-itə-de al, ningə j-əl ta də ti ngata j-ə nə: Jipi je ki dije ki əi Jipi je al, pətı, əi gin təgi ti lə majal.

10 Təki makitibi lə Luwə əl-n ə nə:

«Dəw kare be ki kadi e dəw ki dana goto.

11 Dəw kare be ki kadi gər ne goto,

Dəw kare be ki kadi sangi Luwə goto.

12 Pəti iyəi rəbi ki maji, ndəmi rəbi.

Dəw kare ki nje ra maji goto[☆].

13 Rəbi mindide to tə be nin ki tae to tagira be,

NDonde e ndon kəl ta ki ngom,

NDa tade rosi ki kəngi li[☆],

14 İsi mani dije man ki to kəl tae al,

Tade ati kanana dō dije ti[☆].

15 NJade e nja kay law ki lo təl ne ti,

16 Lo ki dəi ti 6a, dō njade e ne ki tuji ki me-kō.

17 Əi dije ki gəri rəbi lapiya al[☆].

18 Bəl Luwə ki ndəy goto mede ti[☆].»

19 Ji gər kadi ne je pəti ki ndu-kun əl, əl dije ki əi gin ndu-kun ti, mba kadi ta dəw madi tē əl ta dō rəe ti al, ə kadi dije pəti gəri go majal je ləde nō Luwə ti.

20 E mbata kin ə, dəw ki Luwə a tide dəw ti ləne ki go rəbi təl rō go ndu-kun ti goto[☆]. MBata ndu-kun to mba kadi oji dije adi gəri ne ki bari-e majal.

Luwə tidə dije, dije ti ləne ki go rəbi ka dō nja ti lə Jəju Kirisī

21 Ki ngəsine kin, Luwə tōji-je go rəbi ki tidə-n dije, dije ti ləne[☆] ki kanji ndu-kun. Ningə e, ndu-kun lə Moji ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti mai naje.

22 Luwə tidə dije, dije ti ləne ki go rəbi ka dō nja ti lə Jəju Kirisī. Ta rəbi kin to mbata ti lə dije pəti ki adi mede Jəju Kirisī, tadō dije pəti asi-naa.

23 Dije pəti əi njé ra majal je, adi tō6a lə Luwə nal-de.

24 Nə Luwə tidə-de dije ti ləne kare, ki kanji kadi ugəi ne madi. E ki go me-maji ti lie, me tō Jəju Kirisī ti ki taa-de gin tōgi ti lə majal ilə-de taa.

25 E Jəju Kirisī ə, Luwə un-e tə ne kigə dō majal, me məse ti ki ay, ki go rəbi ka dō nja ti lie. Luwə ra be mba kadi tōji-n ne ra ki dana ləne, mbata majal je ki dije rai-de kəte, tidə goe al,

26 dəkagilo kisi dō ti lie. Luwə tōji ne ra ki dana ləne dəkagilo ti ki bōne, mba kadi e-n nje ka dana, taa kadi tidə-n dije ki indəi mede dō me-maji ti lə Kirisī, dije ti ləne tō.

27 Ne kare ki kadi dəw ində-n gune goto, mbata ne ki Luwə a dō ti, e təl rō go ndu-kun ti al, nə e kadi-me Jəju Kirisī.

28 Ji gər maji kadi Luwə tidə dəw, dəw ti ləne ki go rəbi kadi-me Jəju Kirisī, 6i e ki go rəbi təl rō go ndu-kun ti al.

29 Luwə e Luwə lə *Jipi je par al. Ki rəjeti, e Luwə ləde par al, nə e Luwə lə ndəgi dije pəti tō.

30 MBata Luwə e kare ba. E ə tidə Jipi je dije ti ləne ki go rəbi kadi-me Jəju Kirisī nim, a tidə ndəgi dije, dije ti ləne ki go rəbi kadi-me Jəju Kirisī nim tō.

31 Loki j-adi meje Kirisī kin,

☆ 3:12 10-12: Pa je 14.1-3; 53.2-4 ☆ 3:13 Pa je 5.10 ☆ 3:14 Pa je 10.7 ☆ 3:17 15-17: Ejay 59.7-8 ☆ 3:18 Pa je 36.2 ☆ 3:20 Pa je 143.2 ☆ 3:21 1.17

tɔji kadi nda ndu-kun goto al.
Lo kin ti, ji tɔji kadi ndae e
ngay tə ke yo.

4

*Luwə tidə Abirakam dəw ti
ləne*

¹ Kadi j-əl ta lə kaje
*Abirakam ɓa, ne madi ki ingə
ki go tɔge ti e wa goto.

² Kin ə Luwə tidə Abirakam
dəw ti ləne ki takul kilə rae je
ə, asi kadi Abirakam a ində-n
gune wa, nə a ində gune nɔ
Luwə ti al.

³ Tado, ta ki makitibi lə
Luwə əl ə to kin: makitibi lə
Luwə əl ə nə: «Abirakam adi
mene Luwə, ə Luwə tide dəw
ti ləne*.»

⁴ Ningə ne kare, dəw ki ra
kilə ingə-n ne kigə go ji, ne ki
ingə kin, ingə kare al, nə e ne
ki ingə to kilə ti ki ra.

⁵ Kin ə dəw ra kilə madi al,
nə adi mene kadi Luwə e nje
tidə dəw ki nje ra majal dəw ti
ləne ə, Luwə a tide dəw ti ləne,
ki go kadi-me Luwə ti.

⁶ E be ə, *Dabidi un-n ndune
ki taa əl-n ta lə maji ki j rə
Luwə ti re ki dɔ dəw ti. Adi e
dəw ki Luwə tide dəw ti ləne ki
kanji go kilə rae je.

⁷ Dabidi ə nə: «Dije ki Luwə iyə
ne rade je ki go ti al kə,
Luwə bər majal je ləde kə, əi
njé maji-kur je.

⁸ Dəw ki Luwə tidə majal lie
dɔe ti al e nje maji-
kur*.»

⁹ Maji kin e mbata lə njé kijə
mɔti par al, nə e mbata lə njé
kijə mɔti al je tɔ. Tado j-əl j-ə
nə: Luwə tidə Abirakam dəw
ti ləne ki takul kadi-me lie.

¹⁰ Ə se ne kin ra ne dəkagilo
ti ki ra wa? Se e kəte nɔ kijə
mɔti Abirakam ti ə se e go ti
wa? Ne kin ra ne kəte nɔ ti, ɓi
e go ti gogi al.

¹¹⁻¹² Ningə kijə mɔti re go
ti gogi tə ndaji, ki kadi tɔji
təki Luwə tidə Abirakam dəw
ti ləne, ki takul kadi-me ki
adi mene, dəkagilo ti ki ijə-n
mɔtine al ɓəy. Lo kin ti, dije
ki ijəi mɔtide al ka Luwə tidə-
de dije ti ləne nim, dije ki ijəi
mɔtide ka tidə-de dije ti ləne
nim tɔ. Ningə Abirakam təl
baw dije pəti ki ijəi mɔtide al,
ki adi mede, taa təl baw dije
ki ijəi mɔtide tɔ. Adi əi njé je
ki uwəi kul kijə mɔti par al, nə
uni dɔ nja bawje Abirakam ki
un, ə adi mene Luwə kəte nɔ
kijə mɔtine ti kin*.

*Luwə un mindine mbata ti
lə dije pəti ki adi-e mede*

¹³ Luwə un mindine adi
*Abirakam ki dije ki gin koji
ti lie təki dɔnangi e ne nduwə
ləde. Ningə e ki mbata təl
ɓa Abirakam təl rəne go ndu-
kun ti al, nə e ki mbata tidə ki
Luwə tide dəw ti ləne ki go rəbi
kadi-me Luwə*.

¹⁴ Kin ə re ne nduwə kin e
mbata ti lə dije ki njé təl rəde
go ndu-kun ti par ningə, nda
kadi-me goto, taa kun mindi
lə Luwə ka təl ne ki kəme goto
tɔ.

¹⁵ Tado ndu-kun ə e nje re
ki wongi lə Luwə. MBata lo ki
ndu-kun goto ti, kal dɔ ndu-
kun ka goto ti tɔ.

¹⁶ Lo kin ti, ne maji ki Luwə
un mindine kadi n-a n-adi

* 4:3 Kilə ngirə ne je 15.6 * 4:8 Pa je 32.1-2

* 4:13 Kilə ngirə ne je 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18

* 4:11-12 Kilə ngirə ne je 17.9-14

dəw kin, dəw a ingə ki go rəbi kadi-me Luwə. Be mba kadi e ne kadi-kare ki Luwə adi, ki ndae to ti mbata lə dije pəti ki adi mede tə Abirakam be, 6i mbata ti lə dije ki njé təl rəde go ndu-kun ti par al. Abirakam ki e bawje je dije pəti.

17 Makitibi lə Luwə əl ta dɔ Abirakam ti ə nə: «M-ra-i tə baw dije ngay ki dɔnangi ti ne[☆].» Abirakam e bawje ta kəm Luwə ti ki ade mene. Luwə ki nje kadi njé koy je ɹi lo koy ti, ki nje kadi ne je ki kəte gotoi, toi.

18 Abirakam adi mene Luwə, adi təl baw dije ngay ki dɔnangi ti ne təkɪ makitibi lə Luwə əl-n ə nə: «Gin dije ləi a bayi-naa tə mee je ki dɔrə ti be[☆].» Lo kin ti, ne ki kadi dəw ində mene dɔ ti goto, nə Abirakam aw ki kində me dɔ ti.

19 Abirakam aw ki 6al ki asi 6asi ki 6u kare, ningə gər kadi n-təgi, təgine goto, taa nene Sara ka e kuji tɔ, nə gɔ lo kin al, adi mene kadi kun mindi lə Luwə ki un kin a ra ne[☆].

20 Abirakam ilə kadi-me ləne kɔ al, taa mee tɔsi dɔ kun mindi ti lə Luwə al tɔ. Ingə tɔgi tə kingə me kadi-me ti ləne, ilə-n tɔji dɔ Luwə ti.

21 Ningə gər dɔne ti maji ngay kadi ne ki Luwə un mindi kadi n-ra kin, aw ki tɔgi kadi a ra-n.

22 E mbata kin ə, Luwə tidə-n Abirakam dəw ti ki dana.

23 Ningə loki makitibi ə nə: «Luwə tidə Abirakam dəw ti ki dana,» kin, e ki mbata lə

Abirakam ki karne par al.

24 Nə e ta ki sɔbi dɔje tɔ. Je ki kadi Luwə a tidə-je dije ti ki dana, ki takul kadi-me ləje. J-adi meje Luwə ki ɹ ki Bəbe ləje Jəju dan njé koy je ti.

25 Jəju ki Luwə un-e adi koy mbata majal je ləje[☆], ningə un-e dan njé koy je ti tɔɔ sie mba kadi tidə-n-je dije ti ləne.

5

Kulə noji naa ti ki Luwə

1 Loki Luwə tidə-je dije ti ləne ki go rəbi kadi-me ləje, danje sie e ki lapiya ki takul Bəbe ləje Jəju Kirisi.

2 E ki takul Jəju Kirisi, ki go rəbi kadi-me ə, j-ingə-n maji-kur lə Luwə. Maji-kur ki j-a me ti, j-isi ji ra rənəl, tado j-ində meje dɔ ti kadi j-a je gin tɔɔa ti lə Luwə.

3 E ki bo ngay, me kɔ ti ka ji ra rənəl, tado ji gər kadi kɔ a re ki kore me,

4 ningə dəw ki nje kore mene, a a dɔ njane ti me ne je ti ki to, ə dəw ki nje ka dɔ nja ti, e dəw ki aw ki ne kində me dɔ ti,

5 ningə ne ki ində mene dɔ ti kin, a e ne ki ngom al. Tado Luwə tɔ-je biyə ti ki ndigi-naa ki ində ngameje ti ki go rəbi lə NDile ki adi-je.

6 Kirisi re oy mbata ti lə njé ra majal je, loki j-asi kadi ji ra ne madi ki dɔrɔje al. Ningə oy ki dɔkagilo ki Luwə wa ɔji.

7 Dəw ki dana wa mindi ka, ngə ngay kadi dəw a adi rɔne koy ti mbata lie. Re dum wa ningə, dəw ki nje ra ne ki maji,

☆ 4:17 Kilə ngirə ne je 17.5 ☆ 4:18 Kilə ngirə ne je 15.5 ☆ 4:19 Kilə ngirə ne je 17.1, 15-22 ☆ 4:25 Ejay 53.4-6

ə dəw made ki rangi, a uwə rone ba kadi oy mbata ti lie.

⁸ Lo kin ti, Luwə tɔji-je ndigi ki ndigi-je ki taga adi j-o. Luwə adi Kirisi re oy mbata ti ləje, dɔkagilo ti ki ji nay-n me majal ti ki ra ɔəy.

⁹ Ningə, təkɪ ɔasine, kadi rɔ koy ti lə Kirisi, təl-je dije ti ki dana ta kəm Luwə ti kin ɔa, ki bo ngay ɔəy, Kirisi a aji-je ta wongi ti lə Luwə ki a re.

¹⁰ Kəte je njé bə je lə Luwə, nə e wa ilə-je noji naa ti səne ki go rəbi koy NGone. Təkɪ ilə-je noji naa ti ki rone, e wa a aji-je me kisi kəm ti lə NGone.

¹¹ Ningə e e kin par al, rɔje nəl-je ngay ta kəm Luwə ti, mbata lə Babe ləje Jəju Kirisi ki un-e ilə-n-je noji naa ti ki rone.

Adam əi ki Kirisi

¹² E ki go rəbi lə dəw ki kare be ki e Adam, ə majal re-n dɔ duniya ti, ningə majal re-n ki koy, koy ɔdi dije pəti, tadɔ dəw ki ra majal al goto, dije pəti rai majal[✱].

¹³ Ningə, kəte taa kadi Luwə tɛɛ ki dɔ ndu-kun adi *Mojɪ, majal ki ra to me duniya ti ne ngata, nə təkɪ e dɔkagilo ti ki ndu-kun goto ɔəy, Luwə tidə majal je ki dije isi rai al.

¹⁴ Nɛ kare, yo ɔ ɔ ɔ ɔ dije ti pəti, ilə ngire dɔ Adam ti biti tɛɛ-n dɔ Mojɪ ti. Njé ki ali dɔ ndu Luwə al, təkɪ Adam al dɔ ndu Luwə kin be ka, yo ɔ ɔ ɔ ɔ dɔde ti. Adam e bana kəm dəw ki sɔbi kadi a re.

¹⁵ NGa ningə, nɛ ki kadi dəw a ɔji-n majal lə Adam əi ki kadi-kare me-maji lə Luwə kin naa ti goto. E ki rɔjeti

kadi dije ngay oyi koy majal lə dəw ki kare ki e Adam kin, nə me-maji lə Luwə e ki bo ngay. Ningə nɛ ki Luwə adi kosi dije ngay kare, ki go rəbi lə dəw kare be par, ki e Jəju Kirisi kin, ndae e ngay.

¹⁶ Kadi kare lə Luwə ki adi kin, kande to ta dangi ki kandi majal lə dəw ki kare ba kin. Majal lə dəw ki kare kin, ndu ki osi dɔ ti e ta ki gangi, nə kadi-kare ki re go nɛ ra go ti al je ti ki ngay, kande e ta ki kɔr dɔ ti.

¹⁷ Kin ə re, ki ta rəbi lə dəw ki kare be par, ki ta rəbi majal lie, yo ɔ-n ɔe dɔ dije ti pəti ningə, ki ta rəbi lə Jəju Kirisi ki kare wa kin, j-a j-ingə-n nɛ ki maji ngay ki rɔ Luwə ti ɔəy. Dije pəti ki Luwə adi-de maji-kur ki to mbar, ki kadi-kare kɔr ta dɔ ti, a ɔi ɔe ki takul Kirisi.

¹⁸ NGa ningə, təkɪ ki go rəbi majal lə dəw ki kare ba ki e Adam, ta ki gangi osi-n dɔ dije ti pəti ka kin ə, ki go rəbi nɛ ra ki dana lə dəw ki kare ba, ki e Jəju Kirisi, dije pəti Luwə a tidə-de dije ti ləne kadi isi ki dɔde taa biti ki nɔ ti.

¹⁹ Təkɪ, ki go rəbi təl rɔ go ta ti al lə dəw ki kare ba, dije pəti osi me majal ti ka kin ə, ki go rəbi təl rɔ go ta ti lə dəw ki kare ba, Luwə a ɔr-n ta dɔ kosi dije ti ngay tɔ.

²⁰ Loki ndu-kun tɛɛ ɔa, majal oji-n naa ki dɔ ti, nə loki majal oji naa ti ɔa, me-maji lə Luwə to mbar mbar ti ti wa ɔəy.

²¹ Təkɪ majal ɔ-n ɔe ki koy ka kin ə, me-maji lə Luwə ɔ ɔe

✱ 5:12 Kilə ngirə nɛ je 2.17; 3.6, 17-19

ki kaji mba kadi dije isi ki dɔde taa biti ki nɔ ti, ki takul Babe laje Jəju Kirisi tɔ.

6

Koy me majal ti, ə kisi kəm ba me Kirisi ti

¹ Ta ri ə kadi j-əli-naa me lo kin ti ə? Se kadi tə ji nayi-naa ki lo ra majal ti kadi tə me-maji lə Luwə to-n mbar mbar ki dɔje ti wa?

² Jagi, e be al. Tado j-əi dije ki j-oyi, ji gangi-naa ki majal, nga ra ban be ə kadi tə ji təli j-isi me majal ti bəy ə?

³ Igəri maji kadi j-əi pəti ki ji rai batəm mbata ti lə Jəju Kirisi, batəm kin tɔji kadi j-əi dije ki j-oyi naa ti ki Kirisi.

⁴ Ki go rəbi lə batəm kin, dibi-je naa ti sie, me koye ti. NGA ningə, təki Kirisi ii-n taa dan njé koy je ti ki tɔgi ki əti bəl ngay lə Bawje Luwə ka kin ə, je ka j-isi ki dɔje taa kisi ki sigi tɔ.

⁵ Ningə, kin ə re, j-ində rɔje naa ti ki Kirisi təki rɔjeti me koye ti ə, j-a j-ii taa lo koy ti, təki ii-n lo koy ti kin be tɔ.

⁶ Kadi ji gər maji təki, hal dəw ki to rɔjeti kəte kin, e ki bə-e kagi-dəsi ti ki Kirisi ngata, mba kadi tə majal ki rɔje ti e ki tuji kɔ, kadi je-n gin tɔgi ti lə majal al ngata.

⁷ Tado dəw ki oy, majal ɔ be dɔe ti al ngata.

⁸ Kin ə re j-oyi naa ti ki Kirisi ə, j-adi meje kadi j-a j-isi ki dɔje taa naa ti sie.

⁹ Ji gər kadi Kirisi ki j taa dan njé koy je ti kin, təl oy gogi al; koy aw ki tɔgi dɔe ti al ngata.

¹⁰ Kirisi ki oy, oy koy majal, ningə e koy ki nja kare par, mbata majal je pəti. Ningə ki basine kin, isi ki dəne taa mbata lə Luwə.

¹¹ Be tɔ ə, səi ka, maji kadi oi rəsi tə dije ki oyi koy majal, ningə isi ki dəsi taa mbata lə Luwə, me njiyə naa ti ki Kirisi.

¹² Maji kadi adi majal ɔ be dɔ rəsi ti al. Kadi itəli rəsi go ndigi ti lə darɔ al.

¹³ Adi ngon rəsi madi kare ra ne ki majal al, kadi təl ne ra kilə ki go rəbe ti al, al. Nə kadi uni rəsi ba pəti mbata kilə lə Luwə, tə dije ki ii taa dan njé koy je ti. Kadi darəsi ba pəti e mbata kilə lə Luwə, kadi təl ne ra kilə ki dana.

¹⁴ Lo kin ti, majal a ɔ be dəsi ti al, tado səi gin tɔgi ti lə ndu-kun al, nə me-maji lə Luwə ə e dəsi ti.

Gangi-naa ki majal mba təl-n rɔ go ndu Luwə ti

¹⁵ Ta ri ə kadi j-əl dɔ lo kin ti ə? Se j-a ji ra majal mbata ke ki je gin tɔgi ti lə ndu-kun al, nə je gin tɔgi ti lə me-maji lə Luwə yo wa? Jagi, e be al.

¹⁶ Igəri bəti kadi kin ə re un rɔi kadi ira kilə adi dəw madi bə, itəl bəə lə dəwe kin. Adi re uni rəsi kadi irai majal ningə, səi bəə lə majal kadi aw səsi koy ti, a re itəli rəsi go ndu Luwə ti tɔ ningə, təl rɔ go ti kin a aw səsi me ne ra ti ki dana tɔ.

¹⁷ Ji ra oyo Luwə mbata kəte səi bəə lə majal, nə ki ngəsine kin, itəli rəsi ki me ki kare go rəbi ne ndo ti ki maji ki ingəi.

18 Luwə taa səsi ji majal ti ilə səsi taa, adi itəli, səi gin tōgi ti lə nē ra ki dana ngata.

19 M-əl ta lə bəə tə nē ki majal ə se nē ra ki dana əi dije ə isi rai bəə ləde be, mbata re e be al ə, kasi al ləsi a ra kadi igəri me ta kin al. Təki kəte uni rəsi ba pəti indəi ta nē ti ki to nje, ki nē ra ki majal, ki a aw ki dəw kadi tə rə Luwə ka kin ə, maji kadi, ki ngəsine kin, uni rəsi indəi ta nē ra ti ki dana, ki a aw səsi adi ayi njay.

20 Dəkagilo ti ki səi bəə lə majal kin, usi səsi də nē ra ti ki dana al.

21 NGa ningə, e ri ə kadi a ingəi me nē ti kin bəy ə? Nē kin e nē ki mesi ole də ti ə adi səsi rəsəl, tadə ta təl tae e koy.

22 Ningə ki ngəsine kin, təki Luwə taa-n səsi ilə səsi taa, adi itəli bəə kilə je lie, kilə rasi a aw səsi me kay njay ti, kadi ta təl tae ə ingəi kaji ki biti ki nō ti.

23 Tadə nē kigə kirə majal e koy, ningə nē kadi ki Luwə adi-je kare e kaji ki biti ki nō ti, me njiyə naa ki Babe ləje Jəju Kirisi.

7

Nje kadi-me Kirisi e dəw ki e gin tōgi ti lə ndu-kun al

1 NGakom je ki konanm je, igəri maji kadi ta ki m-isi m-əl səsi kin, m-əl səsi tə dije ki gəri ndu-kun maji. Ningə ndu-kun aw ki tōgi də dəw ti loki dəw isi-n ki dəne taa bəy kin par.

2 E be ə, dəne ki taa ngaw, ndu-kun də-e naa ti ki ngawe, loki ngawe isi-n ki

dəne taa bəy kin par. A kin ə re ngawe oy ba, ndu-kun ki də-e naa ti ki ngawe kin e dəe ti al ngata.

3 Re ngawe isi ki dəne taa bəy ə təl taa dingəm ki rangi ningə, dije a ooi-e tə nje kuwə marim. A re ngawe oy ba, ndu-kun e dəe ti al ngata, adi re taa dingəm ki rangi ka, dəw a oo-e tə nje kuwə marim al.

4 Nē kin to be ki rəsi ti to. Səi dije ki oyi naa ti ki Kirisi, me darə ti, igangi-naa ki ndu-kun, adi səi lə dəw ki rangi ngata. Dəwe kin e Kirisi ki nje kī dan njé koy je ti, mba kadi kilə raje e yə Luwə.

5 Təki rəjeti, dəkagilo ti ki kəte j-isi ji ra-n ndigi lə darəje, ngur nē ra je ki majal, ki ndu-kun ndu-de ki taa, ədi rəne rəje ti, adi ji ra nē ki aw səje ki koy ti.

6 Nə ki ngəsine kin, ji goto gin ndu-kun ti, tadə j-oy, ji gangi-naa ki nē ki kəte uwə-je dangay ti. Adi ji ra kilə gin tōgi ti ki sigi, ki e tōgi lə NDil Luwə, bi ji ra kilə gin tōgi ti ki kəte ki e tōgi lə ndu-kun ki ndangi kin al ngata.

7 Ta kin mee nə ri ə? Tōji kadi ndu-kun e majal ə? Jagi, ndu-kun e majal al, nə ke ə, e ndu-kun ə e nje kəji-m majal kadi m-gər-e. Kin ə re ndu-kun əl-m ə nə: «A ira kəm-nda al,» al ə, re m-a m-gər nē ki bari-e kəm-nda al[☆].

8 Lo kin ti, majal ingə rəbi ki ndu-kun təl ade kin kadi ində-n kəm-nda je ki dangi dangi mem ti. Tadə kin ə re ndu-kun goto ə, majal a təl nē ki koy kə.

☆ 7:7 Tee ki taga 20.17; Dətərənom 5.21

⁹ Kæte loki ndu-kun goto bəy, m-isi kəm. Nə loki ndu-kun re, majal nga ə təl nje kisi kəm.

¹⁰ Nینگə mi, m-oy, adi ndu-kun ki kadi aw səm ki kaji ti ka kin, ki oji dəm, təl aw səm koy ti yo.

¹¹ Tado majal, ingə rəbi ki ndu-kun təl ade ka kin, adi ədi-m ki go rəbi lə ndu-kun, aw səm adi yo.

¹² Lo kin ti, ndu-kun ay njay, kun-ndu ay njay, e ne ki dana, e ne ki maji tə.

Dəw e gin təgi ti lə majal

¹³ *NDu-kun ki e ne ki maji, a təl kadi e rəbi kingə yo ləm al jagi. Nینگə e majal ə e nje re ki yo dəm ti, ki go rəbi lə ne ki maji, mba kadi təji-n rone ki taga, taa kadi təji-n təgine ki rəjeti ki e majal tə, ki go rəbi lə kun-ndu.

¹⁴ Ji gər kadi ndu-kun e ne lə NDil, nə mi, mi dəw ki me darə ti, ki majal ndogi-m.

¹⁵ Təki rəjeti, m-gər kəm ne je ki m-isi m-ra-de al. Ne ki m-ndigi ra kin ə, m-ra al, ningə ne ki nəl-m al kin taa m-ra tə.

¹⁶ Kin ə re e ne wa ki m-ndigi ra al kin taa m-ra ningə, m-ndigi də ti ki ndu-kun kadi e ne ki maji.

¹⁷ Lo kin ti, e mi ba m-isi ra ne al, nə e majal ki isi me rəm ti.

¹⁸ Tado m-gər kadi me rəm ti ki e darə ki tə kin, ne ra ki maji a isi titi al.

¹⁹ Tado m-ra ne ki maji ki m-ndigi ra kin al, ə ne ki majal ki m-ndigi ra al kin yo taa m-ra.

²⁰ Kin ə, e ne ki m-ndigi ra al yo ə m-ra ningə, e mi ba m-isi

ra al, nə e majal ki isi me rəm ti ə isi ra.

²¹ M-gər ndu kin kadi e be ngata: loki mi, m-ndigi kadi m-ra ne ki maji ba, ne ki majal yo ə re to ta kəm ti kadi m-ra.

²² Mem ti kərəki ba, m-ingə rənəl me ndu-kun ti lə Luwə.

²³ Nə m-gər me rəm ti kadi təgi madi ki rangi isi nə, isi rə ki ndigi ra ki e bəm ti. Təgi kin ra adi m-təl bəə lə majal ki isi me rəm ti.

²⁴⁻²⁵ Ki ne gər ləm, m-isi m-ra kilə bəə lə Luwə, nə me darə ti ki tə, m-isi m-ra kilə bəə lə majal ki ində təgine dəm ti. Mi dəw ki nje kəm-to-ndoo, dəw ki kadi a taa-m ji darə ti ki e ne lə yo kin goto. Təji e ki də Luwə ti ki aji-m ki go rəbi lə Bəbe ləje Jəju Kirisi!

8

Kisi ki də taa ki təgi lə NDil Luwə

¹ Ki basine kin, dije ki indəi rəde naa ti ki Kirisi, ta ki gangi goto dəde ti ngata.

² Tado təgi lə NDil Luwə ki nje kadi dəw isi ki dəne taa me kində rə naa ti ki Kirisi, taa-je ilə-je taa ji təgi ti lə majal ki təgi lə koy.

³ E ne ki ndu-kun lə *Mojj asi kadi ra al, mbata darə ki tə ra adi təge goto. Nə Luwə ra ne kin ki go rəbi lə NGone wa, ade kadi ər majal. Re ki darə ki titi-naa ki yə dəw ki nje ra majal, gangi-n ta də majal ti ki aw ki təgi də darə dəw ti.

⁴ Luwə ra be mba kadi ndigi ra ki dana lə ndu-kun lə Moji təl tane dəje ti, je ki j-isi njiyə ki go ndigi ti ləje al, nə j-isi njiyə

ki go ndigi ti læ NDil Luwə yo kin.

⁵ Təki rəjeti, dije ki isi gin tōgi ti læ darəde, isi rai ndigi læ darəde, nə dije ki isi gin tōgi læ NDil Luwə, isi rai ndigi læ NDil Luwə tō.

⁶ Ra ndigi læ darə, a aw ki dəw bə læ yo, nə ra ndigi læ NDil Luwə, a aw ki dəw ade ingə kaji, a ade ingə lapiya.

⁷ Ra ndigi læ darə, e təl dəw nje bə ti læ Luwə. Dəw ki nje ra ndigi læ darə, e dəw ki ilə dəne gin ndu-kun ti læ Luwə al, tadə asi kadi a ra al.

⁸ Dije ki isi gin tōgi ti læ darəde, asi kadi a rai nē ki nəl Luwə al.

⁹ NGa ningə səi je, isi gin tōgi ti læ darəsi al, nə isi gin tōgi ti læ NDil Luwə. MBata NDil Luwə isi mesi ti. Re dəw aw ki NDil Kirisi mene ti al ə, e dəw læ Kirisi al.

¹⁰ Re Kirisi isi mesi ti ə, darəsi kin a oy ə wa, mbata læ majal, nə NDil Luwə e kisi ki də taa læsi, mbata səi dije ki Luwə tidə səsi dije ti læne.

¹¹ A re NDil Luwə ki nje tēē ki Jəju dan njé koy je ti isi mesi ti ə, Luwə ki nje tēē ki Jəju dan njé koy je ti a adi darəsi ki koy təl isi kəm ki takul NDile ki isi mesi ti.

¹² Lo kin ti, gakom je ki dəne ki ki dingəm, j-awi ki kirə dōje ti, ningə e kirə læ darə kadi tə ji ra-n ndigi læ darə al.

¹³ Tadə re isi ta ra nē ti ki go ndigi ti læ darəsi ə a oyi. A re uni NDil Luwə, itəli kilə ra je læ darəsi ba, a isi ki dəsi taa tō.

¹⁴ MBata dije pəti ki NDil Luwə isi ər-de ta rəbi əi NGan læ Luwə.

¹⁵ Tadə NDil ki ingəi-e, e NDil ki kadi ra səsi bəə ti al, taa e NDil ki kadi təl ində bəl mesi ti bəy al tō. Nə e NDil ki nje ra səsi ngan koti ti. E ki ta rəbi læ NDil kin ə j-isi ji bar-n nē ki nduje ki taa boy j-ə nə: «Aba, Bawje*».

¹⁶ NDil wa kin ə e nje tōji ndilje kadi gər təki je ngan læ Luwə.

¹⁷ Ə re je ngan læ Luwə ba, je ka j-a j-ingə nē maji je ki Luwə un ndune dō ti kadi n-a n-adi dije læne kin tō. J-a j-ingə nē maji je kin naa ti ki Kirisi, mbata j-ingə kō naa ti sie, kadi je-n naa ti sie me tōba ti lie.

Tōba ki a re

¹⁸ M-gər maji kadi kō ki dəkagilo ti ki bone kin asi naa ki tōba ki Luwə a tēē ki dəe kadi ji gər kin al.

¹⁹ Nē kində je pəti isi rəle, isi ngəmi dəkagilo ki Luwə a tōji-n tōba læ ngan læne.

²⁰ Tadə nē kində je osi gin tōgi ti læ tōgi je ki ndade goto. E ki me ndigi læde wa al, nə e Luwə wa ə ndigi be kadi əi gin tōgi je ti kin.

²¹ Ningə isi indəi mede dō ti tō kadi ndō kare ə, a tēēi gin tōgi ti ki nje tuji-de ki uwə-de bəə ti kin. A tēēi gin ti kō mba kadi ingəi dədə naa ti ki ngan læ Luwə, taa kadi əi me tōba læ ngan læ Luwə tō.

²² Ki basine kin, ji gər kadi nē kində je kin pəti isi timai rusi rusi tə dəne ki ndoo ra-e be.

²³ Ningə e nē kində je par dərəde al, je ki j-ingə NDil

Luwə tə ne ki dəsəy dan kadi-kare je ti Luwə ka, ji timə rusi rusi tə, j-isi ji nginə kadi Luwə təl-je ngane ti, kadi taa-je ilə-je taa.

²⁴ Tado Luwə aji-je, nə e kin j-isi ji ngəm tae tə ngəm bəy. NGa ningə, re dəw oo ne ki isi ngəm tae ki kəmne ningə, e ne ki isi ngəm tae al ngata. Dəw ki kadi oo ne ki kəmne, ə təl isi ngəm tae tə ngəm bəy goto.

²⁵ A re ji ngəm ta ne ki j-o ki kəmje al ningə, ji ngəm tae ki kore me.

²⁶ E be tə ə, NDil Luwə isi re ra-n səje, me təgi goto ti ləje. Tado ji gər kəl ta ki Luwə təkī səbi kadi j-əl-e-n al, nə NDil Luwə wa isi əl sie ta toje ti ki ndu ki dəw asi gər me al.

²⁷ Ningə Luwə ki gər ngəmeje, gər ne ki NDil ndigi kadi əl-e, tado NDil isi əl ta ki Luwə, mbata maji lə dije lə Luwə, təkī Luwə wa ndigi-n.

²⁸ Ji gər kadi ne je pəti rai ne mba kadi maji ki dije ki ndigi Luwə, adi e dije ki e wa bar-de ki go kəji ti ləne.

²⁹ MBata njé ki Luwə gər-de kəte, ə un ndune dode ti kadi toi tə NGone Kirisi be, mba kadi Kirisi e-n ngon ki ngatəgi lə kosi ngakəje je.

³⁰ Adi e njé ki Luwə kəti-de kəte, Luwə bar-de tə, njé ki Luwə bar-de, ər ta dode ti tə, ningə njé ki ər ta dode ti, adide təba tə.

NDigi ki Luwə ndigi dəw, e ndigi ki bo ngay

³¹ Ta ki kadi j-əl də lo ti kin goto. Re Luwə e səje ə, dəw ki kadi a əsi-je ta goto.

³² Luwə ki un kə də NGone ti wa kə al, nə un-e ile kə mbata ti ləje pəti, a adi-je ne je pəti kare naa ti ki NGone.

³³ Dəw ki kadi a ində ta də dije ti ki Luwə kəti-de goto, mbata e Luwə wa ə ər ta dode ti.

³⁴ Dəw ki kadi a gangi ta dode ti goto, mbata Kirisi e nje koy. Ki bo ngay, e ə j taa dan njé koy je ti, isi də ji kə Luwə ti, isi əl ta ki Luwə ki mbata ləje.

³⁵ Dəw ki asi kadi a gangi-je naa ti ki ndigi ki Kirisi ndigi-je kin goto. E kəm-to-ndoo, ə se me-kə asi al, kində kəm-ndoo, ə se bə, ə se ndoo, ə se tuji, ə se koy, asi al.

³⁶ Makitibi lə Luwə əl ə nə: «MBata ləi, Koy e kadije ti bəsi ki sji je, kada je, ki lo səl je.

Dije ooi-je tə da je ki dəw isi aw səde lo təl-de ti be*.»

³⁷ Nə me ne je ti kin pəti, j-a ji təti rə ki təgi ki ngay ki nje ndigi-je adi-je.

³⁸ MBata m-gər maji, təkī rəjeti, kadi e koy al nim, e kisi ki də taa al nim, e malayka je al nim, e təgi lə ndil je ki majal al nim, e ne ki bone al nim, ne ki lo ti ti al nim, e təgi je ki me duniya ti al nim,

³⁹ e təgi je ki taa al nim, e ki nangi al nim, e ne kində madi al nim, ne madi kare ki kadi a gangi-je naa ti ki ndigi ki Luwə ndigi-je kin goto. E ndigi ki ndigi-je ki go rəbi lə Bəbe ləje Jəju Kirisi kin.

9

Luwə kəti ngan Isirayəl je tə dije ləne

1 Me kində rə naa ti ki Kirisi, ta ki m-aw tə m-əl kin e ta ki rəjeti bi e ta ngom al. NGa ningə, mem ki kəy wa ka, ki təgi lə NDil Luwə, ma naji də ta ti kin kadi e ta ki rəjeti.

2 Me kə ki bo ngay ra-m, ningə mem to-m ki də ndə je mbata ti

3 lə ngakom je ki gin koji ti ləm. M-ndigi kadi darəm wa, Luwə man-m, kadi m-gangi-naa ki Kirisi mbata maji ləde.

4 Adi e ngan *Isirayəl je, ki Luwə təl-de ngane ti, təji-de təba ləne adi gəri, un mindine adi-de, adi-de ndu-kun, adi isi kawi-naa nge ti, ilə ndune adi-de[☆],

5 taa əi gin koji ti lə kade je ki Luwə bar-de kəte. E əi je ə Kirisi tēē gin koji ti ləde tə. Kirisi ki e də ne je ti pəti. Maji kadi təji e də Luwə ti ki dəkagilo ki je ki dəkagilo je[☆].

6 E kin təji kadi ndu Luwə təl ne ki ndae goto al. Təki rəjeti, dije ki gin koji ti lə Isirayəl əi ngan Isirayəl je dərə al,

7 taa dije ki gin koji ti lə *Abirakam əi ngan tie je pəti al, tadə Luwə əl Abirakam ə nə: «E ki gin koji lə *Isaki ə j a ingə-n dije ki gin koji ti ləi[☆].»

8 Ne kin təji kadi ngan ti Abirakam pəti ə əi ngan lə Luwə al, nə e ngan je ki oji-de ki go kun-ndu ti lə Luwə ki un adi Abirakam ə əi ngane je ki rəjeti.

9 MBata Luwə un ndune be ə nə: «Dəkagiloe wa kin be ə, m-a m-re, ningə Sara a ingə

ngon kare[☆].»

10 Lo kin ti, gine gangi al bəy, Rəbeka ka e nōq bəy tə. E ki Isaki ki kare wa ka kin tə ə oji-n nga ndingə je ki joo.

11 NGa ningə, kəte nq koji ngan je ti kin, loki rai ne ki maji ki ne ki majal al bəy ə, Luwə kəti ki kare ki go me ndigi ti ləne mba kadi ndigi ra lie təl-n tane.

12 Luwə kəti ngon kare ki go ndigi ti lə dəw madi al, nə e ki go ndigi ti lie e Luwə ki bar-de, ə əl-n Rəbeka ə nə: «NGon ki ngatəgi a ra bəə lə e ki du[☆].»

13 Ta kin tēē təkə makitibi lə Luwə əl-n ə nə: «M-ndigi *Jakobi, ə m-mbati Esuwa[☆].»

14 Ta ki kadi j-əl də lo kin ti goto, Luwə e nje ra ne ki dana, ne ra ki dana al goto rəe ti jagi.

15 Tadə əl *Moji ə nə: «M-a m-ra maji ki dəw ki kadi m-ra sie maji, ə m-a m-o kəm-to-ndoo lə dəw ki kadi m-o kəm-to-ndoo lie tə[☆].»

16 E kin e ki go ndigi ti lə dəw madi al, taa e ki go kilə ti ki ra ngay al tə, nə e ki go ndigi ti lə Luwə ki nje koo kəm-to-ndoo.

17 E be tə ə, Luwə əl-n ta ngar Parawə me makitibi ti ləne ə nə: «E mi wa ə m-ində-i lo kin ti mba kadi m-əji-n təgim ki rəi ti, ə kadi təm bə-n ta dije ti pəti ki dənangi ti ne tə[☆].»

18 Lo kin ti, kadi ji gər təkə Luwə oo kəm-to-ndoo lə dəw ki go me ge ti ləne, ə adi me dəw ngə ki go me ndigi ti ləne tə.

☆ 9:4 Tēē ki taga 4.22; Dətərənom 7.6; Oje 11.1 ☆ 9:5 Knjk 2.29 ☆ 9:7 Kilə ngirə ne je 21.12 ☆ 9:9 Kilə ngirə ne je 18.10 ☆ 9:12 Kilə ngirə ne je 25.23 ☆ 9:13 Malasi 1.2-3 ☆ 9:15 Tēē ki taga 33.19 ☆ 9:17 Tēē ki taga 9.16

*Wongi ki koo kəm-to-ndoo
lə Luwə*

19 Dəw madi a əl-m ə nə re Luwə ra ne ki mee ndigi ningə, se ra ban ə isi aw ki ta ki dije bəy wa? Tado dəw ki kadi tə rə ndigi lie goto.

20 Nə i dəw kare par i nə ə kadi inaji ta Luwə ti ə? NGoo asi kadi a əl bane ə nə: «Mba ri ə ira-m adi m-to be,» wa al.

21 Nje kibə ngoo, asi kadi, ki wanji ki kare wa kin, ibə-n ngoo ki gate e ngay, ə ki wanji ki kare wa kin, ibə-n e ki gate e ngay al tə.

22 Lo kin ti, Luwə ndigi ngay kadi ɔji wongi ləne, ə adi dije gəri təge tə, nə ore mene ə təl ore bəy də dije ti ki asi tuji, kadi bunggi wongi ləne dəde ti, tuji-n-de kə.

23 Nə, Luwə ndigi ngay tə kadi n-təji təba ləne ki rə dije ti ki asi koo kəm-to-ndoo, ki ində dəde dana kəte mba kadi isi səne me təba ti ləne.

24 NGA ningə, dije kin e j-əi je ki Luwə bar-je. Bar-je dan *Jipi je ti par al, nə bar-je dan ndəgi dije ti ki əi Jipi je al tə.

25 Ningə e ta ki Luwə wa əl me makitibi ti lə Oje ə nə:

«Dije ki kəte əi dije ləm al,
M-bar-de dije ləm bone,
Ə dije ki kəte əi njé ndigi je ləm
al,

M-bar-de njé ndigi je ləm
bone».

26 NGA ningə, lo ti wa ki dije ali-de ti əi nə:

“Səi dije lə Luwə al” kin,
A bari-de ti, ngan lə Luwə ki
nje kisi kəm ba».

27 Ejay ilə mbe ki yane tə, ɔji-n də ngan *Isirayəl je ə nə: «Kin ə re ngan Isirayəl je bayi-naa tə yangira ki ta ba ti be ka, e njé ki madi je par ə a ingəi kaji.

28 Tado Babe əl ə nə ta ləne n-a n-təl tae kadi osi taga rapı nim, kalangi ba nim tə dənangi ti ne».

29 Ningə e tə ko ta ki Ejay wa ka əl bəy ə nə:

«Kin ə re Babe ki nje təgi pəti,
İyə dije madi tə gin koji ləje al
ə,

Re j-a ji to tə Sodom be,

Re j-a ji titi naa ki Gomər be».

*Isirayəl əi ki kaji ki re ki go
rəbi kadi-me Kirisi*

30 Ta ki kadi j-əl də ta ti kin ə to kin: dije ki gəri Luwə al, ki sangi rəbi kadi n-əi dije ki dana al, nə Luwə ɔr ta dəde ti adi təli dije ki dana. Təli dije ki dana ki go rəbi kadi-me Kirisi.

31 NGA ningə, ngan *Isirayəl je ki sangi kadi n-əi dije ki dana ki go rəbi lə ndu-kun taa, tēgi lo ndu-kun ti ka kin al.

32 Tēgi loe ti al mbata ooi kadi e ne ki n-a n-ingəi ki rəbi kilə ki ra yo bi ki rəbi kində me də ra maji ti lə Kirisi al. Lo kin ti, awi tigəi njade mbal ti, awi tə kosi.

33 Təki makitibi lə Luwə əl-n ə nə:

«Oi, me be bo ti ki Siyɔ,
M-ində mbal ki nje tigə dəw
nɔɔ,

E mbal ki nje tigə dəw kilə,
Nə dəw ki ade mene, ne a tule
naa ti al».

☆ 9:25 Oje 2.25 ☆ 9:26 Oje 2.1 ☆ 9:28 27-28: Ejay 10.22-23 ☆ 9:29 Ejay 1.9

☆ 9:33 Ejay 8.14-15

10

*Jipi je ki dije ki ai Jipi je al,
Bade e kare ba*

¹ NGakom je, ne ki uwə mem ngay ki m-isi m-dəji Luwə mbata ti lə *Jipi je, e kadi ingəi kaji.

² Tadə m-asi kadi m-ma naji ləde, təkɪ tingəi bil mbata ti lə Luwə, nə ke ə e tingə ki ne gər goto me ti.

³ Təkɪ rəjeti, gəri rəbi ki Luwə isi ər-n ta də dije ti al, adi isi sangi rəbi kin ki dode ai je wa. Lo kin ti, ai je, gotoi də rəbi ti ki Luwə isi ər-n ta də dije ti.

⁴ Tadə Kirisi ə e ta təl ta ndu-kun, mba kadi dəw ki ade mene ba, Luwə ər ta də dəwe ti.

*Kaji to mbata dəw ki ra ki
adi mene Babe*

⁵ *Moji wa əl ta ɔji-n də kər ta də ti ki go rəbi lə ndu-kun ə nə: «Dəw ki təl rone go ndu-kun ba, dəwe a aji ki rəbi lə ndu-kun ka kin*.»

⁶ Ningə ta ki ɔji də kər ta də ti ki rəbi kadi-me ə to kin: «Oti kadi əl mei ti ə nə: nə ə a aw dərə ti wa?» Tadə Kirisi j dərə ti ə re.

⁷ Taa, nə ə a aw ko wa ka, əl be al tə, tadə Kirisi j lo koy ti dan njé koy je ti.

⁸ Makitibi lə Luwə əl ə nə: «Ta lə Luwə e kadi ti basi, to tai ti kadi əl, e ngamei ti. E ta kin ə j-isi j-ilə mbe*.»

⁹ Təkɪ rəjeti, re ta tɛtə tai ti təkɪ Jəju e Babe, ə re adi ngamei kadi Luwə un-e taa dan njé koy je ti ba, a ingə kaji.

¹⁰ Tadə kadi-me ki j ngame ti ə Luwə a ər ta də dəw ti, ningə ta ki tɛtə ta dəw ti ə a aji dəw tə.

¹¹ Tadə makitibi lə Luwə əl ə nə: «Dəw ki ra ki ade mene, ne a tule naa ti al*.»

¹² Lo kin ti, dangi dangi goto dan *Jipi je ti ki dije ki ai Jipi je al. Pəti Babe ki kare wa kin ə e Babe ləde. E ki nje kadi ne maji dije pəti ki bai təe.

¹³ Tadə makitibi lə Luwə əl ə nə: «Dəw ki ra ki ba tə Babe a ingə kaji*.»

¹⁴ NGA ningə, kin ə dije adi-e mede al ə, lo kadi a bai təe goto, a kin ə dəw əl-de ta lie al ə, lo kadi a adi-e mede goto, a kin ə dəw ki nje kilə mbe ta lie goto ə, lo kadi a ooi ta lie goto tə.

¹⁵ A kin ə dije ki njé kaw kilə je gotoi ə, lo kadi dəw a ilə mbe ta lie goto tə. Makitibi lə Luwə əl ta də ti be ə nə: «E ne ki to rənəl ngay kadi dəw oo nja njé kilə mbe Poy Ta ki Maji*.»

¹⁶ Nə dije madi mbati təli rəde go Poy ta ti ki Maji. NGA ningə, Ejay dəji ta də lo kin ti ə nə: «Babe, dəw ki taa meje də mbe ti ki j-ilə kin goto*.»

¹⁷ Ji gər təkɪ dəw a adi mene ki go rəbi lə Poy Ta ki Maji ki oo, nga ningə, Poy Ta ki Maji kin, e mbe ta lə Kirisi.

¹⁸ Ə kadi m-dəji m-o se Jipi je ooi ta kin al bitɪ wa? OOi ta kin maji. Tadə makitibi lə Luwə əl ta də ti ə nə:

«NDu njé kilə mbe Poy Ta ki Maji aw ki də be je pəti, taa, dije ki isi dəbəy lo je ti ki dənangi ti ne

* 10:5 Ləbətiki 18.5

* 10:8 6-8: Dətarənom 9.4; 30.12-14

* 10:11 Ejay 28.16

* 10:13 Juwəl 3.5

* 10:15 Ejay 52.7

* 10:16 Ejay 53.1

* 10:18 Pa je 19.5

pəti ka, ta ki tade ti osi
mbide ti tɔ[☆].»

19 Ə kadi m-dəji m-o se ngan
*Isirayəl je gəri me ta ki 6a kin
al wa? Moji əl ta ki ta Luwə ti
dɔ lo kin ti ə nə:

«M-a m-adi jangi ra səsi dɔ dije
ti ki dəw gər ginde al,
M-a m-adi wongi ra səsi ngay
dɔ dije ti ki əi dije ki ne
gər ləde goto[☆].»

20 Ejay aw biti əl ta ki ta
Luwə ti ə nə:

«Dije ki sangi ka sangi-mi al,
ingəi-mi,
M-teɛ ki dɔm taga m-adi dije
ki dəji-mi ne madi al.»

21 Nə ki oji dɔ ngan Isirayəl
je, Moji ilə dɔ ti ə nə:

«NDɔ je pəti, m-ilə jim m-adi
dije ki njé təl rɔde go ta
ti al,

Dije ki njé tɔ rɔ[☆].»

11

*Luwə mbati ngan Isirayəl je
al*

1 M-dəji kadi m-o se Luwə
mbati dije ləne ki əi ngan
*Isirayəl je kin wa? Jagi,
Luwə mbati ngan Isirayəl je
al. MBata mi ki dɔm, mi
ngon Isirayəl, mi gin koji ti
lə *Abirakam, me koji ti lə
Bənjame.

2 Luwə mbati dije ləne al, əi
dije ki kəti-de kəte mari nu.
Səi je, ta ki nje kəl ta ki ta Luwə
ti Eli, əl me makitibi ti lə Luwə,
səki-n dɔ ngan Isirayəl je rɔ
Luwə ti kin, igəri maji.

3 Eli əl ə nə: «Bəbe, təli njé
kəl ta je ki tai ti pəti tigə, lo
je ki dije isi iləi kadi-kare ti

adi-ni kin, budi-de nangi mur
mur, e mi ki karm par ə m-
nay, ningə isi sangi kadi n-təli-
mi tɔ.»

4 Nə ta ki Luwə tur-e ti ə
to kin: «M-ngəm dije dibi siri
ta dangi, tə dije ləm, ki əsi
məkəsidi nangi nɔ yo bal ti
al[☆].»

5 Be tɔ ə, dɔkagilo ti ki 6one,
ngon 6uti ngan Isirayəl je
madi nayi-naa, kadi isi tə dije
ki Luwə kəti-de ki go me-maji
ti ləne.

6 Luwə kəti-de ki go me-maji
ti ləne, 6i e ki go kilə rade ti
al. Re e be al ningə, me-maji lə
Luwə kin a e me-maji ki rɔjeti
al.

7 Me ta kin nə ri ə? Mee nə
ne ki ngan Isirayəl je sangi,
ingəi nee al, ningə e dije ki
Luwə wa kəti-de ə ingəi. Ba
ndəge je, təli njé me ngə je.

8 Njé me ngə je təkə makitibi
lə Luwə əl-n ə nə:

«Luwə adi angalde oy njum,
Adi kəmde oo lo al,
Ningə adi mbide bəy ndəngirə
tɔ.
Ne kin ra ne biti 6one[☆].»

9 NGa ningə *Dabidi ka əl ta dɔ
lo kin ti tɔ ə nə:

«Kadi ne kuso rɔnəl ləde təl
gum kuwə-de,
Kadi təl bandi ki kadi osi ti,
Kadi e rəbi kosi, kadi e kində
koji.

10 Kadi kəmde tɔ adi ooi lo al,
Adi kəi gidide ki dɔkagilo je
pəti[☆].»

11 M-dəji kadi m-o se jigi ki
tigə *Jipi je ilə-de kin kadi a ii
taa al biti wa? Jagi, a ii taa, nə
ki go rəbi lə ne ra ki go ti al ki

☆ 10:19 Dətərənom 32.21 ☆ 10:21 Ejay 65.1-2 ☆ 11:4 3-4: 1 NGar je 19.10, 18

☆ 11:8 Dətərənom 29.3; Ejay 6.10 ☆ 11:10 9-10: Pa je 69.23-24

rai, ə ndəgi dije ingəi kaji. Ingəi kaji kadi jangi ra-n Jipi je.

12 NGa ningə, kin ə re ne ra ki go ti al lə Jipi je ki rai, təl maji lə dije pəti ki dənangi ti ne, kin ə tō ləde təl maji lə dije ki əi Jipi je al ningə, tōji kadi re indəi rōde ta kaji ti ki rō tīde 6a, maji ləde a to mbar mbar.

Kaji lə dije ki əi Jipi je al

13 Səi ki səi *Jipi je al, təki min nje kaw kilə ki rō dije ti ki əi Jipi je al, m-əl səsi kadi igəri təki m-piti kilə ki to jim ti.

14 M-piti mba kadi se a əsi dije ki gin koji ti ləm adi jangi ra-de, kadi tə ki madi je ingəi kaji wa.

15 Kin ə kər ki Luwə ər Jipi je gogi, e rəbi kulə noji naa ti lə Luwə əi ki dije ki dənangi ti ne ningə, təlde ki rō Luwə ti gogi a e ne ki maje e ngay. A e ki lo koy ti kaw lo kisi ki dō taa ti.

16 Ningə kin ə re dam mapa ki rai ki ko ki dəsəy e yə Luwə 6a, ndəgi mapa ba pəti e yəe tō, a kin ə ngirə kagi e yə Luwə 6a, bajie je əi yə Luwə tō.

17 Ningə *Isirayəl to tə kagi bini ki 6e be. Luwə gangi bajie je madi kō, ə uni-ni j ki j gin koji lə Isirayəl al, ki j kagi bini ki wale, re tiyəi-ni tode ti dan ndəge je ti, adi a dō ngirə bini ti ki 6e, isi njibi bote tō.

18 Ningə j, e ne ki kadi ikidi-n baji kagi je ki gangi-de kō kin al. Kin ə ina kadi ikidi-de ə, kadi mei ole dō ti təki e j ə a dō ngirəde ti 6i e ngirəde 6a a dōi ti al.

19 Dəmaji ə, a əl ə nə: «Gangi bajie je ə tiyəi-mi tode ti.»

20 Ningə e ki rōjeti kadi gangi-de mbata əi, ooi to ra maji lə Kirisi al, 6a j, tiyəi-ni tode ti mbata uwə kul ra maji lə Kirisi. Nə re e be ka, kadi ində gui al, adi 6əl rai tə ra yo.

21 Tado kin ə, kagi ki 6e wa mindi ka Luwə gangi bajie je ningə, kadi o rōi maji nə j taa a iyəi al jagi.

22 Kadi igər təki Luwə e nje ra maji ə kadi igər təki e dəw ki ngə ngay tō. Luwə e dəw ki ngə ki rō dije ti ki osi, ə e dəw ki nje ra maji ki rōi ti j tō. Nə ke ə, kadi a dō njai ti me ra maji ti lie kin. A re e be al ə, a gangi iləi kō tə baji kagi ki 6e kin be tō.

23 NGa ningə, ki əji dō ngan Isirayəl je, kin ə iyəi ta me ngə ləde ə, Luwə a təl kadi tiyə-de tode ti gogi mbata aw ki tōgi kadi tiyə-n-de gogi.

24 Kin ə j ki j baji kagi bini ki wale mindi, ə Luwə gangi re tiyəi ta kagi bini ti ki 6e ki e lo ləi al kin ningə, ngan Isirayəl je ki əi baji kagi bini ki 6e kin 6a, Luwə a təl tiyə-de maji gogi lo tode ti.

Ta ki dō kaji ti lə ngan Isirayəl je

25 NGakom je, m-ndigi kadi igəri gin ta lə Luwə ki to lo 6oyō ti kin, 6i kadi isi day al. Be al ə a oi rōsi tə njé gosi ki ngay. Ningə kadi igəri təki dam *Isirayəl je madi, mede a ngə biti kadi dije ki gəri Luwə al pəti, tēēi kaji ti.

26 Lo kin ti ngə ə yə Isirayəl je pəti a ingəi kaji təki makitibi lə Luwə əl-n ə nə:

«Nje taa dō dije a j Siyo ti ə a re,

A ɔr kal dɔ ta lə dije ki gin koji
ti lə Jakobɪ kɔ.

27 E kin ə e kun mindi ki a dɔɔ-
je naa ti səde,

Loki m-a m-ɔr majal ləde
kɔ*».

28 Kin ə ji go mbati ki *Jipi
je mbati Poy Ta ki Maji kin ɓa,
j-a j-ə nə əi njé ɓa je lə Luwə.
Ningə e kin ə e kaji ləsi. Nə re
ji go kɔti ki Luwə kɔti-de kin tɔ
ɓa, j-a j-ə nə Luwə ndigi-de ɓay
mbata ti lə kade je tɔ.

29 Tadɔ Luwə adi dɔw ne ə
təl taa jie ti al, taa ɓa dɔw ə təl
tuwe al tɔ.

30 Kəte mari, ali ta ta Luwə
ti, nə ɓasine, Luwə oo kəm-to-
ndoo ləsi, mbata kal ki Jipi je
ali tae.

31 Be tɔ ə, əi ka ali tae ɓone,
mba kadi Luwə oo-n kəm-to-
ndoo ləsi. Lo kin ti nga ningə,
əi ka Luwə a oo kəm-to-ndoo
ləde tɔ.

32 Tadɔ Luwə adi ta rəbi dije
pəti alii dɔ ta, mba kadi ɔji-n-
de me-maji ləne.

Tɔji ki dɔ Luwə ti

33 Ki rɔjeti, ne kingə lə Luwə
al dɔ lo, gosi, ki ne ɓar lie əti ɓəl
ki dum! Dɔw ki kadi ɓar me ta
ki gangi lie goto, dɔw ki kadi
ɓar kɔji ra lie goto.

34 E ə Makitibi lə Luwə əl-n ə
nə:
«Dɔw ki ɓar ta ki me ʔabe ti
goto,

Dɔw ki kadi ɔje ta goto*».

35 «Taa dɔw ki kadi un ne adi
Luwə kəte,
Kadi tɔ go ti ə Luwə ugə kire ka
goto tɔ*».

36 Tadɔ e Luwə ə ində ne je
pəti, ne je pəti toi ki takule,
mbata ti lie. Kadi tɔɓa e lə

Luwə ki dɔkagilo je ki dɔkagilo
je! *Amen!

12

Njiya ki nəl Kirisi

1 NGakom je, təkɪ Luwə ɔji-
n-je me-maji ləne ki taga adi ji
ɓari, m-ilə dingəm mesi ti kadi
uni darɔsi wa tɔ kadi-kare ki
kəm, indəi ta dangi tɔ ne ki nəl
Luwə, adi-e. E kin ə e kɔsi-gon
Luwə ki rɔjeti ki kadi ɔsi gone.

2 Ningə kadi uni go rəbi ne
ra ki dije isi rai dɔkagilo ti ki
ɓone kin al, nə kadi iyəi rɔsi
adi ne ɓar ki sigi ki Luwə adi
səsi kin, mbəl səsi. Lo kin ti,
a ɓari kəm ne ki e ne ki Luwə
ndigi: adi e ne ki maji, ne ki
nəl-e, ne ki go rəbe ti.

3 Ki takul kadi-kare ki Luwə
adi-m, m-əl dɔw ki ra dansi ti
kadi uni ta rɔsi ki al dɔ maji al,
nə kadi oi ta rɔsi ki go rəbe ti,
dɔw ki ra, ki go tɔgi kadi-me ti
lie ki Luwə ade.

4 Darɔje e kare ba, nə ngan
rɔje je əi dangi dangi. Ningə
nə nə aw ki kilə ləne ki sɔbi
dɔne.

5 Be tɔ ə, ji ɓay, nə je kare ba
me kində rɔ naa ti ki Kirisi. Je
ki dɔje dɔje, nə je ngan rɔ-naa
je.

6 Ningə, Luwə adi-je kadi-
kare je ki dangi dangi ki go
me-maji ti lie ki adi-n-je. Kin ə
re e kadi-kare kəl ta ki tae ti ə
adi ə, kadi ɪra-n kilə ki go kadi-
me Kirisi ti.

7 Kin ə re dɔw madi aw ki
kadi-kare ra kilə dan dije ti ə,
kadi ra kile; kin ə dɔw madi
aw ki kadi-kare ndo ne dije ə,
kadi ndo-de ne.

⁸ Kin ə dəw madi aw ki kadi-kare kilə dɪŋəm me dije ti ə, kadi ilə dɪŋəm mede ti; kin ə dəw madi aw ki kadi-kare kadi ne dije ə, kadi adi ki mēnda; kin ə dəw madi aw ki kadi-kare kər nɔ dije ə, kadi ɔr nɔde ki rɔ ki tɪ kati; kin ə dəw madi aw ki kadi-kare koo kəm-to-ndoo lə dije ə, kadi oo kəm-to-ndoo ləde ki rɔnəl.

⁹ Maji kadi ndigi-naa ki dansi ti e ndigi-naa ki rɔjeti. Ningə kadi ɔsi ne ki majal ngərangi, ə kadi uwai go ne ra ki maji ngə tɔ.

¹⁰ Maji kadi indigi-naa dansi ti ndigi-naa lə ngakonaa je. Ningə kadi dəw ki ra sangi kadi n-e taa n-buki madine je ti.

¹¹ Kadi səi dije ki njé ra kilə, ki dabi goto rəsi ti, ə irai kilə lə Bəbe ki me ki kare tɔ.

¹² Ningə kadi irai rɔnəl dɔ ne ti ki isi ngəmi tae, kadi ɔrəi mesi dɔ kɔ ti, ə uwai tɔgisi ba me kəl ta ti ki Luwə tɔ.

¹³ Kadi irai ki ngakɔsi je me ne je ti ki to rɔde, ə kadi uwai mba je ki rəsi ti maje.

¹⁴ Injangi dɔ dije ki nje kadi səsi kɔ; injangi dɔde bi imani-de al.

¹⁵ Irai rɔnəl ki dije ki isi rai rɔnəl, ə inɔi ki dije ki isi nɔi tɔ.

¹⁶ Maji kadi ndusi ɔsi gonaa ti. Isangi rəbi ne ra ki tɔba al, nə kadi isangi rəbi ne ra ki dɔe du. Ningə kadi ɔi rəsi tə njé gosi ki ngay al tɔ.

¹⁷ Re dəw ra səsi majal ə, ugəi-e kirə majal ki ra səsi kin ki majal al. Indəi dɔ rəsi ti kadi irai maji ta kəm dije ti pəti.

¹⁸ Kin ə re ta rəbi lapiya e rəsi ti, ə to kadi isangi ə, isangi adi lapiya to dansi ti ki dije pəti.

¹⁹ NGakom je, kadi səi je wa ugəi kirə majal ki dəw ra səsi al, nə iyəi wongi lə Luwə adi ɔdi dəwe. Tado Luwə əl me makitibi ti ləne ə nə:

«Mi ə mi nje kigə kirə majal ki dəw ra ki madine.

Dəw ki ra ne ki majal ki madine,

Mi ə m-a m-ɔje kəme to ti[☆].»

²⁰ Luwə ilə dɔ ti bəy tɔ ə nə: «Re bɔ ra nje bə ləi ə, ade ne uso,

Re kində ra-e ə, ade man ay.

Re ira be ningə,

A to tə yal por ə ɔy buki dɔe ti be[☆].»

²¹ Adi majal dum dɔi al, nə kadi idum dɔ majal ki maji ki ra.

13

Təl rɔ go ndu ti lə nje kɔbe je

¹ Kadi dəw ki ra ka təl rɔne go ndu ti lə njé kɔbe je ki isi dɔ be ti. Tado kɔbe ki to ban ban ka e Luwə ə e nje kadi dəw, ningə njé ki isi dɔ be ti, e Luwə ə ində-de.

² E mbata kin ə, dəw ki ində gune yə nje kɔbe ti, isi ɔsi ta ndu Luwə. Njé ki isi indəi gude yə nje kɔbe je ti, isi ndɔri ta ki gangi lə Luwə rəi ki dɔde ti.

³ Ningə, dije ki njé ra ne ki maji bə isi bəli njé kɔbe je al, nə e dije ki njé ra ne ki majal ə isi bəli-de. Ə re ige kadi ibəl nje kɔbe al bə, ira ne ki maji par ə a piti.

⁴ Tado nje koḅe e dāw ki isi ra kilā adi Luwə mba kadi kilā rasi e kilā ra ki maji. A kin ə re isi ira ne ki majal ɓa, iḅəl nje koḅe, mbata e kare ɓa aw ki ne kati al. Lokɪ nje koḅe gangi ta dɔ dāw ti ɓa, isi ra kilā lə Luwə, ɔji wongi lie dɔ dāw ti ki nje ra ne ki majal ade gər.

⁵ E mbata kin ə, maji ngay kadi dāw ilā dɔne gin tɔgi ti lə nje koḅe je. Ningə kadi ilā dɔne gin tɔgi ti mbata ɓəl wongi lə Luwə al, nə mbata mər ta ki maji ki me dāw ti ndigi kadi dāw ra be.

⁶ E gine kin tɔ ə isi igəi la-mbə, tado dije ki isi taai la-mbə jisi ti, əi dije ki Luwə adi-de kilā kin kadi rai.

⁷ Lo kin ti, maji kadi adi dāw ki ra ne ki sɔbi kadi adi-e. Adi la-mbə dāw ki sɔbi kadi adi-e la-mbə, adi ne ki gangi dɔsi ti dāw ki sɔbi kadi adi-e, iḅəli dāw ki sɔbi kadi iḅəli-e, ə ɔsi gon dāw ki sɔbi kadi ɔsi gone tɔ.

NDigi-naa ki yo je ki ne je

⁸ Adi kirə ne lə dāw madi to dɔsi ti al. Kirə ki kadi to dɔsi ti ɓa, kadi e kirə ndigi-naa ki kadi indigi-naa dansi ti ki yo je ki ne je par. Tado dāw ki nje ndigi madine, e dāw ki ra go ndu Luwə ti ilə taga pay.

⁹ M-əl be, mbata ndu-kun je lə Luwə əl ə nə: «A uwə marim al, a təl dāw al, a ɓogi al, a ndingə ne lə madi al.» Ningə ndu-kun je kin, ki ndəgi ndu-kun je ki rangi pəti, a ingə-de me ndu-kun ti ki kare ki ə nə: «A ndigi dāw madi tə darɔi j wa be» kin[☆].

¹⁰ Dāw ki nje ndigi dāw, a ra ne madi kare ki majal ki dāw madine al. Tado dāw ki nje ndigi madine, e dāw ki ra go ndu Luwə ti ilə taga pay.

Kisi dɔ nja ti mba təl Kirisi

¹¹ Igəri dɔkagilo ki j-isi ti ne kin maji, kadi e dɔkagilo ki kadi indəli dɔ ɓi ti ngata. MBata dɔkagilo ki kəte j-ilə-n ngirə kində meje dɔ ra maji ti lə Luwə kin, kaji e say səje ɓəy, nə ki ɓasine kin, kaji e rɔjeti ɓasi ngata.

¹² Lo ki ndɔ nay ngay al ngata, lo ki ti e ɓasi, ə maji kadi j-ɔsi ne ra je ki me til ti ngərangi, ə adi j-oti ne rɔ je ki kadi ji rɔi kada.

¹³ Adi pa njiyəsi e ki go rəbi ti ki maji, tə dije ki njé njiyə kada wangi. Kadi səi dije ki njé kuso ne kədi al nim, go kay kasi al nim, kadi səi njé kaya ki ra al nim, njé koo maji rɔde al nim, njé kəl ki njé ra jangi al nim.

¹⁴ Maji kadi oti Babe Jəju Kirisi rɔsi ti tə ne rɔ ləsi. Ningə kadi adi ndigi ra lə darɔ uwə mesi al, nə tə jii irai majal ki e ndigi ra lie.

14

Kadi dāw gangi ta dɔ ngokone ti al

¹ Dāw ki e tɔ me kadi-me Kirisi ti, maji kadi uwəi-e ki rɔsi ti ki kanji kadi igangi ta dɔ ne ti ki to mee ti.

² Dɔmaji ə dāw madi, aw ki kadi-me ki uso-n ne je pəti kare, ki kanji kadi mee uwe ki

☆ 13:9 Tee ki taga 20.13-17; Dətarənom 5.17-21; Ləbətiki 19.18

ta, ningə e ki nungi, ki kadi-me lie e ki tɔ, ɔ mbi kam par tɔ.

³ Lo kin ti, sɔbi kadi dəw ki nje kuso ne je pəti, kidi dəw ki nje kuso ne je madi al kin al, ningə dəw ki nje kuso ne je madi al, maji kadi kidi dəw ki nje kuso ne je pəti al tɔ, tadɔ e ka Luwə uwe ki rone ti tɔ.

⁴ I nɔ ə kadi igangi ta dɔ njé ra kilə ti lə dəw ki rangi ə? Re uwə rone ba ta kilə ti ə se osi nangi ka, e kin e ta lə bae. Ningə a uwə rone ba taa, tadɔ Babe aw ki tɔgi kadi ade uwə-n rone ba.

⁵ Dəw madi a ə lə nə ndɔ je madi itə naa, ə dəw ki nungi a ə nə ndɔ je asi-naa pəti tɔ. Nə maji kadi dəw ki ra ka aw ki me ki kare dɔ ndu ti lie ki a dɔ ti.

⁶ Dəw ki oo kadi ndɔ madi itə ndəgi ndɔ je madi kin, ə mba kɔsi-n gon Luwə, ə dəw ki uso ne je pəti, uso kadi ɔsi-n gon Luwə tɔ, mbata ra oyo Luwə dɔ ti. Taa dəw ki uso ne je pəti al ka, ra mbata kɔsi-gon Luwə tɔ, tadɔ ra oyo Luwə dɔ ti tɔ.

⁷ Təki rɔjeti, dəw ki danje ti ki kadi isi ki dɔne taa kisi ləne wa goto, taa dəw ki danje ti ki kadi oy koy ləne wa ka goto tɔ.

⁸ Re j-isi ki dɔje taa ə e mbata lə Babe, a re j-oy ə j-oy mbata lə Babe tɔ. Adi kin ə re e-n kisi ki dɔ taa, ə se e-n koy ka, je ne lə Babe.

⁹ Tadɔ Kirisi oy, j lo koy ti mba kadi e-n Ba njé koy je ki njé kisi kəm je.

¹⁰ NGa j, ra ban ə isi gangi ta dɔ ngokɔi ti ə? Ra ban ə isi ikidi ngokɔi ə? Kare kare pəti, j-a ji

tɔje j-ai ta kəm Luwə ti kadi a gangi ta dɔje ti.

¹¹ Tadɔ Babe ə l me Makitibi ti ləne ə nə:

«Mi Babe, təki m-isi-n ki dɔm taa, m-əl səsi təki:

Dije pəti a ɔsi məkəsidi nangi nɔm ti,

Dije pəti a iləi tɔji dɔm ti*.»

¹² Lo kin ti, dəw ki ra a idə kɔr kilə rane ki sɔbi dɔne wa nɔ Luwə ti.

¹³ Adi ji taai kəə ta gangi ta dɔ-naa ti. Ningə kadi isangi rəbi kadi iləi jigi nɔ ngokɔsi ti al. Həi jigi adi tige ile, ə se aw sie adi osi me ne ki majal ti al.

¹⁴ M-gər, to ay njay ki takul Babe Jəju, təki ne ki to nje goto. A re dəw madi oo kadi ne madi e ki to nje ɔa, to nje mbata ti lə dəwe wa kin.

¹⁵ Re ituji me ngokɔi mbata lə ne ki isi uso ningə, isi njiyə ki go rəbi ndigi-naa ti al jagi. Igɔ rɔi maji, kadi ta lə ne kuso par ə adi dəw ki Kirisi oy mbata ti lie kin aw-n tuji ti al.

¹⁶ Kadi ne ki e ne ki maji ki rɔsi ti, təl ne ki kadi ndəgi dije əli ta ki majal dɔ ti al.

¹⁷ Tadɔ kɔbe lə Luwə e ta lə ne kuso ki ne kay al, nə e ta lə ne ra ki dana, ta lə lapiya ki rɔnəl ki NDil ki ay njay adi dəw.

¹⁸ Dəw ki isi ra kilə lə Kirisi ki go rəbe kin, e dəw ki nje ra ne ki nəl Luwə nim, dije ndigi ta lie nim tɔ.

¹⁹ Adi ji sangi rəbi ki kadi re ki lapiya nim, rəbi ki kadi ji tɔgi naa ti me kadi-me ti nim.

²⁰ Maji kadi ituji kilə lə Luwə mbata lə ne kuso al. E ki rɔjeti kadi ne kuso je pəti dəw a uso,

nə e go rəbe ti al kadi dəw uso ne ki kadi təl jigī tigə ngokəe ile me ne ki majal ti.

²¹ Maji ki ngay, e kadi dəw uso da al nim, ay kasi al nim, kadi ra ne madi kare ki kadi tigə ngokəe ile al.

²² Kadi-me lai ki a do ti kin, ingəm tə yai no Luwə ti. Maji-kur e do dəw ti ki me uwe ki ta do rəbi ti lie al.

²³ Nə dəw ki me uwe ki ta do ne ti ki isi uso, ta ki gangi e dœe ti, mbata e dəw ki kilə rae e ki go kadi-me ti al. NGa ningə, ji gər kadi ne je pəti ki dəw ra-de ki go kadi-me ti al, e majal.

15

Kadi dəw sangi rəbi ne ki kadi adi rənəl madine

¹ J-ai ki j-awi ki tōgi me NDil ti, maji kadi ji gəti njé je ki ai to je, ki kanji sangi rəbi ne ki nəl meje.

² Maji kadi dəw ki ra danje ti sangi kadi ra ne ki nəl ngokone. Ra ne ki nəl-e ki mba maji lie kadi tōgi-n me ndil ti.

³ Kirisi ki dœe, sangi ne ki nəl rœne al, nə təkī Makitibi lə Luwə əl-n: «Ne taji je ki sœbi kadi aw ki dœi ti, təl ki dœe ti yo[☆].»

⁴ NGa ningə, ne je pəti ki ndangi me Makitibi ti dœkagilo ti ki kœte kin, ndangi mba kadi tə təl ne ndo mbata ti ləje. Makitibi ndo-je kadi kore me ki kuwə tōgi ba ləje re ki kində me do ti.

⁵ Maji kadi Luwə ki nje re ki kore me ki kuwə tōgi ba ra

adi tasi asi-naa maji təkī Jəju Kirisi ndigi-n.

⁶ Lo kin ti, a ilai tōji do Luwə ti ki e Baw Babe ləje Jəju Kirisi ki me ki kare ki ndu ki kare.

Poy Ta ki Maji mbata lə dije pəti

⁷ Uwəi naa rœ naa ti yo je ne je təkī Kirisi uwə-n sœsi rœne ti kin be, mba kadi Luwə ingə-n tœba.

⁸ Təkī rœjeti, m-əl sœsi, Kirisi təl nje ra kilə lə *Jipi je mba kadi təl-n ta ndu-kun ki Luwə un adi kade je.

⁹ Taa re mba kadi dije ki ai Jipi je al, ilai tōji do Luwə ti mbata me-maji lie, təkī Makitibi lə Luwə əl-n ə:

«M-a m-piti dan gin be je ti ki dangi dangi,

Taa m-a m-osi pa m-ilə-n tōji dœi ti tœ[☆].»

¹⁰ Ningə təl əl bəy ə nə:
«Sai gin be je ki dangi dangi,
irai rœnəl ki dije lə Babe[☆].»

¹¹ Bəy tœ:
«Ilai tōji do Babe ti, sai gin be je pəti,

Osi pa, ipiti-e-n, sai gin dije pəti^{☆!}»

¹² Nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay əl tœ ə nə:

«Dəw ki gin koji ti lə Jœse kare a re,

E ə a j taa kadi a o be do gin be je ti ki dangi dangi,

Ningə e tœ ə gin bee je kin a indai mede dœe ti[☆].»

¹³ Kadi Luwə ki e nje re ki ne kində me do ti, adi rœnəl, ki lapiya lie tœ sœsi biyə ti, me kadi-me ti. Ningə kadi tōgi

☆ 15:3 Pa je 69.10 ☆ 15:9 Pa je 18.50; 2 Samiyəl 22.50 ☆ 15:10 Dətərənom 32.43

☆ 15:11 Pa je 117.1 ☆ 15:12 Ejay 11.10

NDil Luwə adi kində me də ti ləsi aw ki kəte kəte tə.

Kilə lə Pol

14 NGakom je, ki oji dəsi, mi ki dəm, m-gər maji, kadi mər ta ki maji rosi mesi, ne gər ki dum səsi goto, taa asi gaki kadi adi-naa ta kəji yo je ki ne je tə.

15 Be ka, ki madi je, m-ndangi makitibi ki təge to m-adi səsi kadi m-ole-n mesi. Ningə m-ra be oji də maji ki Luwə ra səm.

16 Luwə ra adi m-un rəm m-ilə kə mbata kilə lə Jəju Kirisi ki rə dije ti ki əi *Jipi je al. Indəm ta dangi kadi m-ilə mbə Poy Ta ki Maji lie, kadi dije ki əi Jipi je al təli kadi-kare ki nəl Luwə, kadi-kare ki NDil Luwə e də ti.

17 Asi kadi m-ində gum me tə Jəju Kirisi ti oji-n də kilə lə Luwə.

18 NGa ningə, re m-əl ta 6a, m-əl ta də ne ti kare ba par, adi e kun ki Kirisi un-m ra-n kilə adi dije ki əi Jipi je al təli rəde go ndue ti kin. Kirisi ra kilə ki ta ki tam ti nim, ki kilə ram nim,

19 taa ki təgi ne kəji je, ki ne je ki əti 6əl, ki təgi lə NDil Luwə. Be ə, j Jorijaləm ti bitit tē-n Hiri ti, m-ilə mbə Poy Ta ki Maji lə Kirisi ki lo je pəti.

20 Ningə m-ndigi ngay kadi m-ilə mbə Poy Ta ki Maji lo ki tə Kirisi 6a ti al 6əy par, mba kadi m-ində ngirə kilə ləm də kilə ti ki dəw madi ində ngire kəte al.

21 Lok i m-ra be kin 6a, m-ra tək i Makitibi lə Luwə əl-n ə nə: «Dije ki dəw ilə-de mbə ta lie al a ooi-e,

ə dije ki ta lie osi mbide ti al, a gəri me ta kin tə*».

Kəji ra lə Pol

22 E kin ə e ne ki ogi-m ta rəbi ki dəkagilo je pəti kadi m-aw rəsi ti.

23 Nə ki 6asine kin, m-aw ki lo madi ki kadi m-ra kilə ti go lo je ti kin al ngata. E be ə, asi 6al ngay 6one, m-ndingə kadi m-aw rəsi ti.

24 M-a m-aw dəkagilo ti ki m-a m-aw-n İsipay ti. Tado, m-ində mem ti kadi kawm ə, m-a m-tē dəsi ti kadi m-o səsi, ningə kadi irai səm adi m-aw m-tē titi. Nə ke ə, m-a m-o səsi kadi ngure ər dəm ti ndəy 6əy taa m-a m-gangi m-aw.

25 Ningə ki 6asine kin, m-isi m-aw Jorijaləm ti mba ra ki dije lə Luwə ki isi nu.

26 Tado dije lə Luwə ki isi dənangi Masəduwan ti ki dənangi Akay ti uni ndude kawi ne kadi n-rai ki njé ndoo je ki dan dije ti lə Luwə ki isi Jorijaləm ti.

27 Uni ndude rai ne kin, ningə e ne ki səbi kadi rai səde be wa. Tado kəte, dije ki əi *Jipi je al ingəi ne maji ki go NDil ti rəde ti əi ki əi Jipi je, ningə 6asine səbi kadi dije ki əi Jipi je al, rai ki Jipi je ki ne ki e ne maji lə darə ki to jide ti tə.

28 Be ə, re m-ra kilə kin gine gangi, adi m-ilə kande ne kaw kin ji dije ti lə Luwə ki Jorijaləm 6a, m-a m-aw İsipay ti ki rəbi ki dəsi ti.

29 M-gər kadi kawm ki m-a m-aw ki rəsi ti, m-a m-aw ki njangi də lə Kirisi ki to mbar mbar.

³⁰ NGakom je, m-ilə dɪngəm mesi ti ki takul Bəbe ləje Jəju Kirisi, ki takul ndigi-naa lə NDil Luwə, kadi indəi rəsi naa ti səm, irəi ki kəl ta ki Luwə mbata ti ləm.

³¹ Əli ta ki Luwə mba kadi taa-m ji njé me ngə je ti ki Jude, taa kadi tə kadi-kare ki m-a m-aw-n Jorijaləm kin ka, dije lə Luwə taai ki rənəl tə.

³² Lo kin ti, m-a m-aw m-təe rəsi ti ki rənəl, ningə re Luwə ndigi 6a, m-a m-uwə-n kə rəm rəsi ti ndəy tə.

³³ Kadi Luwə ki nje kadi Lapiya e naa ti səsi pəti. *Amen!

16

Kuwə ji-naa

¹ M-ilə konanje Pəbe ki e diyakir dan njé kaw-naa je ti ki me 6e ti ki Səkirə kin jisi ti[☆].

² M-dəji səsi kadi uwəi-e ki rosi ti me tə Bəbe ti, uwəi-e rəsi ti kuwə ki asi ta tə dəw lə Luwə. Adi rəsi, irai sie me ne je ti pəti ki aw ki ndooe, tadə e dəne ki ra ki dije ngay, taa mi wa ki dəm ka ra səm tə.

³ Uwəi ji Pirisika əi ki Akilasi adi-mi, əi madi-kiləm je me kilə ti lə Jəju Kirisi[☆].

⁴ Əi je ə uni rəde, iləi kə, ajji-mi. Ningə e mi ki karm ə m-ra-de oyo al, nə e njé kaw-naa je pəti, ki əi *Jipi je al ə rai-de oyo.

⁵ Uwəi ji njé kaw-naa je ki isi me kəy ti ləde adi-mi tə. Uwəi ji nje ndigi ləm Epaynəti adi-mi, e ə e dəw ki dəsəy ki adi mene Kirisi dənangi Aji ti.

⁶ Uwəi ji Mari ki e dəw ki ra kilə ngay mbata ti ləsi kin adi-mi.

⁷ Uwəi ji nojim je Andironikusi əi ki Juniyasi ki əi madi dangay je ləm kin adi-mi. Əi njé kaw kilə je ki dije gəri gode maji ngay dan madide je ti, taa adi mede Kirisi nəm ti wa 6əy.

⁸ Uwəi ji nje ndigi ləm me tə Bəbe ti Ampiliyatusi adi-mi.

⁹ Uwəi ji madi-kiləje me kilə ti lə Kirisi, Urbe əi ki nje ndigi ləm ki ngay Isitasi adi-mi.

¹⁰ Uwəi ji Apələsi ki e dəw ki toji kadi ki adi mene Kirisi ki taga kin adi-mi. Uwəi ji dije ki me kəy ti lə Arisitobul adi-mi tə.

¹¹ Uwəi ji nojim Erodiyō adi-mi, taa uwəi ji dije ki me kəy ti lə Narsisi ki adi mede Bəbe adi-mi tə.

¹² Uwəi ji Tirpən əi ki Tirpoji ki əi dəne je ki rai kilə lə Luwə ngay kin adi-mi, taa uwəi ji konanm Pərsidi ki e dəne ki ra kilə lə Luwə ngay tə kin adi-mi.

¹³ Uwəi ji Rupusi[☆] ki e dəw ki Luwə kəte kin adi-mi, taa uwəi ji kəe ki e kom tə kin adi-mi.

¹⁴ Uwəi ji Asekirti nim, Piləgo nim, Ərməsi nim, Patirobasi nim, Ərmasi nim, ki ndəgi ngakoje je ki əi səde kin adi-mi.

¹⁵ Uwəi ji Pilologi əi ki Juli adi-mi, uwəi ji Nəre əi ki konanne adi-mi, taa uwəi ji Olimpasi ki dije lə Luwə pəti ki əi sie adi-mi tə.

¹⁶ Uwəi ji-naa kare kare ki kuwə-naa rə naa ti ki toji kadi

☆ 16:1 Knjk 18.18

☆ 16:3 Knjk 18.2

☆ 16:13 Mk 15.21

sai ngakonaa je ki me Kirisi ti.
*NJé kaw-naa je la Kirisi pæti
uwæi jisi.

Ta ki dæbæy ti

17 NGakom je, m-ilæ dingæm
mesi ti kadi indæi kæm-kædi
dærsi æji-n dæ dije ki njé re ki
gangi-naa dansi ti, ki nje buki
dije wale kadi tæi ræ nje ndo
ki sæi ingæi. Maji kadi æri ræsi
ræde ti kæ.

18 Tado ko dije ki be kin, isi
rai kilæ læ Babe læje Kirisi al, næ
isi rai kilæ mba kandade yo. Ki
kuji ta je ki tade ti, ki to-naa pe
pe, æ isi ædi dije ki kæmde tijæ dæ
næ ki majal ti al.

19 Ki æji dæsi, dije pæti gæri tæl
ræ go ta ti læsi. Lo kin ti, m-
ra rænæl æji-n dæsi. NGa ningæ
m-ndigi kadi kæmsi tijæ dæ næ
ki maji ti, æ kadi kæmsi ay njay
kadi æri ræsi kæ me næ ki majal
ti.

20 Ningæ Luwæ ki nje re ki
lapiya a rigiji dæ *Sata gin
njasi ti basine. Maji kadi me-
maji læ Babe læje Jæju Kirisi e
naa ti sæsi.

21 Madi kilæm Timote[☆] uwæ
jisi, taa nojim je Lusiyusi nim,
Jasæ æi ki Sosipatær nim uwæi
jisi.

22 Ningæ mi Tærtiyusi ki nje
ndangi makitibi læ Pol kin, m-
uwæ jisi me kindæ ræ naa ti læ
Babe.

23 Gayusi[☆] ki m-isi bæ lie uwæ
jisi. Erasi[☆] ki e nje ngæm la ki
me bæ bo ti ki ne uwæ jisi, taa
ngokoje Kartusi ka uwæ jisi tæ.

[
24 Kadi me-maji læ Babe læje
Jæju Kirisi e naa ti sæsi pæti.]

Kilæ tæji ki dæ Babe ti

25 Tæji ki dæ Luwæ ti ki asi
kadi adi sæsi tægi ki go ræbi læ
Poy Ta ki Maji læ Jæju Kirisi ki
m-ilæ sæsi mbæe. Ki ræbi læ Poy
Ta ki Maji kin, Luwæ tæe ki dæ
næ ki to lo bæyæ ti lo kilæ ngire ti
nu,

26 næ basine gine tæe taga
wangi kin. Gine tæe ki taga
wangi ki ræ dije ti ki æi *Jipi
je al, ki takul makitibi ki njé
kæl ta ki ta Luwæ ti ndangi.
NDangi ki go ndu ti læ Luwæ ki
nje kisi biti ki næ ti kadi dije ki
æi Jipi je al adii mede Luwæ, æ
kadi tæli ræde go ndue ti.

27 Tæji ki dæ Luwæ ti ki e
ki karne ba æ e nje gosi, ki
dækagilo ki dækagilo me tæ Jæju
Kirisi ti. *Amen!

Makitibi ki dōsay ki Pol ndangi adi Korēti je

*Ta ki dō makitibi ti ki dōsay
ki Pol ndangi adi Korēti je*

MBa lə Pol ki kō joo ki mba kilə mbē Poy Ta ki Maji ki aw, aw tēē Korēti ti ki e 6e bo kare ki dōnangi Girəsi ti. Loki Pol aw tēē Korēti ti, isi ti nōō ra nay dōgi gide jijoo. Ningə njé kaw-naa je ki Pol ində ngirəde, əi dije ki əi Jipi je al, ki əi njé tō 6a je al.

Korēti e 6e bo ki ne kingə e ngay me ti ki takul toe kadi ba bo ti ki ra adi bato je rəi ngay titi. Njé ra gati je uwəi naa ti be, taa njé ne gər je ki dangi dangi ka əi ngay me ti tō. Nə ne kare ki majal, kaya ki ra rosi mee. Ra adi njé kaw-naa je ki əi ngə 6əy kin, ne je ngay tilə-de naa ti. Lo kin ti, Pol ga ta ngay dode ti, tado loki iyə-de ə aw lo ki rangi ti, nja naa ti naa ti, ingə poyde ki ade rənəl al. E be ə, ndangi-n makitibi ki asi sə be adi-de. Makitibi je ki joo ə j-ingə-de me Kilə-mindi ti ki sigi ne kin, nə njé ki joo dəw gər lo ki tade ti ti al. Pol əl ta ləde: ki kare me 1 Kor 5.9-13, ə e ki nungi me 2 Kor 2.3 tō. Ningə makitibi je ki joo ki j-ingə dan made je ti ne kin, Pol ndangi-de dəkagilo mba ti lie ki kō mitə ki mba kilə mbē Poy Ta ki Maji. Ki dōsay Pol ndange Epəji ti, ə e ki kō joo ndange Epəji ti wa tō ə se dōnangi Masəduwan ti wa be.

Me makitibi ti ki dōsay kin, go ta kuwə ji-naa ti, ki kəl ta ki Luwə ki mbata maji lie ki ra (1.1-9), Pol dəji njé kaw-naa je ki Korēti ti kadi indəi ngangigangi-naa ki to dande ti kin nim (1.10-4.21), kadi əsi kaya ki ra ngərangi nim (5), kadi iyəi ta kaw ki ndu kasi-naa al ki dande ti nō njé gangi ta je ti ki gəri Luwə al kin nim tō (6.1-11). Pol təl a nōō əl-de 6əy tō kadi gəri lo kində kəmde go darəde ti ki e kəy kisi NDil Luwə kin tō (6.12-20). Ningə go ta kōji je ti kin, Pol tur ta je ti ki dangi dangi ki njé kaw-naa je dəji-e me makitibi ti ki iləi adi-e. Adi e ta ki oji dō:

Taa-naa (7);

Ta ki dō kuso da je ti ki awi nō kagi yo je ti, ki ta ki dō pa njiyəde me ne je ti pəti ki aw naa ti ki yə Luwə al (8.1-11.1);

Ta ki dō njé kaw-naa je ti ki ne kuso lə Babe (11.2-34);

Ta ki dō kadi-kare je ti lə NDil Luwə (12-14);

Ki ta ki dō ki njé koy je lo koy ti (15).

Pol təl ta makitibi ləne ki poy ta je madi tō (ta ki dō ne kaw ti nim, ndigi ra je lə Pol nim...), kuwə ji-naa tō (16).

Me ne je ti pəti ki asi-naa al dan Korēti je ti kin, Pol əl-de təkəi təl rō go ndu ti lə Kirisi par ə a ra kadi ne je asi-naa. NGa ningə ndigi-naa ki rəjeti lə ngakonaa je ə e rəbi ki maji itə rəbi je pəti tō (13).

Kuwə ji-naa

¹ Mi Pol ki Luwə 6ar-m, ki go me ndigi ti lie kadi mi nje

kaw kilə lə Jəju Kirisi, naa ti ki ngokoje Sositan[☆],

² j-uwə jisi səi njé kaw-naa je ki isi Korēti[☆] ti, j-uwə jisi səi njé ki Luwə ər səsi me majal ti kə ki go rəbi kində rə naa ti ki Jəju Kirisi, j-uwə jisi səi njé ki Luwə 6ar səsi tə dije ki kay njay ləne, j-uwə jisi səi dije pəti ki, me lo je ti ki dangi dangi, isi 6ai tə Babe ləje Jəju Kirisi, Babe ləsi ki Babe ləje.

³ Kadi me-maji ki kisi-maje lə Bawje Luwə əi ki Babe Jəju Kirisi e dəsi ti.

Ra maji lə Luwə me Kirisi ti

⁴ M-ra oyo Luwə ləm ki ndo je ndo je ki mbata ləsi. M-ra-e oyo ɔji də me-maji lie ki to dəsi ti me kində rə naa ti ki Jəju Kirisi.

⁵ Tadə me kində rə naa ti ki Kirisi kin ə maji ur-n səsi me kuji ta ti ki me ne ɔər ti.

⁶ Naji ki ma ki də Kirisi ti e ki ma ki tɔgi dansi ti,

⁷ adi kadi-kare madi kare ki du səsi goto. Isi ingəmi ndo ki Babe ləje Jəju Kirisi a tɛɛ-n hɔy.

⁸ Kirisi wa ki dəne a adi səsi tɔgi kadi uwəi rəsi ba bitə dɔbəy ndo ti. A adi uwəi rəsi ba mba kadi ndo təl-e 6a səi ki ta dəsi ti al.

⁹ MBata Luwə ki nje 6ar səsi, ilə səsi naa ti ki NGone Jəju Kirisi ki Babe ləje, e Luwə ki nje ka də ndune ti.

¹⁰ NGakom je, m-ndəji səsi me tə Babe ti ləje Jəju Kirisi kadi adi ndusi e naa ti. Adi gangi-naa goto dansi ti. Maji kadi adi tagasi je ki angalsi je e naa ti kare ba.

¹¹ MBa ri ə m-əl ta kin be wa? M-əl be mbata dije ki Kolowe ti əli-mi ta ki dəsi ti adi-m m-o.

¹² Ningə ne ki m-ge kadi m-əl səsi, m-o təkə dansi ti dəw madi ə nə: «Mi dəw lə Pol», ki nungi ə nə: «Mi dəw lə Apolosi[☆]», ki rangi ə nə: «Mi dəw lə Piyər», ə e ki rangi 6əy ə nə: «Mi lə Kirisi».

¹³ Ə se Kirisi e ki gangi rəne dana wa? Se e Pol ə 6əi-e də kagi-dəsi ti mbata ləsi wa? Se rai səsi batəm me tə Pol ti wa?

¹⁴ M-ra oyo Luwə təkə ra adi m-ra batəm dəw madi kare dansi ti al. Dije ki m-ra-de batəm e Kirisipusi[☆] əi ki Gayusi par.

¹⁵ Dəw madi kare ki a ə nə rai ne batəm me təm ti goto.

¹⁶ Dije ki m-ra-de batəm 6əy tə 6a, e njé ki me kəy ti lə Isitəpanasi. Ki rangi to noo ningə, m-o al ngata.

¹⁷ E ki mba kilə mbe Poy Ta ki Maji ə Kirisi ilə-m, 6i e ki mba ra batəm al. Kilə mbe Poy Ta ki Maji kin e ki gosi ta ki ta ti al. Re e ki gosi ta ki ta ti ningə, koy Kirisi də kagi-dəsi ti a təl ne ki ndae goto.

Kirisi e tɔgi ki tər lə Luwə

¹⁸ Mbe koy Kirisi də kagi-dəsi ti e ta mbə ki rə dije ti ki isi awi tuji ti. Nə ki rɔjeti je ki j-ingə kaji ningə e tɔgi lə Luwə.

¹⁹ Makitibi lə Luwə ə nə: «M-a m-tuji tər lə njé tər je, ningə njé ne ɔər je, m-a m-ro ta ne ɔər ləde kadi təl ne ki kare[☆].»

²⁰ Nje tər e ra be? Nje ndo ndu-kun e ra be? Nje naji ta e

ra be? Tər lə dəw ki duniya ti ə yə Luwə təl-e ne ki mbə ti.

²¹ E be mbata tər ki dōnangi ti ne asi kadi aw ki dije adi gəri tər lə Luwə al. E be ə Luwə ndigi ngay kadi n-aji dije ki adi-e mede. Dije ki adi-e mede ki go rəbi kilə mbə Poy Ta ki Maji ki dəw oo ə to tə ta mbə yo.

²² *Jipi je dəji kadi n-ooi ne kōji, Girəki je sangi tər tō.

²³ Ki sōbi dōje ningə, j-ilə mbə Kirisi ki bəi-e dō kagi-dəsi ti. Mbə kin təl jigi tigə Jipi je, ə e ta mbə ki rō dije ti ki əi Jipi je al tō.

²⁴ Nə ki rō dije ti əi Jipi je ki dije ki əi Jipi je al, ki Luwə bər-de ningə, mbə lə Kirisi kin e tōgi ki tər lə Luwə mbata ti lade.

²⁵ Tadō ta mbə lə Luwə kin e tər ki itə tər lə dije, ə tōgi goto lə Luwə kin e tōgi ki itə tōgi lə dije.

²⁶ NGakom je, indəi kəmsi maji oi. Dansi ti ki Luwə bər səsi kin, njé tər je ki go darō ti əi ngay al, njé tōgi je əi ngay al, njé tōba je əi ngay al tō.

²⁷ Ningə kadi igəri təki Luwə kōti ne je ki njé tōgi al ki dōnangi ti ne mba kadi ilə-n rōsəl dō ne je ti ki njé tōgi.

²⁸ Luwə kōti ne je ki kəme goto, ne ki dije kidi-e dōnangi, ne je ki əi ne madi al, mba ron ta ne je ki dije ooi ndade.

²⁹ Be mba kadi dəw madi ində gune nō Luwə ti al.

³⁰ E Luwə ə ilə səsi naa ti ki Kirisi. Kirisi ki bōne e tər ləje ki j rō Luwə ti. E ə, ki go rəbi

lie, Luwə ər-n ta dōje ti, adi j-ayi njay, ugə dōje ji majal ti.

³¹ E be təki makitibi lə Luwə əl-n ə nə: «Dəw ki ge kində gune ningə, maji kadi un Bəbe ə ində-n gune*.»

2

Kilə mbə Poy Ta ki Maji lə Pol

¹ NGakom je, loki m-aw dansi ti, m-ilə səsi mbə poy ta ki rōjeti lə Luwə, ki to lo bōyo ti, e ki ne gər ki al dōsi ə se ki tər ta ə m-ilə-n səsi mbə kin al.

² MBata loki mi dansi ti, ne ki rangi ki m-sangi goto. M-sangi kadi igəri Kirisi par kare ba. Adi e Kirisi ki bəi-e kagi-dəsi ti.

³ Loki mi dansi ti, mi me tōgi goto ti. M-əl səsi ta me dadi ti ki bəl.

⁴ Ne ki m-ndo səsi ki mbə Poy Ta ki Maji ki m-ilə səsi kin, e ki ta ne gər lə dəw al. E ki go kōji tōgi ti lə NDil Luwə.

⁵ Be mba kadi kadi-me ləsi ilə ngrāne dō ne gər ti lə dəw al, nə dō tōgi ti lə Luwə yo ta.

⁶ Ningə, je ka ji ndo njé kadi-me je ki tōgi gangi me ndil ti ki me tər tō. Nə ke ə e tər lə dije ki dōnangi ti ne al. Ta e tər lə njé tōgi je ki dōnangi ti ne ki ndo madi ə a tuji kin al tō.

⁷ J-ilə mbə tər lə Luwə. Tər ki kuti gide ki to lo bōyo ti. E tər ki Luwə ində dōe dana kəte nō kində duniya ti mbata tōba ləje.

⁸ Tər ki dəw kare ki dan njé tōgi je ti ki dōnangi ti ne ki gər goto. Re kəmdə tēē dō tər ti kin

ə re a bəy Babe ki nje tɔba kagi-dəsi ti al.

⁹ Ningə, təkɪ makitibi lə Luwə əl-n, e ne ki kəm dəw oo al, e ne ki mbi dəw oo al, e ne ki dəw ga mene ti al tɔ. E ne ki Luwə ində dɔe dana mbata ti lə dije ki ndigi-e*.

¹⁰ NGa ningə, Luwə tee ki dɔe adi-je ki go rəbi lə NDil. MBata NDil oo gin ne je pəti. NDigi ra je lə Luwə ki to lo bɔyo ti ka NDil oo.

¹¹ Ki ɔji dɔ dəw, dəw madi ki gər ne je ki to rɔ madine ti goto. E ndil ki to rɔ dəw ti kin par ə gər ne je ki to rəe ti. E be ə, yə Luwə ka to be tɔ. NDil Luwə ki karne ba par ə gər ne je ki to rɔ Luwə ti.

¹² NGa ningə, ndil ki e meje ti je kin e NDil ki dɔnangi ti ne al, nə e NDil ki j taa rɔ Luwə ti nu, mba kadi ji gər-n ne je ki Luwə adi-je ki go me-maji ti lie.

¹³ Ningə, j-əl tae ki rəbi ne gər lə dəw al, nə ki rəbi lə NDil. E be ə, j-isi j-ɔr gin ne ki rɔjeti lə NDil, j-adi dije ki go NDil ti.

¹⁴ Dəw ki aw ki NDil Luwə me ne ti al, asi kadi a ingə ne ki rɔjeti ki j rɔ Luwə ti al. MBata e NDil Luwə par kare ba ə adi dəw gər ne je ki rɔjeti kin.

¹⁵ Dəw ki aw ki NDil Luwə mene ti asi gangi ta dɔ ne je ti pəti, ningə dəw ki rangi asi gangi ta dɔe ti al.

¹⁶ Makitibi əl ə nə: «Nə ə gər ta ga lə Babe wa? Se nə ə asi kɔje ta wa*?» Dəwe goto, nə je, j-aw ki taga lə Kirisi.

3

Gangi-naa ki to dan nje kaw-naa je ti ki Korēti

¹ NGakom je, ki rɔjeti ba, ta ki m-əl səsi kəte kin m-əl səsi tɔ dije ki go darɔ ti, tɔ dije ki əi ngan je ki du me kadi-me Kirisi ti. M-əl səsi ta tɔ dije ki go ndil ti al.

² E mbata kin ə, m-adi-n səsi ne kuso ki ngə al, m-adi səsi mba yo. Tado tɔgisi asi kadi usoi ne ki ngə al. Biti bone wa kin ka asi kadi usoi ne ki ngə al.

³ Asi al, tado səi dije ki go darɔ ti bəy. Səi dije ki go darɔ ti, isi njiyə ki go darɔ ti. M-əl be mbata isi rai-naa ni je, isi gaki-naa je.

⁴ Loki dəw madi ə nə ne dəw lə Pol, ningə ki nungi ə nə ne dəw lə Apolosi kin se e njiyə ki go darɔ ti al ə se e ri wa?

⁵ Apolosi ki Pol əi nə je ə? Apolosi ki Pol əi bəə kilə je lə Luwə. Əi bəə kilə je ki go rəbi ləde ə adi mesi Babe. Dəw ki ra danje ti ra kilə ləne təkɪ Luwə ade-n.

⁶ Mi m-dibi ko, Apolosi e nje ra man dɔ ti, ningə Luwə ə e nje ra kadi ibə.

⁷ Nje mə ko ki nje ra man dɔ ti əi ne madi al. Dəw ki kadi tɔe ba dɔ ti e Luwə ki nje ra kadi tɔgi.

⁸ Nje dibe ki nje ra man dɔ ti asi-naa. Ningə dəw ki ra dande ti a ingə ne kigə go ji ki asi ta kilə lie ki ra.

⁹ MBata je madi-kilə je lənaa me kilə ti lə Luwə. Ningə səi, səi ndɔ lə Luwə, səi kəy kində je lie.

¹⁰ Ki go me-maji ti lə Luwə

ki ilə-n kilə ləne jim ti, m-ində ngirə kilə dansi ti tə nje kində ngirə kilə ki maji. Ningə ki basine kin dəw ki rangi ində ta jim. Ke ə, kadi dəw ki ində ta kilə kin ba, ində kəmne go kinde ti ki a ində maji.

¹¹ Dəw a ində ngirə kilə kin rangi al ngata. NGirə kilə ka ə to ne ə e Jəju Kirisi par.

¹² NGa ningə re dəw ində ta kilə kin ki ər, ə se arja, ə se ki mbal ki ndole, ində ki kagi, ə se burim wale, ə se ki kadi ne ka, a to ki taga.

¹³ MBata ndə gangi ta ti ə, ne je pəti ginde a tē, ningə por a naa təgi kilə je pəti kadi dije a oy maje ki maje al.

¹⁴ Re kilə ki dəw ində də ngire ti kin, ngə a taa ningə, bae a ingə ne kigə go jine.

¹⁵ A kin ə, kilə kin por ɔ-e to ningə, bae a ingə ne kigə go jine al. Dəw kin a ingə kaji, nə e kaji ki a tē-n ta por ti jati jati.

¹⁶ Səi ba səi kəy kisi Luwə, nə igəri se igəri al wa?

¹⁷ Re dəw tuji kəy kisi Luwə ningə, Luwə a tuje dəwe kin to. MBata kəy lə Luwə ay njay, ningə səi ə, səi kəy kisi Luwə.

¹⁸ Maji kadi dəw ndam ki rone al. Kin ə re dansi ti, dəw madi oo rone tə nje tər ki go taga ti ki dənangi ti ne ningə, maji kadi dəwe kin təl rone mbə ti. Təl rone mbəti kadi tə ingə-n tər ki rəjeti.

¹⁹ Tado tər ki dənangi ti ne Luwə oo kadi e də majal. Be ə makitibi lə Luwə ə nə: «Luwə uwə njé tər je ki ta me ta ngom je ti ləde.»

²⁰ Taa təl əl bəy to ə nə: «Luwə

gər taga lə njé tər je, ningə oo kadi e ne madi al.»

²¹ Səbi kadi dəw madi un dije ində-n gunə al, mbata ne je pəti e yaşi.

²² E-n Pol, ə se Apolosi, ə se Piyər, ə se dənangi, ə se kisi ki də taa, ə se koy, ə se ne je ki bone ə se ki lo ti ti, ne je kin pəti e yaşi.

²³ Ningə səi, səi ya Kirisi, ə Kirisi e ya Luwə to.

4

Kilə ra njé kaw kilə je

¹ Ningə, maji kadi oi-je tə bəə kilə je lə Kirisi. Oi-je tə njé ngəm ne je lə Luwə, ne ki rəjeti ki to lo bəy to ti.

² NGa ningə, ne ki ba nje ne a ge rə nje ngəm ne ti, e ka dana par.

³ Ki ɔji dəm, ta kadi səi, ə se njé gangi ta də dije ti, igangi ta dəm ti ra-m bəl al. Ta mi wa ki dəm, m-gangi ta də rəm ti al to. Tado m-ra ne ki majal al.

⁴ Ningə, e kin ə a ra kadi mi dəw ki dana al. Bəbe wa ə a gangi ta dəm ti.

⁵ MBata kin ə, maji kadi igangi ta də dəw ti kəte nɔ dəkagiloe ti al. Ingəmi dəkagilo ki Bəbe a re ə, ne je ki toi lo bəy to ti me til ti, a ilə kunji dəde ti kadi a toi taga wakisa ta kəm dije ti. Ningə a tē ki gin ndigi ra lə dəw ki ra ki to me ti. Lo kin ti, Luwə a ilə təji də dəw ti ki ra, ki go kilə rae ti.

⁶ NGakom je, m-əl səsi ta ki go kuje je ki dangi dangi ɔji də Apolosi nim, ɔji dəm mi wa nim, mba kadi indoi ne rəje ti. M-ra be mba kadi dəw ra

yane adi al dɔ ndu ki makitibi lə Luwə əl kin al. MBa kadi uni dəw indəi gusi, indori-naa al.

⁷ Se nā ə e nje ra kadi ito dangi dan dije ti wa? Se e Luwə ə e nje kadi ne je pəti ki aw-n kin al wa? NGa ə re e Luwə ə adi ne je pəti ki aw-n kin ningə, ra ban be ə isi ində-n gui tə ne ki e j wa ə ingə ki dərɔi be ə?

⁸ Ki basine kin, ingəi ne asi səsi ngata, səi njé ne kingə je. Kin isi ɔi be ki kanji kadi je səsi dɔ ti. M-ndigi kadi e bəkɔ ki rojeti wa ə ɔi be, adi j-ɔ-n səsi.

⁹ Ningə, to təkɪ je ki madi je ki njé kaw kilə je kin, Luwə ində-je go dije ti gogɪ be. Ji to tə dije ki gangi ta koy dɔde ti be. MBata Luwə iyə-je ji dije ti adi ji təl ne koo ta kəm dije ti pəti. Ta kəm malayka je ti ki ta kəm dije ti.

¹⁰ Je, ji təl mbə je mbata ti lə Kirisi, ningə səi, səi njé kəm-kaa je me Kirisi ti. Je njé tɔgi al, nə səi, səi njé tɔgi je. Je, dije isi kidi-je, ningə səi, dije isi buki səsi ti.

¹¹ Biti bone ka j-isi j-ingə kɔ. Ne kusoje goto, man kayje goto, kibi kəje goto. Dije isi adi-je kɔ, j-ilə mbir mbir ki lo.

¹² Darəje je wa, ji ra kilə j-ɔ rɔgɔgɔ taa j-ingə ne kusoje me ti*. Dije taji-je ka, ji njangi dɔde, rai-je kɔ ka j-uwə tɔgi je ba.

¹³ Əli ta je ki majal dɔje ti ka, j-ilə dingəm me naa ti. Biti bone ka dije ooi-je tə sɪ ki kɔsi kilə kɔ. Ooi-je tə tɔ dije ki ndade goto.

¹⁴ M-əl səsi ta tə nganm je ki

njé ndigi ləm. E ki mba kulə-n rɔsol dɔsi ti ɔa m-ndangi-n ta kin m-adi səsi al, nə e ki mba kadi m-tɛɛ-n kəmsi maji dɔ ne je ti.

¹⁵ Ningə, re njé kər nɔsi je ki me kadi-me Kirisi ti əi dibi kuti ka, bawsi ki go ndil ti e kare ba. MBata mi ə mi bawsi ki nje kilə səsi mbe Poy Ta ki Maji lə Kirisi.

¹⁶ E be ə, m-dəji səsi kadi oi go njam maji.

¹⁷ M-ilə Timote* ki rəsi ti ki mbata ta kin. Timote ki e ngonm ki nje ndigi ləm, ngonm ki dana me ta ti lə Bəbe. Timote a ole mesi dɔ ne ndo ti ləm me kisi ki dɔ taa ti ki Kirisi. Kuje ki m-isi m-ndo-n njé kaw-naa je ki lo je pəti.

¹⁸ Dije madi sii gidide, ooi təkɪ m-a m-təl tə m-tɛɛ rəsi gogɪ al ngata.

¹⁹ Nə re Luwə ndigi ə dɔkagilo ngay al par ə m-a m-tɛɛ rəsi ti nɔɔ. Ningə dije ki njé si gidide kin, m-a m-o-n ta kəlde par al, nə m-o-n kilə ki tɔgide asi ra tɔ.

²⁰ Tadɔ kɔbe lə Luwə e me ta ki kəl ti al, nə e me tɔgi ti.

²¹ E ri ə indigi dana? Indigi kadi m-aw rəsi ti ki gəl jim ti ə se kadi m-aw ki ngame ki rosi ki ndigi-naa, ki e ngame ki sol ləm ləm ə.

5

Kaya ki to dan njé kaw-naa je ti ki Korēti

¹ Dije əli ki lo lo adi m-o təkɪ kaya ki to kəl tae al to dansi ti. Dije ki gəri Luwə al ka, dəw ingə ko kaya ki be kin dande

* 4:12 Knjk 18.3; 20.34

* 4:17 Knjk 16.1

* 5:1 Ləbatiki 18.8; Dətarənom 23.1

ti al. J-o kadi dāw kare dansi ti isi sangi ne bawne[☆].

² Ə səi, isi sii gidisi. Ne kin, e ne ki kadi a adi səsi ndingə rə. Ningə dāw ki be kin e dāw ki kadi a tuwəi-e dansi ti kə.

³ Ki əji dəm, mi say səsi, nə təkī mi səsi naa ti me ndil ti, m-gangi ta də dāwe ti kin me tə Jəju Kirisi ti. M-gangi ta dəe ti təkī mi səsi naa ti be.

⁴ Ningə loki a kawī-naa ə mi səsi naa ti me ndil ti, təgi Babe ləje Jəju a e naa ti səje də ta ki gangi ti kin.

⁵ Dəw ki be kin, səbi kadi iyəi-e ji Satə ti kadi tuji darəe kə. *Satə tuji darəe kə kadi ndile ingə kaji ndə təl Babe Jəju ti.

⁶ Ne ki kadi isii gidisi, mi m-o al jagi. Se igəri al wa? Əm ki ndəy be ki dāw ləy-n nduji, a ra adi nduji j.

⁷ Səbi kadi əri əm ki kəke dansi ti kə, mba kadi səi nduji ki ləy ki sigi. Səi nduji ki ləy ki sigi mbata əm goto dansi ti. Əm ki kəke goto dansi ti, tadə ngon batī ra nay taa kilə taa ləje e ki kijə minde.

⁸ Adi ji rai nay taa kilə taa kin ki əm ki kəke al. Adi ji rai ki əm majal al, adi ji rai ki əm me ndul al. Nə adi ji rai ki nduji ki ləy ki əm goto me ti, ki e nduji ki ay njay, ki rəjeti.

⁹ Me makitibi ti ki m-ndangi kəte madi səsi kin, m-əl səsi kadi indoləi-naa ki dije ki njé ra kaya je al.

¹⁰ Ningə, m-əl be mbata lə dije pəti ki dənangi ti ne ki njé ra kaya je, ə se njé ra majal je, ə se njé bogi je, ə se njé kəsi

dəde nangi nə kagi yo je ti, al. Re e be ningə, a tēēi kə dande ti.

¹¹ Ne ki m-əl səsi, səbi də dāw ki ə nə ne nje kadi-me, ningə isi ta ra kaya ti, isi ta ra mal la ti, isi ta kəsi dəne nangi nə kagi yo je ti, isi ta ne taji ti, isi ta ra gə kasi ti, ki ta bogi ti. Dəw ki be kin ə kadi indəi rəsi naa ti sie al.

¹² E ta ləm mi ə kadi m-gangi ta də dije ti ki əi njé kadi-me je al, al. Ningə, e njé ki əi dan njé kaw-naa je ti ə kadi a gangi ta dəde ti.

¹³ Njé ki əi njé kadi-me je al, e Luwə ə a gangi ta dəde ti. Ituwəi dāw ki nje me ndul dansi ti kə[☆].

6

Ta ki gangi ki dan njé kadi-me je ti

¹ Lokī ta to dansi ti, səi ki adi mesi Jəju ningə, itəli uni awi nə njé kəbe je ti ki gəri Luwə al bəy tə. Irai be ki mba ri wa ka dāw gər al? Uni ta awi nəde ti, ə iyəi dije lə Luwə.

² Se igəri kadi dije ki kay njay lə Luwə ə a gangi ta də dije ki dənangi ti ne al wa? Kin ə igəri kadi e səi je ə a igangi ta də dije ti ki dənangi ti ne ningə, ra ban be ə asi kadi igangi ngan ta je ki majal be ki to dansi ti al ə?

³ Se igəri kadi e j-əi je ə j-a ji gangi ta də malayka je ti al wa? Ə kin ə e be ningə, ra ban be ə j-asi kadi ji gangi ngan ta je ki toi danje ti bəne kin al ə?

⁴ Gine e ri ə, loki ngan ta je ki be kin toi dansi ti ningə, uni

awi rɔ dije ti ki əi ne madi al dan njé kaw-naa je ti ə?

⁵ M-əl səsi ta kin be kadi rɔsi sol səsi. Ningə, se dəw madi kare be ki nje kəm-kədi, ki kadi gangi ta dan ngakone je ti ki njé kadi-me je goto biti wa?

⁶ Ə kadi ngakonaa je ki me Kirisi ti uni-naa awi nɔ dije ti ki gəri Luwə al!

⁷ Ki rɔjeti ɓa, kaw ə wa ki awi ki naa lo gangi ta ti kin, tɔji kasi al ləsi ki taga ngata. Se ra ban ə indigi kadi isi dɔ ti ki njé ki rai səsi ne ki go rəbe ti al kin al wa? Se ra ban ə iyəi adi tuji ne ləsi par al wa?

⁸ Ə, səi yo ta itəli isi rai ne ki go rəbe ti al, isi ɓogi ngakosi je ki me Kirisi ti.

⁹ Igəri kadi njé ra ne je ki go rəbe ti al, a oy kɔbe lə Luwə al, ə se igəri al wa? Maji kadi ədi rɔsi al, tado njé ra kaya je, ki njé ra yo je, ki njé kuwə marim je,

¹⁰ ki dingəm je ki njé sangi-naa je, ki njé ɓogi je, ki njé kəm-nda je, ki njé kasi ra je, ki njé taji ne je, ki njé taa ne lə dije dɔ gu ti je, dije kin pəti a ooi kɔbe lə Luwə al.

¹¹ Ne je kin ə e kilə ra dije madi dansi ti kəte. Nə ɓasine, səi dije ki Luwə togi səsi adi ayi njay, Luwə ində səsi ta dangi mbata ti lie, Luwə ɔr ta dɔsi ti ki tɔ ɓaɓe ləje Jaju Kirisi, taa ki takul NDil ki kay njay tɔ.

Darəje e Kəy kisi NDil Luwə

¹² Dije madi əli əi nə: «Ta rəbi to kadi m-ra ne je pəti ki mem ndigi kare.» E ki rɔjeti, «ta rəbi to kadi m-ra ne je pəti

ki mem ndigi kare,» nə ne je pəti maji səm dərɔ al. «Ta rəbi to kadi m-ra ne je pəti ki mem ndigi kare.» Nə m-ndigi kadi ne madi aw ki togi dəm ti al.

¹³ Ne kuso e ki mbata me dəw, ə me dəw to mbata ne kuso tɔ, nə Luwə a tuji-de joo pu kɔ. Nə darɔ dəw e mbata kaya al. Darɔ dəw e mbata ɓaɓe, ningə ɓaɓe ka isi mbata dəw tɔ.

¹⁴ Təki Luwə adi ɓaɓe ij-n taa lo koy ti ka kin ə, a adi je ka j-a j-ji taa lo koy ti tɔ. A adi j-ji taa lo koy ti ki takul tɔge.

¹⁵ Se igəri kadi darɔsi je əi ngan rɔ Kirisi al wa? Se m-a m-un ngan rɔ Kirisi kadi m-təl-e ngan rɔ kaya dəne ti wa? Jagi m-a m-ra be al.

¹⁶ Se igəri kadi dəw ki ilə rɔne naa ti ki kaya dəne, təli darɔ ki kare ba sie al wa? Tado makitibi lə Luwə ə nə: «Dije ki joo kin a təli darɔ ki kare*.»

¹⁷ Nə, dəw ki ilə rɔne naa ti ki ɓaɓe, e naa ti sie kare ba me ndil ti tɔ.

¹⁸ E mbata kin ə, kadi imbati kaya sangi dəne je. Tado, ndəgi majal je ki dəw rade, əi gidi rəe ti tagane, nə dəw ki isi sangi dəne kaya ti, isi ra majal ɔsi-n ta rɔne e wa.

¹⁹ Se igəri kadi darɔsi je e kəy kisi NDil Luwə al wa? NDil ki e mesi ti kin j rɔ Luwə ti, Luwə ə adi səsi. Darɔsi e ya Luwə, ɓi e ya si al.

²⁰ Maji kadi iləi tɔji dɔ Luwə ti me darɔsi ti, tado Luwə igə dɔsi ki gati ki ngay.

7

* 6:16 Kilə ngirə ne je 2.24

Ta ki dō taa-naa ti

¹ Ta ki oji dō ta je madi ki əli-mi me makitibi ti ki indangi adi-mi. M-o maji ngay kadi dingəm tēē kadi dāne ti al.

² Nə mba kadi dāw osi me kaya ki ra ti al, maji kadi dingəm ki ra ka aw ki dāne lāne ki oji dāne, ə dāne ki ra ka kadi aw ki dingəm lāne ki oji dāne tō.

³ Maji kadi dingəm ki ra ka adi nene ne ki sōbi kadi ade, ningə kadi dāne ka adi ngawne ne ki sōbi kadi ade tō.

⁴ MBata dāne aw ki tōgi dō rōne ti al, nə e ngawe ə aw ki tōgi dō ti. Be tōə, dingəm ka aw ki tōgi dō rōne ti al, nə e nee ə aw ki tōgi dō ti.

⁵ Maji kadi ogi-naa rōsi al. Re ogi-naa rōsi ningə, kadi e ki go mindisi ki osi naa ti mba kadi uni rōsi əli ta ki Luwə. Ningə go ti ə, itəli awi naa ti gogi. Be mba kadi *Satə ingə rəbi na-n səsi al. Ingə rəbi na səsi loki asi kuwə rōsi ngə al.

⁶ Ta ki m-əl səsi kin, e ndu ba m-adi səsi al, nə e go rəbi madi ə m-ōji səsi.

⁷ M-ndigi ngay kadi dingəm je pəti toi tə mi be, nə ke ə, nə nə ka aw ki kadi-kare lāne ki Luwə ade. *Kadi kare je əi dangi dangi: dāw kare aw ki kadi-kare ne madi, ə e ki nungi aw ki kadi-kare ne ki rangi tō.

⁸ M-əl buwə je ki njé ngaw koy je, təki to maji ngay kadi isi dərōde tə mi be.

⁹ Nə ke ə re, asi kadi uwəi rōde ngə al ba, maji kadi taai dāne, ə se taai dingəm ki rangi.

Tadō, taa-naa e soti kadi dāw ində gu dō ngur darō ti.

¹⁰ Ki oji dō dije ki taai-naa ki bəlme, maji kadi dāne tēē ji ngawne ti al. Ningə, ndu kin e mi ə m-un al, nə e Bəbe ə un.

¹¹ A re dāne tēē ji ngawne ti ba, a taa dingəm ki rangi al. Re e be al tō ningə, kadi təl aw ji ngawne ti gogi. Ə kadi dingəm ka tuwə nene al tō[☆].

¹² Ki oji dō ndəgi dije ningə, e mi ə m-əl-de ta, bi e Bəbe al. M-əl kadi re, dingəm ki un mene adi Kirisi, aw ki dāne ki gər Kirisi al, ə dāne ka kin ndigi kadi n-isi sie ba, maji kadi tuwe al.

¹³ Ə re dāne ki un mene adi Kirisi, aw ki dingəm ki gər Luwə al, ə dingəm ka kin ndigi kadi n-isi sie ka, maji kadi mbate al tō.

¹⁴ Tadō, dingəm ki gər Luwə al a e ki kay njay ki takul nene. Ningə dāne ki gər Luwə al ka, a e ki kay njay ki takul ngawne tō. Re e be al ningə, ngande je a əi ki kay njay al. Nə ki rōjeti, əi ki kay njay.

¹⁵ A kin ə re, e ki gər Luwə al, ndigi mbati-naa ningə, ta rəbi to mbata ti lie. Tadō goe ti kin, ne madi ki dōo nje kun mene kadi Kirisi naa ti ki nje gər Luwə al goto. Luwə bar səsi kadi isi ki naa ki lapiya.

¹⁶ Dəw gər al, ki go rəbi kisi naa ti kin, dō maji ə, j dāne a aji ngawi, ə se j dingəm a aji nei.

Ka dō nja ti me bar ti ki Luwə bar dāw

¹⁷ Kadi ne ra dāw ki ra e ki go kadi-kare ti lie. Kadi kare ki Bəbe ade ki go kise ti ki dōe

☆ 7:11 10-11: Mt 5.32; Mk 10.11-12; Lk 16.18

taa, k̄ate taa kadi Luwə ɓar-e-n. E kin e ta ki m-ndangi madi njé kaw-naa je p̄ati.

18 Kin ə re d̄aw madi ijə m̄atine k̄ate taa kadi Luwə ɓar-e ningə, kadi t̄al ra r̄one t̄ə nje kijə m̄oti al ɓəy be al. A kin ə re d̄aw madi ijə m̄atine al ɓəy, ə Luwə ɓar-e ningə, kadi t̄al aw ijə m̄atine al ngata.

19 M-adi iḡari t̄aki kijə m̄oti e ne madi kare al. Taa kijə m̄oti al ka e ne madi al t̄o. Ne ki s̄obi kində k̄am go ti, e nḡam go ndu-kun je lə Luwə.

20 Maji kadi, n̄a n̄a ka isi me ji kisi ti l̄one ki isi-n k̄ate taa kadi Luwə ɓar-e-n.

21 Kin ə j̄ ɓəə k̄ate taa kadi Luwə ɓari ə, kadi iga ta d̄o kei ɓəə ti kin al. Re ta r̄abi to mba kadi ɔr kulə ɓəə m̄indi ti m̄indi ka, maji kadi a me ɓəə ti wa kin ira-n kilə ki maji.

22 Tado ɓəə ki ʔabe ɓar-e, e d̄aw ki kulə ɓəə ɔr minde ti ngata, e d̄aw lə ʔabe. Be t̄o ə, d̄aw ki e ɓa r̄one ki Luwə ɓar-e, t̄al ɓəə lə Kirisi.

23 Kadi iḡari t̄aki iḡai d̄asi ki gati ki ngay, ɓi kadi it̄ali ɓəə je lə dije al.

24 NGakom je, kadi n̄a n̄a ka, isi ki go ji kise ti ki isi-n k̄ate taa kadi Luwə ɓar-e-n.

Ta ki d̄o dije ti ki taai-naa al ɓəy, ki njé ngaw koy je

25 Ki oji d̄o dije ki taai-naa al ɓəy, m-ingə ndu madi r̄o ʔabe ti kadi m-adi-de al. Ningə, m-a m-əl-de ta ki go koe ti l̄am ki m-o. Mi ki Luwə o k̄am-to-ndoo l̄am, ə t̄al-m d̄aw ti ki asi kadi itaai mee.

26 Ne ki mi m-o maji ngay kadi d̄aw ra ə to kin: d̄okagilo ki j-isi ti ne kin ə dinḡam isi ki

karne par ə, m-o kadi a e so-e ti, tado e d̄okagilo ki nḡa ngay.

27 Be ə, re itaa d̄ane ngata ɓa maji kadi isi sie par. A kin ə re itaa d̄ane al ɓəy ə, isi par ɓi isangi r̄abi taa d̄ane al.

28 Ningə, kin ə itaa d̄ane ə, e majal ə ira al. Taa re ngon ki mand̄i taa dinḡam ka, e majal ə ra al t̄o. Nə dije ki njé taa-naa a inḡai k̄o ki nd̄o je p̄ati me kisi ki d̄o taa ti l̄ode. E be ə, m-ndigi kadi uri me k̄o ti kin al.

29 NGakom je, ne ki kadi m-əl s̄asi ə to kin: d̄okagilo ki noje ti nay ngay al ngata. Ə kadi kaw ki k̄ate noo kam, njé taa d̄ane je toi t̄ə dije ki taai d̄ane al be.

30 Kadi njé ki isi noj̄i-naa toi t̄ə dije ki noj̄i-naa al be, kadi njé ki isi rai r̄on̄al toi t̄ə dije ki rai r̄on̄al al be, kadi njé ki ndogi ne je toi t̄ə dije ki awi ki ne madi al be,

31 kadi njé ki isi maji ki ne kingə ki d̄onangi ne ti toi t̄ə dije ki isi maji al be. Tado d̄onangi ki ne maji ki me ti ba p̄ati a gotoi.

32 Ningə, m-ndigi kadi isi ki kanji ta ki ga. Tado d̄aw ki taa d̄ane al ɓəy isi sol d̄o kilə ti lə ʔabe. Isi sangi kadi n-ra ne ki n̄al ʔabe.

33 Nə d̄aw ki taa d̄ane, isi sol mbata ne je ki d̄onangi ti ne. Isi sangi kadi n-ra ne ki n̄al nene yo t̄o. Adi e d̄aw ki ta gae t̄o joo.

34 Be t̄o ə, d̄ane ki taa dinḡam al, ə se ngon ki mand̄i ka toi be t̄o. Isi soli mbata kilə lə ʔabe, kadi n-ai dije ki maji me dar̄ode ti nim, me ndilde ti nim. Nə d̄ane ki taa dinḡam,

isi sol mbata ne je ki dɔnangi ti ne. Isi sangi kadi n-ra ne ki nəl ngawne yo tɔ.

³⁵ E ki mbata maji ləsi ə m-əl-n səsi ta kin ɓi e ki mba kadi m-ɔgi-n səsi dɔ ne madi al. Ningə, m-ndigi kadi irai e ki go rəbe ti ki maji, mba kadi itj rəsi kati me kində rɔ naa ti ki Bəbe, ɓi ki me ki joo al.

³⁶ Kin ə re, dingəm uwə dɔ ngon ki mandɪ ngata, ə oo kadi re n-taa-e al ə n-ra sie ne ki majal ɓa, maji kadi taai-naa par ɓi e majal al.

³⁷ Nə kin ə re, go nongi ti, dɔw un ndune kadi n-taa dɔne al, kanji gu ki kində dɔ ti, dɔwe ra maji. Ra maji, loki uwə rɔne ngə sangi dɔne kin al.

³⁸ E be ə, re dingəm uwə dɔ ngon ki mandɪ ə taai-naa sie par ka maji. A kin ə re, təl iyə goe adi taai-naa al ə maji ngay ɓəy tɔ.

³⁹ Dɔkagilo ki dingəm isi ki dɔne taa ɓəy ɓa, kadi dɔne iyə ngawne al. Nə re ngawe oy ningə, kulə goto mɪnde ti. Ta rəbi to kadi taa dingəm ki me ndigi. Nə ke ə kadi e dingəm ki me Kirisi ti taa.

⁴⁰ Ningə, ki go koe ti ləm, m-o kadi re nje ngaw koy kin isi dɔne ti par ə maji ngay. M-əl be mbata, mi ka m-gər kadi m-aw ki NDil Luwə mem ti tɔ.

8

Ta dɔ da ti ki gugi yo

¹ Ki ɔji dɔ da ki gugi yo ningə, m-o kadi j-əi pəti, j-əi njé ne gər təkɪ rɔjeti. Nə ne gər e nje re ki kɔji rɔ. NDigi-naa ə yə

e nje ra ki dɔw kade tɔgi me kadi-me ti lie.

² Re dɔw madi oo rɔne tə nje ne gər ningə, dɔwe kin gər ne ki rɔjeti al ɓəy.

³ Nə re dɔw ndigi Luwə ningə, Luwə gər dɔwe kin.

⁴ Ə se kadi dɔw uso da ki poli yo ə se kadi uso al wa? Ta ki kadi j-əl ən: Ji gər kadi yo madi kare goto dɔnangi ti ne. Taa, Luwə ki rangi goto, Luwə e karne ba par ə isi nɔɔ.

⁵ Dije isi ɓari ne je madi dɔrə ti, ə se dɔnangi ti ne luwə je. Ə re, isi ɓari-de luwə je, ə adi luwə je ki ɓabe je bayi-naa ka^{*},

⁶ ki rɔje ti je ɓa, Luwə e karne ba ə isi nɔɔ. Luwə ki Bawje, ki nje kində ne je pəti, ki j-isi ki dɔje taa ki takule. Taa Bəbe e kare ba tɔ. E ki go rəbi lie ə Luwə ində-n ne je pəti. Taa, j-isi ki dɔje taa, ki go rəbi lie tɔ.

⁷ Nə dije ki nə je gəri ki be kin al. Ki madi je, rai yo je ki ndɔe ndɔe, adi ki ɓone wa kin ka, loki isi usoi da ki poli yo ningə, usoi təkɪ e da lə yo je ki rɔjeti ka kin tɔ. Taga ləde, tɔge goto, adi ooi rɔde tə dije ki to nje.

⁸ E ne kuso ə e nje kaw səje rɔ Luwə ti al. Re j-usoi al ə, ne kare ki du-je goto; a re j-usoi ə, ne kare ki j-ingəi dɔ made ti gotɔ tɔ.

⁹ Re e be ka, kadi oi go rəsi maji. Oi go rəsi maji, kadi taa ki Kirisi taa səsi ilə səsi taa kin, təl rəbi ki kadi adii njé ki əi tɔ je, tosii me majal ti al.

¹⁰ Təkɪ dɔw ki tɔ, oo-i, j ki

igər nē maji, isi uso nē kəy ra yo ti. Loki oo-i kin, se a ra kadi a aw ki kəte kəte me kuso da je ti ki Pəli yo al wa?

¹¹ E be ə, ngokoje ki to, ki Kirisi oy mbata lie kin, a tuji ki go rəbi nē gər ləi.

¹² Majal ki isi irai ɔsi ta ngakosi je, isi irai adi do taga je ləde ki təge goto kin, e majal ki isi irai indori Kirisi tə.

¹³ E be ə, re e ki mbata nē kuso ə kadi ngokom osi-n me majal ti ɔa, m-a m-uso da al, mba kadi m-adi ngokom osi-n me majal ti al.

9

Nē ki səbi kadi dəw ra ki nē ki səbi kadi dəw ingə

¹ M-ndəji səsi m-o se mi dəw dərəm al wa? Se mi nje kaw kilə al wa? Se m-o Jəju ki Bəbe ləje ki kəm al wa? Se səi kandi kilə ləm me tə Bəbe ti al wa?

² Re ndəgi dije ə ooi mi tə nje kaw kilə al ka, ki rəsi ti mi nje kaw kilə. Tadə nē ki toji kadi mi nje kaw kilə, e kində rə naa ti ləsi ki Kirisi kin.

³ Ta ki kadi m-rə-n ki njé kində ta dəm ti ə to kin:

⁴ Se səbi kadi kilə ki j-isi ra kin, j-ingə nē loe ti j-uso al wa?

⁵ Se səbi kadi j-aw ki dənə madi tə neje təki ndəgi njé kaw kilə je, ki ngako Bəbe je, ki Piyər je isi rai al wa?

⁶ Se səbi dəje je ki Barn-abasi[☆] par kadi tə ji ra kilə taa j-ingə nē j-uso wa?

⁷ Əli-mi adi m-o, se ndə kare oi asigar ki ra kilə asigar ləne ki nē kingə lie e wa e noo wa?

Ə se nā ə ndər nju ningə uso kandi nē ndər ka kin al wa? Ə se nā ə ul bati je ningə ay mbade al wa?

⁸ Ta kin m-al ki go ta kəl dije ti par wa? *NDu-kun lə *Moji ka əl ta kin be tə ə nə:

⁹ «Dəw a də ndugidu ta mangi ti al, dəkagilo ti ki a njiyə də ko ti mba kadi kande tē[☆]» E mbata lə mangi je ki da wa kin ə Luwə aw-n ki ta ki ga kin wa?

¹⁰ Se e mbata ti ləje je wa kin ə Luwə əl-n ta kin al wa? Təki rəjeti, e mbata ti ləje ə əl-n ta kin. Tadə səbi kadi dəw ki nje ndər, ində mene də ti təki ndər kin n-a n-ingə nē loe ti. Taa kadi dəw ki nje kində ko gər təki n-a ningə nē də jine.

¹¹ Təki ji dibi nē lə ndil dansi ti kin, e go ti al kadi ji tətə kande ki kadi maji ki darəje rəsi ti wa?

¹² Re dije madi ingəi nē kin ningə, ra ban be ə je kin ɔəy taa kadi j-a j-ingə al ə?

Re e be ka, j-ində təgi kin dəsi ti al. J-ore meje də nē je ti pəti mba kadi j-ilə kagi nō poy ta ti ki maji kin al.

¹³ Igəri maji kadi dije ki njé ra kilə me kəy ti lə Luwə, usoi nē ki me kəy ti lə Luwə. Igəri maji kadi njé kijə nē məsi kadi-kare je, usoi nē kadi-kare kin[☆].

¹⁴ Be tə ə, dije ki njé kilə mbe Poy Ta ki Maji, Bəbe un ndune kadi ingəi nē kusode me kilə kilə mbe Poy Ta ti ki Maji kin[☆].

¹⁵ Nə mi, m-ində təgi kin də dəw ti al. M-ndangi ta kin

☆ 9:6 Knj 9.27; 11.22-25, 30 ☆ 9:9 Dətərənəm 25.4; 1Tim 5.18 ☆ 9:13 Ləbətiki 6.9, 19; Dətərənəm 18.1-3 ☆ 9:14 Mt 10.10; Lk 10.7

mba kadi m-dəji-n go ne madi al tō. Re e koy ka, m-ndigi koy par. E ne rōnəl ləm, Dəw madi ki kadi a taa jim ti goto.

¹⁶ Ningə, Poy Ta ki Maji ki m-ilə mbeə kin e ne ki kadi m-a m-ində-n gum al. E kilə ki isi dōm ti, sōbi kadi m-ra. Ningə kəm-to-ndoo e ləm, loki m-ilə mbe Poy Ta ki Maji kin al.

¹⁷ Re e kilə ki m-ra ki dōm mi wa 6a, sōbi kadi m-a m-ingə ne kigə go jim. Nə tēki e kilə ki isi dōm ti kadi m-ra, m-ra tēki isi-n dōm ti kadi m-ra-n ka kin.

¹⁸ Ne kigə go ji ləm e ri ə? Ne kigə go ji ləm e Poy Ta ki Maji ki m-ilə mbe. M-ilə mbe ki kanji kadi m-ingə ne ki sōbi kadi m-ingə loe ti.

¹⁹ Mi dəw dərōm, mi 6əə al. Nə be ka, m-ra rōm 6əə ti lə dije pəti mba kadi m-ingə-n dije ngay m-adi Kirisi.

²⁰ Loki mi dan *Jipi je ə, m-təl rōm Jipi ti mba kadi m-ingə-n Jipi je. Mi gin ndu-kun ti lə Moji al, nə loki mi dan dije ti ki əi gin ndu-kun ti lə Moji ə, m-ra rōm tə dəw ki e gin ndu-kun ti səde mba kadi m-ingə-n-de.

²¹ Re mi dan dije ti ki gəri ndu-kun lə Moji al ə, m-ra rōm tə dəw ki gər ndu-kun lə Moji al be mba kadi tə m-ingə-n-de. Nə ki rōjeti 6a, mi gin ndu-kun ti lə Luwə, tadō m-təl rōm go ndu-kun ti lə Kirisi.

²² Re mi dan tō je ti ə, m-ra rōm tō ti mba kadi m-ingə-n tō je m-adi Kirisi. M-təl rōm ne je ti pəti rō dije ti pəti mba kadi tə dije madi ingəi kaji.

²³ M-ra ne je kin pəti mbata

ti lə Poy Ta ki Maji. M-ra mba kadi m-ingə-n ne maji ki əl tae tō.

²⁴ Igəri kadi dije ki njé kay ngodi, pəti ayi-naa ngodi dō bangi ti, nə kare ba dande ti par ə ingə ne kigə go njae, ə se igəri al? Maji kadi ayi-naa ngodi ki kuje ki kadi ingəi ne ngodi ləsi.

²⁵ Njé kay ngodi je, lo na rō ti ləde, dəw ki ra ka ində dō rōne ti kadi tə n-ingə-n jōgi kōsi-gon. Ningə e jōgi kōsi-gon ki ndō madi ə a tuji, nə je, jōgi kōsi-gon ləje a tuji al ratata.

²⁶ E be ə, mi m-isi m-ay ngodi, ningə, m-ay ngodi lə njé kəm tō je ki nōō be al. Taa m-isi m-rō tō, ningə rō ki m-isi m-rō, m-6ir jim m-ində-n nəl al tō.

²⁷ M-isi m-ində dō darōm ti, kadi m-ułe gin tōgim ti. M-ułe gin tōgim ti mba kadi, mbe Poy Ta ki Maji ki m-isi m-ilə kin, lo ti ə ər-i-mi kō al.

10

Ne kōji dō Isirayəl ti dilə lo ti

¹ NGakom je, m-ndigi kadi igəri tēki kaje je pəti njiyəi gin kil ndi ti[☆], taa gangi dan ba bo tō[☆].

² Luwə ra-de batəm me kil ndi ti nim, me ba bo ti nim, tadō indəi rōde naa ti ki *Moji.

³ Pəti, usoi ne kuso ki j dōrə ti[☆].

⁴ Taa əi pəti, ayi-naa man ki j dōrə ti tō. Ayi-naa man ki tē me mbal ti ki j dōrə ti, ki isi dan gode[☆]. MBal ka kin e Kirisi.

☆ **10:1** Tēe ki taga 13.21-22; 14.19-20 ☆ **10:1** Tēe ki taga 14.22-29 ☆ **10:3** Tēe ki taga 16.35 ☆ **10:4** Kōr Isirayəl je 20.8-11

⁵ Be ka, ngay je dande ti, kilə rade nəl Luwə al, adi oyi, ninde a dɔ-naa ti dilə lo ti.

⁶ Ne je kin pəti rai ne be, mba kadi e ne ndo ləje. E ne ndo mbata ti ləje, mba kadi, bone ki majal ra-je təkɪ ra-n-de kəte kin be al ngata*.

⁷ Irai yo təkɪ dije madi dande ti rai kin al. Makitibi lə Luwə əl ə nə: «Dije isi nangɪ usoi je əyi-naa je, ningə go ti, ɪi taai ndami-naa*.»

⁸ Iɸuki rəsi me kaya ti ki ra təkɪ dije madi dande rai kin be al. Kaya ki ra kin ə adi dije dibi kuti joo gide e mitə oyi ndo kare ba be*.

⁹ Oti kadi ji nai Kirisi təkɪ njé ki madi dan kaje je ti nai-e-n, ə adi li je tɔi-de tɔli-de kin be al*.

¹⁰ Oti kadi ji ɸai ta təkɪ njé ki madi je dande ti rai, adi malayka ki nje tuji dije, tɔ-n kode kin be al*.

¹¹ Ne je kin tɛɛ dɔ kaje je ti be, mba kadi e ne ndo mbata ti ləje. Ningə, ndangi me makitibi ti be, mba kadi ɔji-je, je ki je ɸasi ki dɔkagilo ki dɔbəy ti.

¹² E be, dəw ki oo kadi n-a dɔ njane ti maji ningə, kadi ində kəm-kədi dɔ rone ti. Ində kəm-kədi mba kadi osi me majal ti al.

¹³ Ne na ki a tɛɛ dɔsi ti ki kadi a e ne na ki dəw asi kuwə tɔgine ba me ti al goto. Ningə, Luwə ki nje ra ne ki dana, a iyə ta rəbi kadi ne na ki al dɔsi tɛɛ dɔsi ti al tɔ. Dɔkagilo ki ne na

tɛɛ dɔsi ti ningə, a adi səsi tɔgi kadi uwəi rəsi ba me ti. A ilə rəbi kadi itɛɛi me ti kɔ.

Kadi njé kadi-me je rai madi-naa ki yo ki ra al

¹⁴ E be ə, njé ndigi ləm, maji kadi əyi-naa say kadi yo ti ki ra.

¹⁵ M-əl səsi ta tə njé tər je. Kadi səi je wa indəi manji ta ki m-əl səsi kin oi.

¹⁶ Loki j-isi j-əyi-naa man nju, ji rai oyo dɔ ti taa j-əyi-naa. Ə se e kin, e ra madi-naa dɔ məsi Kirisi ti al wa? Ə se mapa ki j-isi ji ləbi-naa danje ti j-usoi kin e madi-naa dɔ darɔ Kirisi ti al wa*?

¹⁷ Be ə, mapa e kare ba, ningə re ji bay ka, ji təli darɔ ki kare me mapa ti ki ji ra madi-naa dɔ ti.

¹⁸ Oi ta ləngan *Isirayəl je ki go darɔ ti: Njé ki usoi da je ki kijə mindide kadi-kare ti kin, se rai me kasi-naa ki Luwə nɔ dingiri ti ki adi kadi-kare titi kin al wa*?

¹⁹ Ta ki m-ndigi kadi m-əl dɔ lo kin ti ə to kin: da ki pole-n yo ə se yo wa ki dɔne, se e ne madi wa?

²⁰ E ne madi al. Ningə, təkɪ dije adi kadi-kare kin ndil je ki majal*, ɸi adi Luwə al*, m-ndigi kadi irai me kasi-naa ki ndil je ki majal al.

²¹ E go ti al kadi əyi-naa me kɔpi ti lə ɸəbe, ningə itəli əyi-naa me kɔpi ti lə ndil je ki majal ɸəy tɔ. Taa e go ti al kadi usoi naa ti ki ɸəbe, ə itəli usoi ki ndil je ki majal ɸəy tɔ.

* **10:6** Kor Isirayəl je 11.4 * **10:7** Tɛɛ ki taga 32.6 * **10:8** Kor Isirayəl je 25.1-18

* **10:9** Kor Isirayəl je 21.5-6 * **10:10** Kor Isirayəl je 17.6-14 * **10:16** Mt 26.26-28;

Mk 14.22-24; Lk 22.19-20 * **10:18** Ləbatiki 7.6, 15-16 * **10:20** 1Tim 4.1 * **10:20**

Dətərənəm 32.17

22 Se ji ndigi sangi ta Babe kadi jangi ra-e dɔje ti wa? Ɖ se tɔgije itə yə Babe wa?

Kadi Luwə ingə kɔsi-gon me ne je ti pəti

23 Dije madi əli əi nə: «Ta rəbi to mba kadi dəw ra ne je pəti ki mee ndigi kare.» E ki rɔjeti, «ta rəbi to mba kadi dəw ra ne je pəti ki mee ndigi kare,» nə ne je pəti maji ki dəw dɔɔ al. «Ta rəbi to mba kadi dəw ra ne je pəti ki mee ndigi kare.» Nə ne je pəti a ra maji ki njé kaw-naa je al.

24 Kadi dəw madi dansi ti sangi maji lə rone par al, nə kadi sangi maji lə ndəge je tɔ taa.

25 Ne je pəti ki dije isi gatii suki ti, kadi usoi ki kanji kadi mesi uwə səsi ki ta.

26 Tado, dɔnangi ki ne je ki me ti pəti e yə Babe[☆].

27 Re dəw ki nje kadi-me al, ɓar səsi ki ne kuso, ə awi loe ti ningə, kadi usoi ne je pəti ki adi səsi ki kanji dɔji gine, nə tə mesi j uwə səsi ki ta dɔ ti.

28 A re dəw madi əl səsi ə nə e da ki gugi yo ningə, kadi usoi al. Usoi al mbata ti lə dəw ki əl səsi, taa mbata lə me kuwə ki ta tɔ.

29 Me kuwə ki ta ki m-əl tae kin, e səi je al, nə e me kuwə ki ta lə dəwe ki nje kəl ta kin. Ra ban be ə, me kuwə ki ta lə dəw kin rangi par a ilə kagi nɔ ne ti ki ta rəbi to kadi m-ra ə?

30 Re ne kuso to, ə m-ra oyo dɔ ti taa m-uso ə, ra ban be ə dəw a əl-m ta ki majal dɔ ti ə?

31 E be ə, re e ne kuso ə usoi, re e ne kay ə ayi, ə se ne ri

ki irai, maji kadi irai adi Luwə ingə kɔsi-gon me ti.

32 Maji kadi ne madi kare me kilə rasi ti, təl jigi tigə *Jipi je al nim, tigə dije ki əi Jipi je al, al nim, taa tigə njé kaw-naa je lə Luwə al nim tɔ.

33 E mbata kin ə, mi wa ki dɔm, m-ində tɔgi dɔ rɔm ti, kadi m-nəl dije pəti me ne ram je ti pəti.

11

1 Indaji-mi təki mi ka mndaji-n Kirisi be tɔ.

Maji kadi dəne dɔɔ dəne dɔkagilo kaw-naa ti.

2 M-ilə tɔji dɔsi ti, tado taa taa, mesi isi ole dɔm ti. M-ilə tɔji dɔsi ti ɓəy tɔ, tado ingəmi go ne je ki m-ndo səsi maji təki m-əl-n səsi.

3 Ningə ne ki m-ndigi kadi igəri ə to kin: Kirisi e dɔ dingəm ti, dingəm e dɔ dəne ti, ningə Luwə e dɔ Kirisi ti tɔ.

4 Ɖ re dingəm ki ra, ki isi əl ta ki Luwə, ə se isi əl ta ki ta Luwə ti ki dəne ki dɔɔ ningə, ilə rɔsɔl dɔ dəw ti ki isi dɔe ti.

5 A kin ə re e dəne ki ra ki isi əl ta ki Luwə, ə se əl ta ki ta Luwə ki kanji dɔ dəne ningə, ilə rɔsɔl dɔ ngawne ti tɔ. Tado to təki ngisə dəne be.

6 Re dəne dɔɔ dəne al ningə, kadi ijə dəne. A re e ne ki to rɔsɔl kadi dəne ijə dəne ningə, maji kadi dɔɔ dəne.

7 E go ti al kadi dingəm dɔɔ dəne, tado e bana kəm Luwə, taa e ne kɔsi-gon lie tɔ[☆]. Ningə dəne e ne kɔsi-gon lə dingəm tɔ.

☆ 10:26 Pa je 24.1 ☆ 11:7 Kilə ngirə ne je 1.26-27

⁸ E be, tadō e dingām ə Luwə ər dam rəe ra-n dəne ʒi e dəne ʒa Luwə ər dam rəe ra-n dingām al.

⁹ Ningə, Luwə ra dingām mbata ti lə dəne al, nə e dəne ə Luwə ra-e mbata ti lə dingām*.

¹⁰ E ki mbata kin ə, kadi dəne dōo dōne mbata *Malayka je. Dō ki dōo, tōji kadi dəne e gin tōgi ti.

¹¹ Ningə, ki ta kəm Babe ti, dəne a isi ki kanji dingām al, taa dingām a isi ki kanji dəne al nim tō.

¹² Tadō Luwə ər dəne rō dingām ti, ningə dəne ə oji dingām tō. Ba ne je pəti i rō Luwə ti.

¹³ Ningə, səi je wa iməri ta dō ti oi se e go rəbe ti kadi dəne əl ta ki Luwə ki kanji dōo dōne wa?

¹⁴ Se ji gəri kadi e ne ki go rəbe ti al kadi dingām aw ki bji dō ki ngal al wa?

¹⁵ Nə ki rō dəne ti ʒa, yingə dō ki ngal e ne kəsi-gon mbata ti lie, tadō Luwə ade yingə dō ki ngal mba kadi e ne kuti dəe.

¹⁶ A kin ə re, dəw madi naji ta ta kin ningə, kadi dəwe gər təkij-aw ki jibəl rae ki rangi al. Je wa al nim, njé kaw-naa je lə Luwə al nim tō.

Nə kuso lə Babe

¹⁷ M-aw tə m-ilə jim dō ne ti kare ki to kin. Ningə e ne ki m-a m-ilə-n tōji dōsi ti al. M-ilə tōji dōsi ti al, tadō loki ikawi-naa ningə, ne je ki to ra al yo ə isi ta ti isi rai, ʒi irai ne ki kadi to səsi soti al.

¹⁸ Ne kare, m-o kadi loki ikawi-naa ʒa, gangi-naa to

dansi ti. Ningə, m-gər kadi ta je ki m-o kin, e ki rōjeti a to dan ti noo.

¹⁹ Maji kadi gangi-naa to dansi ti wa tō taa. Tadō gangi-naa kin ə, a ra kadi dije gəri, njé je ki əi dije lə Luwə təkij rōjeti dansi ti.

²⁰ Ningə, loki ikawi-naa, e ne kuso lə Babe ʒa isi usoi al.

²¹ E ne kuso lə Babe al tadō, dōkagilo kuso ne ti ʒa, nā nā bətirə ki ta ne kuso ti ləne ki iin ʒe kadi uso. Ra adi njé ki nā je isi ki ʒo, ə njé ki nungi, kasi rade tō.

²² Ə se ta kəy je ləsi ki kadi isi ti usoi je ayi-naa je goto wa? Se e koo ʒa oi nda njé kaw-naa je lə Luwə al wa? Se irai be mba kadi iləi rəsəl dō njé je ti ki ne ləde goto wa? Ta ri ə kadi tə m-əl səsi me lo kin ti ə? Kadi m-ilə tōji dōsi ti a? Jagi, ki ʒji dō lo kin ningə, m-a m-ilə tōji dōsi ti al.

²³ Tadō ne ndo ki m-ingə rō Babe ti ə m-ndo səsi ə to kin: Me kondō ti ki kadi iləi Babe Jəju ji njé təl-e je ti, Jəju un mapa, ra oyo Luwə dō ti,

²⁴ uwə təti naa ti, təl-n adi njé ndo je, ningə əl-de ə nə: «E kin e darəm ki to mbata ti ləsi. İtaai usoi kadi mesi ole-n dəm ti.»

²⁵ Go ne kuso ti, Jəju un kəpi kasi kandi nju, ra təkij ra-n kəte ka kin be ʒəy, ningə əl-de ə nə: «Kəpi kin e kun mindi ki sigi me məsim ti. Dōkagilo je pəti ki a ayi-naa ningə, kadi mesi ole-n dəm ti.»

²⁶ Ningə, dōkagilo je pəti ki a usoi mapa kin, ə se a ayi-naa kəpi kin ʒa, iləi mbe koy Babe

* 11:9 8-9: Kila ngirə ne je 2.18-23

biti kadi re-n.

²⁷ E mbata kin ə, dəw ki uso mapa ə se ay kəpi lə Babe ki kanji ndər gin rone ningə, aw ki ta dōne ti dō darə Babe ti ki dō məse ti.

²⁸ Be ə, maji kadi dəw ki ra ndər gin rone kəte bəy taa uso darə Babe nim ay məse nim.

²⁹ Tado dəw ki uso nim ay nim ki kanji gir ta mene ti kadi e darə Babe ningə, e wa ə isi ər ta ki gangi re-n dōne ti.

³⁰ Ne kin ə ra adi njé moy je ki njé tōgi goto je əi ngay dansi ti. Ningə ki ngay je dansi ti oyi tō.

³¹ Re j-əi je wa ji gangi ta dō rojeti ningə, j-a j-osi me ta ki gangi ti lə Luwə al.

³² Ningə, ki go rəbi lə ta ki gangi kin, Luwə ində-je ɔji-je mba kadi ta ki gangi osi dōje ti naa ti ki dije ki gəri Luwə al, al.

³³ E be ə, ngakom je, loki ikawi-naa kadi usoi ne ningə, ingəmi-naa.

³⁴ Re dəw madi 60 ra-e ə, maji kadi uso ne me kəy ti ləne. Be mba kadi kaw-naa ləsi ər ta ki gangi re-n dōsi ti al. Ki ɔji dō ndəgi ta je, ndō ki m-teḡ dansi ti ə m-a m-ində dəe naa ti bəy.

12

Kadi kare lə NDil

¹ Ki ngəsine kin ngakom je, m-ge kadi igəri kadi-kare je ki dangi dangi lə NDil, 6i kadi isi day dō ti al.

² Dəkagilo ti ki igəri Luwə al bəy, injiyəi tə njé kəm tō je go yo je ti ki mbi bəy.

³ E be ə, m-əl səsi kadi ay njay. Dəw kare ki NDil lə Luwə ər nōe ki a ə nə: «NDəl e

dō Jəju ti» goto. Ta dəw madi ki a ə nə: «Jəju e Babe» ki kanji kadi NDil ər nōe ka goto tō.

⁴ *Kadi-kare je e dangi dangi nə NDil ki nje kadi-de e kare ba.

⁵ Kilə bəə je to dangi dangi, nə Babe e kare ba.

⁶ Kilə ra je to ta dangi dangi, nə Babe ki kare ba ə ində me njé ra-e ti pəti.

⁷ Luwə adi kadi-kare ki go NDil ti dəw ki ra mba kadi ra maji ki kosi dije pəti.

⁸ E be ə, ki go rəbi lə NDil ki kare wa kin, Luwə adi dəw madi kuji kəl ta ki kəm-kədi, ə adi ki nungi kuji kəl ta ki ne gər.

⁹ Ki madi, Luwə ade kadi-me, ningə ki nungi ade kadi-kare nga njé moy je ki go rəbi lə NDil ki kare wa kin.

¹⁰ Adi ki madi, kadi-kare ra ne je ki əti bəl bəl; adi ki nungi, kadi-kare kəl ta ki ta Luwə ti; ki nungi, kadi-kare kər nin NDil Luwə ki ndil je ki ngom naa ti; adi ki nungi, kadi-kare kəl ndon ta je ki dangi dangi; ningə adi ki nungi bəy, kadi-kare kər gin ta je ki dangi dangi tō.

¹¹ Kadi-kare je wa pəti kin, e ki go rəbi lə NDil ki kare wa kin ə Luwə adi-n dəw ki ra ki go me ndigi ti ləne.

¹² Təki darə dəw e kare ba, nə aw ki ngan rōje je ngay, ngan rōje je ki ngay kin, re bəyi-naa tə ri ka, əi darə ki kare. Dije pəti ki indəi rōde naa ti ki Kirisi ka toi be tō.

¹³ Tado j-əi pəti, *Jipi je ki gin dije ki dangi dangi; bəə je ki dije ki əi 6a rōde je; j-ingəi batəm me NDil ti ki kare ba.

Taa j-ayj-naa man me NDil ti ki kare wa kin tɔ.

¹⁴ Darɔ dɔw e ngon rɔje ki kare ba al, nɔ e ngon rɔje je ki dangi dangi.

¹⁵ Kin ə re nja ə nɔ: «Mi ji al, adi mi ki kare dan ngan rɔ je ti al», ningə kəl-e ki be kin par ə ɔr nja kɔ dan ngan rɔje je ti al.

¹⁶ Kin ə re mbi ə nɔ: «Mi kəm al, adi mi ki kare dan ngan rɔje ti al», ningə kəl-e ki be kin par ə ɔr mbi kɔ dan ngan rɔje je ti al.

¹⁷ Kin ə re darɔ pəti e kəm ə, dɔw a oo ta ban ə? Kin ə re darɔ pəti e mbi ə, dɔw a əti bay ne ban ə?

¹⁸ Ki rɔjeti, Luwə ində ngan rɔje je kare kare ki kilə ki sɔbi dɔde ki go ndigi ti ləne.

¹⁹ Kin ə re ngan rɔje je pəti əi ngon rɔ ki kare ba ningə, dɔw a əl ta lə darɔje al.

²⁰ NGan rɔje je əi ngay nɔ darɔje e kare ba.

²¹ Ningə lo kadi kəm əl ji ə nɔ: «M-gər-i al», goto; taa lo kadi dɔ əl nja ə nɔ: «M-gər-i al», goto tɔ.

²² NGan rɔje je madi ki toi tɔ ne ki tɔgide goto be kin, awi ki ndade ngay.

²³ Ningə, ngan rɔje je ki j-oi-de tɔ ne madi al me rɔje ti kin ə, j-oi gode ngay. Ə njé ki j-oi-de tɔ ne ki maji kəl tae al kin ə ji ngəmi-de maji tɔ.

²⁴ NGan rɔje je ki ingəi kəsi-gon, awi ki ndoo kəsi-gon al nga. Luwə ində-je ki ngan rɔje je ki dangi dangi, ningə ngan rɔje je ki kəsi-gon du-de, Luwə ɔsi gonde ngay.

²⁵ Luwə ra be mba kadi gangi-naa goto me darɔ ti.

Ningə kadi ngan rɔje je ki dangi dangi indəi kəmde go-naa ti pəti.

²⁶ Adi re ngon rɔ kare ingə kɔ ningə, ndəgi rɔje je pəti ingəi kɔ sie naa ti. A re ngon rɔ kare ingə kəsi-gon ningə, ndəgi rɔje je pəti ingəi kəsi-gon sie naa ti tɔ.

²⁷ NGɔsine səi nga rɔ Kirisi, ningə səi kare kare pəti, səi nga rɔ ki sɔbi dɔsi.

²⁸ E be ə, dan njé kaw-naa je ti, Luwə ində njé kaw kilə je tɔ dije ki dɔsəy dɔ njé kaw-naa je ti; ki kɔ joo, ində njé kəl ta je ki tae ti; ki kɔ mitə, ində njé ndo ne je. Ningə go ti, Luwə adi kadi-kare je ki dangi dangi, adi e kadi-kare ra ne kɔji je ki əti bəl bəl, ki kadi-kare nga njé moy je, ki kadi-kare ra ki njé kaw-naa je, ki kadi-kare kɔr nɔ dije, ki kadi-kare kəl ndon ta je ki dangi dangi.

²⁹ Pəti əi njé kaw kilə je al, pəti əi njé kəl ta ki ta Luwə ti al, pəti əi njé ndo ne je al, pəti əi njé ra ne kɔji je ki əti bəl bəl al.

³⁰ Pəti awi ki kadi-kare nga njé moy je al, pəti awi ki kadi-kare kəl ndon ta je ki dangi dangi al, pəti əi njé kɔr gin ta je ki dangi dangi al.

³¹ Indəi tɔgi dɔ rɔsi ti kadi ingəi kadi-kare je ki ndade e ngay itə ndəge je, ningə m-a m-ɔji səsi rəbi ki maji ngay itə ne je pəti.

13

NDigi-naa

¹ Kin ə m-əl ndon ta lə dije ki dangi dangi, ə se ndon ta lə

malayka je mindi ka, re ndiginaa goto rom ti a m-to ta ningakasi ki ba kay kay, a se gal ki siya saki saki kam be par.

² Re m-aw ki kadi-kare kal ta ki ta Luwa ti, a se kadi-kare gar gin ne je ki to lo boyo ti pati tigə, a se m-aw ki ne gar je pati, a se m-aw ki kadi-me ki toge e ngay asi kadi m-or-n mbal lo kae ti kate ka, re m-aw ki ndiginaa al a mi ne madi al.

³ Re m-adi ne kingə je lam pati nje ndoo je, re m-ilə rom por mbata kingə-n tɔba ka, re ndiginaa goto rom ti a, ne kare ki m-a m-ingə me ti goto.

⁴ Dəw ki nje ndiginaa aw ki kore me, e nje ra maji, e nje ra ta ne al, e nje toji rone al, e nje kində gunə al to.

⁵ Nje ndiginaa a ra ne ki to rɔsəl al, a sa ne mbata maji lə rone par al, a ra wongi kalangi al, taa a uwə dəw mene ti al to.

⁶ Nje ndiginaa a ra rɔnəl dɔ ne ki go rəbe ti al, al, nə a ra rɔnəl dɔ ne ki rɔjeti yo.

⁷ Nje ndiginaa e nje kiyə go majal kɔ, e nje ngəm go kadi-me, e nje kində me dɔ ti, e nje kore mene dɔ ne je ti pati.

⁸ Kəl ta ki ta Luwa ti a goto ndɔ madi, kəl ta ki ndon ta je ki dangi dangi a goto ndɔ madi, gar gin ne je ki dangi dangi a goto ndɔ madi to, nə ndiginaa a to ratata.

⁹ Ningə, ne gar ləje asi-naa bərərə al, taa ta ki ta Luwa ti ki j-isi j-əl ka asi-naa bərərə al to.

¹⁰ Loki nje kasi-naa pati a tɛɛ hɔy ningə, ne je pati ki asi-naa al a gotoi.

¹¹ Loki mi ngon bəy, ta kəlm e ta kəl ngon ki du, gir ta ləm e gir ta lə ngon ki du, a se kɔji ta ləm e kɔji ta lə ngon ki du. Nə loki m-təl dəw ki togi, m-iyə ne ra lə ngon ki du kɔ.

¹² Ki bone kin, j-isi j-oi ne je ta ne ki koo me kətirongi ti be, adi j-oi piti piti ba bəy, nə ndɔ madi a re nɔɔ kadi j-a j-oi-e ki kəmje ja ja. Dəkagilo ti ki bone m-gər ne je pati al bəy, nə ndɔ madi a re nɔɔ kadi m-a m-gər ay njay njay təkɔ Luwa gər-m jeje kin be to.

¹³ Ki bone kin ne je ki mitə kin toi lo tode ti, adi e: kadi-me nim, kində me dɔ ti nim, ndiginaa nim to, nə e ki bo ngay dande ti e ndiginaa.

14

Kadi kare je ki dangi dangi ki Luwa adi nje kadi-me je

¹ Kate nɔ ne je ti pati, isai rəbi ndiginaa ki rɔ ki tɔ kati. Ningə, kadi isai rəbi kadi-kare je ki go NDil ti to. Ki bo toi, e kadi-kare kəl ta ki ta Luwa ti.

² Dəw ki isi əl ta ki ndon ta je ki rangi ki dije gəri al, isi əl ta ki dije al, nə isi əl ta ki Luwa, tadɔ dəw ki gər dɔ ta lie ki isi əl goto. E ki takul NDil Luwa a isi əl-n ta ki to lo boyo ti kin.

³ Ningə, dəw ki isi əl ta ki ta Luwa ti, isi əl ta ki dije mba kadi awi ki kate kate me kadi-me ti ləde. Isi ilə dingəm mede ti taa isi səl mede to.

⁴ Dəw ki nje kəl ta je ki dangi ki dəw gər dɔe al, isi mbusi rone e wa me kadi-me ti ləne, nə dəw ki nje kəl ta ki ta Luwa ti isi mbusi nja kosi nje kawnaa je dɔ kadi-me ti ləde.

⁵ M-ndigi kadi s̄ai p̄ati ̄ali ndon ta je ki dangi dangi ki d̄aw ḡar d̄oe al, n̄a ndigi l̄am ki ngay e ki mba kadi ̄ali ta ki ta Luw̄a ti. Tado d̄aw ki nje k̄al ta ki ta Luw̄a ti, e d̄o d̄aw ti ki nje k̄al ndon ta je ki rangi ki d̄aw ḡar d̄oe al. A re d̄aw madi ̄or me ta l̄a nje k̄al ndon ta je ki dangi dangi ka kin adi kosi nj̄e kaw-naa je kadi mbusi-n jade wa taa.

⁶ NGakom je, kin ̄a ̄bone m-re r̄osi ti ̄a m-̄al ta ki ndon ta je ki iḡari al ninḡa, maje e ri mbata ti l̄asi ̄a? Kin ̄a re ta l̄am ki m-̄al, t̄ē̄ ki d̄o n̄e ki to lo ̄ōyō ti adi s̄asi al nim, adi s̄asi n̄e ḡar al nim, ̄oji s̄asi n̄e ki a ra n̄e lo ti ti al nim, ta adi s̄asi n̄e ndo al nim to ninḡa, n̄e kare ki maji ki m-ra mbata ti l̄asi goto.

⁷ E kae ti l̄a n̄e kosi pa je t̄a nal je ki k̄ande je ka kin be to. Kin ̄a ndude ̄a dangi dangi maji al ̄a, ra ban ̄a d̄aw a ḡar-n ndu nal ki ndu k̄ande ̄a?

⁸ Kin ̄a nje k̄al t̄abi k̄al adi ay njay al ̄a, n̄a ̄a a ind̄a d̄o r̄one dana kadi a aw r̄o ̄a?

⁹ Be to ̄a, s̄ai nj̄e k̄al ndon ta je ki dangi dangi ki d̄aw ḡar d̄oe al ka itoi be to. Kin ̄a ta ki ̄ali, d̄aw ḡar d̄oe al ̄a, ra ban be ̄a a ḡar me ̄a? A ḡar me al tado isi ̄ali ta l̄asi me n̄al ti k̄o kare.

¹⁰ Kadi iḡari t̄aki ndon ta je ̄ai ngay d̄onangi ti ne. Ninḡa ta je ki dangi dangi kin p̄ati, k̄or mede to n̄oo.

¹¹ Kin ̄a re m-ḡar me ta ki d̄aw a ̄al-m al ninḡa, d̄awe kin a oo-m t̄a mba r̄one ti, ̄a mi ka m-a m-o-e ti mba r̄om ti to.

¹² Be to ̄a, t̄aki isi sangi kadi-kare je ki go ND̄il ti, isangi ki

r̄o ki t̄i kati, n̄a ke ̄a kadi e kadi-kare ki a mbusi nja kosi nj̄e kaw-naa je taa.

¹³ Ninḡa d̄aw ki nje k̄al ndon ta je ki dangi dangi ki d̄aw ḡar d̄oe al kin, maji kadi d̄aji Luw̄a k̄am-k̄adi k̄or ḡine kadi dije ḡari.

¹⁴ MBata re m-̄al ta ki Luw̄a ki ndon ta je ki dangi dangi ki d̄aw ḡar me al ̄a, me ND̄il ti mi ki Luw̄a, n̄a n̄e ḡar l̄am ra kil̄a al.

¹⁵ Ninḡa n̄e ki kadi m-ra ̄a to kin: M-a m-̄al ta ki Luw̄a me nd̄il ti, n̄a m-a m-̄al ta ki n̄e ḡar to. M-a m-osi pa me nd̄il ti, n̄a m-a m-osi pa ki n̄e ḡar to.

¹⁶ Kin ̄a ira oyo Luw̄a me nd̄il ti par, ki kanji kadi d̄aw ki isi mb̄o nj̄e kaw-naa je ti oo d̄o oyo ki isi ra Luw̄a kin ninḡa, ban be ̄a a ra «Amen» d̄o ti ̄a?

¹⁷ Re ira oyo Luw̄a l̄ai maji ngay ka, lo kadi ra maji ki d̄aw ki isi mb̄o nj̄e kaw-naa je ti goto.

¹⁸ Ki takul Luw̄a ̄a ȳa m-ḡar-n k̄al ndon ta je ki dangi dangi ki d̄aw ḡar d̄oe al mit̄a s̄asi p̄ati.

¹⁹ N̄a n̄o nj̄e kaw-naa je ti ̄a, m-ndigi k̄al ku ta je mi ki dije ḡari d̄oe kadi m-ndo-n n̄e nj̄e kaw-naa je, maji t̄oy kadi m-̄al ta ngay ki ndon ta je ki d̄aw ḡar d̄oe al.

²⁰ NGakom je, oti kadi ta k̄alsi to t̄a ta k̄al ngan je ki du be. Re ̄oji d̄o majal ninḡa, itoi t̄a ngan je ki du, n̄a re ̄oji d̄o ta ki k̄al ̄a, maji kadi ta k̄alsi e ta k̄al dije ki t̄ogi gangi.

²¹ NDangi me makitibi ti l̄a Luw̄a ̄ai n̄a: «M-a m-̄al ta gin dije kin ki ndon ta ki mba, m-a

m-ndumə ta mba je kadi m-əl-
n-de ta. Be ka, a ooi dɔ ta ləm
al[⊙].»

22 E be ə kadi-kare kəl ta
ndon ta je ki dangi dangi ki
dəw oo dɔe al e ne kɔji mbata
dije ki gəri Luwə al, bi e mbata
njé kadi-me je al. Ningə, kadi-
kare kəl ta ki ta Luwə ti e ne
kɔji mbata njé kadi-me je bi e
ki mbata dije ki gəri Luwə al,
al.

23 Kin ə təkɪ njé kaw-naa je
pəti kawɪ-naa, ningə əli ndon
ta je ki dangi dangi ki dəw gər
dɔe al, ə dije madi ki gəri ta lə
Luwə maji al bəy, ə se njé ki adi
mede Luwə al, rəi lo kaw-naa
ti kin ə a bari səsi mbə je al a?

24 Kin ə re njé kadi-me je
pəti əli ta ki ta Luwə ti, ə nje
kadi-me al, ə se dəw ki gər ta
lə Luwə maji al bəy ur kəy ka,
ta je ki ta Luwə ti ki dije pəti əli
kin a uwe ki ta, taa a ra kadi a
gər təkɪ n-e nje ra majal tɔ.

25 Gir ta je ki mee ti a kujəi
ki taga. Ningə a osi nangi nɔ
Luwə ti ə nə: «Ki rɔjeti, m-gər
kadi Luwə e dansi ti ne.»

*Maji kadi njé kadi-me je rai
ne je ki rəbe rəbe lo kaw-naa je
ti ləde*

26 NGakom je, ri je ri je ə
səbi ra lo kaw-naa je ti ləsi
ə? Loki ikawɪ-naa, dəw madi
osi pa, dəw madi ndo ne, dəw
madi ɔr gin ne ki to lo bɔyɔ ti,
dəw madi əl ndon ta je ki dəw
gər dɔe al, ningə dəw madi ki
rangɪ isi nɔɔ tə nje mbəl ta ka
kin tɔ. Kadi ne je kin pəti mbisi
nja njé kaw-naa je.

27 Re dije madi gei kəl ndon
ta je ki dəw gər dɔe al ningə,
səbi kadi əi joo al ə mitə be par

taa. Ningə kadi əli ta ki go naa
go naa, ə kadi nje kər gin ta ka
kin to tɔ taa.

28 Re dəw ki kadi ɔr gin ta
ləde kin goto dan njé kaw-naa
je ti ningə, maji kadi isi tade
mbə. Əli ta ki darɔde wa nim
ki Luwə nim mede ti par.

29 Ki ɔji dɔ nje kəl ta ki ta
Luwə ti, səbi kadi dije joo ə se
mitə wa əli ta dande ti, ningə
ndəge je indəi manji ta ləde
ooi.

30 Re Luwə əl ta ki dəw madi
ki rangɪ dan njé kaw-naa je ti
ningə, səbi kadi nje kəl ta ki ta
Luwə ti ki kəte taa kəə ta kəl ta
ti.

31 MBata səi pəti, asi kadi
əli ta ki ta Luwə ti ki go naa
go naa kadi indoi-naa ne, iləi
dingəm me naa ti.

32 Njé kəl ta je ki ta Luwə ti
awi ki tɔgi dɔ kadi-kare ti ki
Luwə adi-de.

33 Tado Luwə e Luwə ki nje
ra ne ki tae ale mbə al, nə e
Luwə ki nje kadi dije isi ki naa
ki lapiya.

34 Təkɪ njé kaw-naa je isi rai
dande ti lo je ti ki dangi dangi,
maji kadi dəne je isi ki tade
ki mbə dan njé kaw-naa je ti.
Dəw adi-de ta rəbi kadi əli ta
al. Ningə, kadi iləi dɔde gin
tɔgi ti təkɪ ndu-kun əl-n.

35 Re ne madi ki gəri gine
ay njay al to ningə, kadi dəji
ngawde je me kəy ti. Tado e ne
ki go rəbe ti al kadi dəne əl ta
dan njé kaw-naa je ti.

36 E səi ə ta lə Luwə ilə
ngirəne rəsi kəte a? Ə se e səi
par ə re tɛɛ dansi ti ə?

37 Re dəw madi gir mene ti
kadi n-e nje kəl ta ki ta Luwə ti,
ə se n-e nje kaw ki kadi-kare

lā NDil ningə, maji kadi dəwe gər təkī nē je ki m-ndangi m-adi səsi kin j̄ rō Bəbe ti.

³⁸ Re dəw madi mbati kadi gər nē je kin ningə, to taga kadi Luwə gər dəwe kin al tō.

³⁹ Be ə, ngakom je, isangi rəbi kadi əli ta ki ta Luwə ti, ningə oti kadi əgi dō kəl ndon ta je ki dəw gər dəe al.

⁴⁰ Nə ke ə kadi nē je pəti rai nē go rəbi ki dana.

15

Ta ki Jaju Kirisi lo koy ti

¹ NGakom je, m-ole mesi dō Poy Ta ti ki Maji ki ndō ki m-ilə səsi mbēe kəte ka kin. E ta ki itaai ə uwəi goe səm biti bōne.

² E Poy Ta ki Maji kin ə adi səsi kaji, loki uwəi goe səm təkī ndō ki m-ilə-n səsi mbēe. Re e be al ningə, kadi-me ləsi e nē ki ndangi kare.

³ Tado nē ndo ki dəsəy ki madi səsi e nē ndo ki mi wa ə m-taa. Adi e Kirisi ki oy mbata majal je ləje təkī makitibi lə Luwə əl-n[☆].

⁴ Dibi-e ra ndō mitə ningə tēē lo koy ti təkī ndangi me makitibi ti lə Luwə[☆].

⁵ Tēē hōy ki rō Piyər ti taa ki rō njé ndo je ti ki dōgi gide e joo tō[☆].

⁶ Go ti gogi ningə, tēē hōy ki rō ngakō je ti ki asi bu mi ki gide ki kawī-naa. Dije ngay dan dije ti kin isi ki dōde taa bəy. Ki madi je dande ti ə oyi.

⁷ Go ti bəy, tēē hōy ki rō Jaki ti taa ki rō njé kaw kilə je ti pəti tō.

⁸ Gode ti pəti ningə, tēē ki rōm ti hōy, mi ki mi ngon ki kər[☆].

⁹ Mi ki du dan njé kaw kilə je ti pəti, tado m-asi kadi dəw bər-m nje kaw kilə al. M-asi al, tado mi nje kadi kō njé kaw-naa je lə Luwə[☆].

¹⁰ Nə e ki takul me-maji lə Luwə ə m-təl-n dəw ki be kin bōne. Ningə me-maji lie ki mbata ləm e ki ndangi al tō. Tado m-ra kilə m-itə ndəgi njé kaw kilə je pəti. Ke ə e mi ki dōm ə m-ra kilə kin al, nə e me-maji lə Luwə ə e səm.

¹¹ E be ə, re e mi ə se ndəgi njé kaw kilə je ka, e Poy Ta ki Maji ki kare wa kin ə j-isi j-ilə səsi mbēe.

Ta ki njé koy je lo koy ti

¹² Je j-isi j-ilə mbē ki Kirisi lo koy ti, ə dije madi dansi ti əi nə: «Njé koy je a j̄i lo koy ti al,» tō kin e ta ki ban dana?

¹³ Re njé koy je a j̄i lo koy ti al ningə, Kirisi ka j̄ lo koy ti al tō.

¹⁴ Ə re Kirisi j̄ lo koy ti al ningə, j-ilə mbē ki ndangi, taa kadi-me ləsi ka e ki ndangi tō.

¹⁵ Re e ki rōjeti, kadi njé koy je a j̄i lo koy ti al, ə je j-əl j-ə nə: «Luwə tēē ki Kirisi lo koy ti» ningə, lo kin ti, ji təl njé ma naji je ki ngom dō Luwə ti. Tado Luwə tēē ki Kirisi lo koy ti al.

¹⁶ Re njé koy je a j̄i lo koy ti al ningə, Kirisi ka j̄ lo koy ti al tō.

¹⁷ Ə re Kirisi j̄ lo koy ti al ningə, kadi-me ləsi e nē ki

☆ 15:3 Ejay 53.5-12 ☆ 15:4 Pa je 16.10; Oje 6.2 ☆ 15:5 Lk 24.34, 36; Mt 28.16-17; Mk 16.14; Ja 20.19 ☆ 15:8 Knjk 9.3-6 ☆ 15:9 Knjk 8.3

ndangi kare, isi me majal ti ləsi ba 6əy.

18 Ningə njé je ki oyi me Kirisi ti ka tade t̃i t̃o.

19 Re ne kində me d̃o ti ləje ki j-adi-n meje Kirisi e mbata ne je ki 6one par ningə, je njé kəm-to-ndoo ki itə ndəgi dije pəti.

20 Nə ke ə, Kirisi j̃ taa dan njé koy je ti tək̃i r̃ojeti. E kandi ki d̃osay lə njé je ki oyi.

21 Ningə, tək̃i e ki go rəbi lə dəw ki kare ə yo re-n d̃o dije ti d̃onangi ti ka kin ə, ki go rəbi lə dəw ki kare, njé koy je a j̃ taa lo koy ti t̃o.

22 Tək̃i koy ɔr-n go dije ti pəti ki go rəbi lə Adam ka kin ə, dije pəti a t̃əli kadi isi ki d̃ode taa ki go rəbi lə Kirisi t̃o[☆].

23 Ke ə, k̃i lo koy ti kin a e ki go loe go loe. Kirisi a j̃ k̃əte t̃ə kandi ki d̃osay, ningə d̃okagilo t̃əl-e ti, njé je ki adi-e mede a j̃i taai lo koy ti t̃o.

24 Go ne je ti kin pəti ningə d̃obəy ne je a re. Kirisi a tuji k̃oβe je, ki t̃oɡi k̃oβe je, ki t̃oɡi nd̃il je ki majal, 6əy taa a t̃əl ki k̃oβe adi Luwə ki Bawje.

25 Tado, s̃əbi kadi Kirisi a ɔ 6e bit̃i kadi Luwə ilə njé b̃əe je gin njae ti[☆].

26 Ningə, nje b̃a ki d̃obəy ti ki a tuje e koy.

27 Tado makitibi lə Luwə ə ñə: «Luwə ilə ne je pəti gin t̃oɡe ti[☆].» Ningə k̃əl k̃ə ñə «ne je pəti əi gin t̃oɡe ti» kin ɔji kadi Luwə e gin t̃oɡi ti lə Kirisi t̃o al. E Luwə ə ilə ne je pəti gin t̃oɡi ti lə Kirisi.

28 D̃okagilo ki ne je pəti əi gin t̃oɡi ti lə Kirisi ningə, NGon wa ki d̃one a ilə d̃one gin t̃oɡi ti lə Luwə ki nje kulə ne je pəti gin t̃oɡe ti, mba kadi Luwə e ne je pəti me ne je ti pəti t̃o.

29 Re e be al ningə, njé je ki adi isi rai-de batəm to njé koy je ti kin, rai be mbata kingə ri me ti ə? A ingəi ri me ti loki njé koy je a j̃i taa lo koy ti al?

30 Taa je wa ka, ki mba ri ə ki nd̃o je pəti j-ilə-n r̃oje ji koy ti ə?

31 Ki r̃ojeti, ngakom je, ki nd̃o je kare kare pəti m-a ta koy ti. Ningə m-ingə r̃onəl ki takulsi ki mbata kində r̃o naa ti ləje d̃o kilə ti ki J̃əju Kirisi, ki e Bəbe ləje.

32 Me 6e bo ti ki Ep̃əji, m-r̃o ki da je ki wale. Ningə re e ki go rəbi ne ra lə dar̃o par ə, e ri ə m-a m-ingə me ti ə? Re njé koy je a j̃i lo koy ti al ningə, adi «j-usoi je j-aỹi-naa je ñə lo ti ə j-a j-oyi[☆].»

33 Ədi r̃əsi al, «İndole-naa ki nje ra majal ə a t̃əl nje ra majal t̃o.»

34 Maji kadi it̃əli im̃əri ta ki maji, ə it̃əli k̃əə ta ra majal ti. MBata dije madi ngay dansi ti g̃əri Luwə al. M-əl ta kin be mba kadi adi s̃əsi r̃əsəl.

Dar̃o ki j̃ lo koy ti

35 Dije madi a d̃əji ta əi ñə se ki go rəbi ki ban 6a dije a j̃i lo koy ti wa? Ə se a j̃i ki dar̃o ki ban wa?

36 J̃ mbə d̃əw, k̃a ko ki idibi kin, re oy al ə, a ibə al t̃o.

37 Ningə e dar̃o ne wa ki idibi kin ə a b̃ə al, ñə e kande ki me

☆ 15:22 Kilə ngirə ne je 3.17-19; Rm 5.12-21 ☆ 15:25 Pa je 110.1 ☆ 15:27 Pa je 8.7 ☆ 15:32 Ejay 22.13

ti. Dɔmaji ə e kandi tɔy, ə se kandi ne madi ki rangi.

³⁸ Luwə wa ade kadi rɔ ki go me ndigi ti ləne. Ningə kandi ne ki ra ra ka, Luwə ade kadi rɔ ki sɔbi dɔe.

³⁹ Ne je ki njé kɔdi rɔde pəti, darɔde to dangi dangi bi titi-naa al. Darɔ dije to ta dangi, darɔ da je to ta dangi, darɔ yəl je to ta dangi, taa darɔ kanji je to ta dangi tɔ.

⁴⁰ Ne kində je ki dɔrɔ ti, ndolede e dangi taa ne kində je ki dɔnangi ti ne ndolede e ta dangi tɔ.

⁴¹ Kadi ɔsi ta dangi, nay nda ta dangi, taa mee je ndoyde to ta dangi tɔ. Ningə darɔ mee je wa kin ka ndoyde to dangi dangi ɔy tɔ.

⁴² Be ə, ki lo koy ti lə njé koy je ka to be tɔ. Darɔ dɔw ki dibi e darɔ ki a ndum, nə darɔ ki a j lo koy ti e darɔ ki a ndum al.

⁴³ Dibi-e tɔ darɔ ki dangi ti, nə a tɛɛ lo koy ti ki darɔ ki kɔsi-gon. Dibi-e tɔ darɔ ki tɔge goto, nə a tɛɛ ki darɔ ki tɔgi.

⁴⁴ Dibi-e tɔ darɔ dɔw, nə a tɛɛ lo koy ti ki darɔ ki go NDil ti. Təki darɔ ki go lo dɔw ti to ka kin ə, darɔ ki go ndil ti ka to nɔɔ tɔ.

⁴⁵ E be ə, makitibi lə Luwə ə nə: «Adam ki dɔsɔy e dɔw ki nje kisi ki dɔne taa[☆],» ningə Adam ki dɔbɔy ti e NDil ki nje kadi dije kaji.

⁴⁶ E Adam ki go NDil ti ə re kəte al, nə e e ki go darɔ ti ə re kəte, ningə e ki go NDil ti uti goe.

⁴⁷ Adam ki dɔsɔy, e dɔw ki dɔnangi ti ne, tadɔ e bu

dɔnangi ə Luwə ibə. Nə Adam ki kɔ joo j dɔrɔ ti taa ə re.

⁴⁸ Be ə, dɔw ki Luwə ra-e ki bu dɔnangi titi-naa ki ne kində je ki dɔnangi ti ne, ə dɔw ki j dɔrɔ ti taa, titi-naa ki ne kində je ki dɔrɔ ti taa tɔ.

⁴⁹ Ningə, təki ji titi-naa ki dɔw ki rai-e ki bu dɔnangi ka kin ə, j-a titi-naa ki e ki j dɔrɔ ti taa tɔ.

⁵⁰ NGakom je, m-əl səsi madi oi təki darɔ ki məsi asi kadi a oo kɔbe lə Luwə al, taa darɔ ki ndum asi kadi tɛɛ lo ti ki dum ndum, al tɔ.

⁵¹ M-ge kadi igəri ne ki to lo ɔyɔ ti kin: J-əi pəti j-a j-oyi al, nə j-əi pəti j-a mbəli rɔje.

⁵² Təbi ki dɔbɔy ti a ɔa ningə, təbəl kəm ki kində sipi be par ə dije pəti a mbəli. Loki təbi a ɔa ningə, njé koy je a j ki rɔ ki a dum ndum, ningə je, j-a mbəl rɔje.

⁵³ Tadɔ sɔbi kadi rɔ ki ndum un rɔ ki dum ndum, taa rɔ ki koy kadi un rɔ ki dum koy nim tɔ.

⁵⁴ Loki rɔ ki ndum a un rɔ ki dum ndum, ə rɔ ki koy a un rɔ ki dum koy kin ningə, ta ki makitibi lə Luwə ə nə:

«Rɔ tətɔ yo ratata[☆]» kin a təl tane.

⁵⁵ «J yo, tətɔ rɔ ləi e ra?

J yo, kəngi e ra[☆]?»

⁵⁶ Kəngi yo e majal, ningə tɔgi majal e ndu-kun tɔ.

⁵⁷ Adi ji rai oyo Luwə ki adi ji tətɔ rɔ ki takul Bəbe ləje Jəju Kirisi.

⁵⁸ Lo kin ti, ngakom je ki njé ndigi ləm, uwəi tɔgisi ba, ai dɔ njasi ti me kilə ti lə Bəbe ki kanji kɔ. Tadɔ kɔ ki isi ingəi

me kilə ti lə Luwə kin e kare ki ndangi al.

16

Nə kaw mbata njé kaw-naa je ki Jorijaləm

¹ Ki oji dō nə kaw ki mbata lə dije lə Luwə ki isi Jorijaləm ti[☆], m-dəji səsi kadi irai təki m-oji-n njé kaw-naa je ki dōnangi Galasi ti kin be tō.

² M-əl səsi kadi ndō ki dō kəte lə ndō je ki siri pəti pəti, kadi dəw ki ra dansi ti, ər nə me nə ti ləne ndəy ngəm dangi mbata kilə kin. Kadi ər ki go tōge ti ki Luwə ade-n. Irai be mba kadi m-re bəy taa ikawi nə, al.

³ Ningə, dəkagilo ki m-a m-tee dansi ti ba, m-a m-ilə ki dije ki səi je wa imbəti-de, Jorijaləm ti. M-a m-adi-de makitibi jide ti kadi awi ki kadi-kare je ləsi.

⁴ A kin ə re to kadi mi wa m-aw ki rəm ningə, a awi səm naa ti tō.

Kəji kaw mba lə Pol

⁵ M-a m-tee rəsi ti noo ki ta rəbi ki Masəduwan ti. Tado, m-a m-ində dōnangi ki Masəduwan gangi[☆].

⁶ Dōmaji ə, m-a m-ra ndō je rəsi ti. Maji ə ba ka a gangi dōm ti rəsi ti, kadi tə indəi-mi ta rəbi ti adi m-aw lo ki səbi kadi m-aw ti.

⁷ Kawm kin, m-ge kadi re Luwə ndigi səm dō ti ningə, m-ra səsi ngan ndō je ki asi tati. Kadi m-o səsi ki njam taa par al.

⁸ Ningə, m-a m-isi me be bo ti ki Epəji ratata dəkagilo Pətəkoti ti.

⁹ Njé bə je ləm əi ngay Epəji ti, nə ta rəbi to tagira nōm ti wətangi kadi m-ra-n kilə ləm[☆].

¹⁰ Re Timote re tee dansi ti ningə[☆], irai-e adi e ki rənəl dansi ti, tado e ka isi ra kilə lə Baḡe tə mi be tō.

¹¹ Kadi dəw madi kare dansi ti kide al. Ningə kadi indəi-e ta rəbi ti kadi re tee rəm ti ki maje. Tado m-isi m-ngəm-e ki ndəgi ngako je ki a əi sie.

¹² Ki oji dō ngokoje Apolosi, m-ilə dingəm me ti ngay kadi aw rəsi ti, ində rəne naa ti ki ngakoje je ki isi awi ki rəsi ti, nə mee ndigi kaw ki basine ti kin al bəy[☆]. NDō ki ingə rəbi ə a aw bəy.

Ta ki kəji ki dəbəy ti ki kuwa ji-naa

¹³ Isi dōgi ti, ai dō njasi ti me kadi-me ti ləsi, ai dingəm ə uwəi tōgisi ba.

¹⁴ Maji kadi irai kilə je pəti me ndigi-naa ti.

¹⁵ NGakom je, m-gər kadi igəri Isitəpanasi ki dije ki me kəy ti lie maji[☆]. Əi dije ki dəsəy ki adi mede dōnangi ti ki Akay. Ningə, ki go me ndigi ti ləde, uni rəde kadi rai ki dije lə Luwə. Be ə, m-dəji səsi nə kare bəy.

¹⁶ Maji kadi, itəli rəsi go ta ti lə dije ki be kin, ə itəli rəsi go ta ti lə dije ki indəi rəde ta kilə ti isi rai səde tō.

¹⁷ Rəm nəl-m ngay dō re ti lə Isitəpanasi, ki Pərtunatusi, ki

☆ 16:1 Rm 15.25-26 ☆ 16:5 Knjk 19.21

☆ 16:12 Knjk 18.24 ☆ 16:15 1.16

☆ 16:9 8-9: Knjk 19.8-10 ☆ 16:10 4.17

Akaykusi. Tado, rai ne je ngay
adi-mi tosi ti.

¹⁸ Uwai angalm indai nangi
taki rai sasi ka kin be to.

¹⁹ *Nje kaw-naa je ki
donangi Aji ti uwai jisi. Akila
ai ki Pirisil[☆], naa ti ki nje kaw-
naa je ki isi me kay ti lade uwai
jisi ngay to.

²⁰ NGakoje je pati uwai jisi.
Maji kadi uwai ji-naa mboṣi ti
ki ronol.

²¹ Ninga, e mi Pol a wa a m-
dangi ta kuwa ji kin ki jim.

²² Re daw madi dansi ti
ndigi Luwa al ninga, kadi
Luwa man-e. «Marana ta»,
Babe re.

²³ Kadi me-maji la Babe Jaju
e naa ti sasi.

²⁴ M-ndigi sasi kare kare
pati me kindo ro naa ti ki Jaju
Kirisii.

Makitibi ki ko joo ki Pol ndangi adi Koreti je

*Ta ki do makitibi ti ki ko joo
ki Pol ndangi adi Koreti je*

Makitibi ti ki ko joo ki Pol ndangi adi Koreti je kin, ta ki me ti toji kadi dan Pol ai ki njé kaw-naa je ki Koreti ti maji boy al. Dije madi tuji me Pol ngay ki ta kælde je ki kilə rade je. Awi biti əli təki Pol aw ki togi ki kadi e-n nje kaw kilə lə Jəju Kirisi al. Lo kin ti, Pol əl ta ngay. Nə re Pol əl ta ngay mindi ka, toji njé kadi-me je ki Koreti ti təki n-ndigi-de wa kin nim, n-sangi rəbi kulə noji naa ti sade nim. E be ə, əl-n ta lə rəne ki nəl-ne ngay loki poyde ki maji re tē rəne ti (7.5-15).

Go ta je ti ki oji do ne je ki nga nga ki tē dəe ti dɔnangi Epəji ti (1.1-11), Pol ole me njé kadi-me je ki Koreti ti do ne je ti ki to ki n-ingə rəde ti me kulə noji ti ki to dande ti n-əi səde je, ningə toji nda kilə lə nje kaw kilə lə Jəju Kirisi adi-de gəri tə. Pol ər-de gin ne ki n-əl-n-de ta je ki nga nga me makitibi ti ləne ki dəsəy ki n-adi-de, ningə əl-de təki n-ingə rənəl go ti, mbata ta ki nga ki n-əl-de, kandidate ki maji tē go ti (1.12-7.16).

NGa ningə, ki oji do ne kaw ki mba ra-n ki njé kadi-me je ki dɔnangi Jude ti (8-9), Pol dəji Koreti je kadi əi njé ra maji, ningə əl-de ə nə: «təgəri ra maji lə Bəbe ləje Jəju Kirisi

maji. Kirisi ki e nje ne kingə, nə ra rəne nje ndoo ti mbata ləsi, kadi me ndoo ti lie, səi, itəli njé ne kingə je» (8.9).

Me ndəgi ta je ti ki re go ti (10-13), Pol təl ilə jine kəm dije ti ki njé kəl kə nə e asi kadi e nje kaw kilə al kin. Ba təl ta makitibi ləne ki ngon ta ki ndəy be ki əl ki mɔndi ki maji (13.11-13).

NDu Pol ki j-ingə me makitibi ti lie ne kin, isi sangi maji lə darəne wa al, nə isi sangi kadi gəri təki e togi ki Luwə wa ə ade ə isi ra-n kilə lie, ningə kadi taai Poy Ta ki Maji kin tə ta ki rəjeti nim, kadi gəri Kirisi tə Bəbe ləde nim tə.

Kuwəji-naa

¹ Mi Pol ki nje kaw kilə lə Jəju Kirisi ki go ndigi ti lə Luwə, naa ti ki ngokə je Timote, j-uwə jisi səi njé kaw-naa je lə Luwə ki isi Koreti ti, taa j-uwə ji dije lə Luwə ki isi dɔnangi ti ki Akay ti tae ba pəti tə[☆].

² Kadi me-maji ki kisi-maje lə Bawje Luwə əi ki Bəbe Jəju Kirisi e naa ti səsi.

Pol ra oyo Luwə

³ J-ilə toji do Luwə ti ki Baw Bəbe ləje Jəju Kirisi. Bawje ki me-maji lie to mbar mbar, ki e Luwə ki nje səl me me ne je ti pəti.

⁴ E ə e nje səl me je do ko je ti ki dangi dangi, mba kadi je ka ji səl me dije ki ko je ki dangi dangi tē dəde ti tə. Kadi ji səl mede ki me-səl ki j-ingə rəe ti.

⁵ Be tō ə, təkɪ j-ɪngə-n kō lə Kɪrɪsɪ ngay, Kɪrɪsɪ səl meje ngay tō.

⁶ Re j-ɪsɪ j-ɪngə kō ɓa, e ki mba kadi mesi səl-n, taa e mbata kaji ləsi tō. Re me je səl ɓa, e ki mba kadi adi səsi me-səl tō. NGa ɳɪngə, me-səl kɪn a ra kadi tə uwəi tɔgɪsɪ ba me kō ti təkɪ j-ɪsɪ j-ɪngə kō kɪn be tō.

⁷ Lo kɪn ti, j-ɪndə meje dəsi ti njiriri, tado ji gər kadi loki ɪsɪ ɪndəi rəsi naa ti səje dō kō ti, ɪsɪ ɪndəi rəsi naa ti səje dō me-səl ti ki j-ɪsɪ j-ɪngə tō.

⁸ NGakom je, ji ndigi kadi ɪgəri go kō ki tɛɛ dɔje ti dɔnangi Aji ti kɪn. Di je adi-je kō kadi ki dum kəl tae, e kō ki al dō ɳɪngəje. Dəw ki ɪndə mene dō ti kadi n-a n-ɪsɪ ki dɔne taa goto.

⁹ Je j-ɪndə meje ti kadi je di je ki gangi ta koy dɔje ti ngata. ɳɪngə e be mba kadi j-uwə-n kul rɔje je wa al, nə kadi j-uwə kul Luwə ki nje kadi njé koy je ɳɳɳ lo koy ti.

¹⁰ E e ə taa-je ta ko koy ti kɪn, ɳɪngə a nay ki lo taa-je tae ti. E ə j-ɪndə meje dɔe ti, kadi a taa-je ta ko koy ti kɪn ɓəy.

¹¹ ɳɪngə, səi wa ka ɪsɪ ɪndəi rəsi ta ti tō, me kəl ta ti ki Luwə mbata ti ləje. Luwə a ra səje maji ki rəbi nɛ ki di je ngay dəji mbata ti ləje. Lo kɪn ti, maji kɪn a təl nɛ ra oyo lə di je ngay mbata ti ləje tō.

Pol yəti ndune əji dō kaw mba ləne

¹² Nɛ ki adi-je rɔnəl, meje uwə-je ki ta al, ji gər kadi njɪyəje dan di je ti ki gəri Luwə

al, e ki hal ki səl ləm ləm, ki nɛ ra ki rɔjeti ki j rɔ Luwə ti. ɳɪngə e njɪyə ki ji njɪyə ki gosi lə dəw al, nə ki ra maji lə Luwə. Ki bo ngay, e ki pa njɪyə kɪn ə ji njɪyə-n ki rəsi ti.

¹³ Ta ki ji ndangi j-adi səsi kɪn, e ta madi ki rangi al, nə e nɛ ki ɪtidəi ə ɪgəri me wa kɪn par. NGa ɳɪngə, m-gər kadi a gəri me ay njay ɓəy.

¹⁴ Təkɪ ɪgəri ndəy ngata kɪn, a ɪgəri ay njay, ndō təl ʼBabe Jəju ti ki j-a je nɛ rɔnəl ləsi təkɪ a səi nɛ rɔnəl ləje kɪn be tō.

¹⁵ Ki me ki tɪ kati kɪn ə, m-ndigi kadi səi ə m-tɛɛ dəsi ti kəte, kadi m-adi səsi ɳɪngəi ra maji ki kō joo.

¹⁶ NGa ɳɪngə kadi m-ɪ dəsi ti taa m-aw dɔnangi Masəduwan ti, ə m-ɪ Masəduwan ti ɓa[☆], m-təl m-rɛ dəsi ti gogi ɓəy kadi tə irai səm me nɛ ge je ti ləm kadi m-aw Jude ti.

¹⁷ NDum ki m-un kɪn, m-un ki nɔɔ be par al, taa ndigi ra je ləm e ki go mər ta ti lə dəw kadi tə m-əl m-ə nə «oyo» ə m-təl m-ə nə «jagi» al.

¹⁸ Luwə asi kadi ma naji ləm: ta je ki j-əl səsi e «oyo» nim «jagi» nim al.

¹⁹ Tado Jəju Kɪrɪsɪ, NGon lə Luwə ki je ki Silasi je ki Timote je[☆] j-ilə səsi mbɛ ta lie kɪn e «oyo» nim «jagi» nim al. E dəw ki ta ki a ɳɪngə rɔe ti e «oyo» par.

²⁰ ɳɪngə kun mɪndi je lə Luwə pəti, Kɪrɪsɪ ə e nje tɔji-de kə nə «oyo» e ki rɔjeti, taa e ki go rəbi lie tō ə j-ɪsɪ j-əl-n j-ə nə «Amen», mba kulə-n tɔji dō

Luwə ti tə.

²¹ Ningə e Luwə ə e nje kadi-je nim, səi je nim, tōgi me kində rə naa ti ki Kirisi. E ə mbəti-je ində-je ta dangi mbata ləne.

²² E e tə ə ində ndaji ləne rəje ti tə ne ləne, taa ində NDilne meje ti tə ne ki adi-je də kəte dan ne maji je ti ki ində ta dangi mbata ləje, kadi a adi-je.

²³ Mi m-dəji Luwə kadi gangi ta ndom, re m-ngom: ningə e mba kadi m-tuji mesi al, ə m-təl m-re-n Koreti ti gogi al.

²⁴ Ningə ji sangi rəbi kadi j-ində tōgi dəsi ti kadi adi mesi al jagi, tadə isi uwəi tōgisi ba me kadi-me ti ne ngata. Ne ki j-isi ji sangi, e kində rə naa ti səsi də kilə ti mba kadi ingəi rənəl.

2

¹ Ki oji dəm, m-o maji ngay kadi m-təl m-aw rəsi ti gogi al, nə tə m-tuji mesi.

² Tadə re m-tuji mesi ə, dəw ki a adi-m rənəl goto. Dəw ki a adi-m rənəl 6a, e səi ka ki m-a m-tuji mesi ka kin par.

³ Ningə, e gine kin ə, m-ndangi-n makitibi tə ndangi m-adi[☆] səsi kadi tə m-aw ki rəm al. M-aw ki rəm al nə tə dije ki kadi adi-mi rənəl, təli tuji mem tə tuji yo. M-gər maji ngay, ki oji dəsi, kadi rənəl ləm e rənəl ləsi pəti.

⁴ E ki me-kə ki ngay, ki me ki ur made, ki man nō ki tə kəm ə m-ndangi-n makitibi m-adi səsi. Ningə e ki mba kadi

m-tuji-n mesi al, nə kadi igəri ndigi ki m-ndigi səsi.

Me Pol səl də dəw ti ki nje tuji mee

⁵ Re dəw madi e nje gin me ki tuji 6a, e mi ə tuji mem al, nə e səi pəti ə tuji mesi. Ki kadi j-əl j-adi al də maji al 6a, tuji me dije madi dansi ti.

⁶ Ningə ko dəw ki be kin, ta kosi je ki kaw-naa ki dəe ti wa kin ase naki.

⁷ E be ə, ki 6asine kin, kadi adi mesi səl dəe ti, ə iləi dingəm me ti, nə tə me tuji ki al də maji j tōy dəe.

⁸ Lo kin ti, m-dəji səsi kadi oji-e ndigi ki indigi-e adi gər.

⁹ NGa ningə, gin ndangi ki m-ndangi makitibi m-adi səsi e kadi m-na mesi m-o se itəli rəsi go ta ti me ne je ti pəti wa.

¹⁰ Loki mesi səl də dəw ti ki ra ne ki majal, mi ka mem a səl dəe ti tə. NGa ningə, re mem səl, loki ne madi to kadi mem səl də ti 6a, e mbata ti ləsi ə mem səl-n ta kəm Kirisi ti.

¹¹ MBa kadi *Satə ingə ta rəbi dəje ti al, tadə ji gəri ndigi ra je lie 6əti.

Me Pol a sururu

¹² Loki m-aw m-tee Tirowasi ti kadi m-ilə mbə Poy Ta ki Maji lə Kirisi, m-o kadi Ba6e tee ta rəbi pay adi-m,

¹³ nə mem a sururu, tadə m-ingə ngokom Titi al. E be ə, m-iyə njé kadi-me je, ə m-un ta rəbi kaw Masəduwan ti[☆].

Təti rə me kində rə naa ti ki Kirisi

¹⁴ J-ilə tōji də Luwə ki o-y-je ki dəkagilo je pəti adi-je me rə ti ki Kirisi təti kin. Luwə un-je

ilə-n mbə lə Kirisī ki lo je pəti adi dije gəri-e tə nom kagi ki baye əti maji ki sane ki lo lo be.

¹⁵ Lo kin ti, ji to tə nom kagi ki baye əti maji, ki Kirisī un adi Luwə be. J-əti maji, mbata ti lə dije ki isi sangi kaji nim, mbata ti lə dije ki isi awi tuji ti nim tə.

¹⁶ Ki rə dije madi ti, e bay yo ki isi aw səde koy ti, nə ki rə njé ki nungi ti, e bay kaji ki isi aw səde kaji ti tə. Ə se nə ə asi kadi ra kilə kin wa?

¹⁷ Je ji to tə ndəgi dije ngay ki isi uni ta lə Luwə tə nē ra gati kin al. J-əl ta ki rəjeti, ki j rə Luwə ti, ta kəm Luwə ti me kində rə naa ti ki Kirisī.

3

Bəə kilə je ki me kilə mindi ti ki sigi

¹ Kadi m-dəji m-o se j-isi ji sangi kadi ji toji rəje je wa ka bəy wa? Se kadi ji ra təkī dije madi isi rai, ə isi taai makitibi lo ki rangi ti kadi ma naji dəde ti ki rəsi ti je taai jisi ti awi ki lo ki rangi ti je kin be wa?

² Makitibi ki kadi ma naji dəje ti ba, e darəsi səi je wa. Səi makitibi ki ndangi ngame je ti, ki dije pəti gəri nim isi tidəi nim.

³ To ki taga kadi səi makitibi ki Kirisī ndangi adi-je jije ti, ilə-n-je. Kirisī ndangi ki man ndangi nē makitibi ti al, nə ndangi ki NDil Luwə ki nje kisi kəm ba; e makitibi ki ndangi də mbal ti al, nə ndangi ngame dəw ti[☆].

⁴ E kin ə e me je ki j-adi ta kəm Luwə ki takul Kirisī.

⁵ Ningə j-a j-əl j-ə nə e ki togi je wa ə ji ra-n nē madi al, nə e ki togi ki j rə Luwə ti.

⁶ E Luwə wa tə ə adi-je togi, adi ji təl-n njé ra kilə bəə je me kun mindi ti ki sigi. E kun mindi ki e gin *NDu-kun ti al, nə e gin NDil Luwə ti. Tado NDU-kun ki ndangi e nje re ki koy, nə NDil Luwə e nje re ki kaji.

⁷ Kəte ndu-kun e ki ndangi ki ku ta je kare kare go-naa ti də ba mbal ti, ba kunji Luwə unji də ti. *Mojī ki nje re ki ndu-kun ka kin, ta kəme ɔ por wor wor, ki lo kadi ngan *Isirayəl je gəi ta kəme goto[☆]. Ningə ta kəme ki ɔ por kin, unji dəkagilo ndəy be par ə gine a gangi. Ə re ra kilə ki NDU-kun ki nje re ki koy adi təba be ningə,

⁸ ra kilə ki NDil Luwə a əti bəl ki dum bəy.

⁹ Re kilə lə NDU-kun ki a aw ki dije me ta ki gangi ti adi təba ningə, kilə ki kadi Luwə tidə-n dije dije ti ləne a adi təba ki əti bəl ngay bəy.

¹⁰ J-asi kadi j-əl j-ə nə, təba ki də kəte, təge goto nɔ təba ti ki bone kin, ki e təba ki itə e ki kəte say.

¹¹ Kin ə nē ki lo ti ə a ində də ə ingə təba ningə, nē ki a to biti ki nɔ ti təba lie a əti bəl ki dum.

¹² Nē ki j-isi ngəm tae kin ə ra adi j-aw ki me ki tji kati.

¹³ Je ji ra təkī Mojī ra-n kin al. Mojī ki ilə kibi ta kəmne ti kadi ngan Isirayəl je ooi ta təl

☆ 3:3 Tee ki taga 24.12; Jərəmi 31.33; Ejəkəl 11.19; 36.26 ☆ 3:7 Tee ki taga 34.29

☆ 3:13 Tee ki taga 34.33

ta kunji ki lo ti ə a goto kin al[☆].

¹⁴ Ne gər læ ngan Isirayəl je goto, dəde bəy bəy. Ningə biti bone kin ka, loki isi tidəi Kun mindi ki kəke 6a, kibi kin to ba wa 6əy. To ba, dəw un kəmde ti al, tadə e ki kində rə naa ti ki Kirisi ə kibi kin a goto-n kə ta kəmde ti.

¹⁵ Biti bone kin ka, loki isi tidəi makitibi je ki Moji ndangi kin ə, kibi madi uti kəmde də ne gər ti wa 6əy.

¹⁶ E ki go rəbi kadi-me Kirisi par ə kibi kin a goto-n ta kəm dəw ti[☆].

¹⁷ Tadə Babe e NDil, ningə loki NDil Babe e titi, loe ti kin ə taa kiyə taa e titi tə.

¹⁸ Ningə j-əi pəti, kibi e ki goto kəmje ti kə, adi ji təji təba læ Babe rəje ti təkə katirongi a təji-n ndil dəw be. Lo kin ti, ji mbəl ji to tə Babe wa be. Babe ki e NDil adi təba lie unji dəje ti unji kunji ki əti 6əl ki də made ti, də made ti.

4

Kirisi e naa ti ki njé kaw kilə je

¹ Təki e kilə ki Luwə ə adi-je ki go me-maji ti lie, təgije goto ta ti al.

² Je ji mbati ne ra ki lo 6əyə ti, ki ne ki to rəsəl ki dije isi rai. Pa njiyəje e ki lo kədi kəmnaa ti al, taa ji mbir ta læ Luwə dam kare al tə. Loki ji təji ne ki rəjeti ki taga 6a, ji sangi kadi ji taa me dije ta kəm Luwə ti tə taa yo.

³ NGa ningə, re Poy Ta ki Maji ki j-isi j-ilə mbeə kin, to lo

6əyə ti 6a, to lo 6əyə ti mbata læ dije ki isi awi tuji ti,

⁴ mbata læ njé me ngə je. Su ki nje kəbe də dənangi ti ne, bəy angalde bəy, ne gər ləde goto, adi lo kadi ooi kunji Poy Ta ki Maji ki nje təji təba læ Kirisi kin goto. Kirisi ki e bana kəm Luwə wa.

⁵ Təki rəjeti, j-isi j-ilə mbeə rəje je wa al, nə e Jəju Kirisi ki Babe ə j-isi j-ilə mbeə. NGa ningə je wa je 6əə ləsi mbata ti læ Jəju.

⁶ Tadə Luwə ki nje kəl ə nə: «Kadi kunji unji dan til ti[☆]» kin ə adi kunje unji ngəmeje ti, mba kadi ji gər-n kəti 6əl lie ki unji pal kəm Kirisi ti kin.

⁷ Ningə ne maji læ NDil kin, j-oti darəje ti ki tə to tə ngoo ki kibə ki nangi be kin. E be kadi to ay njay təkə təgi ki əti 6əl kin j rə Luwə ti 6i j rəje ti je al.

⁸ Kə je ki dangi dangi kawinaa ki dəje ti, nə budi singə je al; meje gangi man, nə j-ore meje ngə wa kin.

⁹ Dije indəi kəmje ndoo, nə Luwə iyə-je kə al; təti-je nangi, nə təli-je al.

¹⁰ Darəje isi oy ko koy læ Kirisi ki dəkagilo je pəti, mba kadi dije ooi təkə Kirisi isi kəm ba darəje ti.

¹¹ Tadə je ki j-isi ki dəje taa, j-isi ta koy ti ki dəkagilo je pəti mbata ti læ Kirisi. E be kadi dije ooi təkə Kirisi isi kəm ba darəje ti ki ndə madi ə a oy kin.

¹² Lo kin ti, je j-a je ta koy ti kadi tə səi isi kəm ba tə.

¹³ Təki e ndil kadi-me ki kare ba ə isi ra kilə meje ti,

☆ 3:16 Tee ki taga 34.34

☆ 4:6 Kilə ngirə ne je 1.3

☆ 4:13 Pa je 116.10

makitibi læ Luwə əl ə nə: «E mbata kadi ki m-adi mem Luwə ə m-əl ta lie^α.» Ningə je ka e mbata kadi ki j-adi meje Luwə ə j-əl ta lie tə.

¹⁴ Tado ji gər kadi, Luwə ki tee ki Babe Jəju lo koy ti kin, a tee səje lo koy ti ki Kirisi tə. A tee səje kadi ində je nim, səi je nim kadine ti.

¹⁵ Ne je pəti ki tee dəje ti e mbata maji læsi. Ningə, lo kin ti, ra maji læ Luwə a to mbar mbar kadi aw ki də dije ti ki kəte kəte. Aw ki kəte kəte kadi tə dije ki njé kəl ta ki Luwə, rai-e-n oyo je, piti-e-n je, toi mbar mbar ki də ti.

¹⁶ E mbata kin ə, j-ingə-n təgi par par. Re darəje ki koo ki kəm ne kin ə təge isi təl ki gogi ka, ndilje isi ingə təgi ki rangi ki ndə je ndə je.

¹⁷ Tado kə je ki j-isi j-ingə-de 6one kin, e kə ki dəkagilo lie e ndəy be par, taa əle kəl kare tə, loki j-un j-ində kadi təba ti ki əti 6əl, ki dəbəye goto ki a re go kə je ti kin.

¹⁸ Ne ki j-isi j-ay ngəde, e ne ki dəw oo ki kəmne kin al, nə e ne ki dəw oo ki kəmne al yo. Ne ki dəw oo ki kəmne, ndəe e ngay al, nə ne ki dəw oo ki kəmne al, a to biti ki nə ti.

5

Darə ki sigi

¹ Ji gər maji kadi re darəje ki je me ti dənangi ti ne, ə ra rəne tə kəy-lo be kin tujj ə, j-aw ki darə ki sigi ki e kəy ki Luwə ra adi-je me dərə ti nōo, ki e kəy ki dəw ra ki jine al. E Kəy ki a to biti ki nə ti.

² Ningə ki 6asine kin, j-isi ji timə rusi rusi, ji ndigi ngay kadi j-aw j-ur me kəy ti ləje ki dərə ti kin.

³ NGa ningə, re j-ur me kəy ti ki dərə ti ki sigi kin ə, dəw a oo-je ki rəje kare al.

⁴ Tado kisije me darə ti, ki e kəy-lo kin, ji timə rusi rusi, ne al də singəje. Ningə ji ndigi kadi j-ər rəje kə me darə ti kin al, nə ji ndigi kadi j-ilə darə ki dərə ti də ti, kadi darə ki kəm dəbi jine də darə ti ki koy.

⁵ Ningə e Luwə wa ə ində kadi ne je kin a rai ne be dəje ti. E e ə ində NDilne meje ti tə ne ki adi-je də kəte dan ne maji je ti ki ində ta dangi mbata ləje, kadi a adi-je.

⁶ Lo kin ti, j-uwə təgije ba ki dəkagilo je pəti. Ningə ji gər kadi loki je me darə ti ki dənangi ti ne kin 6əy 6a, je gidi kəy ti ləje, say ki Babe.

⁷ Təki rəjeti, e kadi-me Kirisi ə j-isi j-aw-n, 6i e kəmje 6a oo lo ə j-isi j-aw-n al.

⁸ J-uwə təgi je ba ə j-isi j-aw-n, ningə ji ndigi ngay kadi j-iyə darə kin, ə j-aw j-ində 6e kadi Babe ti.

⁹ NGa ningə, re j-isi-n me darə ti kin, ə se ji tuse j-iyə, ne ki uwə meje, e ta kadi ji nəl Babe.

¹⁰ Tado səbi kadi j-a ji tee kare kare kadi j-a nə Kirisi ti, lo gangi ta ti lie. Dəw ki ra ka a ingə ne ki səbi dəne, ki go kilə rae ti ki un darəne ra-n: ki re e-n kilə ki maji ə se kilə ki majal.

¹¹ Gin ne ki kadi ji 6əl-n Babe, ji gər maji, e ə j-isi sangi rəbi kadi ji 6uki-n dije goje ti.

Luwə gər-je ay njay, ningə m-gər kadi səi je ka, ki kadi əli ta ki ngom al 6a, igəri-mi ay njay tə.

¹² Ji ndigi kadi ji təl j-əl ta də rəje ti rangi 6əy taa kadi igəri-je, al, nə j-adi səsi ta rəbi kadi rəsi nəl səsi dəje ti. Lo kin ti, a ingəi ta ki kadi a turi dije ti ki isi indəi gude ki ne ra ki gidide ti ne kare, bi ne ra ki ngamede ti al kam.

¹³ Re e rəjeti kadi je dije ki dəje goto 6a, e mbata ti lə Luwə ə dəje goto-n, a re je njé kəm-kaa je tə 6a, e mbata ti ləsi ə je-n njé kəm-kaa je tə.

¹⁴ Təki rəjeti, ndigi-naa lə Kirisi o 6e dəje ti, je ki ji gər təki dəw kare ba oy mbata ti lə dije pəti, adi dije pəti oyi kin.

¹⁵ Oy mbata ti lə dije pəti, mba kadi dije ki isi ki dəde taa, isi ki mbata ləde əi je wa al ngata, nə mbata ti lə dəw ki oy ə j lo koy ti mbata ləde kin.

¹⁶ NGA ningə, j-a j-o dəw ki go koo-e ti lə dəw al biti ngata. Re kəte je, j-o Kirisi ki go koe ti lə dəw ka, ki basine kin, j-a j-o-e be al ratata ngata.

¹⁷ Re dəw ində rəne naa ti ki Kirisi 6a, e ne kində ki sigi. Ne je ki kəke dəi kə, ne je ki rəe ti pəti, təli ne ki sigi.

¹⁸ Ningə ne je kin pəti j rə Luwə ti, ki nje təl kulə-je noji naa ti səne, ki rəbi lə Kirisi. Luwə ki adi-je kilə kulə dije noji naa ti sie e wa.

¹⁹ Tado e Luwə ə, ki rəbi lə Kirisi, ilə-n dije ki duniya ti, noji naa ti səne, ki kanji tidə majal je ləde ki rai. NGA ningə, ində ta kulə noji naa ti

taje ti kadi j-ilə mbəe.

²⁰ Je dije ki Luwə ilə-je tə nje ra kilə to Kirisi ti. NGA ningə, Luwə un-je 6ar-n səsi ki rəne ti. Me tə Kirisi ti, j-uwə njasi ba, iləi noji naa ti ki Luwə.

²¹ Kirisi ki ra majal al, nə Luwə oy majal je ləje ki dəe ti. Oy ki dəe ti, mba kadi ki rəbi lie, Luwə tidə-n-je dije ti ləne.

6

¹ Təki je j-ində rəje naa ti ki Luwə də kilə ti, ji dəji səsi kadi ikidi ra maji lə Luwə ki ingəi kin al.

² Tado Luwə wa əl ə nə: «Dəkagilo ti ki maji, m-o də ndui, NDə ki e ndə kaji dije, m-re m-osi sili.»

NGA ningə, dəkagilo ki maji nga ə to kin, ndə kaji dije nga ə re kin^ə.

³ Kadi tə kilə ki j-isi ra kin ta goto də ti, ji sangi rəbi kadi ji tigə dəw madi jigi ti al.

⁴ Ne ki j-isi sangi, ji sangi kadi ji təji me ne je ti pəti, təki rəjeti, je 6əə kilə je lə Luwə. J-uwə təgije ba ə ji təl j-uwə 6əy, me kə je ti, me kəm-to-ndoo ti, me bəl ti,

⁵ gin kində ti lə dije, me dan-gay ti, ki me sulə ti ki dije sulai kosi je dəje ti. Me kilə ti ki al də singəje, lo to bi goto, lo kuso ne goto, ka j-uwə təgije ba^ə.

⁶ Ji təji kadi je 6əə kilə lə Luwə me kay njay ti, me gər Luwə ti, me kore me ti, me ra maji ti. NDil Luwə e səje naa ti, ji ndigi dije ndigi ki rəjeti.

⁷ Ji təji kadi je 6əə kilə lə Luwə me kilə mbə ta ti ki

rōjeti, ki j-ilə ki tōgi lə Luwə. Ne kati ləje, ki də rə ləje, e ne ra ki dana ta kəm Luwə ti.

⁸ Dije ɔsi gonje je, ilai rəsəl dōje ti je, əli ta ki majal dōje ti je, əli ta ki maji je. J-isi j-əl ta ki rōjeti kin ka ooi-je tə njé ngom je,

⁹ gəri-je bəti, nə ooi-je tə dije ki gəri-de al be, j-a ji njiyə ki dōje taa, nə ooi-je tə njé koy je. Uwəi-je dangay ti ki kanji təl-je,

¹⁰ tuji meje ka rōje nəl-je par par. Je njé ndoo je, nə ji təl dije ngay njé ne kingə ti, to tə ne ki ne ləje goto be, nə ki rōjeti 6a, ne kingə je pəti e yaje.

¹¹ Səi dije ki Korėti ti, j-əl səsi ka kəm ta, ji tē meje ki rəsi ti.

¹² Ji tōji səsi ndigi ki ji ndigi səsi ki taga, nə e səi je ə itēi mesi adi-je al.

¹³ Lo kin ti, m-əl səsi ta təkı baw ngan je a əl-n ngane je ta kin be. Ningə ji dōji səsi kadi səi ka, itēi mesi adi-je təkı je ji tē-n meje j-adi səsi ka kin be tō.

Gangi naa ki majal

¹⁴ Maji kadi ilai dəsi ki noo be par gin jugi ti ki kare ba ki njé ki gəri Luwə al kam al. Ne ki rōjeti ki ne ki majal a indəi rōde naa ti al; kunji əi ki til asi kadi a indəi rōde naa ti al.

¹⁵ Lo kadi Kirisi əi ki Su tade asi naa goto; dəw ki gər Luwə əi ki dəw ki gər Luwə al, ne ki a uwəi-naa dō ti goto.

¹⁶ Ne ki a ore kəy lə Luwə ki kagi yo je naa ti goto. Tado j-əi

6a, j-əi kəy lə Luwə ki nje kisi kəm ba təkı Luwə wa əl-n ə nə: «M-a m-ra bə dande ti, ə m-a m-njiyə səde naa ti,

M-a mi Luwə ləde, ə əi a əi dije ləm tō[☆].»

¹⁷ E mbata kin ə, Bəbə əl-n ə nə: «Tgangi-naa ki dije ki gəri-mi al, ɔdi ne ki to nje al,

Ba mi m-a m-uwə səsi ki rəm ti[☆].»

¹⁸ Bəbə ki nje tōgi pəti əl bəy ə nə:

«M-a mi Bawsi, ə səi, a səi ngan ləm ki dingəm ki ki dənə[☆].»

7

¹ Njé ndigi je ləm, təkı j-ingəi ndu-kun je ki Luwə un adi-je be kin, maji kadi j-əi je wa, j-ayi rōje njay dō ne ti ki a tuji darōje ki ndilje. Ningə adi j-indəi rōje ta dangi me bəl Luwə ti.

Rənəl lə Pol

² Indəi-je dan ursi ti! Dəw madi ki ji ra sie majal goto, dəw ki ji tō ko ne lie goto, taa dəw ki j-əde ji taa ne lie ka goto tō.

³ Ningə m-əl ta kin be kadi m-gangi-n ta dəsi ti al, tado m-əl kəte ngata təkı j-ində səsi dan urje ti kadi re e koy ə koy, kaji ə kaji.

⁴ M-ti mem kati ki rəsi ti, rəm nəl-m ngay dəsi ti. M-ingə tōgi ngay, rənəl tōi dəm, me-ko je ti ki j-ingə-de.

⁵ Loki ji re ji tē dənangi Masəduwan ti nu kin, lo kər kəə goto, j-ingə ko je ki dangi dangi, rə gə gidije, bəl rosi meje.

☆ 6:16 Ləbətiki 26.12; Ejəkəl 37.27

☆ 6:17 Ejay 52.11; Ejəkəl 20.34

☆ 6:18 2

6 Nə Luwə ki nje kilə dingəm me dije ti ki njé səl dəde, adi-je tōgi ki rəbi re lə Titi.

7 NGa ningə, e re lə Titi par ə adi-je tōgi al, nə e tōgi ki adi-e kin tə ə adi-je tōgi. Titi əl-je təkɪ indigi ngay kadi oi-mi, taa man nō re kəmsi ti nim, ta o mesɪ nim mbata ti ləm. Lo kin ti, m-ingə rənəl ngay də made ti bəy.

8 Re makitibi ki m-ndangi m-adi səsi kəte kin tuji mesɪ ka, m-ndingə rəm də ti al. Re m-ndingə rəm də ti ba, e mba koo ki m-o kadi tuji mesɪ dəkagilo madi ti[☆].

9 Ningə ki basine kin, rəm nəl-m mbata mesɪ ki tuji kin al, nə mba ke ki me tuji ləsi aw səsi adi iyəi rəbi ne ra ki majal kə. Mesɪ ki tuji kin ə e ne ki Luwə ndigi, adi-je j-əl təkɪ ne madi ki majal kare ki ji ra səsi goto.

10 Tadə me tuji ki nəl Luwə, re ki kiyə rəbi ne ra ki majal kə, mba kadi tēē ki dəw kaji ti, ki kanji kadi dəw ndingə rəne də mee ti ki tuji kin. Nə me tuji ki dəw iyə-n rəbi ne rane ki majal kə al, a re ki koy.

11 Ki basine kin, səi je wa oi kandi me tuji ki nəl Luwə kin ki kəmsi. Ra adi itoi bi də rəsi ti al! Idəji me-səl ki rə tisi nim, indingəi rəsi ngay nim, bəl təl səsi nim, indigi ngay kadi oi-mi nim, ta o mesɪ mbata ləm nim, taa tasi e də dəw ti ki ra ne ki go rəbe ti al ka kin nim tə. Itōji me ne je ti pəti təkɪ ta kin səi, igotoi me ti.

12 NGa ningə, m-ndangi makitibi kin m-adi səsi mbata

lə dəw ki ra ne ki go rəbe ti al kin al nim, taa mbata lə dəw ki ne ki go rəbe ti al kin tuji me al nim tə. Nə e mba kadi səi je wa, oi tingə ki itingəi bil mbata ti ləje kin ki kəmsi, ta kəm Luwə ti.

13 E kin ə e ne ki adi-je tōgi. Ningə j-ingə tōgi par al, nə j-ingə rənəl ki bo ngay ə wa bəy tə, loki j-o nəl ki rə Titi nəl-e mbata kuwə ki səi pəti uwai angale indəi nangi me kalsi ti ki itōji.

14 Kində ki m-un səsi m-ində-n gum ki rəe ti kin, rəm səl-m al. Tə ka ki j-əl-n səsi ta ki rəjeti ki ndə je, piti ki ji piti səsi nō Titi ti tōji rəne ki taga kadi e ta ki rəjeti.

15 Lo kin ti, rəe nəl-e ngay bəy dəsi ti, loki me ole də təl rə go ta ti ləsi pəti, ki kuwə ki uwai-e ki rəsi ti ki buki-naa ti ki bəl.

16 Rəm nəl-m ngay adi m-ində mem dəsi ti me ne je ti pəti.

8

Kaw ne mba ra-n ki nje kadi-me je ki Jorijaləm

1 NGakom je, ji ndigi kadi igəri maji ki Luwə ra ki njé kaw-naa je ki dənangi Masəduwan ti kin.

2 Kō je ki dangi dangi tēē dəde ti, nə be ka rəde nəl-de ki al də maji, adi me ndoo ti ləde ki ngay wa kin ka, adi ne maji je ləde ngay ki me ki kare.

3 M-ma naji ləde də ti təkɪ adi ki go tōgide ti, ki madi je adi ki al də tōgide wa bəy. Ningə e ki me ndigi ləde wa ə adii.

⁴ Dəji-je ə təl dəji bəy, kadi j-adi-de ta rəbi kadi n-əi ka n-iləi jide me ne kaw ti ki mbata lə dije lə Luwə ki isi Jorijaləm ti kin t[☆].

⁵ Rai ne ki al də e ki j-ində meje də ti kadi a rai. Uni rəde wa adi Bəbe kəte, ningə go ti, uni adi-je tə, ki go ndigi ti lə Luwə.

⁶ E mbata kin ə, j-ilə-n dingəm me Titi ti kadi təl aw təl ta kilə ne kaw ki mba ra maji kin, tək i ilə-n ngire dansi ti ngata kin.

⁷ NGa ningə, tək i səi njé ne ki to mbar me ne je ti pəti, adi e me kadi-me ti, me kuji kəl ta ti, me ne gər ti, me tingə bil ti ki kanji to bi də rə ti, ki me ndigi-naa ti ki ji təji səsi rəbe, maji kadi itəji tək i kilə ra maji kin e ne kingə ləsi ki awi mbar mbar tə.

⁸ Ningə e ne ki m-ində dəsi ti ki təgi al; re m-əl səsi ta tingə bil lə madisi je ba, e mba kadi səi, ojii ndigi-naa ləsi ki rəjeti adi dije gəri, me ne kaw ti kin.

⁹ Tadə igəri ra maji lə Bəbe ləje Jəju Kiri si maji. Kiri si ki e nje ne kingə, nə ra rəne nje ndoo ti mbata ləsi, kadi me ndoo ti lie, səi, itəli njé ne je.

¹⁰ E ta ki go koe ti ləm ki m-o ə m-əl də ti. Ningə e ta ki səbi dəsi wa maji, mbata səi, ə səi dije ki dəsəy ki irai kilə kin. Səi dije ki dəsəy me ra-e ti par al, nə səi dije ki dəsəy me kun-ndu ti ki mba ra-e.

¹¹ Ə ki basine kin, maji kadi itəli ta kilə kin, mba kadi, ki go təgisi ti, kilə ki irai ngata nim, ndigi ra-e nim, isi naa ti lay.

¹² MBata, loki dəw adi ne ki me ki kare, Luwə taa ne lie ki adi kin ki go təge ti ki me kəy ti, bi ne ki aw-n al par ə, Luwə a ində mene də ti al.

¹³ Ningə e ta kadi ji ra səsi kadi osi me ndoo ti al. Osi me ndoo ti kadi e so madisi je ti al, nə e ta kadi asi-naa yo.

¹⁴ Ki basine kin, ki ne ləsi ki to mbar kin, asi kadi a rai ki njé ki ne isi to rəde, ningə ndə ki ne ləde a to mbar ə ne to rəsi ba, a rai səsi tə. Lo kin ti ə a asi-naa,

¹⁵ tək i makitibi lə Luwə əl-n ə nə:

«Dəw ki o y ngay, dəw oo pa ne lie al, ningə dəw ki o y ngay al, ne ki du-e goto[☆].»

Titi ki madine je madi awi Korēti ti

¹⁶ J-ilə təji də Luwə ti ki ra adi ta ləsi to rə Titi tək i to-n rəm kin be tə.

¹⁷ Titi ndigi ta ki j-ində nje ti kadi təl aw rəsi ti. Ningə kəte bəy taa ka, e wa ki dəne to rəe ngay mbata ləsi, adi e ki me ndigi lie e wa ə isi aw-n rəsi ti.

¹⁸ J-ilə ngokoje kare j-adi aw sie. E ngokoje ki njé kaw-naa je ki dangi dangi əli ta lie maji oji-n də kadi rə lie mbata Poy Ta ki Maji.

¹⁹ Bəy tə, e dəw ki njé kaw-naa je ki dangi dangi iləi jide dəe ti kadi aw səje mba ki mba kilə ne kaw ki mbata ra maji kin. E kilə ki j-adi rəje ki mbae mba kadi tə Bəbe ingə-n kəsi-gon, taa kadi ji təji-n ndigi ra maji ki rəsi meje kin tə.

20 Ki oji dō la ki dije adi-je ngay kadi je ə j-ində kəmje go kilə ti ki kadi ra, j-ində kəm-kədi dō ti kadi dije ooi-je tə dije ki rōjeti al, al.

21 Ji sangi kadi ji ra ne ki nəl Luwə par al, nə ji sangi kadi ji ra ne ki nəl dije tō.

22 Njé kaw ki rōsi ti kin, j-ilə ngokō je kare səde nō ɓəy. E dəw ki nja ngay, ji na-e, adi j-o tingə bil lie. Ningə ki ɓasine kin, to rəe ngay kadi n-e me kilə ti kin tō, mbata taa ki taa mesi.

23 Ningə ki oji dō Titi, e madi njiyə ləm, taa e madi-kiləm ki rōsi ti tō. Ba, ndəge je ki dani-e, əi ngan njé kilə je lə njé kaw-naa je ki dangi dangi ki mba kadi Kirisi ingə-n kōsi-gon tō.

24 Itōji dije kin adi gəri təki indigi-de ndigi ki rōjeti. Lo kin ti, njé kaw-naa je ki dangi dangi a gəri təki indigi-de ndigi ki rōjeti, taa tōji ki j-isi j-ilə dōsi ti ta kəmde ti kin ka e ki rōjeti tō.

9

Luwə ndigi dəw ki adi ne ki rənəl

1 Ki oji dō ne kaw ki kadi ji ra-n ki dije lə Luwə ki isi Jori-jaləm ti, kəm kadi m-ndangi ta dō ti m-adi səsi, m-o al.

2 M-gər ndigi ra maji ki rosi mesi kin, adi m-piti səsi ki taga ta kəm dije ti ki dōnangi Masəduwan ti[☆]. M-əl-de m-ə nə: «NGakoje je ki dōnangi Akay ti isi dō njade ti kal ne kal.» Ningə tingə bil ləsi kin ra adi njé kaw-naa je ngay ndəli.

3 Lo kin ti, m-ilə ngakoje je ki rōsi ti kadi piti ki ji piti səsi oji-n dō lo kin, təl ne ki kare al. Ningə təki m-əl-n, m-ndigi ngay kadi isi dō njasi ti təki rōjeti wa tō.

4 Tado kin ə re dije ki dōnangi Masəduwan ti awi səm rōsi ti, ə isi dō njasi ti al ningə, je ki ji taa mesi kin, j-a təl dije ki rōde səl-de, nga ningə, rōsəl ki bo ngay a e dōsi ti səi je wa.

5 E mbata kin ə, m-o maji ngay kadi m-dəji ngakoje je madi kin kadi awi kəte nōm ti, rōsi ti, kadi kaw nja kadi-kare me ndigi ki uni ndusi dō ti kin. Loki e ki kōsi njae naa ti pəti ə dəw oo ɓa, a e ne kadi ki me ndigi, ɓi e ne ki dəw ində tōgi dō madine ti ə adi-n al.

6 Ningə kadi igəri təki: «Dəw ki dibi ne ndəy be, A təti ndəy be tō; Ə dəw ki dibi ne ngay, Ə təti ngay tō.»

7 Kadi dəw ki ra adi ki go kōje ti ki oji mene ti, ɓi ki ndingə rō ə se ki tōgi madi ki kində dō ti al. Tado Luwə ndigi dəw ki adi ki rənəl.

8 Luwə aw ki tōgi kadi adi maji je ki dangi dangi ndogi səsi man ti. Lo kin ti, a awi ki ne je pəti ki kadi ra səsi ki dōkagilo je pəti. A to səsi mbar mbar kadi uni irai kilə je ki maji.

9 Təki makitibi lə Luwə əl-n ə nə: «Kay ne kingə ləne ki me ndigi adi njé ndoo je, Ra maji lie to ki ndō je ndō je[☆].»

10 Luwə ki nje kadi ko ne nje dibi ne ki nje kadi ne kuso dəw uso, a adi səsi ko ne ki to mbar mbar, taa a ra kadi tōgi tō. Lo kin ti, ra maji ləsi a tē ki dōne ki taga wangi.

11 NGa ningə a səi njé ne kingə je me ne je ti pəti, kadi iraii maji ki me ndigi ləsi ki kəte kəte. Ningə a ra kadi dije ki a iləi jisi adi j-adi-de kin, a təli ki oyo adi Luwə tō.

12 Kadi kare ləsi kin, a ra ki njé kadi-me je par al, nə a ra kadi dije təli ki oyo ngay adi Luwə tō.

13 Loki əi oi maji lə kilə kin 6a, a iləi tōji dō Luwə ti mbata təl ki itəli rōsi go Poy ta ti ki Maji lə Kirisi, imai naje ki taga kin, ki maji ki irai səde ə ikayj ne maji je ləsi adi-de nim adi ndəgi dije pəti nim kin tō.

14 A əli ta ki Luwə mbata ti ləsi, tōji ndigi-naa ləde ki rōsi ti, oji-n dō maji lə Luwə ki ində nangi ripi ripi ki dōsi ti kin.

15 Tōji e ki dō Luwə ti mbata kadi-kare lie ki dəw oo gəe al kin.

10

Pol rō dō kilə ti ki to me jie ti

1 Dije əi nə mi Pol, loki m-o kəmsi 6a m-ilə dōm nangi, a re mi say tō ningə, m-un dōm taa, m-ra madi ngə səsi. Nə m-dəji səsi ki takul səl lōm lōm ki me-maji lə Kirisi,

2 kadi irai-mi adi m-ra m-adi ngə səsi al, dəkagilo ti ki m-a m-re-n dansi ti. Tadō m-ində dōm ti kadi m-a m-ra m-adi ngə ki dije madi ki isi əli əi nə j-isi ji ra kilə lə dije kare kin.

3 E ki rōjeti kadi je dije, nə j-isi rō ko rō ki dije isi rōi-naa kin al.

4 Ne rō je ki j-isi rō-n, e ne rō ki j rō dəw ti al, nə e ne rō ki tōge j rō Luwə ti, kadi tuji tōgi je ki ngə ngə. Ji tuji-n taga je lə dije ki e taga je ki go rəbe ti al,

5 ji budi ne je pəti ki re ki kun dō taa ogi gər Luwə kō. J-a ji ra kadi mər ta je lə dije e mər ta ki kadi təl re səde go ndu ti lə Kirisi.

6 NGa ningə, je basi kadi j-ində ba kal dije madi ki a təli rōde go ta ti al j-ōji-de, ndō ti ki səi pəti a təli rōsi maji go ta ti.

7 Igōi ne je ki to ta kəmsi ti ne kin! Re dəw madi gər tijəne ti kadi ne dəw lə Kirisi 6a, səbi kadi ində ne kare kin dōne ti tō: re e dəw lə Kirisi 6a, je ka je dije lə Kirisi tō.

8 A re m-ra rōnəl ki al dō lo ndəy, oji-n dō tōgi ki Bəbe adi-je mba kadi j-ōsi-n ginsi ki kəte, 6i kadi ji tuji-n səsi al kin ka, rōm səl-m al.

9 M-ndigi kadi dəw oo-m m-to tə dəw ki nje kadi səsi bəl me makitibi je ti ləm ki m-ndangi m-adi səsi kin al.

10 Tadō dije madi əli əi nə: «Pol, re o makitibi je ki ndangi 6a, e ta je ki ngə ngə, tōgide to, nə lo ki re ki rōne 6a, dəw oo tōge al, taa ta kəle ka ndae goto tō.»

11 Ningə kadi dəw ki əl ta kin gər dōne ti maji təkə, kae ti wa ki oo-n-je me makitibi ti ki j-isi say ji ndangi ka kin ə, re ji re ki rōje ka, kilə ki j-a ji ra a to be tō.

12 Təkə rōjeti 6a, je j-asi-naa ki dije madi ki njé kun ta rōde kin al, ə se j-a j-un rōje j-ōji kadide ti al. Ne kare, kun ki

isi uni ndude ai je wa par ə rai kilə, isi gōi lo ki rōde wa par kin, ra adi ne gər ləde goto.

¹³ NGa ningə, ki ɔji dɔje, j-a j-ɔji rɔje ki al dɔ loe al, nə j-a j-ɔji rɔje ki go gangi kilə ti ki Luwə adi-je ə adi j-aw biti ji tee-n rɔsi ti kin.

¹⁴ Tə kin ə re j-ə nə j-aw biti ji tee rɔsi ti ə, ji tɔji rɔje ki al dɔ gangi loe al. Tado j-aw biti ji tee rɔsi ti dɔsəy ki Poy Ta ki Maji lə Kirisi, təkɪ rɔjeti.

¹⁵ Lo kin ti, ji tɔji rɔje ki al dɔ gangi kilə ləje al, j-ində guje ki kilə lə dije ki rangi al. Nə j-ində meje ti kadi kadi-me ləsi a aw ki dɔ made ti, kadi j-ingə rəbi ji ra-n kilə je ki əti bəl ngay dansi ti. J-a ra ki go gange ti ki Luwə ɔji-je kadi ji ra.

¹⁶ J-a j-ilə mbə Poy Ta ki Maji go nangi je ti ki səy gidisi ti, ki kanji kadi ji tɔji rɔje ki kilə lə dije ki rangi ki rai gangi lo ti ləde ki sɔbi dɔde.

¹⁷ Dəw ki ge kində gune ningə, maji kadi un Babe ə ində-n gune*.

¹⁸ E dəw ki Babe pite ə ndae to ti bi e dəw ki nje kun ta rɔne ba ndae to ti al.

11

Pol ai ki njé kaw kilə je ki njé ngom

¹ Re asi kadi ɔsi ginm ndəy me dɔ majal ti ləm ningə, m-ə nə oyo ɔsi ginm be!

² Jangi ra-m mbata ti ləsi, ningə e jangi ki j rɔ Luwə ti. M-uwə dɔsi mbata ti lə dingəm kare ba be, ki e Kirisi, kadi tə m-tee səsi nɔe ti tə ngon ki

mandi ki ay njay, ki gər ngaw al bəy.

³ Nə m-bəl kadi ne gər ləsi, təl ne gər ki majal, kadi gangi dɔɔ ki idɔɔi-naa naa ti ki Kirisi maji, ə ai dana kin, naa ti. Gangi səsi naa ti, ɔsi səsi ngərangi, təkɪ Su ədi-n Awa ki ta ngom ləne kin be*.

⁴ Dəw madi ki rangi a j nɔɔ kadi re ilə səsi mbə Jəju ki rangi ki e ki j-ilə səsi mbəe kəte, a adi səsi ndil ki rangi ki e ki ingəi kəte kin, ə se a adi səsi Poy Ta ki Maji ki rangi ki e ki itaai kəte kin ka, a j j kadi ɔsi gine ki tɔgisi par.

⁵ Ne kare, mi m-o ne ki njé kaw kilə je ki ooi rōde təkɪ ngay kin itəi-mi al.

⁶ Dəmaji ə m-aw ki kuji kəl ta ngay al, nə ki ɔji dɔ ne gər ba, mi me ti nɔɔ. E ne ki j-ɔji səsi taga wangi me ne je ti pəti ki rəbi je ki dangi dangi.

⁷ Ningə kadi m-dəji səsi m-o se Poy Ta ki Maji lə Luwə ki mi wa m-ilə səsi mbəe ki dɔ ki kilə nangi kadi m-un dɔsi taa, taa m-ilə səsi mbəe kare ki kanji kingə ne loe kin, e ne ki loe ti al ə m-ra wa?

⁸ M-taa ne ji njé kaw-naa je ti ki rangi, ki ai je ə rai səm ba m-ra-n kilə dansi ti.

⁹ Dəkagilo ti ki m-ji-n dansi ti, ə ne to-n rəm kin, dəw madi ki m-ɔy-e goto. E ngakoje je ki j j dɔnangi Masəduwan ti ə rai səm me ne je ti ki to rəm. Me ne je ti pəti, m-uwə tɔgim ba kadi m-ɔy dəw madi al, ningə, m-a m-nay ki lo kuwə tɔgim ba ti wa kin.

10 M-əl wangi təkī dəw madi ki kadi a əgi-m kində gum ki ta kin dənangi Akay ti goto. Ningə m-əl ki rəbi lə ta ki rəjeti ki j rə Kirisi ti ə isi mem ti kin.

11 MBA ri ə m-əl ta kin be ə? M-əl be mbata e ndigi 6a m-ndigi səsi al, al. Luwə gər maji kadi m-ndigi səsi!

12 Ne ki m-ra kin, m-a m-nay ki lo ra ti ki nom ti, kadi m-əgi-n dije madi kin rəbi. Dije ki isi sangi rəbi kadi indəi gude təkī n-asi-naa səje.

13 Ko dije kin əi njé kaw kilə je, ki njé ngom je, əi njé ra kilə je ki rəjeti al, ki təli rəde njé kaw kilə je ti lə Kirisi.

14 Ningə e ne ki əti dəw 6əl al, tadə *Satə wa ki dəne ka isi təl rəne malayka ti ki aw ki kunji.

15 E ne ki mba al, kadi njé ra kilə je lə Su təli rəde njé ra kilə je ti lə Luwə ki rəjeti. Nə a təli tade ki go kilə rade ti ki majal.

Ko je ki ingə Pol

16 M-təl m-əl 6əy, kadi dəw oo-m tə dəw ki dəe goto al. A re be al ningə, indigi kadi mi dəw ki dəm goto, kadi mi ka m-ində-n gum ndəy tə, təkī isi rai ki dije madi ki isi indəi gude, ə indigi səde kin be tə.

17 Ta ki m-aw tə m-əl kin, m-əl ki go ndigi ti lə Bəbe al, nə m-əl ki go də majal ti ləm. Ningə m-gər kadi e ne ki asi kində gu.

18 MBata dije ngay isi indəi gude ki go koe ti lə dəw, adi mi ka m-a m-ində gum tə.

19 Səi ki səi dije ki kəmsi ay njay, ə ki me ndigi ləsi wa, itəli isi əsi gin dije ki dəde majal.

20 Əsi ginde adi isi rai səsi 6əə ti, adi isi usoi səsi, adi isi taai ne jisi ti, ooi tosi al, 6uki jide kəmsi ti indəi səsi.

21 M-əl ta kin ki rəsəl, ningə e ne ki toji kadi je dije ki təgije goto. Lo kin ti, m-əl ta tə dəw ki dəe majal be: ne ki dije madi ooi tə ne kində gude, mi ka m-ində-n gum tə.

22 Re əi nə n-əi Ebirə je ə? Mi ka mi Ebirə tə. Re əi nə n-əi ngan *Isirayəl je ə? Mi ka mi koji Isirayəl tə. Re əi nə n-əi ngan ka *Abirakam ə? Mi ka mi ngon ka Abirakam tə.

23 Re əi nə n-əi njé kilə je lə Kirisi ə? M-a m-əl ta tə dəw ki dəe goto be m-ə nə m-itə-de me ti say. Tadə m-ra kilə m-itə-de nim, m-ra dangay m-itə-de nim, m-ingə kində m-itə-de nim, mi ta yo ti 6asi 6asi ki dəkagilo je pəti nim tə.

24 Asi nja mi, *Jipi je indəi-mi ta ndəy kuti mitə gide jikare*,

25 asi nja mitə, Rom je tindəi-mi ki gəl, dije tiləi-mi ki mbal nja kare kadi n-təli-mi, man uwə-m nja mitə, m-ra kondə kare ki kada kare gin man ti*.

26 Me kaw mba je ti ləm ki ngay, asi kadi man mbo a uwə-m, asi kadi kaya je ki njé gangi rəbi rai-mi, asi kadi ngakom Jipi je tēji tam ti ə rai-mi, asi kadi njé gər Luwə al tēji tam ti ə rai-mi, asi kadi me 6e bo ti, ne ki majal tēji dəm ti, asi kadi ne ra-m dilə lo ti, asi kadi ba uwə-m, asi kadi ngakom je, ki əi ngakom ki rəjeti al rai-mi*.

27 M-ra kilə je madi ki m-ə bəgəgə me ti, ne je ki ngə ingə-m; dəkagilo je ngay bi ədi kəm al, 60 ra-m nim, kində ra-m nim, taa taa m-ingə ne kuso al, kul o-m, m-a ki rəm kare.

28 Ki kanji kəl ne je madi, ne ki uwə mem ki ndə je, m-mər ta də njé kaw-naa je ti ki dangi dangi pəti.

29 Kin ə tōgi dəw madi goto ə, mi ka tōgim goto tə, kin ə dəw madi iyə rəbi lə Kirisi ə, uso-m singəm ti mur mur.

30 Kin ə re e ta kində gu 6a, m-ində gum ki tōgi goto ləm.

31 Ningə Luwə ki Baw Babe Jəju, Luwə ki kəsi-gon e dəe ti biti ki nō ti, gər kadi m-əl ta ngom al.

32 Loki m-teē Damasi ti, nje kōbe ki gin ngar Arətasi ti adi dije toi ta rəbi je ti ki be bo ti kadi uwəi-mi.

33 Nə uni-mi me kare ti, tuyi-mi ki bole bər adi m-ı taa ki ngal ndogi bər ki gəi gidi be bo m-osi nangi. E be ə m-teē-n jie ti[☆].

12

Nə je ki Babe adi Pol oo me ndil ti

1 Kində gu e ne ki ndae goto, nə m-a m-nay ki lo kində gum ti bəy. Ningə m-a m-əl ta də ne je ti ki Babe adi m-o me ndil ti ki ne je ki teē ki dəe adi m-gər.

2 M-gər dingəm kare ki nje kadi mene Kirisi, ki asi 6al dəgi gide sə 6one, Luwə un-e awi sie biti me dərə ti ki kō mitə. Ningə dingəm kin, Luwə un-e ki darəe wa kin be ə se e me

ndil ti wa ka m-gər al, nə Luwə gər[☆].

3 M-gər kadi dingəm kin Luwə un-e, nə un-e ki darəe wa kin be ə se e me ndil ti wa ka m-gər al, nə Luwə gər bəti.

4 Luwə un-e aw sie biti kōbe ti ləne, adi oo ta je ki dum kadi dəw əl ki tane. E ta je ki adi dəw madi ta rəbi kadi təl əl rangi al[☆].

5 M-a m-ində gum ki oji də dəwe kin, nə ki oji dəm, m-a m-ində gum 6a, m-ində me tōgi goto ti ləm kin par.

6 A re kadi m-ində gum ka, dəw a oo-m tə dəw ki dəe goto al, tadə e ta ki rəjeti ə m-a m-əl. Nə m-mbati kində gum, nə pane taa dəw oo-m tə dəw ki ngay ki al də ne ki oo-m m-isi m-ra ə se oo tam ti.

7 Ningə mba kadi m-ində gum ki ne koo me ndil ti ki əti 6əl kin al, m-ingə məti madi rəm ti. Nje kaw kilə lə *Sata kare ə ingə kilə kadi tə ində-m kadi m-ində gum al.

8 Asi nja mitə, m-nō də Babe ti kadi ər kō kin rəm ti kə.

9 Nə Babe əl-m ə nə: «Me-maji ləm asi naki, tadə m-isi m-oji tōgim me tōgi goto ti ləi.» Adi m-a m-ində gum ki tōgi goto ləm, kadi tōgi Kirisi e dəm ti.

10 E mbata kin ə, tōgim goto ka m-ra rənəl nim, dije taji-mi je, adi-mi me-kō je, indi kəmm ndoo je, adi-mi kō je mbata ti lə Kirisi ka, m-ra rənəl par, tadə loki tōgim goto kin 6a, e ə m-ingə tōgi ti.

Me Pol osi nangi al mbata ti lə Korēti je

☆ 11:33 32-33: Knjk 9.23-25 ☆ 12:2 Knjk 9.30; 11.25; Gal 1.21 ☆ 12:4 3-4: Lk 23.43

11 Basine m-təl dəw ki dəe majal, ningə e səi ə indəi təgi dəm ti adi m-təl nje də majal. Səi ə re a mai naji dəm ti, tadə re mi ne madi al ka, ne ki njé kaw kile je ki ngai ngay kam itəai-mi goto.

12 Ne je ki təji kadi mi nje kaw kilə rai ne dansi ti adi oi. M-uwə təgim ba me ne je ti ki nga, m-ra ne kəji je, ki ne je ki əti bəl, ki təgi je ta kəmsi ti.

13 E ri ə ndəgi njé kaw-naa je ki rangi ingəi itəi səsi ə? Ne kare ki m-gər ba, e kəy ki mi ne ki kəy dəsi ti al kin par. NGA ningə, kadi mesi səl dəm ti ki oji də ne ki go ti al kin!

14 Ki basine kin, njam e ta rəbi ti kadi m-aw m-o səsi ki kə mitə*. Ningə kawm ki m-a m-aw kam, m-a mi ne ki kəy dəsi ti al, tadə e darəsi wa ə m-isi m-sangi, bi m-sangi ne kingə ləsi al. Təki rəjeti, e baw ngan je ə a ngəmi ne kingə mbata ti lə ngande je, bi e ngan je ba a ngəmi ne kingə mbata ti lə bawde je al.

15 Ningə ki oji dəm, mi basi ngay kadi m-ra ne kə dəsi ti. Darəm ə wa ba pəti, mi basi ngay kadi m-ra kə mbata ti ləsi. M-gər kadi re m-ndigi səsi ngay be kin ə, səi a indigi-mi ngon ndigi al.

16 Dije madi a əli əi nə e ki rəjeti kadi mi ne kəy ki dəsi ti al, nə a əli təki mi nje kədi kəm dije, m-tə səsi ki ta ngom m-taa-n ne ləsi.

17 Ə se dan dije ti ki m-ilə-de ki rəsi ti kin, dəw madi ki m-

un girə dəe ti m-taa-n ne jisi ti e noo wa?

18 M-dəji Titi m-ade aw dansi ti, ningə m-ilə ngokəje kare m-adi aw sie tə*. Ə se Titi un girə taa-n ne madi jisi ti wa? Titi a un girə taa-n ne jisi ti al, tadə je səde je kin, je dije ki ndil ki kare ba ə isi ər-je ta rəbi, taa j-isi j-un go rəbi ki kare ba tə.

19 Mari nu ba, isi oi ə nə j-isi ji sangi kadi j-ər ta dəje ti ki nəsi ti, nə jagi, e no Luwə ti, me kində rə naa ti ki Kirisi ə j-isi j-əl-n ta. Ningə ne je kin pəti, e mba kadi əsi ginsi ki kəte me kadi-me ti ləsi.

20 Təki rəjeti, m-bəl kadi loki m-aw m-təe dansi ti ba, m-ingə səsi ta ne ra ti ki nəl-m al. Ə re m-ingə səsi ta ne ra ti ki nəl-m al ba, ne ki m-a m-ra a nəl səsi al tə. M-bəl kadi m-aw ba, m-tər ta kəl-naa ti, ki ta jangi ki ra ti, ki ta wongi ti, ki ta ni ti, ki ne taji ti, ki ta kəl-naa ta ti, ki ta kəji rə ti, ki ta ne ra ki biriri ti.

21 M-bəl kadi kirem dansi ti me ndə je ti ki a re kin, Luwə ilə rəsəl dəm ti ta kəmsi ti. M-bəl kadi m-aw m-a ta no ti mbata dije madi ngay ki kəte rai majal, nə iyəi rəbe kə al, ə isi ta ne kəbi ti, ki ta sangi-naa kaya ti, ki ta ne ki to ra al ti ba.

13

Ta kəji ki dəbəy ti ki kuwə jinaa

1 E kaw ki kə mitə* ngata ə m-a m-aw dansi ti am. NGA ningə, j-a j-o go ta lə dije ki rai

* 12:14 Kawe ki dəsəy tə e ki kə joo tə Knjk 18; 2Kor 13.2 * 12:18 8.18 * 13:1 12.14 * 13:1 Dətərənəm 19.15; Mt 18.16; 1Tim 5.19; Eb 10.28

majal tēki makitibi lə Luwə əl-
n ə nā: «Ta je pəti a e ki kun-
ndu dō ti ki naji ki ma lə dije
joo ə se mitə[✠]» ka kin.

² Lo kin ti, m-əl dije ki ndō ki
rai majal kəte ki njé je ki rangi
pəti, tēki re m-təl m-aw dansi
ti gogi ə, dəw ki m-a m-isi sie dō
majal ti lie goto. Ningə ta kin
e ta ki ndō ki m-əl kəte, kawm
dansi ti ki kō joo kin ngata, nə
ki bone mi say səsi kin ka, m-
təl m-re dō ti bəy.

³ M-a m-isi səsi dō ti al, tado
isi sangi kadi oi nē ki toji kadi
Kirisī əl ta ki rəbi ki rəm ti.
Kirisī ki, ki rōsi ti aw ki tōgi, isi
oʒi tōgine dansi ti.

⁴ E ki rōjeti kadi dije bəi
Kirisī kagi-dəsi ti mbata tōge ki
goto, nə isi ki dōne taa ki tōgi lə
Luwə. Be tō ə, je ka, tōgi je goto
me kində rō naa ti ki Kirisī, nə
j-a j-isi ki dōje taa, naa ti sie ki
tōgi lə Luwə, ta kəm-naa ti.

⁵ Ɔndəi manji rōsi səi je wa
oi se isi njiyəi tə njé kadi-me
je wa wa? A igəri kadi Kirisī e
dansi ti noo. A re be al ningə,
asi kadi oi lo wa ki ai ti dana
me kində manji rō ti ləsi kin al
tə ən.

⁶ M-gər maji kadi a igəri tēki
je ji gər lo ki j-a titi.

⁷ J-əl ta ki Luwə kadi irai nē
madi kare ki majal al. Ji sangi
kadi j-oʒi tēki je ə j-ingə me ti al,
nə ji sangi kadi j-o səsi irai nē
ki maji. Tēki re to tə nē ki je j-
osi ti be ka, kadi j-o səsi irai nē
ki maji.

⁸ Tado je j-aw ki tōgi madi ki
kadi j-osi-n ta ta ki rōjeti al. J-
aw ki tōgi ki kadi ji ra-n kilə ki
rōjeti par.

⁹ Loki tōgije goto, nə səi

tōgisi e ngay bə, j-ingə rənəl.
Ningə nē ki j-isi dōji Luwə, e ta
kadi itōgi ki kəte.

¹⁰ E mbata kin ə, mi say səsi
ka, m-ndangi makitibi kin m-
adi səsi kadi tə re ndō ki m-
tēj dansi ti bə, m-ra madi nga
səsi ki tōgi ki Bəbe adi-m kin al.
Tōgi ki Luwə adi-m kadi m-osi-
n ginsi kadi awi ki kəte yo, bi
kadi m-tuji-n səsi al.

¹¹ Ki ne kin, ngakom je, maji
kadi isi ki rənəl, awi ki kəte
kəte, kadi iləi dingəm me-naa
ti, adi ndusi osi go-naa ti, ə isi
ki lapiya, ningə Luwə ki nje
ndigi dije ki nje kadi lapiya a
e naa ti səsi.

¹² Uwəi ji-naa kare kare pəti
ki kuwə-naa rō ti. Njé kadi-me
je pəti uwəi jisi.

¹³ Kadi me-maji lə Bəbe Jəju
Kirisī, lə Luwə ki nje ndigi dije,
ki lə NDil Luwə ki nje kuwə
dije naa ti, e naa ti səsi pəti.
Amen!

Makitibi ki Pol ndangi adi Galati je

Ta ki dɔ makitibi ti ki Pol ndangi adi Galati je

Bal ɓu mitə kəte nɔ koji Jəju, dije ki ɓari-de Salti Gol je awi biti tɛɛi Aji ti ki du (ɓone ɓari-e Turki ki Aji ti), ɓa uwəi lo kisi isi ti nɔɔ. NGa ningə dije madi ki gin koji ti ləde ə ɓari-de Galati je. Galati je isi dɔnangi ti ki e ɓasi kadi ɓe bo ti ki ɓone ɓari-e Akara.

Loki Pol aw mba ləne ki kɔ joo mba kilə mbe Poy Ta ki Maji ə tɛɛ rɔde ti (Knjk 16.6), ki madi je adi mede Jəju Kirisi. MBa ki kɔ mitə ka Pol aw tɛɛ rɔde ti ɓəy tɔ (Knjk 18.23).

Nɛ kare, go Pol ti, dije madi ki rangi awi tɛɛi rɔde ti, ndoi-de kadi əi ki əi Jipi je al, ə uni go Kirisi kin, maji kadi tɔli rɔde go ndu-kun ti lə Jipi je, ki bo ngay, maji kadi ijəi mɔtide. Nə Pol oo kadi e kin e nɛ ndo ki go rəbe ti al. Re e be ɓa, ki go ndil ti, a ra kadi Galati je ki njé kun go Kirisi kin a tɔli ɓəə lə ndu-kun ki ɓɔbi dɔ Jipi je. E be ə, loki Pol, dɔmaji ə a isi Epəji ti, ə oo kadi Galati je isi sangi kadi tɔli rɔde go nɛ ndo ti ki go rəbe ti al kin ɓa, to rɔɛ ngay adi ndangi makitibi kin adi-de.

NGa ningə, kadi tə Pol təl-n ki Galati je, re səde dɔ rəbi ti ki rɔjeti, ilə jine dɔ nɛ je ti mitə kadi gəri:

Əl-de ta ki dɔ rɔne ti e wa, adi e kadi ki təl adi mene Jəju Kirisi nim; ndu ki njé

kaw-naa je ki Jorijaləm adi-e təki e go rəbe ti al kadi dəw ində tɔgi dɔ njé kun go Kirisi ti ki əi Jipi je al kadi tɔli rɔde go ndu-kun ti lə Jipi je nim; ndu kasi-naa al ləde əi ki Piyər dɔ təl ti ki Piyər ge təl rɔne go ndu ti ləde ki adi kin nim. Pol əl Galati je adi gəri təki n-aw ki tɔgi mba kilə-n mbe Poy Ta ki Maji, ningə a dɔ ti nɔɔ əl-de təki e ɓaɓe Jəju Kirisi wa ə adine tɔgi kin, adi n-e nje kaw kilə lə Jəju Kirisi tɔ (1-2).

A dɔ ndu Luwə ti me Kilə-mindi ti ki kəke, əl-n-de təki e ki rəbi təl rɔ go ndu-kun ti ɓa dəw a ingə-n kaji al, nə e ki go rəbi kadi-me Jəju Kirisi ə dəw a ingə-n kaji (3-4).

Pol təl ta ta ləne ki dɔji ki dɔji-de kadi njiyai ki me ndigi ləde gin tɔgi ti lə NDil Luwə, tadɔ e NDil Luwə ə ində nɛ je ki sigi ki kadi dəw ra adi nəl Luwə (5-6).

ɓɔbi kadi njé kaw-naa je ki ra, ə se nje kun go Kirisi ki ra, oo dɔ ndu kin, ə un ra-n kilə ki ngame ki kare, kadi tɛɛ gin ɓəə ti lə ndu-kun je pəti.

Kuwə ji-naa

1 Mi Pol ki nje kaw kilə lə Jəju Kirisi, ki nje kaw kilə lə Luwə ki Bawje ki adi Jəju Kirisi j taa dan njé koy je ti ə m-ndangi makitibi kin. Ki rɔjeti, mi nje kaw kilə ki go ndigi ti lə dije al, taa ki takul dəw madi al tɔ.

² Je ki ngakom je pəti ki əi səm naa ti ne, j-uwə jisi səi njé kaw-naa je ki isi dɔnangi Galasi ti[☆].

³ Ji dəji kadi Bawje Luwə əi ki Babe ləje Jəju Kirisi adi me-maji ki kisi-maje ləde e naa ti səsi.

⁴ Jəju ki, e wa ilə rone kə gangi-n dəje mba kadi Luwə iyə-n go majal je ləje kə, kadi tə taa-n-je gin təgi ti lə majal ki dɔnangi ti ne. Jəju Kirisi ra be mbata e go ndigi ti lə Bawje Luwə.

⁵ Kadi j-iləi təji də Luwə ti ki dəkagilo je ki dəkagilo je. *Amen!

Poy Ta ki Maji e kare ba

⁶ E Luwə ə bar səsi ki takul Kirisi ki ra səsi maji, nga ban be ə, itəli gidisi kalangi ba adie, ə itəli rəsi go poy ta ti ki rangi yo ə[☆]? E ne ki əti-m bəl ngay.

⁷ A oi təkə Poy Ta ki Maji ki rangi to nɔɔ bəy, nə Poy Ta ki Maji ki rangi goto. E dije par ə isi yəti dəsi ki ne ndo je ləde ki rangi, mba kadi n-yətii gin Poy Ta ki Maji lə Jəju Kirisi.

⁸ Kin ə re dəw madi ki rangi, ə se e-n je wa, ə se malayka ki dɔrə ti, re ilə səsi mbə poy ta ki to ta dangi ki e ki j-ilə səsi mbəe kin ningə, kadi dəwe kin Luwə man-e.

⁹ Ta kin j-əl səsi ngata, nə m-təl m-re də ti ngəsine kadi m-əl səsi bəy: re dəw madi ilə səsi mbə poy ta ki to ta dangi ki e ki ingi kin ningə, kadi dəwe kin Luwə man-e.

¹⁰ Ningə ki ngəsine kin, m-isi m-sangi kadi m-ingə maji rə Luwə ti bi m-isi m-sangi kingə maji rə dije ti al. M-isi m-sangi kadi m-nəl dije al. Re m-isi m-sangi kadi m-nəl dije bəy ningə, m-a mi nje ra kilə bəə lə Kirisi al.

Poy Ta ki Maji ki j rə Kirisi ti

¹¹ M-əl səsi madi igəri ngakom je, təkə Poy Ta ki Maji ki m-ilə səsi mbəe kin e ta lə dəw al.

¹² Ningə e Jəju Kirisi ə tēe ki dəe adi-m m-igər, bi e dəw madi ba adi-m al, taa e dəw madi ba ndo-m al tə.

¹³ M-gər kadi oi poy kilə ram je ki m-ra dəkagilo ti ki kəte mi-n me kuji ra ne ti lə Luwə, ki *Jipi je isi rai kin bəti. M-ində kəm njé kaw-naa je ndoo kində ki al də maji, taa m-sangi kadi m-tuji-de kə tə.

¹⁴ Me kuji ra Luwə ti, ki Jipi je isi rai, m-ra yəm madi əti bəl, itə yə madim Jipi je ki bəl koji-de e naa ti səm. M-ra m-itə-de tadə m-tingə bil mbata ne jibəl be lə kam je[☆].

¹⁵ Nə Luwə ki ər-m ində-m ta dangi loki mi-n me kom ti bəy, bar-m ki go me-maji ti lie.

¹⁶ Ningə, loki Luwə oo maji, ə tēe ki də NGonne adi-m, mba kadi m-ilə mbəe gin dije ki əi Jipi je al, m-aw m-taa ta koji rə dəw madi ti al[☆],

¹⁷ taa, m-aw Jorijaləm ti m-ingə njé je ki əi njé kaw kilə je ki kəte nɔm ti al nim tə. Kalangi ba, m-ı taa m-aw dɔnangi Arabi ti, taa m-təl m-re Damasi ti.

☆ 1:2 Knjk 16.6

☆ 1:6 2.3-5, 12-14

☆ 1:14 13-14: Knjk 8.3; 22.3-5; 26.9-11

☆ 1:16 15-16: Knjk 9.3-6; 22.6-10; 26.13-18

18 Bal mitə go ti bəy taa, m-aw Jorijaləm ti kadi m-gər Piyər, m-isi rəe ti ndə dōgi gide e mi[☆].

19 Ningə lo kin ti, m-o nje kaw kilə madi ki rangi al. Dəw ki m-o-e e Jaki[☆] ki ngokō Babe.

20 Ki nō Luwə ti, ta ki m-ndangi m-adi səsi kin e ta ki rōjeti bi m-əl ta ngom al.

21 Go ti m-oti m-aw dōnangi Siri ti ki dōnangi Silisi ti.

22 Nə dəkagiloe ti kin, njé kaw-naa je lə Kirisi ki dōnangi Jude ti ooi darəm ki kəmde al.

23 Poy ta ləm par ə ooi ki ndu mbe əi nə: «Dəw ki kəte isi ində kəmje ndo ka, basine kin e wa nga ə a ilə mbe Poy Ta ki Maji ki kadi dije adi mede Kirisi, ki ndə ki ndigi kadi n-tuji kə ka.»

24 Lo kin ti, iləi tōji dō Luwə ti mbata ləm.

2

Kingə-naa lə njé kaw kilə je Jorijaləm ti

1 Bal dōgi gide e sō go ti, m-təl m-aw Jorijaləm ti gogi bəy. J-aw naa ti ki Barnabasi. Madi Titi aw səje naa ti tō[☆].

2 M-təl m-aw Jorijaləm ti gogi tadō Luwə tēē ki dō adi-m kadi m-aw gogi. M-aw m-bar njé kər nō njé kaw-naa je ki Jorijaləm ti, ki dije ooi ta ləde, dam kare, m-ər-de gin Poy Ta ki Maji ki m-isi m-ilə mbeē dan dije ti ki əi *Jipi je al. M-ər-de gine be mba kadi kilə je ki m-ra kəte ki e ki nay kadi m-ra bəy kin e ki ndangi kare al.

3 Madi kiləm Titi ki e səm e Girəki, nə dəw madi ki ində gu dōe ti kadi ijə mətine goto.

4 Ta lə kijə mōti, e ta lə ngako je je ki ngom[☆], ki rəi uri danje ti ki go ngəy ə gei kadi tə Titi ijə mətine. Dəwe je kin rəi uri danje ti kadi n-gəri gin taa kiyə taa ləje ki Jəju Kirisi taa-je iyə-je taa. NDigi kadi je bəə je gin ndu-kun ti.

5 Nə ngon dəkagilo ki ndəy be ka j-iyə j-adi-de kadi dumi dōje al. Be mba kadi ta ki rōjeti lə Poy Ta ki Maji kin to-n lo tone ti mbata ləsi.

6 Ningə dije ki əi njé kər nō njé kaw-naa je, ki əi je ə əi dije ki ndəge je isi ooi ta ləde, usim dō ke ki boy ti ləde al. Tadō Luwə oo dəw madi təkə e ki ngay itə made al. Ningə dije ka kin indəi gu dōm ti kadi m-ra nē madi ki rangi al tō.

7 Nē kare ki gəri, gəri kadi Luwə ə adi-m kilə kilə mbe Poy Ta ki Maji dan dije ti ki əi Jipi je al. Adi-m təkə adi-n Piyər e nje kilə mbe Poy Ta ki Maji dan Jipi je ti ka kin be tō.

8 Luwə ində Piyər adi e nje kaw kilə rō Jipi je ti, ə ində-m adi mi nje kaw kilə rō dije ti ki əi Jipi je al tō.

9 Jaki nim, Piyər nim, Ja nim ə əi dije ki ndəge je ooi-de kadi əi tōgi njé kaw-naa je. Ningə əi je wa kin ka gəri kadi ki rōjeti, Luwə ə ilə kilə kin jim ti, ki go me-maji ti lie. E be ə, adi-je ji kōde adi j-uwə təkə ndude e naa ti səje kadi je j-aw rō dije ti ki əi Jipi je al ə əi je awi rō Jipi je ti tō.

☆ 1:18 Knjk 9.26-30 ☆ 1:19 2.9; Knjk 15.13 ☆ 2:1 Knjk 11.30; 15.2 ☆ 2:4 1.7

☆ 2:10 Knjk 11.29-30

10 Ne ki daji-je, e kində kəm go njé ndoo je ti. Ningə e kin e ne ki m-ində kəm go ti maji m-isi m-ra tə*.

Pol ndangi Piyər me be bo ti ki Atiyosi

11 Lok i Piyər re Atiyosi ti*, ra ne ki go rəbe ti al, adi m-ndange ta kəm dije ti.

12 M-ndange, tadə, kəte nō kadi dije madi ki Jaki ilə-de rəi tēi rəde ti, Piyər uso ne naa ti ki dije ki əi *Jipi je al. Nə loki dije kin rəi tēi rəde ti, Piyər ər rəne gogi, mbati kuso ne ki dije ki uso səde ne kəte ka kin. MBati kuso səde ne, tadə bəl njé kijə mətide ki oo-de.

13 Ra adi njé kaw-naa je ki nā je ki əi Jipi je, ndaji Piyər me tulə rə naa ti kin tə. Biti kadi Barnabasi wa ki dōne osi me hal kədi kəm-naa ti ləde ka kin tə.

14 Lok i m-o kadi ne rade un go rəbi ki rəjeti lə Poy Ta ki Maji al, m-əl Piyər ta kəm dije pəti m-ə nə: «Re j ki j Jipi, iyə ne ra Jipi je, ə ira ne lə Jipi je al, e go ti al kadi ində gu də dije ti ki əi Jipi je al kadi rai ne lə Jipi je.»

15 J-əi ningə, j-əi Jipi koji be je, bi j-əi ndəgi dije ki njé ra majal je kam al.

16 Ji gər kadi Luwə tidə dəw dəw ti ləne ki takul kadi-me Jəju Kirisi par, bi ki go rəbi ra go ndu-kun ti lə *Moji al. E be ə, je wa ka, j-un meje j-adi Jəju Kirisi mba kadi Luwə ər-n ta dəje ti. Ɔr ta dəje ti ki go rəbi kadi-me Kirisi bi ki go rəbi təl rə go ndu-kun ti lə Moji al. Tadə dəw kare ki Luwə a ər ta

dəe ti ki go rəbi təl rə go ndu-kun ti lə Moji goto*.

17 Kin ə re, je Jipi je, ji sangi rəbi kadi Luwə ər-n ta dəje ti ki go rəbi kadi-me Kirisi ningə, tōji kadi je njé ra majal je tə ndəgi dije ki əi Jipi je al be tə. Ə se e kin tōji kadi Kirisi e nje ra kilə lə majal wa? Jagi e be al.

18 Ningə, re m-təl m-aw go ndu-kun je ti ki m-iyə-de kə kəte kin bəy ə, mi wa m-tōji kadi mi nje kal də ndu-kun.

19 Ki oji də ndu-kun, m-oy koy ki e ndigi lə ndu-kun, mba kadi m-isi ki dəm taa mbata lə Luwə. Mi ki bə kagi-dəsi ti naa ti ki Kirisi.

20 Ningə kisi-m ki dəm taa, e mi ə m-isi ki dəm taa al, nə e Kirisi ə isi me darəm ti. Kisi-m ki dəm taa dəw ti, m-isi me kadi-me NGon Luwə ti. NGon Luwə ki ndigi-m ə adi rəne mbata ləm.

21 Ningə, m-ndigi kadi ra maji lə Luwə kin e ne ki kə kare al. Tadə re e ki go rəbi təl rə go ndu-kun ti lə Moji ə Luwə ər-n ta də dəw ti ningə, koy lə Kirisi e ne ki ndangi kare ba.

3

NDu-kun ki kadi-me

1 Səi dije ki Galati, ti dəsi a dana al! Dəsi a dana al, tadə j-ər səsi gin koy lə Kirisi də kagi-dəsi ti ay njay ta kəmsi ti adi oi, ə itəli adi dəw madi ki rangi re yəl səsi.

2 M-əl səsi ne kare madi igəri: E mbata Poy Ta ki Maji ki itaai, ə adi mesi kin, ə Luwə adi-n səsi NDil Luwə bi

e mbata ra go ndu-kun ti læ *Moji al.

³ Dəsi a dana al! Lo kilə ngirə ti, uwəi kul NDil Luwə, ningə ki basine kin igəi kadi uwəi kul rəsi ngata.

⁴ NGa kə ki ingəi bore be kin kadi e kare ki dangi a? A e go ti al kadi e kare ki ndangi.

⁵ Luwə adi səsi NDil ne ki ay njay taa ra ne kəji je ki əti ɓəl dansi ti tɔ. Ə se ra be mbata təl ki itəli rəsi go ndu-kun ti læ Moji wa? Jagi e be al, ra mbata taa ki itaai Poy Ta ki Maji ki kadi-me.

Kadi-me læ Abirakam

⁶ E be ə, Luwə tidə-n *Abirakam dəw ti læne, ɓar-e-n dəw ki dana, mbata adi mene Luwə[☆].

⁷ Səbi kadi igəri maji təkidi je ki uni mede adi Kirisi ə əi ngan læ Abirakam ki rəjeti[☆].

⁸ Makitibi læ Luwə əl ta ɓəl ngay kəte təkidi je ki əi *Jipi je al, Luwə a tidə-de dije ti læne ki takul kadi-me ləde. Poy Ta ki Maji kin e ki kəl Abirakam təkidi Luwə a njangi dɔ dije pəti ki dɔnangi ti ne ki takule[☆].

⁹ E be ə, njé ki adi mede, Luwə a njangi dɔde təkidi njangi-n dɔ Abirakam ki adi mene be.

¹⁰ Dije pəti ki gai kadi Luwə a ɔr ta dɔde ti ki takul təl rɔ go ndu-kun ti læ *Moji, ndəl e dɔde ti. NDəl e dɔde ti, tadɔ makitibi læ Luwə ə nə: «Dəw ki ra ki ində kəmne go ndu-kun je ti pəti, ki e ki ndangi me makitibi ti læ Luwə kin ki

dəkagilo je pəti al ningə, ndəl e dɔe ti[☆].»

¹¹ Ji gər maji kadi dəw ki Luwə a təl-e dəw ti læne ki takul təl rɔ go ndu-kun ti goto. Tadɔ makitibi læ Luwə ə nə: «Dəw ki adi mene Luwə ə e dəw ki dana, ningə ki takul kadi-me lie ə a isi-n ki dɔne taa[☆].»

¹² Ki rəjeti, ngirə ndu-kun e dɔ kadi-me ti al, əi ne je ki dangi dangi. Makitibi læ Luwə ə nə: «Dəw ki ra go ndu-kun je ti ɓa a ingə kaji ki go rəbi təl rɔ go ti[☆].»

¹³ Kirisi taa-je ilə-je taa ta ndəl ti læ ndu-kun. Kirisi ɔr to je, un ndəl ki dɔje ti ki dɔne ti. MBata makitibi læ Luwə ə nə: «Dəw ki ɓəi-e dɔ kagi-dəsi ti e dəw ki Luwə ndɔle[☆].»

¹⁴ E be mba kadi njangi dɔ ki Luwə un mindine kadi n-adi Abirakam kin, dije ki əi Jipi je al ka ingəi ki takul Jəju Kirisi, ə kadi ki go rəbi læ kadi-me, j-ingə NDil Luwə ki Luwə un ndune kadi n-adi-je.

NDu-kun əi ki kun mindi

¹⁵ NGakom je, m-a m-un ne kare ki j-isi j-oi ki ndɔ je pəti dɔnangi ti ne mba kadi m-ɔji-n səsi ne kin: loki dəw un mindine, ndangi me makitibi ti, dəw made ki rangi ki asi kadi tuji kilə mindi lie kin, ə se kadi ilə ne ki rangi dɔ ti goto.

¹⁶ Ningə kun mindi ki Luwə un adi *Abirakam, ki dəw ki gin kəji ti lie ka e be tɔ. Makitibi læ Luwə ə nə: «Luwə un mindine adi dəw ki gin kəji ti læ Abirakam[☆],» adi e

☆ 3:6 Kilə ngirə ne je 15.6; Rm 4.3 ☆ 3:7 Rm 4.16 ☆ 3:8 Kilə ngirə ne je 12.3

☆ 3:10 Dətərənəm 27.26 ☆ 3:11 Abakuki 2.4 ☆ 3:12 Ləbətiki 18.5; Rm 10.5

☆ 3:13 Dətərənəm 21.23 ☆ 3:16 Kilə ngirə ne je 12.7

dəw kare ba, ki e Jəju Kirisi, bi makitibi ə nə: «Luwə un mindine adi dije ki gin koji ti lə Abirakam,» tə dije ki bayj-naa, al.

17 Ne ki m-ge kadi m-əl ə to kin: Luwə un mindine adi Abirakam maji. Ningə asi bal bu sɔ ki kuti mitə go ti bəy taa, ndu-kun re. *NDU-kun ki re go gogi kin ra tɔgi kadi tuji kun mindi ki Luwə un adi Abirakam kəte kin al. Re ndu-kun tuji kun mindi kin ningə, kun mindi lə Luwə a təl ne ki kə kare.

18 Re Luwə adi ne dije ki go rəbi təl rɔ go ndu-kun ti ningə, tɔji kadi e ki go kun mindi ti ə Luwə adi-n ne dije al. NGA je j-o kadi e ki go rəbi kun mindi ə Luwə adi maji-kur re-n də Abirakam ti tɔ.

Kilə lə ndu-kun

19 Re e be ningə, se kilə ra ndu-kun ki Luwə adi *Jipi je e ri wa? Luwə adi ndu-kun mba kadi gəri majal rade je ki isi rai ta kəm Luwə ti. *NDU-kun to be ki naa ti, biti kadi nginə-n dəw ki gin koji ti lə *Abirakam ki a re. Adi e dəw ki Luwə un ndune ade. Loki Luwə ndigi kadi ndu-kun, e malayka je ə Luwə ilə-n-de ki go rəbi lə dəw ki kare ki a mbɔ Luwə ti ki dije kadi ilə-de noji naa ti[☆].

20 Ningə nje ka mbɔ dije ti kadi ilə-de noji naa ti, a a mbɔ dije ti ki bayj-naa, nə Luwə e kare ba bi bayj al.

21 Ə se e kin ɔji kadi ndu-kun ɔsi ta kun mindi lə Luwə wa? Jagi ɔse ta al. Re ndu-kun madi to nɔɔ, asi kadi adi dije

kaji ningə, m-gər kadi re ndu-kun a ɔr ta də dije ti nɔ Luwə ti. Ke ə ndu-kun ki be kin goto.

22 Makitibi lə Luwə əl təki dije pəti ki dɔnangi ti əi gin tɔgi ti lə majal. To be mba kadi kun mindi ki Luwə un adi dije ki adi-e mede, təl tane me kadi-me Kirisi ti.

23 Kəte taa kadi dəkagilo kadi-me Jəju Kirisi re, j-isi tə dangay je gin tɔgi ti lə ndu-kun. J-isi gin ti biti kadi Luwə tɛɛ ki də kadi-me Jəju Kirisi adi-je.

24 Dəkagiloe ti kin ndu-kun to tə nje kində kəmne goje ti biti kadi Kirisi re-n. Lo kin ti nga ə Luwə ɔr-n ta dɔje ti ki takul kadi-me Kirisi.

25 Ningə loki dəkagilo kadi-me Kirisi re kin, je gin tɔgi ti lə ndu-kun ki kəte isi ində kəmne goje ti ka kin al ngata.

26 MBata səi pəti, səi ngan lə Luwə ki takul kadi-me Jəju Kirisi.

27 Səi pəti, rai səsi batəm lə Kirisi, adi itoi tə Kirisi wa be.

28 NGə sine, dangi dangi goto mbɔ dije ti. Jipi ə se Girəki goto; bəə ə se dəw ki e ba rəne goto; dəne ə se dingəm goto. Pəti, səi kare ba me kində rɔ naa ti ki Jəju Kirisi.

29 Re səi dije lə Jəju Kirisi ningə, səi gin koji lə Abirakam tɔ. A ingəi ne je pəti ki Luwə un ndune kadi n-adi Abirakam ki dije ki gin koji ti lie tɔ.

4

Njé kadi-me je ai bəə je al ngata

1 Ne ki kadi m-adi igəri ə to kin: NGon ki bawe iyə ne nduwə ade, e ə e 6a ne kingə je pəti ki bawe iyə, nə loki nay ngon bəy, to ta dangi ki bəə al.

2 To ta dangi al, tadə e gin tōgi ti lə njé kote je ki njé ngəm ne maji lie, biti kadi dəkagilo ki bawe oji asi bəy taa, a adi-e ne nduwə lie.

3 J-əi ka to be tə. Loki ji gəri Jəju Kirisī al, j-əi bəə je gin tōgi ti lə majal je ki dangi dangi ki dənangi ti ne[☆].

4 Nə loki dəkagilo ki Luwə oji asi, Luwə ilə NGone adi re. NGon ki dāne oje gin ndu-kun ti lə *Jipi je.

5 Re mba kadi taa də dije ki isi gin tōgi ti lə ndu-kun, taa kadi tətəl-je ngan lə Luwə ti tə.

6 Səi ngan lə Luwə ki rəjeti, be ə Luwə ilə-n NDil ngonne me je ti. NDil ki adi j-isi bari Luwə Aba! ki kər me nə Bai[☆].

7 E be ə, j bəə al ngata, nə j ngon lə Luwə. Ə re j ngon lə Luwə ningə, Luwə a adi ne nduwə je pəti ki ngəm mbata lə nganne je ki go me-maji ti lie.

Pol bəl kadi Galati je təli awi gin ndu-kun ti gogi

8 Kəte, loki igəri Luwə al bəy, isi irai bəə lə luwə je ki dangi dangi, nə ki rəjeti 6a, əi luwə je al.

9 NGa ki basine igəri Luwə, taa Luwə gər səsi tə yəne je tə, ə igei təl kaw gin ne je ti ki tōgide goto, taa ndade ka goto ka kin bəy. Igei təl kaw ra bəə ləde bəy.

10 Isi indəi kəmsi go ndə je madi ti, go nay je ti, go dəkagilo je ti, ki go 6al je ti madi bəy!

11 M-6əl kadi kilə ki m-ra dansi ti be kin to kare rəm ti ki ndangi.

12 NGakom je, m-uwə njasi ki ngangī ti ba, itoi tə mi be, tadə mi ka m-to tə səi be tə. Igəri maji, ne madi ki majal kare ki irai səm goto.

13 Kadi mesi ole də ti, təkī e ki go rəbi lə moy ə m-ilə-n səsi mbe Poy Ta ki Maji ki m-ilə səsi dəsəy.

14 Me rə to ti ləm, rəm maji kadi dəw oo ki kəmne al, adi re a kidi-mi je, injei-mi je, nə irai ne kin səm al. Uwəi-mi rəsi ti tə kuwə yo. Ningə Oi-mi tə malayka lə Luwə ə se Jəju Kirisī wa ki dāne be yo.

15 Dəkagiloe ti kin rəsi nəl səsi ngay, nga basine rənəl ka kin goto ngata. M-gər maji kadi dəkagiloe ti kin re ingəi rəbi kadi əri kəmsi adi-mi ka re a əri adi-mi.

16 Ningə 6one m-təl nje bə ləsi mbata kəl ki m-əl səsi ta ki rəjeti.

17 Dije ki isi ədi səsi kin, rai ne tə ne ki ta ləsi to rəde ngay be, nə ki rəjeti, gir ta ləde e gir ta ki majal. Isi ndigi kadi n-gangi səsi naa ti səm, kadi n-awi səsi gode ti yo.

18 Ne ki m-o maji ngay, e ta kadi itingəi bil me ne ra je ti ki maji ki dəkagilo je pəti. Dəkagilo ki m-goto səsi ka maji kadi uwəi ne ra ki maji ba 6i iyəi tae al.

19 NGanm je, m-ingə kə ki

☆ 4:3 4.9; Kol 2.8, 20 ☆ 4:6 Mk 14.36; Rm 8.15

rangi bəy ki mbata ləsi tə dәне ki nje ndoo be, biti kadi itəli dije ki tōgi gangi me ta ti lə Kirisi.

²⁰ M-ndigi ngay kadi mi səsi naa ti ki basine wa kin, kadi m-əl səsi ta ki ndu ki sōbi kəl-n səsi ta. Tado m-gər ne wa ki kadi m-ra dana ki mbata ləsi, al.

Kun mindi je ki joo, Agar ai ki Sara

²¹ Səi ki indigi kadi isi gin tōgi ti lə ndu-kun, təki rōjeti, igəri me ta ki ndu-kun əl kin al.

²² Makitibi lə Luwə əl ə nə: «Abirakam oji ngan je ki dingəm joo: ki kare, kōe e bəə ə ki nungi kōe e bəə al. Dәне ki bəə təe nə Agar, ə e ki e dəw dərone təe nə Sara tō».

²³ NGon lə dәне ki bəə, oje təki ojii ndəgi ngan je pəti ki dənangi ti, nə ngon lə dәне ki e dəw dərone, koje to ta dangi. Luwə un mindine adi kəte dō koje ti».

²⁴ Me ta je ti kin Luwə oji-je ne kare kadi ji gər. Dәне je ki joo kin oji dō kun mindi je joo ki Luwə un: Kun mindi ki dō mbal Sinay ti e Agar ki a oji bəə je.

²⁵ Agar e mbal Sinay ki Arabi ti, to tə be bo ki Jorijaləm ki dəkagilo ti ki bōne kin be. To be, mbata Jorijaləm ki dije ki me ti pəti əi bəə je gin tōgi ti lə ndu-kun.

²⁶ Nə Jorijaləm ki dərə ti, e bəə al. E ə e koje tō.

²⁷ Makitibi lə Luwə ə nə: «I kuji dәне, ira rənəl, j ki igər to ndoo ngon al, ur kəl rənəl.

MBata dәне ki ngawe mbate a aw ki ngan je ngay itə e ki isi ki ngawne».

²⁸ NGakom je, səi, itoi tə *Isaki ki *Abirakam oje ki go kun mindi ti ki Luwə un ade kin be.

²⁹ Dəkagiloe ti kin, ngon ki oji-e tə ndəgi ngan je pəti ki dənangi ti adi kō e ki oji-e ki tōgi lə NDil Luwə. Ko ne wa ki ra ne kin ə isi ra ne bōne bəy.

³⁰ Ə se ta ri ə makitibi lə Luwə əl wa? Makitibi lə Luwə əl ə nə: «ftuwəi dәне ki bəə ki ngone kō, tado ngon lə dәне ki bəə a j tə kingə ne nduwə naa ti ki ngon lə dәне ki e dəw dərone».

³¹ NGakom je, ki oji dōje, j-əi ngan lə dәне ki bəə al, nə j-əi ngan lə dәне ki e dəw dərone yo taa.

5

Kirisi taa je iyə-je taa

¹ Kirisi taa-je iyə-je taa mba kadi j-əi ki taa kiyə taa ki dō gangi. Ai dō njasi ti, iyəi rəsi kadi dəw madi təl səsi bəə ti bəy al ngata.

² Oi maji, mi Pol m-əl səsi ta taga wangi. Re adi ijəi mətisi bəy ningə, Kirisi a təl ne ki kare ki rəsi ti.

³ M-ndər mbisi ki kō joo bəy, dəw ki ra ki adi ijəi məte ningə, sōbi kadi ində tane dəm go ndu-kun je ti.

⁴ Səi dije pəti ki isi sangi kadi Luwə ər ta dəsi ti ki go rəbi lə ndu-kun, səi ki gangi naa ti ki Kirisi. A asi kingə ra maji lə Luwə al ratata.

✧ 4:22 Kilə ngirə ne je 16.15; 21.2 ✧ 4:23 Kilə ngirə ne je 17.16; Rm 9.7-9 ✧ 4:27 Ejay 54.1 ✧ 4:30 29-30: Kilə ngirə ne je 21.9-10

⁵ Ki sɔbi dɔje, j-ində meje ti kadi Luwə a ɔr ta dɔje ti tado j-adi meje Jəju Kirisi. E kin ə j-isi ji nginə kadi NDil Luwə a adije me tɔge ti.

⁶ Re dəw madi ində rone naa ti ki Jəju Kirisi, ə ijə mətine, ə se ijə mətine al ka, e ne ki ndae goto. Ne ki bo ngay e ta kadi dəwe kin adi mene, ningə kadi kadi-me kin aw sie adi ndigi dije.

⁷ Lo kilə ngire ti, irai kilə maji ki dum, ningə ki basine kin, dəw madi ilə kagi nɔsi ti, ɔgi səsi kadi itəli rəsi go ta ki rojeti ka kin ngata.

⁸ Dəw ki ɔgi səsi rəbi kin e dəw ki Luwə ki ɔar səsi ile al.

⁹ Dije əli əi nə: «NGon əm ki ndəy be ra nduji ki lɔy ba pəti adi j.»

¹⁰ Ki rəm ti, m-taa mesi me kində rɔ naa ti ki Babe. Ningə m-gər maji kadi səi ka iməri ta tə mi be tɔ. Nə dəw ki yəti dəsi kin, re dəwe e-n nə nə ka Luwə a gangi ta dɔe ti.

¹¹ NGakom je, ki sɔbi dɔm, re m-isi m-ilə mbe kadi, gar, dəw ijə mətine ɔəy taa Luwə ɔr ta dɔe ti ningə, *Jipi je a indəi kəmm ndoo al ngata. A indəi kəmm ndoo al, taa re koy lə Kirisi dɔ kagi-dəsi ti a e ne kəbi mbata ti lə dəw al tɔ.

¹² Ki rɔ njé yəti dəsi ti, sɔbi kadi re a ɔri gəmde wa par.

Kilə lə darɔ ki kilə lə NDil Luwə

¹³ Səi ngakom je, Luwə ɔar səsi mba kadi səi ki taa kiyə taa. Ke ə, kadi taa ki Luwə taa səsi iyə səsi taa kin, uni girə dɔ ti irai ne lə darɔ təki mesi ndigi

al. Nə kadi irai kilə ɔəə adi-naa ki yo ki ne ki ndigi-naa.

¹⁴ MBata ndu-kun je pəti ɔsi dɔde naa ti me ndu-kun ti ki kare ki ə nə: «A indigi dəw madi tə darɔ j wa be» kin[☆].

¹⁵ Re idɔi-naa je, iribəi-naa je tə da je ki wale be ə, igɔi rəsi maji, ta tɔl tae ə a tuji-naa.

¹⁶ E be ə, m-əl səsi m-ə nə: Iyəi NDil Luwə adi ɔr nɔsi ningə a rai ndigi lə darɔ al.

¹⁷ NDigi ra je lə darɔ ka kin isi rɔi ki NDil Luwə, ningə NDil Luwə isi rɔ ki ndigi ra je lə darɔ tɔ. Tɔgi je ki joo kin isi rɔi-naa dande ti, adi lo kadi irai ne ki mesi ndigi goto.

¹⁸ Nə re NDil Luwə ɔr səsi ta rəbi ɔa, ndu-kun aw ki tɔgi dəsi ti al.

¹⁹ Kilə ra je ki majal lə darɔ toi taga wangi: Adi e sangi-naa ki go rəbe ti al, ki ne ki to nje, ki sangi-naa ki lo kaya ti,

²⁰ ki kəsi məkəsi nangi nɔy yo je ti, ki ra mbəli, ki kuwə-naa me ti, ki koo tə-naa al, ki jangi, ki wongi, ki ni, ki gangi-naa, ki kər kəm-naa,

²¹ ki kəm-nda, ki gɔ kasi, ki kuso ne kədi, ki ndəgi koo kilə ra je ki be kin. M-ndəji səsi təki m-əl-n kəte: njé ra ne je ki be kin a ooi kɔbe lə Luwə al.

²² Ningə, kilə ra lə NDil Luwə e: ndigi-naa, ki rɔnəl, ki kisi-maje, ki kisi dɔ ti ki naa, ki me-maji, ki ra maji, ki ka dana,

²³ ki sol ləm ləm, ki kulə darɔ gin tɔgi ti. *NDu-kun ɔsi ta kilə ra je kin al.

²⁴ Dije pəti ki əi yə Kirisi, təti rɔ darɔ ki ndigi ra je lie pəti dɔ kagi-dəsi ti.

25 E NDil Luwə ə adi-je kisi ki dɔ taa, ə maji kadi j-adi NDil ɔr-je ta rəbi.

26 Maji kadi j-ai njé kun dɔ taa al. Səbi kadi j-adi-naa wongi al, taa kadi jangi ra-je dɔ-naa ti al tɔ.

6

Kira ki naa yo ki ne

1 NGakom je, re uwəi dəw madi dɔ ne ra ti ki go ti al, maji kadi səi ki awi ki NDil Luwə mesi ti, irai sie kadi təl re dɔ rəbi ti ki maji. Nə ke ə kadi ɔji-e ki mɪndi ki səl ləm taa. Ningə kadi dəw ki ra dansi ti oo rone maji, kadi osi me ko ne na ti kin al.

2 Irai kadi itaai ne ki kɔy dɔ-naa ti. Re irai be ningə, a səi njé təl rɔ go ta ti lə Kirisi.

3 Re dəw madi ki ndae goto, oo rone kadi ne dəw ki nga ningə, dəwe kin isi ədi rone.

4 Kadi nɔ nɔ ka ində maji kilə rane oo. Re ingə ne madi ki maji me ti ningə, kadi ra rənəl dɔ kilə ti ki e wa ra ki kanji kadi un rone ində kadi ndəgi dije ti.

5 Tado nɔ nɔ ka a a ta kilə je ləne ki ra.

6 Səbi kadi dəw ki nje taa ne ndo ki j rɔ Luwə ti, kay ne kingə je ləne pəti ki dəw ki nje ndo-e ne.

7 Dəw a mbə ki Luwə al, ə ədi rɔsi al. Ne ki dəw dibi a təti kande.

8 Kin ə re dəw dibi ne ki go darɔ ti ningə, kande ki a təti e koy. A kin ə re dəw dibi ne ki go NDil Luwə ti tɔ ningə, kande ki a təti e kaji ki to ratata ki nɔ ti.

9 Lo kin ti, maji kadi ne madi ɔr tɔgije ta ra maji ti al. Loki j-uwəi rɔje ba ta ra-e ti ningə, j-a ji təti kandi ki maji dɔkagiloe ti.

10 E be ə, loki j-ingəi dɔkagilo ra maji ningə, maji kadi ji rai maji ki dije pəti. Ki bo ngay e njé ki adi mede Jəju Kirisi.

Ta ki dəbəy ti ki kuwə ji-naa

11 Oi ne ki m-ndangi m-adi səsi kin. E mi wa ə m-ndangi boy guri guri ki jim.

12 Əi *Jipi je ki ndigi kadi n-nəli ndəge je ə yə isi indəi gu dəsi ti kadi ijəi mətisi. Rai be mba kadi dije adi-de kɔ mbata ta koy lə Kirisi dɔ kagi-dəsi ti al.

13 Əi je wa ki njé kijə mətide kin, uni go ndu-kun je lə Jipi je ba pəti al. NDigi kadi səi je ə ijəi mətisi kadi kijə mətəi ləsi e ne kində gu ləde.

14 Ningə mi, m-ində gum ki kagi-dəsi lə Babe ləje Jəju Kirisi, ɔi m-ində gum ki ne ki rangi al. MBata ki takul koy lə Jəju Kirisi dɔ kagi-dəsi ti, ne je ki dɔnangi ti ne təli ne ki koy ki rəm ti, ə mi m-təl ne ki koy ki rɔ ne je ti ki dɔnangi ti ne tɔ.

15 Ningə re dəw ijə mətine, ə se ijə mətine al ka, e ne ki ndae goto. Ne ki bo ngay e ta kadi dəw təl ne kində ki sigi.

16 Kadi kisi-maje ki me-maji lə Luwə e dɔ dije ti pəti ki uni go rəbi ki sigi, ki dije pəti ki əi dije lə Luwə.

17 Kaw ki kəte nɔɔ kin, kadi dəw ra səm ne ki kɔ al ngata. Tado m-aw ki ndunə dɔ je ki ɔji go kɔ lə Jəju rəm ti.

¹⁸ NGakom je, kadi me-maji
la Babe laje Jaju Kirisi e naa ti
səsi. *Amen.

Makitibi ki Pol ndangi adi Epəji je

*Ta ki dō makitibi ti ki Pol
ndangi adi Epəji je*

Asi 6al kuti mi go koji Kirisi ti, kalangi ba, njé kaw-naa je indəi ngirəde ki lo lo dōnangi Aji ti ki du (6one 6ari-e Turki ki Aji ti). NJé kaw-naa je ki dangi dangi kin, kulə noji to dande ti ki yo je ki ne je. Ningə njé ki Epəji ti, ji kiside to soti itə madide je. Loki Pol aw mba ləne ki kō mitə mba kilə mbe Poy Ta ki Maji, tēē rōde ti, 6a ra 6al ki asi mitə me 6e bo ti ki Epəji ti (Knjk 19.1-20.1). Kin ə ji tidə Ep 3.1 əi ki 4.1 6a, j-a j-o kadi Pol to dangay ti ə ndangi makitibi kin. Ningə e mbata kin ə 6ari-e-n «makitibi ki ndange e dangay ti», orəi kadi e ki Pol ndangi adi Pilipi je nim, Piləmō nim, Kolosi je nim to.

Nə ndo ki me makitibi ti ki Pol ndangi adi Epəji je kin tōji kadi e makitibi ki un dije ki ta tate ba, 6i e makitibi ki sōbi dō njé kaw-naa je gin kare par al. Kō ta ki boy ki to me ti, e ta lə kōji ra lə Luwə ki kadi kaw dije pəti ki dōrə ti nim, dōnangi ti ne nim gin tōgi ti lə NGar kare ba be ki e Jəju Kirisi (1.10).

Kadi j-ində manji makitibi ki Pol ndangi kin maji 6a, j-ingə kadi ngon ta ki ilə-n ngirə ta e ndəy be nim (1.1-2), ta ki təl-n tae e ndəy be nim tō (6.21-24). Ba darə ngadan ta wa dəw a kəki gin joo:

Me kəy kəme ti ki dōsəy (1.3-3.21), Pol əl ta ki dō nə ti ki əti 6əl ki Luwə ra adi-je ki rəbi lə Kirisi, 6a go ti, tal əl ta ki dō kində rō naa ti adi goe ngal. Ningə ki oji dō kində rō naa ti, Pol tōji nə ki Luwə ra taa kadi Jipi je ki dije ki əi Jipi je al, təlīi dije ki kare ba, tə dije lie.

Me kəy kəme ti ki kō joo (4.1-6.20), Pol dəji Epəji je kadi pa njiyəde me kində rō naa ti kin tōji təkəi əi dije ki koji sigi me kində rō naa ti ki Kirisi. NGA ningə sōbi kadi pa njiyə ki maji re ki kilə ra ki maji dande ti, me kəy je ti ləde, ki rō njé kaw-naa je ti ki rangi, ki ki rō ndəgi dije ti pəti.

Kadi tə tōji-n kində rō naa ti lə dije lə Luwə, Pol un nə asi gin mitə əl-n ta: un darə, adi e njé kaw-naa je ki Jəju Kirisi e jam dōde; un kəy ki Jəju Kirisi e mbal ki dō kume ti; un dəne əi ki dingəm, adi e njé kaw-naa je ki əi dəne lə Kirisi. Nə kare, j-o kadi ki kanji kində rō naa ti ki rōjeti ki Bəbe, lo kadi kində rō naa ti ki rōjeti lə njé kun go Kirisi a to goto. E be ə, maji kadi kində rō naa ti ki rōjeti e naa ti ki Bəbe Jəju Kirisi ki dəkagilo je pəti.

Kuwəji-naa

¹ Mi Pol ki nje kaw kilə lə Jəju Kirisi ki go ndigi ti lə Luwə. M-ndangi makitibi kin m-ilə-n madi dije lə Luwə ki adi mede Jəju Kirisi, ki isi me 6e ti ki Epəji ti.

² M-kɔy kadi Luwə ki Baw je ki Babe laje Jəju Kirisi adi me maji ki kisi-maje laɗe nay səsi.

Ra maji je ki Luwə isi adi-je ki takul Kirisi

³ Piti ki dɔ Luwə ti ki Baw Babe laje Jəju Kirisi, ki adi-je maji-kur je, adi e ne maji je pəti ki adi-je ki go NDil ti, ki j dɔrɔ ti, ki takul kində rɔ naa ti laje ki Kirisi.

⁴ Be ə, loki Luwə ra dɔrɔ ki dɔnangi ki ne je ki me ti al bəy ə, kɔti je ki takul Kirisi ti tə dije ləne mba kadi j-ayi njay ki kanji ta madi dɔje ti ta kəme ti. Ne je kin tɔji kadi Luwə ndigi je.

⁵ Təki Luwə ndigi-n-je ka kin ə, ində-n je kəte nɔ dɔkagilo je ti, mba kadi ji tɔli ngane je ki takul Jəju Kirisi. Luwə ge kin be ki go me-maji ti lie.

⁶ Adi ji piti Luwə, mbata me-maji lie ki əti bəl. Me-maji kin, adi-je kare ki takul NGone, ndigi ngone kin ngay.

⁷ Me Kirisi ti, ki takul məse ki ay dɔ kagi-dəsi ti go koye ti, je ki taa kilə taa, ningə majal je laje e ki kiyə go kɔ tɔ. Be ə, Luwə oji-n je me maji ləne ki ngay.

⁸ Oyo, Luwə oji-je me-maji ləne kɔji ki əti bəl. Be ə, adi-n-je tər ki ne gər ki ngay.

⁹ Ningə ki go ra maji ti lə Luwə ki ngay, adi j-ingəi kɔji ta ra lie ki to lo bɔyɔ ti. Kɔji ta ra kin, ində dɔe naa ti kəte kadi n-a ra ki takul Kirisi.

¹⁰ Kɔji ta ra lə Luwə kin, e mba kadi kaw ne je ki dɔrɔ ti ki ne je ki dɔnangi ti ne pəti, gin tɔgi ti lə nje kɔbe ki kare

ba ki e Kirisi. Ne kin, a ra ne dɔkagilo ti ki Luwə wa oji.

¹¹ Luwə adi ne je pəti rai ne təkɪ e wa oji-n ə se ndigi-n kəte. Be ə, kɔti-n-je kəte ki go kɔji ta ra ti lie, adi ji tɔli dije lie ki go kində rɔ naa ti laje ki Kirisi. Ningə adi-je ne ki un-n mindine mba kadi n-adi-je tɔ.

¹² Luwə ra be mba kadi j-osi pa j-iləi tɔji dɔ kəti bəl ti lie, Je je ki j-indəi me je dɔ kirisi ti dɔsəy.

¹³ E me Kirisi ti tɔ ə, səi ka, oi dɔ ta ki rɔjeti, ki e Poy Ta ki Maji ki aji səi. Ningə go ti, adi mesɪ Kirisi, ɔa Luwə ində ndunə ki səbi dɔne rɔsi ti. NDunə ka kin e NDil ki ay njay ki un-n mindine adi kəte dɔ ti.

¹⁴ NDil ki ay njay ki Luwə adi-je kin, tɔji kadi ja j-ingəi ndəgi ne maji je pəti ki Luwə a adi-je. Ne maji je kin ja j-ingəi pəti ndɔ ki Luwə a taa-je ilə-je taa ji majal ti ratata. Adi ji piti ndole lə Luwə ki əti bəl.

Pol əl ta ki Luwə ki mbata lə njé kadi-me je ki Epaji ti.

¹⁵ E ki mbata kin ə, mi ka loki m-o poy kadi me ləsi ki adi Babe Jəju, ki poy ndigi ləsi ki isi ndigi dije lə Luwə pəti,

¹⁶ ndɔ ki m-o-n ta wa kin nu, m-iyə ta ra oyo Luwə ki mbata ləsi al me kəl ta ti je ləm ki m-isi m-əl si-e. M-isi m-ɔa təsi taa taa.

¹⁷ M-dəji kadi Luwə lə Babe lə je Jəju Kirisi, Bawje ki nje tɔji, adi səi ki takul NDil ki ay njay, tər, ki gər gin ne ki to lo bɔyɔ ti, mba kadi igəri-e-n ay njay.

¹⁸ M-dəje kadi tɛɛ angalsi, mba kadi asi gər ne kində me

dɔ ti ki adi sɛsi ki aw naa ti ki ɓar ki ɓar sɛsi. Taa a igəri ne je ki maji maji ki Luwə əl ta-e kadi n-a n-adi dije ləne.

¹⁹ Ningə a igəri tɔgi ki əti ɓal itə tɔgi je pəti ki Luwə oji mbata ləje j-əi ki j-adi-e meje. Ningə tɔgi ka kin, Luwə oji ki taga me tɔgi ti ki əti ɓal.

²⁰ Tɔgi ki əti ɓal kin, Luwə tɔji taga, dəkagilo ti ki adi Jəju ɔi taa dan je koy je ti, ə ade isi dɔ ji kɔe ti me dɔrɔ ti.

²¹ Loe ti kin, Jəju e ki kində dɔ njé kɔbe je ti ba pəti, dɔ tɔgi kɔbe je ti ba pəti, a e dɔ tɔgi je ti ba pəti, taa tɔe e dɔ tɔ je ti pəti tɔ. E dɔ ne kində je ti pəti mbata dəkagilo ki ngosine kin par al, nə bitɔ dəkagilo ti ki a re.

²² Oyo, Luwə ilə ne je pəti gin tɔgi ti lə Kirisi. Loki inde dɔ ne je ti pəti ningə, kəte ade e ki boy dɔ njé kaw-naa je ti.

²³ *Njé kaw-naa je toi tə ngan rəe je be. Kasi-naa bərəre lə Kirisi rosi njé kaw-naa je ki dəkagilo je pəti. Ningə Kirisi ka, kasi-naa bərəre lə Luwə rose tɔ.

2

Kaji e ki takul me-maji

¹ Səi ki kəte, səi toi tə dije ki koy ki mbata majal je ləsi.

² Majal je ləsi kin ra adi mari go rəbi ne rasi je e go hal ne ra lə dije ki duniya ti, uni go ki bo lə tɔgi je lə ndil je ki majal ki me nəl ti. NDil ki majal kin ə, isi ra kilə ngosine me dije ti ki njé kəsi ta Luwə.

³ J-əi je ka, ndɔ ki mari j-əi mbɔ dije ti kin tɔ. Adi ji njiyəi

ki go ndigi ti lə ngur darɔje, j-isi ta ne ra ti ki kadi ji tɔli kon ndigi ra lə darɔje, ki mər ta je ləje ki majal yo. Be ə ki go jibəl kisije ki dɔje taa ti, ji toi tə ndəgi dije kin be, adi wongi lə Luwə e dɔje ti tɔ.

⁴ Nə Luwə e nje koo kəm-to-ndoo ki əti ɓal, adi ndigi-je ngay.

⁵ Be ə, j-əi je ki ndɔ ki j-əi dije ki koy ki takul majal je ləje kin, təl-je adi j-əi njé kisi ki dɔje taa ki Kirisi. Oyo e ki takul me-maji lə Luwə ə ingəi kaji.

⁶ Ki takul kində rɔ naa ti ləje ki Jəju Kirisi, Luwə adi j-ɔi taa sie naa ti dan njé koy je ti, ə adi j-ɔi ɓe naa ti sie me dɔrɔ ti tɔ.

⁷ Luwə ra be kadi oji-n kadi dije pəti gəri mbata ndɔ je ki a rəi, me-maji lie ki dɔbəye goto, ki oji ki takul Jəju Kirisi ki go rəbi ra maji lie ki mbata ləje.

⁸ E takul me-maji ki go rəbi lə kadi-me ə, ingəi kaji ɓi e ki go tɔgisi ti al. Nə e Luwə ə adi səsi kaji kin kare.

⁹ Kaji kin e ki takul kilə rasi madi ki maji al. E be al, mba kadi dəw madi ində-n gunə al.

¹⁰ Oyo, j-əi kilə ra ji Luwə. Ində-je ki go kində rɔ naa ti ləje ki Kirisi mbata kadi ji rai kilə je ki maji me kisi ki dɔje taa ti. Ningə kilə je ka kin, e wa ində dɔe naa ti kəte mba kadi ji rai-de.

Ke kare me Kirisi ti

¹¹ Adi mesi ole dɔ ti, təkɔ ndɔ ki kəte, səi Jipi koji je al, adi *Jipi je ki njé ɓa rɔde njé kijə mətide, ki e ne ki dije rai ki jide adi awi ki ndune rɔde ti, ɓari səsi njé kijə mətide je al.

12 Kadi mesi ole dɔ ti təkɪ dɔkagiloe ti kin, səi ki ganginaa ti ki Kirisi. Səi mbo *Isirayəl je ti ki əi dije lə Luwə kin al. Səi gotoi me kilə mindi je ti ki Luwə ilə ki dije ləne kin. İsi me duniya ti ki kanji ne kində me dɔ ti ə se ki kanji Luwə.

13 Nə ngosine, ki takul kində rɔ naa ti ləsi ki Jəju Kirisi ti, səi ki ndɔ ki mari səi say, itəli dije ki basi ki takul məsi kadi-kare lə Kirisi.

14 Tado e Kirisi wa ə re ki kisi ki naa ki lapiya mbo je ti. E ə ra adi Jipi je ki dije ki əi Jipi je al təli dije ki kare ba. Koye dɔ kagi-dəsi ti ɔr bə ki to dande ti kəte kɔ.

15 Jəju Kirisi təl ndu-kun je lə *Moji ki rəbi ra kile je, ne je ki kare ti. Ningə, un gin dije ki joo kin təl ində-n gin dije ki kare ki sigi ki go rəbi kində rɔ ləde naa ti sie. Be ə, adi lapiya to-n mbođe ti.

16 Ki takul koye dɔ kagi-dəsi ti, Jəju ində gin dije ki joo kin naa ti adi təli darɔ ki kare. Həde noji naa ti ki Luwə. Ningə ki takul koye dɔ kagi-dəsi ti, tuji-n ne ki ra adi əi njé bə je lə naa kin kɔ.

17 Re ilə mbe Poy Ta ki Maji ki ɔji dɔ lapiya adi səi ki səi say, ta mbata lə njé je ki əi basi tɔ.

18 E ki takul Jəju ə j-əi pəti ki j-əi, Jipi je ə se Jipi je al, j-asi kadi ji rəi ta kəm Luwə ti ki takul NDil ki ay njay ki kare ba wa kin.

19 Be ə, səi ki səi Jipi je al ka, səi mba je al, ə se njé dirə ki njade taa al ngata. Nə ngosine, səi ngan njé 6e ki mbo dije ti lə Luwə. Səi ngan

je ki me kəy ti lə Luwə.

20 Səi toi tə mbal je ki Luwə ində-n kəy be. Ningə ngirə kəy ka kin e ki kində dɔ njé kaw kilə je ti ki əi njé kəl ta ki ta Luwə ti. Ba Kirisi wa ə e mbal ki e tɔgi kəy.

21 E me kində rɔ naa ti ləje ki Kirisi ti ə, mbal ra kəy je kare kare uwəi-naa maji. Ningə kəy ka kin bo ki ta made ti ki kəte kəte mba kadi təl kəy ki ay njay me Babe ti.

22 E me kində rɔ naa ti ki Jəju Kirisi ə, səi ki səi Jipi je al ka, indəi rəsi naa ti ki ndəgi dije lə Luwə kadi təli kəy ki Luwə isi me ti ki takul NDile.

3

Pol nje kilə mbe Poy Ta ki Maji rɔ dije ti ki əi Jipi je al

1 E ki mbata kin ə, mi Pol, m-isi m-əl ta ki Luwə. Mi dangay mbata Poy Ta ki Maji lə Jəju Kirisi, mbata ləsi səi dije ki səi Jipi je al...

2 M-gər maji kadi oi poy kilə bəə, ki go me-maji ti lə Luwə ilə jim ti, ki mbata maji ləsi.

3 Luwə tɛɛ ki dɔ ne je ki to lo bɔyɔ ti adi-m gər. E ne je kin ə m-ndangi ndəy m-ilə-n madi səsi.

4 Loki itidəi makitibi ki m-ndangi m-ilə-n madi səsi kin ningə, səi wa a oi ne gər ki ɔji dɔ Kirisi ki to lo bɔyɔ ti, ki Luwə tɛɛ ki dɔe adi m-gər ay njay kin.

5 Təki rojeti, ne je ki Luwə tɛɛ ki dɔe adi njé kaw kilə je, ki njé kəl ta ki tae ki takul NDil ki ay njay ki ində-de ta dangi tə njé ra kilə ləne, tɛɛ ki dɔe be adi kaje je ki kəte al.

6 Ningə ne ki to lo ɓɔyɔ ti ka kin, ki takul kində rɔ naa ti ləde ki Jəju Kirisi ə, dije ki əi Jipi je al, a ingəi ne maji je ki Luwə un-n mindine kadi n-a n-adi-de naa ti səje j-əi ki j-əi Jipi je. Taa, əi səje naa ti me darɔ ti ki kare, ningə kun mindi ki kare wa kin to ki mbata ləde tɔ me Kirisi ti, ki takul Poy Ta ki Maji.

7 M-təl nje ra kilə ɓəə lə Poy Ta ki Maji kin. E kin e kadi kare ki Luwə adi-m ki go me-maji lie ki takul kilə ra tɔge.

8 Mi ki ndam goto tɔi njé kadi mede Kirisi pəti tigə. Ningə re e be ka, Luwə oo maji ngay kadi mi ə, ilə kilə kilə mbə ne gər ki əti ɓəl lə Kirisi jim ti mbata dije ki əi Jipi je al. E ne gər lə Kirisi ki bo ki tɔy ne gər lə dije pəti tigə.

9 Ningə m-ingə me-maji ki kadi m-tɔji-n dije pəti ay njay, se go rəbi ki ban ə, Luwə a təl-n ta ne ki un ndune dɔ ti, ki to lo ɓɔyɔ ti kin wa. Luwə ki nje ra ne je pəti, ɓɔyɔ dɔ ne kin ki dije ki dəkagilo ti ki kəte.

10 Ningə ngəsine ki takul njé-kaw-naa je, njé kɔɓe je ki njé tɔgi je ki me nəl ti taa, asi kadi gəri ne gər lə Luwə. Ne gər kin, Luwə tɔji ki rəbi je ki dangi dangi.

11 Ne kin təl tane ki go kɔji ta ti lə Luwə ki to ki nɔne ti. Kɔji ta ra ka kin, təl tae ki takul Babe ləje Jəju Kirisi.

12 Me kində rɔ naa ti ləje ki Kirisi me kadi me ti ə, j-ingəi ta rəbi kadi ji ndɔtii ki rɔ Luwə ti ki me ki tɔ kati.

13 E be ə, m-dəji səsi mba kadi tɔgi si ɔr mbata lə kɔ je ki

m-isi m-ingə ki mbata ləsi kin al. Nə kadi e gin kəsi-gon ləsi yo taa.

NDigi ki Kirisi ndigi je

14 MBata kin ə, m-isi m-ɔsi məkəsım nangi nɔ Bawje ti ki dɔra ti,

15 ki takule ki karne ba ə, gin koji je pəti ki dɔra ti ə se ki dɔnangi ti ne isi ki dɔde taa.

16 M-dəji Luwə kadi ki go maji-kur ti lie ki to mbar mbar ki go NDil ti ki ay njay, kadi adi səi njé kadi-me je itɔgi gangi me ndilsı ti.

17 Kadi Kirisi ra lo kisi ləne ngəmesi ti ki takul kadi-me. Ne dəji ləm e mba kadi ndiginaa ra səsi adi ngangı, ningə kadi gin si uwə nangi ngə me ndigi ti tɔ.

18 Be ə, a asi kadi igəri ki ndəgi dije lə Luwə pəti, kadi ndigi lə Kirisi e ndigi ki əti ɓəl, ki dəw asi kadi a mbɔji ngale je tate je kəbe je ki ngale ki taa je al ratata.

19 Oyo, a asi kadi igəri ndigi lə Kirisi ki itə ne gər je pəti, ningə kadi Luwə wa rosi səsi ki rosi ki bətəte ləne.

20 Luwə aw ki tɔgi ki asi naki. Adi, loki ji dəji-e ne madi ɓa, ra tɔy ne ki ji dəji-e, ə se, e ki j-isi giri tə gir ɓəy.

21 Kadi tɔji e dɔe ti mbɔ njé kaw-naa je ti ki takul Jəju Kirisi, mbata dəkagilo je pəti ki a rəi, ki dɔ ɓal je ki dɔ ɓal je. *Amen!

4

Ke darɔ ki kare me Kirisi ti

1 M-ilə dıngəm mesi ti, mi ki mi dangay ki mbata lə Babe,

kadi go rabi kisi ki do taa lasi asi ta bar ki Luwa bar sasi.

² Kadi awi ki sol do, ki hal ki sol lom lom, ki kore me, a kadi isi do ti ki naa me ndigi-naa ti.

³ Uwai rasi nga kadi ingami go kesi kare me NDil ti, ki go rabi lapiya ki doo sasi naa ti.

⁴ Daro e kare ba, taa NDil ki ay njay ka, e kare ba to. E be a, Luwa bar sasi kadi awi ki ne kinda me do ti ki kare ba to.

⁵ Babe e kare ba, kadi-me e kare ba, taa batam ka e kare ba to.

⁶ Luwa e kare ba, ninga e a, e Baw je pati, taa e do ne je ti pati, ra kilu ki takul dije pati, ninga isi me ne je ti pati to.

⁷ Na, daw ki ra ra danje ti, inga kadi-kare ra kilu ki sabi done, ki go kadi ti ki Jaju Kirisi ndingi kadi-n-je.

⁸ E be a, ndangi me makitibi ti la Luwa ai na:

«Loki i aw me lo je ti ki taa nu, uwu dangay je,

Adi aw sade kamne ti, Ninga adi kadi-kare dije.»

⁹ Ninga kal ka na: «I aw me lo je ti ki taa», kin, to ay njay kadi kate bay taa kadi aw taa, Kirisi ur aw gin nangi ti, me lo je ti ki boo nu to.

¹⁰ Nje kaw nangi wa kin a, e nje kaw lo je ti ki taa gidu dora je ti to. Ne kin ra ne be mba kadi ne je pati asi-naa barare me ti.

¹¹ E a adi kadi-kare dije, nje ki na je adi ai nje kaw kilu je, nje ki na je kadi ai nje kal ta ki ta Luwa ti, nje ki na je kadi ai nje kilu mbe Poy Ta ki Maji, nje na je kadi ai nje kul nje kaw-naa je, ninga kadi nje ki na je ai nje ndo dije to.

¹² Ki go rabi kin a, ra adi dije la Luwa a asi kadi rai kilu lie, mba daro Kirisi ki togi ki kate kate. Daro Kirisi e nje kaw-naa je.

¹³ Ki rabi kin a, j-ai pati, j-a teji ke kare me kadi-me ti, ki gar NGon Luwa ti. Ninga j-a tali dije ki togi gangi a j-asi-naa barare to Kirisi be.

¹⁴ Be a, j-a to ta ngan je kin ne ndo je ki ngom isi aw sade ki yo je ki ne je be, ta bato a pugi man ba isi ra-e be al ngata. Ninga dije ki nje kadi dije ki ta je ki ngom je la de kin, a asi kadi toi-je pe pe taa adi-je ki takul ne ndo je la de ki ngom kin al to.

¹⁵ Na me kal ta ki rojeti me ndigi-naa ti, j-a togi me ne je ti pati, biti kadi ji toi ta Kirisi wa be, e ki e ki boy ki do nje kaw-naa je ti.

¹⁶ Me Kirisi ti a daro ba pati e ki roti naa ti ki takul togi la ngira ki ra. Loki ngon ro ki ra, ra kilu lane maji ninga, a ra kadi daro ba pati a togi taa taa me ndigi naa ti.

Kisi ki do taa me Kirisi ti

¹⁷ E be a, m-al sasi ta kin, a m-tal m-re do ti bay me to Babe ti. Oti kadi rabi ne rasi to ta ya dije ki gari Luwa al kam be, tado kilu rade e ki go gir ta je ti la de ki ndae goto.

¹⁸ Loki ndul o be do gir ta ti la de. Ai say kadi kisi ki do taa ti ki sigi ki Luwa adi. Taki rojeti, gari al ki mbata me nga la de.

¹⁹ Ai dije ki rai kaya ka, rode a sol-de do ti al. Dogakilo je la de pati e kadi rai ne je ki majal. Be a, ne rade ki dangi dangi ki to nje kin, dawu je

kin, nayji ki lo ra ti ki node ti kanji kadi mede uwə-de ki ta dɔ ti.

²⁰ Nə səi je, e ki go rəbi je ki be kin ə, indoyi kadi igəri Kirisi al.

²¹ Təki rɔjeti, səi ki səi njé kadi-me je, oi ta ki sɔbi dɔe. Ningə, ndoi səsi ne je ki awi naa ti ki ta ki rɔjeti ki dəw a ingə rɔ Jəju ti.

²² Re e be ningə, sɔbi kadi imbati ne rasi je ki mari ki go lo kon dəw ti, ki ndigi ra je lie ki majal ki a aw ki dəw tuji ti.

²³ Maji kadi iyəi adi NDil Luwə yəti mər ta ləsi.

²⁴ Sɔbi kadi itəli dije ki sigi me ji kisisi ti. Dije ki Luwə ində-de ki go ndigi ti ləne, mba kadi kisi ki dɔ taa ləsi e me ne ra ti ki dana, ki me ne ra ti ki ay njay ki e kandi ta ki rɔjeti.

²⁵ MBata kin ə, kadi imbati kəl ta ki ngom, ə kadi dəw ki ra, əl ta ki rɔjeti madine, tadɔ j-əi pəti j-əi ngan rɔ ki kare.

²⁶ Re wongi ra səsi ə, kadi wongi kin aw səsi adi irai majal al. Oti kadi isi me wongi ti ba bitɔ kadi kadi ur dɔsi ti.

²⁷ Adi ta rəbi Su kadi na səsi al.

²⁸ Kadi dəw ki e nje bogi kəte ə iyə ta bogi ləne, ningə kadi ra kilə ki jine mba kadi ingə-n ne ə ra-n ki dəw ki ne to rɔe

²⁹ Kadi ta ki majal tɛɛ tasi ti al. Nə kadi ta ki maji (ki a ra ki njé kadi-me je ki rangi) ə tɛɛ ta si ti. Ta ki a ra maji ə se a ilə dingəm me njé ki rangi ti ki go ne ge je ti ləde. Ta ki be kin ə a ra maji ki dije ki njé koo dɔ ta ləsi.

³⁰ Oti kadi tuji me NDil Luwə ki Luwə adi səsi. NDil ki

Luwə adi səsi kin ə a tɔji kadi ndɔ madi a re nɔ ki Luwə a taa səsi ilə səsi taa dɔ majal ti ratata.

³¹ Ōri hal je ki kati bangi pəti mesi ti kɔ, (ɪngəmi majal madi mesi ti al), ki kəl-naa, ki wongi, ki taji-naa, ki kəl-naa ki ndu ki taa, ki kuso ndil-naa. Ningə kadi hal ra majal madi goto mesi ti tə goto.

³² Kadi səi irai maji ə indigi-naa ngay ki yo ki ne. Ningə kadi iyəi go majal ki madisi je rai səsi kɔ təki Luwə iyə-n go majal je ləsi kɔ, me Kirisi ti be.

5

Kisi ki dɔ taa me kunji ti

¹ Səi ngan je ki Luwə ndigi səsi ə, maji kadi indaji-e.

² Maji kadi isi ki dɔsi taa me ndigi-naa ti, təki Kirisi ndigi-je ə adi rɔne Luwə koy ti mbata ləje, tə kadi kare ə se ne məsi ki əti Luwə maji be.

³ Səi ngan lə Luwə, be ə, e go ti al, kadi ta kaya ki ra madi ki ne ki to nje ə se kəm-nda e ki kəl tae dansi ti al tə kəl al.

⁴ E go ti al kadi ta je ki to nje ki ta ki to kəl al ki ta mənə ki to nje madi je tɛɛ tasi ti. Nə kadi ta ki a tɛɛ tasi ti, e ta ra oyo Luwə yo taa.

⁵ Maji kadi igəri ne je kin maji: njé ra kaya je nim, njé ra ne je ki to nje nim, njé ra kəm-nda ne je ki asi-naa ki yo ki ra nim kin, a əi mbɔ dije ti ki Kirisi əi ki Luwə a ɔi be dɔde ti kin al ratata.

⁶ Kadi adi dəw madi əl səsi ta je ki ndade goto adi indəmi ta rəbi al. Tadɔ e ki takul ne je ki be kin ə, wongi lə Luwə isi

re-n dɔ dije ti ki njé tɔl rɔde go ta ti lie al.

⁷ ɪndɔi rɔsi naa ti sɔde dɔ ne madi ti al.

⁸ Tɔki rɔjeti, ndɔ ki mari isi me lo ki ndul ti, nɔ ngɔsine, ki takul kindɔ rɔ naa ti lɔsi ki Babe, sɔi dije ki lo kunjɔ ti ɔ maji kadi ne rasi e ne ra lɔ ngan je ki lo kunjɔ ti.

⁹ Tado kandi lo kunjɔ e: ne ra je ki maji, ki ne ra je ki dana, ki ne ra je ki rɔjeti.

¹⁰ Tɔki sɔi ngan je ki lo kunjɔ ti, maji kadi ɪndɔi tɔgi dɔ rɔsi ti mba kadi ɔri mbɔ ne ki nɔl Babe ki ne ki nɔl Luwɔ al naa ti.

¹¹ Kadi ne madi ki ore sɔsi naa ti dɔ ne ra je ki majal ki lo ndul ti ki ndae goto kin al. Nɔ iteɛi ki ginde taga tɔ tɛɛ yo taa.

¹² Tado ne je ki ko dije kin isi rai lo bɔyo ti, e ne je ki to rɔsɔl ngay kadi dɔw ɔl tae.

¹³ Ningɔ loki e ki kɔr gin ne je ki isi rai ba, kilɔ radeje ki majal to taga ay njay njay.

¹⁴ Tado ne je pɔti ki ginde tɛɛ lo kunjɔ ti tɔli lo kunjɔ. E be ɔ, makitibi lɔ Luwɔ ɔl ɔ nɔ:
«ɪndɔl dɔ bi ti, j nje to bi,
j taa dan nje koy je ti,
ɔ Kirisi a adi kunjɔ lɔne a unji dɔi ti.»

¹⁵ Kadi ɪndɔi kɔm-kadi dɔ rɔsi ti me ji kisi ki dɔ taa ti lɔsi. Kadi ne rasi e ne ra lɔ dije ki njé tɔr je bi ne ra lɔ mbɔ je al.

¹⁶ Dɔkagilo ki j-isi ti kin e dɔkagilo ki majal, ɔ kadi dɔkagilo je pɔti ki Luwɔ adi sɔsi ba, ɪrai ne je ki maji taa taa bi adi dɔkagilo kin man kare al.

¹⁷ MBata kin ɔ, kadi itoi tɔ dije ki ku dɔde goto be al, nɔ

kadi igɔri ne ki Babe isi ngɔm rɔsi ti.

¹⁸ Adi kasi ra sɔsi al, kay kasi nju ki al dɔ maji a aw ki dɔw kaya ki ra ti. Nɔ kadi ɪrosi ki NDil ki ay njay yo ta.

¹⁹ Maji kadi ɔli naa ta me pa je ti, osi pa je lɔ Luwɔ ki ndɔgi pa je ki NDil adi sɔsi. Osi pa je kin ilɔi tɔji dɔ Babe ti ki ngamesi ba pɔti.

²⁰ Maji kadi rai oyo Luwɔ ki Bawje ki dɔkagilo je pɔti, me ne je pɔti me tɔ Babe ti lɔje Jɔju Kirisi.

Kulɔ noji ki to mbɔ dɔne je ti ki dingɔm je

²¹ Hɔi dɔsi gin tɔgi ti lɔ nɔ ki yo ki ne, mbata koji ki kilɔ dɔ Kirisi ti ki awi.

²² Sɔi dɔne je, kadi nɔ nɔ ilɔ dɔne gin tɔgi ti lɔ ngawne tɔki isi ilɔi dɔsi gin tɔgi ti lɔ Babe be.

²³ Tado ngaw e ki boy dɔ dɔne ti, tɔki Kirisi e ki boy dɔ njé kaw-naa je ti kin be tɔ. Kirisi e nje kaji njé kaw-naa je ki ɔi darɔe je.

²⁴ Be ɔ, tɔki njé kaw-naa je ilɔi dɔde gin tɔgi ti lɔ Kirisi ka kin ɔ, dɔne je ka, kadi ilɔi dɔde gin tɔgi ti lɔ ngawde je me ne je ti pɔti tɔ.

²⁵ Ningɔ sɔi ngaw dɔne je, maji kadi nɔ nɔ ndigi nene tɔki Kirisi ndigi-n njé kaw-naa je ɔ adi rɔne koy ti ki mbata lɔde kin be.

²⁶ Adi rɔne koy ti mba kadi tɔl njé kaw-naa je dije ki asi ta kede dije ti lɔ Luwɔ, go togi ti ki togi-de ki man nim ki ta lɔne nim tɔ.

²⁷ Jɔju ge kadi n-tɛɛ ki njé kaw-naa je ta kɔmne ti ki kɔsi-gon ki ɔti bɔl, ki kanji yoro

nim, kadi ngirə rəde je tur ju ju al nim, kadi ne madi ki asinaa al goto rəde ti nim tə. Ge kadi njé kaw-naa je ayi njay ki kanji ta madi dəde ti.

²⁸ Be tə ə, maji kadi ngaw dəne je ndigi nede je təkɪ isi ndigi darəde əi je wa be. Dəw ki nje ndigi nene, ndigi darəne wa.

²⁹ Təkɪ rəjeti, dəw ki əsi rəne ta nja kare goto. Nə j-əi pəti j-uli-de ki ne kuso, ə j-ındəi kəm je gode ti təkɪ kində yo taa. E be ə, Kirisi isi ra-n ki njé kaw-naa je,

³⁰ tadə j-əi ngan darə je.

³¹ MBata kin ə, dingəm a iyə-n me kəy lə bawne əi ki kəne, ningə tiyəi-naa ki nene, ɓa əi joo pu təli darə ki kare.

³² Ta ki rəjeti ki bo e ki ɓəyɔ me ta ti kin, nə m-əl səsi kadi e ta ki əji də Kirisi ki njé kaw-naa je.

³³ Nə ta kin əji dəsi tə, kadi ngaw dəne ki ra ndigi nene tə darəne wa be, ɓa kadi dəne ilə koji də ngawne ti tə.

6

Ta lə ngan je ki bawde je

¹ NGen je, ki mbata kesi dije lə Bəbe, maji kadi itəli rəsi go ta ti lə njé koji si je, tadə e kilə ra ki maji.

² Əsi ngən bawi əi ki kəi, tadə e kin e ndu-kun ki kəte ki Luwə adi ki kun mindi də ti.

³ «Be kadi isi maji me duniya ti ningə ndəi a e ngay tə.»

⁴ Ningə səi baw je, kadi adi wongɪ ngansi je ki takul kilə rasi je al tə, nə kadi ingəmi-de me ne ndo ti ki maji, ki me kində kəji ti ki go ta ti lə Bəbe.

Ta lə ɓəə je ki bade je

⁵ Səi ɓəə je, maji kadi itəli rəsi go ta ti lə ɓasi je ki dənangi ti ne ki səl də, ki kilə koji də ti ki ngame ki ay njay təkɪ e Kirisi wa ə, isi təli rəsi go ta ti lie be.

⁶ Otɪ kadi irai kilə ləsi dəkagilo ti ki dije ındəi kəmde gosi ti par, təkɪ isi irai kilə mba kadi ingəi maji ta kəm dije ti yo be. Nə maji kadi irai kilə tə ɓəə je lə Kirisi ki isi rai ndigi lə Luwə ki mede ki kare ba be.

⁷ Maji kadi irai kilə ki me ndigi, tə ne ki e kilə lə Bəbe wa ə isi rai be, ɓi e kilə lə dije al.

⁸ Tadə igəri ɓəti təkɪ nə nə a ingə ne kingə go ji ləne rə Bəbe ti ki go maji ti ki ra, re e-n ɓəə ə se e dəw dərəne.

⁹ Səi ɓa ɓəə je, səi ka, kadi irai be tə ki ɓəə je ləsi. Maji kadi iyəi ta kində-de ɓəl ti kə, ə kadi igəri təkɪ bade nim, ɓasi nim e kare ba, ə isi me dərə ti taa nu, ɓa kər kəm dije dana goto rəe ti.

Rə də kadi-me ti

¹⁰ Kadi ji təl-n ta ta je, maji kadi itəli dije ki njé təgi je ki takul kində rə naa ti ləsi ki Bəbe me təge ti ki ngay.

¹¹ Maji kadi əyi ne kati je ki Luwə adi-je ba pəti jisi ti, mba kadi ai dingəm nq kadi-naa je ti lə su.

¹² Tadə e dije ki awi ki darə ki məsi ə j-a ji rəi səde al, nə j-isi rəi ki ndil je ki majal ki njé təgi me lo je ti ki taa dərə ti, ki njé kəbe je, ki təgi kəbe je, ə se j-isi rəi ki nje kəbe dənangi ti ki e me lo ki ndul ti.

¹³ MBata kin ə, maji kadi əyi ne kati je ki Luwə adi-je ba pəti jisi ti, mba kadi lo ki ndə

je majal rəi ningə, ai gərərə ba. Ningə kadi go rə ti 6a, ai taa ba.

¹⁴ Maji kadi ai taa ba! Ningə kadi ta ki rəjeti ə idəi bədisi ti tə nda be, ə kadi ne ra ki dana to tə gindi ki kadi idəi gusi ti be.

¹⁵ Maji kadi ki langisi kaw kilə mbe Poy Ta ki Maji ki nje kadi lapiya, to tə sa kilə nja ti ləsi be.

¹⁶ Me ne je ti pəti, maji kadi uni kadi-me adi to tə də ləsi be, e ki takule ə a indəi ningə je lə nje bə ki tae isi tē por iləi kə.

¹⁷ Maji kadi itaai kaji ki Luwə adi-je iləi dəsi ti tə jəgi rə be, 6a kadi uni ta lə Luwə ki NDil adi-je tə kiyə kasigar be.

¹⁸ Ne je kin pəti, idəji Luwə me kəl si-e ta ti. Əli si-e ta ki dəkagilo je pəti ki takul NDil ki ay njay. Irai ki kisi də nja ti, ə kadi inay ki lo ra-e ti par par. Əli ta ki Luwə ki mbata lə dije lə dije lie pəti.

¹⁹ Əli ta ki Luwə ki mbata ləm tə, mba kadi Luwə wa ində ta tam ti, mbata kadi m-ilə-n mbe də ne je ti ki kəte toi lo bəyə ti ə Poy Ta ki Maji tē ki dəe kin, ki me ki tji kati.

²⁰ E ki mbata Poy Ta ki Maji kin ə, m-taa-n to Kirisi m-to-n ki kulə gindi jim ti kəy dangay ti. Be ə, əli ta ki Luwə mba kadi m-əl ta ki me ki tji kati, təki səbi kadi m-əli-n.

Kuwə ji-naa ki dəbəy ti

²¹ M-ndigi kadi igəri ne ki səbi dəm, ki ne m-isi m-ra. E be ə, Tisiki ki e ngokom ki nje ndigi ləm, ki nje ra kilə ki rəjeti me Bəbe ti, a əl səsi ne je pəti ki oji dəm.

²² E mbata kin ə, m-ile rəsi ti mba kadi igəri ji kisi je, ningə kadi ilə dīgəm mesi ti tə.

²³ Kadi Luwə ki Bawje ki Bəbe ləje Jəju kirisi adi ngakoje je pəti, lapiya, ki ndigi-naa, naa ti ki kadi-me.

²⁴ Kadi me-maji lə Luwə e naa ti ki dije pəti ki njə ndigi Bəbe ləje Jəju Kirisi ki ndigi ki a yəti al. Amen!

Makitibi ki Pol ndangi adi Pilipi je

*Ta ki dɔ makitibi ti ki Pol
ndangi adi Pilipi je*

Pilipi e 6e bo ki dɔsɔy ki Eropi ti ki Pol ilə mbe Poy Ta ki Maji titi. Pilipi e kəki 6e madi kare ki Rom je isi titi, dɔnangi Masəduwan ti. Ningə e kaw mba ti lie ki kɔ joo ə Pol ində-n gin njé kaw-naa je ki Pilipi ti (Knjk 16.12-40). NGan 6al je go ti 6a Pol ndangi makitibi ki mindi ki səl ləm ləm adi-de. Dəkagiloe ti kin, Pol e dangay ti. Njé ki nɔ je əi nə e dangay ti Epəji ti, ə njé ki nungi əi nə e Sejare ti ə se e Rom ti wa be tɔ (Pilipi 1.7). Pol ra oyo Pilipi je mbata kadi-kare ki iləi Epapiroditɔ adi-e, dəkagilo ti ki ne je to rəe. Bəy tɔ, ilə dingəm mede ti kadi ai dɔ njade ti ki rɔ Kirisi ti, taa kadi iyəi rɔde adi njé ki a njiyəi ki ne ndo ki ngom dan njé kaw-naa je kin ədi-de al tɔ.

Lo kilə ngirə ta ti (1.1-11), Pol tɔji rənəl ki oyo ki ra ləne loki mee ole dɔ njé kun go Kirisi ti ki isi Pilipi ti. Go ti, adi-de ngan poy ta je ki dɔne ti adi-de ooi. Pol gər ta ki dɔne ti ki lo ti ti al, nə kində ki ində rəne naa ti ki Kirisi ra adi tɔ mene kati (1.12-26). Hə dingəm me Pilipi je ti kadi ai dɔ njade ti me kadi-me ti, taa kadi sangi rəbi lapiya ki rɔ naa ti, ki rəbi dɔ səl, ki kilə ra ki

maji ki j rɔ Jəju Kirisi ti (1.27-2.28). Bəy taa kadi ndɔ madi ə Pol əi ki Pilipi je a ooi-naa, Epapiroditɔ ki ngon nje kilə lə Pilipi je əi ki Timote ki madi-kilə lə Pol a rai kadi kulə noji ki dan Pol ti ki njé kaw-naa je ki Pilipi ti kin to lo tone ti (2.19-30).

Pol ndəji-de ki tɔgine kadi indəi kəm-kədi dɔ rɔde ti ki rɔ dije ti ki njé mbati rəbi go Poy ta ti ki Maji ki rɔjeti. Dəji njé kaw-naa je ki Pilipi ti kadi ndaji pa njiyəne, kadi kəmde e dɔ njiyə naa ti ki Kirisi, kadi toi tə Kirisi be (3). Pol təl ta makitibi ləne ki ta kilə dingəm me naa ti je ki dangi dangi, ki oyo ki ra tɔ kuwə ji-naa tɔ (4).

Makitibi ki Pol ndangi adi Pilipi je kin ɓari-e «makitibi rənəl», tadɔ e kɔ ta kin ə j taa nu ilə nangi rapi. Rənəl kin e ta lə ka dɔ nja ti ki Kirisi. E Kirisi kin ə pa kilə tɔji dɔ kilə rae ti e me 2.6-11 ti. E ne ki səi je wa a tɛɛi dɔ ti lo tidə makitibi ti kin tɔ.

Kuwə ji-naa

¹ E mi Pol, naa ti ki Timote, je ki je ɓəə kilə je lə Jəju Kirisi ə ji ndangi makitibi kin j-adi səi dije lə Luwə ki me kində rɔ naa ti ki Kirisi, ki isi Pilipi ti[☆]. Makitibi kin sɔbi səsi, naa ti ki njé kər nɔsi je, ki diyakir je.

² Ningə kadi me-maji ki kisi-maje lə Bawje Luwə əi ki Babe ləje Jəju Kirisi e naa ti səsi.

*Pol əl ta ki Luwə mbata ti lə
njé kadi-me je ki Pilipi ti*

³ Dəkagilo je pəti ki mem ole dɔsi ti 6a, m-ra oyo Luwə.

☆ 1:1 4.15; Knjk 16.12

⁴ Taa dɔkagilo je pəti ki kadi m-əl-n ta ki Luwə mbata ti ləsi pəti ɓa, m-əl sie ki rɔnəl tɔ.

⁵ Rɔnəl ləm e ki mbata ra ki irai səm me kilə kilə mbe Poy Ta ki Maji ti, lo kulə ngire ti nu biti ɓone[☆].

⁶ M-gər maji kadi Luwə ki ində ngirə kilə ki maji mesi ti kin, a aw-n biti ta tɔl tae ti, ndɔ tɔl Jəju Kirisi ti.

⁷ E go rəbe ti kadi m-aw ki mər ta ki be kin ki mbata ləsi pəti, tadɔ m-ində səi dan urm ti. Səi, indəi rəsi naa ti səm dɔ maji ti ki Luwə ra səm. Indəi rəsi naa ti səm pəti me keem dangay ti, ki me rɔ ti ki m-rɔ ki tɔgim mbata Poy Ta ki Maji[☆].

⁸ Luwə asi kadi ma naji ləm təkɪ, səi pəti m-ndigi səsi ndigi lə Jəju Kirisi, m-ər man dɔ ti sɔti.

⁹ NGa ningə, ne ki m-dəji Luwə, e kadi ndigi-naa ləsi j ki dɔ made ti dɔ made ti, naa ti ki ne gər ki rɔjeti ki me kər kəm ne ki maji ki ne ki majal naa ti kadi ay njay.

¹⁰ Lo kin ti, a gəri go ne ki maji ki sɔbi ra. Ba a səi dije ki kay njay, ki ndɔ tɔl Kirisi ti, dəw asi kadi a aw ki ta madi dɔsi ti al.

¹¹ Ningə a səi dije ki ne ra ki dana, ki j rɔ Kirisi ti a tɔ mbar mbar rəsi ti, mbata tɔɓa ki tɔji lə Luwə.

Poy Ta ki Maji aw ki kəte kəte

¹² NGakom je, m-ndigi kadi igəri təkɪ ne ki teɛ dɔm ti kin ra adi Poy Ta ki Maji aw ki kəte tɔ kaw yo.

¹³ E be ə, dije pəti ki njé ra kilə ki nje kɔɓe ki boy, ki ndəgi

dije, gəri kadi e mbata kilə lə Kirisi ə m-to-n dangay ti.

¹⁴ NGa ningə, tom dangay ti, ra adi ngakom je ngay, adi mede Babe, ə ingəi tɔgi dɔ made ti kadi əli ta lə Luwə ki kanji ɓəl.

¹⁵ E ki rɔjeti kadi dije madi iləi mbe tɔ Kirisi ki hal ta ki ra, ki angal ni, nə dije ki nə je, iləi mbeɛ ki angal ki maji tɔ.

¹⁶ Dije ki awi ki angal ki maji kin, rai kilə kin ki ndigi-naa. Ningə gəri kadi mi lo kin ti ne, m-isi m-rɔ mbata Poy Ta ki Maji.

¹⁷ Nje ki awi ki hal ta ki ra, isi iləi mbe tɔ Kirisi ki ndigi ra ki sɔbi dɔde. Ningə ne ki mede ti ki ɔsi-de adi isi iləi mbe tɔ Kirisi kin e ne ki dana al. Sangi kadi n-adi-mi kɔ dɔ made ti, me dangay ti ki mi ti.

¹⁸ Ningə re e ki me ki maji ə se e ki majal ə isi iləi mbe tɔ Kirisi ə, e kin dəw aw go ti al. M-gər kadi isi iləi mbe tɔ Kirisi, ningə m-ra rɔnəl dɔ ti, ə m-nay ki lo ra rɔnəl dɔ ti.

¹⁹ Tadɔ m-gər kadi e ne ki isi ra ne kadi ta tɔl tae ə m-ingə-n kaji. M-ingə-n kaji ki takul kəl ki isi əli ta ki Luwə mbata ti ləm nim, ki takul tɔgi ki NDil Jəju Kirisi adi-m nim.

²⁰ Ki ɔji go ne ki m-isi m-ngəm tae pərere, ki m-isi m-ində mem dɔ ti, ne ki rɔm a sɔl-m goto. M-tj mem kati kadi re e-n ɓone ə se ndɔ je pəti, m-a m-tɔji ke ki bo lə Kirisi kadi dije ooi rɔm ti. Re e-n me ka ki dɔm taa ti ə se me koym ti.

²¹ Ki rɔm ti, kisi-m ki dɔm taa e mbata lə Kirisi, ə koym e

maji ləm tō.

²² Ningə, re kisi-m ki dəm taa bəy, a adi-m ta rəbi kadi m-ra kilə madi ki to soti ɓa, lo kin ti, m-gər ne ki kadi m-kəti al, se e kisi ki dō taa ə se e koy wa ka m-gər al.

²³ Ne je joo isi ndəri-mi yana: m-ndigi kadi m-tusi duniya kin m-iyə, ə m-aw m-isi kadi Kirisi ti. E kin ə e ne ki to soti ngay.

²⁴ Ningə kisi-m dɔnangi ti ne, ndae to ti ngay mbata ti ləsi.

²⁵ NGa ningə, m-gər maji, tijə-m ti kadi m-a m-isi dɔnangi ti ne bəy, m-a mi kadisi ti ne pəti bəy mbata kaw kəte ləsi, mbata rɔnəl ləsi me kadi-me ti.

²⁶ Lo kin ti, loki m-təl m-tee dansi ti ə, ki ta kulm, a gəri kəm tɔji ki isi iləi dō Kirisi ti kin ay njay.

²⁷ Nə ke ə, kadi pa njiyəsi e ki go Poy ta ti ki Maji lə Kirisi, mba kadi re m-re dansi ti, ə se mi say səsi ka, m-o ta ki dəsi ti maji. Kadi m-o poysi təkɪ uwəi tɔgisi ba me ndil ti ki kare, indəi rəsi naa ti, irɔi ki me ki kare ki go mesɪ ti ki adi dō Poy ta ti ki Maji.

²⁸ Ningə iyəi ta rəbi adi njé ta je ləsi iləi ɓəl kare mesɪ ti al. Loki iyəi ta rəbi adi iləi ɓəl mesɪ ti al, a to taga kadi əi dije ki uni rəbi ki kaw tuji ti, ə səi, uni rəbi kaji tō. Ningə pəti, e ndigi lə Luwə kadi tə to be.

²⁹ Tadɔ ki ɔji dō Kirisi, Luwə ra səsi maji adi adi-e mesɪ par al, nə adi ingəi kɔ mbata ti lie tō.

³⁰ Ningə ki ɓasine kin, səi iləi rəsi me rɔ ti ki kəte m-isi m-rɔ ka kin tō. Rɔ kin, ɓone je kin ka m-isi ta ti ne m-isi m-rɔ təkɪ igəri[☆].

2

Kirisi təl rone ɓəə kilə ti

¹ Tə ka ki Kirisi ilə-n dingəm mesɪ ti, təkɪ ingəi tɔgi me ndiginaa ti, təkɪ NDil dɔɔ-n səsi naa ti, təkɪ mesɪ to-n dɔ-naa ti, isi ɔji maji ləsi ki rɔ naa ti,

² m-dəji səsi kadi adi-mi rɔnəl me kuwə-naa məsi ti ləsi kin. Adi ndigi-naa ki kare wa kin ə uwə mesɪ, adi mesɪ e kare, indəi rəsi naa ti.

³ Irai ne madi kare ki hal ni ki ra al, taa hal kɔji rɔ al tō. Nə ki dɔ ki səl ləm, kadi dəw ki nungɪ oo madine təkɪ bo dɔne ti.

⁴ Kadi dəw madi sangɪ maji lə rone wa par al, nə kadi sangɪ maji lə ndəge je tō taa.

⁵ Kadi pa njiyəsi ki rɔ naa ti e pa njiyə dije ki njé kində rɔde naa ti ki Kirisi.

⁶ Kirisi ki, lo kilə ngire ti nu, re o ne je ki rɔe ti pəti ə, e Luwə wa par, nə sangɪ kadi n-uwə maji rone ki ji kasi ki n-asi-naa ki Luwə kin al.

⁷ Ɔr tɔɓa kin dɔne ti kɔ tə kər yo,

Ra rone ɓəə kilə ti,
Təl rone tə dəw ti,
Adi dije gəri-e me ne je ti pəti təkɪ e dəw.

⁸ Hə dɔne nangi,
Təl rone go ta ti bitɪ oy-n,
Koy ki dɔ kagi-dəsi ti.

⁹ E mbata kin ə, Luwə un-n dɔe taa ade a ngaw,
Ade tɔ ki e dɔ tɔje ti pəti.

10 MBa kadi me tɔ Jəju ti,
 Ne kində je pəti ki dɔrɔ ti,
 Dɔnangi ti, ki gin dɔnangi ti,
 Ɔsi məkəsɪde nangi nɔe ti,
 11 Ə kadi ta tɛɛ ta dije ti pəti
 təkɪ Jəju Kirisi e Babe,
 Kadi tɔ Luwə ki Bawje 6a-n[☆].

Kilə lə njé kadi-me je me duniya ti

12 NGakom je ki maji, tə ka ki irai go ndum ti ki ndɔ je ndɔ je, dɔkagilo ki mi-n dansi ti, kadi irai ki dɔkagilo ki oi-mi dansi ti par al, nə dɔkagilo ki m-goto-n dansi ti ne wa kin ka, kadi irai kilə dɔ kaji ti ləsi ki 6əl Luwə, ki dɔ ki səl.

13 Tado Luwə wa ə ində ndigɪ ra mesi ti nim, ɔsi səsi adi irai nim, ki go kɔji ra ti lie.

14 Irai ne je pəti ki kanji 6a ta, ki kanji kəl,

15 mba kadi dəw aw ki ta madi dəsi ti al, kadi səi dije ki kay njay, kadi səi ngan lə Luwə ki ne ki majal ɔdi kadisi al, ə isi dan dije ti ki rɔjeti al, dije ki kilə rade majal ki me duniya ti ne. Kadi unji tə por ki unji dɔ duniya ti[☆],

16 loki a iləi-de mbe ta kaji. Lo kin ti, m-a m-un səsi kadi m-ində-n gum, ndɔ təl Kirisi ti. MBata m-ay ngɔdi ki rɔm to-m ki ndangi kare al.

17 Re kadi məsim ɔsi nangi dɔ kilə ti ki m-ra, kadi ki m-un-n kadi-me ləsi tə kadi-kare m-adi Luwə 6a, m-ra rɔnəl, ningə kadi rɔnəl ləm kin e rɔnəl ləsi pəti.

18 Ningə səi ka, kadi irai rɔnəl tɔ, 6a adi rɔnəl ləsi e rɔnəl ləm tɔ.

Pol sangi kadi Timote ai ki Epapiroditɪ awi Pilipi ti

19 M-gər dəm ti maji kadi me tɔ Babe Jəju ti, nay ngay al kadi m-a m-ilə ki Timote rəsi ti nɔɔ kadi re ki poysi adi-m kadi mi ka m-ingə-n tɔgi tɔ.

20 Timote ki karne ba par ə e dəw ki aw ki mər ta ləm, ta ləsi uwə mee adi isi ga ta dəsi ti.

21 NDəge je pəti, ngɔdi ki mbata maji lə rɔde wa par ə uwə mede, 6i ngɔdi lə Jəju Kirisi al.

22 Nə e, tɔji ki taga adi dije gəri-e tə ngon ki nje njiyə nja bawne ti. Ində rone ta kilə kilə mbe Poy Ta ki Maji ti səm.

23 M-gər kadi e ə m-a ile ki rəsi ti loki m-a m-o ta ki dəm ti ay njay.

24 Taa m-gər dəm ti maji, kadi-me tɔ Babe ti, dɔkagilo ngay al ə, darəm mi wa, m-a m-re kadi m-o səsi.

25 Ningə ki 6asine kin, m-o maji ngay kadi m-təl m-ilə ngokoje Epapiroditɪ, ki e madi-kiləm ki madi rɔ ləm rəsi ti gogi. E ki iləi-e kadi re ki ne je ki m-aw ki ndooe, kadi ra səm[☆].

26 Epapiroditɪ ndigɪ ngay kadi n-oo səsi pəti, ningə sangi ki rɔ tɪne, mbata moy ra-e, adi oi tae.

27 Moy ra-e, ki koye e 6asi, nə Luwə oo kəm-to-ndoo lie. Ningə e kəm-to-ndoo lie par al, nə e kəm-to-ndoo ləm tɔ ə Luwə oo, mba kadi m-ingə me-kɔ ki rangi dɔ made ti 6ay al.

28 M-sangi kadi m-ile rəsi ti gogi law, kadi re oi-e 6a, ingəi

rɔnəl, ə kadi mi ka mem osi-n ki nangi tɔ.

²⁹ Lo kin ti, maji kadi uwəi-e ki rɔsi ti ki rɔnəl ngay, me tɔ Bəbe ti. Ko dije ki tə e be kin, sɔbi kadi ɔsi gonde.

³⁰ Tado nay ndəy ba kadi ingə yo mbata kilə lə Kirisi. Un rone ilə kɔ, kadi re ra səm tosi ti, me ne ti ki səi je wa asi kadi irai adi-mi al.

3

Rəbi ka dana ki rɔjeti nɔ Luwə ti

¹ Ki basine kin ngakom je, maji kadi irai rɔnəl me kində rɔ naa ti ki Bəbe. Ne ki a ɔgi-m kadi m-təl m-əl səsi ko ta ki kare ki m-əl səsi kəte ngata kin goto. Ningə ki rɔsi ti ba, e ne ki maji səsi tə maji.

² Maji kadi indəi kəm-kədi dɔ rɔsi ti ki rɔ dije ti ki rai rɔde tə bisi je be kam, ki rɔ dije ti ki əi njé ra kilə ki mede ki majal, ki rɔ dije ti ki njé koo mɔti ki kijə tə ne ki ngay.

³ Njé kijə mɔti je ki rɔjeti e j-əi je, tado j-isi ji rai kilə bəə lə Luwə ki rəbi lə NDile, rɔje nəl-je ngay kadi j-ində rɔje naa ti ki Jəju Kirisi, ningə j-uwə kul rɔje al tɔ.

⁴ Nə ki rɔjeti, m-aw ki ta ki asi kadi m-uwə-n kul rɔm. Kin ə dəw madi oo kadi n-asi kuwə kul rone ba, mi m-asi kuwə kul rɔm m-itə dəwe kin.

⁵ Ijəi mətīm ndə ki kɔ jijoo lə ndə koji-m, mi ngon *Isirayəl, gin koji ti lə Bənjame, mi Ebirə ki me məsi ti, ningə ki ɔji dɔ ndu-kun, mi me buti ti lə *Paris je.

⁶ Ki ɔji dɔ tingə bil, mi nje kində kəm njé kaw-naa je ndoo, ki ɔji dɔ təl rɔ go ndu-kun ti, ta ki kadi dəw ində dəm ti goto[☆].

⁷ NGa ningə, ne je kin ki kəte m-o-de tə ne ki ngay, basine m-o-de tə ne ki kɔ kare mbata ti lə Kirisi.

⁸ M-o-de tə ne ki kɔ kare, loki m-un-de m-ɔji kadi ne maji ti ki əti bəl ki e gər ki m-gər Jəju Kirisi ki Bəbe ləm. MBata ti lə Kirisi, m-iyə ne je pəti kɔ, m-o-de tə ne ki dɔ yibi kare. M-ra be mba kadi mi-n naa ti ki Kirisi,

⁹ kadi mi me jie ti. Ningə kadi e ki takul ka ba m-a dana me *NDu-kun ti al, nə kadi e ki takul kilə ra Kirisi. Kadi e ki takul tidə ki Luwə tidə-m dəw ti ləne ki go rəbi kadi-me Kirisi.

¹⁰ Ne ki uwə mem, e ta kadi m-gər Kirisi, taa kadi m-gər tɔgi kɔ ki j lo koy ti. Ningə kadi m-ingə ko kɔ lie kin, ə kadi moy ko koy lie kin tɔ.

¹¹ Be kadi tə re to ban ə, m-j-n taa lo koy ti, dan njé koy je ti.

Kay ngɔdi sɔbi dɔ ne ki j-isi j-ay ngɔde

¹² Təki rɔjeti, ne ki m-isi m-ay ngɔdi ki mbae kin, m-ində jim dɔ ti al bəy, taa mi dəw ki mbuji girim al bəy tɔ. M-nay ki lo kay ngɔdi ti mba kadi m-ində jim dɔ ti, tado mi wa ki dəm, Jəju Kirisi ində jine dəm ti.

¹³ NGakom je, m-gər kadi m-ində jim dɔ ne ti ki m-isi m-ay ngɔde ka kin al bəy, ningə ne kare ki m-ra, mem oy dɔ ne

☆ 3:6 Knjk 8.3; 22.4; 26.9-11

je ti ki gom ti, m-ində tōgi dō rōm ti kadi jim ɔdi ne ki e nōm ti kin yo.

¹⁴ M-ay ngɔdi sɔbi dō ne ki e nōm ti, kadi m-ingə ne baji ki Luwə ɓar-je kadi adi-je dɔrɔ ti ki go rəbi lə Kirisi.

¹⁵ J-ai ki ji tōgi gangi me NDil ti, sɔbi kadi mər ta ləje a nangi dō lo ki m-əl ta ti kin. NGA ningə, kin ə re ne madi to, ə ndusi asi-naa dō ti al ɓa, Luwə a tɛɛ kəmsi dō ti.

¹⁶ Re e ri ə ra ne ka, adi ji njiyəi naa ti təki j-ii nu biti ji tɛɛi ne kin.

¹⁷ NGakom je, maji kadi indaji-mi, ə kadi indəi kəmsi go nja dije ti ki isi njiyəi ki go lo njiyəje ti təki igəri.

¹⁸ Tado ngay je, njiyəde ɔsi ta koy Kirisi dō kagi-dəsi ti. Ningə e ta ki m-əl səsi ki dɔkagilo je pəti, nə m-təl m-əl səsi ɓone ɓəy, ki man nɔ kəm ti.

¹⁹ Əi dije ki ta təl tade e tuji, tado luwə ləde e kandade, taa tɔɓa ləde e me ne ti ki to rɔsəl ti tɔ. Ningə ne ki uwə mede, e ne ki dɔnangi ti ne par.

²⁰ Nə je ɓa, je ngan njé ɓe je ki dɔrɔ ti. Dɔrɔ ki e lo ki j-isi ji nginə nje kaji-je, Babe ləje Jəju Kirisi kadi a j ti tə re ingə-je.

²¹ Jəju a mbəl darɔje ki tōge goto, ki a oy kin, kadi təl to tə darɔe ki əti ɓəl kin be. A ra kilə kin ki tōgi ki aw-n kadi uwə-n ne je pəti gin tōgine ti.

4

¹ NGakom je ki njé ndigi ləm, m-ndigi ngay kadi m-təl m-o səsi. Səi, səi ne rɔnəl ləm, səi jōgi kəsi-gon ki isi dōm ti. Lo kin ti, njé ndigi ləm, maji

kadi uwəi tōgisi ba tə kin be, injiyəi naa ti ki Babe.

Ta kəji mba kisi ki naa ki lapiya

² M-uwə nja Ebodi əi ki Sətisi, m-dəji-de kadi adi mede e kare me kində rɔ naa ti ki Babe.

³ NGA ningə j ki madi-kiləm ki maji, m-dəji kadi ira səde adi ndude osi go-naa ti, tado əi dəne je ki indəi rɔde naa ti səm, rəi mbata Poy Ta ki Maji. Rəi, naa ti ki Kiləma je ki ndəgi madi-kiləm je ki rangi pəti ki Luwə ində tɔde me makitibi kaji ti.

⁴ Irai rɔnəl ki dɔkagilo je pəti me njiyə naa ti ki Babe. M-təl m-əl səsi ɓəy, irai rɔnəl!

⁵ Maji kadi dije pəti gəri ra maji ləsi. Babe a re ɓasine.

⁶ Ningə, kadi adi mesi a sururu dō ne madi ti al. Me ne je ti pəti ki to rəsi, maji kadi indəi nɔ Luwə ti, əli sie ta, inɔi dɔe ti, ə irai-e oyo tɔ.

⁷ NGA ningə, lapiya lə Luwə ki itə ne gər lə dəw, a ngəm ngamesi ki taga je ləsi me kində rɔ naa ti ki Jəju Kirisi.

⁸ Ki ɓasine kin ngakom je, maji kadi ne je pəti ki e ne ki rɔjeti, ne ki dije piti, ne ki e ne ki dana, ne ki ay njay, ne ki nəl dije, ne ki dije ɔsi-gone, ne ki tɔe ɓa, ne ki dije iləi tɔji dō ti, ə kadi uwə mesi.

⁹ Ne ki m-ndo səsi, ne ki ingəi rōm ti, ne ki oi tam ti, ki ne ki oi rōm ti, maji kadi uni irai kilə. Ningə Luwə ki nje kadi lapiya a e naa ti səsi.

Pol ra oyo Pilipi je mbata ne ki iləi adi-e

10 Rɔm nəl-m ngay me kində rɔ naa ti ki Bəbe, loki m-o itɔji ki taga ɓone təki mesi to dɔm ti. Mesi kin to dɔm ti be mari nu, nə ta rəbi ki kadi itɔjii-mi adi m-gər ə ingəi al.

11 NGa ningə, m-əl ta kin be mbata ne ki to rɔm, al jagi. Tado mi dəw ki m-gər lo ra rɔnəl do ne ti ki to jim ti.

12 M-gər kisi me ndoo ti, taa m-gər kisi me ne kingə ti tɔ. Me ne je ti pəti, ki lo je pəti, m-gər kisi me ndan ti ki me ɓo ti, me ne to mbar ti ki me ne to rɔ ti.

13 M-asi kadi m-doo urm me ne je ti pəti ki takul Kirisi ki nje kadi-m tɔgi.

14 NGa ningə, e ne ki maji ə irai kadi indəi rɔsi naa ti səm do kɔ ti ləm.

15 Səi Pilipi je, səi wa igəri maji təki, lo kilə ngirə kilə mbe Poy Ta ki Maji ti, loki m-aw kadi m-iyə dɔnangi ki Masəduwan ti[☆], dəw madi ki rangi ki kadi un ne adi-m to ne ti ki mi m-un m-adi kin goto. Dəw ɓa, e səi je par.

16 Loki mi Təsaloniki ti, iləi ki ne ki m-aw ki ndooe asi nja joo kare, irai səm[☆].

17 Ningə e kadi-kare ɓa m-isi m-sangi jisi ti al, nə m-isi m-sangi kadi kər ra maji ləsi aw ki do made ti do made ti.

18 Ki ɓasine kin, ne je ki m-aw ki ndooe ka m-ingə pəti tɔ ngata. M-ingə ki to mbar mbar rɔm ti, ne ki du-m goto loki Epapiroditi adi-m ne ki adi-e kadi adi-m kin. Ne ki adi-mi kin to tə kadi-kare ki baye əti maji, ki Luwə taa,

kadi-kare ki nəl-e.

19 Lo kin ti, Luwə a adi səsi ne je pəti ki awi ki ndooe, ki go ne kingə ti lie ki əti ɓal ki go rəbi lə Jəju Kirisi.

20 Ningə kadi kəsi-gon e ki do to Luwə ti ki Bawje ki dɔkagilo je ki dɔkagilo je. *Amen!

Kuwə ji-naa ki dɔbəy ti

21 Uwəi ji njé kadi-me je pəti me to Jəju ti adi-mi. NGakom je ki əi səm ne uwəi jisi.

22 Taa njé kadi-me je pəti uwəi jisi tɔ. Ki bo ngay e njé ki isi rai kilə me kəy ti lə nje kɔɓe ki boy Səjar.

23 Kadi me-maji lə Bəbe Jəju Kirisi e naa ti səsi pəti. Amen!

Makitibi ki Pol ndangi adi Kolosi je

*Ta ki dɔ makitibi ti ki Pol
ndangi adi Kolosi je*

Kæte mari nu, Kolosi e ɓe bo kare ki dɔnangi Aji ti, ki a asi kulɛ mætɛr 200, kaw ki lo kibi kadi ti lɛ ɓe ki Epɛji ti be. Basine kin ɓari-e Turki ngata. Re ə nɛ o maji ɓa, a e ɓe ki Pol indɛ njane ti nja kare al. E madi-kilɛ Pol kare ki tɔe nɛ Epapirasi, ki e dɔw ki Kolosi ti wa nɔɔ ə e dɔw ki dɔsɔy ki aw ki Poy Ta ki Maji me ti (Kol 1.7; 4.12).

Dɔkagiloe ti kin Pol e dangay ti (4.3; 10, 18), dɔmaji ə a e Rom ti. Ə Epapirasi re rɔ Pol ti ɔr-e poy njɛ kaw-naa je ki Kolosi ti tɛki nɛ ndo ki go rɛbe ti al isi njiyɛ dande ti nɔɔ ki tɔgine ngay. Əl tɛki njɛ ndo nɛe je ka kin əli kadi dɔw gɛr Luwɛ ə ingɛ kaji ɓa, sɔbi kadi aw nɔ tɔgi je ti ki go ndil ti nim, kadi ilɛ dɔne gin nɛ jibɛl ɓe je ti madi tɛ kijɛ mɔti je, kindɛ kɛm go kuji kuso nɛ je ti ki kuji kay nɛ je ti. NGay al go poy ta ti kin ɓa, nje kaw kilɛ Pol ndangi makitibi adi njɛ kadi-me je ki Kolosi ti, ole mede tɛki kaji ki Luwɛ adi-je ki takul Jɔju Kirisi kin asi naki ngata. Makitibi kin, dɔmaji ə a ilɛ-n adi-de ki rɛbi lɛ Tisiki əi ki Onɛjim (4.7, 9). J-a j-ingɛ kɛy kɛm ta joo me ti:

Go ta kuwɛ ji-naa ti, ki oyo ki ra Luwɛ (1.1-14) me kɛy kɛm ta ti ki dɔsɔy, Pol tɔji Kirisi tɛ nje kisi dɔ nɛ je ti pɛti. Əl

tɛki Kirisi aw ki tɔgi dɔ tɔgi je ki go ndil ti pɛti, e ki karne ba ə e NGar dɔ njɛ kaw-naa je ti (1.15-2.3). Go ti ɓa, Pol ndɛji Kolosi je dɔ nɛ ndo ti ki loe al ki dije madi isi njiyɛi dande ti (2.4-25).

Me kɛy kɛm ta ti ki dɔbɔy ti, Pol ole me Kolosi je dɔ nɛ ti ki e njiyɛ me kisi ki dɔ taa ki sigi, naa ti ki Kirisi, dan njɛ kun go Kirisi je ti wa nim, dan dije ti ki me kɛy je ti lɔje ə se dan dije ti ki me ɓe ti ba pɛti (3.1-4.6). Nje kaw kilɛ Pol tɔl ta ta lɛne ki ta je ki dɔne ti wa, əl-n ta ndɔy be dɔ Tisiki ti nim dɔ Onɛjim ti nim, taa ta kuwɛ ji-naa ki e wa ndangi ki jine kin tɔ (4.7-18).

Nɛ ndo je ki go rɛbi ti al, toi dangi dangi ki dɔkagiloe, dɔkagiloe, nɛ nɛ kare ki njɛ ndo nɛe je kin pɛti isi sangi, e ta kadi njɛ kun go Kirisi je sɔli me kadi mede Kirisi ti ki e ki karne ba par ə aw ki tɔgi kin. E mbata kin ə, makitibi ki Pol ndangi adi Kolosi je kin, re isi tidɛ ɓa, a o kadi ta ki me ti sɔbi dɔ dɔkagilo ki je ti ɓone wa kin tɔ. Makitibi kin a dɔ Kirisi ti, tɔje kadi aw ki tɔgi dɔ tɔgi je ki go ndil ti pɛti, kadi taa-n dije ki isi gin tɔgide ti ilɛ-de taa.

Kuwɛ ji-naa

¹ Mi Pol ki nje kaw kilɛ lɛ Jɔju Kirisi ki go ndigi ti lɛ Luwɛ, naa ti ki ngokoje Timote ə ji ndangi makitibi kin,

² j-adi sɔi dije lɛ Luwɛ ki isi me ɓe ti ki Kolosi, sɔi ngakoje je ki adi mesi Kirisi. Kadi Luwɛ ki Bawje ra sɔsi maji ə kadi adi sɔsi lapiya tɔ.

Pol ra oyo Luwə mbata lə Kolosi je

³ Ji ra oyo Luwə ki Baw Babe laje Jəju Kirisi, dəkagilo je pəti ki j-isi j-əl sie ta ki mbata ləsi.

⁴ Ji ra-e oyo tadə j-o poy kadi-me ləsi ki adi Jəju Kirisi, ki ndigi ki indigi dije pəti ki əi dije lə Luwə.

⁵ Kadi-me əi ki ndigi-naa kin, ginde e də ne kində me də ti ləsi ki Luwə isi ngəm me dərā ti adi səsi. Igəri ne kində me də ti kin ki takul kilə mbe Poy Ta ki Maji ki e ta ki rəjeti.

⁶ Poy Ta ki Maji kin aw biti tēē rəsi ti. Ningə asi dənangi ba pəti ki kandine, ə aw ki kəte kəte təkɪ to-n dansi ti kin be tə, ilə ngire me ndə ti wa ki oi poy ta ki əji də me-maji lə Luwə, taa igəri me-maji kin tə ne ki rəjeti.

⁷ E Epapirasi, ki e madije ki ngay me kilə ti ə ndo səsi ne je kin. E dəw ki dana ki nje ra kilə bəə lə Kirisi dansi ti.

⁸ Ningə e ə əl-je ta də ndigi-naa ti ki NDil Luwə adi səsi.

Kəl ta ki Luwə mbata ti lə Kolosi je

⁹ Be ə, je ka, ndə ti wa ki j-on poy ta ləsi kin, j-iyə ta kəl ta ki Luwə ki mbata ləsi al. Ji dəje kadi adi səsi igəri ndigi lie maji ki takul gosi ki ne gər ki NDile adi səsi.

¹⁰ Lo kin ti, pa njiyəsi a e pa njiyə dije lə Babe ki nəl-e me ne je ti pəti, a e pa njiyə ki aw ki kəte kəte me kilə ra ki maji ti, ə a itəgi me gər Luwə ti par par tə.

¹¹ Ji dəji Luwə kadi adi səsi təgi me ne je ti pəti ki takul təge ki əti bəl, mba kadi uwəi

təgi si ba me ne je ti pəti, ki kisi də ti ki kore me tə.

¹² Irai oyo Luwə ki Bawje ki rənəl təkɪ adi səsi asi kingə ne nduwə ki isi ngəm me bəkə ti lie ki ndole, mbata dije ki əi yəe je.

¹³ E ə, ər-je gin təgi ti lə til, re səje me bəkə ti lə NGone ki nje ndigi lie.

¹⁴ Ki takul NGone kin ə, je-n ki taa kiyə taa, ningə majal je laje e ki kiyə go kə tə.

¹⁵ NGon kin, e bana kəm Luwə ki dəw asi ko-e al. E NGon dər ne kində je pəti.

¹⁶ Təkɪ rəjeti, e ki takule ə Luwə ra-n ne je pəti ki me dərā ti nim, ki dənangi ti ne nim tə. Ne je ki dəw oo-de ki kəmne, ki ne je ki dəw oo-de ki kəmne al, re ən kəbe je, ki təgi je, ə se njé kəbe je ba pəti ka, e ki takule ə Luwə ra-n ne je kin pəti nim, ta e ki mbata lie nim tə.

¹⁷ Kirisi e nə ne kində je ti pəti. Ningə e ki takule ə, ne je pəti ki Luwə rade, ai ki dəde taa tə.

¹⁸ Kirisi ə wa e ki bo də njé kaw-naa je ti, ki əi darəe. E wa ə e kilə ngirə ne, e dəw ki də kəte ki tēē dan njé koy je ti. Be mba kadi-me ne je ti pəti, e ki də kəte.

¹⁹ Tadə Luwə ge kadi ne je pəti ki rone ti asi-naa bərərə rə Kirisi ti.

²⁰ Ningə e ki takul Kirisi ə Luwə ndigi kadi dije pəti ki dənangi ti ne iləi noji naa ti səne. E ki takul məsi NGone ki ay də kagi-dəsi ti kin ə, Luwə adi lapiya re-n dənangi ti ne ə se dərā ti.

²¹ Ningə səi je ki kəte əri

kagisi kɔ ta kəm Luwə ti, səi njé bə je lie ki mbata mər ta je ləsi, ki ne rasi je ki majal.

²² Nə ngəsine Luwə ilə noji naa ti səsi ki takul darɔ Kirisi ki go rəbi koye, mba kadi ra adi tɛɛi ta kəm Babe ti tə dije ki ayi njay nim, ki kanji yoro nim, taa ki kanji ta madi dəsi ti nim tɔ.

²³ Ningə, maji kadi ai dɔ njasi ti me kadi-me ti. Kadi-me kin ə e gin kəy ki ngə ki ai dɔ ti, ki kanji kadi ne madi ɔr səsi aw səsi say ki ne kində me dɔ ti ləsi ki Poy Ta ki Maji adi səsi kin. Poy Ta ki Maji ki e ki kilə mbe kadi dije pəti ki dɔnangi ti ne kin. Ningə e ə mi Pol mi nje ra kile.

Kɔ lə Pol mba njé kaw-naa je

²⁴ NGəsine, rəm nəl-m mbata kɔ je ki m-isi m-ingə mbata ləsi. Təki rɔjeti, me rəm ti, ki mbata maji lə njé kaw-naa je ki əi darɔ Kirisi, m-təl ta kɔ je ki nay kadi Kirisi ingə.

²⁵ Ki mbata njé kaw-naa je ə m-təl-n nje ra kilə bəə ləde. E Luwə ə ilə kilə kin jim ti mba kadi m-ra-n səsi. Kilə kin e kadi m-ilə mbe Poy Ta ki Maji lə Luwə kin ba pəti madi səsi.

²⁶ E ne ki to lo bɔyɔ ti ki rɔ gin dije ti pəti ki dɔkagilo je pəti, nə ngəsine tɛɛ ki dɔe adi dije ləne gəri.

²⁷ Tadɔ Luwə ndigi kadi gəri ne ki oji kadi ra ə e ne ki maji ki əti bəl kin. E ne ki kində dɔe dana mbata maji lə dije pəti. Ne ki to lo bɔyɔ ti ki Luwə tɛɛ ki dɔe e Kirisi ki isi mesiti, ə adi

igəri ay njay təki a səi me tɔba ti lə Luwə kin.

²⁸ E Kirisi kin ə, j-isi j-ilə mbe Poy Ta ki Maji lie ki rəbi ndər mbi dije pəti, ki rəbi ndo-de ne ki takul kəm-kədi ki Luwə adije. MBa kadi əi pəti təli dije ki tɔgi gangi me Kirisi ti.

²⁹ MBata kin ə, m-isi m-ra-n kilə nim, m-isi rɔ-n nim, ki tɔgi Kirisi ki isi ədi rəne rəm ti.

2

¹ Təki rɔjeti m-ndigi ngay kadi igəri rɔ ki ngə ngay ki m-isi m-rɔ mbata ti ləsi, ki mbata lə Lawodise je, taa ki mbata ti lə ndəge je pəti ki ooi mi ki kəmde al kin tɔ*.

² Rɔ kin, m-rɔ kadi m-ilə-n dingəm mede ti, ə kadi indai rɔde naa ti kare ba me ndiginaa ti, taa kadi ingəi ne gər ki a adi-de me ki tɔ kati, kadi gəri ne lə Luwə ki to lo bɔyɔ ti, ki e Kirisi kin nim tɔ.

³ E rɔ Kirisi ti kin ə dəw a ingə gosi je ki ne gər je ti.

⁴ M-əl ta kin be mba kadi dəw madi ədi səsi ki bəl ta ki tane ti al.

⁵ E ki rɔjeti, kadi darəm e say səsi, nə ndilm e naa ti səsi. Ningə rəm nəl-m ngay kadi m-o səsi, ai dɔ njasi ti, taa uwəi tɔgisi ngə me kadi-me Kirisi ti tɔ.

Ne je pəti e rɔ Kirisi ti

⁶ NGA ningə, təki itaai Jəju Kirisi, ki Babe mesiti, maji kadi injiyəi sie naa ti.

⁷ Həi ngirəsi rɔe ti, ə adi kisi ki dɔ taa ləsi e kəy ki indai dɔe ti tɔ. Ningə kadi ai dɔ njasi ti me kadi-me ti ki go ne ndo ti

ki ingəi, ə kadi irai oyo Luwə ki dɔ-naa ti dɔ-naa ti tɔ.

⁸ Indəi kəm-kədi dɔ rɔsi ti, kadi dəw madi ədi səsi ki ne gər ki ngom, ki ndae goto ki e ne gər lə dije ki dɔnangi ti ne kin al. E ne gər ki ngire e dɔ ne jibəl 6e ti lə dije ki dɔ tɔgi ndil je ti ki majal ki dɔnangi ti ne, 6i e dɔ Kirisi ti al[☆].

⁹ Tadɔ ne je pəti ki rɔ Luwə ti, tade asi-naa bərərə rɔ Kirisi ti.

¹⁰ NGa ningə səi ingəi ne je pəti asi-naa rɔ Kirisi ti, ne ki du səsi goto. Kirisi ki e ki bo dɔ tɔgi je ti, ki dɔ njé kɔbe je ti pəti.

¹¹ E me kində rɔ naa ti ki Kirisi kin ə itəli dije ki njé kijə mətide. Ningə e kijə məti ki dəw 6a ijə ki jine al, nə e kijə məti ki Kirisi wa ə ijə, mba kadi ɔr-n ngur darɔ ki isi aw səsi ki majal ti kin kɔ.

¹² Ki rəbi lə batəm ki irai, dibi səsi naa ti ki Kirisi, ningə uni səsi naa ti sie lo koy ti tɔ tadɔ adi mesi dɔ tɔgi ti lə Luwə ki tɛɛ sie dan njé koy je ti.

¹³ Səi ki kəte, səi dije ki koy mbata majal je ləsi, səi dije ki səi *Jipi je al, ijəi mətisi al tɔ, nə basine, Luwə təl adi isi kəm ba naa ti Kirisi. Luwə iyə go majal je ləje pəti kɔ.

¹⁴ Luwə buji ne raje je ki to me makitibi, ki isi səki dɔje, taa ɔsi-je ta ki go rəbi lə ndu-kun je kin kɔ; Luwə tuji-de kɔ ki go rəbi 6ə-de dɔ kagi-dəsi ti.

¹⁵ E be ə, Luwə ɔr-n tɔgi ndil je ki majal ki tɔgi ki isi ɔi 6e kɔ[☆], ilə rɔsəl dɔde ti ta kəm dije ti, adi me njiyə təti rɔ ti lə NGone, ki e Kirisi, əi je njiyəi tə dangay je.

¹⁶ Lo kin ti, adi dəw madi gangi ta dəsi ti mbata ne kuso ə se ne kay al, taa ɔji dɔ ndɔ kə nay ə se ndɔ taa kəə lə Jipi je al.

¹⁷ Ne je kin pəti əi ndil ne je ki a rəi, nə ne ki rɔjeti, e darɔ Kirisi.

¹⁸ Oti kadi adi dəw madi təl rɔ ki təti ləsi kin yəne ti. Adi e dije ki njé ra rɔde njé dɔ səl ti, isi ɔsi dɔde nangi nɔ malayka je ti, əi dije ki njé koo ne ki koo me ni ti tə ne ki ngay. Əi dije ki tagade e taga ki a dɔ dəw ti wa par, adi isi indəi gude.

¹⁹ Dijee kin, mbati kuwə ki Kirisi ki e ə e dɔ kin. Nə təkɔ rɔjeti, e ki takul Kirisi ki e dɔ kin ə ngan rɔ je pəti ingəi ne ki kadi a ra səde. E ki takule ə tal je ki singə je isii ta naa ti isi rai kilə. Ningə e Luwə ə e nje ra kadi darɔ kin tɔgi.

²⁰ Səi ki koy naa ti ki Kirisi, adi səi ki taa kiyə taa ji tɔgi ndil je ti ki majal ki me duniya ti. NGa ra ban ə, to təkɔ ji kisisi ki dəsi taa, isi gin tɔgi ti lə ne je kin 6əy be ə? MBa ri ə itəli rɔsi gin ndu je ti ki ə nə:

²¹ «Un ne kin al! ɔdi ne kin tai ti al! adi ji ɔdi ne kin al!»

²² Ne je kin pəti əi ne je ki a tuji kɔ go kilə ti ki dəw ra-n. Ningə əi ndu-kun je ki ne ndo je ki go ne gər ti lə dije.

²³ Təkɔ rɔjeti, kun-ndu je kin, təkɔ o 6a, e ne ki tɔji gosi, mbata tɔji rəbi ra Luwə lə dəw ki ra, rəbi səl dɔ ki rəbi kində tɔgi dɔ darɔ rɔ ti, nə ke ə e ndu-kun je ki ndade goto, toi mbata təl ngur darɔ par.

3

Kisi ki dɔ taa ki sigi ki Kirisi

¹ Taki uni sasi lo koy ti naa ti ki Kirisi, maji kadi isangi ne je ki taa dɔra ti, ki e lo ki Kirisi isi ti, dɔ ji ko Luwə ti kin*.

² Imari ta dɔ ne je ti ki dɔra ti, bi dɔ ne je ti ki donangi ti ne al.

³ Tado sai dije ki oyi, ningə kaji ləsi e ki bɔyɔ naa ti ki Kirisi ro Luwə ti.

⁴ Dɔkagilo ki Kirisi ki e kisi ki dɔ taa ləsi a tɛɛ ningə, sai je ka a tɛɛi sie me tɔba ti ki taa lo.

Kisi ki dɔ taa ki kate ki e ki bone

⁵ Maji kadi idibi ne je pəti ki donangi ti ne, ki to rɔsi ti: adi ə sangi-naa ki lo kaya ti, ki ne ra ki to nje, ki ngur daro ki əti bəl, ki bo ne je ki majal, ki ra ta ne kingə, ki e yo ki ra.

⁶ E ne je kin ə isi re ki wongi lo Luwə dɔ dije ti ki njé ta-e ro.

⁷ E kin ə, e pa njiyəsi je ki kate, loki isi me majal ti bəy.

⁸ Nə ngosine, maji kadi imbati ne je kin pəti, adi e wongi ki ra, ki ne ra ki dɔ gu ti, ki me ndul, ki ne taji, ki ta je ki go rəbe ti al ki isi tɛɛ tasi ti.

⁹ Oti kadi əli-naa ta ngom. Tado sai dije ki ori koki dɔw rɔsi ti ko, ki kilə rae je ngata.

¹⁰ Ningə ngosine ilai dɔw ki sigi rɔsi ti, dɔw ki Luwə ki nje kində ne je isi təl-e ki sigi ti taa taa, kadi titi-naa sie, kadi tɛɛ gər-e ti ki rɔjeti.

¹¹ Me kisi ki dɔ ta ti ki sigi kin, kər kəm-naa goto, mbɔ dije ti ki əi *Jipi je ə se njé je ki əi Jipi je al, mbɔ njé kijə mətide ki njé kijə mətide al.

Kəl kə nə mba ə se dɔw ki kəm tɛɛ al, goto, kəl kə nə bəə ə se dɔw dərɔne, goto. E Kirisi par ə e ne je pəti me ne je ti pəti.

¹² Sai dije ki Luwə mbəti sasi, sai dije lie ki ndigi sasi. E mbata kin ə, maji kadi awi ki koo kəm-to-ndoo lənaa rɔsi ti, kadi sai njé ra maji, njé kilə dɔ nangi, kadi sai dije ki səl ləm ləm, dije ki njé kore me.

¹³ Maji kadi isi dɔ ti ki naa. A re dɔw madi aw ki ta ki to rɔe dɔ ngokɔe ti ə, maji kadi iyəi go ko yo ki ne adi-naa, təkiri Kirisi iyə-n go majal je ləsi ko kin be tɔ.

¹⁴ Ne ki e dɔ ne je ti pəti, e kadi ndigi-naa e kibɔ rɔsi. E ə a ra kadi kində ro naa ti ləsi a e ki rɔjeti.

¹⁵ Kadi lapiya lə Kirisi o bə ngamesi ti. E ki mbata lapiya kin ə Luwə bar-n sasi, kadi itəli daro ki kare. Ningə kadi sai njé ra oyo Luwə.

¹⁶ Maji kadi ta lə Kirisi rɔsi mesi. Ningə kadi indoi-naa ne je, indəji-naa je ki yo ki ne ki gosi ki ngay. NGA ningə, kadi osi pa, ilai tɔji dɔ Luwə ti ki oyo ki ra me Pa je ti ki me makitibi ti lə Luwə, ki me pa kilə dɔngəm me naa ti, ki me pa je ti ki NDil Luwə adi sasi.

¹⁷ Ne je pəti ki isi irai, ki ta je pəti ki isi əli, maji kadi e me tɔ Bəbɛ Jəju ti, nga ningə kadi irai oyo Luwə ki takule.

Kisi njé kadi-me je me kəy ti

¹⁸ Sai dāne je ki njé ngaw, maji kadi ilai dəsi gin tɔgi ti lə ngawsi je təkiri sɔbi kadi irai ta kəm Bəbɛ ti.

* 3:1 Pa je 110.1

19 Səi ngaw dəne je, maji kadi indigi nesi je. Adi rəsi ati səsi dədə ti al.

20 Səi ngan je, maji kadi itəli rəsi go ta ti lə njé kojisi je me ne je ti pəti, tadə e ne ki nəl Babe.

21 Ningə səi baw ngan je, oti kadi irai adi wongi ra ngansi je, tadə re e be ə, mede a tuji.

22 Səi bəə je, maji kadi itəli rəsi go ta ti lə basi je ki dənangi ti ne kin. Ningə, oti kadi irai tə kilə kadi kəm-naa taga ne par kadi nəl dəw, nə kadi irai ki me ki kare, ki bəl NDil Babe.

23 Kilə ki to ban ki isi irai ba, kadi irai ki me ki maji tə kilə lə Babe ə isi irai, bi tə kilə lə dəw, al.

24 Ningə kadi igəri təkə Babe a adi səsi ne maji ki ngəm mbata lə dije ləne kin, tə ne kigə go jisi. Tadə Babe ki rəjeti e Jəju Kirisi.

25 Ki rəjeti, dəw ki ra ne ki go rəbe ti al, a tətə kandi ne ra ki go ti al ləne kin, tadə kər dəw dana goto rə Luwə ti.

4

1 Səi ki awi ki bəə je, maji kadi irai-de maji, ki go rəbi ki dana. Ningə kadi səi ka igəri təkə, awi ki Basi dərə ti nōō tə.

Ta kəji ki də kaw kilə ti

2 Maji kadi uwəi təgisi ba me kəl ta ti ki Luwə, kadi kəl ta ki Luwə ra adi isi dəgi ti, irai oyo Luwə ki də-naa ti də-naa ti.

3 NGa ningə, əli ta ki Luwə ki mbata ləje tə, kadi Luwə tēē ta rəbi noje ti kadi j-əl ta lie, kadi

j-ilə-n mbe ne ki to lo bəyə ti oji də Kirisi, ki m-to-n dangay ti kin.

4 Əli ta ki Luwə kadi m-əl ta lə Kirisi kin ay njay, təkə səbi kadi m-əl-n.

5 Maji kadi kəmsi ədi də pa njiyəsi ti ki rə dije ti ki adi mede Kirisi, al. Ningə kadi dəkagilo ki Luwə adi səsi kin, irai kilə, bi adi man kə kare al.

6 Maji kadi ta kəlsi e ta kəl ki maji ki dəkagilo je pəti, ki kadi dəw ingə ne ki to sie soti me ti. Kadi igəri lo kuji tur ta dije ti ki adi mede Kirisi, al.

7 NGokom ki nje ndigi ləm, Tisiki a əl səsi ta je pəti ki dəm ti adi oi. Tisiki[☆] e nje kilə bəə ki a də njane ti, taa e madi-kiləm me kilə ti lə Babe nim tə.

8 NGa ningə, m-ilə sie be mba kadi adi səsi poyje adi oi nim, taa ki mba kadi ilə dīgəm mesi ti nim tə.

9 Onəjim[☆] ki e ngokoje ki dana, ki ji ndige ngay kin, a uwə sie rəbi. Onəjim e dəw rəsi. Əi ki Tisiki a əli səsi ne je pəti ki isi rai ne rəje ti ne adi oi.

Kuwə ji-naa ki dəbəy ti

10 Madi dangay ləm Arisitarki[☆] uwə jisi, taa Marki[☆] ki ngonan Barn-abasi[☆], ki ingəi ta kəji je ki oji dəe kin ka uwə jisi tə. Re aw tēē rəsi ti ba, kadi uwəi-e ki rəsi ti maji.

11 Jəju, ki isi bari-e Jusitusi uwə jisi tə. MBQ *Jipi je ti ki adi mede Kirisi kin, əi je kin par ə isi rai səm kilə ki oji kəbe

☆ 4:7 Knjk 20.4; Ep 6.21-22 ☆ 4:9 Plm 10-15 ☆ 4:10 Knjk 19.29; 27.2 ☆ 4:10 Knjk 12.12, 25; 13.13; 15.37-39 ☆ 4:10 Knjk 9.27; 11.22, 30 ☆ 4:12 1.7

lə Luwə ne. Əi je kin ə əi təgim ki ngay.

¹² Epapirasi[☆] ki e dəw ləsi uwə jisi tə. Epapirasi e bəə kilə lə Jəju Kirisi, ki iyə ta rə al ki mbata ləsi, me kəl ta ti ki Luwə. Əl ta ki Luwə mba kadi ai də njasi ti, kadi səi dije ki təgi gangi me NDil ti, taa kadi səi bəsi kadi irai ndigi ra je lə Luwə pəti tə.

¹³ M-ma naji lə Epapirasi tək i adi rəne kə ngay mbata ti ləsi, ki mbata lə njé kaw-naa je ki Lawodise ti nim, taa njé ki Iyerapolisi ti nim tə.

¹⁴ Madije ki ngay, Luki, ki e dəkətur əi ki Dəmasi uwəi jisi tə[☆].

¹⁵ Uwəi ji ngakəje je ki Lawodise ti, naa ti ki Nimpa əi ki njé kaw-naa je me kəy ti lie adi-je tə.

¹⁶ Loki itidəi makitibi kin ningə, iləi adi njé kaw-naa je ki Lawodise ti ka tidəi tə. NGA ningə e ki njé ki Lawodise ti a iləi adi səsi kin, səi ka itidəi tə.

¹⁷ Ningə kadi əli Arsipi[☆] adi ində kəmmne go kilə ti lə Bəbe ki ingə kin, kadi ra kile maji.

¹⁸ Ta kuwə ji kin e mi Pol ə wa ə m-ndangi. Kadi mesi oy dəm ti al, tək i m-to dangay ti ne. Kadi me-maji lə Luwə e naa ti səsi. Amen!

Makitibi ki dəsəy ki Pol ndangi adi Təsaloniki je

*Ta ki də makitibi ti ki dəsəy
ki Pol ndangi adi Təsaloniki je*

Təsaloniki e be ki kəte e be bo ki isi də made je ti, go nangi ti ki Masəduwan ki dije ki Rom isi də ti. Masəduwan ki a ki jam də be ti ki Girəsi, kaw ki lo kibə kadi ti be.

NGa ningə, e kaw mba ti lə Pol ki kə joo ki aw mba kilə mbe Poy Ta ki Maji kin ə, ətə Pilipi ti aw Təsaloniki, ində gin njé kaw-naa je ki Təsaloniki ti. Nə lo kadi Pol isi Təsaloniki ti ndə ngay goto, tadə Jipi je madi ki əsi-e ta. E be ə, ra adi Pol əi ki Silasi, tusi Təsaloniki iyəi, ə ətə law ba awi Bəre ti (Knjk 17.1-10). Dəkagilo ki rangi go ti nga 6a, Timote ki təl re Təsaloniki, aw ingə Pol Korəti ti, ade poy njé kaw-naa je ade oo (1Təsa 1.6). Lo kin ti ə, Pol a ndangi-n makitibi ki dəsəy kin, kaw ki 6al ti ki 51 je be go Jəju Kirisi ti. Njé sangi gin makitibi je əli təkə makitibi ti ki dəsəy ki Pol ndangi adi Təsaloniki je kin e makitibi ki ndange a e nq makitibi je ti ngay ki me Kilə-mindi ti ki Sigi.

Poy njé kaw-naa je ki Pol oo, ade rənəl ngay. Be ə, me makitibi ti ki Pol ndangi adide kin, ra oyo Luwə mbata njé kaw-naa je ki Təsaloniki ki təli nē ndaji ki maji mbata lə ndəgi njé kaw-naa je ki dənangi Masəduwan ti. Pol

ole mede də kilə ti ki e wa ra dande ti, ningə əl-de təkə ndigi ngay kadi n-təl n-oo-de tə (1.1-3.13). Pol ilə dingəm mede ti kadi uwəi təgide ba nim, kadi təgi ki kəte me njiyə naa ti ki Kirisi nim (4.1-12).

Ta ki rangi, Pol əl-de ta ki də ta ti ki isi dəji-naa əji-n də ki lo koy ti lə njé koy je, ki təl ki Kirisi a təl tə re me təba ti (4.13-5.11). Pol təl ta makitibi ləne ki ndu je ki kadi njé kaw-naa je ai də ti tə, ta kuwə ji-naa tə (5.12-28).

Makitibi ki Pol ndangi adi njé kaw-naa je ki Təsaloniki ti kin, re ki me kosi nangi adi dije pətə ki isi dəji rəde ta də dəkagilo ti ki dəbəy ti. Dije ki njé kun go Kirisi ingəi me makitibi ti kin təkə əi dije ki əi me kunji ti ngata, ningə kilə ləde e ta kadi tii mede kati, mai naji lə Kirisi dəkagilo ti ki əi dənangi ti ne bəy kin. NGA ningə, ki əji də ndə ki Kirisi a re-n, dəw ki gər goto. Nə ta ləde e kadi indəi mede ti təkə Kirisi a re nqə, ə ndə ki tēə pati 6a, a indəi bə naa ti sie (4.17).

Kuwə ji-naa

¹ Mi Pol, naa ti ki Silasi əi ki Timote[☆], ə ji ndangi makitibi kin j-adi səi njé kaw-naa je lə Luwə ki Bawje əi ki Bəbe lə Jəju Kirisi, ki isi Təsaloniki ti[☆]. Kadi me-maji ki kisi-maje lə Luwə e naa ti səsi.

*Pol ra oyo Luwə mbata
kadi-me lə Təsaloniki je*

☆ 1:1 Knjk 15.22; 16.1 ☆ 1:1 Knjk 17.1-9; 1Təsa 2.1-2

² Ji ra oyo Luwə ki ndə je ndə je mbata ti ləsi pəti, loki j-isi j-əl ta ləsi Luwə taa taa, me kəl ta ti sie.

³ Ta kəm Luwə ti ki Bawje, meje isi ole də kadi-me ti ləsi ki isi kəm, ki ndigi-naa ləsi ti tingə bil, ki kuwə təgi ba me kində me də Bəbe ti ləje Jəju Kirisi[☆].

⁴ Tadə ji gər maji kadi Luwə kəti səsi, səi ngakəje je ki ndigi səsi.

⁵ Təki rəjeti, Poy Ta ki Maji ki j-ilə mbəe dansi ti, e me ta ki kəl ti par al, nə e ki təgi, ki me ki kare ki NDil Luwə adi-je. Səi, igəri pa njiyəje ki ji njiyə-n dansi ti mbata maji ləsi kin bəti.

⁶ Ningə səi je, indaji-je nim, indaji Bəbe nim, tadə itaa ta lə Luwə me kəje ti ki ngay. İtaa ki rənəl ki NDil Luwə adi səsi[☆].

⁷ Lo kin ti, itəli ne ndaji mbata ti lə njə kadi-me je ki dənangi Masəduwan ti[☆] ki dənangi Akay ti[☆].

⁸ Ka ta lə Bəbe 6a j rəsi ti, tē dənangi Masəduwan ti ki dənangi Akay ti par al, nə poy kadi ki adi mesilə Luwə kin sane ki lo je pəti. Sane sane ki j-aw ki ndoo kadi j-əl tae bəy taa al.

⁹ Dije kare kare əli ta ki dəje ti oji-n də kuwə ki uwəi-je ki rəsi ti, ki təl ki itəli gidisi adi kagi yo je ləsi, ə itui kəmsi də Luwə ti ki rəjeti, ki nje kisi kəm ba, kadi irai bəə lie kin.

¹⁰ İrai bəə lie, inginəi ngone ki j dərə ti, ki un-e dan njə koy je ti taa. NGone Jəju ki nje taa

je ta wongı ti ki a re.

2

Kilə ki Pol ra Təsaloniki ti

¹ NGakom je, səi je wa igəri maji kadi e kare ki ndangi ə j-aw-n rəsi ti al.

² Taa igəri maji bəy tə kadi kəte nə kawje ki rəsi ti, dije adi-je kəje taji-je je Pilipi ti, nə be ka Luwə adi-je təgi adi j-ilə-n səsi mbə Poy Ta ki Maji me rəje ti ki ngay[☆].

³ Təki rəjeti, ta lə Luwə ki j-isi j-ilə səsi mbəe, ngire e də ne ki go ti al ti al nim, e də rəbi ne ki ay njay al ti al nim, taa ji sangi rəbi kadi ji tə dəw madi al nim tə.

⁴ Ningə, e Luwə ə oo-je kadi j-asi, ə ilə Poy Ta ki Maji jije ti kadi j-ilə mbəe. NGA ningə, j-ilə mbəe kilə ki kadi ji nəl-n dəw al, nə kadi nəl Luwə ki nje koo ngame dəw kəre kəre.

⁵ Səi je wa igəri maji kadi ndə kare j-əl səsi ta ki ji to-n səsi pe pe al jagi, taa ji tə səsi ki taje kadi j-ingə-n ne madi jisi ti al nim tə. Lo kin ti, Luwə asi kadi ma naji ləje.

⁶ Ji sangi kadi dəw piti je al, ji sangi piti ləsi al nim, ji sangi piti lə dije madi ki rangi al nim tə.

⁷ Ningə ki rəjeti, ke je njə kaw kilə je lə Kirisi kin, asi kadi j-a j-ində-n təgi dəsi ti, nə loki je dansi ti, ji təl ji səl ləm ləm. Ji ra rəje tə kə ngan je ki isi ində kəme go ngane je ti, isi ngəm-de be.

⁸ Ji ndigi səsi ndigi ki je-n bəsi kadi j-adi səsi Poy Ta ki

Maji lə Luwə par al, nə je basi kadi j-un rəje wa j-adi səsi. Səi, itəli ne ki gate e ngay ki rəje ti.

⁹ M-gər kadi mesi a ole də kə ti ki j-ingə me kilə ki ra ti ki də kə rəgəgə ti ləje. Ji ra kilə kondə je, kada je kadi ji təl ne ki əy də dəw madi ti dansi ti al. Ji ra be əj-ilə-n səsi mbə Poy Ta ki Maji lə Luwə.

¹⁰ Asi kadi imai naji ləje, taa Luwə ka asi kadi ma naji ləje tə tək, pa njiyəje ki rəsi ti səi ki adi mesi Kirisi, e pa njiyə ki ay njay, e pa njiyə ki dana, ne ki kadi dəw a ində-n ta dəje ti gotə.

¹¹ İgəri kadi, kare, kare pəti, ji ra səsi tək baw ngan je a ran ngane je be.

¹² J-ilə dıngəm mesi ti, j-adi səsi təgi, taa ji dəji səsi ki nja naa ti ki nja naa ti kadi pa njiyəsi e pa njiyə ki təji kadi səi dije lə Luwə. Luwə ki bar səsi kadi indəi rəsi naa ti səne də kəbe ti ki də təba ti ləne.

Kadi-me ki kə ki ingə dije ki Təsaloniki ti

¹³ Ğin ne ki j-isi ji ra-n oyo Luwə ki ndə je ndə je ə to kin: ləki j-ilə səsi mbə ta lə Luwə ə osi mbisi ti, itaai ta kin tə ta lə dəw par kare al, nə itaai tək en ta lə Luwə tək rəjeti. Ningə ta kin isi ra kilə mesi ti səi ki adi mesi Kirisi.

¹⁴ NGakom je, səi uni də nja njə kaw-naa je lə Luwə, ki adi mede Jəju Kirisi, ki isi Jude ti. İngəi kə ji ngakəsi je ti ki be koji-si ti, ko kə ki əi je ingəi ji *Jipi je ti*.

¹⁵ Jipi je ki təli Bəbe Jəju ki njə kəl ta je ki ta Luwə ti, taa je ka adi-je kə tə. Kilə rade nəl Luwə al, ningə əi njə bə je lə dije pəti*.

¹⁶ J-ilə mbə Poy Ta ki Maji dije ki əi Jipi je al, kadi ingəi kaji, nə əgi-je. Ta təl tae ti, wongi lə Luwə osi dəde ti.

Pol ndigi kadi n-təl n-aw Təsaloniki ti bəy

¹⁷ NGakom je, ki əji dəje, j-iyə səsi dəkagilo ki ndəy be, ningə je say səsi, kəmje ə oo naa al, nə meje e naa ti. Ji sangi ki rətije kadi ji təl j-o səsi, tadə j-aw ki bəsi ngay.

¹⁸ E mbata kin ə, ji sangi kadi j-aw rəsi ti, ningə mi Pol wa ki dəm, m-sangi rəbi nja ngay, nə *Satə ilə kəgi noje ti.

¹⁹ Ne ki e ne kində me də ti ləje, ne rənəl ləje, jəgi kəsi-gon ki j-a j-ində-n guje nə Bəbe Jəju ti ndə re ti e səi kin.

²⁰ Tək rəjeti, səi ə səi ne təba ləje ki ne rənəl ləje.

3

Timote aw kilə Təsaloniki ti

¹ J-asi kadi j-ore meje, ji nginə biti al, adi j-un nduje kadi j-isi ki karje ba Atən ti*.

² ə j-ilə ki ngokəje Timote, ki e madi-kiləje me kilə ti lə Luwə, əji-n də kilə mbə Poy Ta ki Maji lə Kirisi, kadi adi səsi təgi, ə ilə dıngəm mesi ti me kadi-me ti ləsi.

³ E be mba kadi dəw madi dansi ti iyə rəne adi kə ki basine isi ingəi kin dum dəe al. Tadə səi je wa igəri maji kadi e ne ki səbi dəje kadi a ra-je.

* 2:14 Knjk 17.5-6

* 2:15 Knjk 9.23-29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; 18.12

* 3:1 Knjk 17.15-16

4 Dəkagilo ki ndo ki je-n səsi bəy, j-əl səsi j-ə nə dije a indəi kəmje ndoo, ningə e nee ka kin ə isi ra ne kin, adi e ne ki igəri maji.

5 E mbata kin ə, tə ka ki m-asi kadi m-ore mem, m-nginə biti al, m-ilə Timote ki rəsi ti kadi dəji ta dō kadi-me ti ləsi oo. M-bəl kadi su ədi səsi, adi kō ləje təl ne ki kare rəje ti.

6 Ningə ki basine kin, Timote təl rəsi ti re tē rəje ti ne[☆], ə adi-je Poy Ta ki Maji ngay oji dō kadi-me ləsi ki ndigi-naa ki to dansi ti adi j-o. Timote əl-je təkəi mesi to dəje ti maji ngay ki ndo je pəti, taa əl-je bəy kadi indigi ngay kadi oi-je təkəi je ka j-isi sangi ngay kadi j-o-n səsi ka kin be tō.

7 Lo kin ti ngakom je, me ndingə rəje ti, ki me kō je ti ləje pəti, j-ingə tōgi rəsi ti ki takul kadi-me ləsi.

8 Ki basine kin, ji təl j-ingə tōgi kisi kəm, tadō uwəi tōgisi ba me kində rō naa ti ki Bəbe.

9 Ji gər ne wa ki kadi ji ra taa kadi ji rā-n oyo Luwə ngay mbata ti ləsi, oji dō rənəl ki adi j-ingə ta kəm Luwə ti kin, al.

10 Kondō ki kada, j-isi ji dəji Luwə ki rətije kadi adi-je ta rəbi adi ji təl j-o-n səsi, ə kadi ji təl-n ta ne ki du səsi me kadi-me ti ləsi tō.

11 Kadi Luwə ki Bawje ə wa, əi ki Bəbe ləje Jəju Kirisi, tēēi ta rəbi ki kaw rəsi adi-je.

12 Ningə kadi Bəbe ra adi ndigi-naa ki to dansi ti, ki ndigi ki isi indigi dije pəti kin aw ki kəte kəte, to tə ndigi ki je j-isi ji ndigi səsi kin be tō.

13 Taa kadi Luwə adi səsi tōgi ngəmesi ti, kadi ndo ki Bəbe Jəju a re ki dije ləne bə, kadi ayi njay, ta goto dəsi ti noq Luwə ti ki Bawje.

4

Pa njiyə ki nəl Luwə

1 NGakom je, dō ndəgi ta je ti, ji ndo səsi pa njiyə ki kadi injiyəi kadi nəl Luwə, ningə e pa njiyə ka kin tō ə isi injiyəi, nə ji təl ji dəji səsi bəy, taa j-ilə dingəm mesi ti me tō Bəbe Jəju, kadi irai adi maji ki dō made ti bəy.

2 Səi, igəri ne ndo ki j rō Bəbe Jəju ti ki j-adi səsi kin maji.

3 Ne ki Luwə ndigi rəsi ti, e ta kadi ayi rəsi njay, ogi rəsi sangi-naa kaya ti.

4 Kadi dəw ki ra dansi ti, gər lo kisi ki dəne ki go rəbi ki ay njay, ki adi kəsi-gon,

5 ki kanji kadi ngur darō aw sie adi ra ko ne ki dije ki gəri Luwə al isi rai kin.

6 Ki oji dō lo kin, kadi dəw madi ra majal ki ngokone ə se kadi əde al, tadō dije ki njé ra ne ki be kin, bəe a uwə-de ki rō Bəbe ti, adi j-əl səsi kəte, ə ji təl j-əl bəy ngata.

7 Tadō Luwə bər-je kadi j-ayi njay, bi bər-je mba kadi ji sangi-naa kaya ti al.

8 E be ə, dəw ki əsi ne ndo kin ngərəngi, e dəw ə əse ngərəngi al, nə e Luwə ə əse ngərəngi. Luwə wa ki nje kadi səsi NDilne kin.

9 Ki oji dō ndigi ki kadi ngakonaa je ndigi-naa, awi ki ndoo kadi ji ndangi makitibi dō ti j-adi səsi al, tadō səi je

wa, Luwə ɔji səsi rəbi ndigi-naa dansi ti yo ki ne adi igəri.

¹⁰ Ningə e ka tə ə isi ɔji ki rə ngakoje je ti pəti ki dənangi Masəduwan ti ki tae ba kin[☆], nə ngakom je, j-ilə dingəm mesi ti kadi irai adi maji ki də made ti wa bəy.

¹¹ Kadi ne ki uwə mesi ngay, e kisi ki naa ki lapiya, kadi dəw ki ra dansi ti ore kəmne də kilə je ti ləne, ningə kadi irai kilə ki jisi səi je wa ə ingəi ne.

¹² Lo kin ti, dije ki əi njé kadi-me je al, a piti səsi me kilə rasi ti, ningə a awi ki ndoo ne madi ki to rəsi ji dəw madi ti al tə.

Njé koy je ki njé kisi kəm je ndə təl Babe ti

¹³ NGakom je, ji ndigi kadi isi day də ta ti ki də njé koy je ti al. Kadi isi day, indingəi rəsi tə ndəgi dije ki awi ki ne kində me də ti al kin al.

¹⁴ Tə ka ki j-adi-n meje kadi Jəju oy, ə j lo koy ti ka kin ə, j-adi meje kadi njé ki oyi me kində rə naa ti ki Jəju, Luwə a un-de lo koy ti ki Jəju.

¹⁵ Ningə ta ki kadi j-əl səsi ə to kin, e ta lə Babe. J-əi ki j-a j-isi kəm ba ndə təl Babe ti, j-a j-aw dərə ti noq njé ki oyi ti al.

¹⁶ Tadə loki ndu nje kun də malayka je, ki ndu təbi lə Luwə a ba ba, Babe wa a j dərə ti taa re, ningə dije ki adi mede Kirisi ki oyi, a j lo koy ti kəte,

¹⁷ nga ningə go ti ba, j-əi ki j-isi ki dəje taa bəy, Luwə a ɔy-je naa ti səde me kil ndi ti, kadi j-ingə Babe me nəl ti, ngadan lo ti. Lo kin ti, j-a j-isi naa ti ki Babe ki ndə je ndə je[☆].

¹⁸ Maji kadi iləi dingəm me-naa ti yo je ki ne je ki ta je kin.

5

Kisi də nja ti nginə-n ndə təl Babe

¹ NGakom je, ki ɔji də də kadi ki dəkagilo ki kadi ne je kin a rai ne, awi ki ndoo kadi ji ndangi makitibi də ti j-adi səsi al.

² Səi je wa igəri maji ngay kadi ndə lə Babe a re tə nje bogi ki a re bogi ti kondə kin be.

³ Loki dije a əli əi nə: «Lapiya to ngata, j-isi maji ngata!» kin ba, e ə tuji a tēē ibə-de nangi busi, təkəi ndoo ki a ra-n dəne ki nje səm kin be. Ningə dəw ki a asi kadi tēē ay ta ne ti kin goto.

⁴ Nə səi ki səi ngakom je, isi me til ti ba ne kin a ibə-n səsi nangi busi tə nje bogi ki a re be al.

⁵ Tadə pəti, səi ngan je ki me kunji ti, səi ngan je ki kada. J-əi dije lə lo ki kondə al nim, j-əi dije lə til al nim tə.

⁶ Ə adi ji toi bi tə ndəgi dije be al, adi j-isi kəm, j-adi kəmje aa.

⁷ NJé to bi je, toi bi kondə, ə njé kay kasi je, kasi ra-de kondə tə.

⁸ Nə j-əi ki j-əi dije lə lo ki kada, səbi kadi j-əi njé kəm-kaa je. Adi j-uni kadi-me əi ki ndigi-naa tə nda də bədije, ə kində me də kaji ti tə jəgi taa ne kati dəje ti tə.

⁹ Tadə Luwə bar-je mba kadi wongi lie ində-je al, nə mba kadi j-ingəi kaji ki go rəbi lə Babe ləje Jəju Kirisi.

10 Kirisi ki oy mbata ti ləje, mba kadi re j-isi kəm ba, ə se j-oyka, ji təl j-ində be naa ti sie.

11 E mbata kin ə, maji kadi iləi dɪngəm me-naa ti je, irai ki naa je kadi itəgi me kadi-me ti ləsi, ki yo je ki ne je, təki isi irai ngata kin be.

Ta kəji ki dəbəy ti ki kuwə ji-naa

12 NGakom je, ji dəji səsi kadi oi to dije ki isi rai kilə dansi ti, adi e njé ki isi indəi kəmde gosi ti ki go ndu Bəbe ti, isi ndəji səsi kin.

13 Maji kadi itəji-de ge ki igēi ta ləde ki taga wangi ki ndigi-naa adi-de gəri, mbata kilə ki isi rai. Maji kadi isi ki naa ki lapıya dansi ti.

14 NGakom je, ji dəji səsi kadi indəri mbi dije ki isi njiyəi biriri, iləi dɪngəm me njé ki mede tuji ti, əsi gin njé ki təgide goto, ə isi də ti ki dije pəti.

15 Kadi oi maji, kadi dəw madi igə kirə majal ki made ra sie ki majal al, nə kadi adi kəmsi e go maji ki ra ti ki ndə je pəti. Irai maji ki naa dansi ti səi je wa nim, ki rə dije ti pəti nim tə.

16 Adi rəsi nəl səsi ki ndə je pəti,

17 əli ta ki Luwə ki kanji kiyə tae,

18 irai-e oyo me ne je ti pəti. E kin ə e ne ki Luwə ge rəsi ti, səi ki indəi rəsi naa ti ki Jəju Kirisi.

19 Ningə maji kadi, NDil Luwə ki isi mesi ti kin, əgi-e al, kadi or səsi ta rəbi,

20 taa ta ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti əli ka, kadi ikidi al tə.

21 Nə kadi indəi manji ne je pəti, ba uni ki maji dan ti.

22 Əgi rəsi ra majal je ki dangi dangi.

23 Maji kadi Luwə wa ki nje kadi dije lapıya, or səsi ki tae ba, ində səsi ta dangi mbata ti lie. Ningə kadi ngəm ndilsı, ki rəsi, ki darəsi, kadi ndə təl Bəbe Jəju Kirisi ti ə, awi ki ta dəsi ti al.

24 Luwə ki bar səsi a də njane ti, adi e e wa bəy ə a ra ne je kin.

25 NGakom je, əli ta ki Luwə mbata ti ləje.

26 Uwəi ji ngakoje je pəti ki kuwə-naa ki rə ti rututu.

27 M-dəji səsi me tə Bəbe Jəju Kirisi ti, kadi itidəi makitibi kin mbi ngakoje je ti pəti.

28 Ningə kadi me-maji lə Bəbe Jəju Kirisi e naa ti səsi pəti tə. Amen!

Makitibi ki kə joo ki Pol ndangi adi Təsaloniki je

*Ta ki də makitibi ti ki kə joo
ki Pol ndangi adi Təsaloniki je*

Me makitibi ti ki kə joo ki Pol ndangi adi njé kaw-naa ki Təsaloniki ti kin, təl re də ta ti kare ki e təl ki Kirisi a təl tə re me təba ti ka kin bəy. Tadə ta kin nay ki lo tilə njé kaw-naa je naa ti bəy. Dije madi əli əi nə Kirisi re ngata (2.2), ningə njé ki nungi əli əi nə dəbəy ndə e bəsi, adi kawi jide isi be par, mbati ra kilə (3.6-9). E be ə, Pol ndangi makitibi ki kə joo kin adi-de kadi ər-n ne ki go rəbe ti al ki isi njiyə dədə ti, isi tilə-de naa ti kin, kə.

Nje kaw kilə Pol ilə ngirə makitibi ki ndangi kin ki oyo ki ra Luwə ɔji-n də kadi-me, ki ndigi-naa lə njé ndole go Kirisi ki to ki taga, taa dəji Luwə kadi adi-de kuwə təgi ba me kilə ti ki adi rəde ki mbae kin tə (1.1-12). Go ta ti kin ba, Pol re də kə ta ti wa ki ndangi-n makitibi ki e təl Kirisi ki a təl re me təba ti. Pol əl təkə Kirisi a təl re kəte nə dəw madi ti ki ndəji ta ki e «nje majal» kin, al. E ki a ɔy dije kadi ilə-n rə dije lə Luwə, taa a ində gune yə Kirisi ti tə (2.1-12). ɔji-n də rə ki a re kin, maji ngay kadi njé kaw-naa lə Kirisi ai də njade ti me kadi-me ti, ningə kadi iyəi ta kəl ta ki Luwə al tə (2.13-3.5). Wongi ra Pol də dije ti ki njé daw, ki uni girə də dəbəy ndə ti ki e

bəsi, mbatii ra kilə kin. Pol təji-de maji lə kilə ki ra ki a ra kadi dəw təl ne ki kəy də dəw madine ti al (3.6-15), ba təl ta makitibi ləne ki njangi də tə, ta kuwə ji-naa tə (3.16-18).

Ta ki bo ngay ki Pol əl ə nə: «Re dəw madi ge ra kilə al ba, kadi uso ne al tə» kin, ilə jine kəm dije ti ki njé kər nun ne je naa ti al, adi əi nə dəbəy ndə e bəsi, ningə mbati ra kilə ki e ne ki Luwə adi dəw kadi ra ki ndə je pəti ki isi-n ki dəne taa kin.

Kuwə ji-naa

¹ Mi Pol, naa ti ki Silasi əi ki Timote, ə ji ndangi makitibi kin j-adi səi njé kaw-naa je lə Luwə ki Bawje, əi ki Bəbe ləje Jəju Kirisi, ki isi Təsaloniki ti[☆].

² Kadi me-maji ki lapiya lə Luwə ki Bawje əi ki Bəbe ləje Jəju Kirisi e naa ti səsi.

*Ta ki gangi ki a re ndə təl
Jəju ti*

³ NGakom je, səbi kadi ji ra oyo Luwə ki dəkagilo je pəti ki mbata ləsi. Ningə e go rəbe ti kadi ji ra be mbata kadi-me ləsi aw kəte ki təgine ngay, taa səi pəti, ndigi-naa ki dansi ti ka j ki də made ti də made ti tə.

⁴ Ningə, e mbata kin ə, j-un səsi j-isi j-ındə-n guje ki rə ndəgi njé kaw-naa je ti lə Luwə, ɔji-n də kuwə təgi ba ki kadi-me ləsi me kində kəmndoo ti ki me kə ti ki tē dəsi ti.

⁵ Kə je kin təji kadi Luwə e nje gangi ta ki dana, ningə a təji kadi səi dije ki asi ta kadi

oi bəko lə Luwə ki isi ingəi kəe kin tə.

⁶ Təki rəjeti, Luwə e dəw ki dana, adi a adi kə dije ki njé kadi səsi kə kin tə,

⁷ ningə səi ki adi səsi kə, a ingəi lo kər kəə səje, loki Bəbe Jəju a tēē dərā hōy tə re ki malayka je ləne ki njé təgi.

⁸ A re me por ti ki o bilingi bilingi mba kadi adi kə dije ki gəri Luwə al, ki dije ki njé mbati Poy Ta ki Maji lie, e ki e Bəbe ləje Jəju.

⁹ Kə ki a ingə-de, e tuji ki dəbəye goto. A əi say ngay ta kəm Bəbe ti, ki gidi təgi təba ti lie,

¹⁰ loki a re ndəe ti kin kadi dije lie iləi təji dəe ti, kadi dije pəti ki a adi-e mede piti-e. NGa ningə, səi ka a səi dande ti noo tə, mbata səi itaai naji ki ma ki ji ma dansi ti.

¹¹ E mbata kin ə, j-isi j-əl ta ki Luwə ki ndə je pəti mbata ti ləsi, kadi Luwə oo səsi tə dije ki asi ta kilə ki bar səsi ki mbae. Kadi Luwə ra səsi ki təgine kadi ndigi ra maji ki to mesi ti kin təl tane maji ə kadi kadi-me ləsi isi kəm ba tə.

¹² Lo kin ti, a iləi təji də Bəbe Jəju ti, ningə e a ilə təji dəsi ti tə, ki go me-maji ti lə Luwə ləje əi sie, e Bəbe Jəju Kirisi.

2

Nə ki a ra nə kəte nə re Bəbe ti

¹ NGakom je, ki əji də re lə Bəbe Jəju Kirisi, ki dəje ki a əsi-naa rəe ti, nə ki ji dəji səsi ə to kin:

² loki dəw madi a əl səsi ta ə nə e ta ki j rə Luwə ti, ə se a əl səsi ə nə e ta ə se makitibi

ki j rəje ti ə nə: ndə lə Bəbe re ngata ə, adi ta kin yəti dəsi al nim, adi ra səsi bəl al nim tə.

³ Adi dəw madi ədi səsi ki go rəbi madi al. Səbi kadi tə rə Luwə, ki e tə rə ki dəbəy ti kin dəe tēē, taa dəw ki nje tə rə Luwə ki e dəw ki tuji səbi dəe kin ka, dəe tēē taga bəy tə taa ndə kin a re.

⁴ Dəw ki nje tə rə kin a j kadi rə ki nə je pəti ki tə Luwə bə də ti, ə se nə ki dije isi əsi məkəsidi nangi nəe ti. Dəw kin a aw biti kadi isi me kəy ti lə Luwə, a ə nə ne wa ə ne Luwə.

⁵ M-gər kadi mesi a ole də ti təki ndə ki mi-n səsi naa ti bəy kin, m-əl səsi ta kin ngata.

⁶ NGa ningə, ki basine kin, igəri nə ki uwə dəw ki nje tə rə Luwə ka kin nangi kadi tə dəkagiloe bəy taa a tēē ki dəne taga.

⁷ Tado təgi ki majal ki nje tə rə Luwə isi ra kilə ne lo bəyo ti, nə nay kadi dəw ki uwə nje tə rə kin nangi iyə rəbi ade bəy taa,

⁸ nje tə rə a tēē ki dəne taga. Ningə lo kin ti, Bəbe Jəju a to kəə ki tane ti tuje-n kə, a təl-e nə ki kə kare ti ki təgi ki a re-n.

⁹ Ki əji də nje tə rə Luwə, e a re ki təgi lə *Sata, a tēē ki təgi je ki dangi dangi, a ra nə kəji je, ki nə mbəli je ki ngom.

¹⁰ A ra nə je ki go rəbe ti al ki dangi dangi mba kədi-n kəm dije ki kadi a awi tuji ti. Dije ki kadi a awi tuji ti mbata mbati taa nə ki rəjeti, mbati ndigi nə ki rəjeti ki kadi a aji-de.

¹¹ E mbata kin ə, Luwə ilə ki təgi ki kadi ur səde wale, kadi adi mede nə ra ki ngom.

12 Lo kin ti, ta ki gangi a əsi də dije ti pəti ki mbati taa ta ki rəjeti, ə ooi maji rəde me ne ra ki dana al ti yo kin.

Kuwə təgi ba me kadi-me ti

13 NGakom je ki njé ndigi lə Bəbe, ki əji dəje, səbi kadi ji nay ki lo ra oyo Luwə ti ki mbata ləsi, mbata Luwə mbəti səsi lo kilə ngire ti nu mba kadi ingəi kajı ki rəbi lə NDil ki təl-je dije ti lə Luwə nim, ki rəbi lə kadi-me ta ki rəjeti nim tə.

14 E mbata ne kin ə Luwə 6ar-n səsi ki rəbi lə Poy Ta ki Maji ki j-ilə səsi mbəe, kadi ingəi kəsi-gon lə Bəbe ləje Jəju Kirisi.

15 E be ə, ngakom je, maji kadi ai də njasi ti, ə kadi ingəmi ne ndo ki ji ndo səsi ki taje ə se ki makitibi ki ji ndangi j-adi səsi kin dəsi ti maji.

16 Maji kadi Bəbe ləje Jəju Kirisi ə wa əi ki Luwə ki Bawje, ki ndigi-je, ə adi-je me-səl ki dəbəye goto, ki kində me də ti ki maji, ki go rəbi me-maji lie kin,

17 səl mesı, ə kadi adi səsi təgi kadi irai maji me ne je ti pəti ki isi irai ki me ta je ti pəti ki isi əli.

3

Əli ta ki Luwə mbata ti ləje

1 NGakom je, ki kadi ji təl-n tae, ji dəji səsi kadi əli ta ki Luwə mbata ti ləje, kadi ta lə Bəbe sane aw law law ki lo je pəti, ə kadi ingə kəsi-gon təkı ingə-n rəsi ti kin be tə.

2 Əli ta ki Luwə 6əy tə kadi taa-je ilə-je taa ji dije ti ki majal ki njé me ndul. Tadə e dije pəti 6a awi ki kadi-me, al.

3 Ningə Bəbe e dəw ki a də ndune ti, adi a adi səsi togi nim, a ngəm nje majal dəsi ti nim.

4 Je ji taa mesı, me tə Bəbe ti kadi isi rai ne ki ji dəji səsi kadi irai, ningə isi ta ti isi irai ki kəte 6əy tə.

5 Maji kadi Bəbe adi mesı e ki də ndigi Luwə ti nim ki də kuwə təgi ba ti ki Kirisi adi səsi kin nim tə.

Səbi kadi dəw ki ra ra kilə

6 NGakom je, ji dəji səsi me tə Bəbe ti kadi əsi rəsi ngərangi, kadi ngakoje je ti pəti ki isi njiyəi galala, təli rəde go ne ndo ti ki ji ndo səsi kin, al.

7 Səi igəri rəbi ki kadi indaji-je maji. Ji njiyə dansı ti tə njé dabi je al.

8 Dəw madi ki ji dəje kadi adi-je ne kusoje goto. Kondə ki kada, ji ra kilə me kə ti ki me kə rəgəgə ti, kadi je ne ki əy də dəw madi ti dansı ti al.

9 Təkı rəjeti, e ne ki səbi kadi j-ingə rəsi ti ə wa, 6ı səbi 6a səbi dəje al, al. Nə ji ra be mba kadi je ne ndaji ki rəsi ti.

10 Ji gər kadi loki je dansı ti, j-adi səsi ndu kin, j-ə nə: re dəw madi ge ra kilə al 6a, kadi uso ne al tə.

11 NGa ningə j-o kadi dije madi dansı ti isi njiyəi galala, mbati ra kilə, ə ai ka kində rəde me ne je ti lə madide je yo.

12 Ko dijee kin, ji dəji-de, ə j-adi-de ta kəji me tə Bəbe Jəju Kirisi ti kadi tı rəde, rai kilə

təki dije isi rai, kadi ingəi ne kuso me ti, usoi.

¹³ Ningə ki əji dəsi, ngakom je, kadi əi al ta ra maji ti.

¹⁴ Re dəw madi mbati təl rone go ndu je ti ki j-adi səsi me makitibi ti kin 6a, maji kadi oi dəwe kin maji, ə kadi dəw madi tɛɛ kade ti al, adi rəe səl-e.

¹⁵ NGa ningə, kadi oi-e tənje bə ləsi al, nə kadi indəji-e tə ngokəsi.

Ta je ki dəbəy ti

¹⁶ M-dəji kadi Babe ki nje lapıya, e wa adi səsi lapıya ki dəkagilo je pəti, ki go rəbi je ki dangi dangi. Ningə kadi Babe e naa ti səsi pəti.

¹⁷ Ta kuwə ji-naa kin, e mi Pol ə wa ə m-dangi ki jim. E be ə m-isi m-ində-n jim gin makitibi je ti ləm pəti; e ne ndangi ləm mi wa.

¹⁸ Kadi me-maji lə Babe Jəju Kirisi e naa ti səsi pəti. Amen!

Makitibi ki dɔsay ki Pol ndangi adi Timote

*Ta ki dɔ makitibi ti ki dɔsay
ki Pol ndangi adi Timote*

Makitibi kin e makitibi ki dɔsay ki Pol ndangi adi Timote, loki Timote e-n dɔ njé kaw-naa je ti ki Epəji. A ndangi makitibi kin go dangay ti ki dɔsay ki ra me 6e ti ki Rom. Timote e ngon ki kɔe e Jipi ə bawe e Girəki tɔ. Kɔ Timote təl nje kun go Kirisi, adi Timote ka təl nje kun go Kirisi tɔ. NGa ningə, e kaw mba ti lə Pol ki kɔ joo ki aw mba kilə mbɛ Poy Ta ki Maji lə Kirisi kin ə ingəi-naa ki Timote dɔsay me 6e ti ki Lisitir, dɔnangi Aji ti ki du (6one kin 6ari-e Turki) (Knjk 16.1-3). Go kingə-naa ti ləde wa ki ingəi-naa kin 6a, Timote təl ki kare dan madi-kilə Pol je ti ki njé njiyə sie. Lo je ngay ki Pol aw ti, Timote e sie naa ti naa ti. Ki madi je, Pol iyə ngɔdi ki oji dɔ njé kaw-naa je ki lo je ti ki dangi dangi jie ti. E be ə, tɔe re-n nja ngay me makitibi ti lə NJé kaw kilə je (17.14-15; 18.5; 19.22) ə se me makitibi je ti ki Pol ndangi (1Kor 4.17; 16.10-11; Plp 2.19-24; 1Təsa 3.2-6). Makitibi je ki joo ki Pol ndangi adi Timote tɔ, e ki ndangi adi Titi tɔ kin, 6ari-de «makitibi lə 6əə kilə je», mbata əi makitibi je ki oji rəbi ra kilə 6əə lə Luwə, ə se rəbi kər nɔ njé kaw-naa je maji ngay.

Makitibi ki dɔsay kin əl ta dɔ ne je ti mitə:

Nɛ ki dɔsay, me makitibi ti kin, Pol ndər mbi njé kaw-naa je dɔ ne ndo ti ki ngom nim, dɔ pole ne ndo lə Jipi je ki yə njé gər Luwə al, naa ti ki ne ndo lə Kirisi.

Nɛ ki kɔ joo, makitibi kin toji rəbi ra kaw-naa nim, kində kəm go njé kaw-naa je ti kadi njiyəi maji nim, njiyə lə njé kər nɔ njé kaw-naa je nim tɔ.

Ta təl ta ti, Pol adi ta kɔji Timote oji dɔ kilə 6əə ki Luwə ilə jie ti, taa ade gosi ki kadi gər-n lo kində kəmne go 6uti je ti ki dangi dangi ki toi dan njé kaw-naa je ti. Nɛ ki bo ngay, sɔbi kadi Timote e 6əə kilə ki maji lə Jəju Kirisi (4.6).

Makitibi ki Pol ndangi adi Timote kin, dəji njé kaw-naa je ki njé kər nɔde je kadi rɔi rɔ ki rɔjeti ki ngire e dɔ kilə toji ti, ki kɔsi məkəsi nangi nɔ Jəju Kirisi ti ki e nje taa dɔje ji majal ti (2.3-6).

Kuwə ji-naa

¹ Mi Pol ki nje kaw kilə lə Jəju Kirisi ki go ndigi ti lə Luwə ki NJe kaji-je, taa ki go ndigi ti lə Jəju Kirisi ki e ne kində me dɔ ti ləje.

² Ə m-ndangi makitibi kin m-ilə-n m-adi j̄ Timote* ki j̄ ngonm ki rɔjeti. j̄ ngonm ki rɔjeti ki go rəbi kadi-me ki adi mei Jəju Kirisi. M-uwə

* 1:2 Knjk 16.1

ji, ningə kadi me-maji ki koo kəm-to-ndoo ki kisi-maje læ Bawje Luwə əi ki Bəbe læje Jəju Kirisi e səi naa ti.

Ta dɔ ne ndo ti ki ngom

³Təki ndo ki m-əli, loki m-un ta rəbi ki dɔnangi Masəduwan ti[☆], isi ɓe bo Epəji ti nɔɔ[☆]. Isi ti nɔɔ mba kadi indɔr mbi dije madi ki njé ndo ne je ki ngom, kadi tai kəə ta ti.

⁴Kadi ko dije ka kin tai kəə ta su je ti ki kidə ki kər gin noji[☆] ki gine gangi al, tadɔ lo tɔl ta ne je kin pəti e gaki-naa par. A ra səje maji dɔ kilə ti ki Luwə ilə jije ti, ki go rəbi kadi-me kin al.

⁵NDɔr mbi kin a re ki ndigi-naa ki ngame ti ki ay njay njay, ki me ki maji ki uwə dəw ki ta al, ki kadi-me ki rɔjeti tɔ.

⁶Dije madi mbati go rəbi ta kɔji ki maji kin ə təli nayi-naa ta ta ki maji ti ki ndae goto.

⁷Rai rɔde njé ndo dije ndu-kun ti læ Luwə, nə təki rɔjeti, əi je wa ka gəri me ta ki isi əli al nim, taa gəri gin ne ndo ki isi ndoi ki tɔgide kin al nim tɔ.

⁸Ji gər kadi ndu-kun læ Luwə e ndu-kun ki maji loki dəw gər lo ra-n kilə ki go rəbe ti.

⁹Maji kadi ji gəri ta kin maji: E dije ki njé ra ne ki dana ə ndu-kun re mbata læde al, nə re mbata læ njé kadi dije kɔ, ki njé tɔ rɔ je, ki njé mbati Luwə, ki njé ra majal je, ki dije ki njé ra ne ki nəl Luwə al, ki njé ki ooi tɔ Luwə tə ne ki ay njay al, ki njé tɔl bawde je ki kɔde je. Re mba njé tɔl dije,

¹⁰njé ra kaya je, ki dingəm je ki njé sangi-naa, ki njé gati ki dije ɓəə ti, ki njé ngom je, ki dije ki njé təti ta je. Re ki mbata læ dije pəti ki njé ra ne ki əsi ta ne ndo ki rɔjeti læ Luwə.

¹¹Ne ndo kin e ki go poy ta ti ki maji ki Luwə ilə jim ti. E Poy Ta ki Maji ki tɔji tɔba læ Luwə ki nje maji.

Me-maji læ Luwə mbata læ Pol

¹²M-ra oyo Bəbe Jəju Kirisi ki adi-m tɔgi kadi m-ra-n kilə lie. M-ra-e oyo mbata koo ki oo adi masi naki ə ilə kilə kin jim ti.

¹³Mi ki kəte mi nje kəl ta ki mal dɔ tɔ Luwə ti, mi nje kadi kɔ dije lie, ki nje taje. Nə Luwə, oo kəm-to-ndoo læm, tadɔ m-ra ne je kin pəti ki go gər-e ti al. M-ra-de tadɔ m-adi mem al[☆].

¹⁴Bəbe læje, ki go me-maji ti lie ki tɔ mbar mbar ki mbata læm adi-m kadi-me ki ndigi-naa ki go rəbi kində rɔ naa ti ki Jəju Kirisi.

¹⁵Ta kin e ta ki rɔjeti ki maji kadi dije pəti taai ki me ki kare ba. Jəju Kirisi re dɔnangi ti mba kaji njé ra majal je. NJé ra majal je kin, mi majal læm itə-de pəti.

¹⁶Nə Luwə oo kəm-to-ndoo læm. Ra be kadi Jəju Kirisi tɔji kisi dɔ ti lie səm, mi ki majal læm itə dije pəti. MBata kadi e ne ndaji læ dije ki a adi-e mede kadi ingəi kaji ki to biti ki nɔ ti.

¹⁷Kadi tɔji ki tɔba e

☆ 1:3 2Kor 1.16

☆ 1:3 2Kor 1.8

☆ 1:4 Kilə ngirə ne je 4-5; 9-11

☆ 1:13 Knjk

Lə NGar ki nje kisi ki dəkagilo
ki dəkagilo,
Lə Luwə ki nje koy al,
Lə Luwə ki dum koo ki kəm,
Lə Luwə ki e karne ba e Luwə.
Amen.*

Pol ilə dingəm me Timote ti

¹⁸ Ngonm Timote, ta kōji ki m-adi ə to kin: Ki go ta je ti ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti əli dāi ti kəte, m-ndigi kadi uwə ta je kin səm, irō-n rō ki maji.

¹⁹ Irō rō ki maji, ki kadi-me ki maji ki uwə dəw ki ta al. Dije madi mbati kadi mede uwə-de ki ta, adi kadi-me ləde tuji.

²⁰ Dan dije ti kin, Iməne əi ki Aləgijandır əi ti noo. M-ilə Iməne* əi ki Aləgijandır* ji Satə ti, kadi ndoi kəl ta ki mal dō Luwə ti al ngata.

2

Nə ndo ki dō kəl ta ti ki Luwə

¹ Kəte nō nē je ti pəti, m-ndəji kadi dije kōyi nē Luwə, kadi əli sie ta, kadi nōi dəe ti, kadi rai-e oyo ki mbata lə dije pəti.

² Maji kadi əli ta ki Luwə ki mbata lə ngar je, ki njé kōbe je pəti, kadi j-isi maji jəke me be ti, me bəl Luwə ti, ki buki-naa ti.

³ E kin ə e nē ki maji ki nəl Luwə ləje ki Nje kaji-je.

⁴ Tadō Luwə ləje ge kadi dije pəti ingəi kaji ə tēēi me gər ta ti ki rōjeti.

⁵ Təki rōjeti Luwə e kare ba, taa Nje ka mbō dije ti ki Luwə

e kare ba tō. E dəw ki bari-e Jəju Kirisi.

⁶ E ki re adi rəne koy ti mba kadi gangi-n dō dije pəti. E kin ə e naji ki ma ki Jəju ma dō gangi lo ti ki Luwə əji.

⁷ E ki mbata kin ə, Luwə ində-m nje kilə mbē ki nje kaw kilə. Ta ki m-əl kin e ta ki rōjeti bi e ta ngom al. Luwə ində-m mba kadi mi nje ndo ta ki əji dō kadi-me ki ta ki rōjeti gin dije ki dangi dangi ki əi *Jipi je al.

Ta ki əji dō dingəm je ki dəne je me kəy kaw-naa ti

⁸ E be ə, m-ndigi kadi dingəm je əli ta ki Luwə ki lo je pəti ki ji ki kōy taa* ki me ki ay njay, ki kanji ra wongi ki kanji gaki.

⁹ Be tō ə, maji kadi dəne je ka kibi kōde e ki go rəbi ti ki dana, kadi tuji me dəw al, ki ki ndōji ta al. Nīngə kadi dō ki ra ki ndōji ta, or ki gate e ngay, mədi ki gate e ngay, ki kibi ki gate e ngay, e nē su rō ləde al.

¹⁰ Nə kadi sui rōde ki kilə ra je ki maji ki tōji kadi əi dəne je ki njé ra kilə bəə lə Luwə yo taa.

¹¹ Dəkagilo nē ndo ti lə Luwə, maji kadi dəne isi jəke oo dō nē ndo ki kanji kəl ta, ki kilə dō gin tōgi ti.

¹² Bəi taa, madi ta rəbi dəne kadi ndo nē dingəm al nim, kadi aw ki tōgi dəe al nim, nə kadi isi jəke ki kanji kəl ta.

¹³ MBata Adam ə Luwə ra-e kəte bəy taa ra Ebi.

* **1:17** Amen e ta Ebirə ki kər me nə e rōjeti, kadi e be! * **1:20** 2Tim 2.17 * **1:20** 2Tim 4.14 * **2:8** Tēēi ki taga 9.29; 1 NGar je 8.22 * **2:14** Kilə ngirə nē je 2.7-22; 3.1-6

14 E Adam ə su əde al, nə e dəne ə su əde adi al do ndu Luwə^ə.

15 Be ka, dəne a aji ki go rəbi lə ngon ki koji, tək i re uwə təgine ba me kadi-me ti, me ndigi-naa ti, ki me kay njay ti, ki hal ki ndəji ta al.

3

Njé kər nọ njé kaw-naa je

1 Ta ki m-aw tə m-əl kam e ta ki rəjeti: Re dəw madi sangi kadi n-ər nọ njé kaw-naa je ningə, e kilə ki maji ə ndigi ra.

2 Ningə səbi kadi dəw ki nje kər nọ njé kaw-naa je e dəw ki ta goto dœ ti, e ngaw dəne ki kare ba, e dəw ki nje kuwə rəne gin təgine ti, e dəw ki nje gosi ta, e nje ra ne ki go rəbe ti, e dəw ki nje ra mba, ta səbi kadi e dəw ki asi ndo ne dije tə.

3 Səbi kadi e gə kasi al nim, e dəw ki nje tə rə al nim, nə e dəw ki səl ləm ləm, dəw ki nje ge kəl al. Taa kadi e nje ra ta la al tə.

4 Səbi kadi e dəw ki asi kində kəmne go me kəy ti ləne, ningə kadi ra adi nganne je əi njé təl rəde go ta ti ki njé buki-naa ti.

5 Tadə re dəw asi kində kəmne go me kəy ti ləne al ə, ra ban ə a ində kəmne maji go njé kaw-naa je ti ə?

6 Səbi kadi e nje kadi-me ki sigi al, nə tə koji rə aw sie adi osi me ta ki gangi ti tək i su osi-me ti be.

7 Səbi kadi dije ki njé kadi-me je al ka, əli ta ki maji dœ ti, mba kadi təl ne kidi al, ta kadi osi me gum ti lə su al tə.

Diyakir je

8 *Diyakir je ka, səbi kadi əi dije ki njé ra ne ki rəjeti, səbi kadi əi dije ki njé kəl ta mindide joo al. A əi gə kasi je al, taa a əi njé ra ta ne kingə ki go rəbe ti al, al tə.

9 Səbi kadi ngəmi ta lə Luwə ki tēē ki dœ me kadi-me ti kin ki ngəme ki ay njay kanji kuwə-de ki ta.

10 Kəte nọ kilə ti, səbi kadi nai-de oi taa. Go na koo ti, re ne ki ilə bəngirə node ti goto ningə, asi kadi rai kilə diyakir kare.

11 Dəne je ki njé ra kilə diyakir ka, səbi kadi əi njé ra ne ki rəjeti tə. Səbi kadi əi njé kəl dije ta ndilde ti al, taa kadi əi dije ki asi kuwəi rəde gin təgide ti tə. A əi dije ki dana me kilə ra je ti pəti.

12 Səbi kadi diyakir je əi njé dəne ki kare, kadi əi dije ki indəi kəmde go ngande je ti, ki go me kəy ti ləde maji.

13 MBata njé ki rai kilə diyakir maji, ingəi kəsi-gon, taa asi kadi əli ta ki təgide də kadi ti ki, adi mede Jəju Kirisi tə.

Ne ki Luwə tēē ki dœ

14 M-ində mem də ti kadi me ndə je ti ki ngay al, m-a m-aw m-ingə-i. Nə m-ndangi makitibi kin m-ilə-n m-adi,

15 mba kadi re njam nay bəy ka, igər-n rəbi ra kilə ləi me kəy ti lə Luwə. Adi əi njé kaw-naa je lə Luwə ki nje kisi kəm ba. Tək i kagi ngadan kəy əi ki ngirə kəy əi təgi kəy, be tə ə, njé kaw-naa je əi təgi ne ndo ki rəjeti lə Luwə.

16 Ne ki Luwə tēē ki dœ e ne ki bo ngay ki dum maji,

Adi e Jəju Kirisi ki j-ade meje.
 Ɔji rone tə dəw ki go daro ti,
 Ningə, NDil Luwə ɓar-e dəw ki
 dana,
 Malayka je ooi-e,
 Dije lai mbe ki ɔji dɔe dan gin
 dije ti ki dangi dangi,
 Dije adi-e mede ki lo je pəti
 dɔnangi ti.
 Luwə un-e aw sie dora ti me
 kosi-gon ti.

4

Ta do nje ndo ne je ti ki ngom

¹ NDil Luwə əl ta ay njay təkɪ dɔkagilo ki dɔbɔy ti, dije madi a iyəi go kadi-me lade ko, kadi oi ta lə ndil je ki ngom. Taa a taai ngirə ne ndo ki j rɔ ndil je ti ki majal tɔ.

² NJé ndo ne je ki ngom ki njé kadi kəm dije ki ta ki nda tade ne, ki mede uwə-de ki ta dɔ majal ti al, a ədi-de kadi ɓuki-de wale. NJé ndo ne ki ngom ka kin əi dije ki mər ta lade e ki tuji.

³ Ko dije ka kin ɔgi kadi dije taai-naa, ta ɔgi kadi dije usoi ne je madi. Nə Luwə ində ne kuso je pəti mba kadi dije ki adi-e mede ki gəri ta ki rojeti, usoi ne je kin ki oyo ki ra.

⁴ Ki rojeti, ne je pəti ki Luwə rade əi ne je ki maji. Ne ki kadi dəw mbati goto. Ke ə kadi kuso-e e ki oyo ki ra Luwə.

⁵ Tado ta lə Luwə, ki kəl ta ki Luwə təli ne je kin pəti ki kay njay ti.

⁶ Loki re ɔr gin ne je kin ki taga adi ngakɔi je ooi ningə, a j nje ra kilə ɓəə ki maji lə Jəju Kirisi. A ɔji kadi j dəw ki ul rɔi

ki ta je ki go ndil ti, ki ne ndo ki rojeti ki ingə.

Pol ilə dingəm me Timote ti

⁷ Maji kadi ɔsi su je ki kidə ki kəme goto ngərangi. Əi su je ki ɔsi ta ta lə Luwə. Ində dɔ rɔi ti kadi isi me ɓəl Luwə ti.

⁸ Kində dɔ rɔ ti mbata kingə ne me ti, tə ngodi ki kay je be kin maje e noo, nə ke ə, e ngay al. Ne ra ki go ndu Luwə ti a ra maji ki dəw me ne je ti pəti. Tado a adi-je kaji ki dɔnangi ti ne ki e ki dora ti.

⁹ Ta kin e ta ki rojeti ki maji kadi dije pəti taai ki me ki kare.

¹⁰ Rɔje ki j-isi j-adi ko, ki rɔ ki j-isi ji rɔi, e ki mbata meje ki j-ində dɔ Luwə ti ki nje kisi kəm ba. E ə e nje kaji dije pəti ki dɔnangi ti ne, ki bo tɔi, e njé ki adi mede Jəju Kirisi.

¹¹ E kin ə e ne ki kadi indəji dije ə indo-de tɔ.

Ne ndaji mbata njé kadi-me je

¹² Adi dəw madi kidi mba ke ki j basa al. Nə kadi j ne ndaji mbata njé kadi-me je, me ta kəli ti, me pa njiyəi ti, me ndigi-naa ti, me kadi-me ti, ki me kay njay ti.

¹³ Kəte no kadi m-re m-ingə-i ti, m-ndəji kadi ində rɔi ta tidə makitibi ti lə Luwə no kosi je ti, ki ta kɔji ta ti, ki ta ndo dije ndu Luwə ti.

¹⁴ Oti kadi ikidi kadi-kare ki Luwə adi ki go me-maji ti lie kin. Adi ki go rəbi lə njé kəl ta je ki tae ti, ki əli ta dɔi ti, ki go rəbi lə ngatɔgi je ki njé kor no njé kaw-naa je, ki indəi jide dɔi ti.

15 Maji kadi ində rəi ta kilə ti kin ira ki me ki kare ba. Ira be kadi dije ooi kaw ki kəte ləi taga ta kəmde ti.

16 M-ndəji kadi kəmi ədi də rəi ti i wa, taa də nē ndo ti ləi nim tə. Uwə təgi ba me ti. Re ira be ningə, a aji rəi i wa taa a aji dije ki njé koo də nē ndo ləi nim tə.

5

Kal Timote ki rə njé kaw-naa je ti

1 Oti kadi indangi dəw ki təgi ki təgi ngay, nə kadi əl-e ta ki ndui ki səl tə bawi ə isi əl sie ta be. Ningə ngan basa je ka, səbi kadi ira-de tə ngakəi je ki me darə ti be tə.

2 Ira ki dəne je ki təgi tə kəi je taa ngan mandi je tə konani je be tə. Ira nē je kin pəti ki mər ta ki ay njay nōde ti.

Njé ngaw koy je

3 Maji kadi ində kəmi maji go njé ngaw koy je ti ki rəjeti, ki dəw ki nje ra səde goto.

4 Re nje ngaw koy aw ki ngane je ə se ngan kane je nōō ningə, səbi kadi, ngane je ə se ngan kae je ndoi nē ra ki go rəbi ti lə Luwə də nojide je ti. Səbide kadi ooi go njé koji-de je təkəi njé koji-de je ooi gode kəte kin be tə. Tadə nē ra ki be kin ə nəl Luwə.

5 Nje ngaw koy ki rəjeti, e e ki dəw ki nje ra sie goto, ki isi ki karne ba, ində mene də Luwə ti par. Dəkagilo je pəti, kondə ki kada, isi əl ta ki Luwə, dəje kadi ra səne.

6 Nə nje ngaw koy ki isi ta koo maji rəne ti me kaya ti ki

ra, re a-n ki dəne ta nōō ka, e dəw ki koy me ndil ti.

7 Indo-de nē je kin be, mba kadi isi ki dəde taa ki ta dəde ti al.

8 Re dəw madi oo go nojine je al, ki bo təy, oo go dije ki me kəy ti ləne al, e dəw ki ilə kadi-me ləne kə. Dəw ki gər Luwə al ka e soti ite bəy.

9 Onoi ndangi tə nje ngaw koy ki bəle asi kuti mehə al nim, taa ki taa ngaw kare ba al nim, mbə njé je ti ki njé kaw-naa je isi ooi gode.

10 Maji kadi dije gəri-e oji go kilə rae ki maji. Maji kadi e dəw ki kəte e nje koti ngan je nim, nje ra mba je nim, nje togəi nja dije ki kay njay lə Luwə nim^{*}, e nje ra ki dije ki nē ki to tē dəde ti nim. Taa e nje ra kilə je ki maji ki go rəbi je ki dangi dangi nim tə.

11 Onoi kadi indangi tə njé ngaw koy je ki rəde to mbəl bəy me makitibi ti. Indangi təde al tadə loki bə taa dingəm ra-de ningə, a iyəi kadi rə ləde mba kun go Kirisi kə, ə a taai ngaw.

12 Ra-e ki be kin a re ki ta ki gangi dəde ti, tadə naji ta kadi-me ləde ki kəte kə.

13 Nē ki rangi bəy a təli njé dabi je. Ningə kilə rade ki bo ngay e kilə lo mbə ki ta kəy lə dije par. Əi njé dabi je par al, nə indəi ta bə go dabi ti, taa əi njé kində gəngi də ta ti lə dije tə. Nē ki lagide al ka, iləi tade me ti. Ningə ta kəldə ka to biriri tə.

14 E mbata kilə ra je ki be kin ə, səbi kadi njé ngaw koy je ki rəde to mbəl bəy taai dingəm

* 5:10 Lk 7.44

ki rangi. Kadi oji ngan je ə indəi kəmdə go me kəy ti ləde to mba kadi nje bə ingə rəbi əl- n ta ki mal dɔje ti al.

15 M-əl ta kin be mbata njé ngaw koy je ngay ki rəde to mbəl bəy iləi kadi-me ləde kə ə uni go *Satə.

16 Re nje kadi-me ki dəne madi aw ki njé ngaw koy je me kəy ti ləne noo ningə, səbi kadi e wa ngəm-də. Loki ra be ningə e ne koti ki əy ə un də njé kaw-naa je ti, kadi njé kaw-naa je rai ki njé ngaw koy je ki rəjeti ki dəw ki nje ra səde goto.

Njé kər nɔ njé kaw-naa je

17 Maji kadi ngatɔgi je ki njé ra kilə maji dan njé kaw-naa je ti, ingəi kəsi-gon ki ne kigə go ji ki asi ta kilə ləde gidi joo. Ki bo təy, e njé je ki isi adi rəde kə mba kəji ta, ki ndo dije ta lə Luwə.

18 Tadə ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: «Dəw a də ndugidu ta mangi ti al, dəkagilo ti ki a njiyə də ko ti mba kadi kande tɛɛ.» Taa makitibi lə Luwə əl bəy tə ə nə: «Maji kadi dəw ki nje ra kilə ingə ne kigə go ji ki asi ta kilə ki ra*.»

19 Re dəw madi əl ta ki majal də ngatɔgi ti, ə dije joo ə se mitə mai naje al ningə, oti kadi indigi sie də ti.

20 Njé je ki rai majal, səbi kadi indangi-de ta kəm kosi je ti mba kadi ndəge je bəli.

21 M-ndəji ta kəm Luwə ti ki ta kəm Jəju Kirisi ti, taa ta kəm

malayka je ti ki Luwə mbəti-de, kadi itəl rəi go ta je ti ki m-əli. Itəl rəi go ti ki kanji kun ki madi je ə kiyə njé ki nungi, ki kanji kər kəm dije dana.

22 Ne ki səbi kadi igər ə to kin: Oti kadi ində ji də dəw ti kalangi ba mba kadi təl nje ra kilə dan njé kaw-naa je ti. Maji kadi ində rəi-naa ti ki dəw də majal ti lie al. Ningə, j wa ay rəi njay də majal ti.

23 NGa ningə, maji kadi ay man ki ndul wa kare ba par al, nə kadi ay kasi kandi nju ndəy ndəy mba kadi ra maji ki mɔy ki mei ti ki ra adi rəi ta kati al ki dəkagilo je pəti kin.

24 Dije madi je gin majal ləde to taga kəte bəy taa kadi ta ki gangi re dəde ti. Nə njé ki nungi, majal ləde to lo bəyɔ ti biti kadi ta ki gangi taa a ər ginde ndə ki gogi ti.

25 Kilə ra je ki maji ka to be tə. Yə njé ki madi to taga pay pay. Ningə njé ki nungi, re yəde to taga pay pay al ka, a toi lo bəyɔ ti ratata al.

6

Ta də bəə je ti

1 Dije pəti ki adi mede ki əi bəə je, səbi kadi iləi dəde gin tɔgi ti lə bade je. Fləi dəde gin tɔgi ti lə bade je mba kadi dəw əl ta ki mal də tə Luwə ti al, taa də ne ndo ti ki ji ndo səsi kin al tə.

2 E go ti al kadi bəə je ki bade je adi mede Luwə, uni girə də ke ngakonaa me ta ti lə Luwə ə mbati kadi iləi dəde gin tɔgi ti lə bade je. Kede ngakonaa me

* 5:18 Dətərənəm 25.4; 1Kər 9.9; Mt 10.10; Lk 10.7

ta ti lə Luwə ka kin ə sɔbi kadi rai kilə adi-de ki kəte nɔɔ ɔəy, tadɔ e ngakode je ki njé kadi-me je ə isi rai kilə adi-de.

NJé nɛ ndo je ki ngom ki ra ta nɛ kingə

³ Ta ki m-aw tə m-əli kam, e ta ki sɔbi kadi indo dije ə indəji-de kadi rai kile. Re dəw madi ndo dije nɛ ki rangi, ə iyə go rəbi ta ki rɔjeti lə Bəbe ləje Jəju Kirisi, ki go rəbi nɛ ndo ki go kadi-me ti ləje kin ningə,

⁴ e dəw ki kun dɔ ta təl-e, taa e dəw ki isi day tɔ. Nɛ ki gər e ta ki naji ki to rəe ti tə moy. E nje sangi ta me ta ki naji ti dɔ ta je ki ndade goto. Ningə lo kin ə, jangi je, ki gaki-naa je, ki taji-naa je, ki ta ki tətɔ dɔ-naa ti je tɛɛi ti.

⁵ Ta ki naji ki gine gangi al, mbɔ dije ti ki ku dɔde goto, ki ngon gir ta ki ndəy ki ɔji dɔ ta ki rɔjeti goto dɔde ti, tɛɛ lo kin ti nɔɔ. Ningə məri kadi, kadi-me Luwə e rəbi kingə nɛ.

⁶ Təki rɔjeti, kadi-me Luwə e nɛ kingə ki bo ngay, re dəw ra rɔnəl dɔ nɛ ti ki to me jie ti.

⁷ Təki ji re-n me duniya ti ki jije kare, be tɔ ə j-a ji təl-n ki jije kare.

⁸ E be ə, re j-ingəi nɛ kusoje ki kibi rɔje ningə, kadi ji ra rɔnəl dɔ ti.

⁹ Dije ki sangi kadi n-təli njé nɛ kingə ki ngay ki rəbi je ki dangi dangi, osi me gum nɛ na ti. Osi me gum ti ki go rəbi ra ta nɛ ki to mbə, ki ki majal, ki aw ki dije me nɛ ti ki majal, ki me tuiji ti.

¹⁰ Tadɔ ra ta la e ngirə majal je pəti. NJé ki madi uni rɔde ba pəti indəi ta sangi la ti, adi ndəmi say go rəbi kadi-me ti. Ningə əi je wa adi kɔ ndilde.

Rɔ rɔ ki maji

¹¹ Nə j̄ ki j̄ dəw lə Luwə, ay gədi nɛ je ti kin ki rangi, sɔbi kadi isa rəbi nɛ ra ki dana, ki ɔəl Luwə, ki kadi-me, ki ndigi-naa, ki kore me, ki səl ləm.

¹² Irɔ rɔ ki maji ki ɔji dɔ kadi-me, uwə kaji ki to ratata kin səm, tadɔ Luwə ɔari mba kadi igər ta kaji kin, dəkagilo ti ki un ndui taa ima-n naji ki maji dɔ ti nɔ kosi dije ti.

¹³ M-ndəji ta kəm Luwə ti ki nje kində nɛ je pəti, taa ki nɔ Jəju Kirisi ki un ndune ki taa man naji ki rɔjeti nɔ Pɔsi *Pilatɔ ti*,

¹⁴ kadi ingəm go ndu-kun ki ingə kin maji, me kay njay ti ki kanji ta madi dɔi ti bitɔ kadi Bəbe Jəju Kirisi təl re-n.

¹⁵ Bəbe Jəju Kirisi a re dəkagilo ti ki Luwə ɔji, Luwə ki nje maji-kur, ki e ki karne ba e ɔa rɔne, E NGar lə ngar je ki Bəbe lə ɔabe je,

¹⁶ E ki karne ba e nje koy al, Isi me kunjɔ ti ki dəw asi kadi tɛɛ kadi ti al.

Dəw kare ki dɔnangɔ ti ne ki oo-e ki kəmne goto.

Dəw ki asi koo-e goto.

Tɔba ki tɔgi ki to bitɔ ki nɔ ti e yəe! Amen!

Ta ki ɔji dɔ njé nɛ kingə je

¹⁷ Əl njé nɛ kingə je ki dɔnangɔ ti ne kadi indəi gude al. Əl-de kadi uwəi kul nɛ

kingə je ki a tuji kin al, nə kadi uwəi kul Luwə ki nje kadi-je ne je pəti ki to mbar mbar, jie ɔy al, mba kadi j-isi-n me rənəl ti.

¹⁸ Əl-de kadi rai maji, kadi ne kingəde e kilə ra ki maji. Ningə kadi əi dije ki jide ɔy al, kadi kəki ne kingə je ləde ki dije ki rangi.

¹⁹ Re rai be ningə, isi kawı ne maji je ləde indəi lo ngəm ne ti ki maji ki ngə mba ndə ki lo ti ti, kadi ingəi kaji ki rəjeti.

Ta ki dəbəy ti ki kuwə ji-naa

²⁰ I Timote, səbi kadi uwə go ndu Luwə kin səm. Ɔsi rəi kə kadi ta je ti ki kəl ki ndae goto, ki ɔsi ta ta lə Luwə, ɔsi rəi kə kadi ta je ki naji ti ki go ne gər ti ki ngom ki dənangi ti ne.

²¹ Dije madi uwəi kul ne gər kin, adi ndəmi go rəbi kadi-me ləde.

Kadi me-maji lə Luwə e naa ti səsi. Amen!

Makitibi ki koo joo ki Pol ndangi adi Timote

*Ta ki do makitibi ti ki koo joo
ki Pol ndangi adi Timote*

Makitibi ki koo joo ki Pol ndangi adi Timote kin, ndange Rom ti, loki to-n ta koo ti me kay dangay ti (1.17; 2.9). E dokagilo ki madi-kilə je la Pol tusi-e iyəi-e (4.10, 16). Pol e ta tol ta kilə ti ləne (4.6), ə ndangi makitibi adi madi-kiləne ki ngay Timote, ade-n ngan ndu je ki dɔbəy ti (1.2). Makitibi ki koo joo ki Pol ndangi adi Timote kin a e dɔbəy makitibi la Pol ki ndangi.

Kilə ngirə ta ti, nje kaw kilə Pol, ra oyo Luwə mbata kadi-me ki ndigi-naa ki to me Timote ti. NGa ningə, oji-n do koo ki a ingə bəə kilə je la Luwə lo ti ti, ki rə ki a ingə-de me kilə kilə mbə Poy Ta ki Maji ti la Kirisi, Pol ilə dɔngəm me Timote ti kadi uwə tɔgine ba, rə tə asigar la Jəju Kirisi ki a do njane ti (1.3-2.13). Dəje kadi əsi rəne ngərangi kadi dije ti ki njé ge ta ki maji ki ndae goto, ki njé tidə ta je ki galala ki əsi ta Poy Ta ki Maji. Pol ndəji Timote kadi oo do njane n-e Pol, ningə kadi ində kəme go ne ndo ti ki rəjeti ki n-ade (2.14-4.5). Ta tol ta ta ti, Pol əl ta ki do rəne ti oji-n do dokagilo ki ngə ki e me ti, ningə iyə ta ra oyo Bəbe Luwə ki isi ində

kəme gone ti me koo je ti kin, al (4.6-22).

Nje kaw kilə Pol rə rə ki maji mba ta la Luwə, biti tol tae (4.7). NGa ningə, sɔbi kadi njé kadi mede Kirisi, rəi ko rə la Pol kin, ki kanji bəl. Kadi rəi ki kadi-me, ki kore me, ki ndigi-naa, taa ki kuwə tɔgi ba to.

Kuwəji-naa

¹ Mi Pol ki nje kaw kilə la Jəju Kirisi ki go ndigi ti la Luwə. Kilə ram e mba kadi m-ilə mbə ta kaji ki Luwə un ndune adi do ti ki takul kində rə naa ti ki Jəju Kirisi.

² M-ilə ki makitibi kin madi j Timote^{*} ki j ngon ndigi ləm. M-uwə jii ə m-dəji kadi me-maji ki koo kəm-to-ndoo ki kisi-maje la Luwə ki Bawje əi ki Bəbe ləje Jəju Kirisi e səi naa ti.

Pol ra oyo Luwə

³ M-ra oyo Luwə ki m-isi m-ra kilə made ki ngəme ki ay njay təkə kam je^{*} rai kəte be to. Kondə ki kada loki m-isi m-əl ta ki Luwə ningə, mem ole do ti.

⁴ Lokə mem ole do no ti ləi^{*}, 60 koo-i ra-m ngay mba kadi rənəl ləm rosi.

⁵ Mem ole do kadi-me ti ləi ki rəjeti. Kadi-me kin j rə kai Loyisi ti ki bəlme bəy taa to rə koi Enisi ti to. M-badi al kadi kadi-me kin e ngəmei ti to.

*Pol dəji Timote kadi ingə koo
səne mbata Poy Ta ki Maji*

⁶ MBata kin ə, m-ole mei do ta ti kin kadi ində kəmi maji go kadi-kare ti la Luwə ki ingə ki

go me-maji ti lie, loki m-ində jim dəi ti.

⁷ Təki rəjeti, NDil ki kay njay ki Luwə adi-je, e NDil bəl al, nə e NDil ki rosi ki təgi ki ndigi-naa. Taa e NDil kində də rə ti tə.

⁸ Adi rəi səlī mba ma naji də Bəbe ti ləje al. Taa adi rəi səlī dəm ti, mi ki mi kəy dangay ti mbata lie kin al tə. Nə kadi ingə kə səm mbata Poy Ta ki Maji ki go təgi ti ki Luwə adi.

⁹ Luwə ki aji-je ə bəar-je, mba kadi kisi ki də taa ləje e kisi ki də taa ki ay njay. Ra nə kin be mba kilə raje je al, nə e ki go ndigi ti ki go ki me-maji ti lie. Me-maji kin Luwə adi-je me Jəju Kirisi ti kəte bəy taa kadi ində duniya.

¹⁰ Me-maji ka kin j-oi ki kəmje ngəsine ki takul re lə NJe kaji-je Jəju Kirisi. E ə təl koy nə ki kare ti. Ningə ki takul Poy Ta ki Maji, ra adi ji gəri kaji ki kisi kəm ba ay njay njay tə.

¹¹ E ki mbata Poy Ta ki Maji kin ə Luwə ində-m tə nje kilə mbə nim, nje kaw kilə nim, taa ki nje ndo nə dije nim tə.

¹² E kin ə, e gin kingə kə ləm ki ngəsine kin. Nə rəm səl-m də ti al. Təki rəjeti, m-gər Luwə ki m-ində mem dəe ti kin bəti. M-gər maji kadi təgi Luwə asi naki kadi ində kəmne go nə ti ki adi-m biti dəbəy ndə ti.

¹³ Nə ndo ki ingə rəm ti, un tə nə ndaji me kadi-me ti ki me ndigi-naa ti ki Jəju Kirisi adi-je me kində rə naa ti sie.

¹⁴ Ingəm go nə ndo ki adi-ni ki takul NDil Luwə ki isi meje ti kin maji.

Kuwə rə ba lə Onəsipər

¹⁵ Igər kadi njé ki dənangi Aji ti mbati mi. Pijəl əi ki Ermojan əi mbode ti tə.

¹⁶ Ki əji də Onəsipər, kadi ra maji lə Bəbe e də me kəy ti lie. Təki rəjeti, ilə dingəm mem ti taa taa. Taa rəe səl-e dəm ti me keem kəy dangay ti kin al tə.

¹⁷ Dəkagilo ki tēē Rom ti taa ə, sangi-m ki rə ki tji kati kadi ingə-m.

¹⁸ M-kəy Bəbe Jəju kadi adi Bəbe Luwə oo kəm-to-ndoo lə Onəsipər ndə gangi ta ti. Taa j wa ki dəi, igər itə ndəgi dije pəti, kilə je pəti ki Onəsipər ra adi-m dənangi Epəji ti.

2

NJe rə lə Kirisi ki maji

¹ I ngonm Timote, maji kadi uwə təgi ba me me-maji ti ki j-ingəi ki takul kində rə naa ti ki Kirisi kin.

² Ningə nə ndo ki ingə rəm ti ta kəm kosi dije ti, maji kadi indo dije ki dana ki asi naki kadi əi je ka, uni ndoi dije ki rangi kəte tə.

³ Ingə kə səm tə nje rə ki maji lə Jəju Kirisi.

⁴ NJe rə madi dan njé rə je ti ki ge kadi n-nəl ki bo ki dəne ti, ki ində rəne ta nə je ti ki rangi yo goto.

⁵ NJe kay ngədi ki a ingə nə kingə go jine re ay ngədi ki go ndu-kun ti al goto.

⁶ NJe ndər ki nje ra kilə ki təgine ə a ra rənəl də kandi ko ti kəte.

⁷ Maji kadi imər ta də ta ti ki m-əli kin maji ningə, Bəbe a adi tər kadi igər-n ndəgi nə je pəti tigə.

Adi mei ole dɔ Jəju Kirisi ti

⁸ Adi mei ole dɔ Jəju Kirisi ti ki e gin ka ti lə *Dabidi, Jəju Kirisi ki j̄ taa dan njé koy je ti ki go Poy Ta ti ki Maji ki m-isi m-ilə mbeɛ.

⁹ E ki mbata Poy Ta ki Maji wa kin ə, m-isi m-ingə-n kɔ. Dɔɔi-mi ki kulə gindi tə dəw ki nje təl dəw be. Nə ta lə Luwə dəw ki asi dɔɔ-e goto.

¹⁰ Be ə, m-tigə tam njaki dɔ ne je ti pəti mbata njé je ki Luwə mbəti-de, mba kadi əi je ka, ingəi kaji ki e me Jəju Kirisi ti, naa ti ki kɔsi-gon ki ratata tɔ.

¹¹ Ta ki m-a m-əl kam e ta ki rɔjeti:

Re j-oyi naa ti ki Kirisi ə,
J-a j-isi kəm ba naa ti sie tɔ.

¹² Re j-uwəi tɔgije ba sie ə,
J-a j-qi ɓe naa ti sie tɔ.

Re j-ə nə ji gəri-e al ə,
E ka a ə nə n-gər-je al tɔ.

¹³ Re je j-a dɔ njaje ti al ə,
E a dɔ njane ti.

Tadɔ a naji ta gər rɔne al ratata.

Nje ra kilə ki rɔe sɔl-e al

¹⁴ Maji kadi inəy ki lo kole mede dɔ ta je ti kin taa taa. Ki nɔ Luwə ti, əl-de ki tɔgi mba kadi gaki-naa dɔ ku ta je ti ki ndade goto kin al. E kin a ra ne madi al, nə a tuji dije ki njé kɔ dɔe tə tuji yo.

¹⁵ Ində dɔ rɔi ti kadi iteɛ nɔ Luwə ti tə dəw ki asi, nje ra kilə ki rɔe sɔl-e dɔ kilə ti lie al, ki ilə mbeɛ Poy Ta ki Maji ki rɔjeti lə Luwə ki go rəbe ti.

¹⁶ Imbati ta ki naji je ki ndade goto ki ɔsi ta kadi-me. Təki rɔjeti, njé je ki ta je ki

be kin nəl-de, ndade ngal ki Luwə par par.

¹⁷ Ne ndo ləde to tə do bay ki aw ki kəte kəte kin be. Iməne[☆] əi ki Piləti əi mbɔ dije ti kin tɔ.

¹⁸ Əi say kadi ta ti ki rɔjeti. Ningə əli əi nə, njé koy je j̄i taa lo koy ti ngata. E be ə, tuji ki kadi-me lə njé ki nə je.

¹⁹ Be ka, ngirə kəy ki ngə ki Luwə ində isi lo kise ti. Luwə ndangi ta je kin dɔ ti ə nə: «Babe gər dije ki əi yəe je ɓəti, ningə maji kadi dəw ki ra ki ə nə n-e yə Babe, kadi ay say kadi majal ti.»

²⁰ Me kəy ki bo ti, dəw a ingə ne ra kilə je ki ra ki ɔr ə se ki ningə kasi par al, nə a ingə njé ki madi je ki rai-de ki kagi ə se wanji tɔ. Njé je ki nə je, e ki mba ra kilə ndɔ madi je par. Njé je ki nungi, e ki mba ra kilə ki ndɔ je pəti tɔ.

²¹ Re dəw madi ay rɔne njay dɔ majal je ti kin ə, a to tə ne ra kilə kɔsi-gon, ki kində ta dangi, ki ndae to ti mbata ɓae, ki kində dɔ dana mbata kilə je pəti ki maji.

Nje ra kilə lə Babe

²² Maji kadi ɔr rɔi kɔ me ngur darɔ ti ki dɔkagilo basa ti. Isangi rəbi ra ne ki dana, ki kadi-me, ki ndigi-naa, ki kisi ki naa maje, ki njé je ki isi əli ta ki Babe ki me ki ay njay.

²³ Imbati ta ki naji je ki to mbə ki ndae goto. Ta ki naji je ki be kin a re ki gaki-naa.

²⁴ Təki rɔjeti, dəw ki nje ra kilə ɓəə kadi Babe, e dəw ki a gaki dije al, nə e dəw ki a ɔji ndigi-naa ləne ki rɔ dije ti pəti

[☆] 2:17 1Tim 1.20

nim, dāw ki asi ndo ne dije nim. A e dāw ki a isi dō ta ti tō.

²⁵ Ki mindi ki səl ləm ə a tur-n ta dije ki njé kōse ta. Dōmaji ə Luwə a ra adi tui kalde mba kadi teeji me gər ta ki rōjeti ti, 6a a tēli uni angal ki maji gogi.

²⁶ A teeji me gum je ti lə su ki uwə-n-de dangay ti, gin tōgine ti mba kadi rai ndigi lie.

3

Ne je ki a rai ne dōbəy ndo je ti

¹ Maji kadi igər tēki me ndo je ki dōbəy ti, kagi lo je ki nga a rəi.

² Dije a tēli njé ra ta ne, njé ndigi la. A əi njé kində gude, njé kun dōde taa, ki njé kəl ta ki mal dō tō Luwə ti. A əi njé təl rōde go ta ti lə njé koji-de je al. Nīngə, a asi kadi rai oyo Luwə al tō. Taa a iləi koji dō ne je ti lə Luwə al tō.

³ Koo to dāw a goto rōde ti, koo kəm-to-ndoo a goto rōde ti, a əli ta ki rōjeti al dō-naa ti, pa njiyəde a ale mba. A əi njé təl ne ki kanji koo kəm-to-ndoo, taa a əi njé kōsi ta ne ra ki maji tō.

⁴ A əi njé kun dō-naa, njé ra ne ki dō gu ti, kun dō taa a təl-de njé kəm tō je ti. A ndigi rōnəl ki duniya ti itə Luwə.

⁵ A əji gidi rōde ti tēki n-əi njé 6əl Luwə, nə tēki rōjeti, naji ta gər tōgi kadi-me. Ɔr rōi kō kadi ko dije ti ki be kin.

⁶ MBQ ko dije ti kin, a ingə njé je ki isi uri me kəy ti lə dāne je ki njé tōgi goto, uwəi-de me gum je ti ləde. Əi dāne je ki majal dum dōde, adi iyəi

rōde adi ngur darə je ki dangi dangi.

⁷ Isi ta ndo ne je ti ki dōkagilo je pəti, nə lo kadi asi teeji me gər ta ti ki rōjeti goto rātata.

⁸ Tēki dōkagilo ti ki kəte, Janəsi əi ki Jambirəsi əsi ta *Moji ka kin ə*, njé je kin ka əsi ta, ta ki rōjeti tō. Əi dije ki ne gər ləde aw səde me ne ra ki majal ti yo, taa kadi-me ləde ka, ndae goto tō.

⁹ Lo kaw kəte ləde ki ngay a goto, tadə dije a gəri ne rade je ki majal tēki ndo je ti ki kəte, dije gərii ne ra je ki majal lə Janəsi əi ki Jambirəsi ka kin be tō.

Pol ndəji Timote kadi ngəm go ne ndo ki ingə rəne ti

¹⁰ Nə j, ində kəmi o-m me ne je ti pəti: me ne ndo ti ləm, me pa njiyəm ti, me koji ta ra je ti ləm, me kadi-me ti ləm, me kisi dō ti ləm, me ndigi-naa ti ləm, taa me kuwə tōgi ba ti ləm tō.

¹¹ Igər rəbi ki dije indəi kəm-ndoo ki mbata Poy Ta ki Maji, ki kō je ki ngay ki m-ingə me 6e bo ti ki Atiyosi, ki Ikoniyom, taa me 6e ti ki Lisitir tō*. Tēki rōjeti m-ingə kō ngay wa, nə taa taa, Babe isi Ɔr-m me ne je ti kin kō.

¹² Tə ki rōjeti, dije pəti ki gei njiyə me 6əl Luwə ti ki takul kində rō naa ti ləde ki Jəju Kirisi a ingəi kō.

¹³ Nə dije ki njé me ndul, ki njé ndo te je a awi kəte kəte me majal ki ra ti par par. Me kilə rade je ti, a ədi ndəgi dije

təki əi je wa ka dije ki rangi ədi-de be tɔ.

¹⁴ Nə ki ɔji dɔi, maji kadi uwə go ne je pəti ki indo ə itaa tə ne je ki rɔjeti kin səm. Tado igər dije ki ingə ne ndo kin rɔde ti bəti[☆].

¹⁵ Dəkagilo ki ito ki dui ba bəy ə igər ta je ki ndangi ki ay njay lə Luwə kin. Ta je kin a asi kadi-ni ne gər ki rɔjeti, ki a tɛɛ səi kaji ti ki takul kadi-me Jəju Kiriſi.

¹⁶ Tado makitibi ki ndangi lə Luwə pəti, Luwə to NDilne ki ay njay səm ti. Ningə ndae to ti mba ndo ne dəw, mba kadi ɔji dəw adi mbati ne ra ki majal, mba kər dəw ta rəbi, taa mba ndo ne dəw mba kadi pa njiye e go ndigi ti lə Luwə tɔ.

¹⁷ E be mba kadi dəw lə Luwə e ki kasi naa bərərə me ne je ti, mba kadi ra-n kilə je pəti ki maji.

4

Kilə mbɛ Poy Ta ki Maji

¹ E be ə, ta kəm Luwə ti ki ta kəm Jəju Kiriſi ti ki a gangi ta dɔ dije ti ki isi ki dɔde taa ə se njé koy je, ki mbata təl re lie ə se kɔbe lie,

² m-dəji kadi ilə mbɛ Poy Ta ki Maji kin par par, dəkagilo ti ki maji ə se ki majal. Ɔr dije ta rəbi, ikəl dɔ hal ti ki majal, ilə dɪngəm me dije ti ki takul ne ndo ləi, ki kisi dɔ ti ki kanji kiyə tae.

³ Tado dəkagilo a re nɔ kadi dije a mbati ne ndo ki rɔjeti, ə a rai ne je ki go me ge je ti ləde. A sangi njé ndo ne je

ngay ki a gugi dɔde wuki mba kadi ndoi-de ne je ki mbide ndigi koo.

⁴ A uti mbide dɔ ta ti ki rɔjeti, ə təl rɔde go su ki kidə ti yo.

⁵ Nə j, maji kadi ində dɔ rɔi ti me ne je ti pəti. Uwə rɔi ba me kɔ je ti. Maji kadi ira kilə kilə mbɛ Poy Ta ki Maji ləi kin maji. Ində kəmi go ra kilə bəə ti lə Luwə maji tɔ.

Pol təl ta ngɔdi

⁶ Ki ɔji dəm, dəkagilo re kadi m-ilə rəm kadi-kare ti m-adi Luwə ngata. Dəkagilo koy ləm re nga.

⁷ M-rɔ rɔ ki maji, m-təl ta ngɔdi ləm, m-ngəm go kadi-me ləm.

⁸ NGɔsine, ne kigə go ji njé tətɪ rɔ je, adi e ne ra ki dana ki a to ratata isi ngəm-m. Bəbe ki e nje gangi ta ki dana, a adi-m ndɔ dangi ta ti. A adi-m mi par al, nə dije pəti ki ndigi təl-e, ə isi ngəmi ndəe kərəngi.

Poy ta je ki dɔbɔy ti

⁹ M-dəji kadi ində dɔ rɔi ti, ə re kalangi ingə-m.

¹⁰ Tado Dəmasi iyə-m kɔ, ə aw Təsaloniki ti, mbata ne maji je ki dɔnangi ti, ki dəkagilo ti ki bɔne uwə me. Kirəsasi aw dɔnangi Galasi ti. Ningə Titi aw Dalmasi ti tɔ[☆].

¹¹ Luki ki karne ba par ə e səm ne. Ire ki Marki kəmi ti adi-m tado a ra səm maji ngay me kilə bəə ti ki e jim ti[☆].

¹² M-ilə Tisiki me ɔe bo ti ki Epəji[☆].

☆ 3:14 1.5; 2.2 ☆ 4:10 Kol 4.14; Plm 24; 2Kər 8.23; Gal 2.3; Tt 1.4 ☆ 4:11 Knjk 12.12, 25; Kol 4.10 ☆ 4:12 Knjk 20.4; Ep 6.21-22; Kol 4.7-8 ☆ 4:13 Knjk 20.6

¹³ Dɔkagilo ki a re ə, un kibi kul ləm ki m-iyə me kəy ti lə Karpusi, me ɓe ti ki Tirowasi[☆] kin jii ti ire-n adi-m. Ɔy makitibi je ləm jii ti tɔ. Ki bo ngay, e makitibi nda je kin.

¹⁴ Aləgijandır[☆] ki kɔdi ko ne je adi-m kɔ ngay, nə Baɓe a ige ki go kilə rae ti.

¹⁵ I ka, maji kadi ində kəm-kədi dɔ rəi ti rɔe ti tɔ, tado mbati ta je ləje ki tɔgine ngay.

¹⁶ NDɔ gangi ta ti ləm ki dɔsəy, dəw kare ki re a gom ti goto, dije pəti iyəi mi kɔ. Ningə kadi Luwə tidə majal kin dɔde ti al.

¹⁷ Nə Baɓe e səm naa ti. E ə adi-m tɔgi mba kadi m-ilən mbe Poy Ta ki Maji lie m-təl tae, mba kadi dije pəti ki əi *Jipi je al ooi dɔe. Luwə ə ɔr-m kɔ ta ɓɔl ti.

¹⁸ Baɓe a ɔr-m kɔ ta ne je ti ki majal pəti. Ningə a aji-m mbata kɔɓe lie ki dɔrɔ ti tɔ. Tɔji e lie ki dɔkagilo je ki dɔkagilo je! *Amen.

Kuwə ji-naa ki dɔbɔy ti

¹⁹ Uwə ji Pirisika nim, Akila nim adi-m. Taa uwə ji dije ki me kəy ti lə Onəsipɔr tɔ[☆].

²⁰ Erasi nay ɓe bo Korɛti ti. Tiropim e ki moy adi m-iyə Mile ti[☆].

²¹ Isangi rəbi kadi ire kəte nɔ nay kul ti. Ebulu, ki Pudasi, ki Linusi, taa Kilodiya ki ndəgi ngako je je pəti uwəi jii.

²² Kadi Baɓe e səi, ningə kadi me-maji lie nay səsi pəti tɔ.

☆ 4:14 1Tim 1.20 ☆ 4:19 Knjk 18.2; 2Tim 1.16-17 ☆ 4:20 Knjk 19.22; 20.4; 21.29; Rm 16.23

Makitibi ki Pol ndangi adi Titi

Ta ki dɔ makitibi ti ki Pol ndangi adi Titi

Titi ki Pol ndangi makitibi ade kin e Jipi (Gal 2.1-3). Titi e ki kare dan madi-kilə Pol je ti. E e ə ilə rone nangi ra adi Pol əi ki njé kaw-naa je ki Koreti ti tɔli iləi noji naa ti (2Kor 7.6-16). Pol ndangi makitibi kin adi Titi loki Titi e dɔ dər ti ki Kirəti. Pol ade kilə kadi ində kəmne go njiyə maji ti lə njé kaw-naa je ki Kirəti ti (1.5).

Lo kilə ngirə ta ti, Pol əl Titi nɛ ki uwə mee ə ndangi-n makitibi kin ade (1.1-4). Go ti, əl-e nɛ je ki sɔbi kadi dəw oo rɔ njé kər nɔ njé kaw-naa je ti (1.5-16). Ta ki re go ti, Pol adi Titi ta kɔji ɔji-n dɔ buti dije je ki dangi dangi ki toi dan njé kaw-naa je ti, kadi ində kəmne gode ti. Adi e dingəm je ki tɔgi, ki dənə je ki tɔgi, ki ngan basa je, ki ngan mandi je ki sɔbi kadi dənə je ki tɔgi a indəi kəmde gode ti, ki bəə je (2.1-15). Go ta kɔji ti, Pol ɔji Titi rəbi kilə lə njé kun go Kirisi ki sɔbi kadi ɔji-de adi rai, kadi isi ki naa ki lapiya ki kanji ganginaa (3.1-11). Pol tɔl ta ta lənə ki ngan ndu je ki kadi ra ki Titi me kilə ti nim, ki ta kuwə jinaa nim tɔ (3.12-15).

Ta ki to me makitibi ti ki Pol ndangi adi Titi kin, e ta ki un njé kaw-naa je pəti, bi e ta ki un dɔkagilo ti lə Titi par al. Ta dɔ kində-naa dɔ kilə ti ki goe goe

dɔ njé kaw-naa je ti, ə se kində kəm go njé kaw-naa je ti kadi njiyəi maji, ki ta ki dɔ pa njiyə njé kər nɔ njé kaw-naa je ti, ki kilə ki sɔbi kadi njé kaw-naa je wa rai kin, e ta ki sɔbi dɔ njé kaw-naa je pəti ki lo je ti ki dangi dangi.

Kuwə ji-naa

¹ Mi Pol ki bəə kilə lə Luwə, mi ki nje kaw kilə lə Jəju Kirisi ə m-ndangi makitibi kin. Mi nje kaw kilə mba kadi dije ki Luwə mbəti-de adi mede. Taa kadi m-ɔji-de kadi gəri nɛ ki rɔjeti ki go ndu Luwə ti tɔ.

² Be mba kadi indəi mede dɔ kaji ti ki bitu ki nɔ ti, ki Luwə ki nje ngom al, un mindine adije dɔ ti kəte nɔ nɛ je ti pəti.

³ Luwə ɔji ta lə nɛ adi dije gəri ki takul kiyə ki iyə jim ti kadi m-ilə mbəe dɔkagilo ti ki e wa ɔji. M-ilə mbəe ki go ndigi ti lie e ki Nje kaji-je.

⁴ M-ndangi makitibi kin m-adi j Titi* ki j ngonm ki rɔjeti. J ngonm ki rɔjeti me kadi-me ti, ki je kare ba dɔ ti. Kadi me-maji ki kisi-maje lə Luwə ki Bawje əi ki Jəju Kirisi ki Nje kaji-je e səi naa ti.

Kilə ki kadi Titi ra me be ti ki Kirəti.

⁵ M-iyəi gogi dɔnangi ti ki Kirəti mba kadi tə itɔl ta kilə je ki nay. Ningə kadi ində ngatɔgi je dɔ njé kaw-naa je ti me be bo je ti kare kare pəti. Ində-de ki go kɔji ti ki ndɔ ki m-ɔji.

⁶ Ningə sɔbi kadi dəw ki ngatɔgi e dəw ki ta goto dɔe ti, e ngaw dənə ki kare ba, kadi e

* 1:4 2Kor 8.23; Gal 2.3; 2Tim 4.10

dəw ki ngane je əi njé kadi-me je, ki kadi dəw ində ta dəde ti ɔji dɔ hal ki majal ə se dɔ nga al.

⁷ Sɔbi kadi nje kər nɔ njé kaw-naa je e dəw ki ta goto dɔe ti, mbata e nje ngəm nɛ lə Luwə. Kadi e nje tɔ rɔ al, e nje wongi al, e gɔ kasi al, e nje rɔ al, taa kadi e nje ge nɛ ki go rəbi ti ki dana al, al tɔ.

⁸ Sɔbi kadi e nje ra mba, kadi e nje ge nɛ ra ki maji, e nje kəl ta ki go rəbe ti, e dəw ki dana, e dəw ki ay njay, e nje kuwə rɔne gin tɔgine ti.

⁹ Maji kadi uwə rɔne ngame ta ti ki rɔjeti, ki aw naa ti ki nɛ ndo ki ingə. Lo kin ti, a asi kadi ilə dingəm me ndəgi dije ti ki nɛ ndo ki rɔjeti. Taa a asi kadi ɔji njé je ki isi ndoi nɛ je ki rangi kadi gəri təkɪ ndəmi rəbi tɔ.

¹⁰ Dije ngay dan *Jipi je ti əi njé mbati təl rɔde go ta ti ki rɔjeti, isi tidəi ta je ki biriri, isi ədi dije ki ta ki ndae goto.

¹¹ Adi uti tade dɔ ta je ti ləde. MBata tui dɔ dije me kəy je ti ngay ki nɛ ndo ki kadi dəw ndo al. Rai be mba kadi ingəi nɛ kingə ki go rəbe ti al ji dije ti.

¹² Dəw kare dande ti, adi e nje kəl ta ki tade ti əi je wa ə nə: «Dije ki Kirəti ti əi njé kəl ta ki ngom ki ndɔ je pəti, əi da je ki mande majal, əi njé ra ta mede, ki njé dabi je.»

¹³ Ningə ta ki əl kin e ta ki rɔjeti, ə maji kadi indangi-de ki rɔ tii, kadi əi njé kadi-me je ki rɔjeti.

¹⁴ Bi kadi təli rɔde go su je ki kidə ti lə Jipi je ki go ndu-kun ti

lə dije ki njé mbati ta ki rɔjeti kam al.

¹⁵ Ki rɔ dije ti ki ayi njay, nɛ je pəti ayi njay tɔ, nə ki rɔ dije ti ki ayi njay al, ki dije ki njé kadi mede al, nɛ ki ayi njay goto rɔde ti. Nɛ ki ayi njay goto rɔde ti, tadɔ nɛ gər ləde, ki mede ki kadi uwə-de ki ta tuji.

¹⁶ Dije kin, əli tade ti təkɪ n-gəri Luwə, nə kilə rade naji ta gər-e. Əi njé ra nɛ ki to nje, əi njé tɔ rɔ je, asi kadi rai nɛ madi kare ki maji, al.

2

Ta dɔ dije ti ki tɔgi, ki ngan basa je ki mandi je, ki bəə je

¹ Ningə ki sɔbi dɔi, maji kadi indo nɛ ki aw naa ti ki nɛ ndo ki rɔjeti.

² Əl baw dingəm je kadi əi dije ki njé kuwə rɔde gin tɔgide ti, dije ki asi ta kəsi-gon, dije ki njé ra nɛ ki go rəbe ti, dije ki awi ki kadi-me ki tɔge to, kadi əi dije ki awi ki ndiginaa mede ti, dije ki njé kore mede.

³ Əl kɔ dəne je kae ti wa kin be tɔ. Əl-de kadi pa njiyəde e pa njiyə dije ki ayi njay, kadi əi njé kəl ta ki majal dɔ dije ti al, taa kadi əi gɔ kasi je al tɔ. Ningə, kadi əi njé ndo nɛ ki maji.

⁴ Maji kadi ndoi dəne je ki du kadi ndigi ngawde je ki ngande je.

⁵ Kadi əi njé ra nɛ ki go rəbe ti, əi njé ngəm rɔde, əi njé kində kəmde go me kəy je ti ləde maji, əi dije ki maji, əi njé kilə dɔde gin ngawde je ti. Re

rai be ningə, dije a əli ta ki mal dɔ ta ti lə Luwə al.

⁶ Əl ngan basa je ki ngan mandi je tɔ, kadi awi ki hal ki maji me ne je ti pəti.

⁷ Ningə j̄ wa ki dɔi, sɔbi kadi j̄ ne ndaji me ne ra je ti ki maji mbata ti ləde. Kadi ne ndo ləi e ne ndo ki tɔgi gangi ki ndam goto me ti.

⁸ Kadi ta kəli e ta kəl ki ay njay, ki dəw asi kadi a əl yəne ɔsi-n kade al. Re ira be ningə, njé kəsi-je ta a gəri ne ki kadi rai al, kadi awi ki ta ki majal kare kadi əli dɔje ti al.

⁹ Əl bəə je kadi iləi dɔde gin tɔgi ti lə bade je me ne je ti pəti. Kadi bade je ingəi maji rɔde ti. Kadi naji ta bade je ti al,

¹⁰ taa kadi bogi-de al tɔ. Kadi nayi-naa ki lo ka dana ti ki asi-naa bərərə, kadi bade je adi-de mede. Be ə, me ne je ti pəti, a adi-de kəsi-gon dɔ ne ndo ti lə Luwə ki nje kaji-je.

Me-maji lə Luwə

¹¹ Luwə tɔji me-maji ləne, ki e gin kaji lə dije pəti ki taga wangi.

¹² Me-maji lə Luwə kin ndo-je kadi ji tusi ne ra ki go bəl Luwə ti al, ki ngur ne lə duniyā j-iyə kɔ. J-iyə kɔ mba kadi j-isi ki dɔje taa dɔkagilo ti ki bone kin me njiyə ti ki go rəbi ti ki dana, ki təl rɔ go ndu Luwə ti.

¹³ Ji rai be taa kadi ji nginəi maji ki j-indəi meje dɔ ti, kadi ji nginəi ndɔ ki Luwə ləje ki bo, ki nje kaji-je Jəju Kirisi a tɛɛ-n me tɔba ti ləne.

¹⁴ Kirisi ki un rəne adi ki mbata ləje, mba kadi gangi-n

dɔje ta ne ra ti ki majal pəti. Gangi dɔje kadi ji təli dije lie ki kay njay. Dije ki kay njay, ki tingəi bil me ne ra je ti ki maji.

¹⁵ E kin ə, e ne ki kadi indo dije, kadi ilə-n dingəm mede ti. Tɔgi kər nɔ dije ki aw-n kin, kadi indangi-n-de ki rɔ ki t̄j kati. Ira adi dəw madi kidi al.

3

Pa njiyə njé kadi-me je

¹ Ole me njé kadi-me je kadi iləi dɔde gin tɔgi ti lə ngar je ki njé kɔbe je. Kadi təli rɔde go ta ti ləde, ningə kadi əi bəsi ta ra ne je ti ki maji maji pəti.

² Əl-de kadi əli ta ki majal dɔ dəw madi ti al, kadi əi njé ge kəl al, kadi əi njé kilə noji naa ti, kadi dije pəti gəri səl ləm ləm ləde tɔ.

³ MBata je wa ka, kəte dɔje goto, je njé təl rɔ go ta ti al, ji ndəm rəbi, je gin tɔgi ti lə ngur darɔ je, ki koo maji rɔ je ki dangi dangi. J-isi ta ra me ndul ti ki ta ndingə ne ti, dije mbati je, taa je wa ka ji mbati-naa tɔ.

⁴ Nə loki Luwə ki nje kaji-je tɔji maji ki ndigi ləne ki taga mbata ti lə dije kin ə j-ingə-n kaji.

⁵ Luwə aji-je ki go rəbi kilə raje je ki dana al, nə e ki go koo kəm-to-ndoo lie e wa. Aji-je ki ta rəbi lə man batəm koji ki sigi, ki ta rəbi lə NDile ki təl-je dije ki sigi ti[☆].

⁶ Luwə buki NDil ki kay njay kin dɔje ti ki tae ba, ki takul Jəju Kirisi ki nje kaji-je.

⁷ Luwə buki NDil ki kay njay dɔje ti ki go me-maji lie, mba kadi ɔr-n ta dɔje ti. ɔr ta dɔje ti kadi ji nginə-n kaji ki to biti ki nɔ ti ki j-ində meje dɔ ti.

⁸ Ta kin ə e ta ki rɔjeti. Ningə m-ndigi kadi a dɔ ti nga, mba kadi dije pəti ki adi mede Luwə, indəi rɔde ta ne ra je ti ki maji maji. E kin ə e ne ki maji ki ndae to ti mbata lə dije pəti.

⁹ Ningə, ta ki naji-naa ti ki to mbə, ki kər gin noji je, ki gangi-naa, ki kəl-naa dɔ ndu-kun je ti kin, əi ne ki ndade goto, ə maji kadi ɔsi rəi ngərəngi kɔ kadide ti[☆].

¹⁰ Dəw ki nje re ki gangi-naa dan njé kaw-naa je ti, maji kadi indər mbie nja kare, indər ki kɔ joo, ə re oo ta ləi al ningə, səbi kadi ɔse ngərəngi.

¹¹ Igər maji kadi dəw ki be kin, e dəw ki ndəm rəbi. Ə re nay ki lo ra majal ti ningə, isi gangi ta dɔ rɔne ti e wa.

Ta je ki dɔbəy ti

¹² NDɔ ki m-a m-ilə Artəmasi ə se Tisiki[☆] wa, ə tee rəi ti ɔa, kadi j kalangi ire ingəm Nikopolisi ti. Tadɔ m-ndigi kadi nay kul osi dəm ti Nikopolisi.

¹³ Maji kadi ində kəmi go Jənasi ti, ki nje gər rəbi gangi ta je əi ki Apolosi[☆] maji. İra səde dɔ rəbi mba ti ləde. İra səde kadi ne madi du-de al.

¹⁴ Maji kadi dije ki əi dije ləje, ndoi kaw kəte me ne ra je ti ki maji. Be ə, a gəri lo ra ki dije ki ne to rɔde. Ningə, kisi ki

dɔ taa ləde a e kare ki ndangi al tɔ.

¹⁵ Dije pəti ki əi səm naa ti ne uwəi jii. Uwə ji madije je, ki əi njé kadi-me je.

Kadi me-maji lə Luwə e naa ti səsi pəti. Amen!

Makitibi ki Pol ndangi adi Piləmq

*Ta ki də makitibi ti ki Pol
ndangi adi Piləmq*

Piləmq e dəw kare ki təe 6a ki adi mene Jəju Kirisi. Ningə a e ki kare dan njé kaw-naa je ti ki Kolosi. Piləmq e madi Pol (1). Aw ki bəə kare ki təe nə Onəjim, ki tēē me kəy ti lie ay. Ningə dəw gər ne ki ra ne ə Onəjim ay-n al nim, taa dəw gər rəbi ki ingəi-naa ki Pol ki dəkagiloe ti nōq kin to dangay ti kin al nim tō. Ne kare 6a, j-ingə kadi Onəjim təl nje kun go Kirisi. NGa ningə, Pol un ndune kadi n-ilə ki Onəjim rō Piləmq ti gogi. E be ə, ndangi-n makitibi kin ade kadi uwə Onəjim ki rəne ti. Kadi oo-e tə bəə al ngata, nə kadi oo-e tə ngokqe ki me kadi-me Kirisi ti.

Pol ilə ngirə makitibi ləne ki ta kuwə ji Piləmq nim, kuwə ji njé ki isi me kəy ti lə Piləmq nim (1-3). Ba go ti, ra oyo Luwə mbata tingə bil lə Piləmq (4-7). Go oyo ki ra ti nga 6a Pol ində ne dəji ləne ki mbata lə Onəjim ki nō Piləmq ti, tadō Pol ndigi kadi Onəjim təl aw rō bane ti gogi (8-22). Me ta kuwə ji-naa ti ki Pol təl-n ta makitibi ləne kin, tidə tō dije ngay ki tōde to me makitibi ti ki ndangi adi Kolosi je (Kol 4.10, 12, 14). J-a j-ingə tō dəw tə Arsipi ki j-o təe Plm 2 tō Kol 4.17 tō kin. Dəmajj ə e darō Onəjim ə wa ə aw ki

makitibi lə Kolosi je tō e ki ya Piləmq tō.

J-ingə me makitibi ti ki Pol ndangi adi Piləmq kin kadi əl-e ta ki mindi ki səl ləm ləm 6i ində tōgi dəe ti al nim, taa maji tōgi ki Piləmq aw-n dō Onəjim ti al nim tō. Ne kare 6a, ole me Piləmq tō, me dije pəti ki a tidəi makitibi kin tō dō ndigi-naa ti lə Kirisi ki a ra kadi ta ri ə to dan dije ti ka, a təliləi noji naa ti me Kirisi ti.

Kuwəji-naa

¹ Mi Pol ki mi dangay ti mbata Poy Ta ki Maji lə Jəju Kirisi, naa ti ki ngokoje Timote, j-ilə ki makitibi kin j-uwə-n jii j Piləmq ki j madije ki ngay taa j madi-kilə je tō*.

² J-uwə ji konanje Apiya, taa Arsipi ki e madi rō ləje ki mbata lə Kirisi kin tō*. Ningə j-uwə ji njé kaw-naa je ki isi me kəy ti ləi j Piləmq tō.

³ Kadi me-maji ki kisi-maje lə Bawje Luwə əi ki Bəbe ləje Jəju Kirisi e naa ti səsi.

NDigi-naa ki kadi-me lə Piləmq

⁴ M-ra oyo Luwə ləm mbata dəkagilo je pəti ki m-isi m-əl sie ta ningə, mem ole dōi ti j Piləmq.

⁵ Tadō m-o poyi kadi indigi ngan lə Luwə pəti. Ki əji dō kadi-me ningə, adi mei Bəbe Jəju Kirisi tō.

⁶ M-dəji Luwə kadi kində rō naa ti ləi səje dō kadi-me ti tēē ki kandi ne ngay. Kadi-me kin a tōji kadi dije gəri kilə je pəti ki

* 1:1 13, 22, 23 * 1:2 Kol 4.17

maji ki j-asi ra ki takul kində rə naa ti ləje ki Jəju Kirisi.

⁷ NGokom, m-ingə rənəl ki me-səl ngay ki mbata ndigi ləi, tadə ngan lə Luwə ingəi me-səl ki go rəbi ndigi ləi kin.

Nə dəji lə Pol mbata Onəjim

⁸ E be ə, re m-ingə təgi ji Kirisi ti mba kadi m-əjii nə ki səbi kadi ira ka,

⁹ m-ge kadi, ki takul ndigi-naa ki to danje ti kin, m-dəji nə tə dəji yo. Təki o-n, mi Pol mi ngatəgi, taa dəkagilo ti kin mi me kəy dangay ti mbata lə Jəju Kirisi,

¹⁰ m-dəji nə kare ki mbata ngonm ki me Kirisi ti Onəjim. NGəsine, m-təl bawe ki go ta ti lə Jəju me kəy dangay ti ne[☆].

¹¹ Kəte e dəw ki ndae goto ta kəmi ti, nə ngəsine, təl dəw ki ndae to ti mbata ləje joo pu.

¹² M-təl m-ile ki rəi ti gogi, e ki e dəw rəm.

¹³ M-ge ngay kadi m-ngəm-e rəm ti ne mba kadi ra kilə adi-m toi ti, dəkagilo ti ki min dangay ti ki mbata Poy Ta ki Maji lə Jəju kin.

¹⁴ Nə m-ndigi ra nə madi ki kanji koo yəi, al. Mər ta ləm e ki mba kadi ra maji ləi e ki go me ndigi ti ləi j wa, 6i e ki təgi ti ki kində də ti al.

¹⁵ Dəmajı ə, Onəjim ganginaa səi dəkagilo ki ndəy be, mba kadi re inge gogi ningə, isi səi ratata.

¹⁶ A inge gogi tə bəə al ngata. A o-e tə dəw ki gate e ngay itə bəə. A e ngokəi ki nje ndigi ləi me Kirisi ti. M-ndige ngay, nə

m-gər kadi ndigi ki a indige a itə yəm bəy, ki go darə ti, ə se ki go rəbi ti lə Luwə.

¹⁷ E be ə, re o-m tə madi-kiləi ningə, uwe rəi ti təki e mi wa ə uwə-m rəi ti be.

¹⁸ Re ra səi nə madi ki nəl-i al, ə se re aw ki bəngi ləi dəe ti ka, ində dəm ti.

¹⁹ Mi Pol wa ə m-ndangi ta kin ki jim. M-a m-igə-i bəngi kin. Maji kadi igər təki m-aw ki bəngi dəi ti, adi e darəi j wa.

²⁰ Oyo NGokom, m-dəji mba kadi ira kilə kin adi-m me tə Bəbe ti. İra adi mem səl me tə Kirisi ti.

²¹ Məm ole də təl rə go ta ti ləi dəkagilo ti ki m-isi m-ndangi-n makitibi kin m-adi. Ningə m-gər kadi a ira təki m-dəji. Dəmajı ə, a ira itə e ki m-dəji kin bəy.

²² Ningə m-dəji mba kadi ində də kəy madi dana adi-m. Tadə m-ində mem də ti kadi, kəl ki isi əli ta ki Luwə ki mbata ləm kin, a ra adi njə kəbe je a iyəi mi taa adi səsi.

Kuwə ji-naa ki dəbəy ti

²³ Eparıasi uwə jisi. E səm naa ti kəy dangay ti ne ki mbata lə Jəju Kirisi[☆].

²⁴ Madi kiləm je, Marki[☆] əi ki Arisitarki[☆], taa Dəmasi[☆] əi ki Luki[☆] uwəi jisi tə.

²⁵ Kadi me-maji lə Bəbe Jəju Kirisi e naa ti səsi.

☆ 1:10 Kol 4.9 ☆ 1:23 Kol 1.7; 4.12 ☆ 1:24 2Tim 4.11 ☆ 1:24 Knjk 19.29; 27.2; Kol 4.10 ☆ 1:24 Kol 4.14; 2Tim 4.10 ☆ 1:24 Kol 4.14

Makitibi ki ndangi adi Ebirə je

*Ta ki də makitibi ti ki ndangi
adi Ebirə je*

Dəw ki ilə rəne səl ləm ə tidə makitibi ki ndangi adi Ebirə je kin 6a, a oo kadi e makitibi ki dəw ndangi səbi də dəw ə se dije madi al, nə to tə mbe Poy Ta ki Maji ki kilə kam be par. E ta kuwə ji-naa ki ta təl ta ta ti kin par ə ra kadi dəw gər-n təkɪ e makitibi ki ndangi kadi dəw ə se dije madi. NGa ningə, e makitibi ki dəw gər nje ndange al nim, dəw gər dije wa bangi ki dəw ndangi adi-de kin al nim tə. Ne kare 6a, to tə ne ki nje ndangi makitibi ka kin isi Itali ti ə ndangi be (13.24). Ningə ndangi adi njé kun go Kirisi ki rə je ki dangi dangi isi re dode ti. Rə je ka kin ra adi dije madi isi sangi kadi iyəi ta kun go Kirisi. E be ə, nje ndangi makitibi, ndangi adi-de, ilə-n dingəm mede ti kadi ai də njade ti, ningə təji-de kadi gəri təkɪ Kirisi ki isi uni goe kin e ki bo də dije pəti, ki də ne je ti pəti.

Lo kilə ngirə makitibi ti wa 6əy 6a, nje ndangi makitibi əl təkɪ Luwə oji rəne ki taga kadi dije gəri-e ki rəbi lə NGone Jəju Kirisi (1.1-3). To kadi dəw a gangi kəy kəm makitibi kin asi joo kare:

Kəy kəme ki dəsəy (1.4-10.18) ilə kagi də ke ki bo ti lə Kirisi. Kirisi e ki bo də njé kəl

ta je ki ta Luwə ti par al (1.1-3), nə e ki bo də malayka je ti nim (1.4-2.18), də Moji əi ki Jojuwe ti nim (3.1-4.13). Kirisi e ki karne ba ə e Nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo ngay me kun mindi ti ki sigi. Ningə e ki bo də ki bo je ti lə njé kijə ne məsi kadi-kare je pəti ki me kun mindi ti ki kəke (4.14-7.28). Məse ki ilə nja kare par ə təl-n ta ne pəti adi asi-naa kin, itə məsi je pəti ki njé kijə ne məsi kadi-kare je pəti iləi (8.1-10.18).

Kəy kəme ki kə joo (10.19-13.19) ilə dingəm me dije ti ki makitibi kin səbi dode, kadi uwəi təgide ba me njiyə go Kirisi ti (10.19-39). Lo kin ti noo, j-ingə ta lə njé kadi-me je ki me kun mindi ti ki kəke, ki to kadi njé kadi-me je ki 6one ndaji-de (11). NGa ningə nje ndangi makitibi dəji dije ki ndangi makitibi adi-de kadi adi kəmdə e də Jəju Kirisi ti, kadi tətɪ rə təkɪ Kirisi tətɪ-n be tə (12.1-11). Go ngan ta je madi ti, ki ndəji-naa (12.12-13.19), nje ndangi makitibi təl ta makitibi ləne ki njangi də nim, ki kuwə ji-naa nim (13.20-25).

Kadi tə dije ki a tidəi makitibi kin ingəi təgi me ne je ti ki ngə ki a tēē dode ti, nje ndangi makitibi kin a də ta je ti ki kadi adi təgi par al, nə əl tə təkɪ kisi nje ndole go Kirisi dan dije ti ki gəri Kirisi al e ne ki ngə ngay. Nə re e be ka, səbi kadi njé kadi-me je goi Kirisi də kagi-dəsi ti, ə ai də njade ti, mai naji lie mbata kaji ki bitɪ ki nq ti ki to isi nginə dije ki njé təl rəde go ta ti lie kin.

*Luwə əl ta dije ki takul
NGonne*

¹ Dəkagilo ti ki kəte, Luwə əl ta ki kaje je nja bay bay, taa ki rəbi je ki dangi dangi tō ki takul njé kəl ta je ki tae ti.

² Ningə ki ngəsine kin, dəkagilo ki dəbəy ti, Luwə əl-je ta ki takul NGonne. E ki takule ə Luwə ra-n dərā ki dənangi ki ne je pəti ki me ti, taa ade e ɓa ne je pəti tō.

³ Kunji ki əti ɓəl lə Luwə oji rəne ki taga rō NGone ti. Ningə titi-naa ki darə Bawne wa ay njay njay. Ki takul ta lie ki aw ki tōgi, ra adi ne je toi lo tode ti me dənangi ti ne. Loki ay dije njay dō majal je ti ləde ngata ningə, aw isi dō ji kō Luwə ti ki nje tōgi ki əti ɓəl, me dərā ti[☆].

⁴ Be ə, NGon Luwə e ki bo itə malayka je say. Taa Luwə ade tō ki e dōde ti pəti tō.

*NGon Luwə e dō malayka je
ti*

⁵ Malayka madi kare ki Luwə əl-e ta dan made je ti ə nə:

«İ ə j ngonm,
M-təl bawi me ndō ti ki ɓone»
goto.

Taa, ta ki ə nə:

«M-a mi bawe,
Ə e, a e ngonm» kin ka, tē ta-e ti ki rō malayka ti madi al ratata tō[☆].

⁶ Nə dəkagilo ti ki Luwə aw kadi ilə ngonne ki kare ba me dənangi ti ningə, əl ə nə:

«Kadi malayka je ləm pəti ɔsi
məkəsidi nangi nōe ti.»

⁷ Luwə əl ta ki oji dō malayka je ə nə:

«Malayka je rai kilə adi-mi tə nəl je be,

Taa tə ndon por je be tō[☆].»

⁸ Ningə ki oji dō ngonne, Luwə ə nə:

«İ Luwə, a o ɓe ratata.

Ne ra ki dana e gəl kōbe ki a o-n ɓe dō dije ti ləi.

⁹ İ nje ndigi ne ra ki dana, ə nje mbati ne ra ki go ti al tō.

Be ə, j ki j Luwə, Luwə ləi, kəti dan ngar madi je ti,

Ur yibi rənəl dōi ti[☆].»

¹⁰ Ningə təl əl ɓəy tō ə nə:

«E j Babe ə, lo kilə ngirə ne je ti, ira dənangi,

Ningə dərā e ne ra ji tō.

¹¹ Ne je kin pəti a gotoi, nə j, a isi lo kisi ti ratata.

Dərā ki dənangi a ngisi tə kibi be.

¹² A dole-de təkī dəw a dolə-n tuwə kam be,

Oyo, a mbəli-de təkī dəw a mbəl-n kibi kam be.

Nə j, a mbəl al ratata.

Ningə a isi ki dōi taa, ki dō ɓal je, ki dō ɓal je[☆].»

¹³ Malayka madi kare dan malayka je ti lie ki Luwə əl-e ə nə:

«İre isi dō ji kōm ti,

Biti kadi m-ilə njé bə je ləi gin tōgi ti, goto.»

¹⁴ Ki oji dō malayka je, əi ndil je ki njé ra kilə kadi Luwə par. Luwə ilə-de mba kadi rai ki dije ki a aji-de.

2

Adi ji kidi ta ki Luwə əl je al

[☆] 1:3 Pa je 110.1 [☆] 1:5 Pa je 2.7; 2 Samiyəl 7.14 [☆] 1:7 6-7: Dəterənom 32.43; Pa je 104.4 [☆] 1:9 8-9: Pa je 45.7-8 [☆] 1:12 10-12: Pa je 102.26-28

1 Be ə, maji kadi ne ndo je ki j-ingəi kin, adi ji rai ji ndami al, re ji rai ji ndamii ə, j-a ndəmi rəbi.

2 Ji gər kadi ta ki ndo ki malayka je rai əli kaje je e ta ki rəjeti*. Ningə dije pəti ki njé kal do ndu kin nim, njé təl rəde go ti al nim, Luwə adi-de kində kəji ki səbi kadi ingəi.

3 Təki rəjeti, j-əi wa ka j-a nali kində kəji lə Luwə kin al, re j-oi ta kaji ki əti bəl be kin tə ne ki kare. Ta kaji kin, Bəbe Jəju wa ə ilə mbəe dəsəy. Ningə njé je ki ooi ta-e ti, rai mai naje adi-je, təki e ta ki rəjeti.

4 Luwə wa ki done ma naji do ta kəl-de ti kadi e ta ki rəjeti ki takul ne kəji je ki əti bəl nim, ne ra je ki dəw asi ra al nim, ki mbəli je ki ra ki rəbi je ki dangi dangi nim tə. Taa Luwə təji ne ki rangi bəy, adi njé ma naji je ka kin, kadi-kare je ki dangi dangi ki go NDile ti, ki go ndigi ti lie.

Jəju oi mbata lə dije ki donangi ti ne pəti

5 J-isi j-əl ta do kisi ki do taa ti ki sigi ki a re. Ningə kisi ki do taa ki sigi ka kin, e malayka je ə, Luwə a adi təgi do ti al.

6 Makitibi lə Luwə ə nə:
«I Luwə, nda dəw e ri ə kadi to rəi ki mbata lie be ə?
Ə se, ngon dəw e ri ə kadi ində kəmi goe ti be ə?

7 Ra-e adi malayka je əi dəe ti mbata ngon dəkagilo ki ndəy be,
Ningə ilə jəgi piti ki kəsi-gon dəe ti.

8 Ɔsi gone mba kadi o be do ne kində je ti pəti*.»

Loki Luwə ilə ne je pəti gin təgi ti lə dəw, ne madi kare ki iyə taga goto. Ningə ki ngəsi-ne kin, j-o kadi o be do ne je ti pəti al bəy.

9 Nə j-o Jəju ki kəte, malayka je itəi-e ki mba dəkagilo ndəy, ki mba kadi ki takul me-maji lə Luwə, ki ade oy mbata lə dije pəti. Ningə e ki tado kə ki koy ki Jəju ingə kin ə, Luwə ilə-n jəgi piti ki kəsi-gon dəe ti.

10 Təki rəjeti, Luwə e nje ra ne je pəti, taa ne je pəti əi yəe je tə. Luwə təl Jəju dəw ki asi naa bərəre ti go rəbi kə je ki ingə, mba kadi dije ngay ki təli ngane je, indəi rəde naa ti sie do piti ti lie tə. Tado Jəju e njé kər nəde kaw səde kaji ti.

11 Ningə Jəju ki nje təl dije ki kasi-naa bərəre ti do majal je ti ləde, taa njé je ki təli-de ki kay njay ti ba pəti, Bawde e kare ba, adi e Luwə. Be ə, rə Jəju səl-e al kadi bar-de ngakone je.

12 Jəju əl Luwə ə nə:
«Ma m-əl ta ki oji dəi ngakom je,

Ta kəm kosi dije ti ləi,
M-a m-osi pa m-ilə-n təji dəi ti*.»

13 Ningə əl bəy:
«M-a m-adi mem Luwə ba pəti,
Bəy taa, m-a ne ki dije pəti ki Luwə adi-m-de,
Ki toi tə nganm je be*.»

14 Təki dije ka kin awi ki darə ki məsi ka kin ə, Jəju wa ka, təl rəne dəw ti ki rəjeti tə əi be tə. Ra be mba kadi ki takul

* 2:2 Knjk 7.53

* 2:8 6-8: Pa je 8.5-7

* 2:12 Pa je 22.23

* 2:13 Ejay 8.17

koye, su ki aw ki tōgi lə koy jine ti, təl ne ki kare.

¹⁵ Jəju oy mba kadi taa dije ilə-de taa tō. Dije ki dəkagilo kisi ki dō taa ləde pəti, isi tə bəə je me bəl koy ti.

¹⁶ Təki rəjeti, Jəju re mba kadi ra ki malayka je al, nə re ki mba kadi ra ki dije ki gin koji ti lə *Abirakam.

¹⁷ E be ə, me ne je ti pəti, kadi to tə ngakone je be, mba kadi təl nje kijə ne məsi kadi-kare ləde ki bo ki nje ndigi dije ki əti bəl, taa ki nje ka dō njane ti njururu dō kilə ti ki Luwə ade tō. E ə, a bər majal lə dije nim, taa a ilə-de noji naa ti ki Luwə nim tō.

¹⁸ Oyo, Jəju wa ki dōne ingə ne na nim, ingə kō nim tō. Be ə, ngə sine kin, asi kadi a ra ki njé je ki ne na je teēi dəde ti.

3

Jəju e ki bo dō Moji ti

¹ NGakom je ki njé kadi-me je, səi ki Luwə bər səsi, maji kadi uri kəmsi ki dō Jəju ti. E ə, Luwə ilə sie adi-je, mba kadi e nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo. E ki takule ə, j-adi-n me je, ə j-isi j-əl ta dō ti taga ta kəm dije ti.

² Təki rəjeti, Luwə kəti Jəju mba kadi e nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo. A dō njane ti ki rō Luwə ti ki nje mbəte, kadi ra kilə kin, təki ndō ki *Moji a-n dō njane ti me kilə je ti pəti ki ra me kəy ti lə Luwə kin be tō[☆].

³ Təki rəjeti, Jəju asi ta piti ki itə yə Moji say təki ji gəri kadi

nje kində kəy aw ki kəsi-gon itə kəy kin be.

⁴ Kəy ki aw ki nje kində ne al goto. NGa ningə nje ra ne je pəti e Luwə.

⁵ Moji a dō njane ti me kilə je ti pəti ki ndō ki ra me kəy ti lə Luwə. Nə ke ə e ngon nje kilə kare. Kilə lie e ki mba kadi əl dije ta oji dō ne je ki Luwə a əl me ndō ti ki lo ti ti.

⁶ Nə Kirisi a dō njane ti tə NGon lə Luwə, ki Luwə un-e inde dō kəy ti ləne. J-əi ə, j-əi kəy je lie, re j-uwəi tōgi je ba, taa ji rai rənəl dō ne kində me dō ti ləje tō.

Kər kəə lə dije lə Luwə

⁷ Maji kadi uri mbisi oi dō ta ki NDil Luwə əl kin:

«Dəkagilo ki bōne kin, re oi ndu Luwə ningə,

⁸ Oti kadi adi mesi ngə təki ndō ki kasi je təi-mi rō kin be,

Dəkagilo ti ki nai mi me dilə lo ti.

⁹ Oyo e dəkagilo ti ki kasi je indəi kadide səm ə nai mi,

Go bəl ti ki kuti sō ti ki m-ra ne je m-adi oi ki kəmde kin.

¹⁰ E be ə, wongi ra-m ngay ki gin koji kin,

Adi m-əl m-ə nə, mede nay ki lo ndəm ta rəbi ti.

Lo kadi gəri ne ki m-isi m-ngəm rōde ti goto.

¹¹ Be ə, me wongi ti ləm, m-un-n mindim m-ə nə:

A uri me bə kər kəə ti ki m-isi m-ra ki mbata ləde kam al ratata[☆]»

¹² Be ə, ngakom je, maji kadi indəi kəm-kədi dō rəsi ti, mba

kadi dəw madi kare dansi ti aw ki me ki majal ə se me nga ki kadi aw sie adi təl gidine adi Luwə ki nje kisi kəm ba al.

¹³ Təki bone Luwə nay ki lo kəl səsi ta ti bəy kin, maji kadi iləi dɪngəm me na ti ki ndo je kare kare pəti, dəkagilo ti ki isi oi də ɓar lie bəy kin. İrai be mba kadi majal ədi dəw kare dansi ti adi təl nje me nga al.

¹⁴ Təki rəjeti, je ki kində rə naa ti ki Jəju Kirisi. Nə ke ə, kadi-me ki ndo ki j-adi-e, ə ji təli njé kadi-me je kin, kadi j-uwəi ba bitı ta təl ta ne je ti.

¹⁵ Makitibi lə Luwə ə nə:
«Dəkagilo ti ki bone kin, re oi ndu Luwə ə,
Oti kadi adi mesi nga təki ndo ki kasi je təi-n rə dilə lo ti kin be.»

¹⁶ Se nə je ə, ooi ndu Luwə ə təli təi rə dilə lo ti wa? Əi njé je ki *Moji ər nɔde ə tɛɛ səde me be ti ki Ejipi ti wa kin.

¹⁷ Ə se njé je ki ra tə ə, wongi ra Luwə səde ɓal kuti sɔ wa? Wongi ra Luwə ki njé je ki rai majal ə ninde a də-naa ti bisiri dilə lo kin.

¹⁸ Ə se njé ki ra tə ə, Luwə ibi rəne kadi a uri be kər kəə ti al ratata wa? E njé ki mbati kadi təli rəde goe ti kin*.

¹⁹ J-o kadi asi kur me be kər kəə ti lə Luwə al, tadə mbati kadi adi-e mede.

4

¹ Be ə, təki dəkagilo kun mindi kur me be kər kəə ti lə Luwə nay bəy kin ɓa, maji kadi j-indəi kəm-kədi də rəje ti

mba kadi dəw madi kare njae nay gogi al.

² Tadə je ka, təki iləi mbɛ Poy Ta ki Maji adi kaje je wa kin tə ə, iləi mbɛ kin adi je tə. Nə ke ə, Poy Ta ki Maji ki kaje je ooi kin, to tə ne ki kare rəde ti, mbata taai ki kadi-me al.

³ Ningə je ki j-adi me je, j-a j-asi kadi j-ur me be kər kəə ti kin, təki makitibi lə Luwə əl-n ə nə:

«Me wongi ti ləm, m-ibi rəm m-ə nə:
A uri me be kər kəə ti ləm al ratata*.»

NGa ningə, təki rəjeti, Luwə təl ta kilə ləne mari nu lo kilə ngirə dənangi ti.

⁴ Təki rəjeti, makitibi lə Luwə əl ta ɔji-n də ndo ki kə siri ə nə: «Luwə ər kəə me ndo ti ki ko siri də kilə je ti pəti ki ra*.»

⁵ Makitibi lə Luwə əl bəy ə nə: «A uri me be kər kəə ti ləm ki m-isi m-ra ki mbata ləde kin al ratata*.»

⁶ Njé je ki iləi mbɛ Poy Ta ki Maji adi-de kəte, adi mede də ta ti ki Luwə əl-de al. Adi lo kadi a uri me be kər kəə ti lə Luwə kin goto. Re to be ka, ta rəbi to tagira bəy kadi njé ki rangi a uri ti.

⁷ E be ə, Luwə ində də ndo ki rangi dana, ɓar-e ə nə: «NDə ki bone.» Luwə əl ta je kin ɓal ngay kəte go ta je ti ki kaje je mbati tae ti. Əl ta je ka kin ki ta *Dabidi, me makitibi pa je ti lie ki ndangi kəte ə nə:

«Bone kin ə, oi ndu Luwə ə,
Oti kadi adi mesi nga,» təki m-əl-n səsi kəte.

* 3:18 16-18: Kər Isirayal je 14.1-35; Pa je 95.11 * 4:3 Pa je 95.11 * 4:4 Kilə ngirə ne je 2.2 * 4:5 Pa je 95.7-8

⁸ Təki rəjeti, re Jojuwe ər nɔ *Isirayəl je aw səde me ɓe kər kəə ti lə Luwə ə, Luwə a əl ta lə ndo kər kəə ki rangi gogi al ngata*.

⁹ Be ə, ndo kər kəə ki rangi lə dije lə Luwə to nɔɔ ɓəy. A e ndo kər kəə ki titi-naa ki ndo ki kɔ siri ki Luwə ər-n kəə kin be.

¹⁰ Tado dəw ki ur lo kər kəə ti lə Luwə ə, a ər kəə dɔ kilə ti ləne, təki Luwə ər-n kəə dɔ kilə ti ləne kin be tɔ.

¹¹ Be ə, maji kadi j-indəi tɔgi dɔ rəje ti mba kadi j-uri me ɓe kər kəə ti kin. Adi j-indəi kəm-kədi dɔ rəjeti mba kadi dəw madi kare dan je ti təl nje mbati ta ki ta Luwə ti adi osi təki kaje je osi kəte kin be al ngata.

¹² Ta lə Luwə e ta ki isi kəm, aw ki tɔgi ngay tɔ. Tae ati itə kiyə kasigar ki ta kate e dam joo. Ta lə Luwə a ur rəjeti maki maki. A aw ɔdi dan ɓəngirə je nu. Ningə ta rəje je ki rəti-naa, ki wuy dɔje je ka aw ɔdi tɔ. Kɔji ta ra je ləje ki maji, ki ki majal ki mər ta je ki dɔ ɓəngirə je ti ka, ta lə Luwə tɛɛ ki gine.

¹³ Nɛ kare ki mbɔ nɛ kində je ti lə Luwə ki ɓɔyɔ rone ta kəme ti goto. Nɛ je pəti naji rɔde ta kəme ti ay njay njay. Ningə e nɔ Luwə ti tɔ ə nɔ nɔ a ər gin kilə rane je.

Jəju e nje kijə nɛ məsi kadi-kare ki bo

¹⁴ Adi j-uwəi kadi-me ləje ki j-əlɪ ta dɔ ti nɔ dije ti taga kin ba, tado, təki rəjeti, j-awi ki nje kijə nɛ məsi kadi-kare ki bo, ki nje tɔgi ki aw bitɪ tɛɛ lo kisi

Luwə ti. Adi e Jəju Kirisi ki NGon lə Luwə.

¹⁵ Nje kijə nɛ məsi kadi-kare ləje ka kin, asi naki kadi ingə kɔ sɔje dɔ tɔgi kasi al je ti ləje. Təki rəjeti, e wa ka, nai-e me nɛ je ti pəti tɔ je be tɔ. Nə ke ə, e osi me majal ti nja kare al.

¹⁶ Adi j-ɔti ɓasi ki nɔ kimbər kɔɓe ti lə Luwə ki nje me-maji, ki me ki tɪ kati. Lo kin ti ə, Luwə a iyə-n go majal je ləje kɔ nim, taa me-maji lie ka a nay sɔje nim, mba kadi tɔ ra sɔje dɔkagilo ti ki me je ge.

5

¹ Təki rəjeti, njɛ kijə nɛ məsi kadi-kare je ki bo, kare kare pəti, Luwə ə mbəti-de dan dije ti. Ningə Luwə ində-de mba kadi rai kilə ləne mbata maji lə dije ka kin. Kilə ləde e mba kadi adi kadi-kare nim, taa ijəi nɛ məsi kadi-kare adi Luwə mbata majal je lə dije ki rai nim tɔ.

² Nje kijə nɛ məsi kadi-kare ki bo wa ki dɔne ka, aw ki kasi al je ləne ngay tɔ. Be tɔ ə, a asi kadi gər ə ra ki dije ki njɛ ra nɛ ki majal ki go me ndigi ti ləde al, adi ndəmi ta rəbi.

³ E mba kasi al je lie ka kin ə, a ilə məsi kadi-kare adi Luwə mbata majal je ləne wa nim, taa ki mbata majal je lə dije nim tɔ*.

⁴ Ra kilə kijə nɛ məsi kadi-kare e kəsi-gon, nə ke ə dəw a ində rone ki dɔ rone mba kingə-n kəsi-gon kin al. Dəw a ingə kəsi-gon kin ki takul ɓar ki Luwə ɓar-e taa. Nɛ kin ə ra, dɔkagilo ti ki ɓari-n *Aro.

⁵ E be ə, ya Kiriſi ka to be tɔ. E e wa ə adi rɔne tɔɔa mba kadi n-tɔli-n nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo ki itə ndəge je al. Nə ingə ji Luwə ti ki əl-e ə nə:

«I ə, j ngonm,

Ilə ngire ɔone, mi m-təl Bawi.»

⁶ Me Makitibi ti lə Luwə, loki rangi ti, Luwə əl ɔəy ə nə:

«I nje kijə ne məsi kadi-kare ki a isi ratata,

Tə Məlsisədəki be[☆].»

⁷ Dɔkagilo ti ki Jəju e dɔnangi ti ne ɔəy, əl ta ki Luwə ki rəbi je ki dangi dangi, taa əl sie ta ki go kare ki səl dɔ, ki ndune ki bo taa ki man nɔ kəmne ti, Luwə ki asi kadi taa-e ta koy ti[☆]. Nینگə Luwə oo dɔ ndue mbata kilə ki ilə dɔne gin tɔge ti.

⁸ Təki rɔjeti, E NGon Luwə wa, nə ki go rəbi kɔ je ti kin pəti, ndo kadi təl rɔne go Luwə ti.

⁹ Loki Jəju təl ta kilə je pəti ki ra mba kadi ra ngata ningə, Jəju təl rəbi kaji ki a to ratata mbata dije pəti ki njé təl rɔde goe ti.

¹⁰ Təki rɔjeti, Luwə inde nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo tə Məlsisədəki be.

NDɔr mbi dɔ kiyə go rəbi ki maji ti

¹¹ Ne je toi ngay kadi j-əl dɔ ta ti kin, nə ke ə, lo kadi j-ɔr mee kadi ay njay dɔsi ti goto, tadɔ ngə səsi ngay kadi igəri me ne je kalangi.

¹² Təki rɔjeti, dɔkagilo ki rai me ta ti lə Luwə kin e ngay nga, adi maji kadi itəli nje ndo dije ndu Luwə ngata. Nə biti

ɔone ka, igei kadi dije ki rangi ə ndoi səsi ne ɔji dɔ ta lə Luwə ki indoi lo kilə ngire ti nu wa kin ɔəy. Igei mba tə ngan je ki kasi be ɔəy ɔi ne kuso lə ngatɔgi je ki tɔge to ti al.

¹³ Dəw ki nay ki lo kay mba kone ti e ngon ki kasi. Gər kəl ta dɔ ne ti ki rɔjeti al.

¹⁴ NGata ningə, ne kuso ki tɔge to ti e ki mbata ngatɔgi je. Tadɔ ki go kilə je ti ki isi rai ki ndɔ je kare kare pəti me kisi ki dɔ ta ti lade, asi kadi ɔri mbo ne ki maji ki ne majal naa ti.

6

¹ E be ə, maji kadi j-ai dɔ ne ndo ti ki ɔji dɔ ta lə Kiriſi ki j-ingəi lo kilə ngirə kadi-me ti ləje nu kin par par al. Adi j-awi ki kəte kəte me ne ndo je ti lə dije ki tɔgi gangi me kadi-me ti. Adi ji təli ji rai dɔ ne ndo je ti ki lo kilə ngire ti nu, tə ra ne je ki majal ki a awi ki dəw koy ti, ə se kiyə ta kadi-me kɔ kin al,

² taa kadi ji təli ji rai dɔ ne ndo je ti ki ɔji dɔ ra dəw batəm je ki dangi dangi, ə se kində ji dɔ dəw ti, ə se kɔ njé koy je lo koy ti, ə se ta ki gangi ki dɔbəy ti kin al ngata tɔ.

³ J-a ji ndoi-naa ne lə dije ki tɔgi gangi ngata, re Luwə adi-je ta rəbi.

⁴ Adi j-uni tə ne ndo, ta lə njé je ki təli osi me pa njiyəde ti ki kəte: kəmde e ki tɛɛ ki takul kunjɔ lə Luwə. Nai kadi-kare ki dɔrɔ ti ooi nim, taa ingəi NDil ki ay njay nim tɔ.

☆ 5:6 5-6: Pa je 2.7; 110.4 ☆ 5:7 Mt 26.36-46; Mk 14.32-42; Lk 22.39-46

⁵ NDigi Poy Ta ki Maji la Luwə kadi e ta ki maji ngay, taa gəri ne ki oji do tōgi je ki a rai naa ti ki dokagilo ki Luwə a ilə-n ngirə kōbe ki a re nim to.

⁶ Nə re e be ka, təli osi me pa njiyade ti ki majal ki kəte kin gogi. Ko dije ka kin, lo kadi dəw a təl re səde ki nja joo bəy kadi yəti pa njiyade goto. Təki rōjeti, bəi NGon la Luwə do kagi-dəsi ti təki rangi bəy. Ningə iləi rōsol dəe ti ta kəm dije ti.

⁷ Adi j-uni ne ndo ki do lo ndər ti, loki dənangi ay man ndi ki isi ədi ki dokagilo je pəti, ə tēē ki kandi ki maji adi njé je ki ndəri ki mbata lade to ningə, tōji ki taga kadi Luwə njangi do lo ndər ka kin.

⁸ Nə re dənangi ibə tone je ki kon je yo ningə, e dənangi ki ndae goto. Luwə a ndəle ə təl ta dənangi kin e kadi iləi por dəe ti par.

⁹ NGakoje je ki njé ndigi je ləje, re j-əl ta kin be mindi ka, ji gər me je ti maji kadi səi, səi do rəbi ki maji ti. Do rəbi ki a tēē səsi kaji ti.

¹⁰ Təki rōjeti, Luwə e nje ra ne ki dana ki dokagilo je pəti. Adi mee a oy do ne ki maji ti ki irai al. Irai ki njé kadi-me madi je, ningə isi ta ra ti ne bəy. Ne ra je ki maji ki isi rai kin tōji kadi indigi Luwə.

¹¹ Nə ndigi ləje e mba kadi dəw ki ra dansi ti uwə tōgine ba, ə nayi ki lo ra maji ti təki isi rai kin biti ndo ki dōbəy ti. Ningə a ingəi ne je pəti ki indəi mesi do ti.

¹² Ji ndigi kadi itəli njé dabi je al. Nə kadi indaji pa njiyə njé je ki adi mede Luwə ə awi ki kore me. NJé je kin ə, ingəi ne maji je ki Luwə un-n mindine kadi n-adi-de.

Nə kində me do ti ki rōjeti

¹³ Loki Luwə un mindine adi *Abirakam, dan go kun mindi ka kin ki kibi ro me tōne ti wa. Təki rōjeti, dəw ki rangi ki ite kadi ibi rōne ki təe goto.

¹⁴ Luwə ə nə: «M-a m-jangi dōi təki rōjeti, ə m-a m-adi gin kai je bayi-naa*.»

¹⁵ Abirakam ngəm go kun mindi la Luwə ki kore me. Be ə, ingə-n ne ki Luwə un-n mindine ade.

¹⁶ Loki dije ibi rōde ningə, ibi rōde ki to dəw ki boy itə-de. Kibi ro ka kin a tōji kadi ta je ki n-əli əi ta je ki rōjeti. Adi a ində gangi ta je ki tade asi-naa do ti al.

¹⁷ Ningə Luwə ge tōji njé je ki a ingəi ne maji je ki un-n mindine ka kin ki taga ay njay bəy, kadi ndu-kun je ləne a yəti al. Be ə, dan go kun mindi ləne ki kibi ro bəy.

¹⁸ Kun mindi əi ki kibi ro əi ne je ki joo ki dəw a yəti-de al. Be ə me kun mindi ti ə se me kibi ro je ti la Luwə kin, a əi taje ki ngom al ratata, adi ta je kin ilə dingəm me je ti ngay, j-əi je ki j-iyəi ne je pəti mba kadi j-uwə ne kində me do ti, ki e ki kadi-je kin ba.

¹⁹ Ne kində me do ti kin ra adi kisi ki do taa ləje to tə kəy ki kində do mbal ti be. E ne ki dəw a badi do ti al nim, taa e ne ki ngə nim to, ningə ində kibi

gangi lo ki me kəy ti lə Luwə ki to dərə ti gangi, ə ur me lo ti ki ay njay njay itə made je.

²⁰ E lo kin ə, Jəju ur ti kəte noje ti tə nje tē ta rəbi noje ti. Jəju təl nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo ki ratata tə Məlsisədəki be.

7

Məlsisədəki nje kijə ne məsi kadi-kare

¹ Məlsisədəki ka kin e ngar ki be bo Salem ti, taa e nje kijə ne məsi kadi-kare lə Luwə ki e də ne je ti pəti tə. E ə ingə *Abirakam lo ki təl lo təti rə ti ki təti ngar je, ə njangi dəe tə.

² E ə, Abirakam ade ki kare me ne ki dəgi ti, me ne je ti pəti ki təl-n ta rə ti. Ki də kəte, kər me tə ki nə Məlsisədəki e «ngar ki nje ra ne ki dana». Bəy taa, Məlsisədəki e ngar ki be bo Salem ti tə, kər me tə ka kin nə: «NGar ki nje lapiya*.»

³ Makitibi lə Luwə əl ta lə baw Məlsisədəki ə se ta lə kəe al, nim taa əl ta lə gin kae je al nim tə. Bəy taa, əl ta də koje ti ə se də koye ti al ratata nim tə. Titi-naa ki NGon lə Luwə, ningə e nje kijə ne məsi kadi-kare ki a isi ki dəkagilo je pəti.

⁴ Igəri maji kadi Məlsisədəki e dəw ki ndae e ngay. Be ə, kaje Abirakam wa ka, ade ki kare me ki dəgi ti, me ne je ti pəti ki təl-n lo rə ti*.

⁵ NGan *Isirayəl je, ki go ndu-kun ti lə *Moji, e gu dəde ti kadi adi ki kare me ki dəgi ti me ne je ti pəti ki ingəi, dije ki əi gin koji ti lə *Ləbi ki əi njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki əi

ngakode je wa, tadə əi je ka, əi gin ka ti lə Abirakam tə.

⁶ Məlsisədəki e gin koji ti lə Ləbi al, nə Abirakam ade ne kare me ki dəgi ti me ne je pəti ki ingə. Adi Məlsisədəki njangi də Abirakam ki Luwə un mindine ade.

⁷ Ningə təki rəjeti, ngatəgi ə a njangi də ngon ki du.

⁸ Gin ka je lə Ləbi ki njé taa ki kare me ki dəgi ti, me ne maji je ti ji ndəgi Isirayəl je ti, əi dije ki a oyi. Nə ki oji də Məlsisədəki, Makitibi lə Luwə əl kadi e, isi kəm ba.

⁹ Ki dəbəy ti, ta ki kadi j-əl ən: dəkagilo ti ki Abirakam adi ki kare me ki dəgi ti me ne kingəne je ti pəti kin, Ləbi ki gin kae je əi njé taa ki kare me ki dəgi ti me ne je ti pəti kin ka, adi tə.

¹⁰ Təki rəjeti, dəkagilo ti ki Məlsisədəki ingə-n Abirakam kin, oji Ləbi al bəy, nə ke ə, e məsi kane Abirakam ti ngata.

¹¹ Me ndu-kun ti lə ngan Isirayəl je, e dije ki gin koji ti lə Ləbi ə səbi kadi dije kəti-de tə njé kijə ne məsi kadi-kare je. Əi njé kijə ne məsi kadi-kare je tə *Arə be. Nə rəbi ra kilə kijə ne məsi kadi-kare ləde to asinaa bərəre al. Re e be al ə, dəw a sangi nje kijə ne məsi kadi-kare ki rangi tə Məlsisədəki be bəy al ngata.

¹² NGa ningə, re rəbi ra kilə lə njé kijə ne məsi kadi-kare ki gin ka ti lə Ləbi yəti ningə, e go ti kadi ndu-kun ka yəti tə.

¹³ Ningə Bəbe ləje ki ta je kin oji dəe, e gin ka ti lə Ləbi al, nə e gin ka ti ki rangi. Ningə gin

ka ti kin, dəw madi ki ra kilə tə nje kijə ne məsi kadi-kare do dingiri lo ti goto.

¹⁴ Dije pəti gəri kadi oji Babe laje gin koji ti la Juda. Ningə ki oji do gin koji kin, Moji əl ta madi do ti al, loki əl ta ki oji do nje kijə ne məsi kadi-kare je.

Nje kijə ne məsi kadi-kare ki rangi ki titi-naa ki Məlsisədəki

¹⁵ NGəsine ne je toi ay njay nga. Nje kijə ne məsi kadi-kare ki rangi ki e gin koji ti la *Ləbi al, ki to tə Məlsisədəki be re.

¹⁶ E təl nje kijə ne məsi kadi-kare ki go rəbi koji ki darə ti al, nə ki go təgi kisi ki do taa ti ki a to ratata.

¹⁷ Təki rəjeti, makitibi la Luwə əl ə nə:
«I nje kijə ne məsi kadi-kare ki ratata,
Təki ndə ki Məlsisədəki isi-n be.»

¹⁸ Be ə, kun-ndu je ki kəte, e ki buji kə mbata təge goto, taa ndae ka goto tə.

¹⁹ *NDu-kun je la *Moji asi kadi rai adi dije asi-naa bərərə ta kəm Luwə ti al. NGa ningə ne kində me do ti ki maji toi ndu-kun je la Moji e ki kadi-je. Ningə ki takule j-asi kadi ji re ki rə Luwə ti.

²⁰ Ne ki rangi bəy, ne je kin pəti rai ne ki takul kibi rə la Luwə. Nə ndəge je tēgi nje kijə ne məsi kadi-kare ki kanji kun mindi la Luwə.

²¹ Nə ki oji do Jəju, Luwə un mindine, loki əl ə nə:
«Mi Babe ma m-yəti ndum al,
M-un mindim m-ə nə:
I nje kijə ne məsi kadi-kare ki ratata.»

²² Be ə, ki rəbi kibi rə la Luwə kin, ji ti meje kati kadi j-ingə

kilə mindi ki sigi ki maji itə e ki kəte kin say ki takul Jəju.

²³ Ne ki rangi bəy, nje kijə ne məsi kadi-kare ki gin koji ti la Ləbi bəyi-naa. Nə ke ə, yo təl-de taa taa adi lo kadi rai kilə kijə ne məsi kadi-kare kin ratata goto.

²⁴ Nə Jəju e nje kisi ratata, ningə kilə kijə ne məsi kadi-kare lie a to ki nəne ti tə.

²⁵ E be ə, Jəju asi kadi kaji ki ratata dije ki nje re ki rə Luwə ti ki takule. Təki rəjeti, e nje koy al adi a əl ta ki Luwə ki dəkagilo je pəti ki mbata ləde.

²⁶ Jəju e nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo ki səbi kadi j-inge. E ay njay nim, ra ne ki majal nja kare al nim, taa Luwə əse ngərəngi kadi nje ra majal je ti nim tə. Ningə, un-e inde adi isi ngərəngi dərə ti nu, do ne je ti pəti.

²⁷ Jəju to tə ndəgi nje kijə ne məsi kadi-kare je ki bo kam al, adi e ne ki ndae goto rəe ti kadi ijə ne məsi ki ndə je kare kare pəti ki mba kadi Luwə iyə-n go majal je ləne wa nim, taa mba kadi iyə-n go majal je la kosi dije pəti kə tə. Jəju ijə ne məsi kadi-kare nja kare ba par ə asi naki. Adi e kadi-kare dərə wa ki adi do kagi-dəsi ti kin.

²⁸ Tadə ndu-kun la Moji ində jine do dije ti madi ki kilə rade asi-naa al, tə nje kijə ne məsi kadi-kare je ki bo. NGa ningə kun mindi la Luwə ki re go ndu-kun ti, ində jine do NGone ti tə nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo, e ki asi-naa bərərə ki nəne ti.

8

Jəju e nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo

¹ Ta ki bo ki kadi j-əl dɔ ta ti kin ə to kin: J-aw ki nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo, ki isi me dɔrə ti, dɔ ji kɔ lo kisi kɔbe ti lə Luwə, ki tɔge e dɔ tɔgi je ti pəti[☆].

² Isi ra kilə kijə ne məsi kadi-kare ki bo ləne me kəy ki ay njay ti, adi e me kəy kaw-naa ti ki rɔjeti ki e dɔrə ti nu. E kəy ki Luwə wa ə ra bi e dije ə rai ki jide al.

³ *NJé kijə ne məsi kadi-kare je ki bo, kare kare pəti, kilə ləde e mba kadi adi ne je Luwə nim, rai ki kadi-kare məsi je nim tɔ. Be tɔ ə, e go rəbe ti kadi Jəju ka, aw ki ne kadi adi kadi-kare ti tɔ.

⁴ Təki rɔjeti, re Jəju e dɔnangi ti ne ningə, a e nje kijə ne məsi kadi-kare al, tado njé kijə ne məsi kadi-kare je ki isi rai kilə kin ki go ndu-kun ti lə *Moji, isi dɔnangi ti ne ə bəlme ngata.

⁵ NJé kijə ne məsi kadi-kare je ka kin, isi rai kilə me kəy kaw-naa ti. Nə kəy kin e ndil kəy ki rɔjeti ki to dɔrə ti. Təki rɔjeti, loki Moji ilə ngirə kadi ra kəy kibi, Luwə əl-e ə nə: «Ur mbi maji o-n dɔ ta ki m-a m-əli kam: maji kadi ira kəy kibi kin təki ndɔ ki m-ɔjii dɔ mbal ti[☆].»

⁶ Nə ngosine, Jəju aw ki kilə ki ndae e ngay itə kilə lə njé kijə ne məsi kadi-kare je. Adi e ə, e nje ka mbɔ lo ti ki mbata kilə mindi ki maji, ki ngire e ki

kində dɔ kun mindi ti ki maji tɔ.

Luwə adi mindi ne mbata kilə mindi ki sigi

⁷ Təki rɔjeti, re ne ki majal goto me kilə mindi ti ki kəte ə[☆], Luwə a re ki e ki rangi ki kɔ joo al.

⁸ Nə, Luwə kɔl ki dije ləne mbata majal je ki rai, ə nə:

«Oi ndɔ je a rai noɔ,
Ki m-a m-ilə mindim kilə ki sigi,

Ki dije ki Isirayəl ti nim,
Ki dije ki Juda ti nim tɔ.

⁹ Kilə-mindi kin, a to tə kilə mindi,

Ki ndɔ ki m-ilə ki kade je,
NDɔ ki m-uwə-n jide,

MBA kadi m-tɛɛ-n səde dɔnangi Ejipi ti kin al.

Lo kadi ay dɔ njade ti səm me kilə mindi ti kin goto.

Be ə, mi Babe, m-a m-təl gidim madide tɔ.

¹⁰ Babe ə nə:

Kilə-mindi ki m-a m-ilə
Ki dije ki Isirayəl ti go ndɔ je ti kin ə to kin:

M-a m-adi-de ne gər

MBA kadi gəri ndu-kun je ləm,

M-a m-ndangi ndu-kun je ka kin dɔ bəngirəde ti.

M-a mi Luwə ləde,

Ə a əi dije ləm tɔ.

¹¹ Dəw madi kare ki a aw NDoo dəw ki me be ti ləne, Ə se ngokone kadi gər-m goto, Tado dije pəti,

flə ngire dɔ dije ki tɔgi ti biti tɛɛ-n dɔ ngan je ki du ti,

A gəri mi.

¹² M-a m-iyə go ra go ti al je ləde kɔ,

☆ 8:1 Pa je 110.1

☆ 8:5 Tɛɛ ki taga 25.40

☆ 8:7 Tɛɛ ki taga 24.3-8

☆ 8:12

Mem a oy dɔ majal je ti ləde ratata[☆]»

¹³ Loka Luwə əl ta dɔ kilə mindi ki sigi ti ningə, e kin oji kadi təl e ki kəte tə ne ki kəke ti. Ningə j-əi pəti ji gəri kadi re ne to kəki ningə nay ngay al kadi a goto.

9

Rəbi kəsi məkəsi nangi nɔ Luwə ti ki kəte

¹ Kilə-mindi ki kəte ka, aw ki ndu-kun je ki tɔji dije go rəbi kəsi məkəsi nangi nɔ Luwə ti, ə se aw ki lo kaw-naa ki dɔnangi ti ne tɔ.

² Kəy kibi ki gangi mee joo e ki ra. Me kəy ti ki dɔsəy, ki bari-e lo ki ay njay, lo kində lambi ki bajie e siri isi me ti. Taa tabilə ki mapa kadi-kare ki dije adi Luwə e dɔ ti, isi ti nɔɔ tɔ.

³ Ningə kəy ki kɔ joo ki kibi gangi lo e ta ti, e lo ki bari-e lo ki ay njay itə ndəgi lo je.

⁴ Lo kin ti ə dingiri lo ki ra ki ɔr e ti. Ningə dɔ dingiri ti ka kin ə, yibi ki baye əti mbi e ki kilə por dɔ ti. Me lo ti ki kɔ joo ti ka kin tɔ ə, sanduki kilə mindi ki gide e ki ra ki ɔr e ti. Me sanduki ti ka kin ə, ku madi ki man rosi mee e səm ti. Ku ka kin gide e ki ra ki ɔr tɔ. Bəy taa, me sanduki ti ka kin ka, kagi tɔsi lə Arɔ ki ibə mbine e me ti tɔ. Bəy taa, me sanduki ti wa ki kare kin ə, mbal je ki ndangi ta je ki oji dɔ kilə mindi ti e me ti tɔ.

⁵ Dɔ sanduki ti ka kin ə, tɔli kagi je joo ki toi tə *Malayka je ki bari-de nə serubə je, ki awi ki kəsi-gon ngay indəi-de dɔ ti.

Malayka je ka kin naji bagide dɔ lo kadi-kare məsi ti ki oji go kiyə go majal je lə dije kɔ. Nə ke ə, e dəkagilo ki kadi dəw ɔr-n gin ta je kin pəti al bəy.

⁶ Kəy kibi ka kin e ki gangi lo joo. *NJé kijə ne məsi kadi-kare je uri me kəy ti ki dɔsəy ki ndɔ je kare kare pəti mba ra kilə ləde[☆].

⁷ Nə me kəy ti ki kɔ joo, nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo ki karne ba par ə, a ur ti nja kare me bal ti kare. Lo kin ti ə a re ki məsi da mba kadi adi Luwə kadi-kare ti kadi iyə-n go majal je lə nje kijə ne məsi kare ki bo wa kin kɔ nim, taa ya ndəgi kosi dije ki rai ki go me ndigi ti ləde al nim tɔ[☆].

⁸ NDil ki ay njay ndo-je ki takul ne je kin kadi dəkagilo je pəti ki me kəy ki dɔsəy kin to ningə, ta rəbi kur me lo ti ki ay njay njay itə made je kin e ki tee al bəy.

⁹ Ne kɔji je kin əi ndil ne je ki dəkagilo ti ki bone. Kər me nə: kadi-kare je ki ne məsi je ki j-isi j-adi Luwə kin asi kadi rai adi me dəw ki nje ra kilə kadi Luwə kin asi-naa bərəre al.

¹⁰ Təki rɔjeti, ne je kin əi ndu-kun je ki oji dɔ ne kuso ə se ne kəy ki kuji ne ra je ki oji dɔ kay rɔ ki man par. Ne je kin əi kuji ne ra lə dije ki dɔnangi ti ne. NDade to ki mbata dəkagilo ki ndəy be par, biti dəkagilo ti ki Luwə a ində-n gin ndu-kun je ki sigi.

Kirisi adi rone kadi-kare ti

¹¹ Nə Kirisi re tə nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo mba kadi adi-je ne maji je ki toi ne

☆ 9:6 Kər Isirayəl je 18.2-6

☆ 9:7 Ləbatiki 16.2-34

ngata. Kirisi ur me kəy kibi ti ki bo ngay nim, asi-naa bərərə nim tō. E kəy kibi ki dije ə rai ki jide al nim, taa e kəy ki goto dɔnangi ti ne nim tō.

¹² Kirisi ur me kəy ti ki ay njay njay itə made je ka kin nja kare ba par. Ur me kəy ti ka kin ki məsi bal biyə ə se ki məsi ngan mangi je al, nə ki məsine wa. E ki rəbi kin ə, Kirisi gangi-n dɔje nja kare ba par ratata dɔ majal je ti.

¹³ Təki rɔjeti, ki go ne jibəl 6e ti, dije a təli bal biyə je ki ngan mangi je, ə a sikəi məside je ki bu ngon kɔ mangi ki kilə por dɔ ti dɔ dije ti ki rai majal*. Rai ne je kin be mba kadi dije ka kin təli ki kay njay gogi ki go ne jibəl 6e ti.

¹⁴ Re ne kin e ki rɔjeti kadi məsi da je awi ki tɔgi ningə, məsi Kirisi, tɔge a itə məsi da je say ngay 6əy. Nə Kirisi wa un rəne adi Luwə tə ne kadi-kare ki ay njay ki tɔgi lə NDil ki nje kisi ratata. Məse ka kin a tɔgi ngameje adi ay njay mba kadi ji ra ne je ki majal ki a aw səje koy ti al. NGata ningə, j-a j-asi kadi j-a ra kilə j-adi Luwə ki nje kisi kəm ba.

Kilə-mindi ki sigi me məsi ti

¹⁵ Be ə, Kirisi e nje ka mbo dije ti ki Luwə ki rəbi kilə mindi ki sigi. Mba kadi njə je ki Luwə 6ar-de ingəi ne nduwə ki a to ratata ki Luwə un-n mindine adi-de. Ne kin a ra ne, tadɔ Kirisi oy ningə məse taa dije ilə-de taa ta ne je ti ki majal ki isi rai ne dɔkagilo

ti ki əi gin tɔgi ti lə kilə mindi ki kəte.

¹⁶ J-ingə kadi re dəw ra makitibi kilə mindi ki ɔji dɔ ləbi ne nduwə tone ti ningə, maji kadi dəwe ka kin a oy 6əy taa, noje je a ləbi-naa ne nduwə.

¹⁷ Təki rɔjeti, re dəw e ki dɔ ne taa 6əy 6a, nda makitibi kilə mindi ki ɔji dɔ ne nduwə goto. Loki dəwe ka kin oy ngata ningə ndae to.

¹⁸ Be tə ə, kilə mindi ki kəte ka, lo kadi aw ki tɔgi ra kilə kəte goto nɔ məsi ti ki ay.

¹⁹ Loki *Moji ɔr me ndu-kun je pəti təki ndangi-n me makitibi je ti ki mi nɔ kosi *Isirayəl je ti pəti ningə, un məsi ngan mangi je ki məsi bal bati je ki pote-de ki man jine ti. Ningə un baji kagi madi ki ul njuki ki əti maji ngay ki 6ari-e nə ijopi. Baji kagi ka kin e ki 6ir gine ki kibi ki rai ki bəl bati je adi səl ləm ləm ə kər njir njir tɔ. Ningə kagi ka kin ə, ilə me məsi ti 6a sikə dɔ makitibi je ti ki ndangi ndu-kun je me ti nim taa dɔ kosi dije ti nim tɔ.

²⁰ Dɔkagilo sikə məsi ti, Moji ə nə: «E kin e məsi kilə mindi ki Luwə un ndune dɔ ti adi səsi, kadi itəli rəsi go ti*.»

²¹ Be tə ə, sikə-n məsi ka kin dɔ kəy kibi ti ki dɔ ne ra kilə je ti pəti ki me ti tɔ.

²² Təki rɔjeti, ki go ndu-kun ti, ne je ngay a təli ki kay njay ki takul məsi par. Ningə ki kanji məsi ki sikə, kiyə go majal je a goto tɔ.

Kun rɔ kadi lə Kirisi ɔr majal

je kə

²³ Ne je ki titi-naa ki ne je ki rojeti ki dora ti pəti sobi kadi e ki təl-de ki kay njay ti ki rəbi kin. Ningə ki oji də ne je ki rojeti ki me dora ti wa ka, gei ne kadi-kare məsi ki maji itə məsi da je say.

²⁴ Təki rojeti, Kirisi ur me kəy kibi ti ki dije rai ki jide ki e ndil e ki rojeti ki me dora ti kin al. Nə e aw me dora ti, oji rone ta kəm Luwə ti, isi əl sie ta ki mbata ləje.

²⁵ Jəju aw me dora ti mba kadi adi rone kadi-kare ti Luwə nja bay bay al. Nə nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo ur me kəy ti ki ay njay itə made je ka kin ki bal je kare kare pəti, ki məsi da je.

²⁶ Re e be al ə, Kirisi a ingə kə nja bay bay lo kilə ngirə dora ki dənangi ti nu. Nə təki rojeti, Kirisi re nja kare ba dəkagilo ki dəbəy ti, mba kadi bər majal kə, ki takul darəe ki un adi Luwə ne məsi ti.

²⁷ Ningə e ki kində də dana kəte, kadi dəw ki ra ra a oy nja kare par, ningə go koye ti, Luwə a gangi ta dəe ti.

²⁸ Be tə ə, Kirisi adi rone nja kare ba par, mba kadi bər majal lə kosi dije. Ningə a oji rone ki kə joo bəy, nə ke ə, e ki mba bər majal al ngata, nə ki mba kadi aji njə je ki isi nginəi ndə təl-e.

10

Kirisi adi rone kadi-kare ti nja kare ba par

¹ *NDu-kun je lə *Mojī əi ndil ne je ki rojeti ki a rəi, bi əi

darə ne je wa al. Be ə, lo kadi ayi dije ki isi rai rə Luwə ti njay goto. Re ijai ne məsi kadi-kare ki bal je kare kare pəti ka loe goto.

² Re e be al ə, njə je ki isi ijai ne məsi kadi-kare adi Luwə kin, Luwə a iyə go majal je ləde kə pəti nja kare ba par. Lo kadi mede a ole də majal je ti ləde gogi bəy a goto. Ningə gin kijə ne məsi kadi-kare ka, a gangi tə.

³ Nə təki rojeti, ki rəbi kijə ne məsi wa kin ə, me dije ole-n də majal je ti ləde bal je kare kare pəti.

⁴ Tadə məsi ngan mangi je ki məsi bal biyə je asi kadi bər majal je kə al.

⁵ E be ə, ləki Kirisi isi re me dənangi ti, əl Luwə ə nə:

«tge ne məsi al nim, kadi-kare al nim tə,

Nə ibə darəm.

⁶ İra rənəl də da je ti ki kilə por də ti də dingiri ti al nim, Taa ne məsi mbata bər majal je ka nəl-i al nim tə.

⁷ Ningə m-əli m-ə nə:

Mi ne, m-re dənangi ti kadi m-ra ndigi ləi,

Təki ndangi me makitibi ti ki kay njay oji-n dəm*.»

⁸ Ta ki dəsəy ki Kirisi əl ə tə kin: «tge ne məsi al nim, kadi-kare al nim, da je ki kilə por də ti də dingiri lo ti al nim, taa ne məsi mbata bər majal je al nim tə». NGa ke ə, ne məsi je kin pəti, e ki rade ki go ta je ti ki e ki ndangi ki go ndu-kun ti.

⁹ Kirisi təl əl bəy ə nə: «O, m-re dənangi ti mba kadi m-ra go ndigi ləi». Kirisi buji ne

məsi je ki kate, ə un rone tə ne məsi ki sigi ində to ti.

¹⁰ Jəju Kırısı ra ne ki Luwə ndigi. Be ə, adi rone kadi-kare ti, nja kare ba par, mba kadi taa-je ilə-je taa də majal ti.

¹¹ Ningə njé kijə ne məsi kadi-kare je kare kare pəti, awi ki njade taa, ndə je kare kare pəti mba ra kilə ləde nə Luwə ti. Adi kadi-kare ne məsi ki kare wa kin ki dəkagilo je pəti. Nə ne məsi kin asi bər majal je lə dije al ratata[☆].

¹² Nə Kırısı, adi rone kadi-kare ti nja kare ba par mbata bər majal je, ə aw isi də ji kə Luwə ti ki nəne ti.

¹³ NGəsine ki isi də ji kə Luwə ti, isi ngəm kadi Luwə ilə njé bə je lie gin njae ti tə kimbər kində nja be.

¹⁴ Be ə, ki kul ne məsi ki kare wa kin, təli-n dije ki ay-de də majal ti ki kasi-naa bərəre ti ratata.

¹⁵ NDil ki ay njay ka ma naje ay njay tə, ningə ta ki dəsəy ki əl ə to kin:

¹⁶ «Bəbe ə nə:
Kilə-mindi ki ma m-ilə səde,
Go ndə je ti kin ə to kin:
M-a m-ində ndu-kun je ləm də
bəngirəde ti,
M-a m-ndangi-de mede ti, me
mər ta je ti ləde.»

¹⁷ Ningə təl əl bəy ə nə:

«M-a m-adi mem ole də majal je ti ləde al nim, taa də kilə rade je ti ki go rəbe ti al al nim tə[☆].»

¹⁸ NGa ningə loki majal je e ki kiyə go kə, nda ne məsi ki kadi dəw a ra bəy taa a bər-n majal goto.

Ji rai basi ki rə Luwə ti

¹⁹ Be ə, ngakom je, ji gər kadi ta rəbi e ki tēe noje ti kadi j-ur lo ki ay njay njay itə made je ki takul məsi Jəju Kırısı ki ay.

²⁰ Tēe ta rəbi ki sigi ki a to ratata ki takul kibi gangi lo ki ində gangi, adi e darəe wa ki adi ne məsi ti də kagi-dəsi ti.

²¹ J-aw ki nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo ki e ki kinde də kəy ti lə Luwə.

²² Adi ji rai basi ki rə Luwə ti ki me ki rəjeti, ki kadi-me, ki badi al, ki me ki ay ki uwə-je ki ta al, ki rə ki togi ki man ki ay njay.

²³ Adi j-ai də ne kində me də ti ki j-isi j-iləi mbə kin nga, tadə ne je ki Luwə un mindine kadi n-a ra n-adi-je, a ra təki rəjeti.

²⁴ Adi j-indəi kəm je go-naa ti yo je ki ne je, ki go rəbi kilə dingəm me naa ti mba kadi ji ndigi-naa nim, ji rai ne je ki maji nim tə.

²⁵ Adi j-iyəi ta re lo kaw-naa je ti ləje təki njé ki nə je isi rai be kin al. Nə adi j-iləi dingəm me naa ti yo je ki ne je, tadə təki oy, ndə re lə Bəbe e basi.

²⁶ Ji gər ta ki rəjeti ə bəlme. Ningə, go gər ta ki rəjeti kin ə, ji ra majal ki go me ndigi ti ləje ə, kadi-kare məsi ki rangi ki a bər majal je ləje goto ngata.

²⁷ Ne kare ba ki nay ki mbata ləje, e ngəm ki rə dadi par par ta ki gangi lə Luwə ki por ki əti bəl ki a o njé mbate je.

²⁸ Re dəw madi mbati kadi təl rone go ndu-kun je ti ki *Moji ndangi ə, a ingə yo ki

kanji koo kəm-to-ndoo, re dije joo ə se mitə mai naji dɔ mbati təl rɔ go ndu-kun je ti lie kin.

²⁹ Təki rɔjeti, dəw ki kidi NGon lə Luwə ə, a ingə kində kɔji ki ngə ngay bəy. Ne ki ra kin ɔji kadi ilə kɔji dɔ məsi kilə mindi ki taa-e ile taa dɔ majal ti kin al. Taji NDil ki ay njay ki ra-je adi ji gər me-maji lə Luwə.

³⁰ Təki rɔjeti, ji gər Luwə ki ə nə:

«Mi ə, mi nje dal bə nim, taa nje kadi ne dəw ki ra ra ki go kilə rae ti nim tɔ!

«Taa ilə dɔ ti bəy ə nə:

Babə a gangi ta dɔ dije ti ləne*.»

³¹ E ne ki əti bəl ngay kadi dəw osi me ta ki gangi ti ki ngə lə Luwə ki nje koy al.

³² Adi mesi ole dɔ ne ti ki ra ne kəte, dəkagilo ti ki ingəi lo kunji lə Luwə. Kalangi ba go ti par ə, ingəi kɔ ngay, nə ke ə uwəi tɔgisi ba ta rɔ ti ki bo kin.

³³ Njé ki nə je dansi ti, dije taji-de je adi-de kɔ je ta kəm kosi dije ti. Ningə njé ki nungi əi basi mba kadi ɔsi gin njé je ki isi ingəi ko kɔ je kin.

³⁴ Təki rɔjeti, ingəi kɔ ki njé je ki əi kəy dangay ti. Taa ndigi ki rənəl mba kadi dije taai ne maji je ləsi dɔ gu ti, tadɔ igəri kadi awi ki ne je ki Luwə un mindine kadi n-a n-adi səsi, ki ne je ki ndade itə ne maji je ləsi, taa a toi ratata tɔ.

³⁵ Oti kadi iyəi ta kadi-me ləsi, tadɔ ki go rəbi kadi-me kin, a ingəi ne kigə go ji ki bo ngay.

³⁶ Maji kadi inayi ki lo kuwə tɔgi ba ti, mba kadi irai ne ki Luwə ndigi ə ingəi ne ki un-n mindine mba kadi n-a ra.

³⁷ Təki rɔjeti, makitibi lə Luwə əl ə nə:

«Me dəkagilo ki gɔji ngay ti, nay ngay al nga,

Nje re a re təki rɔjeti, a ɔr ndɔ aw-n kəte al.

³⁸ Ningə, Luwə ə nə, dəw ki nje ra ne ki dana ta kəmne ti,

A isi ki dɔne taa ki takul kadi-me.

Nə re təl gogi me majal ti ə, rəm a nəl-m sie al*.»

³⁹ Nə je, je dan dije ti ki njé təl gogi ki mba tɔ ta rɔde al. Nə je mbɔ njé je ti ki adi mede, ə əi dɔ rəbi kaji ti kin.

11

Ta dɔ kadi-me ti lə kaje Isirayəl je

¹ Tadɔ kadi-me Luwə, e kaw ki badi al dɔ ne kində me dɔ ti, taa e tɔj me kati dɔ ne ki rɔjeti ki dəw oo ki kəmne al tɔ.

² E ki takul kadi-me ləde ə, ngatɔgi je ki kəte, me Luwə nəl-e dɔde ti.

³ Ki takul kadi-me ə, ji gər-n kadi dɔrɔ ki dɔnangi ki ne je ki me ti, Luwə rade ki ta ki tane ti. Be ə, Luwə ra ne je ki j-o-de, ki takul ne je ki j-o-de al.

⁴ Ki takul kadi-me ə, Abəl adi-n kadi-kare Luwə. Kadi kare lie maji itə yə Kay. Ki takul kadi-me lə Abəl ə, Luwə ndigi-n kadi-kare je lie, ə ma naji lie kadi e dəw ki nje ra ne ki dana. Təki rɔjeti Abəl oy wa, nə ki takul kadi-me lie, ne je ki ra isi əli-je ta biti ɔne*.

⁵ Ki takul kadi-me ə Luwə un-n Enoki ki rəne ti ki kanji kadi oy. Lo kadi dəw inge goto, tadə Luwə un-e aw sie rəne ti dərā ti nu. Makitibi lə Luwə ə nə: «Kəte bəy taa kadi Luwə un-e aw sie dərā ti, Enoki nəl Luwə*.»

⁶ Dəw ki a nəl Luwə ki kanji kadi-me goto. Ningə dəw ki isi re basi ki rə Luwə ti, kadi gər mene ti maji təkı Luwə isi nō təkı rəjeti nim, taa isi igə go jı njé je ki isi sangi-e nim tə.

⁷ Ki takul kadi-me lə Nuwe ə, Luwə ndər-n mbie də ne je ti ki a rai ne, ki dije ooi ki kəmde al bəy. Nuwe mbati ta kəji lə Luwə al, adi ra bato mba kadi aji-n rəne nim, aji-n gin dije ki me kəy ti ləne nim. Ki go rəbi təl rə go ta ti lə Nuwe kin ə, ndəl re-n də dije ti ki dənangi ti. Ningə ki takul kadi-me lie ə, Luwə tide-n dəw ti ki nje ra ne ki dana*.

⁸ Ki takul kadi-me lə *Abirakam ə, loki Luwə bar-e ningə, ndigi tae ti. Abirakam ndigi ta bar ti lə Luwə ə jı taa osi də rəbi ti ə aw me be ti ki gər nja kare al, ki un ndune kadi n-a n-ade ne nduwə ti.

⁹ Ki takul kadi-me ə, jı aw isi-n tə be dənangi ti ki Luwə un ndune kadi n-a n-ade. Abirakam aw isi gin kəy kibi ti naa ti ki *Isaki əi ki *Jakobi. Əi je ka, əi njé kingə ne nduwə wa ki kare ki Luwə un-n ndune adi Abirakam kin tə*.

¹⁰ Abirakam ngəm kadi n-isi me be bo ti ki ngire ngə maji, ki Luwə wa mər ta də rəbi ra-e ti kəte bəy taa, ində be bo ka

kin ki darəne wa tə.

¹¹ Ki takul kadi-me lə Sara ki e kuji dəne tə ə, dəkagilo ti ki biğə yipi ə bəlme ka, Luwə ade təgi ade oji ngon, tadə badi al kadi Luwə a ra ne ki un-n mindine kadi na ra.

¹² E be ə, ki takul dəw ki kare wa ki biğə yipi adi ndəe nay ngay al dənangi ti wa kin ə, gin koji ki bayi-naa tə mee je ki dərā ti ə se yangira ki ta ba ti ki dum tidə kərde, tēji ti.

¹³ Dije pəti ki adi mede Luwə ka kin oyi ki kanji kadi ingəi ne maji je ki Luwə un-n ndune kadi n-a n-adi-de ka kin. Nə ke ə, ooi ne je ki ndə ki a rai ne nim, rai rənəl də ti ngay nim tə. Ningə gəri maji kadi n-əi mba je ki njé njiyə mba dənangi ti ne.

¹⁴ Njé bar rəde mba je ki njé njiyə mba je dənangi ti kin, oji ki taga ay njay kadi isi sangi be ki səbi dəde təkı rəjeti.

¹⁵ Giri ta də be ti ki tēji me ti kin al, tadə re giri də ti ə, ne ki a əgi-de kadi təli awi me ti gogi goto.

¹⁶ Təkı rəjeti, isi sangi be ki səbi dəde ki maji itə be ki tēji me ti, adi e be ki dərā ti. E be ə, rə Luwə sol-e al kadi bari-e Luwə ləde, be ə, ində də be bo madi dana ki mbata ləde.

¹⁷ Ki takul kadi-me lə Abirakam ə, Luwə ge kadi n-a n-oo ne ki Abirakam a ra, adi dəje kadi adi Isaki ne məsi ti. Be ə, Abirakam e basi kadi adi ngonne ki kare ba wa kin. Ne je kin rai ne go kun ti ki Luwə un-n mindine ade-n kin*.

¹⁸ Təkı rəjeti Luwə əl-e ə nə:

* 11:5 Kilə ngirə ne je 5.24 ne je 12.1-5; 23.4; 35.12, 27

* 11:7 Kilə ngirə ne je 6.13-22

* 11:9 8-9: Kilə ngirə

* 11:17 Kilə ngirə ne je 22.1-14

«E ki takul Isaki ə, a ingə-n gin
koji lai ki m-un mindim
madi[☆].»

19 Abirakam əl təkı Luwə asi
naki kadi a ndəl Isaki lo koy ti.
E be ə, Luwə təl ki ngone ade,
tə ne ki Isaki oy ə ndəl lo koy ti
be.

20 Ki takul kadi-me ə, Isaki
təri-n ndune dō Jakobi ti əi ki
Esuwa oji dō ji kiside ki lo ti ti.

21 Ki takul kadi-me ə,
Jakobi, loki e basi kadi oy, tər
ndune dō ngan je ti lə Jisəpi
kare kare pəti. Ində təgine dō
kagi təsi ti ləne, əsi-n məkəsine
nangi nō Luwə ti.

22 Ki takul kadi-me ə, loki
Jisəpi e basi kadi oy, əl ta dō
teē ti ki ngan *Isirayəl je a teēi
dōnangi Ejipi ti kō. Ningə adi
ngan Isirayəl je ndu je ki oji dō
singə ninne[☆].

23 Ki takul kadi-me lə nje
koji *Moji je ə, bəyəi-e-n nay
mitə go ndō koje ti. NJe koje
je ooi kadi ngon ka kin kurə
ngay. Be ə, bəli mbati ra go
ndu-kun ti lə ngar al.

24 Ki takul kadi-me lə Moji
ə, loki təgi gangi nga ningə,
mbati kadi dije gəri-e tə ngon
koji Parawo ki dāne.

25 Moji oo maji ngay ta
kəmne ti kadi n-ingə kō naa ti
ki dije lə Luwə, itə kadi n-isi
me-maji ti dan majal ki ra ti,
mbata ngon dəkagilo ki ndəy
be.

26 Moji oo kadi dije kidi-e
tə Kirisi be, e ne ki ndae to ti
ngay itə ne maji je ki Ejipi ti,
tadō ur kəmne dō ne kigə go ji
je ti ki a ingə me ndō je ti ki a
re.

27 Ki takul kadi-me ə, Moji
əti-n me be ti ki Ejipi ti kō, ki
kanji kadi bəl wongi lə ngar.
Ningə kəme e kəte dō rəbi ti
ləne tə ne ki oo Luwə ki dum
koo ki kəm kin, ki kəmne be.

28 Ki takul kadi-me Luwə
ə, Moji ində-n ndō ki a bəri-e
nə Paki, ə adi Isirayəl je sika
məsi ta kəy je ti ləde, mba kadi
malayka ki nje tuji ngan dər
je ki Ejipi ti, tuji ngan dər je lə
Isirayəl je al.

29 Ki takul kadi-me lə
Isirayəl je ə, gangi ba kasi tə
dōnangi ki tuti kurim be. Ba,
loki dije ki Ejipi ti nai kadi n-
irai tə Isirayəl je be ningə, man
ba ka kin, tibi dōde pinim.

30 Ki takul kadi-me lə
Isirayəl je ə, loki njiyəi gugi
dō ndogi bər ki dō be bo Jəriko
ti ndō siri ningə, ndogi bər ka
kin budi nangi mur mur.

31 Ki takul kadi-me ə,
Rakabi ki e kaya dāne ingə yo
təki njé kəsi ta Luwə ingəi kin,
al, tadō uwə njé kində manji
be je ki rəne ti maje.

32 Ningə ta ki kadi m-əl nay
ngay bəy, nə dəkagilo asi-m al
kadi m-əl kidi ta je ki oji dō
Jədiyō je, ki Baraki je, ki Jəpite
je, ki *Dabidi je, ki Samiyəl je,
ki njé kəl ta ki ta Luwə ti je.

33 Ki takul kadi ki dije kin
adi mede Luwə ə, təti rō gin
dije ki rangi je, gangi ta ki
dana je, ingəi ne je ki Luwə
un-n mindine adi-de je, taa
adi bəl je təli da je ki təgide
goto ti nim tō.

34 Təli por je ki kōde əti bəl
adi oyi bəm bəm nim, teēi ta
koy ti lə kiyə kasigar ki dije gei

12

təlii-de nim tə. Taa me təgi goto ti je ləde ki ngay, ingəi təgi ki al də maji. Dəkagilo rə je ti, təli gə rə je ki əti bəl, adi indəi ngədi nja njé rə je ti ki mba.

³⁵ Ki takul kadi ki dāne je madi adi mede Luwə kin ə, ingəi dije je ləde ki oyi ə ndəli.

Ningə njé ki nā je mbati kiyə tae, adi dije adi-de kə bitə tēē-n koy dāde ti. Rai be mba kadi ingəi tēē lo koy ti ki dəbəy ti ki maji itə e ki taji-naa ti ne kin.

³⁶ Njé ki madi je təli ne kogi je, tindəi-de ki ndəy je. Təi njé ki nungəi ki kulə gindi, ə buki-de kəy dangay ti.

³⁷ Təlai-de ki gaji mbal je təli-de je, tijai-de ki si gangi-de dana joo je, təli-de ki kiyə kasigar je. Njé ki nā je iləi lo ta gəngəi gəngəi, ningə kibi kəde je e ngirə biyə je ə se ngirə bati je. Ne je pəti nal-de. Adi-de kə ngay nim, taa rai-de majal ki əti bəl nim tə.

³⁸ Dije ka kin əi dije ki maji ngay, nə ke ə dije ki dənangi ti ne ooi-de tə dije ki ndade goto be. Adi toi tə dije ki rə tuwə-de bə ləde be adi njiyəi ki dilə lo je, ki də mbal je, awi ki bole mbal ti je, ki bole bə ti je.

³⁹ Əi je pəti Luwə ma naji ləde maji ki takul kadi-me ləde, nə ke ə, ingəi ne je ki Luwə un-n mindine adi-de kin al bəy.

⁴⁰ Təki rəjeti, Luwə ində də ne madi ki maji təi dana ki mbata ləje. E be ə, lo kadi Luwə təl-de ki kasi-naa bərəre ti ki kanji je kəte goto.

Kuwə təgi ba me ngədi ti

¹ J-əi je ka, təki njé ma naji də kadi-me ti ləje gəi gidije wuki ka kin ə, adi ji mbati ne je pəti ki a əgi-je kəti kəte. Ki bo təi adi ji mbati majal ki isi bindi je bindi bindi kin. Adi j-ayyi-naa ngədi ki kuwə təgi ba me na-naa kəy ngədi ti ki to nə je ti kin.

² Adi j-uri kəmje də Jəju ti, ki e nje kində gin kadi-me ləje, taa e nje ra-e kadi asi-naa bərəre tə kin. NDigi kadi oy də kagi-dəsi ti ki kanji kadi tur go rəsol ki ko koy je ki be kin a re-n. Təki rəjeti, oo rənəl ki a ingə kəte. Be ə, ngəsine kin isi də ji kə Luwə ti ki isi də kimbər ngar ti ləne.

³ Oyo, adi mesi ole də Jəju ti, ki dije ki njé ra majal je adi-e kə ki əti bəl, nə oo tə ne ki kare. Jəju ra be mba kadi iyəi rəsi adi me tuji je taai təgisi al.

⁴ Me rə ti ləsi ki isi rəi ki majal ki ra, uwəi təgisi ba me rə ti bitə adi tēē koy dəsi ti al bəy.

⁵ Mesi oi də ta kəji ti ki Luwə adi səsi ki to me makitibi je ti ki ay njay, tə ta kəji ki baw ngon adi ngonne ki ə nə:

«NGonm, oti kadi ikidi kində kəji ki Luwə isi ində-i oji,

Ningə, loki kəl səi ə, adi ər təgi al.

⁶ Dəw ki Luwə ndige, a oje ne je ki ra majal ade oo ki kində kəji,

Ningə dije pəti ki Luwə gər-de tə ngane je,

İndə-de ki ndəy tə[☆].»

7 E ki mba kadi kəmsi tēē dō ne ra je ti ki majal ki isi rai, ə isi ingəi kō. Luwə ra səsi tə ngane je be. Tadə e ne ki go rəbe ti kadi baw ngon oji ngonne ne je ki majal ki isi ra.

8 Luwə isi ində nganne je pəti oji-de, re ində səsi oji səsi al ningə, oji kadi səi nganne je ki rəjeti al, nə səi ngan lə dəw ki rangi yo.

9 Adi meje ole dō bawje je ki go darə ti ki dənangi ti ne, ki indəi-je oji-je, ə j-isi təli rəje go ta ti je ləde mbata kində ki indəi-je oji-je. Be ə, maji kadi ji təli rəje go Bawje ki dərā ti ki itə bawje je ki dənangi ti bəy, mba kadi j-ingəi kaji.

10 Bawje je indəi-je oji-je ki mbata ngon dəkagilo ki ndikiri ba par, ki go koo ti ki oi maji ta kəmde ti. Nə Luwə ində-je oji-je ki mbata maji ləje ki rəjeti. Ge kadi ji təli dije ki ayi njay tə e be tə.

11 Təki rəjeti, taji-naa ti ne, kində kəji a adi dəw rənəl al, a re ki me tuji yo. Nə me ndə je ki rangi ti, njé je ki njé təl rəde go ti, a təli dije ki nje ra ne ki dana nim, dije ki nje kisi ki lapiya nim tə.

12 E be ə, maji kadi imbati kadi səi dije ki njé təgi goto je, ə kadi təli dije ki nje təgi je.

13 Maji kadi uni go rəbi ki a njururu, mba kadi njé məti je təi dō rəbi ti al, nə kadi ingəi rə nga.

Kisi ki dō ta ki maji lə nje kadi-me

14 Maji kadi indəi təgi dō rəsi ti mba kadi isi ki lapiya ki dije pəti. Ningə kadi kisi ki dō ta ləsi e me ne ra ti ki ay njay. Re injiyəi me ne ra ti ki ay njay al ə, dəw madi ki a oo Luwə goto.

15 İndəi kəm-kədi dō rəsi ti, kadi dəw madi dansi ti tu gidine adi me-maji lə Luwə kin al. Kadi dəw madi kare dansi ti təl to tə kagi ki ati ki mane majal, ki a təgi ningə, a tuji dije ngay ki manne ki majal kin be al.

16 Kadi dəw madi kare dansi ti e nje ra kaya al. Taa kadi dəw madi kare dansi ti e nje kidi ne je ki kər kində ta dangi mbata Luwə al. Oti kadi irai tə Esuwa ki, un ke ngon ki ngatəgi ləne ndogi-n ne kuso ki nja kare par kin al.

17 İgəri bəti kadi-me ndə je ti ki rangi go ne ti ki ra kin, ge kadi n-ingə njangi dō ji bawne ti, nə loe goto. Esuwa sa rəbi ki man nō kəmne ti mba kadi n-aw ki bawne kadi yəti kəji ta ra ləne, nə loe goto.

18 İrəi bəsi kadi ne madi ti ki dəw asi kədi, tə mbal Sinay ki tinge to tə por ki o bilim bilim, ə se kil ndi ki ndul kururu, ə se lo ki ndul, ə se nəl ki ilə ki təgine,

19 ə se ndu təbi, ə se ndu ta madi, al. Loki *İsirayəl je ooi dō ndu kin ningə, dəji kadi n-ooi ta ki rangi kare dō made ti gogi al ngata.

20 Təki rəjeti, təgi İsirayəl je asi kadi rai go ndu-kun ti ki Luwə adi-de ə nə: «Dəw ki ra ra, dəw ə se da, ki ədi mbal ə, a tiləi-e ki gəji mbal təli-e[☆],» kin

al.

²¹ Ne ki oi əti bəl ngay adi *Moji ə nə: «Bəl ra-m ngay adi m-dadi*».

²² Nə səi irəi ba, irəi basi ki rə mbal *Siyə ti, taa ki rə be bo ti lə Luwə ki nje kisi kəm ba ti. E Jorijaləm ki dərə ti, loki malayka je dibi bay bay isi rai rənəl ti.

²³ Səi irəi basi ki lo kaw-naa ti lə njé je ki toi tə ngan je ki ngatəgi je lə Luwə, ki təde e ki ndangi me dərə ti. Səi irəi basi ki rə Luwə ti ki nje gangi ta də dije ti pəti. Taa irəi ki rə dije ti ki njé ra ne ki dana ki ndə ki kəte oyi, ki təli asi-naa bərərə təkəi Luwə ge.

²⁴ Səi irəi basi ki rə Jəju ti ki buki məsine mba kadi təl-n je ki kay njay ti. E nje ka mbə dije ti ki Luwə ki mbata kilə mindi ki sigi ki Luwə ilə səje. Ningə məse ki buki ka kin əl ta ki təgine itə yə Abəl.

²⁵ İndəi kəm-kədi də rəsi ti, Oti kadi imbatı koo də ta lə nje kəl səsi ta! İsirayəl je ki dəkagilo ti ki kəte, mbati koo də ta lə Moji ki nje kəl-de ta dənangi ti ne, kində kəji nal-de al. Ningə j-əi je, Luwə ki isi me dərə ti nu ə isi əl-je ta. Re ji təli gidije ta ta ti lie ə, kində kəji a ədi-je kədi ki rəjetı!

²⁶ Luwə ki dəkagilo ti ki kəte ndue yəki dənangi ka kin ə, un ndune dəkagilo ti ki bone bəy ə nə: «Nja kare bəy ma yəki dənangi bəy, nə ke ə, a e dənangi par al, dərə ka ma yəke tə*».

²⁷ Ku ta ki ə nə: «Nja kare bəy» kin əji kadi ne je ki Luwə

ində-de kin a tuji-de pəti kə mba kadi gotoi. Ningə ne je ki dum tuji par ə a nayı.

²⁸ Ningə j-əi je, kəbe ki j-ingəi e kəbe ki dəw ki a asi tuwə-je me ti goto, ə adi ji rai oyo Luwə, ə ji rai kilə j-adi-e ki go rəbi ti ki nəl-e, ki təji ki kilə dəe ti ki bəl.

²⁹ Təkəi rəjetı, Luwə ləje e por ki nje ro ne je.

13

Kilə dingəm me naa ti ki dangi dangi

¹ Maji kadi inayi ki lo ndigi-naa ti ki yo je ki ne je tə ngakonaa je be.

² Adi mesi oy də kuwə mba je ki rəsi ti al. Tadə njé ki madi je, lo kuwə mba je ti kin ə, uwəi malayka je ki rəde ti kanji kadi gəri go*.

³ Adi mesi ole də dije ti ki toi kəy dangay ti, tə ne ki səi je wa ka, səi dangay je naa ti səde be tə. Adi mesi ole də njé je ti ki dije adi-de kə, tə ne ki səi je wa ə dije isi rai səsi majal be.

⁴ Maji kadi taa-naa ingə kəji ki kilə də ti rə dije pəti. Ningə kadi njé taa-naa je, dingəm ki dəne ngəmi rəde mbata lə naa. Tadə Luwə a gangi ta də njé ra kaya je ti ki njé kuwə marım ti.

⁵ Me kisi ki də ta ti ləsi, oti kadi irai ta la ki al də maji. İrai rənəl də ne ti ki awi jisi ti. Tadə Luwə wa, ə nə:

«Jagi, m-a m-iyə-i kə al ratata*».

⁶ E be ə, j-a j-asi kadi j-əli ta ki me ki tı kati j-əi nə:

* 12:26 Aje 2.6 * 13:2 Kilə ngirə ne je 18.1-8; 19.1-3 * 13:5 Dətərənom 31.6, 8; Jəjuwe 1.5

«Babe e nje ra səm,
 Ne ki a ra-m ɓəl goto,
 Ne ki dəw a ra səm goto*!»

⁷ Adi mesi ole dɔ njé kər nɔsi ti je ki əli səsi ta lə Luwə kəte. Inayi ki lo mər ta dɔ ji kiside ki dɔde taa ti biti koyde ti, ə indaji kadi-me ləde.

⁸ Jəju Kirisi a yəti al ratata, isi lo kisine ti, dɔkagilo ti ki kəte ti nu nim, dɔkagilo ti ki ɓone ti nim, taa dɔkagilo je ti ki a re nim tɔ.

⁹ Oti kadi ne ndo je ki mba ki dangi dangi ədi səsi adi itəi dɔ rəbi ti ki maji. Ne ki a maji, e kadi me-maji lə Luwə ə ilə dɪngəm mesi ti ɓi e ndu-kun je ki ɔji dɔ ne kuso, ki a ilə dɪngəm mesi ti al kin al. Tado ndu-kun je kin, njé je ki isi njiyəi go ti, ne ki ra səde maji me ti nɔɔ goto.

¹⁰ *NJÉ kijə ne məsi kadi-kare je ki rai kilə me kəy ti lə Luwə ki rai ki kibi, awi ki tɔgi kadi usoi ne ki e ki kilə dɔ dɪngiri lo kadi-kare ti ləje kin al.

¹¹ Təki rɔjeti, ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, re ki məsi da je lo ti ki ay njay itə ndəge je, mba kadi adi kadi-kare kiyə go majal lə dije kɔ. Nə darɔ nin da je e ki kilə por dɔ ti gidi ɓe ti.

¹² Be ə, Jəju ka, oy gidi ɓe bo Jorijaləm ti, mba kadi bər-n majal lə dije kɔ ki məsine*.

¹³ Adi j-awi j-ingəi-e gidi ɓe ti, ə adi ji ndigi kadi dije kidi-je tə e be.

¹⁴ Tado dɔnangi ti ne j-awi ki ɓe ləje ki kadi j-isi ti ratata al.

Be ə, j-isi sangi kadi j-ingə e ki a re lo ti ti.

¹⁵ Ki rəbi lə Jəju Kirisi, adi j-iləi tɔji dɔ Luwə ti ki dɔkagilo je pəti, tə ne məsi be, adi e kadi-kare pa je ki tɛɛi taje ti, ə gəri-e kadi e Babe.

¹⁶ Adi mesi ole dɔ ra ne je ki maji ti taa taa, ə maji kadi ikayɪ ne maji je ləsi ki madisi je tɔ. Tado kadi-kare je ki be kin ə, maji ta kəm Luwə ti.

¹⁷ Maji kadi itəli rəsi go njé kər nɔsi je ti, ə iləi dəsi gin tɔgi ti ləde. Isi indəi kəmde gosi ti ki dɔkagilo je pəti, tado Luwə a dəji-de kadi ɔji-e go kində ki isi indəi kəmde gosi ti kin kade oo. Be ə, re itəli rəsi gode ti ningə, a rai kilə ləde ki rənəl. Re e be al ə, a rai kilə ləde ki ɓa ta, adi ne ki a ra səsi maji me ti nɔɔ goto.

¹⁸ Əli ta ki Luwə ki mbata ləje. Ji gər ay njay kadi meje uwə-je ki ta dɔ ne madi ti al. Təki rɔjeti, ndigi ləje e kadi pa njiyəje maji ki dɔkagilo je pəti.

¹⁹ M-dəji səsi ki ngamem ba pəti kadi əli ta ki Luwə ki mba kadi m-təl m-re dansi ti gogi kalangi ba.

Kuwə ji-naa

²⁰ Luwə ki nje kadi lapiya, adi Jəju Kirisi j taa dan njé koy je ti ki go rəbi məsi kilə mindi ki a to ratata. Kirisi ki e Babe ləje, e ki e nje kul ba ti je ki bo.

²¹ Kadi Luwə ka kin ra adi asi rai kilə ki maji par par, mba kadi irai ndigi lie. Kadi ində kilə ra ki nəl-e meje ti ki takul Jəju Kirisi. Ningə kadi dije piti-e ki dɔkagilo je, ki dɔkagilo je! *Amen!

²² NGakom je, m-dəji səsi kadi itaai ta kilə dingəm me naa ti kin ki kisi dɔ ti. Təki rɔjeti, makitibi ləm ki mndangi m-ilə-n m-adi səsi wa ka, ngal ngay al tɔ.

²³ M-ge kadi m-əl səsi madi igəri təki ngokɔ je ki me kadi-me ti Timote tɛɛ kəy dangay ti[☆]. Re re kalangi ingə-m ə, m-a m-aw sie naa ti kadi m-o səsi.

²⁴ Irai lapiya njé kɔr nɔsi je, ki njé kaw-naa je pəti. *NJé kaw-naa je ki dɔnangi Itali ti ka uwəi jisi tɔ.

²⁵ Kadi me-maji lə Luwə e səsi naa ti pəti.

Makitibi ki Jaki ndangi

Ta ki dɔ makitibi ti ki Jaki ndangi

Makitibi ki Jaki ndangi kin, ta je ki ɔsi go-naa go-naa me ti e ta je ki kadi ɔr ta rabi dije lə Luwə ki sanai-naa ki lo je pəti ki dɔnangi ti ne (1.1). E ta ki tɔge e ngay, ningə Jaki un nɛ je ki dije ooi ki kəmde ne ki kadi re əl-n-de ta ə a ra kilə rɔde ti maji kin ə ndangi-n makitibi adi njé kun go Kirisi ki sanai-naa ki lo je ki dangi dangi. NDangi makitibi adide, ilə-n jine dɔ pa njiyəde ti ki majal ki rɔ-naa ti əi je wa ə se ki rɔ dije ti ki gəri Kirisi al.

Nɛ ki dɔsɔy, Jaki əl ta lə gosi ki e nɛ ki j̄ rɔ Luwə ti ə sɔbi kadi e ki dɛje ki kadi-me (1.2-8). Go ti, əl ta ki dɔ ndoo ti əi ki nɛ kingə, ta ki dɔ nɛ ki ngə ti əi ki nɛ na lə su, ta ki dɔ njiyə ki rɔjeti go Luwə ti, ki kadi dɔw a oo kande me kilə ki ra ti (1.9-27). Go ta je ti kin, Jaki əl ta ki tɔgine ngay dɔ gangi-naa ti ki to dan njé kaw-naa je ti (2.1-13), ɔəy taa kadi təl re dɔ ta ti ki ra rɔne tə kɔ ta ki me makitibi ti lie kin be, adi e ta lə kadi-me ki kadi njiyə naa ti ki ra kile (2.14-26). Go ti, Jaki un nɛ je ngay tɔji-n ndonje ki isi ra majal je ki əti ɔal (3.1-12). Ningə təl re əl ta ki dɔ gosi ti ki rɔjeti (3.13-18). Jaki ndɔr mbi dije ki njé re ki gangi-naa, dije ki nɛ ra ki dɔnangi ti ne nəl-de ngay, dije ki isi j̄i dɔ rɔde ba gangi

ta dɔ madide je ti, taa ilə jine kəm njé nɛ kingə ti ki isi rai njé ra kilə je ləde ɔəə ti tɔ (4.1-5.6). Ta təl ta ta ti, Jaki dɔji dije ki ndangi makitibi adi-de kin kadi əi dije ki njé kore mede, kadi əi njé kuwə tɔgide ba me kəl ta ti ki Luwə, kadi əi njé ra ki naa me kilə ti lə NDil (5.7-20).

Ta ki makitibi lə Jaki əl njé kun go Kirisi ne kin, e ta ki ay njay, tadɔ kun go Kirisi e ta kadi dɔw əl ə nɔ: «Oyo m-adi mem Poy Ta ki Maji lə Jəju» tane ti ne be par al, nə kadi tɔji me pa njiyəne ti ki taga adi dije ooi. Re tɔji ki taga adi dije ooi ningə, e kin e go rəbe ti, tadɔ «kadi-me ki kile goto e kadi-me ki koy» (2.26).

Kuwə ji-naa

¹ Mi Jaki, ki nje kilə ɔəə lə Luwə əi ki Babe Jəju Kirisi, ə ndangi makitibi kin madi səi gin ka lə *Isirayəl ki dɔgi gide e joo ki isanai-naa dɔnangi ti ki tae ba. Nɛ ki dɔsɔy m-uwə jisi.

Kuwə tɔgi ba me nɛ na je ti

² NGakom je, loki nɛ na je ki dangi dangi tɛɛi dɔsi ti ningə, maji kadi irai rɔnəl ngay dɔ ti.

³ Tadɔ səi je wa igəri ɔəti, loki kadi-me Luwə ləsi, tɔge itə tɔgi nɛ na je kin ningə, a ra kadi uwəi tɔgisi ba.

⁴ Ningə maji kadi kuwə tɔgi ba ləsi, təl tane maji, mba kadi səi dije ki kasi-naa bərəre, kadi nɛ ki majal ilə ɔal rɔsi ti al, taa kadi nɛ kare ka du səsi al tɔ.

⁵ Re dɔw kare dansi ti, kəm-kədi du-e ningə, kadi kɔy Luwə, ə Luwə a ade. Tadɔ

Luwə e nje kadi dije pəti ne kare ki nɔɔ, ki me-nda, ki kanji ndər mbi dəw.

⁶ Nɪngə kadi dəwe kin kɔy ki me joo al, nə ki kadi-me taa. Tado dəw ki nje me joo, to tə pulum man, ki nəl un-e, isi aw sie ki yo je ki ne je be.

⁷ Kadi dəw ki be kin gər mene ti, təkɪ a ɪngə ne madi kare rɔ Luwə ti al.

⁸ Tado e nje me joo, gər rəbi ne rane al.

Nje ndoo ki nje ne kingə

⁹ Maji kadi j ngokom ki nje kadi-me ki j nje ndoo, ira rənəl dɔ kun ti ki Luwə un dɔi taa.

¹⁰ Be tɔ ə, kadi j nje kadi-me ki j nje ne kingə, ira rənəl dɔ səl ti ki Luwə səl dɔi tɔ. Tado nje ne kingə a jɔre tə puti kam be.

¹¹ Loki kadi əsi ki tɔgɪne ɪngə, kam ndole, pute jɔre adi maji lie goto, be tɔ ə nje ne kingə a goto-n ta ne je ti lie ki isi ra[☆].

Ne na je

¹² Dəw ki uwə tɔgɪne ba me ne na ti, e nje rənəl. Tado loki dum dɔ ne na je pəti ɪngə, a ɪngə jɔgɪ kaji ki Luwə un mindine kadi n-adi dije ki ndigi-e.

¹³ Loki ne na tɛɛ dɔ dəw ti ɪngə, kadi ə nə: «E Luwə ə nam al, tado majal asi na Luwə al, taa Luwə wa a na dəw al tɔ.»

¹⁴ Təkɪ ne na tɛɛ dɔ dəw ti ɪngə, e kəm-nda lie e wa ə əde, ɔr-e aw sie me ti.

¹⁵ NGata ɪngə kəm-nda j səm təkɪ dəne j səm be, ba oji majal, nga ɪngə loki majal tɔgɪ gangɪ ba tɛɛ koy.

¹⁶ NGakom je ki njé ndigi ləm, kadi ədi rəsi ki ta je ki ngom, al.

¹⁷ Ne kadi ki maji ki kadi-kare ki asi-naa, j rɔ Luwə ti ki nje ra kunjɪ je ki dɔrɔ ti. Luwə mbəl rɔne al, taa kəm ndile a yəti rɔne, təkɪ kəm ndil a yəti-n rɔne ki go kadi be kin al tɔ.

¹⁸ E ki go me ndigi lie wa, ə oji-n-je koji ki sigɪ ki ta ki rɔjeti. Oji-je koji ki sigɪ mba kadi j-əi ne kində je ki dɔsɔy dan ne kində je ti lie.

Koo dɔ ta ə ra go ti

¹⁹ NGakom je ki njé ndigi ləm, kadi oi ta ki m-a m-əl səsi kam maji: kadi dəw j langɪsi oo dɔ ta, nə kadi əl ta kalangɪ al, taa ra wongɪ kalangɪ al tɔ.

²⁰ Tado wongɪ lə dəw a ra ne ki dana nɔ Luwə ti al.

²¹ Gɪn ne kin ə, kadi ɪmbati ne ra je ki to nje, ki kilə ra je ki majal al dɔ, ki re ki go me ndul. Nɪngə itaai ta lə Luwə ki dibi mesi ti, ki dɔ ki səl ləm, tado e ta ki asi kaji səsi.

²² Ta lə Luwə kin kadi oy mbisi ti par al, nə kadi oy ba itəli rəsi go ti taa. Loki isi ta koo dɔ ti tə koo par ɪngə, e kədi ə isi ədi rəsi səi wa.

²³ Tado re dəw oo dɔ ta, ə ra go ti al ɪngə, to tə dəw ki gɔ ta kəmne me kətɪrongɪ ti be.

²⁴ Loki go rɔne ə ɔti aw ɪngə, ta naə ti nɔɔ par ə me oy dɔ rɔe ti ki kəte oo.

²⁵ Nə dəw ki ndər gɪn ndukun lə Luwə ki asi naa bərəre ki taa-je ilə-je taa, ki isi uwə rɔne ba me ti, ɔi ra rənəl dɔ ko dɔe ti par, adi me oy dɔ ti al, nə

ra go ti, dawe kin a ingə maji-kur me kilə ti pəti ki a ra.

²⁶ Loki dəw madi oo rone tə nje kun go Luwə, nə asi kuwə ndonne gin təgine ti al ningə, isi ədi rone tə kədi, kun go Luwə lie e ne ki kəme goto.

²⁷ M-əl səsi kadi igəri təkı kun go Luwə ki maji ki ki rəjeti ki Luwə ki Bawje ndigi, e koo go ngan kal je ki njé ngaw koy je me kə je ti, ki isi tēe dode ti, ki kəsi rə ngərangi kadi ne je ti ki to nje ki dənangi ti ne.

2

Kər kəm naa dana e majal

¹ NGakom je, səi ki adi mesi Babe Jəju Kirisi ki tōji e lie, səbi kadi kər kəm-naa goto dansi ti, tadə e ne ki uwə-naa ki kadi-me al.

² Tə kin ə bone, dəw ki nje ne kingə kare, ilə kibi ki ndole maji rone ti, ki ningə ki ra ki ər jine ti, re lo kaw-naa ti ləsi. Ningə dəw ki nje ndoo, ki ilə ngisi kibi rone ti, re lo kaw-naa ti ka kin tə.

³ Loki iləi kəmsi oi nje kilə kibi ki ndole ningə, ifuki-e ti ə əli-e əi nə: «tre, isi nangi lo ki maji ti kin.» Ningə əli nje ndoo əi nə: «I a ki taa noo» ə se «tsi njam ti nanga ne be.»

⁴ Təki isi rai be ningə, se oi kadi e kər ə isi əri kəm-naa dana dansi ti, ə isi təli njé gangi ta də dije ti ki kəji ta je ləsi ki majal al wa?

⁵ NGakom je ki njé ndigi ləm, uri mbisi oi ta kin: Se oi kadi Luwə mbəti njé ndoo je ki dənangi ti ne mba kadi təli njé ne kingə je, ki go kadi

ki adi mede Jəju Kirisi, al wa? MBəti-de kadi ingəi kəbe ki Luwə un mindine adi dije ki ndigi-e.

⁶ Ningə səi je isi kidi-de. Se njé ne kingə je ka kin ə isi adi səsi kə al wa? Taa isi awi səsi no njé gangi ta je ti tə al wa?

⁷ E əi je wa kin ə isi əli ta ki majal də tə ti ki maji ki Luwə ində dəsi ti kin.

⁸ Təki rəjeti, re itəli ta ndu-kun lə Luwə ki itə ndəge je ki ndangi me makitibi ti ə nə: «A indigi dəw madi tə darəi i wa be,» kin ningə, irai go rəbe ti.

⁹ Nə re irai ki go kər kəm-naa dana ti ningə, e majal ə isi rai, ndu-kun lə Luwə uwə səsi ki ta tə njé kal də ta je.

¹⁰ MBata re dəw təl rone go ndu-kun je ti lə Luwə pəti, nə al də ndu-kun ki kare ningə, təl nje kal də ndu-kun je pəti.

¹¹ Tadə nje kəl kə nə: «A uwə marim al,» ka kin ə əl ə nə: «A təl dəw al tə.» Ə re uwə marim al, nə itəl dəw ningə itəl nje kal də ta[☆].

¹² Gine kin ə, kadi ta kəlsi je, ki ne rasi je, tōji kadi səi dije ki səbi kadi a gangi ta dəsi ti ki ndu-kun ki nje taa kilə taa.

¹³ Tadə dəw ki nje koo kəm-to-ndoo lə dije al, Luwə a oo kəm-to-ndoo lie ndə gangi ta ti al tə. Ningə koo kəm-to-ndoo e ne ki uti də ta ki gangi.

Kadi-me Luwə ki kanji ra kile e ki koy

¹⁴ NGakom je, loki dəw madi ə nə n-e n-aw ki kadi-me, ningə tōji kadi-me Luwə ləne, ki kilə ki ra, al, se maje

☆ 2:11 Tēe ki taga 20.13, 14; Dətərənom 5.17, 18

e ri wa? Maje goto. Kadi-me Luwə ki be kin asi kaje al.

¹⁵ Tə kin ə bone, ngokoje ki dingəm ə se ki dəne awi ki rɔde kare, taa asi kingə nɛ kusođe ki ndɔ je pəti al tɔ.

¹⁶ Ningə dəw madi dansi ti əl-de ə nə: «Awi ki maje, kadi rɔsi tingə rututu, ə usoi nɛ mesi dan.» Ki kanji kadi adide nɛ ki kadi ra səde, se maje e ri wa?

¹⁷ Kadi-me Luwə ka to be tɔ, re tɔji rɔne me kilə ki ra ti al ningə, e nɛ ki koy.

¹⁸ Dəw madi ə nə: «I aw ki kadi-me Luwə, ə mi m-aw ki kilə je ki ra tɔ.» Ba m-a m-əl-e m-ə nə: «Maji kadi ɔji-m kadi-me Luwə ləi ki kanji kilə je ki ra adi-m m-o, ə mi m-a m-ɔji kadi-me Luwə ləm ki kilə je ki m-ra m-adi oo tɔ.»

¹⁹ I adi mei təki Luwə e kare ba al wa? E nɛ ki maji, ningə kadi igər təki ndil je ki majal ka gəri-e be tɔ. Bəl rade adi dadi nɔe ti.

²⁰ I dəw ki dɔi goto, indigi kadi igər se e ki mba ri ə kadi-me ki kile goto a ra nɛ kare al wa?

²¹ Se oo kaje *Abirakam ki Luwə ɔr ta dɔe ti ki takul kilə rae je, mbata ndigi kadi n-təl ngonne *Isaki dɔ dingiri kadi-kare ti lə Luwə, n-ade kadi-kare ti kin al wa?

²² OO, kadi-me Luwə lie awi naa ti ki kilə rae je. Kilə rae je tɔli ta kadi-me Luwə lie adi asi naa bərəre.

²³ E be ə tɔl-n ta ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: «Abirakam adi mene Luwə, loki Luwə oo kadi-me lie

ningə tide tə dəw ki dana.» Adi bar-e madine[☆].

²⁴ Oi ne maji, təki Luwə ɔr ta dɔ dəw ti ki takul kilə rae je, ɔi e ki takul kadi-me lie par kare ba al.

²⁵ Adi mesi ole dɔ Rakabi ti ki e kaya dəne kin. Rakabi uwə njé kilə je lə *Isirayəl rɔne ti, ningə ra səde adi tɛɛi uni rəbi ki rangi ayi-naa awi. E ki mbata kilə rae kin ə Luwə ɔr-n ta dɔe ti[☆].

²⁶ Be ə, təki j-o-n kadi darɔ ki kəɔ goto ti e ki koy ka kin ə, kadi-me Luwə ki kile goto ka e ki koy tɔ.

3

Kadi njé ndo nɛ dije ooi go ndonde

¹ NGakom je, kadi dije ngay dansi ti, buki-naa me ndo nɛ dije ti al, tadɔ igəri maji kadi Luwə a gangi ta ki ngə ngay dɔje ti itə ndəge je, j-əi ki j-əi njé ndo nɛ dije.

² J-əi pəti ji rai majal ki go rəbi je ki dangi dangi. Re dəw madi ra majal me ta kəlne ti al biti ningə, e dəw ki tɔgi gangi me ta kəlne ti, asi kuwə rɔne ba pəti gin tɔgine ti.

³ Re j-iləi jam ta sində je ti mba kadi təli rɔde go ndigi ti ləje ningə, j-awi ki tɔgi dɔ rɔde ti ba pəti tɔ.

⁴ Oi nɛ kare to nɛ ki ɔji dɔ bato je: re bato bo-n tə ri, ə nal ki bo ɔse-n ki tɔgine tə ri ka, ki ngon ngande ki ndəy wa kin ə nje kuwə ngandi bato, a aw-n ki bato lo ti ki mee ndigi kaw sie ti.

☆ 2:23 Kilə ngirə nɛ je 15.6; Ejay 41.8 ☆ 2:25 Jojuwe 2.1-21

⁵ E be ə, ndon dəw ka to be tɔ. E ngon rɔ ki ndəy ba, nə oji rɔne kadi n-asi ra ne je ki to bəl. Təki oi, ngon por ki ndəy be par asi kadi o ku ki bo inde nangi rapi be.

⁶ E be tɔ ə, ndon dəw ka to tə por be tɔ. E ə e lo ki majal isi ti dan ngan rɔje je ti, ningə un majal ində-n ngan rɔje ba pəti. Isi ində por ki j lo kingə kɔ ti dɔ ndɔ kisi ki dɔ taa ti lə dəw.

⁷ Dəw asi kuwə gin da je ki dangi dangi pəti ki me mu ti, ki gin yəl je, ki gin da je ki njé kagi nangi, ki gin da je ki isi me ba ti, gin tɔgine ti.

⁸ Nə ndon je, dəw kare ki asi kuwe gin tɔgine ti goto. E ne ki nje tuji lo ki dum kuwe nangi gin tɔgi ti. NDonje rosi ki kəngi ne ki nje tɔl dəw bətəte.

⁹ Ki ndonje ə j-isi j-ilə-n tɔji dɔ Bəbe ti ki Bawje, ningə ki ndonje ki kare wa ka kin ə ji təl j-isi ji man-n dije ki Luwə ində-de adi titi-naa sie kin tɔ[☆].

¹⁰ Taje ki kare wa kin ə isi ilə tɔji dɔ Luwə ti, ningə taje ki kare wa ka kin ə isi man dije tɔ. NGakom je, sɔbi kadi irai be al.

¹¹ Se man ki nəl əi ki man ki ati a tɛɛi naa ti ta bole ti ki kare wa? Jagi a tɛɛi ta bole ti ki kare al.

¹² NGakom je, kagi mbaykote asi kadi andi siyə al, taa kagi mati asi kadi andi mbaykote al tɔ. Re e be al ningə, e be tɔ ə ta bole ki man ki kati isi tɛɛi ti, man ki nəl asi kadi a tɛɛi ti al.

Kəm kədi ki dɔnangi ti ki kəm-kədi ki dɔrɔ q

¹³ Dəw ki ə nə ne nje kəm-kədi ki nje ne gər dansi ti ningə, maji kadi tɔji kəm-kədi ki ne gər ləne me pa njiyə ti ki maji, ki dɔ ki səl ləm.

¹⁴ Nə kin ə re, ni ki ati bangi ki hal jangi e mesi ti ningə, indəi gusi əi nə səi njé kəm-kədi, kare al, taa kadi əli ta ki ngom əsi ta, ta ki rɔjeti al tɔ.

¹⁵ Tado ko kəm-kədi ki be kin, e kəm-kədi ki dɔnangi ti ne, e kəm-kədi lə dəw, e lə su, bi e kəm-kədi ki j rɔ Luwə ti al.

¹⁶ Ningə loki ni ki jangi əi ti, ne ra ki go rəbe ti al, ki ko ne ra je ki majal pəti əi ti nɔɔ tɔ.

¹⁷ Nə dəw ki aw ki kəm-kədi ki j rɔ Luwə ti, dɔ kəte, e dəw ki ay njay, e nje re ki lapiya, e dəw ki səl ləm, e nje kilə dije noji naa ti, e nje koo kəm-tondoo, isi tɛɛ ki kandi ki maji maji, gangi-naa goto rɔe ti, ta kədi kəm-naa ka goto rɔe ti tɔ.

¹⁸ Dije ki njé sangi rəbi lapiya, isi rai kile tə ko ne ə isi dibi gəi gidide be, ningə kande ki a təti e ne ra ki dana.

4

Dəw ki ne je ki dɔnangi ti ne uwə me ngay e nje kəsi ta Luwə

¹ NGakom je, rɔ-naa je, ki kəl-naa je ki dansi ti kin tɛɛi ki ra? Loki tɛɛi səm ti, e me ngur darɔ je ti ki rɔsi ti, ki isi rɔi-naa.

² Isi rai kəm-nda ne je, nə asi kingəi al, ningə isi tɔli dije, isi ndingəi ne, nə lo kadi ingəi goto, lo kin ti, itəli njé kəl-naa ki njé rɔ-naa. Ikoyi ne, ə ingəi al, tado igəri kɔy Luwə al.

³ Ə re ikoyi ne Luwə ka, adi səi al, tado ne kɔy ləsi e ne kɔy

[☆] 3:9 Kilə ngirə ne je 1.26-27

ki majal, isi kɔyi ne Luwə kadi re ingəi ningə, itindai ti kɔ dɔ koo maji rɔ ti lə darɔ.

⁴ Səi njé kuwə marim! Maji kadi igəri təki dəw ki ne je ki dɔnangi ti ne uwə me ngay, e nje kəsi ta Luwə. Re dəw madi, ne je ki dɔnangi ti ne uwə me ngay ningə, isi ra rɔne nje bə ti lə Luwə.

⁵ M-əl kadi igəri təki, ta lə Luwə ki to me makitibi ti e kare ki ndangi al. Makitibi lə Luwə əl ə nə: «Jangi ra Luwə ngay dɔ NDil ti ki inde meje ti.»

⁶ Nə me-maji ki adi-je, e ne ki bo ngay itə ne je pəti. Tado makitibi lə Luwə əl ə nə: «Luwə tɔ rɔ dije ki nje kun dɔde taa, ə adi me-maji ləne e ki dije ki njé səl dɔde tɔ*.»

⁷ E be ə, kadi isəli dəsi gin tɔgi ti lə Luwə, itai rɔ su, ə su a ay kɔ say kadisi ti.

⁸ Irəi ngɔsi rɔ Luwə ti, ə Luwə a re ngɔsi rəsi ti tɔ. Səi njé ra majal je, itogi jisi adi ay njay; səi njé me joo, ɔri majal mesi ti kɔ.

⁹ Maji kadi igəri təki səi njé kəm-to-ndoo, uwəi ndo rəsi, ə inɔi ki man kəmsi; kadi kogi ləsi təl nɔ, kadi rɔnəl ləsi təl ndoo ki kuwə.

¹⁰ Səbi kadi isəli dəsi nɔ Luwə ti ə Luwə a un dəsi taa.

Kadi dəw gangi ta dɔ ngokone ti al

¹¹ NGakom je, səbi kadi əli ta ki majal dɔ-naa ti al, dəw ki isi əl ta ki majal dɔ ngokone ti, ə se isi gangi ta dɔe ti ningə, e ndu-kun lə Luwə ə isi əl ta ki majal dɔ ti nim, isi gangi ta dɔ

ti nim. Ningə re isi igangi ta dɔ ndu-kun ti lə Luwə ɔa, i nje təl rəi go ndu-kun ti al, nə i nje gangi ta dɔ ti yo.

¹² Ji gər təki Luwə ki karne ba par ə e nje kadi ndu-kun ki nje gangi ta. E ki karne ba ə aw ki tɔgi kadi aji-n dəw nim tuji-n dəw nim tɔ. NGA i, i nɔ ə kadi igangi ta dɔ ngokɔi ti ə?

Kɔji ta ra

¹³ Oi dɔ ta ləm maji, səi ki njé kəl kə nə: «Bone ə se lo ti ə j-a j-aw me ɔe bo ti ki be, j-a ji ra ɔal kare me ti, j-a ji ra gati, j-ingə-n la.»

¹⁴ Əli yəsi be, ə igəri ne kare ki a ra ne me ndɔ ti ki lo ti ti dɔ kisi ki dɔ taa ti ləsi al tɔ. Itoi tə sa ki su luy luy adi o-e, ningə njaba par ə goto kin be*.

¹⁵ Ta ki re a əli ə to kin: «Təki re Babe ndigi, ə j-isi ki dɔje taa ə, j-a ji ra ne ki yo, j-a ji ra ne ki ne.»

¹⁶ Nə ngɔsine, isi oji rəsi me ndigi ra ti ləsi ki dəsi. Kɔji rɔ ki be kin e kɔji rɔ ki majal.

¹⁷ Re dəw gər rəbi ra maji ɔəti, nə mbati ra ningə, dəwe kin e nje ra majal.

5

Kɔ ki a re dɔ njé ne kingə je ti

¹ Səi ki səi njé ne kingə! Maji kadi inɔi ki ndusi ki bo, mbata kɔ je ki a rəi dəsi ti.

² Ne kingə je ləsi ndumi kɔ, yɔ je ɔi kibi je ləsi.

³ ɔr je ki la je ləsi nɔi mikiri mikiri, ningə nɔde ki mikiri a ma naji ɔsi-n səsi ta. A ɔ darəsi tə por be. Imbɔi ne kingə je ki

naa ti naa ti, dɔkagilo ki je ti, ki e dɔkagilo ki dɔbɔy ti.

⁴ Dije ki njé ra kilá me ndɔr ti ləsi, ɔgi-de ne kigə go ji ləde, adi nɔi, ndu nɔde aw ratata tɛɛ mbi Luwə ti ki NJe tɔgi pəti.

⁵ Kisisi dɔnangi ti ne, isi lo ki ndole ti, isi usoi je ayi-naa je me maji ti. Hboi mbul mbul, itoi tə da je ki uli-de adi a ngəmi ndɔ təl-de be.

⁶ Dije ki rai ne madi al, igangi ta dɔde ti, itəli-de, nə taji səsi rɔ al.

Kore me nginə-n kire Babe

⁷ NGakom je, sɔbi kadi orəi mesi biti, kadi Babe re-n. Oi nje ndɔr, a nginə kandi ne ki maji ngay ki a tɛɛ dɔnangi ti, ki kore me dɔ ti ngə. A ore mene biti kadi ndi binə ədi, ndi ki dɔbɔy ti ədi, bɔy taa kadi ijə ko ləne.

⁸ Be tɔ ə, səi je ka, kadi orəi mesi, uwəi tɔgisi ba, tado Babe e bəsi.

⁹ NGakom je, ifai ta dɔ-naa ti al, mba kadi Luwə gangi-n ta dɔsi ti al. NJe gangi ta a ta rəbi ti.

¹⁰ Sɔbi kadi oi go nja njé kəl ta je ki ta Luwə ki kəte nu kin maji. Oi go njade tə ne ndaji ləsi, go rəbi kɔ ti ki go rəbi kore me ti.

¹¹ J-əl ta dɔ njé kuwə tɔgide ba me kɔ je ti j-ə nə əi njé rɔnəl. Adi mesi ole dɔ kuwə tɔgi ba ti lə Jobi dan kɔ je ti pəti ki tɛɛ dɔe ti. Igəri kadi go ti gogi, Luwə ade ingə maji, tado Luwə e nje me-maji ki ngay, ki nje koo kəm-to-ndoo[✧].

¹² NGakom je, ne ki bo ngay ki kadi igəri ə to kin: sɔbi kadi

ibi rəsi al, se e ki ndi, se e gɔji ki kuso, se e kibi rɔ madi ki rangi. Re e oyo ə əi nə oyo, re e jagi ə əi nə jagi tɔ par, mba kadi osi me ta ki gangi ti lə Luwə al.

¹³ Re, dəw madi dansi ti, ingə kɔ ə, kadi nɔ dɔ Luwə ti. A re rɔe nəl-e ə, kadi osi pa ilə-n tɔji dɔ Luwə ti.

¹⁴ Re, dəw madi dansi ti, rɔe to-e ə, kadi bar ngatɔgi je lə njé kaw-naa je, kadi nɔi dɔ Luwə mbata ti lie ki yibi ki kɔy-n rɔe me tɔ Babe ti.

¹⁵ Kəl ta ki Luwə ki kadi-me a aji dəw ki nje rɔ to, Babe a un-e taa, ningə re ra majal madi ka, Luwə a iyə go majal je lie kɔ.

¹⁶ Be ə, kadi itəri ndusi dɔ majal je ti ləsi ki rɔ-naa ti. Ningə əli ta ki Luwə mbata lənaa, kadi ingəi rɔ nga dɔ rɔ to je ti ləsi. Kəl ta ki Luwə lə dəw ki dana, tɔge e ngay.

¹⁷ Oi Eli ki nje kəl ta ki ta Luwə ti e dəw tɔ je be tɔ, nə kɔy Luwə ki rɔ tɔne kadi ndi ədi al, ningə ndi ədi dɔnangi ti al bəl mitə ki nay mehe tɔ.

¹⁸ Ba, təl kɔy Luwə gogi təki sigi, ə yə Luwə adi ndi təl ədi dɔnangi ti gogi, adi dɔnangi tɛɛ ki kandi ne je[✧].

Dɔbɔy ta

¹⁹ NGakom je, təki re dəw madi dansi ti ndəm go rəbi ki rɔjeti, ur wale, ə dəw madi ki rangi ɔr-e təl re sie go rəbi ti ki dana gogi ningə,

²⁰ kadi igəri təki dəw ki təl ki nje ra majal dɔ rəbi ti ki ndəm re sie go rəbi ti ki dana kin, a

aji nje ra majal ta koy ti. Ningə
Luwə a iyə go majal je lə nje ra
majal ka kin pəti kə tə. Amen!

Makitibi ki dəsəy ki Piyər ndangi

*Ta ki də makitibi ti ki dəsəy
ki Piyər ndangi*

Makitibi ki dəsəy kin Piyər ndangi adi njé kun go Kirisi ki sanəi-naa ki lo je ki dangi dangi dənangi Aji ti ki du (6one bari-e Turki). Njé kaw-naa je ki dije kin əi dande ti, əi njé kaw-naa je ki Pol əi ki madi-kiləne je indəi ginde. Dəmaji ə Piyər a isi Rom ti ə ndangi-n makitibi kin. Rom ki Piyər ində təe nə Babilon (5.13). Ta ki Piyər əl əji də dije ki ndangi makitibi adi-de kin təji kadi dije ki əi njé kun go Kirisi al ki gəi gidide, isi kidi-de nim, isi indəi ta je ki majal dəde ti nim, taa isi sangi kadi n-adi kə darəde nim tə. Ningə e mbata kin ə nje kaw kilə Piyər ndangi makitibi, ilən dīgəm mede ti kadi adi kəmde e də Bade Jəju Kirisi ti ki isi ingəi kə lie kin.

Me kəl ta ti ki Luwə ki re go ta kuwə ji-naa ti, Piyər ole mede də rəbi ti ki Luwə əji-nde, taa adi-de ne kində me də ti ki bo ngay ki takul koy Kirisi ki kje lo koy ti tə (1.3-12). Piyər ilə dīgəm mede ti nim, kadi isi də njade ti nim, dəji-de kadi pa njiyəde ay njay me kində rə naa ti ki Kirisi nim (1.13-2.10). Dəji-de tə kadi ool ne je ki tē də Kirisi ti, ningə əi je kadi təji təkəi əi də njade ti me ta ti lie ki rəbi kilə rade je nim, ki rəbi kuwə təgi ba me ne je ti ki ngə

ki a tē dəde ti nim. Piyər adi-de ta kəji je ngay də kilə je ti ki səbi dəde kadi rai dan dije ti me be ti ləde, də kulə noji ti ki kadi to dan bəə je ti ki bade je, də buki-naa ti ki kadi to dan ne-naa je ti ki ngaw-naa je, də ji kisi ki naa ti lə kosi njé kaw-naa je, ki də pa njiyəde ti ki rə njé kun go Kirisi al je ti (2.11-4.19). Lo kaye ti ki 5, Piyər adi-de ngan ndu je madi ki əji də ngatəgi je (njé kər nə njé kaw-naa je) nim, basa je ki mandəi je nim, taa njé kadi-me je pəti nim tə, kadi pəti, əi də njade ti me kə ti ki isi tē dəde ti. Piyər təl ta makitibi ləne ki ta kuwə ji-naa.

Kin ə Piyər dəji dije ki ndangi makitibi adi-de kin kadi re e kə ki ban ə tē dəde ti ka kadi uwəi rəde ba me kadi-me ti bə, e mbata najə ki ma ki səbi kadi mai dənangi ti ne. Səbi kadi ji kiside ki dəde taa, ki pa njiyəde, ki kilə rade pəti ilə mbe kilə je ki əti bəl ki Luwə ra-de (2.9), kadi tə dije ki njé kun go Kirisi al, gəri kilə rade ki maji ngay ki isi rai, ə kadi iləi təji də Luwə ti ndə ti ki a re-n tə (2.12).

Kuwə ji-naa

¹ Mi Piyər ki nje kaw kilə lə Jəju Kirisi, m-ndangi makitibi kin madi səi je ki Luwə mbəti səsi, ki isanəi-naa, adi isi tə mba je dənangi je ti ki Pə, ki Galasi, ki Kapadosi, ki Aji, ki Bitini.

² Luwə ki Bawje mbəti səsi kəte, ki go ndigi ra ti ləne, kadi səi dije lie ki takul NDile, kadi itəli rəsi go Jəju ti, ə kadi məse

togi səsi adi ayi njay[☆]. Kadi me-maji ki kisi-maje lə Luwə to mbar mbar ki dəsi ti.

Ra oyo Luwə tado kaji ki tēē dəe ki takul Jəju Kirisi

³ Təji ki də Luwə ti ki Baw Bəbe ləje Jəju Kirisi, tado me-maji lie ki ngay ki oji-n-je koji ki sigi, ki go rəbi ki Jəju Kirisi dan njé koy je ti. Lo kin ti, j-aw ki ne kində me də ti ki to ratata,

⁴ tado j-aw ki ne maji je ki Luwə ngəm dərə ti mbata ləje. E ne ki a ndum al nim, a uwə yoro al nim, taa ndolee a goto al nim tə.

⁵ Ne je kin Luwə ngəm-de dərə ti mbata ləsi səi je ki təge isi ngəm səi ki takul kadi-me, mbata kaji, adi e kaji ki e basi kadi dəe a tēē ndə ki dəbəy ti.

⁶ E kin ə isi adi səsi rənəl, loki ne na je ki dangi dangi ki dəkagilo ndəy be adi me-kə ra səsi.

⁷ Or ki e ne ki a tuji ka, nai-e me por ti kadi ooi-e. Be tə ə, ne na je ka kin isi nai kadi-me Luwə ləsi ki gate itə or, kadi ooi se e ki rəjeti wa. Re e ki rəjeti ningə, a ingəi piti, ki təbə, ki kəsi-gon loki Jəju Kirisi a tēē həy.

⁸ Jəju ki oi-e ki kəmsi al, nə indigi-e, oi-e al bəy, nə adi-e mesi. Ningə isi rai rənəl, adi e rənəl ki bo ngay, dum kəl tae.

⁹ Tado ingəi ne ki adi mesi ki dəe, adi e kaji rəsi.

¹⁰ Ki oji də kaji kin, njé kəl ta je ki ta Luwə ti, ndəri gine, taa dəji ta də ti ngay tə. Adi e njé

kəl ta je ki ta Luwə ti də kadi-kare ti ki Luwə ində dəe dana kəte adi səsi.

¹¹ *NJé kəl ta je ki ta Luwə ti sangi kadi n-gəri se dəkagilo ki ra ə ne je kin a rai ne, ə ne je ki ban ə a rai ne dəkagiloe ti ki NDil Kirisi oji-de wa? Tado NDil Kirisi ki mede ti təji-de dəkagilo kin kəte, loki əl ta də kə je ki Kirisi a ingə ki təji ki a re go kə ti[☆].

¹² Luwə adi nje kəl ta ki tae ti gəri təkə, mbə ki n-ində tade ti kin e ki mba maji ləde əi je wa al, nə e ki mba maji ləsi ə iləi mbə kin. NGəsine njé kilə mbə Poy Ta ki Maji iləi səsi mbə kin ki takul təgi lə NDil Luwə ki Luwə ilə sie adi j dərə ti re. MBə kin, malayka je ki dəde ka sangi kadi n-gəri gine tə.

Kində me də ti ki a ge ne ra ki ay njay

¹³ Tado kin ə, kadi adi tagasi isi kəm, adi kəmsi ay njay kadi orı mbə ne ki maji ki ne ki majal naa ti. Kadi kində me də ti ləsi ba pəti e də kadi-kare ti ki Luwə a adi səsi, loki Jəju Kirisi a tēē həy.

¹⁴ Səbi kadi səi njé təl rə go ta ti lə Luwə, bi uni go ngur darə ki kəte isi ndər səsi, loki isi day də rəsi ti bəy kin al.

¹⁵ Ningə, təkə Luwə ki bar səsi e nje Kay NJay ka kin ə, səi je ka, kadi ayi njay me pa njiyəsi je ti pəti tə.

¹⁶ MBata makitibi lə Luwə əl ə nə: «A səi dije ki kay njay, tado mi ki Kay NJay[☆].»

☆ 1:2 Tēē ki taga 24.3-8; Ləbətiki 16.14-15

☆ 1:11 Pa je 22; Ejay 53; Lk 24.25-26

☆ 1:16 Ləbətiki 19.2

17 Re me kəl ta je ti ləsi ki Luwə, isi bari-e Bawsi, e ki e Luwə ki nje gangi ta dō dəw ti ki ra ki go kilə rae ti bi, or kəm dəw dana al ningə, maji kadi ne rasi e ki go bəl Luwə ti, dəkagilo ti ki isi tə mba je dōnangi ti ne kin.

18 Ningə igəri maji təkə e ki la ə se or ki əi ne je ki a tuji kin ə Luwə igə-n dəsi me ne ra je ti ki majal, ki kasi je iyəi adi səsi kin al.

19 Nə e ki məsi Kirisi ki gate dum ndogi, ə Luwə igə-n dəsi. Kirisi ki e tə ngon batı ki ne madi ra-e al, ta ne ki majal dē al tō.

20 Luwə mbəte, ində dəe dana kəte nō kilə ngirə duniya ti nu ki mbata kadi-kare kin, ningə tēē ki dəe dəkagilo ti ki dōbəy ti, mbata maji ləsi.

21 E ki takul Kirisi ə, uni mesi adi Luwə, ki tēē sie dan njé koy je ti, ə ade tōba, mba kadi kadi-me, ki kində me dō ti ləsi e ki dō Luwə ti.

Njiyə lə ngan lə Luwə me ndigi-naa ti

22 Təkə ayi rəsi njay, ki go rəbi təl rō go ta ti ki rəjeti, mba kadi indigi ngakosi je ki me Kirisi ti, ki kanji kədi kəm-naa, səbi kadi indigi-naa dansi ti, ki yo ki ne, ki me ki kay njay.

23 Koji ki oji səsi sigi, e ki ta rəbi lə bawsi je ki njé koy kin al, nə e ki takul ne dibi ki a oy al, ki takul ta koy al ki a rətata.

24 MBata makitibi lə Luwə əl ə nə:

«Dije pəti toi tə mbi kam be,

Ningə majide pəti, to tə puti kam be tō.

Kam ndole, pute jore,

25 Nə ta lə Bəbe to lo tone ti ratata ki nō ti[☆].» Ta kin e Poy Ta ki Maji ki iləi səsi mbə.

2

MBal koy al ki dije ki kay njay

1 Səbi kadi imbati ne ra je ki majal pəti, ki ta je ki ngom, ki kədi kəm-naa, ki jangi, ki kəl-naa ta ndil-naa ti.

2 Adi bō ta lə Luwə ra səsi, təkə bō mba a ra-n ngan je ki kasi be. E mba ki go ndil ti, e mba ki ay njay kadi ra səsi adi itōgi, itēēi kaji ti.

3 Təkə makitibi lə Luwə əl-n: «tənai Bəbe ki rəsi adi oi maje ki ngay[☆].»

4 İrəi ki rō Bəbe ti ki e mbal ki isi kəm ba ki dije mbati-e tə ne ki majal, nə Luwə mbəte tado gate e ngay ki rəe ti.

5 Səi je ka, səi mbal je ki isi kəm ba. Kadi əsi rəsi ki naa ti kadi itəli kəy lə Luwə ki go ndil ti, kadi səi bəti njé kijə məsi mba kijə ne məsi kadi-kare ki go ndil ti nəl Luwə ki takul Jəju Kirisi.

6 Tado ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: «Oi m-mbəti mbal ki gate e ngay, m-inde bə bo *Siyō ti. E mbal ki dō kum lo ti. Dəw ki un mene ade ə ne ki rəsəl e tēē dəe ti al[☆].»

7 MBal kin e mbal ki gate e ngay rəsi ti səi je ki uni mesi adi-e. Nə ki rō dije ti ki uni mede adi-e al, e mbal ki njé ra kəy je mbati, ki təl mbal ki dō

kum kəy ti. E mbal ki nje tigə dəw jigī ti ki nje kadi dəw osi[☆].

⁸ Tigəi-e jigī ti osi tado mbati kun mede kadi ta ki rəjeti. Ningə e ne ki səbi kadi a re dode be[☆].

⁹ Nə səi je, səi gin dije ki mbəti, səi njé kijə ne məsi je lə NGar, səi gin dije ki kay njay, səi dije ki Luwə ində səsi də jine mba kadi iləi mbe kilə je ki əti bəl ki ra. E ki bar səsi lo ki ndul teə səsi lo kunjī ti ləne ki ay njay njay[☆].

¹⁰ Səi ki kəte səi dije lə Luwə al, nə ngəsi ne səi dije lie, səi ki kəte ingəi koo kəm-to-ndoo lə Luwə al, nə ngəsi ne ingəi koo kəm-to-ndoo lie[☆].

Kisi nje kadi-me dan dije ti ki gəri Luwə al

¹¹ NGakom je ki njé ndigi ləm, təkī səi mba je ki isi dənangi ti tə be ləsi al, m-ilə dingəm mesī ti kadi imbati ngur ne ra lə darə ki to rəsi ti, isi rə ki rəsi ki me ti.

¹² Səbi kadi awi ki hal ki maji dan dije ti ki uni mede al, mba kadi re isi təti ta dəsi ti tə njé ra majal je ka, ooi kilə rasi je ki maji ningə iləi təji də Luwə ti ndə ti ki a re.

¹³ Ki mbata lə Luwə, səbi kadi iləi dəsi gin təgi ti lə dije pəti ki isi də kəbe ti, adi e ngar ki bo ki isi də kəbe ti pəti,

¹⁴ Ki njé kəbe je ki gine ti, ki ində-de mba kadi indəi njé ra ne je ki majal əji-de, ə əsi gon njé ra ne je ki maji.

¹⁵ Tado e ndigi lə Luwə kadi irai ne ki maji uti ta ta ki kəl ki də day ti lə dije ki mbə.

¹⁶ Kadi kilə rasi e kilə ra dije ki taa kiyə taa, ningə kadi taa kiyə taa ləsi təl ne kuti də majal al, nə kadi kilə rasi e kilə ra bəə kilə je lə Luwə.

¹⁷ Kadi əsi gon dije pəti, indigi ngakəsi je ki njé kadi-me je, awi ki bəl Luwə mesī ti, əsi gon ngar.

Bəə je ki njé kadi-me

¹⁸ Səi bəə kilə je, kadi iləi dəsi gin təgi ti lə bəsi je ki bəl ki rəjeti. Kadi iləi dəsi gin təgi ti lə njé ki kalde maji ki səli ləm ləm par al, nə kadi iləi dəsi gin təgi ti lə njé ki kalde ngə tə.

¹⁹ Tado e ne ki maji kadi, ki takul bəl Luwə, dəw uwə mene ngə me kə je ti ki ingə ki kanji kadi ra ne madi ki majal.

²⁰ Loki indəi səsi kində ne ra ki majal, ə uwəi mesī ngə ə, se təba ri ə to ti noo wa? Nə kin ə re e ne ra ki maji ki isi rai ə re ki kə dəsi ti, ə uwəi mesī ngəme ti ningə, e ne ki maji ki ta kəm Luwə ti.

²¹ E ki mbata kin ə Luwə bar-n səsi, tado Kirisi e wa ki dəne ingə kə mbata ləsi. Ningə iyə ne kəji kin adi səsi mba kadi tə uni də njəe.

²² Kirisi ki ra majal al, taa ta ki ngom teə tae ti nja kare al tə.

²³ Loki dije taji-e, təl taji-de gogi al; loki dije adi-e kə, təl tə-de rə al. Nə iyə rəne ji Luwə ti ki nje gangi ta ki dana.

²⁴ Kirisi ki əy majal je ləje dəne ti də kagi-dəsi ti mba kadi j-oy də majal ti ə j-isi ki dəje taa mbata ne ra ki dana. E ki

☆ 2:8 Ejay 8.14 ☆ 2:9 Teə ki taga 19.5-6; Ejay 43.20-21; Dətarənom 4.20; 7.6

☆ 2:10 Oje 1.6, 9; 2.1, 23, 25

takul ndunə do je lie ə ingəi rə nga.

²⁵ Tado kəte itoi tə bati je ki ndəmi rəbi be[☆], nə ngəsiine, itəli ki rə nje kul-si ti ki nje ngəm darəsi ti gogi.

3

Ta ki ɔji də dənə je ki ngawde je me kəy ti

¹ Be tə ə, səi dənə je, səbi kadi iləi dəsi gin təgi ti lə ngawsi je, mba kadi re njé ki nə je dandə ti mbatitaa ta lə Luwə ka, ingəi-de adi Luwə ki takul pa njiyəsi, ki kanji kadi əli-de ta.

² Tado isi ooi ne rasi je ki to ay njay ki buki ki isi buki-de ti.

³ Səbi kadi mandı ki ra ləsi e ki gidi rə ti taga ne al. Adi e də ki kuwə ki ndəji ta, ki ningə je ki ra ki ər, ki kibi je ki gatide e ngay.

⁴ Səbi kadi mandı ki ra ləsi e ki ngəme ti kəy, ki e mandı ki a tuji al ki hal ki səl ləm ləm, ki kisi-maje ki e ne ki gate e ngay ta kəm Luwə ti.

⁵ E be ə, dənə je ki kay njay ki kəte nu, ki indəi mede də Luwə ti rai mandı, iləi dəde gin təgi ti lə ngawde je.

⁶ J-o dənə kare tə Sara ki təl rəne go ta ti lə *Abirakam adi bar-e bane. NGəsiine itəli ngane je, təkı re irai ne ra ki maji, ki kanji kadi ne madi kare ra səsi bəl.

⁷ Be ə, səi ngaw dənə je ka səbi kadi isi ki nesi je, indəi kəmsi gode ti maji, tado əi dije ki təgide goto. Ɔsi gonde tado a ingəi kadi-kare kisi ki də taa lə Luwə naa ti səsi. İrai be mba

kadi ne madi kare ɔgi səsi ta rəbi kəl ta ki Luwə al.

Rəbi ndigi-naa lə ngakonaa je

⁸ Ta təl ta ti, səbi kadi səi pəti, mər ta ləsi e kare, ta ki ga ləsi e kare, kadi indigi-naa tə ngakonaa je, kadi səi njé koo kəm-to-ndoo lənaa, ki njé də səl.

⁹ Səbi kadi ugəi kirə majal ki majal al, ta kirə ne taji ki ne taji al tə. Səbi kadi səi njé njangi də yo taa, tado e kin ə e ne ki Luwə bar səsi ki mbae. Luwə bar səsi mba kadi ingəi njangi də ki un mindine kadi n-adi səsi.

¹⁰ Ningə ne ki makitibi lə Luwə əl ə to kin:

«Dəw ki ge kadi n-isi ki dənə taa maji,

ə n-oo maji ndənə je ki dənangi ti ne ba,

Səbi kadi ngəm ndonne də kəl ta ti ki majal,

ə ngəm tane də kəl ta ngom ti tə.

¹¹ Kadi ɔsi rəne ngərangi kadi majal ti ə ra ne ki maji,

Kadi sangi kisi-maje ə uwə rəne ba me ti.

¹² Tado kəm Babe e də dije ti ki dana,

Taa mbie to tagira kadi oo-n də ta ki isi əli sie tə,

Nə isi ɔsi ta njé ra ne je ki majal[☆].»

Kuwə təgi ba me kəy ti

¹³ Nə ə a ra səsi majal, loki itı rəsi katı me ra maji ti ə?

¹⁴ Re dije adi səsi kəy mbata ne ra ki dana ki irai ningə, səi njé rənəl, ə kadi iəli-de al, ta

kadi mər ta ləsi aw ki yo je ne je al.

¹⁵ Nə kadi əsi gon Kirisı ki e Bəbe mesi ti. Kadi səi bəsi ki dəkagilo je pəti kadi dəw ki ra ki dəji səsi gin kində me də ti ləsi bə əli-e.

¹⁶ Nıngə kadi əli-de ki mındi ki səl ləm, ki buki-naa ti. Kadi awi ki me kuwə ki ta ki ay njay, mba kadi re isi təti ta dəsi ti tə njé ra majal je be ka, njé kəl ta je ki majal də ne ra ti ki maji ki isi rai kin, rəde səl-de.

¹⁷ Re e kin ə e ndigi lə Luwə ıngə, kingə kə mbata ne ra ki maji e soti itə ne ra ki majal.

Jəju Kirisı ıngə kə mbata lə dije pəti

¹⁸ Tadə Kirisı e wa ıngə kə nja kare ba ki nə ti mbata majal je lə dije. E ki e dəw ki dana, nə ıngə kə mbata lə njé ra ne ki dana al, mba kadi re səsi rə Luwə ti. Təli-e me darəe ti, nə NDil ki kay njay təl təse ndəl adi isi ki dəne taa.

¹⁹ E ki təgi NDil ka kin ə aw-n bitı ilə-n mbe Poy Ta ki Maji ndil dije ki isi dangay ti koo.

²⁰ Adi e ndil dije ki ndə ki kəte taji rə Luwə, loki isi-n səde də ti dəkagilo ti ki Nuwe isi ran bato. Me batoe ti kin, kər dije ndəy ba, adi dije jıjoo par ə awi ti ə aji ki takul man ki un-de ki taa[☆].

²¹ Man kin əji də batəm ki isi aji səsi ngəsine. E mbata kər yoro je ki rə dəw ti kə al, nə e kun rə kadi Luwə ki me kuwə ki ta ki ay njay. Aji səsi ki takul kə Jəju Kirisı lo koy ti.

²² I lo koy ti aw dərə ti, isi də ji kə Luwə ti, q be də malayka je, ki ndəgi ne kində je ki go ndil ti ki awi ki kəbe, ki təgi.

4

Gangi-naa ki majal

¹ Təki Kirisı ıngə-n kə me darəne ti, səi je ka kadi awi ki mər ta kin mesi ti tə ne kati ləsi. Tadə dəw ki ıngə kə me darəne ti e dəw ki goto me majal ti ki ra ngata.

² Goto me ti mba kadi ndəgi ndə je ki nay nəe ti, kisi ki də taa lie e ki go ndigi ti lə Luwə bi ki ndigi ti lə darə al.

³ Adi asi be, dəkagilo ngay isi ta ne ra ti ki majal tə dije ki gəri Luwə al be. İrai majal me kaya ti, me ngur darə ti, me kasi ra ti, me kuso ki kay kadi ti, ki me yo ki ra ti ki to ra al.

⁴ Njé kun mede kadi Luwə al, ooi kadi e ne ki go ti al kadi imbatı buki rəsi me ne ra ti ki majal ki al də lo kin səde, ə yə isi taji səsi.

⁵ Nə ə əri gin ne rade ki majal nə Luwə ti ki e bəsi kadi a gangi ta də njé kisi ki dəde taa ki njé koy je ba pəti.

⁶ E mbata kin ə njé koy je ka iləi-de mbe Poy Ta ki Maji lə Luwə mba kadi go ta ki gangi ti ki Luwə gangi dəde ti tə dije pəti, kadi isi ki dəde taa ki takul NDil təki Luwə wa isi-n ki dəne taa be.

Maji kadi njé kaw-naa je isi kəm

⁷ Dəbəy ne je pəti e bəsi, ə kadi isi ki kəm-kədi ki kəm

☆ 3:20 Kılə ngıra ne je 6.1-7.24

ki ay njay mba kadi əli ta ki Luwə.

⁸ Ningə kəte nō ne je ti pəti, kadi indigi-naa ndigi ki tingə bil dansi ti yo ki ne. Tado ndigi-naa uti dō kosi majal je[☆].

⁹ Səbi kadi uwəi-naa ki rə-naa ti me kəy ti je lənaa ki yo ki ne, ki kanji 6a ta.

¹⁰ Təki dəw ki ra dansi ti taa-n kadi-kare ki Luwə ade, səbi kadi uni irai kilə mbata maji lə ndəge je, tə dije ki njé ngəm ne ki maji, adi e njé ngəm kadi-kare je ki dangi dangi lə Luwə.

¹¹ Re dəw isi əl ta ningə, kadi əl ta ki ta Luwə ti, re dəw isi ra kilə bəə ningə, kadi ra ki tōgi ki Luwə ade, mba kadi Luwə ingə tōba me ne je ti pəti ki takul Jəju Kirisi ki tōba ki tōgi e lie ki dəkagilo je ki dəkagilo je. *Amen.

¹² NGakom je ki njé ndigi ləm, re ne na ki ngə ngay tēe dōsi ti ka, kadi əti səsi bəl adi oy tə ne ki mba al.

¹³ Nə kadi irai rənəl yo tado kō ki ingə Kirisi, ə isi ingəi sie, mba kadi tə səi me rənəl ti ki bo ngay, ndō ti ki a re me tōba ti ləne.

¹⁴ Re dije taji səsi mbata lə Kirisi ningə, səi njé rənəl, tado NDil tōba, ki e NDil Luwə isi dōsi ti.

¹⁵ Səbi kadi dəw madi dansi ti ingə kō ki be kin al, adi e kō təl dəw, ə se kō bogi, ə se kō ne ra ki majal, ə se kō kində rō ta ti lə dije.

¹⁶ Nə re ingə kō mba kee nje kun go Kirisi ningə, kadi rəe səl-e al, kadi ilə tōji dō Luwə ti tə kilə mbata tō Kirisi ki 6a dəe ti.

¹⁷ Tado e dəkagilo kadi ta ki gangi ilə ngirəne, ningə a ilə ngirə dō dije ti lə Luwə. NGa kin ə re a ilə ngirəne dōje ti ningə, dije ki njé mbati təl rōde go Poy ta ti ki Maji lə Luwə kam dōbəyde a to ban ə?

¹⁸ Makitibi lə Luwə ə nə: «Re ngə ki dəw ki dana ngay bəy taa kadi ingə kaji ningə, dəw ki nje me ndul ki nje ra majal, se yəe a to ban wa[☆]?»

¹⁹ Be ə, kadi njé ki isi ingəi kō ki go ndigi ti lə Luwə, iyəi rōde ji NJe kində ne je ti, ki e nje ka dana, ə nayi-naa ki lo me-maji ki ra ti.

5

Kilə lə nje kər nō njé kaw-naa je

¹ Ki ngəsine kin, m-ilə dingəm me ngatōgi je ti ki isi dansi ti. Mi ki mi ngatōgi madide, ki m-o lo kō je ki ingə Kirisi ki kəm, mi, m-a mi lo tōba ti ki dəe a tēe tō.

² Kadi uli njé kaw-naa je tə bati je ki Luwə ilə-de jisi ti. Kadi uli-de ki go kində dō ti al, nə ki go me ndigi ti təki Luwə ndigi-n. Uli-de mba kingə-n la al, nə kadi e ki kadi rō ki tingə bil.

³ Kadi irai ngar dō njé ti ki Luwə ilə-de gin jisi ti kin al, nə kadi səi ne ndaji mbata ti ləde yo taa.

⁴ Ningə loki NJe kul bati je ki bo a ində lo tēe hōy 6a, a ingəi jōgi tōba ki ndolee a goto al.

⁵ Be tō ə, səi ngan je, səbi kadi iləi dōsi gin tōgi ti lə ngatōgi je. Ningə səi je pəti, kadi dō səl to dansi ti ki rə-naa

ti. Tado makitibi læ Luwə əl ə nə: «Luwə t̄ə r̄ə dije ki njé kun d̄əde taa, ə adi me-maji læne e ki dije ki njé s̄əl d̄ə*».

⁶ S̄əbi kadi is̄əli d̄əsi gin t̄əgi ji Luwə ti ki Nje t̄əgi, kadi t̄ə un d̄əsi taa d̄əkagiloe ti ki ɔji.

⁷ Ɔri taga je læsi ībuki d̄ə Luwə ti, tado e ə isi ind̄ə kəmne gosi ti.

⁸ S̄əbi kadi isi d̄ə njasi ti ki kəm ki kay njay, tado nje b̄ə læsi, nje majal a njiyə ki lo, n̄ə t̄ə b̄əl ki a sangi d̄əw kadi t̄ə n-ribe be.

⁹ Ai d̄ə njasi ti nḡame kadi-me Luwə ti læsi, it̄əi-e r̄ə. Tado iḡəri b̄əti, ngak̄osi je ki njé kadi-me je p̄əti ki d̄ənangi ti, isi inḡəi ko k̄ə ki isi inḡəi kin t̄ə.

¹⁰ A inḡəi k̄ə d̄əkagilo nd̄əy be, nə Luwə ki me-maji p̄əti e lie, ki b̄ar s̄əsi ki me t̄əb̄a ti læne ki d̄əb̄əye goto, ki takul Kirisi, a t̄əl ind̄ə s̄əsi maji gogi, a adi nḡir̄əsi nḡə, a adi s̄əsi t̄əgi, ta a adi ai d̄ə njasi ti ba t̄ə.

¹¹ Kadi t̄əgi e lie ki d̄əkagilo je ki d̄əkagilo je. *Amen!

D̄əb̄əy ta ki kuwə ji-naa

¹² NGon makitibi ki m-ndangi m-adi s̄əsi kin, nje ra s̄əm kadi m-ndangi e Silb̄e (Silasi)*, ki m-o-e t̄ə ngokoje ki a dana. M-ndangi m-adi s̄əsi kadi m-il̄ə-n dinḡəm mesi ti, ə m-ɔji s̄əsi m-adi iḡəri t̄əki e me-maji ki r̄əjeti læ Luwə ə uni r̄əsi adi ki mbae.

¹³ *NJé kaw-naa je ki *Babilon ti, ki əi njé ki Luwə mb̄əti-de, uwəi jisi, taa ngonm Marki* ka uwəi jisi t̄ə.

¹⁴ M-d̄əji s̄əsi kadi uwəi ji-naa kuwə ji ki t̄əji ndiḡi læ ngakonaa je. Ninḡə kadi kisi-maje læ Luwə e s̄əsi naa ti, s̄əi p̄əti ki s̄əi læ Kirisi.

Makitibi ki kə joo ki Piyər ndangi

*Ta ki də makitibi ti ki kə joo
ki Piyər ndangi*

Dije ki Piyər ndangi makitibi kin adi-de, əi njé kun go Kirisi wa ba pəti (1.1). NGA ningə, ne ki bo ngay ki uwə me Piyər, e rə ki dije ki njé kilə lo ki ne ndo ki əsi ta Poy Ta ki Maji ki rəjeti. Dijee kin turi dan njé kaw-naa je ti, ra adi pa njiyə njé kaw-naa je to biriri. Ne kare ba ki a ra kadi dəw a dum-n-de, e ta kadi dəw gər Luwə əi ki Jəju Kirisi gər ki rəjeti, tək njé ki ooi Kirisi ki kəmde nim, ooi ne ndo lie ki mbide nim, əlii tae.

Go ta kuwə ji-naa ti (1.1-2), Piyər a də hal ti ki kadi nje kun go Kirisi aw-n me pa njiyəne ti nim, a də təl rə go ndu Luwə ti nim, tək njé ki ooi Kirisi ki kəmde əlii tae (1.3-21). Ningə go ti, Piyər əl ta ki təgine ngay, ər-n gin njé kilə lo ki ne ndo ki ngom (2.1-22). Əl ta də ne kare ti ki to ta dangi me ne ndo ti ləde lo kaye ti ki 3, əji-n də mbə ki isi mbəi ki dije ki njé nginə təl Kirisi. MBəi səde əi nə dəw oo Kirisi ki a təl re al. Ningə də ta ti ləde kin, Piyər əl ə nə kin ə re Kirisi təl law al 6a, əji də kore me lə Luwə ki iyə dəkagilo adi dije ngay kadi əli ta də rəde ti ingəi kaji.

Njé kilə lo ki ne ndo je ki ngom kin toi ki dəkagilo je pəti, adi ta ki Piyər ndangi me makitibi ti ləne ki kə joo kin,

e ta ki təge to ki dəkagilo je pəti. Piyər ilə dingəm me njé kadi-me je ti kadi awi ki kəte kəte me gər Bəbe ti, 6i kadi iyəi rəde adi dəw buki-de wale ki ne ndo je ki kəme goto kin al.

Kuwə ji-naa

¹ Mi Simə Piyər ki nje ra kilə 6əə, ki nje kaw kilə lə Jəju Kirisi ə m-ndangi makitibi kin. M-ndangi makitibi kin m-ilə-n madi səi njé je ki, ki go rəbi ne ra ki dana lə Luwə, ə se Nje kaji-je Kirisi, ingəi kadi-me ki maji ngay tə yaje be.

² Kadi me-maji ki kisi-maje lə Luwə to mbar mbar ki dəsi ti, ki go rəbi gər ki igəri Luwə əi ki Bəbe ləje Jəju Kirisi tək rəjeti kin.

*Bar ki Luwə 6ar-je ki kəti ki
kəti-je*

³ Me təgi Luwə ti kin ə, Bəbe adi-n-je ne je pəti ki j-awi ki ndooe mbata kisi ki də taa ləje me 6əl Luwə ti. Tək rəjeti, ra adi ji gər-e e ki 6ar-je mba kadi je naa ti sie də kəsi-gon ti lie ki kilə rae ki maji.

⁴ E be ə, adi-je ne maji je ki ndoləi ngay taa ki ndade e ngay tə ki un-n mindine, mba kadi loki ingəi-de 6a, a asi kadi aji rəsi ta ngur ne je ti ki njé tuji dije ki dənangi ti ne. Ningə a indəi rəsi naa ti ki Luwə də ji kise ti ki go kee Luwə ti.

⁵ Ki mbata kin ə, irai ki təgisi ba pəti kadi də kadi-me ti ləsi, iləi pa njiyə ki maji də ti, ningə də pa njiyə ki maji ti, iləi gər Luwə ki rəjeti də ti.

⁶ Də gər Luwə ki rəjeti, maji kadi iləi kində də rəsi ti də ti, də

kində dɔ rɔsi ti, iləi kuwə tɔgi ba me ne na je ti dɔ ti, ningə dɔ kuwə tɔgi ba me ne na ti, iləi ne ra ki go lo bəl Luwə ti dɔ ti.

⁷ Dɔ ne ra ki go bəl Luwə ti, maji kadi iləi ndigi ngakoje je dɔ ti, ningə iləi ndigi-naa dɔ ndigi dije pəti dɔ ti.

⁸ Re awi ki hal je kin mesi ti ngay, ə re tɔgi ki kəte kəte ningə, Luwə a adi səsi tɔgi me kilə ki ra ti. Ba a asi kadi awi ki kəte kəte me gər Bəbe ti ləje Jəju Kirisi.

⁹ Nə re dəw madi aw ki hal je kin rone ti al ə, lo kadi a oo lo ay njay goto. Ba a to tə dəw ki nje kəm tɔ be. Mee oy dɔ ti kadi Luwə tɔgi majal je lie ki isi me ti kəte kin kɔ.

¹⁰ E be ə ngakom je, uwəi tɔgisi ba mba kadi irai adi bar ki Luwə bar səsi ki kəti ki kəti səsi kin to tə ne ndam al. Re irai be ningə, ne ki a ra ne kadi a osi me majal ti a goto.

¹¹ Be ə, ta rəbi kɔbe ki a to ratata, a tɛtɛ tati pay pay nɔsi ti, adi e kɔbe lə Bəbe ləje ə se Nje kaji-je Jəju Kirisi.

¹² MBata kin ə, m-a m-ole mesi dɔ ne je ti kin taa taa. Təki rɔjeti igəri-de adi ingangi me ta ki rɔjeti ki itaai kin ki bəlme ngata.

¹³ Nə m-o kadi e ne ki go rəbe ti kadi m-ole mesi dɔ ne je ti kin taa taa kadi isi kəm ba ki dəkagilo je pəti, ki mi-n ki dɔm taa dɔnangi ti ne bəy.

¹⁴ M-gər kadi dəkagilo koym nay basi. Bəbe ləje Jəju Kirisi wa ə tɛtɛ ki dɔe adi-m gər.

¹⁵ M-a m-ində tɔgi dɔ rəm ti ki rəbi je ki dangi dangi mba

kadi re go koym ti ka, asi kadi oləi mesi dɔ ne je ti kin par par.

Ta lə dije ki njé koo tɔji lə Kirisi

¹⁶ Təki rɔjeti, loki j-adi igəri ta lə re me tɔgi ti lə Bəbe ləje Jəju Kirisi, j-ində ngirəje dɔ su je ti ki kidə ki maji maji lə dije kam ə, j-əl-n səsi ta je kin al. Nə j-o ndole ki əti bəl ki kəm je.

¹⁷ Oyo, Luwə ki Bawje ade kəsi-gon nim, taa ilə tɔji dɔe ti nim tɔ, dəkagilo ti ki Luwə ki aw ki piti kə əti bəl ade oo ndu ta ə nə: «E kam e Ngonm, nje ndigi ləm, ki rəm nəl-m dɔe ti ngay.»

¹⁸ Ningə je wa j-o dɔ ndu ki j dɔrɔ ti kin ki mbije, loki je naa ti ki Jəju dɔ mbal ki ay njay ti[☆].

¹⁹ Bəy taa, j-aw ki ta je lə njé kəl ta je ki ta Luwə ti ki asi kadi j-ində ngirə je dɔ ti ngə. Maji kadi uri mbisi go ta ti kin maji. Təki rɔjeti, ta kin to tə por lambi ki unji lo ki ndul kururu ti be. Unji ratata kadi kunji lə kadi re. Ningə kadi kunji lə Kirisi unji ngamesi, təki me ki ta gin lo ti, adi lo unji-n dɔ dɔnangi ti kin be.

²⁰ Kəte nɔ ne je ti pəti, maji kadi igəri ta kin ay njay: dəw madi kare ki asi kadi ɔr me ta ki e ki ndangi me makitibi ti lə Luwə kin ki ne gər ləne ki sɔbi dɔne goto.

²¹ Təki rɔjeti, njé kəl ta je ki Luwə ti ki əli, əli ki go ndigi ti lə dəw al. Nə e NDil ki ay njay ə ɔsi dije adi əli ta ki ta Luwə ti.

☆ 1:18 17-18: Mt 17.1-5; Mk 9.2-7; Lk 9.28-35

2

Njé ndo ne je ki ngom

¹ Dɔkagilo ti ki kate ka, njé ngom je ki njé kəl kə nə n-əi njé kəl ta je ki ta Luwə ti əi dan ngan *Isirayəl je ti nɔɔ; be tə ə, njé ndo ne je ki ngom a tɛɛi dansi ti tə. A rəi ki ne ndo je ki ngom dan dije ti ki kanji kadi gəri, kadi a buki-de kə, ningə a mbati Bade ki nje taa dode ji majal ti. Lo kin ti, a ndəri tuji ki a re ta ji naa ti ne ki dode ti.

² Dije ngay a uni gode me kaya je ti ləde, ningə kilə rade a ra adi dije a indəi njade də ne ki rɔjeti, ibəi nangi.

³ Ki mbata ra ta la ləde ki ngay, a ədi səsi ki taje ki tade ti kadi taai ne maji je ləsi jisi ti. Ningə dɔkagilo ti ki mari nu bəy ə, Luwə ində də ta ki gangi ləde naa ti taa tuji a ibə-de nangi busi tə.

⁴ Təki rɔjeti, malayka je ki rai majal kate, Luwə iyə-de kare ki kanji gangi ta dode ti al, nə buki-de lo kingə kə ti ki əti bəl. Dɔɔ-de ki kulə gindi me lo ki ndul kururu ti. Ningə lo kin ti ə, isi ngəm-de ti mba ngəm-n ndə gangi ta.

⁵ Taa Luwə iyə dije ki kate ki kanji gangi ta dode ti al tə. Be ə adi man kə ki əti bəl re tuji dije ki majal ki rosi dɔnangi. Nə ke ə, aji Nuwe ki ilə mbə ne ra ki dana, taa aji dije ki rangi ki me kəy ti lie siri tə*.

⁶ Luwə gangi ta koy də be bo je ti ki Sodom ki Gomər, ningə tuji-de ki por ki ro-de raki raki adi təli bu por. Ne kin to tə ne

ndo ki a re də dije ti ki njé bəl Luwə al*.

⁷ Nə aji Loti ki nje ra ne ki dana, ki to rəe ngay ki mbata hal njé sangi-naa kaya ti ki osi də ta ti je ki njé təl dije ki me be bo je ti kin*.

⁸ Dɔkagilo ti ki Loti ki nje ra ne ki dana ka kin isi-n dande ti, oo ne je ki isi rai ki ta je ki isi əli, kada je ki kondə je, adi me tuji mbata hal kilə rade ki to lo ra ti al.

⁹ Be ə, Babe asi kadi taa dije ki njé bəl-e ilə-de taa dɔkagilo kə je ti. Ningə asi kadi ngəm dije ki njé ra ne ki majal mba kadi ində oji-de ndə gangi ta ti tə.

¹⁰ Ki bo ngay, a gangi ta də njé je ti ki njé təl rəde go ngur darəde ti ki go ji kiside ti yo, ə kidi təgi kəbe ki dana lə Luwə. Əi dije ki njé kuwə kul rəde, ningə ne ində ta ki ngə tade ti, adi bəli al kadi əli ta je ki mal də ne kində je ti lə Luwə ki isi dərə tə ne piti je lie.

¹¹ Nə malayka je wa ki təgide itə təgi njé ndo ne je ki ngom say kin ka gangi ta dode al nim, taa taji-de nɔ Babe ti al nim tə.

¹² NGa ningə dije ka kin rai tə da je ki wale, ki ku dode goto be, ki oji-de mba kadi e ki kuwə-de ə kaw təl-de par. Əli ta ki mal də ne je ti ki gəri-de al. Luwə a tuji-de təki dije isi təli da je kam be.

¹³ Kilə rade je ki majal ki isi rai wa kin ə a təl ne kigə go jide. Əi dije ki nəl-de ngay kadi ooi maji rəde dan kadi nda ti. Kiside ta ne kuso je ti

* 2:5 Kilə ngirə ne je 6.1-7.24 * 2:6 Kilə ngirə ne je 19.24 * 2:7 Kilə ngirə ne je 19.1-16

səsi, loki isi ədi səsi ki ngan ta je ki tade ti kin e ne ki to nje, e ne ki to rəsəl.

14 Re ə nə igō kəmde 6a, 6o sangi-naa kaya ti ə rosi mede. Bo ra majal to mede ti par par, isi 6uki dije ki tōgide ki go ndil ti goto, wale. Mər ta je ləde e dō rəbi kingə la ti ki go rəbe ti al ki dəkagilo je pəti. Əi dije ki ndəl lə Luwə e dōde ti.

15 Loki tusi rəbi ki rəjeti iyəi ka kin 6a, uri wale, uni rəbi ki go Balam ti ki ngon lə Bewor. Balam ki nəl-e ngay kadi taa la ra-n majal,

16 nə Luwə kəl sie ki mbata majal lie ki ra. Be ə ngon kō koro ki e da, əl ta al, nə əl ta gangi-n nje kəl ta ki ta Luwə ti Balam, dō kilə ra ti ki mbə lie*.

17 Dijee kin toi tə man ki ii kam be, toi tə kil ndi ki nəl ndər-e aw sie kam be. Luwə ində dō lo ki ndul kururu dana mbata ti ləde.

18 Əli ta je ngay ki kəme goto ki dō-naa ti. Uni kilə rade je ki go koo ngur darō ti, ədii dije ki ta ji naa ti ne 6əy, tēji pati pati ta kuwə madi ti ki dije ki njé njiyə njiyə ki go rəbe ti al.

19 Əli-de təkə e rəbi kingə dō, nga ningə əi je wa əi 6əə je lə ngur darō ki isi tuji-de kō yo. Tadō dəw ki ra ka e 6əə lə ne ki uwe gin tōgine ti.

20 Ki oji dō dije ki tēji kō gin ne ra je ti ki to nje ki dōnangi ti ne ki go rəbi gər Bəbe ləje ki e Nje kaji-je Jəju Kirisi kin, re təli awi iləi dōde gin ne je ti kin gogi 6əy, adi oji 6e dōde ti 6a, ji kiside ki gogi ne kin a majal ngay itə e ki kəte 6əy.

21 Tadō e soti ngay mbata ti ləde kadi gəri rəbi ne ra ki rəjeti al, kadi gəri 6əy taa təli tusi ndu-kun ki ay njay ki ingəi kin iyəi.

22 Ningə ne ki tēj dōde ti kin e ta ki rəjeti ki to me tər ta ti ki ə nə: «Bisi təl aw ta tōmō ti ləne gogi*,» ə se «Kōsongi, tēj ki lo ndogi man ti be par ə təl aw rogi bər ti gogi.»

3

Bəbe Jəju Kirisi a təl re

1 Njé ndigi je ləm ki ngay, e kin e makitibi ki kō joo ngata ə m-ndangi m-adi səsi kin. Ningə me makitibi ti ki joo ki m-ndangi m-adi səsi kin, m-sangi kadi m-ole mesi dō mər ta ti ki maji ki ne ndo je.

2 M-dəji səsi kadi adi mesi ole dō ta je ti ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti, ki əi dije ki dana əli kəte kin nim, taa dō ndu-kun ti lə Bəbe ləje, Nje kaji-je, ki njé kaw kilə je adi səsi kin nim tō.

3 Ne ki dōsay, maji kadi indai dōsi ti maji təkə me ndō je ti ki dōbəy ti ə, a oi dije ki kilə rade e kilə mbə ki naa par ki a tēji kadi mbəi səsi. A rai ne je ki go ndigi ti lə darōde,

4 ningə a əli əi nə: «E al ə əl ə nə n-a n-re a? NGa a ra ban tōy ə j-o-e al ə? Ka je je oyi mari nu ba, nə ne je pəti toi təkə toi lo kilə ngirəde ti nu wa kin ba ə toi kin!»

5 Lo kin ti, gəri 6əti, nə mbati kadi gəri təkə e Luwə ə ində dōrə əi ki dōnangi ki ta ki tane ti mari nu ba. Luwə gangi dōnangi naa ti ki man, ningə

* 2:16 Kər Isirayəl je 22.4-35 * 2:22 Tər ta je 26.11

adi dɔnangi tɛɛ a dangi dan man ti.

⁶ Ba e be tɔ ə, ndɔ ki Luwə tuji-n dije ki kəte kɔ ki man kɔ ki bo ngay[☆].

⁷ NGa ningə ki oji dɔ dɔrə əi ki dɔnangi ki ɓone kin, ta lə Luwə ki kare wa kin əl təkɪ Luwə ində-de adi isi nginəi por ki kadi a ɔ-de. Toi isi nginəi ndɔ gangi ta ki kadi Luwə a tuji-n dije ki njé mbati təl rɔde go ndue ti.

⁸ NGa ningə nɛ kare ki kadi səi njé ndigi je ləm indəi dɔsi ti maji, e kadi igəri təkɪ ki rɔ Babe ti, ndɔ kare to tə ɓal ki dibi, ə ɓal ki dibi to tə ndɔ ki kare be tɔ.

⁹ Babe ɔy lo kɔji ndigi ra ti ləne, təkɪ dije madi gai kin al. E kisi ə isi dɔ ti səsi, tadɔ ndigi kadi dəw madi tuji al, nə kadi dije pəti ingəi dɔkagilo kadi iyəi rəbi njiyəde je ki majal kɔ.

¹⁰ NDɔ lə Babe a re təkɪ nje ɓogi a re-n kam be. Ningə ndɔe ti kin, dɔrə a goto kɔ ki tɔgi ki to ɓəl ngay. Nɛ kində je ki dɔrə ti por a ro-de kɔ, ningə dɔnangi ki nɛ je ki dije rai-de me ti kin, Luwə a gangi ta dɔde ti tɔ.

¹¹ E be ə, təkɪ nɛ je kin pəti a gotoi, sɔbi kadi səi a səi dije ki toi ban ə? A səi dije ki pa njiyəsi e dana, dije ki njé ɓəl Luwə.

¹² Sɔbi kadi a ingəmi ndɔ lə Luwə, ningə kadi isangi rəbi kadi re kalangi. NDɔe ti kin, e ndɔ ki por a ɔ dɔrə ro-e raki, ningə nɛ kində je ki dɔrə ti a ləi me por ti jipi tɔ.

¹³ J-əi je ɓa, təkɪ Luwə un-

n ndune adi-je, j-a ji nginəi ta dɔrə ki sigi əi ki dɔnangi ki sigi[☆] ki kadi nɛ ra ki rɔjeti a ɔ ɓe me ti.

¹⁴ E mbata kin ə, njé ndigi je ləm, me nginə ta ndɔ re Babe ti kin, maji kadi indəi tɔgi dɔ rəsi ti kadi səi dije ki kay njay, dije ki ta goto dɔde ti nɔ Luwə ti, kadi lapiya e dansi ti sie.

¹⁵ Maji kadi igəri təkɪ kisi dɔ ti lə Babe kin adi səsi dɔkagilo kadi ingəi kaji. Ningə e ko ta wa kin tɔ ə ngokoje, nje ndigi ləje Pol ndangi-n makitibi adi səsi ki gosi ki Luwə ade.

¹⁶ Ningə e wa kin tɔ ə e ta ki ndangi me makitibi je ti lie pəti, loki əl ta ki dɔ ta je ti ki m-əl kin. Ta je lie ki madi, lo gər mee ngə ngay, adi dije ki isi day, dije ki ai dɔ njade ti me kadi-me ti al, mbiri me ta lie təkɪ mbirii ndəgi ta je ki me makitibi ti lə Luwə ka kin be tɔ. Ra-e ki be kin a re ki tuji dɔ darɔde ti əi je wa.

Ta kɔji ki dɔbɔy ti

¹⁷ Ki oji dɔsi, səi njé ndigi je ləm ki ngay, m-ndəji səsi ngata. Ningə maji kadi adi kəmsi ədi dɔ rəsi ti, ɓi adi dije ki njé mbati təl rɔde go ndu Luwə ti, ki uri wale kam, ndəri səsi gode ti, ki ta ngom je ləde, adi iyəi dɔ rəbi ki maji ki ai ti kin kɔ al.

¹⁸ Nɛ ki kadi irai, e ta kadi awi ki kəte kəte me nɛ ra ti ki nəl Babe ləje Jəju Kirisi ki e nje kaji-je, ki me gər-e ti. Ningə kadi dije iləi tɔji dɔe ti, ɓone ki lo ti, biti ki nɔ ti! *Amen!

Makitibi ki dɔsay ki Ja ndangi

*Ta ki dɔ makitibi ti ki dɔsay
ki Ja ndangi*

Dəw ində tɔ Ja dɔ makitibi ti kin al, nə njé ki kəte gəri maji kadi makitibi je mitə e Ja ə ndangi-de. E ki dɔsay kin ɔji-je nə madi kare dɔ dije ti ki nje ndangi makitibi ndangi adi-de al. Ne kare ki ɓa, nje ndangi makitibi tɔji ndaji nə je madi ki rɔ njé kaw-naa je ti ki makitibi kin sɔbi dɔde adi j-o. Njé kaw-naae je kin, njé ki əli əi nə n-əi njé ra kilə lə Luwə, ki ndəmi rəbi kadi-me Kirisi rai-de majal ki nə ndo je ki ngom. Rai-de majal təkɪ j-o-n rɔ njé kaw-naa je ti lə Kirisi ngay go koy Kirisi ti. E mbata kin ə, nje ndangi makitibi ilə jine dɔ nə je ti joo me makitibi ti ləne:

Kilə dingəm me dije ti ki ndangi makitibi adi-de kadi njiyəi me kində rɔ naa ti ki rɔjeti ki Luwə nim ki NGone Jəju Kirisi nim. Ningə e nə ki sɔbi kadi a tɔji me ndigi-naa ti dande ti.

Rɔ ki nə ndo ki go rəbe ti al ki ə nə dɔnangi ki je me ti kin e dɔnangi ki rosi ki majal ɓi Kirisi ki e NGon lə Luwə asi kadi a təl rɔne dəw ti re me ti al. Njé ndo nə je ki ngom kin əli təkɪ Jəju ki dɔnangi ti ne e dangi ki Kirisi ki e dəw ki Luwə mbəte. Əli əi nə Kirisi e dəw ki me ndil

ti par ɓi dəw a oo-e al. Taa təli əli ɓəy tɔ təkɪ re dəw gər Luwə ki rəbi nə gər ləne, ɓa ingə kaji par ngata, ɓi e ta kadi go ti ə dije ndigi-naa je, rai nə ki go rəbe ti wa taa al ngata. Ningə əi je kin əi nə ndo je ki go rəbe ti al ki ilə kagi nɔ Poy ta ti ki Maji, ə kadi e ki rɔ səde.

Nje ndangi makitibi ilə ngirə ta ləne ki nə ki uwə mee ki e kadi tɔgi njé kadi-me je me kində rɔ naa ti ki sɔbi kadi indəi-naa ti ki Luwə nim ki Jəju Kirisi nim kin, taa me kində rɔ naa ti dande ti nim tɔ (1.1-4). Lo kin ti, sɔbi kadi ai dana me naji ki ma ti ki njé ki ooi Kirisi ki kəmdə nim, ooi ta lie ki mbide nim mai kin. Nje ndangi makitibi dɔji njé ki dangi makitibi kin adi-de kadi njiyəi me kunji ti, tadɔ Luwə e kunji. Ningə e mbata kin ə, sɔbi kadi rai kilə ki ndu-kun ki dɔ ndigi-naa ti (1.5-2.17). Go ti, nje ndangi makitibi əl təkɪ njé tɔ rɔ Kirisi ki tɔgide ngay a jji taa, ningə əi njé ngom je ki a naji təkɪ Jəju e Kirisi ki Luwə mbəte kin al (2.18-29). Ba a nɔɔ ole mede dɔ ti təkɪ njiyə me nə ra je ti ki rɔjeti, me ndigi-naa ti yo je ki ne je, ki me ka dɔ nja ti ki Jəju Kirisi kin ə e nə je ki tɔji kadi je ngan lə Luwə təkɪ rɔjeti (3.1-24). Go ti, nje ndangi makitibi tɔji-de rəbi kər kəm nə ki rɔjeti al ki nə ki rɔjeti naa ti, ɓa təl re dɔ kɔ ta ti ki dɔ ndigi-naa ti ka kin ɓəy. Əl-de təkɪ ke dəw lə Luwə e ndigi-naa, tadɔ Luwə e nje ndigi dije (4.7-21). Ja təl ta makitibi ləne ki kilə ji dɔ nə

ti ki ɓari-e kadi-me ki nje tati rɔ, taa tɔl re dɔ ngongi ta je ti madi tɔ (5.1-21).

Makitibi kin e makitibi ki ila jine dɔ rabi njiya ki Kirisi ti adi ay njay. Adi tɔgi njɛ kun go Kirisi me mɔr ta je ti lade, taa ra sade kadi ɔsi ne ndo ki go rabe ti al ki a ur ki daw wale kin ngarangi nim, ila dingam mede ti kadi gari lo dɔɔ rɔde naa ti ki Jaju nim, ki ndigi-naa nim tɔ.

Ta Kaji

¹ Ne ki e lo kilɔ ngirɔ ne je ti*, ne ki j-o ki mbije, ne ki j-o ki kamje, ne ki ji go kari kari, ne ki jije ɔdi, e ta kaji ki biti ki no ti.

² Kaji kin ɔdi rone adi j-o-e ki kamje; ji ma naji lie. Ninga e mbata kin a, j-isi j-ilɔ sasi mbe kaji ki kate e kadi Bawje Luwa ti, ɓa go ti, e ki tee ki dɔe kadi-je.

³ Ne ki j-o ki kamje nim, j-o ki mbije nim, a sai ka j-ilɔ sasi mbee tɔ. Lo kin ti, a indai rasi naa ti saje dɔ me kasi-naa ti ki j-aw-n ki Bawje Luwa nim, ki NGone Jaju Kirisi nim kin.

⁴ Ninga ji ndangi makitibi kin j-adi sasi kadi ronɔl laje asi-naa tapi.

Njiya me kunji ti

⁵ Luwa e kunji, ngon til ki nday be ka goto rɔe ti, ninga e kin a e ta kilɔ mbe ki j-inga ta Jaju Kirisi ti a je j-ilɔ sasi mbee.

⁶ Kin a re j-ali j-ai na meje e naa ti ki Luwa, ninga j-ai noo ji njiya me til ti bay a, j-ai njɛ ngom je, ne ki rojeti goto roje ti.

⁷ A re ji njiya me kunji ti taki Luwa wa e-n me kunji kin be ɓa, me je e naa ti ki naa nim, taa masi Jaju ki NGone togɔ majal je laje pati ko tɔ.

⁸ Kin a re j-ali j-ai na ji rai majal al a, j-isi j-adi roje j-ai je wa, taa ne ki rojeti goto roje ti tɔ.

⁹ Na re ji tee taje dɔ majal je ti laje a, Luwa ki e daw ki yati ndune al nim, e daw ki dana nim kin a iya go majal je laje ko, taa a bar ra go ti al je laje pati ko tɔ.

¹⁰ A kin a re j-ali j-ai na j-ai njɛ ra majal je al a, ji bari Luwa nje ngom, ninga ta lie ka goto meje ti tɔ.

2

Kirisi, nje ra saje

¹ NGanm je, m-ndangi makitibi kin m-adi sasi mba kadi osi me majal ti al. A kin a re daw madi osi me majal ti a, j-awi ki nje naji ta dɔje ti ki isi kadi Bawje ti no, adi e Jaju Kirisi, ki e daw ki dana.

² Tado e e a un rone ila ko adi koy mbata majal je laje. Ninga e mbata majal je laje par al, na mbata majal je la dije pati ki donangi ti ne.

Tal ro go ndu-kun ti ki bo ngay, ki e ndigi-naa

³ Re ji tal roje go ndu-kun je ti ɓa, j-asi kadi j-ali ki me ki ti kati taki ji gari Luwa.

⁴ Daw ki al a na: «M-gar Luwa», na tal rone go ndu-kun je ti lie al, dawɛ kin e nje ngom, ta ki rojeti goto rɔe ti.

5 Nə re dəw təl rəne go ndu Luwə ti 6a, ndigi Luwə adi asi-naa tapi. Lo kin ti, j-a ji gəri ki me ki ti kati kadi meje e naa ti ki Luwə.

6 Dəw ki əl ə nə mene e naa ti ki Luwə 6a, səbi kadi dəwe kin njiyə təki ndo ki Jəju njiyə-n kin be.

7 Madim je, njé ndigi je ləm ki ngay, e ndu-kun ki sigi 6a m-ndangi m-adi səsi al, nə e ndu-kun ki to mari nu, ki ingəi lo kilə ngirə kində ne je ti nu wa kin[☆]. Ndu kune ki to mari nu kin, e ta wa ki osi mbisi ti kəte nu kin.

8 Nə m-təl m-əl 6əy tə m-ə nə e ndu-kun ki sigi ə m-ndangi m-adi səsi. Ningə kee ki rəjeti, dəw oo ki rə Kirisi ti nim ki rəsi ti nim, tado til də kə, adi kunji ki rəjeti ngata ə isi unji.

9 Dəw ki ə nə n-isi n-njiyə me kunji ti, nə a do ti noo isi osi ngokone ta 6a, dəwe kin e me til ti wa 6əy.

10 Dəw ki ndigi ngokone, e me kunji ti, ne madi kare ki to rəe ti ki kadi a ra adi osi goto.

11 Nə dəw ki isi osi ta ngokone, e me til ti; isi njiyə me til ti, gər lo ki isi aw ti al, tado til dibi kəme ti.

Kəsi rə ngərangi ki ne ra je ki dənangi ti ne

12 NĠanm je, m-ndangi makitibi kin m-adi səsi tado majal je ləsi e ki kiyə go kə ki takul Jəju Kirisi.

13 NĠé koji-m je, m-ndangi makitibi kin m-adi səsi tado igəri dəw ki e kəte lo kilə ngirə ne je ti. NĠan basa je ki ngan madi je, m-ndangi makitibi

kin m-adi səsi tado itəti rə nje majal.

14 NĠanm je, m-ndangi makitibi kin m-adi səsi tado igəri dəw ki e Bawje. NĠé koji-m je, m-ndangi makitibi m-adi səsi tado igəri dəw ki e kəte lo kilə ngirə ne je ti. NĠan basa je ki ngan madi je, m-ndangi makitibi m-adi səsi tado təgisi e ngay, ta lə Luwə uwə lo kisi mesi adi itəti rə nje majal.

15 Adi ne ra je ki majal ki dənangi ti ne kin uwə mesi al, taa adi mər ta je ki dənangi ti ne uwə mesi al nim tə. Kin ə re ne ra je ki dənangi ti ne uwə me dəw ə, dəwe kin lo kadi a ndigi Luwə goto.

16 Tado, ne ra je ki majal ki dənangi ki əi: ngur ra ndigi lə darə, ki kəm-nda, ki kində gu ki ne kingə je ki dənangi ti ne kin, ne je kin pəti ii rə Bawje Luwə ti al, nə ii dənangi ti ne.

17 NĠa ningə dənangi ki ngur ne ra je ki majal ki me ti kin pəti a dəi, nə dəw ki nje ra go ndigi ti lə Luwə a isi ki dəne taa biti ki nq ti.

18 NĠanm je, j-əi dəbəy ndo ti ngata. Ningə əli adi oi təki nje tə rə Kirisi a re, nga ningə ki basine kin, dije ngay ki njé tə rə Kirisi a njiyəi ne. Lo kin ti, ji gər kadi je dəbəy ndo ti ngata.

19 Əi dije ki tēji danje ti ne ə awi, nə ke ə əi dije ləje ki rəjeti al. Kin ə re əi dije ləje ki rəjeti ə re a isi səje ne. Nə tusi-je iyəi-je be ə awi, kadi təji ki taga təki dəw kare dande ti ki e dəw ləje ki rəjeti goto.

20 Səi 6a, ingəi NDil Luwə ki Kirisi adi səsi, ə ra adi igəri ne ki rəjeti.

21 NGa ningə, kin ə m-ndangi makitibi m-adi səsi 6a, e mbata gər 6a igəri ne ki rəjeti al al, nə e mbata gər ki igəri ne ki rəjeti ka kin ə m-ndangi-n makitibi m-adi səsi. Ningə igəri maji kadi ne ki ngom a tē me ne ki rəjeti al tə.

22 Nə ə e nje ngom ə? Nje ngom e dəw ki nje kəl kə nə: «jəju e Kirisi al» kin. Nje tə rə Kirisi e dəw ki mbati Baw NGon əi ki NGon.

23 NGa ningə, dəw ki mbati NGon, dəwe kin uwə Baw NGon ki rəne ti al jagi tə.

24 Səi je 6a, maji kadi ingəmi ta ki osi mbisi ti lo kilə ngirə ne je ti nu kin maji. Kin ə re ingəmi ta ki osi mbisi ti lo kilə ngirə ne je ti nu kin maji 6a, mesi a e naa ti kare ba ki NGon nim ki Bawe nim.

25 Ningə kun mindi ki Kirisi un adi-je e kaji ki biti ki nə ti.

26 Ne ki m-a də ti ngay ə m-ndangi-n makitibi kin m-adi səsi e ta lə dije ki isi sangi kadi n-6uki səsi wale kin.

27 NGa ningə səi, NDil Luwə ki Kirisi adi səsi kin isi mesi ti, adi awi ki ndoo kadi dəw ndo səsi ne al. Ki rəjeti, NDil Luwə ndo səsi ne je pəti, ningə ndo səsi ne ki rəjeti bi ndo səsi ngom al. E mbata kin ə, kadi irai ne ki ndo səsi, adi mesi e naa ti ki Kirisi.

28 Oyo, nganm je, adi mesi e naa ti ki Kirisi, mba kadi ji ti meje kati lo ki a tē həy, taa kadi j-ilə dəje nangi ki rəsəl ne ti, ndə ree ti al tə.

29 Təki igəri kadi Kirisi e dəw ki dana, maji kadi indəi dəsi ti tə taki dəw ki nje ra ne ki dana e ngom lə Luwə.

3

1 Oi ndigi ki əti 6əl ki Bawje Luwə ndigi-je kin! NDigi-je ndigi ki 6ar-n-je ngane je. Ningə j-əi ngane je təki rəjeti wa ka tə! Kin ə re dije ki gei ne je ki dənangi ti ne ngay gəri-je al ə, təji kadi gəri Luwə.

2 NJé ndigi je ləm ki ngay, ki basine kin j-əi ngan lə Luwə, nə ne ki j-a ji təl lo ti ti, to lo 6əy tə 6əy. Ningə ne kare, ji gər kadi ndə ki Kirisi a tē həy 6a, j-a ji to titi-naa sie, tadə j-a j-o darəe wa təki rəjeti.

3 NGa ningə, dije pəti ki awi ki kində me ki be kin də Kirisi ti 6a, a əgi rəde ra majal təki Kirisi wa tē kadi majal ti al kin be.

4 Dəw ki ra ki ra majal, osi ta ndu-kun lə Luwə, tadə majal ki ra e tə rə ndu-kun lə Luwə.

5 Igəri maji kadi Kirisi re mba kər majal je ləje, ningə e, dəw oo majal rəe ti al.

6 Lo kin ti, dəw ki a də Kirisi ti, e dəw ki a nay ki lo ra majal ti al, nə dəw ki nay ki lo ra majal ti, e dəw ki oo Kirisi al nim, gər-e al nim tə.

7 NGanm je, indəi kəm-kədi də rəsi ti, adi dəw ədi səsi al. Kin ə re dəw ra ne dana 6a, e dəw ki dana təki Kirisi e-n dəw ki dana kin be tə.

8 Dəw ki nay ki lo ra majal ti, e dəw lə su, tadə su e nje ra majal lo kilə ngirə ne je ti nu. Ningə kire NGon lə Luwə e ki mba kadi tuji kilə rae je.

⁹ Dəw ki təl rəne ngon Luwə ti, e dəw ki a iyə ta majal ki ra, tado tōgi ki j rə Luwə ti e rəe ti. Asi kadi a nay ki lo ra majal ti al, tado Luwə e Bawe.

¹⁰ Rəbi ki kadi dəw a gər-n ngan lə Luwə ay njay dan ngan lə su ti ə to kin: dəw ki mbati ra ne ki dana nim, mbati ndigi ngokone nim e dəw lə Luwə al.

NDigi-naa

¹¹ MBē ta ki osi mbisi ti lo kilə ngirə ne je ti, e ta kadi indigi-naa ki yo je ki ne je[☆].

¹² Ningə kadi irai təki Kay ra-n kin al. Kay e dəw lə nje majal ə təl ngokone. Ningə e mbata ri ə təl-n ngokone ə? Təl-e mbata kilə rae e Kay majal, nə kilə ra ngokəe e kilə ra ki dana[☆].

¹³ NGakom je, kin ə re dije ki ne ki dənangi ti ne nəl-de ngay ədi ta ləsi al ə, adi əti səsi bəl al.

¹⁴ J-əi, ji gəri kadi ji tēēi me koy ti j-uri me kaji ti, tado ji ndigi ngakoje je. E be tado dəw ki ndigi ngokone al, e dəw ki isi gin tōgi ti lə koy.

¹⁵ Dəw ki me majal ki ngokəe e dəw ki nje təl dije. NGA ningə igəri maji kadi dəw ki nje təl dije, kaji ki biti ki nq ti goto rəe ti.

¹⁶ Ne ki kadi ji gər-n ne ki bari-e ndigi-naa ə to kin: Jəju Kirisi un rəne ilə kə mbata ləje, e be ə, je ka maji kadi j-un rəje j-ilə kə mbata ti lə ngakoje je to.

¹⁷ Ne kare, kin ə re dəw aw ki ne kingə je ki dənangi ti ne, ə oo ngokone me ndoo ti, nə

uti kəmne dəe ti ningə, ndigi Luwə to ra be rəe ti ə?

¹⁸ NGakom je, adi ji ndigi-naa ki bəl ta je ki taje ti ne par al, nə adi ji ndigi-naa ki kilə ji kadi-naa, me ne ra ti ki rəjeti.

¹⁹ Lo kin ti, j-a ji gəri kadi j-ai dije lə ta ki rəjeti, ngata ningə, ta kəm Luwə ti, j-a j-iləi meje nangi.

²⁰ Təki rəjeti, re meje uwə-je ki ta ka, ji gər kadi Luwə itə meje taa, gər ne je pəti to.

²¹ NJé ndigi je ləm ki ngay, kin ə re meje gangi ta dəje ti al ə, j-a j-əl ta ki Luwə ki me ki ti kati.

²² Ne je pəti ki ji dəje, j-a j-ingə rəe ti, tado ji təl rəje go ndu-kun je ti lie nim, ji ra ne je ki nəl-e nim.

²³ NGA ningə, ndu ki un adi-je ə to kin: e ta kadi j-ade meje ki to NGone Jəju Kirisi, taa kadi ji ndigi-naa ki yo je ki ne je təki Kirisi adi-n-je ndune[☆].

²⁴ Dəw ki ngəm ndu-kun je kin, e dəw ki a də Luwə ti nim, Luwə isi mee ti nim to. Ne ki kadi ji gər-n təki Luwə isi meje ti, e ki takul NDile ki adi-je.

4

Gər NDil Luwə ki ndil ki majal

¹ NJé ndigi je ləm, dije ki isi əli əi nə n-awi ki ndil mede ti kin itaai mede pəti al, nə kadi nai-de oi bəy taa se NDil ki awi e NDil ki j rə Luwə ti wa. Tado njé ngom je ngay ki njé kəl kə nə n-əi njé kəl ta je ki ta Luwə ti, sanəi-naa dənangi ti ne.

² Dəw ki ra ki gər kadi Jəju Kirisi təl rəne dəw ti aw ki NDil

☆ 3:11 Jā 13.34

☆ 3:12 Kilə ngirə ne je 4.1-8

☆ 3:23 Jā 13.34; 15.12; 17

Luwə mene ti, ningə e kin ə e rəbi ki kadi igərii NDil Luwə.

³ Ningə dəw ki mbati kadi gər təki Jəju Kirisi təl rəne dəw ti, aw ki NDil Luwə mene ti al, nə e ndil nje bə lə Kirisi yo ə aw-n mene ti. Əli adi oi ki mbisi təki nje bə lə Kirisi a re, ningə ki basine kin, re e dənangi ti ne ngata.

⁴ Səi nganm je, səi dije lə Luwə, ningə səi itəti rə dije ki njé kəl kə nə n-əi njé kəl ta ki ta Luwə ti kin, tadə NDil ki awi mesi ti itə ndil ki isi me dije ti ki njé kədi ta lə Luwə al.

⁵ NJé ngom je ki njé kəl kə nə n-əi njé kəl ta ki ta Luwə ti ka kin əi me ne ra ti ki əsi ta Luwə, taa ta kəl-de ka e ta kəl ki əsi ta Luwə tə. E mbata kin ə dije ki njé kədi ta lə Luwə al ooi ta ləde maji ngay.

⁶ NGA ningə, j-əi, j-əi dije lə Luwə adi dəw ki gər Luwə ba a oo ta ləje, nə dəw ki e dəw lə Luwə al, a oo ta ləje al. Lo kin ti, j-a ji gəri NDil ki rəjeti ki ndil ki ngom.

NDigi-naa j rə Luwə ti

⁷ NJé ndigi je ləm ki ngay, adi ji ndigi-naa ki yo je ki ne je, tadə ndigi-naa j rə Luwə ti. Dəw ki nje ndigi madine e ngon lə Luwə, taa e dəw ki gər Luwə tə.

⁸ Nə dəw ki ndigi madine al, gər Luwə al, tadə Luwə e dəw ki nje ndigi dije.

⁹ Oi təji ki Luwə təji-je ndigi ki ndigi-je kin: Luwə ilə NGonne ki kare ba be dənangi ti ne kadi tə ki go rəbi lie ba j-isi-n ki dəje taa.

¹⁰ E je ba ji ndigi Luwə al, nə e e ə ndigi-je, ə ilə NGonne ki un rəne ile kə kadi-kare ti mbata kigə-n də majal je ləje[✧].

¹¹ NJé ndigi je ləm ki ngay, kin ə Luwə ndigi-je be ningə, səbi kadi j-əi ka ji ndigi-naa ki yo je ki ne je tə.

¹² Dəw ki oo Luwə ki kəmne goto, nə kin ə ji ndigi-naa ki yo je ki ne je ba, Luwə isi meje ti, ningə ndigi dije lie təji rəne ki taga rəje ti tə.

¹³ Ne ki a ra kadi ji gəri-n təki j-isi me Luwə ti nim Luwə isi meje ti nim e NDile ki adi-je.

¹⁴ NGA ningə, je j-o ki kəmje nim, ji ma naje nim təki Bawje Luwə ilə ki NGone kadi aji dije ki dənangi ti ne.

¹⁵ Kin ə re dəw gər kadi Jəju e ngon Luwə ə, Luwə isi mee ti nim, e isi me Luwə ti nim.

¹⁶ Ba j-əi, ji gəri maji nim, j-adi meje nim təki Luwə ndigi-je. Luwə e nje ndigi dije, adi dəw ki njiyə me ndigi-naa ti, Luwə e mee ti nim, e e me Luwə ti nim tə.

¹⁷ Kin ə re ji ndigi-naa j-adi osi rəbə pay ba, j-a ji tji meje kati ndə gangi ta ti. J-a ji tji meje kati tadə ji kisi ki də taa ləje dənangi ti ne to təyə Kirisi be tə.

¹⁸ Bəl goto me ndigi-naa ti, ndigi-naa ki rəjeti ər bəl kə. Bəl e ne ki təji kində kəji ki kadi a re, ningə dəw ki nje bəl e dəw ki ndigi-naa goto rəe ti.

¹⁹ J-əi ba, ji ndigi-naa tadə e Luwə ə ndigi-je kəte.

²⁰ Kin ə re dəw madi əl ə nə: «M-ndigi Luwə», ningə təl əsi ta ngokone ə, e dəw ki nje ngom kare. Kin ə re ngokəi ki o-e ki

kəmi ne kin indige al ə, Luwə ki o-e ki kəmi al kin asi kadi a indige al.

21 *NDu-kun ki j-ingə rə Luwə ti əl ə nə: «Dəw ki ndigi Luwə 6a, səbi kadi ndigi ngokone tə.»

5

Kadi-me NGon Luwə e ngirə ndigi-naa

1 Dəw ki adi mene kadi Jəju e *Dəw ki Luwə mbəte e ngon lə Luwə. NGa ningə, dəw ki ndigi baw ngon, ndigi ngone ki oje tə.

2 Kin ə re ji ndigi Luwə, ə ji rai kilə ki ndu-kun je lie ningə, lo kin ti ə j-a ji gəri-n təki ji ndigi ngane je.

3 Tadə ndigi Luwə e ta kadi ji ngəmi go ndu-kun lie. Ningə ndu-kun je lie əy al tə,

4 mbata ngan lə Luwə pəti tətə rə ndigi ra ki dənangi ti ne. Ningə ne ki ji tətə-n rə ndigi ra ki dənangi ti ne e kadi-me ləje.

5 Nə ə asi kadi tətə rə ndigi ra ki dənangi ti ne ə? Dəwe 6a e dəw ki adi mene kadi Jəju e ngon Luwə kin par.

Naji ki ma ki də Jəju ti

6 E Jəju Kirisi ə re dənangi ti ne ki man batəm ləne nim ki məsi koyne nim. Re ki man par al, nə re ki man əi ki məsi. Ningə NDil ə e nje ma naji, mbata NDil e ta ki rəjeti.

7 Ba ki ne kin, njé ma naji je əi mitə,

8 adi e NDil Luwə nim, man nim, taa məsi nim tə. Ningə ne je ki mitə kin ndude e naa ti.

9 Ji taa naji ki ma lə dije maji, nə naji ki ma lə Luwə təge e

ngay wa bəy tə; ningə e naji ki ma ki ma də NGonne ti.

10 Dəw ki adi mene NGon Luwə aw ki naji ki ma kin mene ti, nə dəw ki taa ta lə Luwə al, ra-e nje ngom ti, tadə taa naji ki ma ki Luwə ma də NGonne ti kin al.

Kaji ki biti ki nq ti

11 Naji ki ma ki kadi ji gəri maji e kaji ki biti ki nq ti ki Luwə adi-je kin. Ningə e kaji ki adi-je ki takul NGone.

12 Dəw ki e me NGon ti ingə kaji, nə dəw ki e me NGon ti al, kaji lie goto.

13 NGa ningə, ki ne kin, m-ndangi makitibi kin m-adi səsi, səi ki adi mesi NGon Luwə, kadi igəri təki ingəi kaji ki biti ki nq ti.

Kəl ta ki Luwə mbata lə njé ra majal je

14 Kin ə re ji dəji Luwə ne ki go ndigi ti lie ə, a oo də nduje, ningə lo kin ti, j-a ji tı meje kati.

15 Təki ji gər kadi oo də nduje, ji tı meje kati kadi j-a j-ingə ne ki ji dəje tə.

16 Kin ə dəw madi oo ngokone me majal ti ki asi kadi tēē koy ə, maji kadi əl ta ki Luwə ə Luwə a aje. E dije ki majal je ləde a tēē koy al ə ta kin səbi dəde. Ta kare, majal madi e noo a tēē ki koy, ningə e ko majal ki be kin 6a m-dəji səsi kadi əli ta ki Luwə də ti al.

17 Ne ra ki go ti al pəti e majal, nə majal pəti 6a tēē koy al.

18 Ji gər kadi dije ki əi ngan lə Luwə, a nayi-naa ki lo ra majal ti al, tadə NGon lə Luwə

ngəm dəde, nje majal asi ra
səde ne madi al.

¹⁹ Ji gər kadi je dije lə Luwə,
nə dənangi ba pəti e gin təgi ti
lə nje majal.

²⁰ Ji gər bəy tə kadi NGon lə
Luwə re, adi-je ne gər ki kadi
ji gər-n Luwə ki rəjeti. Ningə
je, j-ində rəje naa ti ki Luwə
ki rəjeti ki takul NGone Jəju
Kirisī. E ə e Luwə ki rəjeti, e ə e
kaji ki biti ki nq ti.

²¹ NGanm je, əgi rəsi kun go
kagi yo je.

Makitibi ki ko joo ki Ja ndangi

*Ta ki do makitibi ti ki ko joo
ki Ja ndangi*

Nje ndangi makitibi kin 6a rone ə nə n-e «NGatəgi». Ningə ta kələ təji kadi e dəw ki aw ki ngon təgi madi do dije ti ki ndangi makitibi adi-de kin. NDangi ta adi «Dəne ki Luwə mbəte nim adi ngane je nim». Ningə Dəne əi ki ngane je kin, ki rəjeti 6a, əi njé kaw-naa je ki lo madi ti (1).

Hlə dɪngəm mede ti kadi njiyəi me ta ki rəjeti ki me ndigi-naa ti (1-6); taa ndəji-de kadi indəi kəm-kədi do rəde ti ki rə dije ti ki njé ndo ne ki go rəbe ti al təkɪ əl-n me makitibi ti ki dəsəy kin be to (7-11). Nje ndangi makitibi təl ta makitibi ləne ki ta kaw mba ki ndigi kadi n-a n-aw ki dəde ti, taa əl-de ta kuwə ji-naa lə njé kaw-naa je ki e səde indəi tae ti to (12-13).

Təkɪ əl-n me makitibi ti ki dəsəy, dəji dije ki ndangi makitibi kin adi-de kadi indəi kəm-kədi do rəde ti nim, kadi uwəi təgide ba me kadi-me ti ki rəjeti nim to.

Kuwə ji-naa

1 Mi NGatəgi lə njé kaw-naa je, m-ndangi makitibi kin madi j Dəne ki Luwə mbəti, taa madi ngani je ki səi səde je, m-ndigi səsi ndigi ki rəjeti. Ningə e mi par 6a m-ndigi səsi

al, nə e dije pəti ki gəri ne ki rəjeti ə ndigi səsi.

2 Ji ndigi səsi mbata ne ki rəjeti uwə meje, ningə e ne ki a to meje ti ki ndo je ndo je.

3 Ba ji dəji kadi me-maji, ki koo kəm-to-ndoo, ki lapɪya lə Bawje Luwə əi ki NGone Jəju Kirisi e səsi naa kadi isi me ne ra ki rəjeti ki me ndigi-naa ti.

Ne ra ki rəjeti əi ki ndigi-naa

4 Rəm nəl-m ki dum biti kadi m-o təkɪ ngani je madi isi njiyəi do rəbi ti ki rəjeti, təkɪ Bawje Luwə dəji-n-je.

5 Ningə ki basine kin, Dəne ki nje ndigi ləm, ne ki m-dəji, e ta kadi ji ndigi-naa ki yo je ki ne je. E ndu-kun ki sigi 6a m-adi al, nə e ndu-kun ki j-ingəi lo kilə ngire ti nu wa kin*.

6 NDigi-naa e njiyə go ndu-kun ti lə Luwə. NGA ningə, ndu-kun ki osi mbisi ti lo kilə ngire ti nu, e ta kadi injiyəi me ndigi-naa ti.

7 NJé kədi dije kilə-de kə ngay sanəi-naa ki lo pəti dənangi ti ne, ningə mbati kadi n-əli təkɪ Jəju Kirisi təl dəw təkɪ rəjeti. Lo kin ti a oi dəw ki nje ngom, ki nje tə rə Kirisi.

8 Indəi kəm-kədi do rəsi ti səi je wa, mba kadi kandi kilə rasi nay kə kare al, nə kadi ingəi ne kigə go jisi ki asi loe ti bərərə.

9 Ningə dəw ki a do njane ti me ne ndo ti ki oji do Kirisi al, nə to a dam kare yo, e dəw ki ne madi ki də-e naa ti ki Luwə goto. Dəw ki a do njane ti me ne ndo ti ki oji do Kirisi, e dəw ki dəi-naa naa ti ki Luwə nim ki NGone nim.

* 1:5 Ja 13.34; 15.12, 17

¹⁰ Kin ə re dəw madi re rəsi ti ki ne ki rangi bi ki ne ndo kin al ba, uwəi-e ki rəsi ti al nim, uwəi jie al nim.

¹¹ Tado re uwəi jie ba, irai madi-naa sie do kilə rae ti ki majal.

Ta ki dəbəy ti

¹² M-aw ki ne je ngay bəy kadi m-əl səsi, nə m-ndigi kadi m-ndangi ki man ndangi ne me makitibi ti al. Tado m-ində mem ti kadi m-a m-aw rəsi ti kadi m-əl səsi ta ki tam, kadi tə rənəl ləje osi taga pay.

¹³ Di je ki dan njé kaw-naa je ti ki ne, ki əi di je ki Luwə mbəte uwəi jii.

Makitibi ki kō mitə ki Ja ndangi

*Ta ki dō makitibi ti ki kō mitə
ki Ja ndangi*

Makitibi kin ka e «NGatōgi» ə ndangi tō (3 Ja 1; 2 Ja 1), ningə ndangi adi Gayusi. Ji gər ne madi kare dō Gayusi ti kin al, nə ne kare 6a, nje ndangi makitibi toje kadi e dəw ki a dō njane ti me ne ki rōjeti. Hale e dangi ki hal Diyotirəbi ki e dəw kare ki aw ki hal ki ngā dan njé kaw-naa je ti. Diyotirəbi əl ta lə «NGatōgi» majal nim, taa e dəw ki uwə mba je ki rone ti al nim tō.

Nje ndangi makitibi piti Gayusi maji ngay oji dō ka dō nja ti lie nim oji dō maji ki isi ra ki njé kadi-me je nim tō (1-8). NGatōgi nō rone oji dō hal Diyotirəbi (9-10), nə əl ta lə nje kun go Kirisi madi ki tōe nə Dəmetirusi maji ngay, təkı e dəw ki kile rae maji (11-12). Go ti 6a, əl ta kaw mba ki ndigi kadi n-a n-aw ki dōde ti, taa əl-de ta kuwə ji-naa lə made je ki indəi tae ti tō (13-15).

Təki j-o-n me makitibi ti ne, ji gəri kadi ra mba ki kuwə ngakoje je ki rōje ti e ne madi ki toji ndigi-naa nim, toji ka dō nja ti me ne ki rōjeti nim tō.

Kuwə ji-naa

¹ Mi NGatōgi lə njé kaw-naa je, m-ndangi makitibi kin madi j nje ndigi ləm ki ngay Gayusi, ki m-ndigi ndigi ki rōjeti.

² Madım ki ngay, m-ndingə kadı ne je pəti ki rəi ti awi maji ki kəte kəte. M-dəji kadi darəi e ki lapıya təkı ndili e-n ki lapıya kin be tō.

Gayusi e nje ra ne ki maji

³ Təkı rōjeti, rəm nəl-m ngay, tadō ngakoje je ki rəi tēēi ne, mai naji dō ne ki rōjeti ki ooi rəi ti. Əli ta dō njıyə ti ki isi njıyə me ne ki rōjeti.

⁴ Ne ki adi-m rənəl ngay e ta kadı m-o təkı nganm je isi njıyəi dō rəbi ti ki rōjeti.

⁵ Madım ki ngay, isi toji ka dō nja ti ləi me kində ti ki isi ində kəmi go ngakoje je ti, ki əi mba je wa 6əy.

⁶ NGakoje je kin, mai naji ndigi ki indigi-de kin ki ta kəm njé kaw naa je ti. Kadi inay ki lo ra ti səde ra ki asi ta tō Luwə kadı uni ta mba ləde ki kəte.

⁷ E ki mbata tō Kirisi ə osii dō rəbi ti ki kanji taa ne ji dije ti ki gəri Luwə al.

⁸ J-ai 6a, səbi kadı j-osi gin dije ki be kin, mba kadı j-indəi rōje naa ti səde dō kilə kilə mbe ne ki rōjeti ki isi rai.

Hal Diyotirəbi

⁹ M-ndangi ngon makitibi m-adi njé kaw-naa je, nə Diyotirəbi ki e dəw ki ge kadı n-e taa n-isi dō dije ti ra kilə ki ta ləm al.

¹⁰ E mbata kin ə, ndō ki m-a m-tēē rəsi ti ə, m-a m-əl kilə rae ki majal kin ki taga, e ki isi ində dōje lo ti ki ta je ki majal. Ningə ne kare ki to ngay, e wa mbati kuwə ngakoje je ki mba ki rone ti, taa dije ki ndigi kadı n-uwəi-de ki rōde ti ka ogi-de dəe tō. Dije ki uwəi ngakoje je

ki rōde ti 6a, e tuwə-de kō dan
njé kaw-naa je ti.

¹¹ NJe ndigi ləm ki ngay,
indaji majal ki ra al, nə kadi
indaji maji ki ra. Dəw ki nje ra
maji e dəw lə Luwə, nə dəw ki
nje ra majal e dəw ki gər Luwə
al.

¹² Re e Dəmetirusi 6a, e dije
pəti ə mai naji ki maji dəe ti.
Nə ra ki rōjeti ki j rō Luwə ti,
ki isi təl rōne go ti wa kin ka
ma naji lie. Taa je wa ka ji ma
naji lie tō. Ningə igər kadi naji
ki ma ləje e naji ki ma ki rōjeti.

¹³ M-aw ki nə je ngay kadi
tə m-əli, nə m-ndigi kadi m-
ndangi ki man ndangi nə ki
kagi ndangi nə al.

¹⁴ Tadō m-ində məm ti kadi
kagi lo ngay al ə j-a j-o-naa,
kadi j-əl-naa ta ki taje.

¹⁵ M-dəji kadi isi ki lapiya.
Madije je ki ne uwəi jii. Ningə
kadi uwə ji madije je ki nōō
kare kare adi-je tō.

Makitibi ki Judi ndangi

Ta ki dɔ makitibi ti ki Judi ndangi

Makitibi la Judi kin, ndangi adi nje kaw-naa je ki lo madi ti gin kare be par al, na ndangi adi dije pæti ki nje kun go Kirisi. Ta ki me makitibi ti kin aw naa ti basi ki makitibi ki ko joo ki Piyar ndangi (2Pi. 2). Makitibi la Judi ai ki Makitibi ki ko joo la Piyar joo pu rai ki dije ki nje ndo ne ki majal. Dije kin daw a gar-de ki rabi kaya rade.

Go kilæ ngiræ ta ti (1-2), nje ndangi makitibi ilæ jine ki togine kæm nje njiyæ taa ki ne ndo ki ngom ti, ki turi dan nje kaw-naa je ti, ba æl-de adi gæri tæki ta ki gangi ki bo to isi ngæm-de noo (3-16). Nga ningæ, dam ti la nje kadi-me je ba, Judi dæji-de kadi ai dɔ njade ti me kadi-me ti (17-23). Go ti, tol ta makitibi læne ki kilæ toji dɔ Luwæ ti ki e ki karne ba par æ e Luwæ. Luwæ ki e nje kaji dije ki go rabi la Jøju Kirisi (24-25).

Kin æ re makitibi kin tee ki gin togi ta ki ngom ki e ne ki daw a maji al ba, ilæ jine maji ngay dɔ togi ti æi ki ne kindæ me dɔ ti ki nje kun go Kirisi ingæi ki rɔ Luwæ ti, me tɔ Jøju Kirisi ti ki rabi la NDil Luwæ kin (20-21).

Kuwæ ji-naa

¹ Mi Judi, bæ kilæ la Jøju Kirisi, ki mi ngoko Jaki[☆], æ m-ndangi makitibi kin m-adi sæi ki Luwæ bar sæsi, ki Bawje Luwæ ndigi sæi, ki Jøju Kirisi ngæm sæsi tæ ne læne kin.

² Ningæ kadi koo kæm-to-ndoo, ki lapiya, ki ndigi-naa la Luwæ to mbar mbar ki dæsi ti.

Nje ndo ne je ki ngom

³ Nje ndigi je læm ki ngay, m-ndingæ ngay kate kadi m-ndangi makitibi madi sæsi oji dɔ kaji ki j-æi kare ba dɔ ti kin. Ningæ ki basine kin, e togi madi ki isi dæm ti kadi m-ndangi makitibi kin m-adi sæsi, m-ilæ-n dingæm mesi ti kadi iræi dɔ kadi-me ti ki Luwæ adi dije læne nja kare ba par goe gangi kin.

⁴ M-æl be mbata dije madi ki ta ki gangi ki dæde ti e ki ndangi me makitibi ti la Luwæ kate nu kin, turi dansi ti, isi mbiri ta me-maji la Luwæ kin, tæli-e ta ra kaya ti læde, taa mbati daw ki e karne ba æ e Nje kun dæje, ki e Bæbe læje Jøju Kirisi kin tɔ.

⁵ M-gær kadi igæri ne je pæti maji, na m-ndigi kadi m-ole mesi dɔ ti tæki, loki Bæbe tee ki dije læne bæ bæ ti Ejipi ti, go ti, tɔ ko nje je ki rai ræde tæ nje me nga je[☆].

⁶ Ningæ m-ndigi kadi m-ole mesi dɔ ti bæy tæki, malayka je ki ai dɔ togi ti ki Luwæ adide kin al, na mbati lo kiside, Luwæ uwæ-de dangay ti lo ti ki koo, dæ-de ki kulæ gindi ki kadi a toi biti ki no ti, mbata ta ki gangi ki boy ki æ re.

☆ 1:1 Mt 13.55; Mk 6.3 ☆ 1:5 Tee ki taga 12.51; Kær Isirayal je 14.29-30 ☆ 1:7 Kilæ ngiræ ne je 19.1-25

⁷ E be tə ə, Sodom ki Gomər[☆] ki 6e je ki gəi gidide, ki uni rəde iləi me kaya ki ra ti, kae ti lə malayka je wa ka kin tə, adi sangi-naa ki lo sangi ti al kin, Luwə uwə-de dangay ti me por ti ki a to biti ki nō ti. Ningə e kin e ndəji-naa ki to mbata lə dije pəti.

⁸ E be ə, njé ndo ne je ki ngom ka kin, me də majal ti ləde, buri ki rəde, kidi təgi lə Luwə, taji malayka je ki əi ne piti je.

⁹ Ne kare, Misəl ki nje kun də malayka je[☆], loki isi naji-naa ta ti ki su, isi kəli-naa də nin Moji ti kin ka[☆], sangi kadi n-gangi ta madi tə ne taji dəe ti al, nə ta ki əl 6a, əl ə nə: «Kadi Babe indəi oji[☆].»

¹⁰ Nə dije ki njé ndo ne je ki ngom kin, ne ki gəri-e al ka taji-e, nga ningə, ne gər ki ojii-de tə yə da je be par kin 6a, e ne ki kadi tuji-de tə tuji yo.

¹¹ Tuji e dəde ti, tadə uni rəbi lə Kay[☆]; mbata lə la ə uri wale tə Balam[☆] be; tuji tadə taj rə tə Kore[☆] əi ki dije ləne be.

¹² Kiside səsi ta ne kuso ti lə ngakonaa je, ra adi ne kuso ləsi təl ne ki to nje. Usoi je ayi-naa je adi asi-de ki kanji rəsəl, goi ta tide əi je wa. Toi tə kil ndi ki nəl ər-e aw sie adi lo kadi ədi goto kin be, toi tə kagi je ki nay kandide ti ka andi al, adi loki dəw ər-de ki ngirəde ba kə 6a, təli oyi koy ki kə joo kin be.

¹³ Naji kilə rade je ki to rəsəl ki taga tə pungə ba ki buki

pulumne ngangə ba ti kin be. Taa toi tə mee je ki gəri lo kawde al, ki lo ki ndul kururu to mbata ləde biti ki nō ti kin be.

¹⁴ E əi je ə nje kəl ta ki ta Luwə ti Enoki[☆] ki e kaje ki nje kə siri go Adam ti ndo ndil dəde ti ə nə: «Oi, Babe a re ki malayka je dibi kuti bay bay,

¹⁵ kadi gangi ta ki bo də dije ti pəti. A uwə njé ra majal je pəti dangay ti oji-n də kilə rade je ki majal pəti ki rai əsii ta Luwə, taa oji-n də ta je ki to kəl al pəti ki əli də Luwə ti tə.»

¹⁶ Əi dije ki rənəl ləde goto, isi 6ai ta ki dəkagilo je pəti. Rai ne je ki mede ndigi, ta ki isi tēē tade ti e rə ki kəji, ningə re o-de isi toi dəw pe pe kin 6a, e kadi ingəi ne ki to soti ki darəde rə dəwe ti kin.

Ta kəji ki rə njé ndole go Kirisi ti

¹⁷ NGa ningə, ki oji dəsi, səi njé ndigi je ləm ki ngay, m-dəji səsi kadi adi mesi ole də ta ti ki njé kaw kilə je lə Babe ləje Jəju Kirisi əli səsi kəte nu kin.

¹⁸ Əli səsi əi nə: «Dəkagilo ki dəbəy ti ə a ingəi dije ki a ibai səsi kogii nim, a njiyəi ki go ndigi ra ti ki majal ki mede ti nim tə.»

¹⁹ Kadi igəri, e əi je ə əi njé re ki gangi-naa. Ningə mər ta je ləde e mər ki go darə ti, 6i e mər ta ki j rə NDil Luwə ti al.

²⁰ Nə səi, njé ndigi je ləm ki ngay, m-dəji səsi kadi adi ngirə kisi ki də taa ləsi e də

☆ 1:9 1Təsa 4.16; Daniyəl 10.13, 21; 12.1; Ntd 12.7 ☆ 1:9 Dətarənom 34.6 ☆ 1:9 14-15 ☆ 1:11 Kilə ngirə ne je 4.3-8 ☆ 1:11 Kər Isirayəl je 22.1-35 ☆ 1:11 Kər Isirayəl je 16.1-35 ☆ 1:14 Kilə ngirə ne je 5.18, 21-24

kadi-me ti ki rɔjeti ləsi kin. Əli ta ki Luwə ki tɔgi NDile.

²¹ Ningə kadi uwəi tɔgisi ba me ndigi ti ki Luwə ndigi-je. Uwəi tɔgisi ba inginəi ta Babe ləje Jəju Kirisi ki me me-maji ti lie, a adi səsi kaji ki biti ki nɔ ti kin.

²² NJé ki mede isi təsi, maji kadi oi kəm-to-ndoo ləde.

²³ Aji-de ki rəbi nagi ta por ti taa. NJé ki rangi bəy, maji kadi oi kəm-to-ndoo ləde, nga ningə oi rəsi maji kadi ilati rəsi ki kilə rade je ki majal kin al, nə kadi ɔsi kilə rade je ki majal ngərəngi. ɔsi ngərəngi, biti kadi kibi rəde ki kilə ki go darɔ ti təl-e nɛ ki to nje ti kin ka kadi ɔsi ngərəngi bəy.

Kilə tɔji də Luwə ti

²⁴⁻²⁵ Kadi kilə tɔji e ki də Luwə ti ki e ki karne ba ə e Luwə, e ki asi kadi ngəm səsi adi osi me majal ti al, e ki kadi a ra adi iteəi rəi me kunje ti ki rənəl ki kanji yoro, e ki aji-je ki rəbi lə Babe ləje Jəju Kirisi kin. Ningə kadi tɔba, ki kəti bəl, ki tɔgi, ki kɔbe, e lie, dəkagilo ti ki də, ki dəkagilo ki bone, ki dəkagilo ki a re biti ki nɔ ti!
*Amen.

Makitibi Ne ki tee ki dœ

Ta ki dœ makitibi Ne ki tee ki dœ ti

Tō ki «Apokalipisi» ki j-ingə me makitibi ti e ta Girəki ki kər mee ki ta Nanginda nə «Ne ki tee ki dœ». Ningə e Ja ki e ki kare dan njé kaw kilə je ti ki dōgi gide joo ə Bəbe Jəju Kirisi tee ki dœ ne je ki rojeti ki to lo bōyo ti ade ndangi (1.1-2).

Ja ndangi Makitibi kin a e basi ki 6al ki 6u kare go koji Kirisi ti be. NGa ningə, e dōkagilo ti ki nje kōbe ko bo ki Rom ti ndigi kadi dije ōsi makəsidi nangi nōne ti tə yo madi be. NJé kun go Kirisi ki mbati kōsi makəsidi nangi nōe ti, adi-de kō ngay. Be ə, uwəi Ja awi iləi-e dangay ti dō dər ti ki Patimosi, mbata lə Poy Ta ki Maji ki ilə mbee. NDangi makitibi kin adi njé kaw-naa je ki siri ki dōnangi Aji ti ki bari-e Aji ji du (6one bari-e Turki).

NJé kun go Kirisi ingəi kō mbata gər ki gəri kadi Bəbe ləde e kare ba ə e Jəju Kirisi. E be ə, me kō ti kin, Ja ndangi makitibi adi-de, ilə-n dingəm mede ti kadi ai dō njade ti. Me makitibi ti ki Ja ndangi kin, ne ki əl tae ngay me ti e ne je ki oo me ndil ti, ki ndaji ne je ki tōji ne je ki to ki kəme kəme. E ndaji ne je ki to me makitibi kun mindi ti ki kōke nōo. Je dōkagilo ti ki tōgi je ki majal isi ōdi rōde, nə Jəju Kirisi ki e Bəbe a re kadi a budi-de mur mur.

Lo kilə ngirə ta ti, Ja əl ta ki dō rōne ti tə nje kaw kilə lə Kirisi ki nje ki lo koy ti (1.1-8).

Ne ki dōsay, Ja tōji ne koo me ndil ti lie ki dōsay ki Jəju əl-e ta me ti kadi ndangi adi njé kaw-naa je ki siri ki dōnangi Aji ti ki bari-e Aji ki du (1.9-3.22).

Go ti, Ja əl ta lə kun ki uni-e awi sie dōrə ti adi oo ne je ki dangi dangi ōsi go-naa me ndil ti. OO ne kində je ki me dōrə ti ki isi ōsi kurə Luwə əi ki Jəju Kirisi (4-5); oo makitibi ki ne kuwe je ki siri (6.1-8.1); oo tabi je ki siri (8.2-11.19); oo dirago əi ki da je ki joo (12.1-13.18); oo NGon bati əi ki dije ki kigə dōde ki dibi 6u ki dibi kuti ki dibi sō dō ti (144.000), taa ta ki gangi ki a re ki malayka əl ta dō ti tō (14.1-20); oo kōpi je ki siri ki a rəi ki wongi lə Luwə (15.1-16.21); oo tuji ki a ōsi dō Babilon ti, ki rō a tətə da, ki nje kəl ta ngom kə nə n-e nje kəl ta ki ta Luwə ti, ki rō ki a tətə su (17.1-20.10); taa oo dōrə ki sigi, ki dōnangi ki sigi, ki Jorijaləm ki sigi tō (21.1-22.5).

Makitibi Ne ki tee ki dœ təl tane ki ndu ki ndəji ki ngə ngay ki Kirisi, NJe ki lo koy ti ndəji, ki ndue ki un ə nə: «M-a m-re basine» (22.6-21). E makitibi ki ra rōne tə makitibi ki ngə ngay ə se to bəl wa be. NGa ningə Ja ndangi mba kadi ilə-n bəl me njé kadi-me je ti al, nə ndangi kadi ilə-n dingəm mede ti dōkagilo je ti

ki ngɔ. Nɛ je ki koo me ndil ti kin tɔji kilɛ ki Kirisi ra mbata maji lɛ dije lie ki njɛ ndole goe.

¹ Makitibi kin e nɛ ki to lo bɔyɔ ti ki Jɔju Kirisi tɛɛ ki dɔe. Ningɔ e Luwɔ ɔ ade kadi tɔji bɛɛ kilɛ je lɛne, kadi gɛri nɛ ki a ra nɛ basi. E be ɔ, Jɔju Kirisi ilɛ ki malayka lɛne kare adi aw tɛɛ ki dɔe adi bɛɛ kilɛ lie Jɔ gɛr.

² Jɔ ma naji dɔ nɛ je ti pɛti ki oo kin tɛki e ta lɛ Luwɔ, tɛki e ta ki rɔjeti ki Jɔju Kirisi tɛɛ ki dɔe.

³ Maji-kur e dɔ dɔw ti ki tidɔ makitibi kin, ki dɔ dije ti ki njɛ koo dɔ ta je ki tɛɛ ta Luwɔ ti kin, ɔ tɛli rɔde go ti. Tado dɔkagilo ki nɛ je kin a rai nɛ e basi.

Ta ki sɔbi dɔ njɛ kaw naa je ki siri ki dɔnangi Aji ti

⁴ Mi Jɔ, ɔ m-ndangi makitibi m-adi sɛi njɛ kaw naa je ki siri ki isi dɔnangi Aji ti[✧].

M-dɛji kadi Luwɔ ki isi nɔɔ bone, ki isi mari nu, ki e nje re nim, kadi ndil je ki siri ki ai nɔ kimbɛr ngar ti lie nim,

⁵ taa kadi Jɔju Kirisi ki e nje ma naji ki rɔjeti, ki e dɔw ki dɔsɔy ki j dan njɛ koy je ti, ki e NGar lɛ ngar je ki dɔnangi ti ne kin nim, pɛti kadi me-maji lɛde ki lapiya lɛde e sɛsi naa ti.

Jɔju Kirisi ndigi-je, ɔ taa-je gin tɔgi ti lɛ majal ki mɛsine,

⁶ ɔr-je indɔ ta dangi tɔ ngar je, tɛl-je njɛ kijɔ nɛ mɛsi kadi-kare ti mba kadi ji ra kilɛ j-adi Luwɔ ki Bawne. M-dɛji kadi tɔji ki tɔgi e lie ki dɔ bal je ki dɔ bal je, *Amen!

⁷ Oi-e, isi re me kil ndi ti, Dije pɛti a ooi-e ki kɛmde[✧], NJɛ wa ki njɛ kɔsi kade ki ningɔ kin ka a ooi-e ki kɛmde,

Gin ka je ki dangi dangi ki dɔnangi ne a nɔi ndoo mbata lie.

Oyo, Amen!

⁸ Babe Luwɔ ɔ nɔ: «Mi Alpa ki Omega, nje kisi nɔɔ bone, nje kisi mari nu, ki njɛ re, mi nje kisi dɔ tɔgi je ti pɛti.»

Jɔ oo Kirisi me ndil ti

⁹ Mi ngokɔsi Jɔ, ki mi sɛsi naa ti me kɔ ti, mi dansi ti sai ki Luwɔ indɔ sɛsi tɔ ngar je, mi m-uwɔ tɔgim ba sɛsi me kindɔ rɔ-naa ti ki Kirisi. Dije ilɛ-mi dangay ti dɔ dɛr ti ki Patimosi ki mbata ta lɛ Luwɔ ki m-ilɛ mbɛe, taa ki mbata naji ki ma ki m-ma dɔ ta ki rɔjeti ki Jɔju Kirisi tɛɛ ki dɔe.

¹⁰ NDɔe ti kin, e ndɔ lɛ Babe, ɔa NDil re ur dɔm ti, adi m-o ndu ta madi tɛɛ gom ti ki tɔgine tɔ ndu tɛbi be,

¹¹ ɛl-m ɔ nɔ: «Nɛ ki o kin, indangi me makitibi ti, ɔa go ti, ilɛ-n adi njɛ kaw naa je ki siri, adi e Epɔji, ki Isimir, ki Pɛrgam, ki Tiyatir, ki Sardi, ki Piladɛlpi, ki Lawodise.»

¹² Lo kin ti, m-yɛti rɔm kadi m-o dɔw ɔ wa ki a ɛl-m ta kin ɔa, m-o lambi je, ki rai-de ki ɔr ɛi siri.

¹³ Ningɔ dan lambi je ti ka kin, dɔw madi ki to tɔ *NGon dɔw be isi ti nɔɔ. Hɛ kibi ngal rɔne ti, ɔa dɔ kadine ki kulɛ ki rai ki ɔr.

14 Dœ je, ki bisi dœ je, ndai bal bal tə buy, ə se bu wa be. Ka kəme ndoy tə por be.

15 NJae je toi tə andi ki ndole, ki kədi o kam be, 6a ndue 6a tə pungı ba kam be tə[☆].

16 Uwə mee je siri ji kone ti, ningə kiyə kasıgar ki tae ki taa ati soy soy, taa ta kate e dam joo nim, tēj tae ti. Kəme unji tə kadi ki dan kada kam be.

17 Loki m-o-e 6a, m-osi njae ti tə dəw ki oy, m-to. Nə ində ji kone dəm ti ə nə: «fəal al, mi ki dəsəy, ə mi ki dəbəy ti tə[☆],

18 mi nje kisi kəm ba, m-oy, nə m-təl m-isi kəm ba, kadi m-isi biti ki də 6al je, də 6al je. M-aw ki lakəle lə koy ki lo ki koo jim ti.

19 Ningə, kadi indangi ne ki o, ne ki isi ra ne basine, ki ne ki a ra ne go ti gogi.

20 NGA ningə, ki ɔji də mee je ki siri ki o ji kom ti, ki lambi je ki siri ki rai-de ki ɔr, kər mede ə to kin: mee je ki siri, əi malayka je lə njé kaw naa je ki siri, ningə lambi je ki siri, əi njé kaw naa je ki siri tə.»

2

Makitibi ki ndangi kadi njé kaw-naa je ki Epəji ti

1 Nje kuwə mee je ki siri ji kone ti, nje njiyə dan lambi je ti siri ki rai-de ki ɔr əl-m mi Ja ə nə: «İndangi makitibi kin adi malayka lə njé kaw naa je ki Epəji ti, əl-e təkı nje kuwə mee je ki siri ji kone ti, nje njiyə dan lambi je ti siri ki rai-de ki ɔr əl ə nə:

2 M-gər ne ra je ləi, m-gər kilə rai, ki kuwə təgi ba ləi. M-gər kadi j ilə bandi ta naa ti ki njé me majal je al. Di je madi ki isi bari rəde njé kaw kilə je, nə əi njé kaw kilə je al kin, j ina-de adi igər-de tə njé ngom je.

3 J nje kuwə təgi ba, ingə kə mbata ləm, nə be ka, iyə tae al.

4 NGA ningə, ne kare ki m-aw-n səi ki ta, e ta lə kiyə ki iyə ta ndigi ki indigi-m kəte kin kə.

5 Ə adi mei ole də lo ki osi ti, iyə pa njiyəi ki basine kin kə, ə itəl ire də njai ti ki kəte gogi. Re iyə pa njiyəi ki basine kin kə al ə, m-a m-re kadi m-ɔr lambi ləi lo kise ti kin kə.

6 Ningə ki basine kin, ne kare ki m-o maji, rəi ti, imbatı kilə ra Nikolayiti je, təkı mi m-mbatı-n kilə rade ka kin be tə.

7 NGA ningə, dəw ki aw ki mbine 6a, kadi oo-n də ta ki NDil Luwə əl njé kaw naa je kin!

«Dəw ki nje tətı rə, m-a m-ade uso kandi kadi koy al ki a me be rənəl ti lə Luwə[☆].»

Makitibi ki ndangi kadi njé kaw naa je ki Isimir ti

8 «Makitibi kin indangi adi malayka lə njé kaw naa je ki Isimir ti: Ta ki dəw ki dəsəy, ki e dəw ki dəbəy ti tə, dəw ki oy nə təl isi kəm ba, əl me ti ə to kin:

9 M-gər kə ləi ki ndoo ləi, nə ki rəjeti, j njé ne kingə. Taa m-gər ta je ki majal ki njé ki bari rəde əi nə n-əi *Jipi je, nə ki rəjeti, əi Jipi je al, isi əli dəi ti: əi njé kaw-naa je lə *Satə.

☆ 1:15 13-15: Daniyal 7.9, 13; 10.5-6 ☆

☆ 2:7 Kilə ngıra ne je 2.8-9

☆ 1:17 16-17: Ejay 44.6; 48.12; 49.2; Eb 4.12

10 A ingə kō, nə maji kadi i bəl al. Su a buki dije madi dansi ti dangay ti kadi na-n tōgisi, a ingəi kō asi ndō dōgi, nə ai dō njasi ti biti koy, ə m-a m-adi səsi jōgi tətī rō, ki e kaji ki biti ki nō ti.

11 «Dəw ki aw ki mbine 6a, kadi oo-n dō ta ki NDil Luwə əl njé kaw-naa je kin maji!

«Dəw ki nje tətī rō, kōy ki nje kō joo a tēj kade ti al.»

Makitibi ki ndangi kadi njé kaw naa je ki Pərgam ti

12 «Makitibi kin indangi adi malayka lə njé kaw naa je ki Pərgam ti: Ta ki dəw ki nje koti kiyə kasigar ki tae ki taa ati soy soy, taa ta kate e dam joo nim tō, əl me ti ə to kin:

13 M-gər lo ki isi ti kin; e lo ki *Satə ɔ be titi, nə be ka, biti bone, j̄ uwə rəi rəm ti adi ngə, inaji ndui al. Dəkagilo wa ki ndō ki təli bəə kilə ləm ki rōjeti, Aṭipasi, lo ti wa ki Satə isi ti kin ka, inaji ndui al.

14 Nīngə, nə kare ki m-aw səi ki ta dō ti, e ta lə dije ləi madi ki uwəi go nə ndo ki to təyā Balam be ngə kin. Balam ki nje kōji ngar Balaki kadi iyə gum uwə-n ngan *Isirayəl je ki rəbi kuso da ki pəli yo je nim, sangi-naa kaya ti nim*.

15 E be tō ə, j̄ ka aw ki dije ki njé kuwə go nə ndo lə Nikolayiti je nōō tō.

16 Ə kadi iyə pa njiyəi kō. A re e be al ə, m-a m-re basine kadi m-rō ki dije kin ki kiyə kasigar ki tēj tam ti kin.

17 «Dəw ki aw ki mbine 6a, kadi oo-n dō ta ki NDil Luwə əl njé kaw naa je kin!

«Dəw ki nje tətī rō, m-a m-ade man ki e nə kuso ki bōyō lōki, m-a m-ade kōsi mbal ki nda, ki e ki ndangi tō ti ki sigi* ki e tō ki dəw gər al titi. Dəw ki mbal kin ədi jie par ə gər tō kin.»

Makitibi ki ndangi kadi njé kaw naa je ki Tiyatir ti

18 «Makitibi kin indangi adi malayka lə njé kaw naa je ki Tiyatir ti: Ta ki dəw ki kə kəme ndōy tə por be, taa njəe je toi tə andi ki ndole, ki kōdi o kam be, əl me ti ə to kin:

19 M-gər nə rai je, ki ndigi-naa ki to rəi ti, ki kadi-me ləi, ki ra kilə kadi dije, ki kuwə tōgi ba ləi. Nə rai je ki gogi ne maji al dō ki kəte je.

20 Nə nə kare ki m-aw səi ki ta dō ti, e kiyə ki iyə Jəjabəl, ki ə nə n-e dəne ki nje kəl ta ki ta Luwə ti kin, adi isi buki bəə kilə je ləm wale: isi əsi-de ki me kaya ki ra ti, ki me kuso da ti ki pəli yo.

21 M-iyə dəkagilo m-ade kadi iyə-n pa njiyəne kō, nə mbati kiyə rəbi kaya ki ra.

22 E be ə, m-a m-ile nangi dō tirə rō kō ti, naa ti ki njé sange kaya ti je. A re iyəi ta pa njiyəde je ki majal kin kō wa taa, tə m-iyə ta nə ki m-ōji kadi m-ra səde kin.

23 M-a m-adi ngane je oyi. Ba, lo kin ti, njé kaw naa je pətī a gəri kadi mi dəw ki m-gər mər ta je, ki ndigi ra je lə

* 2:14 Kər Isirayəl je 31.16; Kər Isirayəl je 22-24 ✧ 2:17 Tēj ki taga 16.14-15, 33-34; Ejay 65.15 ✧ 2:23 Pa je 7.10; 62.13; Jərəmi 17.10

dije. Dəw ki ra dansi ti, m-a m-ra-e ki go kilə rae ti[☆].

²⁴ NGA ningə, səi ndəgi njé kaw-naa je ki Tiyatir ti, ki uwəi go nə ndo ki ngom kin, al, taa indoi nə ki əi je bari-e “nə bəyo kaki lə Satə” kin al tə, m-əl səsi kadi igəri təki m-a m-ində nə kəy madi ki rangi dəsi ti al ngata.

²⁵ NGA ningə, nə kare ba, maji kadi, nə ki ai də ti kin, uwəi ba, biti kadi m-re.

²⁶ «Dəw ki nje tətəi rə, dəw ki uwə go kilə je ləm biti dəbəy ti, m-a m-ade təgi kəbe də gin dije ti ki dangi dangi.

²⁷ A o-de be ki gəl gindi, a tə-n dəde təki dəw a tə-n ngoo wanji kin be.

²⁸ E be ə, mi wa ka m-ingə-n təgi ki rə Bai ti. Taa m-a m-ade mee ki nje kibə ta gin lo ti tə[☆].

²⁹ «Dəw ki aw ki mbine ba, kadi oo-n də ta ki NDil Luwə əl njé kaw naa je kin!»

3

Makitibi ki ndangi kadi njé kaw naa je ki Sardi ti

¹ «Makitibi kin indangi adi malayka lə njé kaw naa je ki Sardi ti: Ta ki nje ndil je ki siri lə Luwə ki mee je ki siri əl me ti ə to kin: M-gər kilə rai je: ira rəi adi dije ooi-ni tə dəw ki isi kəm, nə ki rəjeti ba, j dəw ki koy.

² Isi kəm də rəi ti, adi təgi ndəge je ki isi oyi, tadə m-o kilə rai kare ki asi naa ta kəm Luwə ti goto.

³ Adi mei ole də nə ndo ti ki ingə je, o dœ je kin, ningə kadi

a də njai ti ə iyə pa njiyəi ki majal kə. Kin ə re indəl də bi ti al ə, m-a m-re m-uwə-i nangi busi tə nje bogi be ki kanji kadi igər də kade.

⁴ NGA ningə, dije madi je dani ti Sardi noo wa, lati nə ki majal kibi je ti ləde al. A iləi kibi ki nda rəde ti kadi dani-mi, tadə əi dije ki asi.

⁵ Dije ki njé tətəi rə, a iləi kibi ki nda rəde ti, ningə m-a m-buji təde kə me makitibi kaji ti al. M-a m-gər-de tə dije ləm ta kəm Bai ti ki ta kəm malayka je ti lie.

⁶ Dəw ki aw ki mbine ba, kadi oo-n də ta ki NDil Luwə əl njé kaw naa je kin!»

Makitibi ki ndangi kadi njé kaw naa je ki Piladəlpi ti

⁷ «Makitibi kin indangi adi malayka lə njé kaw naa je ki Piladəlpi: Ta ki nje kay njay, dəw ki rəjeti, e ki uwə lakələ lə *Dabidi jine ti, e ki uwə tēj ə dəw asi kuti al, e ki uwə uti ə dəw asi tēj al, əl me ti ə to kin:

⁸ M-gər kile rai; m-gər kadi təgi e ngay al, nə ingəm ta ləm maji, inaji ndui al. NGA ningə, ki ne kin, m-tēj ta kəy noj ti, ki dəw ki asi kadi uti goto.

⁹ Ningə nə ki m-a m-ra ki dije ki njé kaw-naa ki tə *Satə, ki əi njé ngom je, ki əi nə n-əi *Jipi je, nə əi Jipi je ki rəjeti al ə to kin. M-a m-ində təgi dəde ti kadi rəi əsi dəde nangi noj ti. Lo kin ti, a gəri kadi m-ndigi.

¹⁰ Təki ingəm-n ndu ki m-adi kadi uwə-n təgi ba, mi ka m-a m-ngəm-i dəkagilo kə ti ki

[☆] 2:28 26-28: Pa je 2.8-9; Kor Isirayal je 24.17

a re dę dije ti ki dęnangi ti ne pęti kadi na-de kin tę.

¹¹ M-a m-re bęsi, ę uwę nę ki to ji ti kin nga, kadi dęw madi taa nę kigę go ji lęi al.

¹² «Dęw ki nje tęti rę, m-a m-ra-e tę kagi ngadan kęy me kęy ti lę Luwę lęm, ningę a tęę taga al ratata. M-a m-indę tę Luwę lęm nim tę be bo lie ki e Jorijalęm ki sigi kin nim dęe ti. Jorijalęm ki i dęrę ti rę Luwę ti lęm, re ur nangi. Taa m-a m-indę tęm ki sigi dęe ti tę.

¹³ «Dęw ki aw ki mbine ęa, kadi oo-n dę ta ki NDil Luwę ęl nję kaw naa je kin!»

Makitibi ki ndangi kadi nję kaw naa je ki Lawodise ti

¹⁴ «Makitibi kin indangi adi malayka lę nję kaw-naa je ki Lawodise: Ta ki dęw ki e *Amen, dęw ki nje ma naji ki a dę ndune ti, dęw ki ręjeti ki e dę nę kindę je ti lę Luwę pęti, ęl me ti ę to kin:

¹⁵ M-gęr kile rai; m-gęr kadi isęl al nim, itingę al nim. Kin ę re isęl al ęa, re a tingę!

¹⁶ Nę ki ne kin, isęl al nim, itingę al nim, ilala, adi m-a m-tęm-ęi kę.

¹⁷ I ęl ę nę i nje nę kingę, ira gęti ingę-n nę ngay, ęw ki ndoo nę madi al. NGA ningę, kei nje kęm-to-ndoo, kei dangiti, nę lęi goto, a ki ręi kare, kęmi oo lo al kin ę, o al.

¹⁸ E be ę, m-adi ta kęji kadi ire indogi sęm ęr ki por ndir-e maji kin kadi indu-n, kadi indogi sęm kibi ki nda uti-n dę ka ki rę kare lęi kin kadi ręi sęl-i al, ę kadi indogi nę kilę kęm ti ilę kęmi ti kadi kęmi oo lo maji gogi.

¹⁹ Dije pęti ki m-ndigi-de, m-ndangi-de ę m-inde-de m-ęji-de. Maji kadi itingę bil, ę iyę rębi njiyęi ki majal kę.

²⁰ O maji, mi m-a ta kęy ti, m-indę ta kęy. Re dęw oo dę ndum ę tęę ta kęy ęa, m-a m-ur kęy goe ti, m-a m-uso sie nim e a uso sęm nim.

²¹ «Dęw ki nje tęti rę, m-a m-ade isi sęm dę kimbęr ngar ti lęm, tęki mi m-tęti rę ę m-aw m-isi ki Bai dę kimbęr ngar ti lie kin be tę.

²² Dęw ki aw ki mbine ęa, kadi oo-n dę ta ki NDil Luwę ęl nję kaw naa je kin!»

4

Kilę tęji dę Luwę ti me dęrę ti

¹ Go nę je ti kin ęa, m-o nę ki rangi me ndil ti ęęy: m-o ta rębi tęę dęrę ti, ningę ndu dęw ki ęl-m ta kęte ka kin, tęl ęa tę tębi be ęl-m ę nę: «Ire taa ne, ę m-a m-tęji nę ki a ra nę lo ti ti m-adi o.»

² Ta naa ti nęę, NDil Luwę tęti-m uwę-m aw sęm dęrę ti. Ningę yę, m-o kimbęr ngar tęę isi, ęa dęw madi isi dę kimbęr ngar ti ka kin.

³ Dęwe ndole tę mbal je ki ęari-de jasipi ki sarduwan kin be. NĞabiręndi ki kunje to tę mbal ęmerodi be unji gę kidi kimbęr ngar ka kin.

⁴ Ningę kimbęr je kuti joo gide sę isi gęi gidi kimbęr ngar ka kin, ęa ngatęgi je kuti joo gide sę ki ęy kibi ki nda isi dę kimbęr je ti ki kuti joo gide sę ka kin, ilęi jęgi kęsi-gon ki rai ki ęr dęde ti.

⁵ Kunji je, ki ndu dije, ki ndangi ndi je tęęi kimbęr ngar ti. Lambi je siri ęi ta kęm

NGar ti, adi əi ndil je lə Luwə ki siri.

⁶ Nə kimbər ngar ti, nə madi ki titi-naa ki man ba ki ay njay njay tə bər be a titi.

Nə je ki njé kisi kəm əi sə, kəmde rosi rəde ki kəte je ki gogi je, isi dana nə kimbər ngar ti nim, gəi gide nim.

⁷ Nə ki nje kisi kəm ki dəsəy titi-naa ki bəl, e ki kə joo titi-naa ki ngon baw mangi, e ki kə mitə, ta kəme to tə ta kəm dəw be, ningə e ki kə sə, to tə soro ki isi nal be tə.

⁸ Nə je ki njé kisi kəm kin, ki kare aw ki bagine mehe mehe, ba kəme rosi lo də bage ti je gin bage ti je. Kondə je ki kada je isi ta kosi pa ti əi nə: Nje kay njay, nje kay njay, nje kay njay e Bəbe Luwə ki aw ki təgi də nə je ti pəti. E ki isi mari nu, isi bəne, e ki a re.

⁹ Dəkagilo je pəti ki nə je ki njé kisi kəm ki sə ka kin osi pa, iləi təji də nje kisi də kimbər ngar ti, nje kisi biti ki nə ti, əsi kure, rai-e oyo ba,

¹⁰ *NGatəgi je ki kuti joo gide sə əsi məkəside nangi nə nje kisi də kimbər ngar ti, əsi gon nje kisi biti ki nə ti, buki jəgi kəsi-gon je ləde nə NGar ti ningə əli-e əi nə:

¹¹ Bəbe Luwə ləje, j əsi kadi dije iləi təji dəi ti, əsi kurəi, taa əsi kingə təgi tə, tadə j ə ira nə je pəti, nə je ki koo ki kəm kin toi ki go ndigi ti ləi.

5

Makitibi lə NGon bati

¹ M-o makitibi ki kuu gidi-naa ti to da ji kə nje kisi də kimbər ngar ti. E makitibi ki

ndangi nə me ti je gidi ti je, ningə uwəi lo siri ki nə kuwə makitibi je.

² M-o malayka ki nje təgi kare un ndune ki taa ə nə: «Nə ə əsi kadi rəy nə kuwə makitibi je ə tēj makitibi kin ə?»

³ Nə ki me dərə ti, ki dənangi ti ə se gin dənangi ti, dəw ki əsi kadi tēj makitibi kin, ə se kadi ilə kəmne me ti goto.

⁴ Lo kin ti, m-nə ngay, tadə dəw əsi kingə dəw ki əsi kadi tēj makitibi kin ə ilə kəmne me ti al.

⁵ Ba dəw kare dan ngatəgi je ti əl-m ə nə: «Inə al, o bəl nda ki gin koji ti lə Juda, dəw ki tēj gin *Dabidi ti, ki tətə rə, e əsi kadi rəy nə kuwə makitibi je ki siri ə tēj makitibi kin.»

⁶ Lo kin ti nə, m-o NGon bati a taa dana nə kimbər ngar ti, ningə nə je ki njé kisi kəm ki sə ki ngatəgi je ki kuti joo gide sə gəi gide. NGon bati ka kin to tə nə ki dəw ijə minde be. Gaje je əi siri, taa kəme je əi siri tə, tə ndil je ki siri lə Luwə ki ilə-de ki dənangi ba pəti.

⁷ NGon bati isi re bəsi ki rə nje kisi də kimbər ngar ti kadi taa makitibi jie ti.

⁸ Ta naa ti nə, nə je ki njé kisi kəm ba ki sə ki ngatəgi je ki kuti joo gide sə əsi məkəside nangi nə NGon bati ti. Dəw ki ra uwə kənde ki kəpi je ki rai ki ər ki nduji kagi ki əti maji jine ti. Nə je kin əi ta je ki dije lə Luwə isi əli ki Luwə.

⁹ Njé kisi kəm ba ki sə ki ngatəgi je ki kuti joo gide sə, osi pa ki sigi əli əi nə:

«I əsi kadi un makitibi,

Ə irəy nə kuwe je.

Tadə dije təli-ni, i igangi də gin
koji je ki dangi dangi,

NDon ta je ki dangi dangi,

Dije ki dangi dangi,

Gin 6e je ki dangi dangi ki
məsi, adi Luwə.

10 Gin dije ki dangi dangi kin,

İndə-de ta dangi tə ngar je,

İtəl-de njé kijə nə məsi kadi-
kare ti mbata lə Luwə
ləje,

Ningə əi je ɔi 6e dənangi ti
ne[✧].»

11 Lo kin ti, m-gə lo 6a, m-
o ndu kosi malayka je ngay,
ki əi dibi kutide dibi kutide[✧],
gəi gidi kimbər ngar, ki nə je ki
njé kisi kəm ba, ki ngatəgi je.

12 Ningə uni ndude ki taa əli
əi nə:

«NGon bati ki dije təli-e,

Asi kadi ingə təgi, ki nə kingə,
ki gosi, ki ngangı, ki
kəsi-gon, ki təba, ki kilə
təji!»

13 Taa m-o ndu nə kində je
pəti ki dərə ti, ki dənangi ti, gin
dənangi ti, ki me ba bo ti osi pa
əi nə:

«Kilə təji, ki kəsi kurə, ki təba,
ki təgi,

E lə nje kisi də kimbər ngar ti
əi ki NGon bati biti ki nə
ti!»

14 Lo kin ti nəq be, nə je
ki njé kisi kəm ba ki sə əli əi
nə: «Amen!» Ba ngatəgi je əsi
məkəsıde nangı nə nje kisi də
kimbər ngar ti əi ki ngon bati,
əsi gonde.

6

*NGon bati əi ki nə kuwə
makitibi je mehe*

1 M-o NGon bati uwə nə
kuwə makitibi ki dəsəy lə nə
kuwə makitibi je ki siri ər,
ningə m-o ndu nə ki nje kisi
kəm ba ki dəsəy dan nə je
ki njé kisi kəm ba ti ki sə
un ndune ki taa, ndue 6a tə
ndangi ndi be ə nə: «İre!»

2 M-gə lo, ningə m-o sində
kare ki nda. Nje kale uwə kagi
kunduru jine ti, adi-e jəgi kəsi-
gon. E dəw ki tətı rə ngata, nə
aw tə tətı rə ki rangı bəy.

3 Loki NGon bati uwə nə
kuwə makitibi ki kə joo ər
ningə, m-o ndu nə ki nje kisi
kəm ba ki kə joo əl ə nə: «İre!»

4 Lo kin ti, sində ki rangı,
ki kər tə por be tēē re. Nje
kale aw ki təgi kadi ər-n lapıya
dənangi ti kə, kadi dije təli-naa
dande ti. Adi-e kiyə kasigar ki
ngal.

5 Loki NGon bati uwə nə
kuwə makitibi ki kə mıtə ər
ningə, m-o ndu nə ki nje kisi
kəm ba ki kə mıtə əl ə nə: «İre!»
Ə m-gə lo ningə, m-o sində
kare ki ndul. Nje kale uwə nə
mbəji nə jine ti.

6 Ningə m-o ndu ta madi i
ki dan njé kisi kəm ti ki sə ə
nə: «Gəme ngon ngo mbəji nə
kare be par e lo kilə ti ki ndə
kare, ə ərji ngon ngo mbəji nə
mıtə be par e lo kilə ti ki ndə
kare tə; nə kadi ituji yibi əi ki
kasi kandi nju al.»

7 Loki NGon bati uwə nə
kuwə makitibi ki kə sə ər
ningə, m-o ndu nə ki nje isi
kəm ba ki kə sə əl ə nə: «İre!»

8 Ə m-gə lo ningə, m-o sində
kare ki 6ale to tə mbi kam be.

Nje kale tæ næ «Yo», 6a lo ki koo isi njiyæ goe ti. Adi-de tægi dæ dam dænanęi ti ki kare me ki sæ ti kadi tuji dije ki me ti ki ræ je, ki 6o je, ki moy tæ ko dije ki da je ki majal ki dænanęi ti ne.

⁹ Go ti, loki NGon bati uwæ ne kuwæ makitibi ki kq mi æ r ningæ yæ, m-o ndil dije ki ndæ ki tæli-de æ ai gin dingiri kadi-kare ti læ Luwæ. Ei dije ki tæli-de mbata ta læ Luwæ ki ai dæ ti, mai naje.

¹⁰ Dije ka kin uni ndude ki taa, æli ta ki tægi-de æi næ: «Bæbe, j ki j nje kay njay, j ki j dæw ki ræjeti, a ngæm biti dækagilo ti ki ra taa a gangi ta dæ dije ti ki dænanęi ti, æji-n dæ mæsije ki buki kæ æ?»

¹¹ Ba lo kin ti noq, adi dæw ki ra kibi ngal ki nda, ningæ dæjide kadi oræi mede ndæy 6æy, biti kadi tæ ndægi ngakode je, ki madi-kilæde je, ki nayi-naa noq, kadi tæ a tæli-de tæ æi je be kin, kærde re dæ made ti, tæl tæe 6æy taa.

¹² Ningæ m-o NGon bati uwæ ne kuwæ makitibi ki kq mehe ær, 6a dænanęi yæki yæki ki æti 6æl ngay. Kadi tæl ndul kururu tæ kibi siræ be, æ nay ba pu tæl to tæ mæsi be tæ.

¹³ Mee je ij dæra ti tosi ki nangi tæ kandi mbay-kote ki mbuji al 6æy, æ næl gange ki nangi kin be.

¹⁴ Dæra a goto kæ tæ tuwæ ki dæw a kuu gidi-naa ti kin be; ningæ mbal je, ki dæ dær je a ndui ræde kæ.

¹⁵ NGar je ki dænanęi ti ne, ki njæ tæ6a je, ki bo je læ asigar

je, ki njæ ne kingæ je, ki njæ tægi je, ki ndægi dije pæti, 6ææ je ki dije ki kare, a ayi-naa kadi 6æyæi ræde bole lo je ti ki gidi mbal je ti ki tæti.

¹⁶ A æli mbal bo je ki mbal je ki tæti æi næ: «Itosi dæje ti, i6æyæi-je say ta kæm nje kisi dæ kimbær ngar ti, ki ta wongęi ti læ NGon bati*».

¹⁷ Tædæ ndæ wongęi ki bo re ngata, dæw ki asi kadi æ næ mi æ m-a am goto*».

7

Dije ki 144.000 ki Luwæ indæ mbq læne noðe ti

¹ Go ne je ti kin, m-o malayka je sæ ai taa dæ kum dænanęi ti ki sæ. *Malayka je ka kin uwæi næl je ki sæ ki dænanęi ti ne kadi tæ ilæi dænanęi ti al nim, dæ ba ti al nim, taa dæ kagi je ti al nim tæ.

² M-tæl m-o malayka madi ki rangi 6æy j ki lo kibæ kadi ti be, uwæ mbq læ Luwæ ki nje kisi kæm ba jine ti. Ningæ un ndune ki taa æl malayka je ki sæ ki ingæi tægi kadi adi kq ne kindæ je ki dænanęi ti ne ki me ba ti æ næ:

³ «Oti kadi adi kq ne kindæ je ki dænanęi ti, æ se me ba ti, æ se dæ kagi je ti, biti kadi j-indæ mbq no 6ææ kilæ je ti læ Luwæ 6æy taa.»

⁴ Adi-mi kær dije ki e ki kindæ mbq læ Luwæ noðe ti æi dije dibi 6u kare ki dibi kuti sæ ki dibi sæ dæ ti, gin koji je ti læ ngan *Isirayæl je pæti.

⁵ Adi e: gin koji ti læ Juda, dije dibi kuti ki dibi joo; gin

* 6:16 Oje 10.8; Lk 23.30

* 6:17 Juwæl 2.11; Sopeni 2.2-3

koji ti lə Rube, dije dibi kuti ki dibi joo; gin koji ti lə Gadi, dije dibi kuti ki dibi joo;

⁶ gin koji ti lə Asər, dije dibi kuti ki dibi joo; gin koji ti lə Nəpətali, dije dibi kuti ki dibi joo; gin koji ti lə Manase, dije dibi kuti ki dibi joo;

⁷ gin koji ti lə Siməyo, dije dibi kuti ki dibi joo; gin koji ti lə *Ləbi, dije dibi kuti ki dibi joo; gin koji ti lə Isakar, dije dibi kuti ki dibi joo;

⁸ gin koji ti lə Jabilo, dije dibi kuti ki dibi joo; gin koji ti lə Jisəpi, dije dibi kuti ki dibi joo; gin koji ti lə Bənjame, dije dibi kuti ki dibi joo.

Gin dije ki dangi dangi

⁹ Go ti, m-go lo 6a, m-o kosi dije ki əti 6əl ngay ki dəw asi kadi tidə kərde al. Əi dije ki gin 6e je ti ki dangi dangi, gin koji je ti ki dangi dangi, gin dije ki dangi dangi, ki ndon ta je ki dangi dangi. Dije kin ai nō kimbər ngar ti, ki nō NGon bati ti, ai ki kibi ngal ki nda nda rōde ti, taa uwəi baji tan je jide ti tō.

¹⁰ Ningə uni ndude ki taa əli əi nə: «Kaji i rō Luwə ti ləje ki e nje kisi dō kimbər ngar ti əi ki NGon bati.»

¹¹ *Malayka je pəti ləinaa gəi gidi kimbər ngar, ki ngatōgi je ki nē je ki njé kisi kəm ba je, osi ki ta kəmde nangi nō kimbər ngar ti, əsi kurə Luwə,

¹² əli əi nə: «Amen! Kila tōji, ki tōba, ki gosi, ki oyo ki ra, ki kəsi-gon, ki tōgi, ki ngangı e lə Luwə ləje ki

dōkagilo ki dōkagilo, biti ki nō ti! *Amen!»

¹³ Lo kin ti nōo, ki kare dan ngatōgi je ti un ta əl-m ə nə: «Dije ki əi kibi ngal je ki nda nda kin əi nā je ə? Ə ii ra be ə rəi ə?»

¹⁴ Ə m-ile ti m-ə nə: «Bəbe, i igər maji!» Ba əl-m ə nə: «Əi dije ki tēēi me kində kəməndoo ti ki bo. Əi togi kibi ngal je ləde, togi adi nda me məsi NGon bati ti.

¹⁵ E mbata kin ə, uwəi rōde ai nō kimbər ti lə Luwə, əsi kure kondə je kada je me kəy ti lie. Ba nje kisi dō kimbər ngar ti a dəbi bagine dōde ti gin kəy kisine ti.

¹⁶ Bo a ra-de al ratata, kində man a ra-de al ratata, taa por kadi ə se kunji nē madi a ndabi-de al ratata tō,

¹⁷ tadō NGon bati ki nje ka dadan lo ti nō kimbər ngar ti a e nje kul-de, kadi a aw səde lo man ti ki maji kadi ayi-naa. Luwə a bər man nō lay lay kəmde ti*.»

8

Nə kuwə makitibi ki kō siri

¹ Loki NGon bati ər nē kuwə makitibi ki kō siri, lo ki dərā ti təl to ndingı asi ngan kadi dō mitə.

² Ningə m-o malayka je ki siri ai ta kəm Luwə ti, adi adide təbi siri.

³ Malayka madi kare re ilə rōne a kadi dingiri ti, uwə bay por ki nduji kagi ki əti maji e me ti jine ti. E bay ki rai-e ki ər, ningə adi-e nduji kagi je ngay ki əti maji, kadi aw-n ki ta je ki dije lə Luwə isi əli ki Luwə.

Aw-n dę dęngiri ęr ti ki a nę kimbęr ngar ti.

⁴ Ba sa nduji kagi ki ęti maji su ji malayka ti ta kęm Luwę ti aw ki taa ki ta je ki dije lę Luwę isi ęli ki Luwę.

⁵ Ningę go ti, malayka un bay por ki nduji kagi ki ęti maji e me ti ka kin, ęuki por dęngiri rosi, ęa igę ilę ki dęnangi ti, par ę ta naa ti nęę, ndangi ndi je, ki ndu dije, ki tęl ndi je tęęi, taa dęnangi yęki tę.

Tębi je ki sę ki dęsęy

⁶ *Malayka je ki siri ki uwęi tębi je ki siri jide ti indęi dę ręde dana kadi kęli-de.

⁷ Malayka ki dęsęy kęl tębi lęne ęa, kęsi, ki por ki pole-naa ki męsi ę ędi ki dęnangi ti. Ningę lo kin ti nęę be, dam dęnangi ki kare me ki mitę ti ę por, kagi kare me ki mitę ti ę por, taa mbi kam kare me ki mitę ti ę por tę.

⁸ Malayka ki kę joo kęl tębi lęne ęa, nę madi ki boy tę mbal ki a taa be, ę por, ęingę osi me ba ti, adi dam ba ki kare me ki mitę ti tęl męsi.

⁹ Nę kindę je ki kare me ki mitę ti me ba ti oyi, taa bato kare me ki mitę ti tuji tę.

¹⁰ Malayka ki kę mitę kęl tębi lęne ęa, kękirę mee kare ki ę tę por be, j dęrę ti osi nangi dę ki kare me ki mitę ti lę mbo je ki wol man je.

¹¹ Tę mee ka kin nę «nę ki ati.» Ki kare me ki mitę ti lę man je tęli ati kanana, ningę dije ngay ki ęyi-naa man je kin oyi tę, tadę tęl ki tęli ati kanana.

¹² Malayka ki kę sę kęl tębi lęne ęa, dam kadi ki kare me ki mitę nim, dam nay ki kare me ki mitę ti nim, taa mee je ki kare me ki mitę ti ingęi kindę adi lo kadi damde ki kare me ki mitę ti unji goto. Dam lo ki kada kare me ki mitę ti nim, dam lo ki kondę kare me ki mitę ti nim, kunji goto dęde ti*.

¹³ M-tęl m-gę lo ęęy ningę, m-o soro kare ki nal taa sęy dan nęl ti un ndune taa ki tęgine ę nę: «Kęm-to-ndoo! kęm-to-ndoo! kęm-to-ndoo a dę dije ti ki dęnangi ti ne, loki ndęgi malayka je ki nayi-naa mitę kin a kęli tębi lęde.»

9

Tębi ki kę mi ęa

¹ Malayka ki kę mi kęl tębi lęne ęa, m-o mee kare j dęrę ti osi dęnangi ti. Adi mee ka kin lakęle ta lo ki koo.

² Tęę ta lo ki koo ningę, sa por su ti tęę ki taga tę sa por ki me pur ti ki boy be. Sa ka kin uti kęm kadi ęi ki dęrę.

³ Bęti je tęęi me sa por ti ka kin, sanęi-naa dęnangi ti. ęi bęti je ki adi-de tęgi ki to tę yę ni be.

⁴ ęgi-de kadi adi kę wale je, ki kam je, ki kagi je, nę kadi adi kę dije ki awi ki mbę lę Luwę nęde ti al kin par.

⁵ Adi-de ta rębi kadi tęli dije kin al, nę kadi adi-de kę ngay tę kadi yo par asi nay mi.

⁶ Dękagiloe ti kin, dije a sangi koy, nę a ingęi koy al. A ndęgi kadi n-oyi, nę koy a ęy sęy kę kadide ti.

* 8:12 10-12; Ejay 14.12; Jęręmi 9.14; Tęę ki taga 10.21-23

⁷ Bɔte je kin, toi tɔ sindɔ je ki dɔw dɔɔ nɛ rɔ rɔde ti, adi ɛi basi lo kaw rɔ ti kin be. Nɛ je ki dɔde ti toi tɔ jɔgi kɔsi-gon ki rai ki ɔr be, ningɔ ta kɔmde to tɔ ta kɔm dije be tɔ.

⁸ Bɔ dɔde to tɔ bɔ dɔ dɔne je be, ɔa ngangide to tɔ ngangɔ ɔɔl be tɔ.

⁹ Ningɔ toi tɔ nɛ ki dɔw ilɔ nɛ rɔ ki ki gɔndi nɔ gude ti be, ɔa ka bagide ɔa tɔ ka pusi rɔ je ki sindɔ je bay bay ndɔri-de ki ngɔdi dɔde sɔbi lo rɔ kin be*.

¹⁰ Ta mongide ati tɔ ta mongɔ ni be, ningɔ e mongide ti kin ɔ awi ki tɔgi ki kadi adii kɔ dije nay mi titi.

¹¹ Awi ki malayka ki dɔ lo ki koo ti tɔ ngar dɔde ti. Tɔ ngar lɔde ka kin nɔ «Abidɔ» ki ta ebirɔ, ɔ «Apoliyɔ» ki ta girɔki tɔ. Kɔr me tɔ kin nɔ «NJe tuji lo».

¹² Kɔ ki dɔsɔy dɔ ngata, ningɔ nay kɔ je ki rangɔ joo kadi rai go ti ɔɔy.

¹³ Malayka ki kɔ mehe kɔl tɔbi lɔne, ningɔ m-o ndu dɔw madi jɔ dingiri ti ki rai ki ɔr ki isi nɔ Luwɔ ti, jɔ dɔ kume je ti ki sɔ re.

¹⁴ Ba ndu ka kin ɔl malayka ki kɔ mehe ki uwɔ tɔbi jine ti ɔ nɔ: «tyɔ malayka je ki sɔ ki dɔɔi-de ki sɔn dɔ ba Epirati ti kin taa.»

¹⁵ Ningɔ iyɔ malayka je ki sɔ ka kin taa. ɔi malayka je ki isi dɔ njade ti mbata dɔ kadi wa kin, me ndɔ ti wa kin, me nay ti wa kin, ki me ɔal ti wa kin tɔ, kadi tɔ tuji dije ki kare me ki mitɔ ti kɔ, dɔnangɔ ti ba pɔti.

¹⁶ Adi-mi kɔr asigar je lɔde

ki awi ki sindɔ ɛi miliyɔ bu joo.

¹⁷ NGA ningɔ yɔ, m-o sindɔ je ki njɛ kal-de je me ndil ti: awi ki nɛ rɔ kuti dɔ nɔ gude ki kɔr tɔ por be, to tɔ ɔal dɔrɔ be, taa to tɔ ɔal kadi-man sindɔ be tɔ. Dɔ sindɔ je ka kin to tɔ dɔ ɔal be, ningɔ por je, ki sa je, ki nɛ je ki njɛ taa por ki tɔgide je tɛɛ tade ti.

¹⁸ E ki nɛ tuji lo je ki mitɔ, ki ɔi por je, ki sa je, ki nɛ je ki njɛ taa por ki tɔgide je, ki tɛɛi tade ti kin ɔ ko dije ki kare me ki mitɔ ti dɔnangɔ ti ba pɔti a tɔn.

¹⁹ Tadɔ tɔgi sindɔ je e tade ti nim mongide ti nim tɔ. Mongide to tɔ li be, ningɔ ta mongide to tɔ dɔ nɛ be kadi adii kɔ dije.

²⁰ NGA ningɔ, ki ɔji dɔ ndɔgi dije pɔti ki tɛɛi ta yo ti lɔ nɛ je ki njɛ tuji lo kin ɔa, mbati kadi iyɔi ta kaw nɔ kagi yo je ti ki ɔi nɛ je ki rai-de ki jide. Nayinaa ki lo kɔsi mɔkɔside nangɔ nɔ ndil je ti ki majal, ki nɔ kagi yo je ti ki rai-de ki ɔr je, ki la je, ki ningɔ-kasi je, ki gaji mbal je ɔ se ki kagi je ki asi koo lo al nim, asi koo dɔ ta al nim, taa asi njiyɔ al nim tɔ kin.

²¹ Taa iyɔi ta tɔl dije al nim, ta ra kimɔ al nim, ta kuwɔ marim al nim, ta ɔogi al nim tɔ.

10

Malayka ɔi kingon makitibi

¹ Go ti, m-o malayka ki rangɔ kare ki nje tɔgi jɔ dɔrɔ ti risi ki dɔnangɔ ti. Kil ndi tibi dɔe, taa ngabirɔndi isi dɔe ti tɔ jɔgi ngar be, ɔa ta kɔme ɔsi tɔ kadi

be tō, ningə njae je toi tə bar por be.

² Uwə ngon makitibi jine ti, ində nja kone dō ba ti, ə ində nja gəlne dōnangi ti tō.

³ Un ndune ki taa ki tōgine, nō tə bəl be, ningə go ndue ti, ndangi ndi siri 6a.

⁴ Ə lokı m-aw kadi m-ndangi ndude me makitibi ti 6a, m-o ndu ta madi ki j dōrə ti əl-m ə nə: «İngəm ndu ta lə ndangi ndi je kin mei ti, 6i indangi me makitibi ti al.»

⁵ Lo kin ti, malayka ki m-o-e, njae kare e dō ba ti, ə e ki nungi e dōnangi ti ka kin, un ji kone ilə ki dōrə ti,

⁶ ningə un mindine ki tō Luwə ki nje kisi biti ki nō ti, ki nje kində dōrə, ki dōnangi, ki ba bo, ki ne je ki mede ti ə nə: «Dōkagilo ki rangi kadi dəw a iyə adi man goto ngata.

⁷ NDō ki malayka ki kō siri a ilə ngirə kadi kəl təbi ləne kin 6a, Luwə a təl ta ndigi ra ləne ki to lo bōyō ti, təkı əl-n tae 6əə kilə je ləne ki əi njé kəl ta je ki tae ti[☆].»

⁸ NDU dəw ki kəte m-o j ki dōrə ti ka kin təl əl-m ta ki rangi bəy ə nə: «Aw itaa ngon makitibi ki tēj mee kin ji malayka ti ki ində njane kare dō ba ti ə ində ki nungi dōnangi ti kin.»

⁹ M-aw 6asi ki rō malayka ti ka kin, m-dəje kadi adi-m ngon makitibi ningə, ilə-m ti ə nə: «İtaa uso, a ati kanana kandai ti, nə a nəl tai ti tə təji be.»

¹⁰ M-taa ngon makitibi ka kin ji malayka ti m-uso, ningə

nəl tam ti tə təji be, nə lokı m-tibi mem ti 6a, ati kandam ti kanana.

¹¹ Ningə go ti əli-mi əi nə: «Maji kadi əl ta ki ta Luwə ti ki əl oji-n dō ne je ki a ra gin dije ki dangi dangi, ki gin 6e je ti dangi dangi, ki ndon ta je ti ki dangi dangi, ki ngar je ngay, kin bəy.»

11

Njé ma naji je ki joo

¹ Dəw adi-m gakira ki to titi-naa ki kagi mbōji ne be, ningə əl-m ə nə: «İ taa imbōji kəy lə Luwə nim, dingiri nim, taa itidə dije ki njé kəsi məkəsıde nangi nō Luwə ti me kəy ti kin tō.

² Nə ta mba lo ki taga ne 6a, kadi iyə dam kare, imbōji al, tadō e lo ki e ki kadi dije ki gəri Luwə al, ki a tuji ki 6e bo ki ay njay lə Luwə asi nay kuti sō gide joo.

³ Ningə mi m-a m-ilə ki njé ma naji je ləm ki joo ki kibi kuwə ndoo rōde ti kadi əli dije ta ki ta Luwə ti ndō dibi ki 6u joo ki kuti mehe (1260).»

⁴ NJé ma naji je ki joo əi kagi bini ki joo, ki lambi je ki joo ki ai ta kəm Ba dōnangi ti.

⁵ Kin ə re dəw madi ge kadi n-ra səde ne ki majal ə, por a tēj tade ti kadi tuji njé bə je ləde kin kō. E be ə, dəw ki ge kadi n-ra səde majal a ingə-n yo oy.

⁶ NJé ma naji je kin awi ki tōgi kadi uti ta dōrə kadi ndi ədi al, dōkagilo ti ki a əli dije ta ki ta Luwə ti kin. Awi ki tōgi kadi təlji man ki ndul məsi

☆ 10:7 Tēj ki taga 20.11; Dətarənom 32.40; Daniyəl 12.7; Amosi 3.7

ti, taa kadi adi kọ je ki dangi dangi dije ki dɔnangi ti ne, ki dɔkagilo ki ra ki mede ndigi tɔ.

7 Nə loki a mai naji lade gine gangi ningə, da ki a tẹe koo a ila-de rɔ, a tati-de rɔ, a tol-de.

8 Ninde a a ta mba lo ti, lo ti ki ndo ki bai Bade kagi-dasi ti titi, me be bo ti. E be bo ki a bari-e ki tɔ ki ndoi ndil dọe ti ai nə Sodom ki Ejipi.

9 Dije ki dangi dangi, ki gin koji ki dangi dangi, ki ndon ta je ki dangi dangi, ki gin be je ki dangi dangi a rai kadi goi ninde ndo mita ki nusi, ningə a ogi kadi daw dibi-de.

10 Rɔ dije ki dɔnangi ti ne a nəl-de ngay mbata koy ki oyii kin. A rai rənəl ngay, a mbəli-naa kadi-kare je, tado njé kəl ta ki ta Luwə ti ki joo kin adide kọ ki al dọ maji.

11 Nə go ndo je ti ki mita ki nusi kin ba, kəə ki i rɔ Luwə ti re ur mede ti, adi ii isi taa. Lo kin ti, dije ki kate a goi-de ka kin, bal tol-de.

12 Ningə ooi ndu daw madi ki ba ki togine ngay i dora ti ə nə: «frai taa ne!» Ba ii, awi ki dora ti me kil ndi ti, ta kəm njé ba je ti lade ki isi goi gode.

13 Taa naa ti noo, dɔnangi yaki yaki ki ati bal, adi dam be bo ki kare me ki dɔgi ti budi nangi mur mur. Ko dije dibi siri tɔ me ti. NDagi dije ki isi ki dode taa, mede gangi man adi ilai toji dọ Luwə ti ki nje kisi dora ti.

14 Tuji ki kọ joo də, ningə e ki kọ mita a re noo basi.

Tabi ki kọ siri

15 Malayka ki kọ siri kəl tabi lane ningə, ndu dije ba ki togi ngay dora ti ə nə: «Kobe ki dọ dɔnangi ti e ya Babe laje ai ki Kirisi ki e wa mbate kin ngata. A o be ki dọ bal je ki dọ bal je.»

16 Ningə ngatogi je ki kuti joo gide sɔ ki isi dọ kimbər ti, osi ki ta kəmde nangi nọ Luwə ti, ilai toji dọe ti

17 ai nə:

«Babe Luwə ki nje togi pəti, I ki isi noo bone, i ki isi noo mari nu, J-ilə toji dai ti mbata un kilə kəti bal lai ki jii ti, Ində-n gin kobe lai.

18 Gin be je ki dangi dangi ii ki wongi,

Nə ki basine kin, e wongi lai ngata ə isi toji rone.

Dokagilo gangi ta dọ njé koy je ti re ngata,

Dokagilo ki kadi igə-n dọ nja bəə kilə je lai,

Ki ai njé kəl ta je ki tai ti re ngata,

Dokagilo kigə dọ nja dije lai,

Ki njé kaw ki bal NDili mede ti,

Ki du je ki ki togi je, re ngata.

E dokagilo ki kadi ituji-n dije ki njé tuji dɔnangi.»

19 Go ti, me dora ti, ta kəy lə Luwə tẹe, adi sanduki kun mindi isi ki taga. Lo kin ti, ndi təl je, ndangi nẹ je, ndu dije ba ki taa, dɔnangi yaki, taa ndi kəsi ki ati bal adi tɔ.

12

Dane ai ki da ki bari-e dirago

1 Nẹ koji madi ki ati bal tẹe dora ti. Ningə e dane ki kadi uti dọ rəe tə kibi ti, ba nay isi gin njae ti. Mee je kuti gide joo

ə indəi rɔde naa ti tə jɔgi kɔsi-gon isi dɔe ti.

² Dəne ka kin naye ngay al kadi oji ngon, ə loki to ndoo ra-e ɓa, un ndune ki taa nɔ.

³ Nɛ kɔji madi ki rangi ɓəy tɛɛ dɔrɔ ti. Ningə e kəkirə da madi ki ɓari-e dirago, kər tə por be ə tɛɛ a. Dɔe e siri, ə gaje e dɔgi tɔ, ningə jɔgi kɔsi-gon isi dɔe je ti ka kin kare kare.

⁴ Un mongine ɓa, itə-n me je ki kare me ki mitə ti dɔrɔ ti ɓuki-de ki dɔnangi ti. Re a ta dɔne ti ki aw tə oji ngon ka kin kadi tə re oji ngon taa ɓa, n-ribə ngon n-uso-e.

⁵ Dəne oji ngon ki dingəm ki kadi tə a isi dɔ gin ɓe je ti pəti ki dɔnangi ti ne, a ɔ-de ɓe ki kɔɓe lie a ngə tə gindi be. E mbata kin ə, loki oji ngon taa par ə, uni ngon ka kin awi sie kadi Luwə ti, kadi kimbər ngar ti lie.

⁶ NGA ningə dɔne taa ay yane aw dilə lo ti ki e lo ki Luwə ində dɔ lo madi dana titi kadi tə isi ti adi tə ngəmi-e ki nɛ kuso asi ndɔ dibi ki ɓu joo ki kuti mehe (1260).

⁷ Lo kin ti, rɔ j dɔrɔ ti. Misəl əi ki malayka je ləne rɔi ki da ki ɓari-e dirago ka kin. Dirago ka əi ki malayka je ləne ij sɔde ki rɔ tɔ,

⁸ nə rɔ tətə. Lo ləde əi ki malayka je ləne goto dɔrɔ ti ngata.

⁹ Ɔsi kəkirə dirago iləi-e nangi. E ki e ɓigə li ki ɓari-e su je ki *Satə je, e ki e nje kədi dije pəti ki dɔnangi ti ne. Ɔsi-e iləi nangi, naa ti ki malayka je ki goe ti.

¹⁰ Lo kin ti, m-o ndu

dəw madi ɓa ki tɔgine ə nə: «Dɔkagilo kaji re ngata, dɔkagilo kadi Luwə oji tɔgine re ngata, dɔkagilo kɔɓe lie re ngata. E dɔkagilo ki tɔgi e ji Kirisi ti ngata. Tadɔ dəw ki nje kində ta dɔ ngakoje je ti ka ɔsi-e dɔrɔ ti iləi-e dɔnangi ti. E ki nje kində ta dɔde ti kondɔ je ki kada je nɔ Luwə ti ləje.

¹¹ Nə əi je təti-e rɔ ki takul məsi NGon bati nim, ki takul ta lə Luwə ki mai naje nim. Ɔəli rɔde al, əi ɓasi ngay kadi ndigi koy.

¹² E mbata kin ə,
Maji kadi j dɔrɔ ira rɔnəl,
Ə səi ki isi me dɔrɔ ti ka irai rɔnəl tɔ!

NGa ningə j dɔnangi, səi ki ba bo, tuji e ləsi,

Tadɔ su risi nangi ki rɔsi ti nɔɔ,
Wongi tɔl-e,

MBata gər kadi dɔkagilo ləne nay ngay al ngata.»

¹³ Loki dirago oo kadi ɔsi-ne iləi-ne nangi ɓa, ɔr ngədi ki go dɔne ti ki nje kɔji ngon ki dingəm ka kin.

¹⁴ Nə adi dɔne ibə bagine joo tə bagi kəkirə soro be, kadi ij-n aw osi lo ti ki Luwə ində dɔe dana ade dilə lo ti, kadi tə ngəmi-e ki nɛ kuso asi ɓal mitə ki nusi, say, kadi li ndəti kade al.

¹⁵ Lo kin ti, li ilə man tane tə man ba be ki go dɔne ti nɔɔ kadi tə tɔgi man ka kin inde aw sie.

¹⁶ Nə dɔnangi re rɔ lə dɔne, tɛɛ tane tibi-n ndəə man ki li tɔmɔ ka kin yiki.

¹⁷ Lo kin ti, wongi tɔl dirago dɔ dɔne ti, adi aw rɔ dɔ gin kɔji ti lie, ki əi njé təl rɔde go ndu

Luwə ti, nje ka dana dọ nẹ ki rojeti ki Jaju tẹẹ ki dọe ki taga.

¹⁸ Go ti, aw ilə rone a ta ba bo ti.

13

Da je ki joo

¹ M-o da madi kare ki gaje e dọgi, ə dọe e siri tẹẹ me ba bo ti. Jogi kosi-gon isi ta gaje je ti kare kare, ningə tọ kəl ta ki mal dọ Luwə ti ə isi jam dọe je ti tọ.

² Da ki m-o-e ka kin to titi-naa ki kaga be, ningə njae je toi tə nja da ki bari-e ursi kin be, 6a tae to tə ta 6əl be tọ. Dirago təl ki tögine, ki kimbər ngar ləne, ki tōgi kọbe ki əti 6əl ade.

³ Jam dọe kare to tə nẹ ki ingə do ki asi koy be, nə basine do ka kin idi ngata. Lo kin ti, dije ki dɔnangi ti ne pəti, kilə ra da kin əti-de 6əl, adi uni goe.

⁴ Ɔsi məkəside nangi nọ dirago ti, tadọ təl ki kọbe adi da ka kin. Ningə Ɔsi məkəside nangi nọ da ti tọ əi nə: «Nə ə asi kọji rone kadi da ti kin ə? Nə ə asi kadi rọ sie ə?»

⁵ Adi ta rəbi da kadi tẹẹ tane əl-n ta je ki ngə ngə ki ta je ki mal dọ tọ Luwə ti. Ningə ingə ta rəbi kadi ra-n ndigi ləne nay kuti sọ gide joo (42).

⁶ Hə rone əl ta je ki mal dọ Luwə ti, taje je, taji lo kise je, taa taji dije pəti ki isi dora ti tọ.

⁷ Adi-e ta rəbi kadi r-n ki dije lə Luwə kadi təti-de rọ, taa adi-e tōgi dọ gin koji je ti ki dangi dangi, ki gin dije ti ki dangi dangi, kin gin ndon ta je

ti ki dangi dangi, ki gin 6e je ti ki dangi dangi*.

⁸ Dije pəti ki dɔnangi ti ne Ɔsi məkəside nangi nọe ti. Adi əi dije ki lo kilə ngirə dora ti ki dɔnangi ti nu, ə tode e ki ndangi me makitibi kaji ti al. Dəw ndangi tode me makitibi kaji ti lə NGon bati ki dije tɔli-e kin al.

⁹ «Dəw ki aw ki mbine 6a, kadi oo-n dọ ta ki m-aw tə m-əl kin maji:

¹⁰ Dəw ki sɔbi dangay 6a, a aw dangay ti; dəw ki sɔbi tuji ki kiyə kasigar 6a, a tuji ki kiyə kasigar tọ. Ningə e dọ kadi ki kadi dije lə Luwə uwəi tögide ba, ə kadi awi ki kadi-me tọ.»

¹¹ Go ti, m-o da madi ki rangi tẹẹ nanga. Gaje e joo tə gaji ngon bati be, ningə əl ta tə dirago be tọ.

¹² Da ka kin ra kilə ki tōgi da ki dɔsəy pəti ta kəme ti. Ba ində tōgi dọ dije ti adi Ɔsi məkəside nangi nọ da ti ki dɔsəy ki ingə do ki asi koy, nə do ka kin təl idi kin.

¹³ Da ki kọ joo kin ra nẹ kọji je ki əti 6əl. Aw biti ra adi por j dora ti, risi dɔnangi ti, ta kəm dije ti pəti.

¹⁴ Ədi dije ki dɔnangi ti ne buki-de wale ki nẹ kọji je ki adi-e kadi ra ta kəm da ti ki dɔsəy. Ɔsi-de kadi tə tɔli kagi yo madi Ɔsi gon da ki ingə do kiyə kasigar ə təl aji gogi kin.

¹⁵ Da ki kọ joo ingə tōgi kadi ra adi kagi yo kosi-gon da ki dɔsəy kin təl nẹ ki isi kəm, mba kadi tə əl ta, ə adi tɔli dije pəti ki a mbati kosi məkəside

* 13:7 5-7: Daniyal 7.8, 25; 11.36; 7.21

nangi nō kagi yo kōsi-gon da ki dōsay ti.

¹⁶ Da ki kō joo ində tōgi dō dije ti pəti, ngan je ki dije ki tōgi, njé nē kingə je ki njé ndoo je, dije ki kare ki bəə je, kadi taai ndaji ji kōde ti al ə ji gəlde ti.

¹⁷ Kin ə re dəw aw ki ndaji tō da kin ə se kər nē je ki tōji tœ al 6a, a asi kadi ndogi nē al nim, gati-n al nim tō.

¹⁸ E dəkagilo kəm-kədi. Dəw ki aw ki nē gər, a asi kadi gər me kər nē ki oji dō da kin, tadō e kər nē ki tōji dəw madi. Kər nē ka kin e kər nē ki 6u mehe ki kuti mehe gide mehe (666).

14

NGon bati əi ki dije ki kigə dōde

¹ M-go lo bəy, 6a m-o NGon bati a taa dō mbal *Siyō ti, ningə dije dibi 6u ki dibi kuti sō gide sō (144.000) ki awi ki tœ nim, tō Bawe Luwə nim, ki ndangi nati nōde ti əi sie.

² M-o ka nē madi 6a j ki dōrə ti tə ka man ba ki isi lo kam be, 6a tə ka ndi ki ndangi nē ki tōgine ngay kam be. Ka nē ki 6a ə m-o kin, 6a tə ka kundi je ə dije a indəi be.

³ Ningə kosi dije kin pəti osi pa ki sigi nō kimbər ngar ti, ki nō nē je ti ki njé kisi kəm ki sō, ki nō ngatōgi je ti. Dəw ki asi kadi ndo pa kin goto. Dəw 6a, e dije ki dibi 6u ki dibi kuti sō gide sō (144.000), ki əi dije ki əi ki kigə dōde dōnangi ti kin par.

⁴ Əi dije ki lati rōde ki majal sangi dəne je al, tadō gəri dəne al. Uni go NGon bati lo je pəti ki aw ti. Əi dije ki

e ki kigə dōde dan dije ti ki dōnangi ti ne tə kandi nē ki dōsay ki kun kadi Luwə nim kadi NGon bati nim.

⁵ Əi dije ki dəw oo ta ki ngom tade ti al. Ta ki kadi dəw ində dōde ti goto.

Malayka je iləi mbe ta ki gangi ki a re

⁶ Go ti, m-o malayka kare ki nal dan nəl ti taa say ngay. Poy Ta ki Maji ki biti ki nō ti e jie ti kadi ilə mbi dije ti ki isi dōnangi ti ne, adi e gin 6e je ki dangi dangi, ki gin koji je ki dangi dangi, ki ndon ta je ki dangi dangi, ki gin dije ki dangi dangi.

⁷ Malayka ka kin un ndune ki taa ə nə: «fləi dōsi gin tōgi ti lə Luwə, ə iləi tōji dœ ti, tadō dəkagilo ta ki gangi lie re ngata. Ɔsi məkəsisisi nangi nō nje ra dōrə ki dōnangi ti, nje ra ba bo ki lo je ki dangi dangi ki man isi ibə ti.»

⁸ Malayka ki rangi bəy un go e ki kəte ka kin ningə əl ə nə: «Osi ngata, osi ngata, *Babilon ki e 6e ki boy. E ki adi gin 6e je pəti kasi kaya ki ra ləne ki əti bəl adi-de ayi-naa.»

⁹ Malayka ki rangi bəy ki kō mitə un gode ningə əl ə nə: «Dəw ki Ɔsi məkəsisine nangi nō da ti, ki nō kagi yo ti lie, ə taa ndaji nōne ti, ə se jine ti 6a,

¹⁰ e ka a ay kasi wongi lə Luwə ki kanji kilə man ti ki Luwə a buki me kōpi wongi ti ləne kin tō. Ko dije ki be kin a ingəi kō ta kəm malayka je ti ki kay njay ki ta kəm NGon bati ti. A ingəi kō kin me por ti ki me nē ti ki o por rigi rigi.

11 Sa por ki nje kadi-de ko kin a su taa ki dọ bal je, dọ bal je. Ningə kondọ ki kada, lo kadi dije ki njé kọsi makaside nangi nọ da ti ki nọ kagi yo ti lie, ẹ taai ndaji nọde ti ẹ se jide ti kin a ọri kẹẹ goto.

12 E dokagilo ki kadi dije ki ai ya Luwə, ki njé ngəm ndukun lə Luwə, ki njé kadi mede Kirisi, uwai togide ba.»

13 Go ti m-o dọ ndu madi i dora ti əl-m ə nə: «Indangi ta kin ə nə: NJé maji-kur je ə ai dije ki isi oyi me ndo ti ki bone me kilə ti lə Babe. NDil Luwə əl ə nə: ai njé maji-kur je tado uwai kọ rade dọ ko je ti lade, ningə kilə rade je ki maji ki rai a ndole gode.»

Ta ki gangi ki dọ dije ti ki donangi ti ne

14 M-go lo 6a m-o kil ndi ki nda, ningə dəw ki titi-naa ki *NGon dəw isi dọ ti. Jogi ngar ki ra ki ọr isi dọe ti, ningə uwə ngorongi ki tae ati jine ti.

15 Malayka madi ki rangi tẹẹ me kəy ti lə Luwə, ningə un ndune taa ki togine əl nje kisi dọ kil ndi ti ə nə: «Hlə ngorongi lai ijə-n ko, tado ko ki donangi ti mbuji asi kijə ngata.»

16 Ba lo kin ti, nje kisi dọ kil ndi ti ilə ngorongi ləne ijə-n ko je ki donangi ti ne.

17 Go ti, malayka ki rangi bəy tẹẹ me kəy ti lə Luwə, dora, ti ki ngorongi ki ati ngay jine ti to.

18 Go ti, malayka ki rangi bəy ki aw ki togidi dọ por ti, tẹẹ ki dọ dingiri ti, 6a un ndune ki taa ki togine ngay əl nje

kuwə ngorongi jine ti ə nə: «Hlə ngorongi lai ijə-n dọ nju je ki donangi ti kin, tado kande je mbuji ngata.»

19 Ə malayka ilə ngorongi ləne donangi ti ijə-n dọ nju je ki donangi ti, ningə bi ilə me 6e mbore kandi nju ti, ki e 6e ki boy ki wongi lə Luwə e me ti.

20 MBisai kandi nju ka kin me 6e mbore kandi nju ti, gididi 6e bo ti gogi, ningə məsi lo tẹẹ me 6e mbore kandi ndu ti ka kin ki taga, i bitidi odi ta sində je taa, 6a ngale asi kulə mətər bu mitə kare.

15

Malayka je ki siri ki nẹ tuji lo je ki dọbəy ti e jide ti

1 M-o nẹ kọji madi ki rangi ki bo, to ati bəl dora ti. *Malayka je siri uwai nẹ tuji lo je siri to jide ti. Əi dọbəy nẹ tuji lo je, tado e ai ə wongi lə Luwə a təl-n tane.

2 Go ti, m-o man ba ki to tə bər be, pole naa ki por. Ningə dọ man ti ka kin, njé tətidi rə da, ki kagi yo lie, ki kər nẹ ki toji təe, uwai kənde lə Luwə jide ti.

3 Osi pa lə *Moji ki bəə kilə lə Luwə, ki pa lə NGon bati ai nə: «Babe Luwə ki nje kisi dọ togidi je ti pəti,

Kilə rai je bo ngay, əti bəl ki dum!

I NGar dọ gin 6e je ti pəti, Kọji ra je lai e kọji ra ki dana, e ki rojeti*.

4 I Babe, ną ə asi kadi bəl ndili al ə?

Ną ə a mbati kilə toji dọti ti ə? Tado i ki kari ba ə i dəw ki ay njay,

Gin be je pəti a rəi kadi ɔsi
məkəside nangi nɔi ti.

Tadɔ kilə rai je ki dana toi ki
taga ta kəmdə ti*.»

⁵ Go ti, m-o ta kəy lə Luwə ki
kəy kibi kulə noji lə Luwə e me
ti, tēḡ tane dɔrə ti.

⁶ Malayka je siri ki uwəi ne
tuji lo je ki siri jide ti tēḡi, me
kəy ti lə Luwə ki taga. Ɔi kibi
lə ki nda, nda ki əti bəl, ningə
dɔɔi rɔde ki nda ɔr.

⁷ Ki kare dan ne je ti ki njé
kisi kəm ki sɔ adi malayka je ki
siri kɔpi je ki rai-de ki ɔr siri, tə
kɔpi je ki wongi lə Luwə ki nje
kisi biti ki nɔ ti, rosi.

⁸ Sa rosi kəy lə Luwə tə ne ki
tɔji tɔba ki tɔgi lə Luwə. Dəw
asi kadi ur me kəy ti lə Luwə
al biti kadi ne tuji lo je ki siri
ki malayka je ki siri uwəi jide
ti kin tɔli ta kilə ləde bəy taa.

16

*Kɔpi wongi je lə Luwə ki əi
siri*

¹ M-o ndu ta madi ki tēḡ ki
tɔgine me kəy ti lə Luwə, əl
malayka je ki siri ə nə: «Awi
mbəli kɔpi wongi lə Luwə ki
siri dɔnangi ti.»

² Malayka ki dɔsəy aw mbəl
kɔpi ləne dɔnangi ti. Lo kin
ti nɔɔ, do bay ki əti bəl, ki to
ngay ɔsi dɔ dije ti ki njé kaw ki
ndaji lə da nim, kɔsi məkəside
nangi nɔ kagi yo ti lie nim.

³ Malayka ki kɔ joo mbəl
kɔpi ləne dɔ ba ti, adi man təl
to tə məsi dəw ki oy be. Lo kin
ti, ne je pəti ki ɔdi rɔde ki isi me
ba ti oyi.

⁴ Malayka ki kɔ mitə mbəl
kɔpi ləne dɔ man mbo je ti, ki

lo je ki dangi dangi ki man isi
ibə ti, adi təli məsi.

⁵ Ba m-o ndu malayka ki aw
ki tɔgi dɔ man je ti əl ə nə: «Ɔ
Nje kay njay, Ɔ ki isi bone, Ɔ ki
isi mari nu. Ɔ itɔji be təki Ɔ nje
gangi ta ki dana.

⁶ Tadɔ əi je buki məsi dije ləi
ki məsi njé kəl ta je ki tai ti kɔ, ə
adi-de məsi wa ka tɔ kadi ayi-
naa. Asi ta kadi ne kin ra-de
be wa.»

⁷ Ningə go ti, m-o ndu ta
madi Ɔ ki dɔ dingiri ti əl ə nə:
«Oyo, Bəbe ki Nje kisi dɔ tɔgi
je ti pəti, ta ki gangi ləi e ta
ki gangi ki rɔjeti nim, e ta ki
gangi ki dana nim.»

⁸ Malayka ki kɔ sɔ mbəl kɔpi
ləne dɔ kadi ti, ade tɔgi kadi
buki-n porne dɔ dije ti kadi ɔ-
de.

⁹ Ba lo kin ti, kunjɔ kadi ki
dum kəl tae ɔ dije. Dije kin
əli ta ki mal dɔ Luwə ti ki aw
ki tɔgi dɔ ne tuji lo je ti kin,
ə mbati kiyə pa njiyade je ki
majal kɔ ə kulə-n tɔji dɔ Luwə
ti.

¹⁰ Malayka ki kɔ mi mbəl
kɔpi ləne dɔ kimbər ngar ti lə
da, adi kɔbe lie təl lo ki ndul
kururu. Dije ingəi kɔ, usoi
ngangide mur mur.

¹¹ Nə be ka, mbati kiyə rəbi
kilə rade je ki majal kɔ, əli ta ki
mal dɔ Luwə ti ki dɔrə ti, par
par, mbata kɔ ki isi ingəi, ki
mbata lə do bay ki rɔde ti.

¹² Malayka ki kɔ mehe mbəl
kɔpi ləne dɔ ba ti ki bari-e
Epirati. Ba ka kin ii ə iyə lo
kadi ngar ki nje ki lo kibə kadi
ti də ti.

13 Go ti, m-o ndil je ki majal mitę ki toi tę kęę je be, tęęi ta diręęo ti nim, ta da ti nim, ta nje ngom ki nje kęł kę nę n-e nje kęł ta ki ta Luwę ti nim tę.

14 Өi ndil je lę su ki nję ra nę kępi je. Ningę awi rę ngar je ti ki dęnangi ti ne pęti, kawide mbata rę ki a re ndę ki bo ti lę Luwę ki nje kisi dę tęęi je ti pęti.

15 Ningę Babe ęł ę nę: «Oi, m-a m-re tę nje bęęi be. Nje ręnęł ę e dęw ki isi kęm, taa ngęm kibi je lęne maji tę, kadi tę dęw oo-e ki ręe kare ęa ręe a sęle-n al.»

16 NDil je ki majal kawin gar je ka kin lo ti madi ki bari-e ki ta Ebirę nę Armęęędę.

17 Malayka ki kę siri mbęł kępi lęne dan nęł ti, ningę ndu dęw ęa me kęy ti lę Luwę, i ki lo kisi kimbęr ngar ti, ęł ę nę: «Gin nę je gangi ngata!»

18 Lo kin ti, nę je ędi ręde, adi e tęł ndi je, ki ndu dije, ki ndangi ndi je, taa dęnangi yęki yęki ki ęti ęęł ngay tę. Lo kilę ngirę kisi ki dę taa ti lę dije nu kin, dęw oo ko dęnangi ki yęki be kin nja kare al ęęy.

19 Kękirę ęe bo gangi ręne dana mitę, ningę ęe bo je ki me ęe je ti ki dangi dangi ki dęnangi ti ne budi ki nangi. Me Luwę ooi dę ęe bo *Babilon ti al, Luwę ade ęy kępi, ki kasi wongę lie ki ngę ngay isi ole me ti.

20 Dę dęr je pęti ęyi-naa, adi dęw oo mbęł je al.

21 Kękirę kęsi je ki ęyi tę mbęł bo be ii taa tosi dę dije ti.

Dije ęli ta ki mal dę Luwę ti ęjin dę kękirę kęsi je ki nję tuji lo, tadę tuji lo tuji ki ęti ęęł ngay.

17

Ta ki gangi ki dę dęne ti ki nje kaya ki dum

1 Malayka kare dan malayka je ti ki siri ki uwęi kępi je ki siri jide ti re ęł-m ę nę: «fre, m-a m-tęji ta ki gangi ki a re dę dęne ti ki nje kaya ki dum, ki isi kadi man ba je ti kin, m-adi o.

2 NGar je ki dęnangi ti ne buki ręde ta sange lo kaya ti, ningę kęsi dije ki dęnangi ti ne ęyi-naa kasi kaya lie adi rade tęę.»

3 Be ę, NDil un-m aw sęm dilę lo ti. Ningę m-o dęne kare isi dę da ti ki kęr piri piri, ki tę je ki ęł ta ki mal dę Luwę ti rosi ręe. Da ka kin dęe e siri ę gaje je e dęęi tę.

4 Dęne ę kibi je ki ndole, ki kęr piri piri, ningę, ningę ęr je, ki ningę ki gate e ngay je, ki mędi-kęsi je, rosi ręe. Uwę kępi ki rai ki ęr, ki nę je ki to koo al, ki nę ra kaya je lie ki to nje rosi mee.

5 Nę ki isi nati nęe ti, e nę ki ndangi ęi nę: «Babilon ki boy, kę kaya dęne je, ki ęa nę ra je ki to koo al ki dęnangi ti ne.»

6 M-o kadi dęne ka kin męsi dije lę Luwę ra-e kasi ti. Adi e męsi dije ki tęli-de mbata kede nję ma naji lę Kirisi. Loki m-o-e, e nę madi ki ęti-m ęęł.

7 Ө malayka ęł-m ę nę: «Ra ban ę ęti ęęł ę? M-a m-ęr-i gin nę ki to lo ęęyę ti ęji dę dęne

✧ 16:16 Nję gangi ta je 5.19; 2 NGar je 23.29

✧ 17:2 1-2: Jęręmi 51.7, 13; Ejay

əi ki da ki dœ e siri ə gaje je ə dœgi, ki oti dœne gidine ti kin.

⁸ Da ki o-e kin kœte e nœœ, nœ basine goto ngata. A tēj koo kadi aw tuji ti. NGa ningə, dije ki dœnangi ti ne ki lo kilə ngirə dœrə ki dœnangi ti nu, tœde e ki ndangi me makitibi kaji ti al kin, loki ooi da kin ɓa, a əti-de ɓəl, tadœ kœte e nœœ, nœ basine goto, ningə a təl tœ re gogi.

⁹ «E dœkagilo kœm tēj ki dœkagilo kaw ki gosi. Dœ da ki siri əi mbal je ki siri ki dœne isi dœ ti. Taa əi ngar je ki siri tœ.

¹⁰ NJé ki mi osi, e ki kœ mehe isi dœ kimbær ngar ti dœkagilo ti ki j-a-n ne kin, ningə e ki kœ siri re al ɓəy. NDœ ki a re ɓa, a isi dœ kimbær ngar ti dœkagilo ki ndəy be par.

¹¹ Da ki kœte e nœœ, ə basine goto kin, e wa ə e ngar ki kœ jijoo. E ki kare dan ngar je ti ki siri, ningə isi aw ki tuji ti.

¹² Gaji da ki dœgi ki o, əi ngar je ki dœgi ki isi dœ kimbær ngar ti al ɓəy, nœ a ingəi tœgi kadi oï ɓe kadi-kare be ki da.

¹³ Mær ta lœde əi ki dœgi kin pœti e kare ba, adi e ta kadi uni tœgide ki kœbe lœde rai kilə adi da.

¹⁴ A rœi ki NGon bati, nœ NGon bati a tœti-de rœ, tadœ e ʔaɓe lœ ɓaɓe je, e NGar lœ ngar je. NGa ningə njé ki ɓari-de, njé ki mbœti-de, ki njé ka dœ njade ti, a tœti rœ sie tœ.»

¹⁵ Malayka təl əl-m ɓəy ə nœ: «Man je ki o-de lo ki kaya dœne isi ti kin, əi gin dije ki dangi dangi, əi kosi dije ki dangi dangi, əi gin ɓe je ki dangi dangi, ki ndon ta je ki dangi dangi.

¹⁶ Gaji da je ki dœgi ki o-de, ki darœ da wa, a ɔsi ta kaya dœne, a rəyi kibi je ki rœe ti kadi a ki rœne kare. A usoi dae taa a adi por o-e tœ.

¹⁷ Tadœ Luwə ində ndigi ra lœne mede ti kadi rai go ti. Tade a e naa ti kare ba kadi uni tœgi kœbe lœde rai kilə adi da, biti kadi ta je ki ta Luwə ti tœli tade.

¹⁸ «NGa ningə, dœne ki o-e, e ɓe bo ki boy ki isi dœ ngar je ti ki dœnangi ti ne.»

18

Babilon osi

¹ Go ti, m-o malayka madi ki rangi j dœrə ti risi ki nangi. Aw ki tœgi ki bo, ningə kunje unji, taa dœnangi pœti.

² Malayka ka kin un ndune ki taa əl ə nœ: «Babilon osi, *Babilon osi, Babilon ki boy osi; ningə ki basine kin, təl lo kisi ndil je lœ su, ki lo ɓœyœ rœ lœ ndil je ki majal pœti. E e ə yəl je pœti ki toi nje, ki da je ki njé ra ne ki to koo al, rai tœ lo ɓe lœde.

³ Tadœ gin ɓe je pœti ayi-naa kasi kaya ki ra lie ki dum kin. NGar je ki dœnangi ti ne sangi-e kaya ti, ningə njé ra gati je ki dœnangi ti ne, ndui ki mandi ki ra lie ki dum kəl tae kin.»

⁴ Go ti, m-o ndu ta madi ki j dœrə ti əl ə nœ: «tēj kœ me ɓe bo ti kin sœi dije lœm, nœ tœ j̄i indœi rœsi naa ti sie dœ majal rae je ti, kadi tœ tuji ki a re dœe ti kin ingə sœsi sie.

⁵ Tadœ majal rae je oji-naa, awi biti tēj rœ Luwə ti, adi me Luwə œle dœ ne rae je ti ki majal.

⁶ Irai sie nə ki ndo ki e ra ki dije kin to. Irai sie be nja joo. Me kōpi ki buki kasi je ti adi dije ayi-naa kin ə, ibuki ti nja joo adi-e ay to.

⁷ Kae ti wa ki rœ nəl-e-n me rō ki tōji ti nim, oo-n maji rone nim ka kin ə, maji kadi adi-e ingə kō je, ndingə ndoo je to. MBata əl mene ti ə nə: “M-isi dō kimbər ngar ti tə ngar, ningə mi nje ngaw koy al, tadō m-a m-uwə ndoo yo al ratata.”

⁸ E mbata kin ə, nə tuji lo je ki toi isi ngəmi-e kin a buki-naa dœ ti pəti ndo kare ba. Adi e koy, ki kuwə ndoo yo, ki bo bo, ningə por a o-e to. Tadō Babe Luwə ki gangi ta dœ ti e NJe tōgi*»

⁹ Lo kin ti, ngar je ki njé sange kaya ti, ki njé koo maji rōde sie, a nōi je, a uwəi ndoo yoe, loki a ooi sa por ki o-e su ki taa.

¹⁰ A ai say, mbata bəli kō ki isi inge kin, ningə a əli əi nə: «Kō ri ə to be ə! kō ri ə to be ə! I Babilon, be bo ki boy, ki nje tōgi!

Kadi kadi-kare ba be par ə ta ki gangi osi dōi ti be a?»

¹¹ Njé njiyə ra gati dōnangi ti ne, nōi ki mbata lie nim, uwəi ndoo yoe nim to, tadō dəw kare ka ndogi səde nə gati je ləde al.

¹² Nə gati je, ki or je, ki la je, ki mbal ki gate e ngay je, ki mədi-kōsi je, ki lə je, ki kibi ki kər pır pır je, ki kibi je ki ndoy, ki kagi je ki bayde əti maji je, ki nə je ki rai-de ki ngangı kadi

je, ki kagi je ki gatide e ngay je, ki ningə kasi je, ki gindi je, ki nə je təli mbal je ki ndole,

¹³ ki kadi kagi ndir tay je, ki yibi kagi je ki əti maji, ki nom kagi je ki əti maji, ki nduji kagi je ki əti maji, ki kasi, ki yibi, ki nduji, ki gəme je, ki mangi je, ki bati je, ki sində je, ki pusi rō je, ki bəə je, ki dangay je.

¹⁴ Kandi kagi ki ndili ndigi kuso ka ay say kadi ti. Nə kingə je ləi ki nə koo maji rō je ləi təli nə ki tuji kō, ningə dəw a ingə-de gogi al ratata.

¹⁵ Njé ra gati je ki rai gati kəte me be ti kin ingəəi nə, əsi rōde ngərangi, tadō bəli kō je ki isi inge kin. Nōi, uwəi ndoo yoe,

¹⁶ ningə əli əi nə: «Kō ri ə to be ə! kō ri ə to dō be bo ti kin be ə! E ki kəte o kibi lə, ki kibi ki kər pır pır, ki kər njir njir, ki or je, ki ningə ki gate e ngay je, ki mədi-kōsi je, rosi rœ.

¹⁷ Nə kəm kadi ki kare wa par ə nə kingə je kin pəti gotoi kō!»

Njé kuwə ngandi bato je, ki dije ki me bato ti, ki njé ra kilə dō bato ti, ki njé ra gati dō ba ti, əsi rōde ngərangi,

¹⁸ ningə loki ooi sa pore ki isi su bə, əli əi nə: «Dəw oo be bo ki əti bəl tə be bo kin be al bəy!»

¹⁹ Oyi ba bur ki dōde ti, ningə nōi, uwəi ndoo yoe, uni ndude ki taa əli əi nə: «Kō ri ə to be ə! kō ri ə to dō be bo ti kin be ə! E nə kingə je lie ə dije pəti ki awi ki bato je dō ba ti isi ingəi. Nə kəm kadi ki kare wa par ə nə kingə je kin pəti gotoi

* 18:8 4-8: 4: Ejay 48.20; Jərəmi 50.8; 51.6, 45; 5: Kilə ngirə nə je 18.20-21; 6: Pa je 137.8; Jərəmi 50.29; 7-8: Ejay 47.7-9

kœ!»

²⁰ I dœrɑ, ira rœnəl dœ tuji ti ki inge kin! Sœi dije lœ Luwœ, ki njé kaw kilœ je, ki njé kœl ta je ki ta Luwœ ti, irai rœnəl, tadœ ta ki Luwœ gangi dœe ti kin, e sœi je œ Luwœ gangi ta adi sœsi.

²¹ Lo kin ti nœœ, malayka ki nje tœgi kare un mbal ki to tœ kœkirœ mbal kusi ko be, ige ile ba, ningœ œl œ nœ: «E ki ka tœgi kin œ, a igœi Babilon, œe bo ki boy kin kadi ilœi-e kœ, kadi dœw a oo-e gogi al ratata.

²² Dœw a oo ndu kœnde je, ki njé kosi pa je, ki njé kœl nal je, ki njé kœl tœbi je, œe lœi gogi al ratata. Dœw a ingœ kœdi ra nœ madi, œ se a oo ndu mbal kusi ko al ratata.

²³ Dœw a oo por lambi œ œe lœi al, taa dœw a oo ndu njé taa-naa sigi al tœ, tadœ njé ra gati je lœi œ œi njé tœba je ki œti bœl dœnangi ti ne, taa ki mbœli ki ra lœi œ, ifuki-n gin dije ki dangi dangi ki dœnangi ti ne kœ.»

²⁴ E Babilon ti œ mœsi njé kœl ta ki ta Luwœ ti, ki mœsi dije lœ Luwœ, ki mœsi dije pœti ki tijœi mindide dœnangi ti ne, œy titi.

19

Pa tœti rœ ki œa me dœrɑ ti

¹ Go nœ je ti kin œa, m-o dœ ndu ki œa tœ ndu kosi dije ki ngay be dœrɑ ti œ nœ: «Aleluya! Kaji, ki tœba, ki tœgi e yœ Luwœ lœje.

² Ta ki gangi lie e ta ki gangi ki rœjeti, e ta ki gangi ki dana, tadœ gangi ta dœ kaya dœne ti ki tuji lo ki dœnangi ti ne ki kaya ki ra lœne. Luwœ ade igœ kirœ tœl ki tœl bœœ kilœ je lie.»

³ Ningœ tœli œli bœy œi nœ: «Aleluya! Tœji ki dœ Bœbe ti! Sa por œe bo su ki dœ bœl je, ki dœ bœl je!»

⁴ *NGatœgi je ki kuti joo gide sœ, ki nœ je ki njé kisi kœm ki sœ, œsi mœkœside nangi nœ Luwœ ti ki NJe kisi dœ kimbœr ngar ti, œsi kure, ningœ œli œi nœ: «Amen! Aleluya! Tœji ki dœ Bœbe ti!»

Lo taa-naa lœ NGon bati

⁵ Go ti, m-o ndu ta madi jœ ki dœ kimbœr ngar ti be œl œ nœ: «Ilœi tœji dœ Luwœ ti lœje, sœi pœti ki sœi bœœ kilœ je lie, sœi ki sœi njé bœl-e je, sœi ngan je ki dije ki tœgi.»

⁶ Ningœ m-o dœ ndu ki œa tœ ndu kosi dije ki ngay be. NDU ka kin œa tœ ka man ba ki isi lo be, taa œa tœ ka ndangi ndi ki œa ki tœgine ngay kam be tœ, œ nœ: «Aleluya! Hœi tœji dœ Bœbe ti, tadœ Luwœ lœje ki NJe tœgi pœti indœ ngirœ kœœe lœne.

⁷ Adi ji rai rœnəl, ji tilœi kole œ j-ilœi tœji dœe ti, tadœ dœkagilo taa-naa lœ NGon bati re ngata, ningœ dœne lie ka isi dœ njane ti tœ.

⁸ Adi-e kibi ki ndole ngay ki rai ki kulœ lœ.» Kibi lœ ki œli tœe, tœji kilœ ra je ki dana lœ dije lœ Luwœ.

⁹ Malayka kare œl-m œ nœ: «Indangi ta œ nœ: NJé je ki bari-de lo taa-naa ti lœ NGon bati œi njé rœnəl je.» Ningœ ilœ ti bœy œ nœ: «E kin œ e ta je ki rœjeti lœ Luwœ.»

¹⁰ M-osi nangi njœe ti kadi m-œsi kure, nœ œl-m œ nœ: «O rœi kadi ira nœ kin! Mi bœœ kilœ tœ jœ je ki ngakœi je ki ai dœ njœe ti me nœ ki rœjeti ki Kirisi tœē ki dœe, kin be tœ. E Luwœ œ

sobi kadi ọsi kure!» Tado nẹ ki rojeti ki Kirisi tẹẹ ki dọe kin a, adi dije kosi ọli ta ki ta Luwẹ ti.

Rọ ki tati la Kirisi ki e daw ki Luwẹ mbate

11 Go ti, m-o dora tẹẹ tane, ninga sinda ki nda a tẹẹ a. Daw ki nje kale, tae na Nje ka dana nim, Daw ki rojeti nim. E Nje gangi ta, ki Nje ro ro ki dana.

12 Ka kame je tẹẹi por bilim bilim, ninga nẹ je ki ndole ndole isi dọe ti ngay tajo ki kosi-gon, taa to ki ndangi dọe ti e to ki e ki karne ba par a gar to.

13 O kibi ngal ki masi rosi, ninga tae na «Ta la Luwẹ.»

14 Asigar je ki dora ti uni goe, isi do sinda je ti ki nda, ninga ai kibi le ki nda, ki nẹ ki majal ode al.

15 Kiyẹ kasigar ki tae ati soy soy, ki sobi do tige-n gin be je ki dangi dangi tẹẹ tae ti. O be do dije ti ki donangi ti ne ki togi ki nga tajo gindi be. Njiya do nju ti, tal-e mbasi mbasi me be mbore kandi nju ti, ki kasi wongi la Luwẹ ki Nje togi pati e me ti.

16 NDangi to kare kibi ti lie nim, njae ti nim ai na: «NGar la ngar je, Babe la babe je.»

17 Go ti, m-o malayka kare a taa me kadi ti. Un ndune ki taa ki togine, al yal je pati ki isi nali dan nal ti say a na: «Irai, ikawi-naa ki mbata nẹ kuso ki bo la Luwẹ!

18 Irai usoi da ngar je, ki da ki bo je la asigar je, ki da asigar je wa, ki da sinda je ki nje kalde je, da dije pati, dije ki kare je, ki ba je, ngan je, ki dije ki togi je.»

19 Go ti, m-o da ki m-al ta lie kate, ki ngar je ki donangi ti ne, ki asigar je lađe, kawinaa mba kadi rai ki nje kisi do sinda ti ai ki asigar je lane.

20 Lo kin ti, uwai da ka kin dangay ti, naa ti ki nje ngom ki nje kal ka na n-e nje kal ta ki ta Luwẹ ti. Nje ngom ki nje kal ka na n-e nje kal ta ki ta Luwẹ ti ki ra nẹ kaji je lane ta kam da ti, buki-n dije ki nje kaw ki ndaji la da rade ti nim, ọsi makaside nangi no kagi yo ti lie nim, wale. Uwai-de, buki-de joo pu kam ba me dilẹ por ti, ki e por nẹ ki nje ko rigi rigi.

21 Kiyẹ kasigar ki tẹẹ ta nje kisi do sinda ti tol asigar je lađe pati, adi yal je pati usoi dade ndani.

20

Bal ki dibi kare

1 Go ti, m-o malayka kare ki i dora ti risi ki nangi, uwẹ lakale ta wol be ki dọbaye goto nim, san ki boy ngay nim jine ti.

2 Uwẹ dirago, biga li, ki e su ki bari-e *Sata, dọ-e ki san ka kin kadi to bal dibi kare.

3 Malayka un-e ile wol be ti ki dọbaye goto, uti tae ki lakale, or nẹ tae ti landangi, kadi tajo inga rabi buki-n dije wale al, biti kadi gin bal ki dibi kare gangi. Go ti ba, sobi kadi iyai-e taa ngon dokagilo ki nday be.

4 Go ti, m-o kimbər ngar je isi, ba adi nje kisi do ti togi kadi gangii ta. Ninga m-o ndil dije ki ndo ki gangi dode ki kiyẹ mbata ma naji la Kirisi, ki ma naji ta la Luwẹ kin to, taa nje ki mbati kosi makaside nangi

nō da ti nīm, nō kagi yo ti lie nīm, adi əi dije ki taai ndaji lə da nōde ti al nīm, jide ti al nīm kin. Dije kin tali isi ki dōde taa gogi, ningə a oī 6e ki Kirisi 6al dibi kare.

⁵ NDəgi njé koy je 6a, a tali isi ki dōde taa gogi al, biti kadi 6al ki dibi kare kin gine gangi 6əy taa. Lo kin ti, e ki taa ki dōsəy lə njé koy je lo koy ti.

⁶ NJé ke me ki taa ti ki dōsəy lo koy ti kin əi njé maji-kur, əi dije lə Luwə. Koy ki nje kō joo aw ki tōgi dōde ti al. A əi njé kijə məsi kadi-kare lə Luwə əi ki Kirisi, ningə a oī 6e naa ti ki Kirisi 6al dibi kare.

Rə tati Sata

⁷ Loki 6al ki dibi kare a asi 6a, a ɔri *Sata kəy dangay ti lie,

⁸ ningə a aw kadi ədi gin 6e je ki dangi dangi ki dō kum dōnangi ki sō, adi e Gogi ki Magogi[☆]. A ɔsi njade naa ti kadi aw rō-n. Bəyi-naa tə yangira ki ta ba bo ti be.

⁹ Uni lo ki dōnangi ti ki ta tate, iləi-naa gəi gidi lo kisi dije lə Luwə ki 6e bo ki Luwə ndige, nə por a j dōrə ti kadi osi dōde ti ɔ-de.

¹⁰ NGa ningə, su ki e nje kədi-de, a uni-e kadi iləi-e dilə por ti, me nə ti ki nje kō por rigi rigi, go da ti əi ki nje ngom ki nje kəl kə nə n-e nje kəl ta ki ta Luwə ti. Lo kin ti, a ingəi kō ki dum kəl tae, kondə je ki kada je, ki dō 6al je ki dō 6al je.

Ta ki gangi ki dōbəy ti

¹¹ Go ti, m-o kimbər ngar ki bo ki nda, ki dəw ki nje kisi dō

ti. Dōrə əi ki dōnangi ayi-naa kō ta kəme ti, ki kadi dəw a oode gogi al ratata.

¹² Ba m-o njé koy je, dije ki tōgi ki ngan je ki du, ai taa nō kimbər ngar ti ka kin. Lo kin ti, makitibi je əi ki tēē. Makitibi madi ki rangi kare e ki tēē, ningə e makitibi kaji. NJé koy je ingəi ta ki gangi ki go lo kilə rade je ti ki rai. E ta ki gangi ki go lo ta ti ki ndangii me makitibi ti.

¹³ Ba bo təl ki njé koy je ki oyi mee ti adi gogi. Koy ki lo ki koo tali ki njé koy je ki ngəmi-de adi gogi. Ba dije pəti ingəi ta ki gangi ki go lo kilə rade je ti ki rai.

¹⁴ ɔyi koy əi ki lo ki koo 6uki-de dilə por ti. Dilə por kin ə e koy ki nje kō joo.

¹⁵ NGa ningə dəw ki tōe e ki ndangi me makitibi kaji ti al, a iləi-e dilə por ti kin tō.

21

Dōrə ki sigi ki dōnangi ki sigi

¹ M-o dōrə ki sigi əi ki dōnangi ki sigi, tadə dōrə ki kəke əi ki dōnangi ki kəke gotoi kō, taa ba bo ka goto tō.

² Ningə m-o 6e bo ki ay njay, adi e Jorijaləm ki sigi ə j dōrə ti rō Luwə ti, tə dəne ki ra mandi maji isi-n dō njane ti isi nginə ngawne kam be.

³ Ba m-o ndu ta madi j ki dō kimbər ngar ti, əl ta ki tōgine ə nə: «Oi lo kisi Luwə ə re isi dan dije ti kin. Luwə a isi dande ti, ningə əi je a əi dije lie. A isi dande ti tə Luwə ləde.

⁴ A bər man nō lay lay kəmde ti. Koy a goto, ndingə

ndoo yo a goto, nō kuwə ndoo a goto, kō a goto, tadō dōrā ki dōnangi ki kōke ki nē je ki me ti gotoi kō.»

⁵ Lo kin ti nōō be, nje kisi dō kimbər ngar ti əl ə nā: «Ki basine kin, m-ra nē je pəti təkī sigi ngata.» Ningə təl əl-m ə nā: «İndangi nē je kin, tadō ta je ləm e ta je ki rōjeti, e ka kəm ta.»

⁶ Ba ilə dō ti bəy ə nā: «Gin ta gangi ngata! Mi Alpa ki Omega, lo kilə ngirə nē ki lo təl ta nē. Dəw ki kində ra-e ə, m-a m-ade man ki ngire e dō kaji ti kade ay kare.

⁷ Ningə dəw ki nje tətī rō, m-a m-ade kadi-kare kin: mi m-a mi Luwə lie, ə e a e ngonm tō.

⁸ NGa ningə, njé me ndul je, ki njé naji ndude, ki njé ra nē je ki to ra al, ki njé təl dije, ki njé ra kaya je, ki njé ra mbəli je, ki njé kaw nō kagi yo je ti, ki njé ngom je, pəti, lo ləde e me dilə por ti, ki e por ki o rigi rigi. Lo kin ə, e koy ki nje kō joo.»

Jorijaləm ki sigi

⁹ Malayka kare dan malayka je ti ki siri ki uwəi kōpi je ki siri ki rosi ki nē tuji lo je ki siri ki dōbəy ti jide ti, re əl-m ta ə nā: «İre, m-a m-tōji nje nongi lə NGon bati, adi e dāne lie m-adi o-e.»

¹⁰ NDil tətī-m uwə-m, 6a malayka aw səm taa dō mbal ti ki boy, ngal, ningə tōji-m 6e bo ki ay njay, adi e Jorijaləm ki j dōrā ti rō Luwə ti, risi nangi.

¹¹ Tōba lə Luwə unji dōe ti. Kunje to tə kunji mbal ki gate e ngay kin be, ndoy tə kunji

mbal ki bari-e jasipi kin be, taa dəw oo lo me ti tə bər be tō.

¹² NDogi bər ki gə gide ndəə nim, ngal nim. Ta kəy kur me ti e dōgi gide joo. Ningə malayka je dōgi gide joo ngəmi ta kəy je ki dōgi gide joo ka kin. Ba ndangi tō gin koji lə ngan *İsrayəl je ki dōgi gide joo, kare kare, ta kəy je ti ki dōgi gide joo.

¹³ Kaw ki lo kibə kadi ti ta kəy e mitə, lo kur kadi ti ta kəy e mitə, jam dō 6e ti ta kəy e mitə, gin 6e ti ta kəy e mitə tō.

¹⁴ NDogi bər ki gə gidi kəy, ngire e ki kində dō mbal je ti dōgi gide joo, ki tō njé kaw kilə je ki dōgi gide joo lə NGon bati e ki ndangi titi, kare kare.

¹⁵ Malayka ki nje kəl-m ta ka kin uwə nē mbōji nē jine ti, adi e gakira ki rai-e ki ər mba mbōji-n 6e bo, ki ta kəye je, ki ndogi bər ki gə gide.

¹⁶ Be bo kin dame je ki sō asi-naa, adi ngale asi-naa ki tate. Malayka mbōji 6e bo ka kin ki gakira ləne, asi kun nja dəw dibi kuti gide joo (12.000). MBōji ngale nim, tate nim, kawə ki taa nim, asi-naa.

¹⁷ MBōji ndogi bər ki gə gidi 6e bo ka kin 6a, ra ngal ji dəw tēē kosile ti 6u ki kuti sō gide sō, tə nē mbōji nē ki dije isi rai kilə.

¹⁸ Nē je ki indəəi ndogi bər ka kin e mbal ki bari-e jasipi, ningə 6e bo wa e ki kinde ki ər dōrəe, adi ndoy tə bər be.

¹⁹ Gin ndogi bər ki gə gidi 6e bo ka kin e ki ra rəe ki mbal je ki dangi dangi ki gate e ngay, kadi ndole. Gine ki dəsəy e ki ra ki mbal ki bari-e jasipi, ki

kę joo e ki ra ki mbal ki ęari-e sapir, ki kę mitę e ki ra ki mbal ki ndoy, ki ęari-e agati, ki kę sę e ki ra ki mbal ki ęari-e emęrodi,

²⁰ ki kę mi e ki ra ki mbal ki ęari-e onisi, ki kę meę e ki ra ki mbal ki ęari-e sarduwan, ki kę siri e ki ra ki mbal ki ęari-e kirijoliti, ki kę jijoo e ki ra ki mbal ki ęari-e bęril, ki kę jikare e ki ra ki mbal ki ęari-e topaji, ki kę dęgi e ki ra ki mbal ki ęari-e kirijopiraji, ki kę dęgi gide kare e ki ra ki mbal ki ęari-e yaseti, ki kę dęgi gide joo e ki ra ki mbal ki ęari-e ametisiti.

²¹ Ta kęy je ki dęgi gide joo lę ndogi bęr, e mędi-kęsi je dęgi gide joo tę. Ningę ta ndogi ki ra e ki ra ki mędi-kęsi kare par ki dęne. Ta mbalo ki ęe bo ti e ki ra ki ęr ki dęręe, adi dęw oo lo me ti tę bęr be.

²² Dęw oo kęy lę Luwę me ęe bo ti kin al. Kęy ęa, e Bębe Luwę wa ki nje tęgi pęti tę, NGon bati tę par.

²³ Bę bo ka kin aw ki ndoo kadi ę se nay ki kadi oo-n lo al jagi, tadę kunji Luwę unji dęe ti, ningę NGon bati e lambi ki kadi oo-n lo.

²⁴ Gin ęe je ki dangi dangi njiyęi kunje ti, ę ngar je ki dęnangi ti ne ręi ki nę kingę je lęde me ti tę.

²⁵ Ta kęy je ki kur me ęe bo ti kin a ai tagira ba ki ndę je pęti, dęw a uti-de al, tadę lo a ndul me ęe ti kin al.

²⁶ NGa ningę, dije a ręi ki nę kingę je ki nę tęba je lę gin ęe je ki dangi dangi me ti.

²⁷ Nę madi kare ki to nje a

ur me ti al, taa dęw ki nje ra nę je ki to koo al, ki nje ngom a ur me ti al tę. E dije ki tade e ki ndangi me makitibi kaji ti lę NGon bati par ę a uri me ti^ę.

22

¹ Malayka tęji-m man ba kaji, ki ndoy tę bęr be ki isi ibę ki tęgine lo kisi Luwę ti ęi ki NGon bati.

² NGa ningę, dana ngadan ęe bo ti, ki dan ba ji man ti ki tę joo, kagi kaji ki tęę ki kandine nja dęgi gide joo me ęal ti ki kare a nęę. Nay kare ę tęę ki kandine, nay kare ę tęę ki kandine, ęa mbie e kę kaji gin ęe je ki dangi dangi tę.

³ Nę madi ki kadi tę Luwę a man-e goto.

Kimbęr ngar kisi Luwę ęi ki NGon bati a e me ęe bo ti, ningę ęęę kilę je lę Luwę a awi nęe ti kadi tę ęsi kure.

⁴ A ooi ta kęme, ningę tęe a e ki ndangi nati nęde ti.

⁵ Lo ki ndul a goto, dęw a aw ki ndoo kunji lambi al nim, kunji kadi al nim, tadę Bębe Luwę a ęuki kunjine dęde ti, ningę a ęi ęe ki dę ęal je ki dę ęal je.

Re Jęju Kirisi

⁶ Go ti, malayka ęl-m ę nę: «Ta je kin e ta je ki ręjeti, e ka kęm ta. Ningę Bębe Luwę ki nje kadi gosi nję kęl ta je ki tae ti, ilę ki malayka lęne kadi tęji ęęę kilę je lęne nę je ki a rai nę ęasi adi-de gęri.»

⁷ Lo kin ti, Jęju ęl ę nę: «Oi, m-a m-re ęasine, ningę dęw ki nje ngęm go ta je ki tęę ta

ę 21:27 23-27: Ejay 60.19-20; 60.3-5; 60.11; 52.1; Ejękęl 44.9

Luwə ti ki to me makitibi ti kin e nje rɔnəl.»

⁸ Mi Jā, m-o nɛ je kin ki kəm nim, ki mbim nim. Ningə go ko-e ti ki m-o ki kəm je, ki mbim je, m-osi nangi nja malayka ti ki tɔji-m nɛ je ka kin kadi m-ɔsi kure.

⁹ Nə e əl-m ə nə: «Onoi kadi ira nɛ kin. Mi bəə kilə tə j je, tə ngakɔi njé kəl ta je ki ta Luwə ti je, ki dije pəti ki njé ngəm go ta je ki me makitibi ti kin maji, be tɔ. E Luwə ə sɔbi kadi ɔsi kure.»

¹⁰ Ningə ilə ti bəy ə nə: «Ta je ki tɛɛ ta Luwə ti ki to me makitibi ti kin, onoi kadi iɔyɔ adi to, tadɔ dɔkagilo ki kadi nɛ je kin a rai nɛ e bəsi ngata.»

¹¹ NGa ningə kadi dəw ki nje ra majal, nay ki lo ra majal ti ləne, ə dəw ki nje ra nɛ je ki to ra al, nay ki lo ra-e ti tɔ; ningə dəw ki nje ra nɛ ki maji, nay ki lo ra nɛ ki maji ti, ə dəw ki ay njay, nay ki lo kay rɔne njay ti tɔ.

¹² Lo kin ti, Jəju əl ə nə: «Oi, m-a m-re bəsi ne! M-a m-re ki nɛ kigə go ji kadi m-adi dəw ki ra ki go kilə ti ki ra.

¹³ Mi Alpa ki Omega, mi ki Dɔsəy ki ki Dɔbəy ti, mi Lo kilə ngirə nɛ ki Lo təl ta nɛ*.»

¹⁴ Njé rɔnəl je ə əi dije ki njé togi kibi je ləde kadi tə ingəi ta rəbi kuso kandi kagi koy al, ə kadi uri ki ta kəy me bə bo ti.

¹⁵ Ningə kadi dije ki njé ra kilə lə bisi je, awi gidi bə bo ti,

naa ti ki dije ki njé mbəli, ki dije ki njé sangi-naa kaya ti, ki dije ki njé təl dije, ki dije ki njé kaw nɔ kagi yo je ti, ki dije ki ngom nəl-de ki njé kəl ta ki ngom.

¹⁶ «Mi Jəju, m-ilə ki malayka ləm kadi ma naji nɛ je ki rɔjeti kin ki rɔ njé kaw-naa je ti. Mi dəw ki gin koji ti lə *Dabidi, mi NGawndɛ ki nje kibi gin lo ti.»

¹⁷ NDil Luwə əi ki dəne ki nje ngaw əli əi nə: «trel!»

Ə kadi dəw ki oo dɔ ndu ta je kin ə nə: «trel!»

Kadi dəw ki kində man ra-e, re, ə kadi dəw ki ge kay man kaji, ingə kare ki kanji ndogi tɔ.

Təl ta ta

¹⁸ Mi Jā m-ilə ndum dɔ ta je ti ki tɛɛ ta Luwə ti ki to me makitibi ti kin be: Dəw ki ilə nɛ madi dɔ ti, Luwə a buki tuji je ki e ki kəl tae me makitibi ti kin dɔ kɔ ti lie.

¹⁹ A re dəw ɔr nɛ madi me ta je ti ki tɛɛ ta Luwə ti ki to me makitibi ti kin tɔbə, Luwə a ɔr nɛ maji ki sɔbi dɔe kɔ me kagi koy al ti nim, me bə bo ti ki ay njay nim. Adi e kagi koy al əi ki bə bo ki ay njay ki e ki kəl ta ləde me makitibi ti kin*.

²⁰ Ningə dəw ki nje kaw ki ndu dɔ ta je ti kin təkɛ e ta je ki rɔjeti əl ə nə: «Oyo, m-a m-re bəsi ne.»

Amen! Ire, Bəbɛ Jəju!

²¹ Kadi me-maji lə Bəbɛ Jəju e səsi naa ti pəti.